

Térképészjárás

1959. JANUÁR

★

V. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

Ördögoldal a Bükkben
(Doma István felv.)

II.

A Habsburg-monarchia fővárosában, Bécsben, már 1895-ben megalakult 30 fővel, Georg Schmiel néptanító, Alois Rohrauer vasmunkás és Karl Renner egyetemi hallgató vezetésével a Touristenverein „Die Naturfreunde”. A vándorló magyar munkások közül sokan megismerkedtek az egyesület célkitűzéseivel: „Ki akarjuk szakítani, elsősorban a munkásokat, az alkoholszenvedély tanyáiból, elvonni a kártya- és kockajátékoktól... Szemünk előtt lebeg az a felismerés, hogy az új emberi ideálokért folyó küzdelmet a söröskancsó, a kártyajáték és a kuglázás rabszolgáival megvívni nem lehet”.

Nálunk, mint az előző példákban láttuk, már rendszeresen túráztak a Vorwärts németajkú munkás sportegyesületben, a nyomdászok körében és a magánalkalmazottak szervezeteiben is. Megvolt tehát a tárgyi lehetőség munkásturista szervezet megalakításához. De addig rögzös utat kellett bejárni. Erősen hatott még a Népszava 1881. július 17-i száma vezércikkének óvó hangja. Akkoriban a torna, „athletika” gyűjtőfogalomban egyesült minden sportolás. Az említett cikk „Tornászati” címen az alábbi figyelmeztető sorokat közölte:

„... Mi a tornászati három szempontból véve tartjuk veszedelmesnek a társadalomban: egészségi, művészeti és társadalmi szempontból.

... a tornászok ha kifáradtak, elmennek a korcsmákba, ott nagyokat isznak, többnyire sört, mert ezt a bornál frissítőbbnek, hűsítőbbnek tartják és ez őket elbűnteti... És ezeknél a korcsmározásoknál... az ifjak csak eldurvásokodnak, s hiúságuk arra ösztönzi, hogy itt tüntessék ki magukat, nem pedig a tudományokban...”

Az aggodalom bizonyos vonatkozásban talán ma is érvényes. De emögött az húzódozott meg, hogy a sportolás káros befolyásától féltették a munkásság szervezeteit. A turistamozgalom és a munkásosztály küzdelmének viszonya sok évtizeddel később is, ismételten napirendre került. Erről majd később.

De élénk vita folyt általánosságban a turistáskodás kérdéseiről. A középhegységeken megindult turistáskodás, a vezetővel vagy vezető nélkül üzött hegymászás híveinek ádáz tusája tükröződik a turistalapok hasábjain.

A „Nemzeti Sport” 1908. június 13-i számában Serényi Jenő, az

arisztokratikus alpinizmus híve, éles szavakkal kell ki:

„... megírjuk az igazságot tisztán, hamisítatlanul: a jövő látni fogja, mi az oka annak, hogy a magyar alpinisták tartózkodni kénytelenek a magyar turista egyesületektől...” A dörgedelem folytatása azonban elmaradt.

A „Turisták Lapja” 1907-ben írja: „A jól fizető alpinistát a hegyi vezetők alacsony meghunyászkodással szolgálják ki, alulról tolják, felülről húzzák...” Egy évvel később ezt írják: „Ne csak gögös titánok járjanak odafenn a magasban, akik a bércek akadályait olyannak tekintik, mint a birkozó az ellenfelét, hanem a szépet gyöngéden élvezni tudók...” „... a „futó hegymászóknak” hadd súgja füllébe Lear király boldogja: s ha mindig így gyalogolnál, nem volnál jobb a lovadnál”.

Téry Ödön is hozzászól a kérdéshez: „A valódi turisták e nemes sportot nem öncél virtuskodásból űzik, hogy botormerően kockáztassák életüket. A túrák nem arravalók, hogy azokon az emberek megsemmisüljenek, vagy nyomorékká váljanak, vagy olyan vakmerő feladatokat vállaljanak, amelyek lépten-nyomon úgy lekötik a figyelmet, hogy az a táj szépségeinek élvezésére egy percet sem ad”. (Pedig nem is ismerték a megadott versenymenetidő fogalmát. Szerk. megj.)

Végül 1909-ben közreadott hozzászólással zárhatjuk le ezt a kérdést, amelyben Szabó János turista ezeket írja: „A turistaság alatt értjük nemcsak a tulajdonképpeni hegymászást, alpinizmust, hanem... leginkább a gyaloglókat, akik a természet iránti szeretetből, a honismeret bővítése céljából járnak a természetben”.

Közeledett a válasz Münnich Sándornak arra az 1895-ben tett felkiáltására: „Van itt hegymászó anyag elég, csak az a hatalmas lökés hiányzik, amely a tömegeket mozgásba hozza”.

1908-at írunk. Áprilisban a Munkás Testező Egyesület keretében, a torna, nehézatletikai ágazatokon kívül, turista szakosztály is alakult. Megszületett tehát az első munkásturista szervezet, amely évtizedekig, folyamatosan működött. Május hó 3-án három irányból szerveztek túrát a Nagy Szénásra. Az év minden szakában túráztak. Erre jellemző 1910. január 9-i túrakiírásuk: „Az MTE turista osztálya e hó 9-én a következő kirándulást rendezi: Dömös — Dobogókő. Skí és rödlí elhozandó. Vasúti költség 1 Kor. 20 fillér. Találkozás reggel 1/4 6-kor a Nyugati Pályaudvar indulási oldalán. Vezető: Hevesi Károly”.

Ugyancsak figyelemre méltó a Népszava ugyanazon számában megjelent másik túrakiírás: „A Magánalkalmazottak Sportegyesületének Turista Alosztálya január 9-én Túrje — Csév — Kesztölc — Kétszárúhegy — Feketehegy — Vörösút Klastrom puszta — Pilisszántó — Klotildtelep (útvonalon) kirándulást rendez. Gyaloglás 6 és 1/2 óra. Indulás Nyugati Pályaudvarról 6.10-kor. Vasúti költség 1 Kor. 30 fillér. Vezető: Boschán Miklós”.

A túrák alatt megteremtődtek a kis közösségek s csak a hivatalos szervezeti megalakulás volt hátra. Ez nem váratott magára. A Typographia 1910. január 14-i és a Népszava január 15-i száma közli a munkásturistamozgalom történetének fontos állomásáról szóló hírt:

„Természetbarátok Turistatársasága” címen osztálytudatos munkásokból álló turistacsoport alakul... Célja kirándulások útján a természet iránt való szeretetet a munkásokban felébreszteni és ezáltal őket az egészségtelen korcsmai és kávéházi szórakozástól elvonni. Tagsági illeték évi 3 korona, amelyben egy havonként megjelenő, szépen kiállított, illusztrált folyóirat jár, valamint egyéb kedvezmények. Tagok csak szervezett munkások lehetnek. Bővebb felvilágosítást a Conti utca (most Tolnai Lajos u. Szerk.) 8. szám alatti kávéházban nyújtanak.

A vasárnapi hivatalos kirándulás a politikai tüntetés miatt elmarad”.

Első hivatalos túrájukat Pomáz — Dobra voda (Lajosforrás) útvonalon vezették.

1910. február 4-én, pénteken estére hirdették az alakuló közgyűlést. A kis kávéházban olyan nagy rendőri készültség jelent meg a gyűlést ellenőrző rendőrtiszt „esetleg szükségessé váló támogatására”, hogy a külső nagyobb helyiséget teljesen megtöltötték. Két rendőrt a bejáratnál örködött. A közgyűlés résztvevői, mintegy huszan, a belső helyiségbe szorultak. Itt alakult meg a TTE!

Király Albert nyomdász vállalta az egyesület célját, a turistaság fontosságát a munkásmozgalomban. Majd Neumann Ede nyomdász ismertette az előkészítő munkákat és előterjesztette az alapszabályokat. Kimondták az egyesület megalakulását és megválasztották a vezetőséget. Elnök: Rédlinger Adolf nyomdász, jegyző: Király Albert nyomdász, pénztáros Neumann Ede nyomdász, ellenőr Brumüller László nyomdász, szertáros: Stefani Gyula nyomdász. További tisztségviselők: Mayer József, Mandl Emil, Lövy Jakab, Szuchodovszky Rezső, Friss Árpád, Szmolka Szaniszló és Sonnenfeld Rezső.

Megteremtődött a „hatalmas lökés, ami a tömegeket mozgásba hozza”.

(Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, Tiborc Zsigmond.)

Természetjárás

TARTALOMJEGYZÉK

1959

Hivatkozási jelek:

(Az egyes címek melletti jelek mutatják, hogy melyik fejezetben szerepelnek a cikkek.)

B. = Barlangkutatás
C. = Cikkek, Novellák, Vita
Eh. = Egyesületi hírek
F. = Fényképezés
H. = Hegységek
I. = Ifjúság

Ke. = Kerékpár
M. = Műemlék
Me. = Meteorológia
N. = Nekrológ
K. = Külföld
S. = Síturák

Tá. = Táborozás
Tv. = Természetvédelem
Tu. = Tudományos és ismeretterjesztő cikkek
Ü. = Ünnepségek
V. = Versenyközlemények
Vi. = Vízi természetjárás

BARLANGKUTATÁS

Aggtelekről (H.) február
 Bányász úttörők — Gyuris Gyula április
 A Piaggia-Bella feltárása — J. Susse (K.) május
 A Nagy Kaland V. A Pej-ej barlangban — Balázs Dénes (K.) június
 Barátság barlang felfedezése — Bagaméri Béla (K.) október
 Jubileum Egérszögön (Ü) december
 Barlangi hírek — K. H. és dr. D. Gy. december
 Az aggteleki lábnym-rejtély — Dr. Jakucs László december
 A Miskolc-tapolcai barlang-fürdő — Dr. Kessler Hubert december
 Az Abaligeti cseppkőbarlang — Hazslinszky Tamás december
 A Szoplaki Ördöglyuk — id. Schönviszky László december
 Az Alsóhegy vallatása — Dr. Dénes György december

CIKKEK — NOVELLÁK — VITA

Kozárdi népszokások — Balogh Judit január
 Hogyan tovább — Vas Zoltán január
 Jobb vezetés — nagyobb eredmény — K-i február
 Győzelem — Molnár Béla vers február
 Erőt—egészséget — Jó utat! — Peredi János február
 Hol a boldogság? — Kunsági Viktor (H.) február
 Készülődés a túraidényre — (J. p.) február
 A természetjárók útja — Dr. Szaniszló József február
 Hétéves terv március
 Gondolatok a Tanácskörtársaság 40. évfordulóján — Miklós János március
 Sónhajzó fák — Berda József vers március
 Egy karcsú nyárfáról — Berda József (vers) március
 Határozat a természetjárásról — Székely Miklós április
 Vándorénekek — Berda József vers április
 Este a táborútznél — Kunsági Viktor április
 Csalódás — Jámbor május
 Mi a fő kérdés? — Malcsiner Sándor május
 A Magyar Természetbarát Szövetség 1959. évi munkaprogramja május
 Vándorolj képzelet — Berda József (vers) július
 Irodaház a Dunán — P. T. július
 Az érem két oldala — (thyvi) július
 Az ifjúság előrelép — Eperjesi László (I.) augusztus
 Természetjárás — Béke és barátság augusztus
 Drégelyvár holdfényben — Szombathy Viktor augusztus
 Hol kezdődik és hol végződik? — Lajos Ferenc augusztus
 Évforduló — Tausz János október
 Sírvers napfényben — Berda József vers október

A magyar ember és a hal — Herman Ottó október
 Őszi levelek — Kunsági Viktor november
 Komló tíz éves szocialista városunk — Babics András— Oppe Sándor dr. november
 Képek a tél faluból — Borsi Darázs József november
 A szakszervezetek és a természetjárás — Kádás István december
 Továbbképzés — tapasztalatcsere — T. L. december

EGYESÜLETI HÍREK

Veszprém megye — T. L. január
 Pest megye — E. J. január
 Tanulmányi túrán — Tokaji Tibor november
 Megyei szövetségek (Pest megye) — S. Gy. november
 Helyiipari TE — M. B. november

FÉNYKÉPEZÉS

A turistafényképezés témakörei — Beller Iván—Brett Pál január
 A fényképezőgép és tartozékai — Beller Iván—Brett Pál február
 Felvételtechnika — Brett Pál—Beller Iván március
 Esztétikai alapfogalmak — Brett Pál—Beller Iván április
 A negatív anyagokról — Brett Pál—Beller Iván május
 Negatívhivás — Brett Pál—Beller Iván június
 Az expozícióról — Brett Pál—Beller Iván július
 A pozitív kép — Beller Iván—Brett Pál augusztus
 A pozitív kép II. rész — Beller Iván—Brett Pál szeptember
 Másoló és nagyító papírok — Brett Pál—Beller Iván október
 Nagyításról — Brett Pál—Beller Iván november
 Vegyi tónusválasztási eljárások — Brett Pál—Beller Iván december

HEGYSÉGEK

Aggtelek és vidéke
 Az Észak-Borsodi karszton — Monostori László január
 Aggtelekről (B.) február
 Hol a boldogság? — Kunsági Viktor (C.) február

Balatonfelvidék

A Káli medencében — Dr. Borsi Lőrinc

Bükk

Bükk képek — Ovári Árpád január
 Tél öröme — O. A. (S.) február
 A Bükk kétültű és hullói — Szegvári Gusztáv (Tu.) február

Cserhát

A Hőfötte Cserhát — Kispál László január

Gerece

Új utak, forrás, kulcsosház — Szalay Vince december

Karancs—Medves

Salgótarján vidékén — K-i április

Mátra

Őszi levelek — Kunsági Viktor (C.) november

Zempléni hegység

Kerékpáron Zemplénben — O. A. (Ke.) április
 Megyerhegyi tengerszem — Dr. Rátvay József szeptember

Zselicség

Túra a Zselicségben — Bencze József június
 Somogyból Baranyába — Dr. Pápa Miklós november
 Betyárok nyomában — Bencze József november

Egyéb tájak

Délibábos rónaság — Alföldi Krónikás március
 A Körösök vidékén — Iványi Dezső március
 Márciusi Tiszatáj — Kalafszky László március
 Kajakkal a Hortobágyon — Cseke Béla (Vi.) március
 Amerre ritkán járnak — Tokaji Tibor április
 Isaszegtől Pécelig — Jávorika Péter július
 Hegyhát—Völgyesség — Borsi Darázs József szeptember

Ifjúság

Alföldön — t-gy január
 Egy úttörőház és egy iskola — Halácsi Dezső január
 Fiatalok előre — Halácsi Dezső (H.) február
 Tél út — Halácsi Dezső (H.) február
 Három nap a Mátrában — Pozsgai István február
 Az ifjúsági természetjáró és táborozási munkája — Benedek László (Tá.) március
 Úttörő természetkutatók — Halácsi Dezső április
 A Magyar Úttörők Szövetsége és a természetjárás — Halácsi Dezső április
 Hajóépítők Visegrádon — H. D. április
 Segítsük az úttörő mozgalmat — Ulm Gyula április
 Bányász úttörők — Gyuris Gyula (B.) április
 XII. ker. úttörőházból — Halácsi Dezső május
 Úttörő hadijáték — Várnai Béla május
 Tanulás, munka, természetjárás — júnus
 A táborozásokról — Dr. B. L. (Tá.) júnus
 Alföldi iskola — Irányi Dezső júnus
 Ifjúsági táborútzékek — Várnai Béla július
 Készülnek a táborozásra — Várnai Béla július
 Az ifjúság előre lép — Eperjesi László (C.) augusztus
 Táborozás hegyen völgyön — Krónikás (Tá.) augusztus
 A budapesti úttörők életéből — Sándor—Halácsi augusztus
 Balaton úttörő tábor — Dely Károly (Tá.) augusztus

Tábori képeslap — Rakó József (Tá.)	augusztus	Kajakkal a Fesztiválon — Bokody József (I. Vi.)	zeptember	Járás és biztosítás havon és firnen — Bucsek Henrik	augusztus
Búcsútáborítú — Várnai Béla (Tá.)	augusztus	A Barátság-barlang felfedezése — Bagaméri Béla (B.)	október	Járás, biztosítás, mentés gless- cseren — Bucsek Henrik	zeptember
Úttörők a Dunán — Nádasi Iván (Vi.)	augusztus	Bulgária kevéssé ismert tájain — Forgács Géza	október	Hágóvas használat, lépcsővágás — Bucsek Henrik	október
Mozgótáborunkról — Dr. Borsi Lőrinc (Tá.)	zeptember	Autó-stop — Lengyelországban — M. L.	október	A hegymászó edzése — Bucsek Henrik	november
Kajakkal a Fesztiválon — Bokody József (K. Vi.)	zeptember	A Szovjet Kárpátokban — Dobozy László	november	Túrasíelés — Keckseméti József	december
Ifjú természetbarátok évadnyitó- jára — Dr. Borsi Lőrinc	október	Úttörők az NDK-ban — P. S. (I.)	november	TURISTA ALKOTÁSOK	
Kölesönkért lábasból — tíz bog- rác — Nádasi Iván	október	A Szaján hegységben — Deme Sándor	december	A Riesner-forrásról — Vitányi Iván	október
Diáklányok motoron — Szücs Józsefné	október	TÁBOROZÁS			
A BTSZ ifjúsági bizottságáról Az úttörők életéből	október	Az ifjúság természetjáró és táborozási munkája — Benedek László (I.)	március	Lenkó Ede emlékére Új jelzések a Bakonyban	október
— R. J. és V. B.	október	Boldog táborozások — Dr. Miklós László	május	Harcostársra emlékeztünk Új utak, forrás, kulcsosház	november
Úttörőszövetségről — Rakó József	november	A táborozásokról — Dr. B. L.	június	— Szalay Vince (H.)	december
Úttörők az NDK-ban — P. S. (K.)	november	Olcso szállás turistáknak a Camping táborokban — Kapalyag Imre	július	TURISTAHÁZAK	
A Nagyszénáson A soproni hegységben	november	Táborozás hegyen völgyön — Krónikás (I.)	augusztus	Ünnep Bánkúton (Ü.)	március
— Gyuris Gyula	november	Balaton úttörő tábor — Dely Károly (I.)	augusztus	Turistaházak helyelosztása	március
Betyárok a Bakonyban — Sziklasi Rudolf	november	Tábori képeslap — Rakó József (I.)	augusztus	Turistaházak	március
Ifjúsági vezetőképző tábor — Dr. B. L.	december	Búcsútáborítú — Várnai Béla (I.)	zeptember	A gondnok a hibás? Párvölgyi világitás	június
Az angyalföldi kiszes... Békés ifjú természetjárói között — Halácsi Dezso	december	TERMÉSZETJÁRÓ BIOGRÁFIA			
KERÉKPÁR					
Kerékpáron Zemplémben — O. A. (H.)	április	Küzdelmes évtizedek A természet az én legkedvesebb barátom — (J. P.)	január	Ünnep Bánkúton (Ü.)	január
Kerékpárral a Velencei tónál — Pedál	augusztus	Emlékezés Lóczy Lajosra — Csiki László	július	Felszabadulásunk övfördül- jén — (V.)	április
KÖNYVISMERTETÉSEK (minden számban)					
MŰEMLÉK					
Római-kori villa — Pomáz Lugl dülön — Dr. B. Thomas Edit	április	TERMÉSZETJÁRÓ FELSZERELÉSEK			
Hajdú-Bihar műemlékeinél — Cseke Béla	október	A turista térképekről — S. Gy.	zeptember	A Tanácsköztársaság emlékére Vaskapu, Salgóvár	május
METEOROLÓGIA					
A légkör — Dr. Zách Alfréd	január	Lesz tájoló — S. Gy.	október	A nagyszénási emléktúra — Sz. J.	június
A hó és az eső — Dr. Zách Alfréd	február	Van-e turistafelszerelés — Sándor György	november	Oszolytetői emléktúra — Gyuris Gyula (V.)	június
Harmat, dér, zúzmara — Dr. Zách Alfréd	március	TERMÉSZETVÉDELEM			
A szél — Dr. Zách Alfréd	április	Építő madárpalota — Radetzky Jenő	február	Ünnep Salgóváron — Lantos László	július
A villám — Z. A.	május	Természetjárás — természetvéde- lem — Palotai Sándor	május	Ünnepi hetek Szegeden A Vasas TE II. találkozója	július
A szivárvány — Z. A.	június	A Martonvásári természetvé- delmi terület — Holényi László	december	— dor.	augusztus
A délibáb — Z. A.	július	TERMSZETJÁRÓ FELSZERELÉSEK			
A jégeső — Z. A.	augusztus	Az erdő — (S. Gy.)	december	Ságvári Endre mellszobra Alkotmányunk ünnepéről	zeptember
A légkör fényjelenségei — Z. A.	zeptember	TERMSZETJÁRÓ FELSZERELÉSEK			
A sarki fény — Z. A.	október	Tudományos és ismeretterjesztő cíkek		Koszorúzás a Pilisnyeregben Jubileum Eggerszögön	november
Felhő és köd — Dr. Zách Alfréd	november	Fenyőink III. — Papp József	január	Tipográfia TE jubileumi ünnep- sége	december
Zúzmara — Dr. Zách Alfréd	december	A Bükk kételtűti és hullói — Szegvári Gusztáv (H.)	február	VERSENY-KÖZLEMÉNYEK	
NEKROLÓG					
Kurovszki Ferenc	június	A tisztafa — Papp József	február	Versenybíró képző tanfolyamról A „Nagykör” jelvénytörző vizitúra (VI.)	január
Schubert János	június	Pusztai növényeink — Papp József	március	Tovább, a természetjárás kere- tében — Kunsági Viktor	március
Hajós Ferenc	október	Szitakötők — Steinmann Henrik	március	Verseny a föld körül? — Galgóczy István	március
KÜLFÖLD					
A havas Triglavon — Bokody József	január	Idegenföldi fenyők — Papp József	március	Felszabadulásunk övfördül- jén (Ü.)	április
Wilhelm Pick a természetbarát	január	Lepkék — Agócsy Pál	április	Oszolytetői emléktúra — Gyuris Gyula (Ü.)	június
A Nagy Kaland — Baláza Dénes	február—december	A tavasz ékessége — Papp József	április	Útkeresés — Tokaji Tibor	június
Természetjárás a Szovjetunió- ban — Deme Sándor	április	Sáskák, szöcskék, tücskök — Steinmann Henrik	május	Túra-vezető vizsga — Gyuris Gyula	augusztus
Irány: a Kaukázus! E. A.	május	Borostyán — Papp József	május	Tájékoztató verseny az ezer tó országában — Jávorka Péter	zeptember
A Piaggia-Bella feltárása — — J. Susse (B.)	május	Erdők és hegyek madarai — Fodor Tamás	június	Országos és területi bajnok- ságok eredményei	november
A Szufonka mentén — Natter-Nád Miksa	június	Tündérrózsák — Papp József	június	Főiskolai és egyetemi bajnok- ság	december
Svédországban — Székely Miklós	június	Az égerfa — Papp József	július	VÍZI TERMÉSZETJÁRÁS	
Flámíng — Az Unterwegs-ből fordította Mezei Iván	augusztus	Nádasok mélyén — Papp József	augusztus	Kajakkal a Hortobágyon — Cseke Béla (H.)	március
Telcs a meseváros — Dr. Pénzes Antal	zeptember	Kecskerágó — Papp József	augusztus	A „Nagykör” jelvénytörző vizitúra (V.)	március
Kínai nők magassági csúcsa — Tsi Yen-lang	zeptember	Az égerfa — Papp József	október	Túra-kajakozás — Susóczy Ferenc	április—június
Kaukázusi mozaikok — Dr. Szaniszló József	zeptember	Szelidgesztenye — Papp József	október	A Nagy Kör	június
TERMÉSZETJÁRÓ ABC					
A sietésről III—IV. — Bartos Byula (S.)	január—február	Kökény — Papp József	november	Első fecskék a Keleti Főcsator- nán — Cseke Béla	július
Nyár előtti gond — Kónya Károly	március	TERMÉSZETJÁRÓ ABC			
Túra-kajakozás — Susóczy Ferenc (Vi.)	április—május	A sietésről III—IV. — Bartos Byula (S.)	január—február	Úttörők a Dunán — Nádasi Iván (I.)	augusztus
Hegymászás havon és jégen — Bucsek Henrik	július	Nyár előtti gond — Kónya Károly	március	Kajakkal a Fesztiválon — Bokody József (K. I.)	zeptember
KÜLÖNFÉLE					
A MTSZ közleménye az 1960. évi nyilvántartásra					

Nemzetközi értekezleten

A Német Demokratikus Köztársaság Turista és Vándorlási Bizottsága, a Német Torna- és Sportszövetséggel és a Német Természetjárók és Hegymászók Szövetséggel egyetértésben tanácskozási hivatást össze az európai szocialista országok természetjáró szervezeteinek képviselőit. A tanácskozáson részt vettek a bolgár, a csehszlovák, a lengyel, a magyar, a Szovjetunió és az NDK küldöttei.

A küldöttségek országok munkáspártjai és kormányai békepolitikájának szellemében megtárgyalták a természetjáró munka egyes fontos problémáit, valamint a szocialista országok természetjáró szervezetei közötti nemzetközi turistaforgalom megjavításának kérdését.

Az egyes küldöttségek ismertették országok természetjáró szervezeteinek felépítését és munkáját. E tapasztalatcsere során széleskörű vita indult a természetjárásnak, mint tömegmozgalomnak fejlesztési lehetőségeiről, továbbá a turista-versenyekről és a természetjáró tájékozódási versenyekről. A tanácskozás foglalkozott továbbá a természetjáró minősítés, a teljesítményjelvények, valamint módszertani kérdésekkel.

A tanácskozás résztvevői egyhangúlag megállapították, hogy a természetjárás hasznos nevelő, képző és egészségfejlesztő tulajdonságai alapján különösen nagy társadalmi jelentőséggel bír a szocialista államokban. Az érdekes természetjáró tevékenység, formáinak és módszereinek sokfélesége miatt nagyon hasznos segítő erő a dolgozók szocialista nevelésében. A természetjárás célkitűzése, hogy az aktív pihenés egyik eszköze (formája) legyen, megköveteli tömegmozgalommá fejlesztését. Az egész figyelmet arra kell fordítani, hogy egyszerűség, önkéntesség és öntevékenység érvényesüljön, és nem szabad a mozgalomnak kereskedelmi (üzleti) célokat szolgálnia. A természetjáró tevékenységnek a jellegzetessége abban rejlik, hogy a testnevelés formáit különleges szak- és technikai készségekkel és terjedelmes kulturális és honismereti tevékenységgel kapcsolja össze.

A természetjáró munka a formák és módszerek bősége miatt olyan szervezeti formát követel, mely lehetővé teszi, hogy az emberek korra való tekintet nélkül bekapcsolódhassanak és ott fejlődési lehetőségük biztosítva legyen. Ezért a tanácskozáson megvizsgálták, hogyan lehet a jelenlegi formák és szervezeti keretek figyelembevételével országainknak a kérdésben közeledni egymáshoz, annál is inkább, mert ez a nemzetközi együttműködést is megkönnyítené. A nemzetközi munka megjavítása érdekében szükséges a természetjáró szervezetek hosszulejárati terveinek összehangolása és olyan naptár összeállítás, amely a nemzetközi és fontosabb nemzeti rendezvényeket tartalmazza.

A jelenlévők eredményes tapasztalatokról számoltak be jelvénytípusokról, mozgalmakról és minősítési rendszereikről, melyek hasznos segédeszközök a természetjárás fejlesztésében és a minőségi szint emelésében. A tapasztalatokról szóló beszámolók mind megegyeztek abban, hogy a jelvények kibocsátása megfelelő feltételek mellett a természetjárás további fejlődését szolgálja. Az utóbbi években a természetjáró tevékenységének új formáiként különböző versenyek (Csehszlovákia: 10 km-es tavaszi túra-mozgalom — Lengyelország: történelmi jellegű utak bejárása — sok országban természetjáró tájékozódási versenyek — sziklamászó versenyek, stb.) fejlődtek ki. Ezek a versenyek a hazafias nevelésnek és a minőségi színvonal fejlesztésének fontos eszközei. Helyesnek látta a tanácskozás, hogy e versenyek nemzetközi irányelveit dolgozzák ki. Az az álláspont alakult ki, hogy a jövőbeni munkában nagyobb súlyt kell fektetni az országok sokoldalú versenyprogramjainak kidolgozására. Ezen keresztül szélesebb néprétegeket, mindenképp gyermekeket és fiatalokat vonjanak be a természetjáró mozgalomba.

A tanácskozás fontosnak tartotta a tapasztalatok és új eredmények kicserélését (közlését) a jövőben minden területen. Felül kell vizsgálni, hogy melyek azok a köve-

telmények, amelyeket a természetjáró ruházat és felszerelés területein el kell érni, és hogy milyen módon lehet ezt a különböző országok gazdasági szerveinek bekapcsolásával lehetővé tenni, pl. az export, illetve import megfelelő koordinálásával. Általános megállapítás volt, hogy minden országban egyformán nagy jelentőségű van a turistaszállásoknak a belföldi túrázások és a nemzetközi turistacsere szempontjából. Meg kell szervezni, hogy azok a természetjáró szervezetek, melyek ezen a területen jó tapasztalatokkal rendelkeznek, nyújtsanak a többieknek szocialista segítséget.

Foglalkoztak a tanácskozáson az eddig lebonyolított nemzetközi turistacsere tapasztalataival és az ezekből adódó feladatokkal. Általában az a határozott vélemény alakult ki, hogy a nemzetközi turistacsere fontos célja a szocialista tábor összetartozásának erősítése, a proletár internacionalizmus és a népek barátságának elmélyítése. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a turisták csereje elősegíti a dolgozók és az ifjúság személyes kapcsolatait, s hogy betekintést nyerjenek az egyes országok politikai, gazdasági és kulturális helyzetébe, megismerkedhessenek a vendéglátó ország természeti szépségeivel.

A tapasztalatok alapján az utazás, szállás, ellátás, program, vezetés, zsebpénz, orvosi ellátás, stb. kérdések egyéges és azonos szempontok szerint való intézésére történtek megállapodások, hogy ezzel még jobbá, szebbé, kellemesebbé és hasznosabbá tegyék a cseretúrákat.

Minden küldöttség igen hasznosnak tartotta a tanácskozás megtartását, és szükségességét látta annak, hogy a jövőben évente tartsanak a szocialista országok természetjáró szervezetei ilyen munkaértekezletet. A tanácskozás résztvevői egyhangúan köszönetüket fejezték ki a Német Demokratikus Köztársaság turista szerveinek a tanácskozás kiváló megrendezéséért.

Örömmel fogadták a jelenlévők a Lengyel Népköztársaság természetjáró küldöttségének azon bejelentését, mely szerint 1959-ben Lengyelország vállalja a tanácskozás megrendezését. Az 1959. évi tanácskozási nem csak az európai, hanem az összes szocialista országok képviselőit kívánjuk hívti. Megállapodás jött létre, hogy: 1. a szocialista országok közötti természetjáró cseretúrák, 2. a természetjárás, mint tömegmozgalom szervezeti formáinak és módszereinek, 3. az alpinizmus, 4. a természetjáró felszerelés és ruházat, 5. a turista-szállások, 6. a természetjáró versenyfélések, 7. a nemzetközi természetjáró rendezvény-naptár kérdéseket készítik elő az 1959. évi tanácskozási.

A küldöttségek a hivatalos programban biztosított időben megállapodásokat kötöttek egymással az 1959. évi cseretúrákra.

Kegyeletes megemlékezésük jeléül a küldöttségek kosszorút helyeztek el Berlinben a treptowi szovjet hősi temető emlékművén, majd a buchenwaldi volt koncentrációs táborban Ernst Thälmann, a német nép nagy fiának emléktáblájánál és Lipszében, a Reichstag-per színhelyén Georgi Dimitrov mellszobránál.

A magyar delegáció igen jó benyomásokat és tapasztalatokat szerzett a tanácskozáson, melyek közül tudunk itthon a természetbarát-mozgalomban hasznosítani.

Székely Miklós

A turistáság névtelen katonája

"A természet az én legkedvesebb barátom."

Ha természetjáróknak Petőfi nevét említjük, rendszerint a nagy költő 1844-ben írt „Az Alföld” című versére gondolnak, és kissé kételkedve hallgatják a rajongó Alföld-szeretettel. Bizony kevés azoknak a száma, akik a Tiszáig nyúló róna képét többre becsülnék a Kárpátoknak vadregényes tájánál. Sokan talán nem is ismerik Petőfinek azokat a csodálatosan szép leírásait, amelyek a természetjárók kedvelte vidékekről szólnak. Petőfi számára az Alföld egyet jelentett a szülőfölddel, s verseiben árad a szeretet iránta, de meglátta a szépet a hegyek-völgyek között is.

A haza polgárai még éppen csak ismerkedtek a turizmus örömeivel és szépségeivel, s kevés, igen kevés azoknak a társaságoknak a száma, akiknek szokásairól a „Honművész” c. lap 1833-ban így írhat: „A Svábhegy híres a kilátásért, miért is oda már szokás társaságban felrándulni”. Petőfi azok közé tartozott, akik nem ijedtek meg a fáradságtól és gyalogszerrel is hajlandók felkeresni azokat a helyeket, melyeknek csodájára járnak a szépet szerető hegyi vándorok. Sokak előtt ismeretes, hogy Petőfi a pomázi Kőhegyre is felrándult és élvezte a csodás kilátást. Közismert a Zugligetben írt verse „A hegyek között” is, amelyből álljon itt néhány részlet:

„Ott alant, alant a mélyben
A kék messzeség kódében,
Ott a város... csak úgy rémlik...”
„... Kinn vagyok a természetben,
Fönn magasra nőtt hegyekben,
Magas e hely, itt pihen meg
Koronként a vándor felleg...”

A Budai hegyek romantikus szépsége méltán ragadja meg a költő képzeletét, s nem csodálhatjuk, hogy az Alföld-rajongó teljesen kiesik „szerepéből”, amikor a Kárpátok között jár. A tátrai turistáskodás meglehetősen hamar megindult, 1565-ből van már adatunk egy Zöldtővölgyi társas kirándulásról, 1830-ban Tátraterkép, 1842-ben pedig Tátra-kalauz jelent meg. Petőfi 1845-ben kereste fel a Tátra szépséges vidékét. Míg a régebbi költők, kevés kivétellel (Csokonai, Kisfaludy, Vörösmarty) a természetet csak általános képekben írták le, s míg náluk a zöld mező, az üde liget, a csacsogó madár, a tarka felhő jelentette a természetet, addig Petőfinél színes, eleven leírásokat találunk. Ezek között is talán a legszebbek a Tátráról szóló leírásai.

„Innen néztem szét a vidékre, — írja Ütíjegyzeteiben az Eperjes melletti Táborhegyről —, mely gyönyörködve mutogatta magát előttem, mint gyermek, kinek édesanyja új ruhát hozott. Mert ekkor jött meg a természet anyja, a gondos tavasz és öltöztette meztelen gyermekét szép új, tarka köntösbe. Tiszta időben északnyugatról magas bércek vállai fölött a Tátra hófedett csúcsa piroslott a nap első sugaraitól, mint valami borozó aggastyán király homloka”. Később pedig így ír Késmárkon: „... Másnap reggel korán indultunk, ott feküdt még a Tátra egész pompájában, mint valami alvó szép leány, ki álmában lehányta takaróját, mely bájait leplezte. Gyönyörítástan szemlélttem egy darabig... mert azután fölriadt, — tán a kocsizörgésre, — s mintegy elszégyenülve burkolta magát ködpuhlánába... a Tátra... a szép leány.”

„Három hetet töltöttem Iglón, melynek lakói s tájéka egyaránt gyönyörködtek. A Kárpátok egészen oda látszanak, de ottlétem alatt tán sohasem álltak köd vagy felhőtlenül, s e derű-borúban úgy tetszettek nekem, mintha volnának a természet oltára és a felhő és köd körülötte a tömjénfüst... Tovább haladva Rozsnyó felé, szelidül az eddig zordon táj, a fenyők közé más világosabb zöld fák elegyednek, nem tudom micsoda fák? mert isten nélkül való rossz botanikus vagyok... mint a magyar olvasó közönség, ki annyi fűzfa és bodzasípot tart valami mahagónifuvólának.”

A tátrai utazás után hazafelé menet felkereste az akkor már messze földön híres Baradlót. Itt történt meg vele az az eset, melyről ugyancsak beszámol jegyzeteiben. A barlangban a helybeli kántor-tanító kísérté.

Petőfi ekkor már országos hírű költő volt, akinek képét sokszorosítva terjesztették az akkori irodalmi lapok. Miután bemutatkozásakor a nevet csak dűnnyögni szokás, el akarta kápráztatni az ifjú tanítót, hogy milyen nagy embert kalauzol, s ezért a barlang falába bekarcolta nevét, hogy kísérelje jól olvashassa. Kisérelje egyáltalán nem lepődött meg, s fogalma sem volt arról, hogy kit is kalauzol. A bevésést név egyébként, bár igen megkopva, ma is látható a barlang aggteleki részén. A barlangról egyébként így ír: „Soká tűnődtem, mint eredhet e barlang? És kitaláltam. Mikor a mennyország-ból kiebrudalták a pártos angyalokat, itt kezdték jévdőbeli lakásukat, a poklot ásni, azonban itt nem boldogulván, másfelé fordultak, képzelhetni, mint fáradtak a szegény ördögök e sikertelen munkában, izzadságuk még most is csepeg e félg kész pokol oldalairól és tetejéről.”

Petőfi is úgy járt, mint annyi sok más kiránduló, aki a Bükk vidékére először került. 1847-ben eljutott oda is. „Diósgyőr vidékét már oly rég s oly sokszor hallottam magasztalni s még nem láttam, — írja Kerényi Frigyeshez írt levelében. — Sokat vártam, de még többet találtam. Oh, ez a bájos völgy, alig fél órányira Miskolctól. A völgy elején fekszik a falu és benne Nagy Lajos király lányának, Máriának kastélya. Most már csak rom, természetesen. Négy tornya áll még, az is csak félg, csonkán. Ha lakhelyéről megítélhetjük lelkét, a királyi hölgy költői lélek volt, s azért, mindamelllett, hogy királyleány volt, tisztelet emlékének. A falun belül, hol a három van, egyre szűkebb lesz a völgy, s végre egészen kősziklák közé szoruk, meredek, vad kősziklák közé, s az út fölfele tart kanyargósan a Szinva partján, mely számos zuhatagot képez, fönn pedig a hegyen a tóba gyűl, melynek vize sötétzöld, minthogy tükre az őt környező bércek erdejének. Az ember azt gondolja, hogy legalábbis Helvéciában van, Helvécia valamelyik szebb vidékén. S hogy semmi ne hiányozzék, a természet barlangot is helyezett a völgybe, mégpedig csepeggő barlangot. Az igaz, hogy Aggtelekhez képest semmi, de minthogy ebbe nem fátylakkal, hanem csak gyertyákkal járnak, aggtelekinél sokkal tisztább, fényesebb, s ez pótolja némileg a nagyszerűséget.”

Folytatva útját arra a vidékre, amelyet ma is a természetjárók magyarországi paradicsomának tartunk, a Sátoros vidékére, így ír: „Szébbnél szebb tájakon járok. Ma Hegyalján jöttem keresztül. Szerencsnél legszebb a kilátás. Délre hosszú, hosszú rónáság le egészen a Tiszáig, keletre az egykori tűzokádó, a tokaji hegy, mely magában áll, mint hadsereg előtt a vezér. Ott áll magas fejével, kék köpenyében, komoly méltósággal, tövében Tarcal városa. Északra a többi hegyaljai hegyek, hosszú sorban alattuk Tállya és Mád.” Másutt pedig: „Újhelytől fél órányira észak felé esik Széphalom, Kazinczy Ferenc egykori lakása. Nevét megérdemli, mert festői szépségű táj.”

Előszeretettel kereste fel a várromokat. Sáros romjainál a múlt dicsőségén mereng, a filleki várnál elszomorítja, hogy a történelmi nevezetességű romokat szét-hordják és utat építenek belőle. Somoskőnek építését csodálja, Salgón pedig órák hosszat üldögél csodálva a merész magasságba épített várat. Élete legszebb napjai közé sorolja a szép vidékeken töltöttéket, mert „nincs szebb, mint folyvást tartó szép vidéken utazni...”

Befejezésül még egy részlet Petőfi írásából, az elragadtatás és a természet szeretetének hangja ez:

„Ismét szép napja volt életemnek, nagyon szép. A természettel mulattam, az én legkedvesebb barátommal, kinek semmi titka nincs előttem. Mi csodálatosan értjük egymást, és azért vagyunk olyan jó barátok. Én értem a patak csörgését, a folyam zúgását, a szellő susogását és a fergegegek üvöltését... megtanított rá a világ mysteriumainak grammaticája, a költészet. Érttem pedig különösen a falevelek zörgését. Le-leülök egy magányos fa alatt, és órákig hallgatom, mint zizegnek a lombjait, mint suttognak fülembé tündérregéket, melyektől a lélek mámoros állomban meghúzza a képzelet harangját s beharangozza az égből az angyalokat szívembe, e kis kápolnába.”

KOZÁRDI népszokások

A karácsony és a többi keresztény ünnep mind ősi pogány eredetű. A népek a kereszténység felvétele után titokban továbbra is megülték az évnegyedfordulókhoz fűződő pogány ünnepeiket, ezért az egyház a maga ünnepeit ezekre a napokra tette. Így lett a téli napforduló a karácsony napja. A hitalap kihaltával az ezekhez fűződő ősi kultikus jellegű szokások természetesen elvesztették eredeti jellegüket, mitikus szokásokká süllyedtek és népünk racionális szemlélete miatt megokolásaiban, céljában elsősorban a gazdasági élet szempontjai helyeződtek előtérbe. Karácsonyi népszokásainkról én itt kozárdi saját gyűjtésem alapján kívánok beszélni.

Kozárd kisközség a Cserhátban, a Palócföld keleti részén, Ecseg mellett. A kozárdiak betlehemezni nem járnak, de a pásztorok *karácsonyi vörösgyűrű* hordása náluk is szokás. A pásztorok karácsony előtt minden este egy köteg vörösgyűrű-vesszővel járnak házról házra. A gazdasszony kötényével kihúzza a kötegből 2 szál vesszőt. Ha ezek ágasak, a jószág szapora lesz a következő évben. Azután megvesszőzi a pásztorok lábát, — mire azok ugrálni kezdenek, hogy az állatok is frissek, egészségesek legyenek —, majd megajándékozza a pásztorokat. A vesszőket aprószentekig elteszi és a gazdasszony reggel a gyerekeket is „megsuprikázza”, hogy jövőre frissek legyenek.

A megvesszőzésnek ez a legősibb formája vegetációs jellegű, és a jelenség utánzásával (ugrálás) magát a jelenséget (frissesség, egészség) kívánják előidézni. Maga az elnevezés (aprószentek) és egy XV. sz.-i rendtartás azt mutatja, hogy a termékenységharangszó indoeurópai gyökereit vesszőzést népünk keresztény közvetítéssel vette át és alkalmazta az ősi pogány analógiára.

Az egykori évkezdő jelentőségének *bőségvarázslása, jövőbetekintése* legjobban a karácsonybőjt (dec. 24.) és a másnapi ebéden bontakozik ki. Az alkalmi (pl. keresztelés) és ünnepi

lakomák a pogány védőszellemek számára rendezett étkezések maradványai, melyeken hitük szerint a szellemek is megjelentek. Ezért meghatározott étkezési mód szerint, meghatározott ételeket ettek: a szimbolikus ételek kivánságai konkrét előterjesztései. Az alma a termékenység, az édesség és a méz a bőség szimbóluma, a káposzta bőségvarázsló étel. A primitív képzelet szerint a gonosz szellemek legjobban a hosszú éjszakák idején ártnak, ezért a rossz szellemektől megvédő fokhagymának a karácsonyi ünnepekörben igen nagy szerepe van.

Lássuk tehát egy *karácsonybőjt vacsora lefolyását*.

Az asztalt fehér abrosszal terítik le és mindent előre odakészítenek. A háziasszony ugyanis nem kelhet fel az asztaltól, hogy „ülő tyúkjai” legyenek.

A házigazda először felszegi az asztalra tett egész kenyeret, azután felbont egy egész fej *fokhagymát*. Egyik gerezzel megkereszteli homlokát, tenyerét és ezt a gerezdet megeszi. Mindenkinél ad egy gerezd fokhagymát és a többiek is megeszik.

Ezután fehérbabból készült, vajjal rántott *levest* esznek, majd *ferentót*. A *ferentő* pogácsaszaggatóval vagy pohárral kerekre szaggatott

keltészta. 5 helyen csillag alakúra bevágják, 2 ilyen ötujjas formát összeillesztenek és együtt sütik ki. Azután forró vajjal leforrázzák, diót, mákot szórnak rá, mézzel megkenik. Az első világháború óta ehelyett mákosgubát, mákoscsíkot esznek. Ezután következik a *túróslepény, mákosbejgli, aszaltgyümölcs, szőlő, alma és dió*.

A házigazda felvág egy *almát*. Ha a magokat is levágja, a következő évben baj lesz a családban. Mindenkinél ad egy szelet almát és ezt mondja; „Fiaim! Jusson eszetekbe ha valamikor eltévedtek, hogy karácsony estéjén kívül ettetek egy almából, akkor helyreigazodtok és haza tudtok jönni.” Régebben a kettévágott alma egyik felét cserélték ki egymással. Itt látjuk a családi összetartás és a házhokkérés megnyilvánulását.

A kivett *első dióval* is jósolnak: Ha a dió egészséges, aki kivette az is egészséges lesz jövőre.

Újabban az étrend a következő: Gombaleves, mákoscsík, káposztáslepény, aszalt gyümölcs, alma, szőlő, dió, vízben főtt fehérbab.

Mindenből az első falatot — a levestől egy kis répát, babot — félreteszik egy kis papírra a tányér mellé. Azelőtt az asztal közepére, a terítőre tették. Ezt az „*angyalka morzsáját*” újévig félreteszik és újév reggelén ezzel megpörkölik a tehenet, malacot, hogy egészséges legyen. Ha a jószág karácsony és újév között betegszik meg, akkor a tavalyi morzsával pörkölik, hogy meggyógyuljon. Az első falat félretevését a környező népeknél is megtaláljuk, de az északi szlávoknál ez a halottkultusz emlékéét őrzi: az első falatot az elhunyt lelkeknek teszik el. Mivel a palócság ezt az évkezdés, újjászületés gondolatával és a karácsony gondolatával összeegyeztetni nem tudta, a szokásnak ezt a jellegét át sem vette.

A *házasodásra való jóslás* egyik formája még a Lucanapkor megkezdődő folyamat. A lányok dec. 13-tól kezdve minden nap egyet haragnak egy almából (termékenység szimbólum) és karácsony bőjtjén délben a harangszókor kiszaladnak a kiskapu elé. Amilyen keresztneve van az első arra haladó férfinek, olyan nevű lesz az uruk. A fiúk jóslása hasonló, csak náluk az alma helyett dió szerepel. Egy diót Lucanapkor bevárnak zsebükbe, karácsonykor megeszik és ok is kimennek a kiskapu elé az első arra haladó asszony nevét megtudni. A jóslás másik része csak karácsony napján történik. Ilyen a lányok gombóc főzése és pogácsasütése, amikor a víz színére először feljött gombóban és az elsőnek kivett pogácsában lévő cédulára írt névről jósolnak férjük nevére. Az *ólomöntés*kor az ólom formája mutatja meg jövődöbelijük foglalkozását.

E szokások magyarázatát a legtöbb helyen nem ismerik és mint hagyományok élnek tovább. A babonák és népszokások összekeveredtek. Egy részükben már nem is hisznek.

Balogh Judit

BÜKKI KÉPEK

Első tétova lépések

Ez már jobban fekszik

Csata, ahol kacagnak

Hazafelé, egy pillantás a Tátrára

(szerző felv.)

A természetjárás egyik nagyon szép területe a sítúrázás. Az örök természet télen ismét egyik új arcát mutatja. Eltűnnek a csobogó patakok, a sziklákról lezúduló vízesések, helyüket jéggé dermedt vízfüggöny foglalja el. A magasabb hegyeket sűrű hófelhő borítja. Ilyenkor a téli vándor alig lát néhány méterre a szürke ködben. A máskor oly barátságos erdő fáinak lombtalan koronái között szabadon nyargalászik a szél, vágja az ember arcába a havat, nyöszörögve hajlanak meg előtte a fák. — Tájéoló nélkül nem lehet nekivágni a fergetegnek. Az utak nyomait percek alatt eltünteti a lezúduló hótömeg — a turista pedig nem jár mindig jelzett úton. Nehéz feljutni a fennsíkra, és a megtett út után jólesik a turistaház melege.

Másnap hajnalban csak egy-egy magasabb hegy gerince emelkedik ki a mindent elborító ködtengerből, az erős szél rázza a kilátó tornyát, mikor felkapaszkodik néhány koránkelő turista, hogy megnéze a napkeltét. A hullámzó köd tetején aranyosan csillan meg a horizonton feltűnő tűzgolyó sugara. A hóvihar elvonult, az ég is kitisztult, a szél most már csak a fákról hordja el a havat, itt-ott szeszélyes formákat alakítva. Az ember szinte elvész a hatalmas hódűnék között.

Hamarosan kis csoportok hagyják el a menedékházat. Mint ügyetlen pingvinek topognak léceikkel a síelők a hegytető felé, hogy onnan gyorsan, száguldva suhanjanak le a következő völgybe. A mélykék égről melegen tűz a napsugár, fényét szikrázva veri vissza a hó. A kristálytisza hideg levegőben jólesik a mozgás. A lécek halk surranással siklanak az erdei ösvényem a töretlen szűz hóban. Néhol apró lábnyomok, ritkán sýnyom is keresztezi az utat. Az ünnepélyes csendet csak egy-egy „hahó”, vagy a favágók lármája töri meg, olykor riadt özek lábai alatt recsennek meg a gallyak.

Az út változatos; töbrök, hatalmas szélalkotta hóbuckák, dűnék között visz, majd hosszú szál fenyők sorfala között siklik a léç, — pár kilométerrel arrébb azonban ismét hegynek kapaszkodik a kis csoport. A tetőn egy aránylag szélmentes helyen déli pihenőt tartanak. A jó étvággal elfogyasztott ebéd után használ az ernésztésnek egy kis napfürdő a téli napfényben. Utána bemelegítésnek legalkalmasabb egy parázs hócsata, melyet táborbontás — esetleg néhány kisebb lesiklás követ, mielőtt útrakelnének. Egy keveset még felfelé kell menni, míg elérve a gerinc legmagasabb pontját, egy nyílt részről kitűnő kilátás nyílik a Magas Tátra hófötte sziklacsúcsaira. Nehéz a búcsú a szép látványtól, de az idő sürget, délután hamar sötétedik, indulni kell hazafelé. Újult erővel, nagy lendülettel siklik a társaság le a hegyoldalra a közeli kis bükk falu felé. Néha bizony az is előfordul, hogy valaki eltűnik egy hatalmas hófelhőben — ilyenkor rendszerint közelebbi kapcsolatba kerül az anyafölddel, köszönve egy-egy földkupacnak, vagy nagyobb kőnek, melyről a szél a hó nagy részét lefújta.

A völgybe érve sötétedni kezd. Egy darabig lehet még korcsolyázva haladni, a megkönnyebbült hátizsákok nem gátolják a mozgást. A kis falu behavazott házai között megszokott látvány estefelé a hazatérő síelők csoportja. A város felé a járművek már feltörték az utat. A léceket lecsatolva, jó vacsoráról szóló vidám beszélgetésbe merülünk. Egy szép túra emlékével ballag haza a társaság a holdfényes éjszakában a város, a dolgos hétköznapi napok felé.

Ovári Árpád

Az Észak-Borsodi Karszton

Kedves Olvasó! Te, aki egy karácsonyi vagy húsvéti többnapos ünnep alkalmával felkeresed Aggtelek környékét, nem is sejtjed, hogy a távolabbi környék mennyi szépséget rejt. Leszállsz a „szini expresszről”, s gyalogosan, vagy autóbusszal berobogsz Jósvafőre, Aggtelekre. Végigjáród a Baradlát, megnézed a Béke-barlangot, a Szabadság-barlangot. Elkápráztat a sok látnivaló, a rengeteg cseppkő-csoda. Egy-egy barlangtúra után észre sem veszed a külvilág szépségeit. Pedig megérdemli a táj, hogy figyelmedet rá is fordítsd. Pótold hát a mulasztást! Jöjj velem egy szép túrára.

Szálláshelyül az égerszögi üdülőt választjuk. Kora hajnalban kelünk. Az ismert jelzett úton lemegyünk Jósvafőre. A jellegzetes ketykú híd után É felé kanyarodunk a Tohonya-völgybe. Elhagyjuk a szélső házakat, s alig száz méterre, törmelékeltő aljában találjuk a rendkívül bővízű Nagy Tohonya-forrást. Néhány méterrel a forrás fölött tátong a Kossuth-barlang nyílása. Tovább menve, egymás után földbe süllyesztett kis betonházikókat látunk. Ezek a Szabó-kutak, Jósvafő vízellátását szolgálják. Összeszűkül, majd egyre szélesedik a völgy, melyben csendesen folydogál a Kis Tohonya-forrásból táplálkozó Tohonya-patak. Hamarosan elérjük a vidék egyik legszebb völgyének, a Lófej-völgynek torkolatát. Innen jól láthatjuk a Kis Tohonya-forrás felett épült barlangkutató házat, mögötte sejtjük a Vas Imre-barlang nyílását. Jobbra fordulunk, s a Lófej-patak balpartján haladunk tovább. Útunk célja hazánk egyik ritka természeti jelensége, az időszakos Lófej-forrás, mely minden nap kitör, s néhány órai működés után hirtelen elapad. A völgy hol kiszélesedik, hol pedig szurdokszerűen összehúzódik, ilyenkor csak a mederben levő köveken tudunk haladni. Ballagunk a völgyben, gyönyörködünk annak szépségeiben, s egészen megfeledkezünk az időről. Megszaporázzuk lépteinket, de hiába, a kitörés kezdetét már nem érhetjük el. Az addig gyér patakocskában komoly áradás hömpölyög velünk szemben, s a következő percben már széles, nagy patakká duzzad. Nemsokára elérjük a Haragistya lábánál fakadó Lófej-forrást. A forrás mellett vastag avarra telepedve fogyasztjuk el ebédünket. Nem álljuk meg, hogy a hűvös idő ellenére meg ne kóstoljuk a forrás hús vizét.

A baloldali meredek lejtőn felkapaszkodunk a Haragistyára. Itt északi irányú útra bukkanunk, mely kivisz minket a magyar-csehszlovák határra. (A túrát ajánlatos bejelenteni a határőrségen.) Ezt követjük mintegy két kilométer hosszan, előbb K-i, majd É-i irányban. A határ fennfokszerű, lankás vidéken húzódik. A Sziliceifennsík nyúlványán járunk. Egy-egy dombhajlatról pompás kilátásban gyönyörködhetünk Csehszlovákia felé! Közvetlen előttünk a Szlovák érchegység, mögötte ÉNY-ra valószínűleg közelségben az Alacsony-Tátra havas csúcsai, kissé távolabb a Magas-Tátra örök hóval borított ormai, mint gyémántkristályok ragyognak a tündöklő napfényben. S közvetlen lábaink előtt a bájos Szilice község. Újra nekivágunk a Ménésvölgynek. Itt hátat fordítunk a határnak, s a KDK-i irányú völgyben haladunk tovább. Hamarosan elérjük a Ménes-forrást. A völgy alsó szakasza egyre erősebben lejt, egészen elkeskenyedik, szinte szurdokká válik. Mi azonban itt már nem követjük a patakot, hanem jobbra térünk egy vadászösvényre, mely eleinte szintben halad. Innen élvezzük az alattunk húzódó völgy vad szépségeit. Majd egyre meredekebbé válik az ösvény, míg végül felérünk az 524 méter magas Verőtetőre. Innen megkapó körkutatásban részesülünk.

Leereszkedve a néhány épületből álló Szelce-pusztára, kis tejtúrára betérünk a szép fenyvesben lévő erdőszelvénybe. Nagyon szép, hisz a turista errefelé a fehér hollónál is ritkább. Rövid pihenő után nekivágunk a Nagyoldal meredek ösvényének, mely közvetlen a csúcson alatt többfelé ágazik. Mi a baloldalt választjuk, ez szintben halad. A hegy DK-i, majd a D-i oldalán jó három kilométert haladunk ösvényünkön. Végig szép kilátásban gyönyörködhetünk. Majd felhúzzunk a nagyoldal 604 méter magas csúcsára. Felkapaszkodunk az emeletes gúlára, ahonnan csodálatos panorámát élvezhetünk.

Későre jár. Még egy utolsó pillantást vetünk a Tátrára, azután sietve lemászunk a kilátóról. Meredek hegyoldalon ereszkedünk le az alattunk elterülő szántóföldekre. Ezeket átvágva, nemsokára az aggtelek-jósvafői műutat keresszük, majd elérjük az Égerszögre vezető jelzett utat. Ezt követve jutunk el szálláshelyünkre, ahol Erzsébet néni barátságos meleg szobával és forró, jóízű gulyáslevessel vár bennünket. Vacsora után a harmincöt kilométeres kemény, de élménydús túra után, jóleső fáradtsággal tagjainkban, álomra hajtjuk fejünket.

Monostori László

Jósvafő ősi hídja

A Lófej patak szurdokában

A Ménes karsztforrásnál
(szerző felv.)

A hófödte Cserhát

1.

A Mátra és a Börzsöny között, a dombos-hegyes Cserhát alig észre vett társa északi hegyeinknek, s ha járjuk is olykor-olykor, alig ismerünk belőle többet, mint középső részét, ahol legmagasabbak a hegyek. Tetejükön omlatag várak ülnek és a hosszú völgyek alján szélesreterülő patakok szaladnak a Zagyva és az Ipoly felé.

Aki már járta e tájat és nyitott szemmel járta, az tudja: a Cserhát e részében, a hegyek északi ereszkedőjén még elevenen él a régi népviselet s csaknem falunként változik. De sehol olyan színesen szép, mint a legrövidebb sokráncú, sokszoknya falujában: Bujákon. A vasárnapi templomozás után a csoportokban álló lányok messziről csokorbaszedett sokféle mezei virágnak tűnnek. Hollókö jellegetes építkezése meg a székelőföldi tornácos házakat juttatja eszünkbe. A hagyományokhoz szívósan ragaszkodnak. Pásztorfarcágai, hímezései, derűs viselete e nép életvidámságának beszédes bizonyítéka.

De a Cserhát nemcsak a középrész nagy hegyeiből áll, hanem az ereszkedők szelíd lankáiból is, amik megkapó tájképi együttesben olvadnak össze. Am van itt még egyéb is, ami vonzóvá teszi a cserhátitúrákat, a találkozás művelődésünk számtalan emlékével, a magyarság szellemi nagyjainak elevenné váló alakjaival. És tudnod kell azt is, hogy Nógrád Dunántúl után műemlékekben leggazdagabb tája az országnak, s erről meggyőződhet, ha átlapozod a „Nógrádmegye műemlékei” c. topográfiát.

A megyét, amelyet csaknem teljesen kitölt a Cserhát, Mikszáth tette híressé. Nógrád a „Jó palócok” hazája. Ő maga, a „legnagyobb palóc” is innen indult országhódító útjára. Hogy mennyire szerette pátriáját, majd minden írása bizonyítja. Ide is tért vissza, itt vett magának bir-

tokot Cserhát és Börzsöny határán. Horpácsi kastélya, amelynek oszlopos tornácáról oly szívesen nézegette a „nagyoroszi síkság fölé emelkedő drégelyi várronokat és a naplementével bíborfénybe borult diósjenői szép kék hegyeket” még ma is megvan, két szobájában az író relikviáival. A megye másik nagy szülöttje, Madách Imre, aki hosszú ideig élt önmagával és a világgal meghasonulva Csesztvén. Az ő életútjukat és a Cserhát északi, ismeretlen szépségeit keresve indultunk útnak egy hóeséses januári estén.

2.

Hull a hó egész napon át és Pest, ez a lármás, izgága, milliós város megszeldülve, elcsendesedve enged magára terülni a hó egyre vastagodó, neszfogó szőnyegét. Hull a hó... A keleti pályaudvar üvegcsarnokában már csak egyetlen vonat vár indulásra. A kocsik körül fehéren gomolygó gőzön sárgán tör át a lámpák fénye.

A kocsiban fojtogató a hőség. A kis társalgó már átalakult hálóhelyé. De aludni nemcsak a nagy meleg miatt nem lehet, hanem mert a vonat végén szaladó kocsi úgy dobál, mint a labdát és rángat, ráz jobbra, balra. Hanyatt fekvő a keskeny ágyon az ablakra húzott bársonyfűggöny kis részében nézed az állomásokat felvillanó fényeit és később a reggel közeledését figyeléd. Aztán elhúzod a fejed melletti fűggönnyel és látod a sínek mellett elsuhanó hősombekokat és az apró buckák között a vékonyjegű vizet.

Fél hétkor felöltözve állsz a hálófülkék előtti folyosón, nekidőlve a nyitott ablakszélnek. A Galga patak keskeny partján szalad a vonat. Messziről kitornyosodik a tájból rövid időre a Szanda kettős kúpjá.

Mohora. Itt találkozol először Mikszáth ma is élő emlékével. A jeges-havas Fekete-víz hídján átkelve már látod annak a templomnak tor-

nyát, amelyikben második esküvőjét tartotta. És a falu kis evangélikus templomával szembeni ház Mauks nógrádi főbíró háza volt a hetvenes években, mikor a még ifjú esküdt, Mikszáth Kálmán idejárt udvarolni Ilona lányának, annak, akit kétszer vett feleségül. Udvarán a hó hermelinjében ott áll az a féltve őrzött hatalmas gesztenyefa, amely tanúja volt anekdotázó széptevésének, s amely alatt állítólag a Lohinai fű című „beszélyét” is írta.

3.

A falun túl a Hosszú völgyben jársz, az alacsony dombok lankás lejtői között; aztán az összefutó dombhátak fölött a hidegpárába vesző végtelennek tűnő hómezőkön. Előtted finom vonalakkal házak, meg gémeskút rajzolódnak: a Veres pusztai gazdaság birkaistálló, meg a gondozók háza. Hosszú favályúkból éppen reggeliznek az öregbirkák, meg a csetlő-botló alig háromhetes, még csupasz báránycsok. De az istállókból is kihallatszik a sorokra türelmetlenül váró birkák kánonos bégetése.

Utad ezután jó darabig erdőszélen visz. A ritkás nagy fák törzsére keskeny, fehér vonalban tapad a hó. A másik oldalon, a lankák közén és tetején bozontos üstökű facsoportok, ágas-bogas magános fák grafikája a messze terjedő fehérségben. Meg-megállva nézed a fehérvárást, amelyben szinte súlytalanná, anyagtalanná változott minden: a vastagtörzsű fák, s a kusza gallyak. Az erdőalji rövid cserjén nagy fejű hódaliák nyílnak. Alomország, mesék szép erdeje lett a lombtalan, szürke erdő egyik napról a másikra. Összehajló bokrok hósátra alatt bujkálsz, s cseppet sem csodálkozol, ha valamelyikben hosszúsakállú, piros süvegű vénséges törpére lel-nél.

E fehér mesevilág után vízmosságú út meredeken zuhan lefelé. Alattad mély völgy rémlik, s szemben veled szemfényvesztő módon magas hegyeket kápráztat eléd az északi Cserhát. Széles, lapos telknőjében Tamás völgynek visz az út az akácerdőkkel borított hegyoldalak között. Az Orvoshegyre erdővágásban kapaszkodsz. A fátlan gerincről messzire szélesedik ez a soha nem látott havasi táj, amelyből kékefehér szirtként emelkedik ki a romhányi hegyek áttetsző párával takart hosszú vonulata és még meszszebb, de már csak felhőszerű kék foltként a Naszály.

Friss irtású akácosban egymásra dobáltan hevernek a vékony törzsek a magnak hagyott fák alatt. A Névtelen völgy szélesen szétterülő patakjának vékony jegén óvatos csúszkálással kelsz át; a nagy katonok fátlan oldalának érintetlen havában térdig süppedve föl-le visz az utad, ahol a tetőkön messzire látni a havas dombok és mélyeknek látszó völgyek felett. Lipina tetején friss-

Elmarad a széljárta pusztá táj

Erdő a Dézsa völgy felett

vágású szekérnyom a hóban, két oldalán behavazott, alacsony, vastagtörzsű fasor. Megfestve olcsó giccs, de így, ahogy a valóságban látod, ráfelejtkeznek a szem.

Meredek oldalban ereszkedsz lefelé. Csúszó bakancsod alatt magasra gyűrődik a hó. Lipina erdeje mögötted marad, s lent a völgyben már látod Csesztve szélső, szegényes házait, a hótól megszépülve. A magas út egy ideig ott visz a házak fölött, neki egyenest az aprócska templomnak, amelynek szentélye árpádkori maradvány.

Csesztve Madách faluja. Egykori rezidenciáját eléred, ha a templomtól a baloldali lejtős úton elindulsz, a hótól roskadozó bokrok között. De igen elképedtetlenítő látvány. A puszuló kastély tornácának üvegablái betörten ásítóznak, a nagy darabokban leváló vakolat a ház vályogsebet mutatgatja. Pedig állítólag műemléknek nyilvánították...

Vajon melyik ablakból nézhette keserű szomorúsággal azt a portfelverő szekeret, amelyik a tépelődő, befelé élő, magános lelkű költőhöz nem illő mulatós, vidám feleségét, Fráter Erzsikét vitte el a háztól, pontot téve egy rosszul sikerült házasság végére. A lefelé hajló nagy kertben hatalmas, már a gyökerek fölött több ágban széthajló faóriás áll. Az alatt a nagy hárs alatt üldögélhetett egykor az író-költő töprengve, gondolkozva az emberiség sorsát felmérő nagy műven, vagy csillagos, szénailatú nyári estéken barátaival halk, megfontolt szóval beszélgetve a magyarság és a világ soráról.

A falu lépcsősen épült a Lipina alól félkörben erre forduló völgy felett. A fehér tetejű házak egymás fölött sorakoznak a hegyoldalban. Frissen ácsolt patakhíd keskeny pallóján a balassagyarmati műúra érsz.

A felhőréteg egyre vékonyabb, az égi kék már jó darabon áttetsződik, aztán hirtelen sárga fény árasztja el a kis falut. A házak erese csöpögni kezd, a jégcsapok mint üvegpálcák fénylenek, s lent apró tócsákban gyűlik a víz. A faluból kiforduló országút mellett az utolsó ház az iskola. Fűtetlen, hideg termében megebédelsz, de rögtön utána kihúzódsz a napmelegre. Pihenés helyett a megereszkedett, jól tapadó havat, mint szőnyeget göngyölöd társaidal bálába, s rakjátok egymásra és mint egykor az antik világ Aphroditéje a Földközi-tenger kék hullámaiból, úgy emelkedik ki az országútszéli hótömbből a csesztvei hóember pipás alakja.

Az iskola udvarán át szekérútra kapaszkodsz, mely nemsokára kétfelé ágazik. A mélyútban, míg tart belőle, melegszel a megszoruló napban, de fönt a tetőn nyargaló jeges szél feltűreti veled viharkabátod gallérját. Lent a község házait vékony fekete kontúrok mutatják.

Fölötte Lipina tetején triangulum, s a falu fölött az innesső dombok között a befutó út fordulásait magas, hosszú jegenyesor lándzsái jelzik.

Havas, látlan fennsíkszerű dombtetőn a Kővecses- meg az Annahegyen küzdöd előre magad. A szél havat söpör maga előtt, mint nyáron a fölkapott porfelhőt, s mély gyűrődéseket váj a hóba. Nekifeszülve a havat kavaró szélnek, úgy véled, a sarki hőmezőkön jársz. De az ég kék és a napfény szikrázva ragyog a havon. A széljárás pillanatnyi szüneteiben hatalmas körképben látod a tájat. A nyerges Szanda már nagyon messziről kéklik és túl az Ipolyon és a határon az Osztróvszki hegyek állnak fehérben.

A Dézsa völgy voltaképpen mély bevágása ennek a fennsíkszerű lapálynak. Felette megállsz, mert a másik oldalon magános, havas fenyők nyújtóznak a napfényes, borzasfejű, hamvasszürke fák között. Túl a völgyön és az erdőn a nagy hegyek és az Ipoly felé egyre jobban kisimuló lankák találkozásában már feltűnik Balassagyarmat. A vastag hóban lépcsőt taposva ereszkedsz a völgyfenékre. Átugrasz a keskeny Dézsa patakon, s a másik oldalon napraforgósarak elszáradt sűrűje mellett egy keresztúton kiérsz a csaknem síksággá szelődött gyarmati lapályra. Az országút nyílegyenesen megy a város felé, rajta a melegen tűző napban olvadt hó, sár és latyak. Hogy elkerüld, inkább az útszéli hóban taposol. Elmarad Nyírespuszta, s akkor már nemsokára azon az utcán jársz, ami az országút folytatásában nekivisz az állomás hídjának.

4.

Ha a csesztvei országúton mégy Balassagyarmatra, azt gondolhatod, nagyobb faluba érsz. S ha már bent vagy a városban, álmélkodhatsz tiszta házain, rendezett utcáin, parkosított terein. Ami nem is csoda. Régi, régi település ez a város. Eredetileg Gyarmat volt a neve és 1244-ben a honti vár tartozékaként említik. Két év múlva IV. Béla valami rendkívüli cselekedet miatt a Balassa nemzetségnek adományozza. 1290-ben már mint várost tartják számon. Nevét Balassagyarmatként — a birtokló családtól származtatva — a XV. sz.-tól kezdik használni. Történetének több mint száz évén keresztül a török sokszor ostromolja, — s melyik várunkat nem? Néhányszor visszaverik a hős védők a támadásokat, de 1683-ban végleg a török kezére kerül. Köprili akkor felgyújtja és földig romboltatja a várat, s ettől kezdve mint erődítmény végleg megszűnik. Ugyanakkor a város lakóházainak a száma ötvenháromra apad. De a vész elmúltával lassan újra benépesül. 1790-ben Nógrád megye székhelye lesz, s e rangját csak napjainkban vette át

Madách szobra Balassagyarmaton (szerző felv.)

Salgótarján. Története során királyokat és fejedelmeket látott vendégnél, mert járt itt IV. Béla, meg Rákóczi Ferenc is, aki a kuruc szabadságharc alatt többször is megfordult ebben az akkor igen fontos stratégiai városban.

De nevezetessé Mikszáth tette, aki évekig élt e városban. Itt volt esküdt, majd ügyvédbojtár. Itt jelentek meg első karcolatai a Nógrádi Lapokban. Innét járt háza Szklabonyára és kocszított majdnem naponta Mohorára Mauksékhoz. Emlékét a harmonikus vonalú, monumentális volt megyeháza falán elhelyezett emléktábla őrzi a huszonnégy oszlopos kapu egyik oldalán, míg a másikon Madách Imréé díszleg, amelyen a nagy halhatatlan itteni hivatalnokoskodását örökíti meg a megye „hálás közönsége”. Bronzbaöntött deklamáló szobra — Sikló Ferenc remek alkotása — ott van a megyeház melletti kis parkban. De volt köze ehhez a városhoz Balassi Bálintnak, Petőfinek, Komjáthyknak és Szabó Lőrincnek is, aki a „Tücsökgzene” egy részét e városra emlékeztette írta. Így kóborol az emléktáblákkal teli városban. Házak, parkok, templomok, szobrok közt jutsz el a Múzeumhoz, de zárva találod és így nem láthatod a Madách-, Mikszáth- ereklyéket, Benczur első krétarajzát és a többi szellem-történeti emléket. Nem is beszélve a Múzeum legértékesebb részéről, a palócságról összehordott néprajzi érdekességekről. Azt csak az épület mögött szabadon álló, nagy hűséggel berendezett palócházon tanulmányozhatod és laikus szemmel is megállapíthatod hasonlóságait a göcseji életmóddal.

Aztán a csendes város gyérforgalmú utcáin visszasétálsz az állomásra. A vonat pontosan indul. Sokáig a szélesre áradt Ipoly mellett szalad. Lassan szürkülni kezd, de a látóhatár nyugati aljáról még sokáig fény szóródik az ibolyaszínűre változott égre, s a bájos nógrádi tájra.

Kispál László

A havas Triglavon

Itthon ülök a jó meleg kandalló mellett, ölemben emlékalbumom. A képek, jegyzetek felelevenítik egy felejthetetlen túra minden emlékét. Nem is régen, egy éve történt.

Négy hét megfeszített munka után végre közelgett túráram indulási napja. Végre valóra válthatom tervemet, beléphetek a Jugoszláv Alpok égbetörő csúcsai, mesébe illő havasi legelői, rohanó patakjai, fenyőborította völgyei közé. Párnapos havazás után tavasziasra fordult az idő; izgalommal figyeltem, vajon segít-e kedvező időjárás a már itthon kidolgozott túraterv teljesítéséhez?

Az év utolsó napján a hajnali vonattal indultam Zágrábtól a „nagy” hegyek felé. Ljubljánától már együtt fut a szűk völgyben a Száva és gyorsvonatunk. A víz dübörögve lefelé, vonatunk pedig, erőlködve, szuszogva mindig feljebb.

Amikor Jesenicén átszállok a személyvonatra, már előttem áll a Juli-Alpok titokzatos, de mégis barátságosan hívogató hegykoszorúja. Szinte önkéntelenül tör ki az emberből: végre a hegyek között. Elhagyom a gyárak füstjét, zakatolását, a városok kövezett utcáit, számunkra oly furcsa keleties melódiát, rikító üzleteit, és magam leszek, egyedül a természet hajlékában.

Mojstránában, abban a kis hegyi falucskában, a faházak közötti szűk utcában vezet utam első része. A hegyi lakók szorgosan készülnek a karácsonyra, amit itt az új esztendővel együtt ünnepelnek. Égett fenyőillat terjeng mindenhol.

Tűndéséből csak a Vrata völgy mélyén ébreszt a lenyűgöző látvány. Elöttem a havasi út, mellettem a rohanó víz tajtékzó habjain csillámlanak a nap aranyos sugarai. Körülöttem hatalmas, a talajból hirtelen kiemelkedő 8–900 méteres sziklafalak. A fenyő illata, a patak zúgása és a fenséges látvány elfelejteti a fáradtságot meg a hátizsák súlyát.

A zúgás mindinkább erősödik, és a völgy közepén elértem a Pericnik vízesést, amely 52 m magashól zúditja alá hatalmas víztömegét. Amikor a nap lebukik a sziklafal mögött, vidám zsvajz üti meg fülemet, itt a menedékház! Pár perc múlva elértem az 1015 méteren lévő Aljazob-domot, ahol egy iskola természetjáró csapata szállt meg. A házban igen kedvesen fogadnak, s mikor megtudják, hogy magyar vagyok, még inkább igyekeznek kedvemben járni. Triglavi túráim hallatára elkomorodnak, és mindenféle ürüggyel igyekeznek lebeszélni. Hajthatatlan vagyok, korán lefekszem, hogy másnap kipihenve, felkészülve indulhassak tovább.

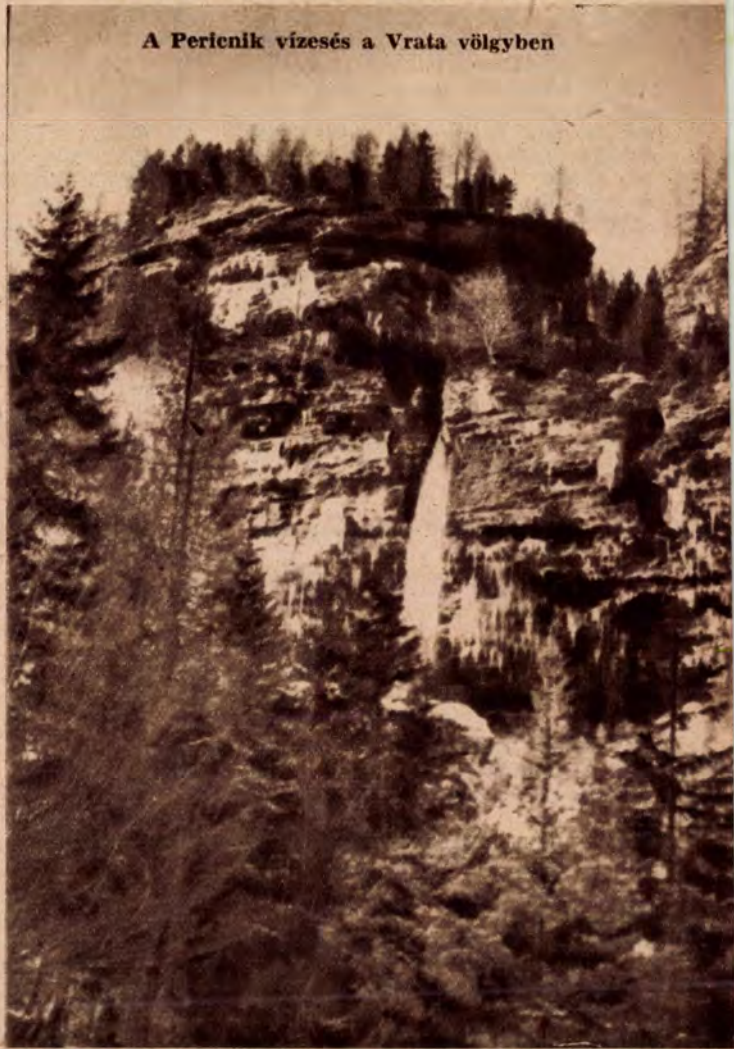
Éjjelkor hatalmas detonációra ébredek, az első egy más után követi a többi. Amikor a tizenkettedik is eldördül, már én is kint vagyok a ház előtt, a csillagos ég alatt, együtt örülve az új esztendőnek a többiekkel.

Reggel korán indulok. A Tomajsekova utat választom. Az alig pár centis hó mindinkább vastagodik, és igen fárasztó taposás után 1500 méter magasságban belátom, hogy „múzeumba” való felszerelésemmel nem tudok tovább jutni. Visszafordulok, és miután leérek a „simább” útra, előveszem térképemet, hogy újabb tervet dolgozzak ki. Kudarcomba nem tudok belenyugodni. Már dél is elmúlt, amikor Mojstránába vissza térek, ahol megtudom, hogy újabb tervem jónak ígérkezik, mert a Krma völgyben lévő menedékházban kaphatok szállást.

A völgy egészen más arcot mutat, mint az előbbi. Itt nem zúg a patak, viszont egymást érik az apró faházak, szénaboglyák, karámok a havasi legelőkön. A nap melegen tűz, feltűrom ingem ujját. Amikor elértem a Zasipska menedékházat, megdöbbenve zárt házat lelek. Szerencsémre a tisztás túlsó oldalán kis kulcsos házikóban éppen lámpát gyújtanak. Fellélegzem, s pár perc múlva bekopogok. Nagy nehezen megértetem a bentlávókkal, hogy szállást keresek. Örömmel sietnek segítségemre, s jó meleg fürdő után vacsorával vendégelnek meg. Amikor megtudják, hogy a Triglavra igyekszem, egyikük

A Vrata völgy, háttérben a Stenar (2501 m)

A Pericnik vízesés a Vrata völgyben

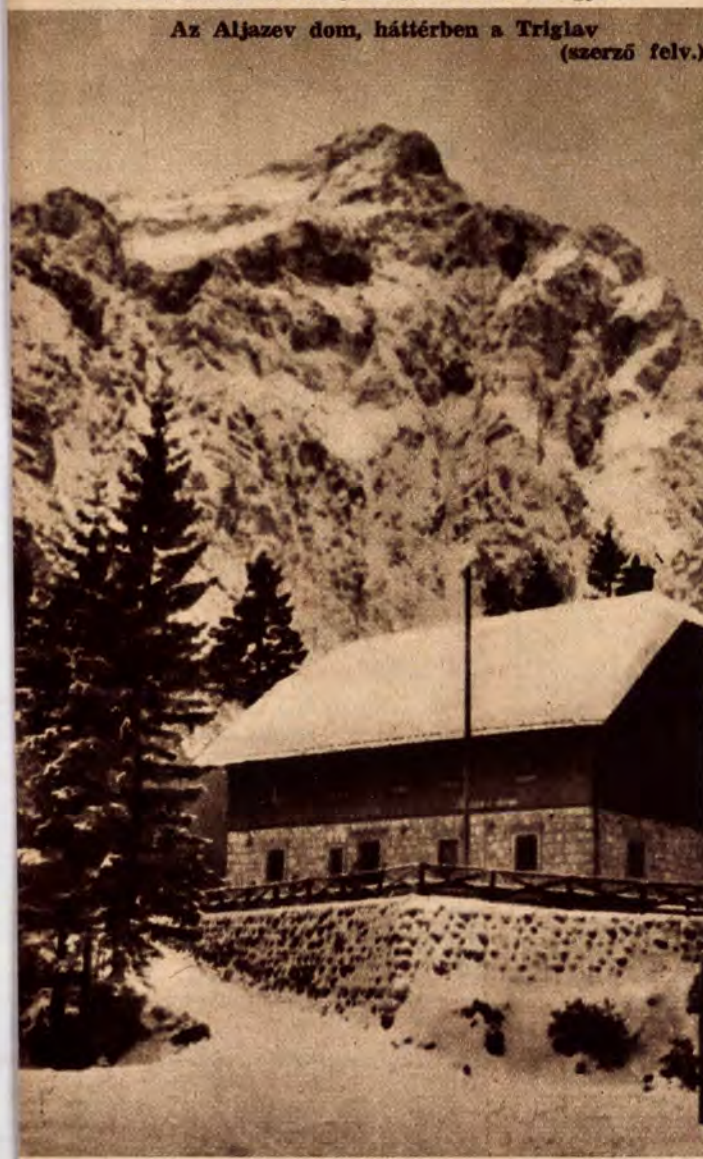
Visszatekintés a Triglavról. Baloldalt a Kredarica (2541 m), mögötte a Krma völgy. A nyeregben a triglavski dom, jobbról a Kis Triglav gerince és a Triglav nyereg

Kulcsosház a Zasipskánál a Krma völgyben

Az Aljazev dom, háttérben a Triglav
(szerző felv.)

ujjongva kiált fel. Holnap ő is oda készül, és így együtt mehetünk. Ő szerbül és angolul, én magyarul és németül beszélek, de azért mégis sikerült megbeszélni közös vállalkozásunkat. Miután kicseréljük, illetve kiegészítjük felszerelésemet és mindkettőnk élelmiszerkészletét, lefekszünk.

Reggel korán indulunk nehéz zsákjainkkal. Mind feljebb és feljebb emelkedünk a völgyből. Amikor elérjük az egymásba torkolló katlanok sokaságát, felcsatoljuk hágvásainkat, és jégcsákányunk segítségével könnyen haladunk tovább. A körülöttünk lévő 2500-as csúcsok lassan eltörpülnek és a látóhatár mindinkább kiszélesedik. A meredek, többméteres hóval borított lejtőkön szótlanul haladunk felfelé. Minden „út”-kanyarulatnál más és szebb kép tárul elém, nem győzőm fényképezőgéppel megörökíteni őket. Amikor felérünk a Kredarica nyergébe, előttünk áll 2515 méteren a Triglavski-dóm. Mögötte a Triglav kettős csúcsa emelkedik, holnapi célpontunk. A házból éppen kijött műszerei leolvasására lengő szakállával a „Triglavski Tarzan”, a meteorológus. Amikor meglát bennünket, örömeiben hatalmas kiáltással üdvözl. Ő egész télen egyedül teljesíti szolgálatát és csak néha-néha jut fel hozzá egy-két vállalkozó alpinista.

Pillanatok alatt lecsatoljuk mászóvasainkat, és meleg szobában boldogan szüröcsölgetjük teáinkat. Amikor barátunk befejezi rádióadását, megtudjuk tőle, hogy a nap folyamán megelőztek bennünket, mert egy alpinista már fenn volt a csúcson, elsőként ebben az évben. Amikor véletlenül magyarul szólok meg, legnagyobb csodálkozásomra, ő is magyarra fordítja szavait. Dunántúli születésű. Ellát bennünket minden jóval. Lefekvés előtt a lebukó nap sugaraiiban még végignézzük holnapi utunkat, és egyben megállapítjuk, hogy kemény munka lesz.

Január 3-án reggel mínusz 9 C-fok a hőmérséklet. Felvesszük pehelykabátunkat, felcsatoljuk hágvásainkat s derekunkra erősítjük a nylon-kötelet is. Meleg kézzszorítással válunk el barátunktól, aki látcsővel kíséri végig utunkat.

A háztól néhány méterre „szállunk” be a hóval vastagon borított falba. Egymást biztosítva haladunk mind feljebb a Kis Triglav oldalgerincén. A hó igen kedvező, már megülepedett. A nap vakítóan csillog a végtelen hótakarón.

Kemény, szótlan munkával jutunk fel a csúcusra. A vaszkampók csak néhol bújnak ki a hó alól, legtöbb helyen befedi a vastag hótakaró. A Kis Triglavról keskeny „borotvaélen” jutottunk le a nyeregbe és onnan fel a csúcs alá. Itt már könnyebb a dolgunk, a rövidesen két órai kemény munka befejezéseképpen fenn állunk a Jugoszláv Alpok legmagasabbikján, 2863 méteren. Meleg kézzszorítással fejezzük ki egymásnak örömeinket és köszönetünket a bajtársi segítségért.

Ledobjuk kötélünket, csákányunkat és szótlanul gyönyörködünk a lenyűgöző körképben. Mondhatom „rendelt” idő volt. Jugoszlávia, Olaszország, Ausztria, Svájc magashegyi paradicsomába és a dunántúli dombvidékre nyerünk betekintést. Hátul, a látóhatár szélén, az egész remekművet lezárva emelkedik a hóval borított hegygerincek fölé: a Gross Glockner hatalmas piramisa.

Egy sorozat felvétel után beírjuk észrevételeinket a csúcskönyvbe, majd hosszú búcsúpillantás, s megkezdjük a leereszkedést.

Egy óra múlva már a menedékházban melengetjük kezünket gőzölgő teáscsészénken, boldogan mesélve a meteorológusnak az út részleteit.

Rövid tartózkodás után elválunk a meghitt környezetből és erőltetett menetben érjük el a vasútállomást Mojstranában. Majd Jesenicén elbúcsúzom hegyászó társamtól és a magashegyek csodálatos világától is. Hajnalban újra Zágráb utcáim kopognak lépteim.

Amint most, egy év távlatából leperreg előttem a szép túrának minden részlete, ismételten átélem a felejthetetlen élményeket, amelyek bőven kárpótolnak az erőfeszítésért.

BOKODY JÓZSEF

NEMZETKÖZI HÍREK

Wilhelm Pieck, a természetbarát

Az „UNTERWEGS” decemberi száma az NDK Turista és Vándorlási Bizottsága nevében üdvözlöi Wilhelm Pieck elvtársat abból az alkalomból, hogy január 3-án töltötte be 83. életévét. A cikk érdekes adatokat közöl az ünnepelelt elnök turista múltjáról. 1949 nyarán, az akkor már 73 éves Pieck elvtárs egy csoporttal túrázott, miközben az esőtől felázott sziklákon kellett átvergődniük. A társaság féltette, hogy megcsúszik és sérülést szenved, ezért kérték, hogy forduljon vissza.

— Ti talán soha nem jártatok nehéz úton? — támadt rájuk Pieck elvtárs. — Itt az ember nem tekint vissza, hanem mindig csak előre. Erős akaratúak vagyunk célhoz. — Ezze! mindjárt át is vette a parancsnokságot: „Két férfi előre, a lányokat középre, a többi férfi mögöttük.” A nehéz szakaszon átjutva, nevetve fordult társaihoz: „Na látjátok, mindig előre, soha vissza.”

Életében először 19 éves korában indult vándorútra az asztalossegéd Wilhelm Pieck. Faluról falura járva ismerte meg hazáját, de egyben a munkásosztály helyzetét, politikai és szakszervezeti mozgalmát is. Vándorútján találkozott egy fazekassegéddel, ettől tanulta meg a szervezkedés előnyeit, és azonnal belépett a Faipari Munkások Szövetségébe. Két évvel az első világháború kitörése előtt, 26 éves korában bejárta a svájci hegyeket, majd Olaszországot. Egy korabeli felvétel turista ruhában, hátizsákkal, oldalt függő kulaccsal, kezében kampós bottal ábrázolja a délceg fiatal turistát.

A következő években, felelősségteljes politikai tevékenysége ellenére, mindig talált rá lehetőséget, hogy családjá, kollégái és pártbeli barátai körében kiránduljon, a Grünwaldban vándoroljon, vagy a Spreewaldba vigye családját csónakázni. Pieck elvtárs ismeri a Harz-hegység és a Thüringiai erdő minden zegé-zugát, a Rajna festői völgyét és az Elba vidékét. Szereti a régi városokat, azok műemlékeit, és lelkesedéssel beszél a német háziipar művészetéről. Annak az embernek a szemével nézi a világot, aki szereti hazáját, de a világ szépségei mellett az emberek baját, küzdelmeit sem hagyja figyelmen kívül. Egy fényképről, amely őt barátaival sziklamászás közben ábrázolja, megjegyezte, hogy akkoriban nagyobb volt a kedvük a hegymászáshoz, mint a tudásuk.

Az idők elmúltak, de az elnök szeretete hazája és a természet iránt ma is ugyanaz, mint fiatal éveiben volt. Kedvező időben szívesen tesz még hosszabb erdei sétákat.

Szeptemberi számunkban közöltük René Napoléoni elvtárs, a francia Munkás Sportszövetség főtítkárnak tiltakozását a francia Nemzetvédelmi Minisztérium egyik „Armée Jeunesse” (Ifjúság Hadserege) nevű körzeti bizottságának eljárása ellen, amely inkvizíciós kérdőívekkel árasztotta el a körzet Titalságát, s csábító ígéretekkel bevonta őket a hadsereg kötelékébe. A bizottság Villeurbanne-ban működő képviselője a következő szöveget intézte a helybeli ifjúsághoz:

„Tudom, hogy nagy nehézséggel kell küzdenetek, hogy eljussatok a havas lejtőkre, mert az autókárok drágák és minden egyéb, ami az utazással összefügg.

Fel vagyok hatalmazva, hogy közvetlenül átvegyem a fiatalok feliratkozásait, akik a hegyekbe szeretnének utazni. Biztosítom számukra az ingyen utazást, ugyanúgy a teljes sí-felszerelést és elhelyezésüket a hadsereg kereteiben”.

Az „Ami de la Nature” újrólévi számának vezércikkje megállapítja, hogy a fenti felhívás szerint a hadsereg a civil fiatalság számára sportolási lehetőséget akar nyújtani saját kebelében, holott ugyanakkor a tényleges katonákat eltölti a sportversenyeken való részvételtől, vagyis a hadsereget csak annyiban érdekli a sport, amennyiben lehetővé teszi a fiatalság verbuválását.

A nehéz helyzetet, melyet az általános gazdasági leromlás már magában is előidézett, a sportoló francia fiatalságra nézve még súlyosabbá tette az a kormányrendelet, amely a fényűzési adóval sújtott árucikkek közé sorolta az alpinizmus gyakorlásához és a szabadtéri táborozáshoz szükséges sátrakait és egyéb eszközöket. A Munkás Sportszövetség ezenfelül még a többi, polgári szövetséggel szemben is hátrányosabb helyzetbe került, mert az állami támogatást megvonták tőle azzal az indokolással, hogy a szövetség a sporttól idegen politikával foglalkozik. (Mi, magyarok, jól ismerjük a múltból ezt a szemforgató okoskodást. Szerk.) Ebben a helyzetben a francia Szakszervezeti Sportszövetség kénytelen volt tagjai áldozatkészségéhez folyamodni, a munkás-sport további fejlődésének biztosítására, 100, 500 és 1000 frankos kölcsönkötvényeket bocsátott ki, hogy a jogtalanul megvont szubvenciót pótolhassa. A természetbarátok és a szabadtéri mozgalom valamennyi szakosztályában lelkesen jegyzik a kölcsönöket, amelyeknek összege máris közel jár az 5 millió frankhoz. Ettől függetlenül a sportszövetség rendületlenül folytatja a küzdelmet a megvont kormánytámogatás újbóli folyósításáért.

Jereván mellett, Nark városkában van az örmény turistabázis, amelyben az idén több mint négyezren fordultak meg. A turisták sokszor meglehetősen távoli városokból jönnek (Leningrád stb.), hogy megismerkedjenek az örmény főváros látványosságaival és festői környékével. Felkeresik a híres Szeván-tavat, amely kb. 2000 m magasságban terül el a tenger színe felett, valamint a vadregényes Szeván-völgyet és a Puskin-szaka-déket.

A szlovének — vérbeli hegymászók. Zsenge gyermekkorukban kezdik a turistáskodást, és minden szabadidejüket a hegyekben töltik. A Triglavon nem egyszer találkozunk 70 éves turistákkal is. De a szlovének nem csupán sportnak tekintik a hegymászást: melegen érdeklődnek a hegyek flórája, faunája, felépítése iránt is. Szlovéniában minden hegymászó-kirándulás egyszersmind egy kisebb „tudományos expedíció” is, amennyiben a kirándulók nyitott szemmel járnak, s iparkodnak mindent, ami a hegyekkel kapcsolatos, megfigyelni. Szlovéniában évente félmillió ember keresi fel a hegyeket. A Juli-, Kamniki-Alpokban, a Karavankákban és a Pohorjén több mint száz turistaház látja el a hegymászókat.

Krasznajarszk turistabázisa idén ünnepli fennállásának tizedik évfordulóját. Májris több ezer hegymászó fordult meg itt, hogy megismerkedjen a festői környékkel. A hegymászók elsősorban a Sztolbi nevű természetvédelmi területet keresik fel, ahol az igazi szibériai tajga szépségeiben gyönyörködhetnek. Ez a terület arról is nevezetes, hogy a munkásmozgalom megindulásakor számos illegális összejövetelt tartottak benne. Ma is láthatók egy sziklafalon méteres betűkkel az akkori feliratok, amelyek még az 1905. évi forradalom előtti időkből származnak: Szvoboda! (Szabadság). A természetvédelmi terület megtekintése után a hegymászók a Mana völgyét szokták felkeresni, s rendszerint tutajon ereszkednek le ezen a folyón, amely a Jeniszjbe torkollik.

A Szövetség Tanácsa ezúton mond köszönetet mindazoknak, akik az új-év alkalmával jókívánásaikkal megkeresték.

★

Az 1959. évi devizamentes nemzetközi cseretúrákra 1959. február 20-ig lehet a természetjáró szervezetek útján jelentkezni. Az eddigi megállapodások alapján Bulgáriába, Csehszlovákiába, Lengyelországba, a Német Demokratikus Köztársaságba és a Szovjetunióba indítunk túracsoportokat.

A túrákra vonatkozó tudnivalókról és a jelentkezés, illetve részvétel feltételeiről részletesen tájékoztattuk a természetjáró szervezeteket és felvilágosítást is azok adnak tagjaik számára.

★

A természetjáró igazolványok 1959. évre szóló érvényesítését a szövetség irodája megkezdte. Az igazolványok érvényesítésének módját a 17. sz. körlevélben közöltük a természetjáró szervezetekkel. E kérdésben, tagokkal egyénileg nem foglalkozhatunk s kérjük a sporttársakat, hogy

ilyen kérelemmel csak a természetjáró szervezetek útján forduljanak a szövetséghez.

★

Több természetjáró szervezet részéről érkezett bejelentés, hogy a vasúti pénztár megtagadta a kedvezményes árú vasúti jegy kiszolgáltatását, mert az igényt az utazásnál nem egy órával előbb jelentették be. Nyomatékosan felhívjuk a túravezető-sporttársak figyelmét azon rendelkezés betartására, hogy 50 főnél kisebb létszámú csoport esetében legkésőbb 1 órával, ennél nagyobb létszámú csoport esetében pedig 48 órával korábban kell a kiindulási állomás pénztárában az utalványt leadni annak a vonatnak indulási idejénél, amellyel utazni kívánnak. E rendelkezés azért indokolt, mert a csoportos utazáshoz a pénztár ürügyet ad ki, melynek kitöltése hosszabb időt vesz igénybe és ez a művelet nem akadályozhatja a pénztár folyamatos munkáját vonatindulás előtt. Nagyobb csoportok esetén a 48 óra azért szükséges, mert ilyen esetben gondoskodni kell megfelelő hely-

biztosításról, esetleg a szerelvény megerősítéséről.

A kedvezményes árú jegyek egyébként a vasúti pénztáraknál, vagy a menetjegyirodákban elővetelben is megválthatók. Könnyítést jelent a menettérti jegyek váltása is.

Ismételten felhívjuk a figyelmet arra, hogy január 1-től az utazási kedvezmény igénybevételéhez csak a 3 példányos utalványokat szabad felhasználni, amelyeknek egy példányt odaautazáskor, másik példányt visszautazáskor veszi el a pénztáros (menettértijegy váltása esetén csak az egyiket). A megmaradó példányt vissza kell juttatni a szövetséghez. A természetjáró szervezetek tehát egy példányt sem tartanak maguknál.

★

Lengyel és bolgár vízi-, sí- és barlangkutató-filmek kerülnek bemutatásra, a szövetség Vízitúra Bizottsága rendezésében 1959. február 9-én (hétfőn) 18 órai kezdettel a Lengyel Olvasóterem (Budapest V., Váci u. 24.) helyiségében.

VERSENYHÍREK. Igen nagy érdeklődés nyilvánult meg a szövetség által megindított versenybíróképző levelező tanfolyam iránt. Budapestről 20, vidékről, különösen a kelet-magyarországi városokból, 30 fő tette le a sikeres felvételi vizsgát. A kiadott tematika alapján mindenki maga oszthatja be a tanulmányozandó anyagot. A tanfolyam jelentős általános és tereptani tanulmányokat követel. A jelöltek a felvételi vizsga alkalmával alapos munkát igénylő tereptani házi feladatot kaptak. A januári konzultáción az eddig tanult anyagból zárthelyi kidolgozásra ellenőrző kérdéseket és versenybírói házi feladatot kapnak. A vizsgán kb. 3 órás elméleti és kb. 2 órás gyakorlati feladatokat kell megoldani. A vizsga a budapesti és a dunántúli jelöltek részére Budapesten, a kelet-magyarországi jelöltek részére Szilvásváradon lesz.

A versenybírói utánpótlás a szövetségben biztosítva van. A korábbi évek összehasonlító adataival nem rendelkeznek. A szövetség megalakulásától, 1957. évtől kezdve azonban pontos a nyilvántartás a versenybírákról és működésükről, továbbá a versenyzőkről és elért eredményeikről. A szövetségnek 1958-ban 186 versenybírája volt. A jelenlegi levelező tanfolyamon 50 fő vett részt, s előreláthatólag 1959. évben kb. 236 versenybíróval rendelkezünk. A két év azt mutatja, hogy a megfelelő versenyzői és a versenybírói létszámarány kb. 10% (2000—186). Természetesen ez a kezdő kétévi tapasztalat nem ad választ a helyes arány kérdése. Erre vonatkozólag az elkövetkező évek tapasztalatai mutatják meg a helyes arányt. A szövetség Versenybíró Bizottsága természetesen nemcsak a versenybírák számát, hanem, fokozott mértékben, szakmai tevékenységüket is figyelemmel kíséri.

★

A VB. az 1957. évben megkezdett versenybírói konzultációkat befejezi.

Azok a régebben versenybírói képesítést nyert sporttársak, akik a Szövetség Tanácsa által előírt konzultációt 1959. március 1. napjáig nem végzik el, csak újabb versenybírói vizsga sikeres letétele után kaphatnak versenybírói igazolványt és működhetnek mint versenybírák.

FIGYELEM!

Természetjáró nyomtatványok kizárólag a „Sportpropagandánál” kaphatók (Bp., VIII., Rákóczi út 57/a) vidékre utánvétellel küldünk

Túrajelentés	— 05 Ft
Igazolvány (tagsági könyv)	— 40 Ft
Minősítési karton	— 20 Ft
Túranapló, 10 lapos	1.20 Ft
Igazolvány érvényesítő lap	— 40 Ft

és az összes hivatalos nyomtatványok.

Vásároljunk természetjáró könyveket:

HÉTVÉGI TÚRÁK HAZÁNK LEGSZEBB TÁJAIN

Zempléni hegység útikalauza
 Vértes—Velence útikalauza
 Vízitúrázóké kézikönyve
 Turista tereptan
 Iskolai természetjárás
 Túravezetők kézikönyve
 Természetjárók kézikönyve
 Börzsöny, Cserhát, Bakony, Balaton, Bükk, Mátra, Pilis és a Budai hegyek útikalauza

Kaphatók: a Sportpropagandánál, az Állami Könyvterjesztő boltjaiban és a Sportkönyvesboltban (Budapest, VII., Rákóczi út 64.)

EGYESÜLETI ÉLET

Az év végén természetjáró szervezetünk számot vetettek az elmúlt év munkájával. Lapunk más helyén ismertettük két megyei szövetség évzáró értekezleteinek tanulságait. Sajnos, arra nincs módunk, hogy minden egyesület egész évi munkáját összegezzük, így egy példán keresztül próbáljuk mozgalmunk keresztmetszetét adni.

A Bp. V. Meteor munkájáról szólunk, melyet módunk volt figyelemmel kísérni és évvégi értekezletükön munkájukat lemérni. A Meteor Liga budapesti szakosztálya a jól működő szervezetek sorába tartozik. Tevékenységük kiegyensúlyozott, helyet találnak benne a szakágazatok, az alapos oktató-nevelő munka, színezve a vidám, baráti klubestekkel.

Egy-egy tagösszejövetelen középiskolás fiataloktól az idős korúakig minden évfolyam képviselőit láthatjuk. A gyalogtúrázók között éppúgy találunk fiatal és időset, ahogy minden korosztályból tevődnek össze a versenyzők, barlangkutatók, víztúrázók is. A hatodik évétédét elhagyó Molai mellett 17–18 éves fiatalok segítettek a csóvári útjelzés festésében, a bozót irtásában. Nincs szakadás idős és fiatalok között. Ez a szakosztály legfőbb erőssége.

Másik jellemzője munkájuknak a turista tartalom. Nemcsak az útvonal végigjárása a cél. A Meteor turisták nagy többsége ismeri a közeleket, a növényzetet, hegységeink állatait, történelmi emlékeit és új alkotásait. Az év folyamán számos városismertető túrát vezettek szakszerű előadásokkal egybekötve.

További erényük, hogy helyesen foglalkoznak a tömegesítéssel. Jelvénytulajdonos túrájuk, a hagyományos Stromfeld-emléktúra, tavasszal és ősszel alkalmat nyújt a szakma dolgozó nagy tömegének mozgósítására. A „Hegység turistája” mozgalom arra ösztönzi tagjait, hogy változatos túraprogramot teljesítsenek, megismerve hazánk minél több hegységét. A meteorosok az ország minden hegységében jártak már. Jelenleg 120 olyan tagjuk van, akik 10–10 hegységet bejártak.

De nézzük meg a számokat. Tag-ságuk januártól decemberig 179-ről, 342-re növekedett (közte 80 fiatal). Túrastatisztikájukban 1191 tag és 369 vendég 1657 túranapja szerepel. Aggtelek és környékére, Zsámbékra, Csóvárra autóbustúrákat vezettek. Külföldi cseretúrák 17 tagjuk járt, azonkívül két tagjuk részt vett az albániai hidrológiai kutatásban.

A Kevélyek környéki útjelzések felújításán kívül új jelzéseket festettek Csóvár vidékén. Barlangkutatóik 3 hetes tábor keretében dolgoztak az észak-borsodi Karszton, két

munkahelyen a Gerecsében. Résztvettek a szigetmonostori, a gödi víztelepeken és a Nagyszénáson létrehozott munkásmozgalmi emlékművek munkálataiban.

Kezdők és haladók részére több térképolvasó tanfolyamot szerveztek és megrendezték a szintén hagyományos elméleti versenyüket. További terveikben is több tanfolyam szerepel.

Mindezekben túl részt vesznek az országos és budapesti természetjáró tájékoztató bajnokságok és kupa-versenyek küzdelmeiben.

Lehetne még sorolni a fontos és kevésbé közérdekű eseményeket, melyek színessé tették a Bp. V. Meteor életét. De ez volt a lényege a közel negyven aktív évvégi tanácskozásának. És még egy kérdés, a versenyzés, amely minden természetjáró szervezetet foglalkoztat. A szakosztály vezetősége a maga részéről állást foglalt, s előterjesztette javaslatát. Véleményük szerint nem szabad visszafejleszteni a versenyzést, fenn kell tartani a többfordulós csapatbajnoki rendszert, az egyéni bajnokságokat, de takarékosabban kell gazdálkodni (ne mint a Bp. bajnokság fordulóján a Zempléni hegységben). Más oldalon viszont a túrázást kell erélyesebben fejleszteni. Javasolták túravezetőképző, természeti ismerető, elméleti és tájékoztató feladatokkal tüzdelte turistaversenyek bevezetését. Hosszas vita után (mely, sajnos, kissé már megbontotta a szakosztály baráti kollektíváját!), az aktív túlnyomó többsége elfogadta ezt az álláspontot.

A krónikásnak más feladata már nincs, mint fenti tapasztalatokat turistaszerveink figyelmébe ajánlani és a V. Meteor további munkájához sok sikert kívánni.

A természetjárók mindig szívesen bujkáltak a sziklaüregekben, s nem egy közülük kiváló barlangkutatóvá vált. Így természetes, hogy jólesően fogadtuk a hírt: megalakult a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat. December 12-én számolt be az Előkészítő Bizottság eddigi munkájáról, melynek eredményeképpen a Nehézipari Minisztérium felügyelete alatt lehetővé vált a karszt- és barlangkutatók tömörülése.

Az alapszabálytervezet ismertetése és elfogadása után a közel kétszáz főnyi közgyűlés megválasztotta a tisztikart. A Társulat elnökévé dr. Dudits Endre professzort, társelnökökül Bertalan Károlyt, Jakucs Lászlót,

dr. Keszler Hubertet, dr. Papp Ferencet, dr. Szabó Pál Zoltánt és Venkovits Istvánt választották. A további tisztségekben számos turista-társunk kapott helyet: dr. Dénes György, Schönviszki László, Danca János, Vértes László stb.

Az eddig is kiváló eredményekre büszke magyar karszt- és barlangkutatás előtt megnyílt a további eredményes munka útja.

Az EM Kinizsi SK természetjáró szakosztálya klubestet rendezett, amelyen beszámoltak évi munkájukról, megvitaták az 1958. évi terveket és a szakma természetjáróinak jövőjéről szervezeti formáját.

Balázs Dénes, a szakosztály tagja, saját költségén többhónapos útra indult a Szovjetunióba és Távols-Keletre. Az égerszói Szabadság-cseppkő-barlang egyik feltárója, számos más kutatómunka vezetője, most megkíván ismerkedni a keleti tájakkal. Ifjú kora óta lelkes turistatársunk útját figyelemmel kísérjük és olvasóinknak beszámolunk tapasztalatairól, színes élményeiről. Megtakarított pénzéhez egyesülete és hivatala is nyújtott anyagi és erkölcsi támogatást, az egyszerű lelkes embereknél nem éppen szokásos nagyarányú túra sikeres lebonyolításához.

A Spartakusz Természetbarátok túráikon keskenyfilm felvételeket készítenek. Budapesti Klubjukban most nagy közönség előtt mutatták be nyári lengyelországi túrájukon készült filmjüket és Iványi, valamint Mohai sporttársak színes diafelvételeit. A sikeres estet dr. Keszler Hubert albániai színes felvételei zárták le, méltó elismerést aratva.

A Textiles Természetjáró Liga januárban alapfokú túravezetői tanfolyamot indított. Az év első negyedében havonként vezetnek csillagtúrákat. Januárban a makkosmáriai, februárban a frankhegyi, márciusban a nagyszénási turistaházaknál találkoznak. A liga összejöveteleit minden csütörtökön tartja a szak-szervezet székházában (VI., Rippl Rónai u. 2.), a sportosztályon.

Felhívjuk sporttársaink figyelmét, hogy az 5%-os ülfogyasztási díjak eltörlésével a turistaházakban egyes fogyasztói árak megváltoztak. A TKV utasítást adott ki a gonc iokoknak az új ártáblák elkészítésére és kifüggesztésére. Esetleges panaszokat közvetlenül a vállalatához jelentésék.

Siparadicsomok I.

Vízszintes 18. alatt egy lengyel, vízszintes 21. alatt egy szlovák és függőleges 6. alatt egy bolgár téli-sporthely nevét találjuk. Megfejtésül beküldendő ez a három helység-név február 28-ig.

Vízszintes: 1. A MÉH gyűjti. 7. Régi férfi-ruhadarab. 8. Személyes névmás. 10. Fedd. 11. Nagypapánk aprópénzének rövidítése. 12. Cserhádi község. 14. Élet, tudományos szóösszetételekben. 15. Az egyik fő népgazdasági ág.

Függőleges: 1. Kis függöny. 2. Kettős mássalhangzó. 3. Német névelő. 4. Régi úrmérték. 5. Rag, -ra párja. 6. (Zárt betűk: o, v). 9. Szamárhang. 11. Kérdő névmás. 13. Kis láda népies neve. 14. Derék, németül. 16. Ízeltlábú, légypusztító. 17. Népmesék öreg bácsija. 19. A mai nap fordítottja (!). 20. Tiltó szócska.

Készítette: Horváth Péter

Novemberi FEJTŐRÖNK helyes megfejtése: Czarny staw, Gubalowitz, Kominy tykowie. Könyvjutalmat kaptak: Gulyás Irén Hajdúszoboszló, Trenka Péter Szilvásvárad, Kőberli János Budapest.

1		2	3	4	5	6
		7				
8	9	10				11
12		13		14		
		15	16	17		
18	19					20
21						

márciusban tavaszokat, lehetőleg több kerékpáros természetjáró leírást szeretnénk közölni.

M. K. Budapest: Jó érzéssel olvastuk levelét, hogy szeretne újtjelési munkát végezni. A munkaterületeket a megyei (budapesti) szövetségek adják ki az egyesületeknek, szakosztályoknak. Egészen kicsi szakosztályok is részt vehetnek ebben. Gyakorlatilag a nagy szervezetekben is csak néhány lelkes turista végzi a munkálatokat.

F. Gy. Hatvan: A mi véleményünk szerint is lehet javítani az útikalauzok tartalmán és hitelességén. Alkalmadtán részletesen bíráljuk a turistakiadványokat.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Lapzárta minden hó elsején.

A SZÁMOK TÜKRÉBEN

Az 1957. évben, a kedvezményes vasúti utalványokat az alábbi megoszlásban használták fel hegységenként túrákra és versenyekre:

hegyvidék:	túrához:	versenyhez:
Aggtelek	24	—
Alföld	4	6
Bakony	51	13
Balatonfelvidék	78	65
Börzsöny	206	52
Budai hegyek	33	21
Bükk	104	22
Cserhát	19	—
Gerecse	29	23
Kőszeg	1	—
Mátra	48	17
Mecsek	20	12
Pilis	194	18
Sopron	6	—
Vértess	60	6
Zempléni hegység	28	—
Vízitúrákhoz	12	—
Városlátogatáshoz	8	—
Cseretúra (külföldi)	12	—

25 245 !

Büszkén írjuk a fenti címet, az elmúlt év végével ennyi a szervezett magyar természetjárók száma. Meg kell jegyezni, hogy sokszázezer nyi alkalmi kiránduló járta az országot az IBUSZ, TIT kedvezményes utazásai keretében és a haza megismerésére útra kelt iskolások tömege is jelentős.

Az évközi adatokban bizonyos zavarok voltak, mert összcserélődtek ifjúsági és felnőtt szövetségi bélyegek. A december 31-i pontos adat az alábbi:

ifjúsági	4341
felnőtt	20 904
	25 245

Sz. S.-né Budapest: Kérdésére közöljük, hogy a Budaörs feletti Kőhegyen a múlt század végén (1878-tól haláláig) Wendel Ferenc remetéskedett. A korábban megvolt barlangi üreget bővítette ki. A barlang-lakás mellett kápolna is állott. Az egyéb romok a 30-as években itt rendezett passió játékok épületeinek maradványai. A cseréptörmelékek nem ókori eredetűek. A szellőzők valószínűleg borpincék nyílásai.

Ó. A. Miskolc: Anyaga megfelelő, a továbbiakat is közöljük. Foltos, fátalos képeket nem használhatunk. Ez vonatkozik a sárga színeződésre is. Februárban még téli cikkeket,

Olvasóinktól az új év alkalomával hozzánk érkezett üdvözlésekért és jókívánságokért ez úton mondunk köszönetet. Hiszszük, hogy a népi demokráciánk adta lehetőségeket jól felhasználva, 1959-ben tovább növekszik a természetbarátok tábora, erősebbé válnak szervezeteink.

Ehhez kívánunk minden olvasónknak, a természetjáró mozgalom önzetlen munkásainak jó erőt, egészséget és sok sikert.

EJTŐERNYŐ ÉS IDEGENFORGALOM

A Francia Szállodaipari Szövetség elnöke megállapítja, hogy a májusi politikai események — amint várható volt — lényegesen csökkentették egyrészt a belföldi forgalmat, másrészt a külföldi vendégek látogatását. A Szövetség a visszaesést 50%-ra becsüli, Szeptemberben megnövekedett ugyan az utazók száma, ezek legnagyobb része azonban a brüsszeli kiállítás látogatóiból, valamint a Lourdes-i centenárium zárórendjeiből került ki. Ez a kevésbé költséges elem családostá váltott ki a szállodatulajdonosok körében, mert a forgalom távolról sem hozta meg a remélt jövedelmet.

KÖNYVSZEMLE

HÉTVEGI TÚRÁK HAZÁNK LEGSZEBB TÁJAIN című terjedelmes munka az ország összes hegységeinek legszebb, legkedveltebb útvonalait ismerteti. Kezdő turisták, kirándulók megtalálják a legfontosabb adatokat az utazásokra, turistaképzés, felszerelésre, s hegyvidékenként néhány túra leírását.

Az összefoglaló mű nagy segítséget nyújt természetjáró mozgalmunk szélesítéséhez.

★

TÚRAVEZETŐK KÖNYVE I. kötetét adta ki a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat. Az első kötet a geológiát, időjárás, állat- és növénytan, valamint a természetjáró földrajzi ismertetőket tartalmazza.

A további kötetekkel együttesen képezi a túravezető tanfolyamok és a turistaképzés alapanyagát.

A megjelent könyvek az állami könyvesboltokban kaphatók.

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkeszti a szerkesztő bizottság. Kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hszp. u. 1., III. 316, telefon: 123-087. Előfizetés: Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest, V., József nádor tér 1., telefon: 180-850) és a vidéki lapterjesztéssel foglalkozó postahivataloknál. Csekkszám: 61 251. Előfizetési ára egy évre 32 Ft, fél évre 16 Ft. Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Kúkereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-760) és a KULTÚRA külföldi képviselői.

7568 — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest, Dohány utca 12. — F. v.: Janka Gyula

Természetjárás

NÖVÉNYEINK

FENYŐINK III.

A vörösfenyőt (*Larix decidua* Mill.) néhol rozmaringfenyőnek is hívják. A nálunk honos fenyők közül az egyetlen lombhullató. A 30–40 m-t elérő, de néha 50 m-t is meghaladó fa törzse rendszeren gyertyaegyes, laza koronát képez, szórta elhelyezett, vízszintesen álló oldalágai a törzshöz képest rövidek, vékonyak. Pikkelyesen kérgesedő törzse szürke. Nem vörös! A nevét adó szín-megjelölés feldolgozott fájának, deszkájának szép vörös rajzolatára vonatkozik. (Sokan — tévesen — összekeverik nevét az erdeifenyővel, amelynek külső kérge ragyogó vörösbarna színű.)

Tüi rövidek, csak 1–3 cm-t érnek el, puhák, világoszöldek, ősszel megsárgulnak, majd lehullanak. A hosszúhajtásokon szórta elhelyezettek, a rövidhajtásokon 30–40 (50–60)-as csomókban állók. Tojásdad alakú toboza kicsi, 3–4 cm hosszú és 2–3 cm széles, világosbarna. Több évig a fán marad, s ezek a régi, magvullott tobozok piszkosszürke színűek.

A vörösfenyő az Alpok és a Kárpátok magas hegyvidékének lakója. Hazánk nyugati határszélén, Vas és Sopron megyében valószínűleg őshonos, illetve azonban megtalálhatjuk majdnem minden hegyünkön. Szép példányait láthatjuk Dunántúli nyugati részein, a Bükkötön, a zirci arborétum természetvédelmi területén, stb. A Budai hegyekben is van egy kisebb állománya a Szépvölgyi út felső része közelében, ott ahol a „Fenyőgyöngye” zöldvendéglő mellett elfordul az út a Hármashatárhegy felé.

A vörösfenyő kiválóan értékes anyagot szolgáltat az iparnak. Fáját magas csersav tartalma, s finoman eloszló dús gyanta tartalma igen tartóssá teszi. Vizi építkezéseknél: hidak, zsilipek, gátak, nedves bányák létesítményeinél nélkülözhetetlen. Az időjárás viszontagságainak kitett építményekhez, pl. a turista kilátótornyokhoz, síugróállványokhoz a legjobb faanyagot adja. Szép, színesrajzú fáját a bútortánc is előszeretettel alkalmazza.

A borókafenyő (*Juniperus communis* L.) közönséges egész Európában, Észak-Azsiában, Észak-Afrikában, Észak-Amerikában. Az Alföld homokbuckáitól a Bükkötönig találkozhatunk ezzel az egyetlen igazán őshonos fenyőnkkel. Rendszeren cserjealakú, néha megnő kis karcsú fává is. Boróka „fák”-ban bővelkedő szép ligetek főképp a Duna—Tisza köze homokbuckás vidékein láthatók, így Soltvadkert, Tatárszentgyörgy stb.

Merev, szúrós tüi hármásával, örösen állók, egy-másfél cm hosszúak, szürkészöldek. Bogyótoboz termése

fiatal korában sötét kékesfekete, szürkén hamvas, gömb alakú. Az éretlen korában húsos és gömb alakra összehajló tobozpikkelyek a második vagy harmadik évükben — mire megérnek — megfásodnak, s toboz alakúra szétnyílván kihullatják magvaikat. E bogyótobozokat gyűjtik, mert édeskés-illatos húsából gyógyszert készítenek, s pálinkát is főznek.

Kopárfásításoknál felhasználják igénytelenségét, szárazságtűrő tulajdonságát: a főültetvény védelméül is szokták a csemeték közé telepíteni.

Kemény fája kellemes illatú. Nagyobb méretű faanyagot nem szolgáltat, de az esztergályosok, s a bútortáncosok finom munkáikhoz szívesen felhasználják.

Papp József

A LÉGKÖR

Babonás félelemmel tekintettek őseink a természet megnyilvánulásaira. Ma szputnyikok, holdrakéták kutatják a világűr az ember boldogulására.

A természet vándorai élvezik a szép időt, vagy dagasztják a bokiáig érő sarat; izzadnak a nap melegtől, máskor dideregve húzzák össze ruházatukat a metsző szélben. A két jelenség szoros kapcsolatban áll egymással. Az időjárás-kapcsolatos kérdésekre kíváncsiak tájékozottak, választ adni most meginduló cikksorozatunkban, mely utal majd a legújabb tudományos kutatási eredményekre is.

(Szerk. megj.)

A levegő a legtöbb ember számára elhanyagolható, jelentéktelen anyagnak tekinthető. A valóság azonban egészen más, ugyanis a levegőben hatalmas erők szunnyadnak.

A szél, a felhők, a csapadék (hó és eső), a napsütés, a hőjelenségek (hideg és meleg) stb. a levegőnek fizikai jelenségek, megnyilvánulásai. E jelenségek közül tevédők össze folyton változó szeszélyes időjárásunk.

A levegő nem súlytalan anyag, mint valamikor hitték. Hiszen 1 liter levegőnek átlagos súlya 1,2 gramm, 1 m³-é pedig 1,2 kg. Egy-egy lélegzetvételi alkalmával fél liter levegőt szívunk magunkba. Percenként 15-ször lélegzünk, tehát ezáltal 7 és fél liter levegőt használunk el, ennek súlya 9 gramm. Egy nap alatt 20 000-szer veszünk lélegzetet, tehát 12 kg levegőt használunk fel.

Földünket a levegő kerekén 1000 km vastagságban borítja. Ez a légkör, vagy légóceán. A Föld felszíne viszont 509 millió km² és így ha az 1000 km-es vastagságot figyelembe vesszük, a légkör vagy légóceán térfogata több mint fél billió m³. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a levegő sűrűsége a magassággal erősen csökken.

Közéltőlleg kiszámíthatjuk az egész Földre nehezede levegő súlyát is. Miután a tengerszintjén minden cm² felület felett 1 kg levegő van, 1 km² terület felett 10 milliárd kg, vagy ha úgy tesszük, 10 millió tonna. 509 millió km²-re tehát kerekén 5090 milliárd tonna súly esik. Magyarországra ebből a levegő tömegből ötzetted rész jut, vagyis kerekén 1 billió tonna.

A Földünket borító légóceán nem egyseges, hanem bizonyos övezetekre, tartományokra oszlik. Többféle szempont szerint végezhetjük a felosztást. A legismertebb a hőmérsékleti viszonyok szerinti osztályozás.

A talajtól 10 km-es magasságig terjed a legalsó szint a troposzféra. Ebben

Vörösfenyő

Borókafenyő, éretlen és kinyílt tobozával

a légrétegben élünk. Itt a hőmérséklet felfelé haladva állandóan csökken, kb. 100 méterenként 1 fokot. A csökkenés —50, —70 fokig tart. Ebben a légrétegben 1 és 8 km között találjuk a felhőképződést, itt jön létre az eső és a havazás. A troposzféra az időjárás események színtere. Magassága nem állandó, a sarkvidékeken kb. 7, az egyenlítő felett kb. 17 km magas. Változik magassága nap és évszakonként is.

10 km-től 35 km-ig a hőmérséklet nagyjából egyforma, ezt a réteget nevezik sztratoszférának. Itt nincsenek már felhők (20 km-ben van ugyan egy különös felhőképződés, amit gyöngyházfelhőnek neveznek), nincs eső és hó. A szél azonban jóval erősebb, mint idelelen. A troposzféra és sztratoszféra határát tropopauzának nevezik. Itt található a nagy sebességű szélfolyamok, az ún. futóáramok.

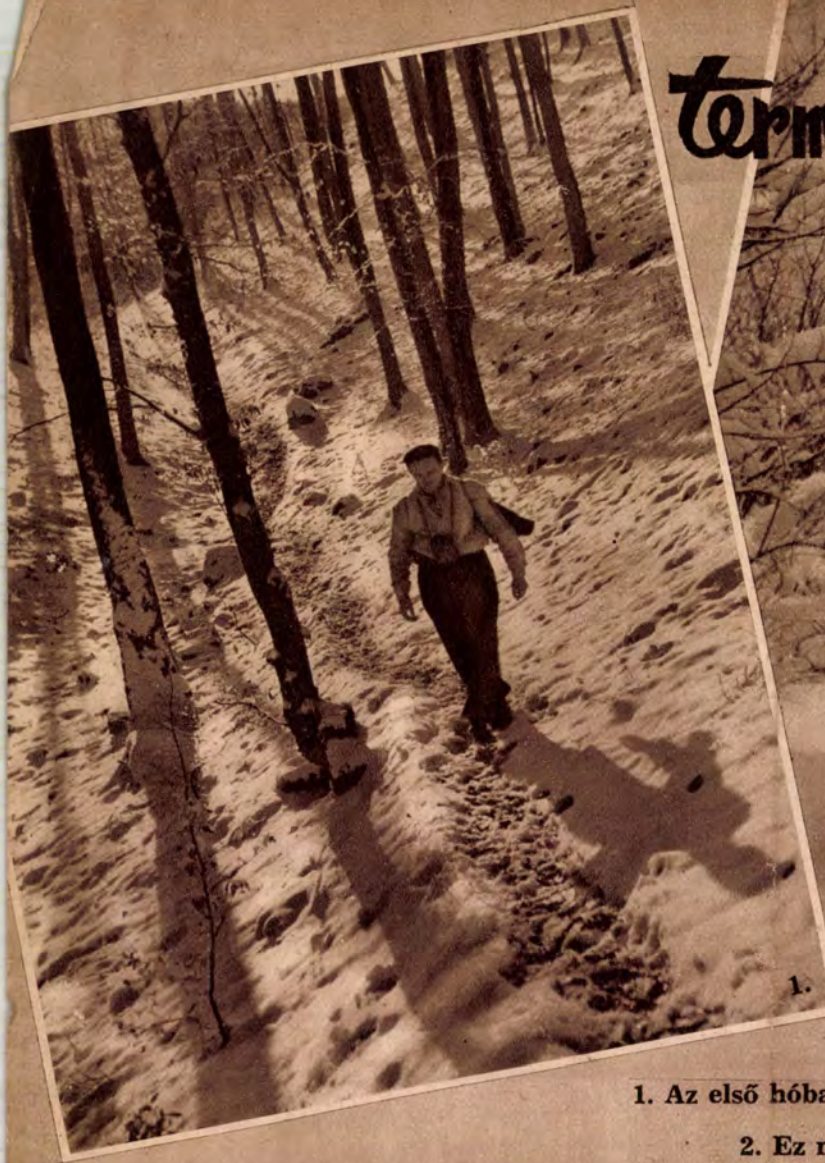
35 km-től 80 km-ig helyezkedik el a következő réteg a mezoszféra (középső réteg). Ennek hőmérséklete —50, —70 fokról fokozatosan emelkedik 0 fokig, amit 55 km-ben ér el. Ezt meleg-mezoszféranak is nevezik. Ebben találjuk az ózonréteget. Az ibolyántúli sugárzás elnyelése okozza itt az erős felmelegedést. A legerősebb ez a felmelegedés 35 és 55 km között. 55 km-től újra csökken a hőmérséklet 80 km-ig, ahol azután —80 fok van. Ezt hideg-mezoszféranak is nevezik. 80 km magasságban tűnnek fel a világító felhők.

80 km-től 800 km-ig terjed a termoszféra (régebben ionoszférának nevezték). Itt a levegő már rendkívül ritka. A hőmérséklet újból emelkedik és —80 fokról először +50 fokra (100 km-ben), majd +200 fokra és 300 km-ben több ezer fokra. Ez a réteg a sarkifény birodalma. Ez egyben bizonyítéka annak, hogy itt még van levegő. A termoszférát az ion sűrűség szerint osztályozhatjuk. 80–90 km magasságban találjuk a D-réteget, ami akadályozza a rádiózást. 110 km-ben van az E réteg, a középhullámok terjedésének segítője. 200 km-ben legsűrűbb az ionizáció, ez az F₁ réteg, majd felette 300–400 km-ben az F₂ réteg. E rétegek a leghasznosabbak a rádiózás szempontjából, mert lehetővé teszik a nagytávolságú rövidhullámú rádiózást. 500 km-ben van a G réteg.

800 km-től felfelé következnek az exoszféra. Itt jelentékeny villamos töltések már nincsenek, igen ritka a levegő. A levegőmolekulák könnyen elhagyják légkörünket, mert a Föld vonzása már alig hat rájuk. E réteg vastagsága kb. 100–200 km.

Dr. Zách Alfréd

Térmészefjárás

1.

1. Az első hóban

2.

2. Ez már nem tréfa, csak a siléc segít

3. Zúzmaravarázs a Bükkben
(Doma István felvételei)

3.

Térképészjárás

1959. FEBRUÁR

★

V. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

Hűzdelmes ÉVTIZEDEK

III.

Az 1910-es évek kezdetén a munkásosztály harcikezdve fokozódott. A tőkés kizsákmányolása éles formát öltött, viszont a munkásság is fokozta szerveztségét. Ennek példáját látjuk a munkás-turista szervezetek megalakulásában is.

A TTE 1910 márciusában terjesztette fel alapszabályát — a jóváhagyás azonban várattat magára. Március 13-án csak déli előtti félnapos kirándulást szerveztek, mert délután tüntésre mentek. Következõ héten a Dobogókõre, Feketekõre, Zugligetbe, utána pedig kétnapos túrát a Börzsönybe vezettek.

A Magánalkalmazottak SE turistaosztálya is heteréként rendezte kirándulásait, úgyszintén a Munkás Testedző Egyesület turistaosztálya.

A munkásturista mozgalom a maga célkitűzéseiben szorosan együtt haladt a szervezett munkásság harcaival. Egyes bérharccal kapcsolatos gazdasági és politikai tüntetéseken vettek részt. A „Ty-pographia” 1910. április 29-én közli: „A TTE nem rendez május elsején kirándulást. Az egyesület tagjai a nyomdászokhoz csatlakozva vegyenek részt a tüntető felvonuláson. Utána kedélyes összejövetel a zugló Pascal malomban”.

A munkásság egységes harca kezdettől irányvonalá volt a munkásturista egyesületeknek. Az 1911. februárban tartott I. közgyűlés már határozattá emelte ezt az álláspontot: „... tagjai csak szervezett munkások és céljaikkal rokonszenvező haladó gondolkodású egyének lehetnek.” Ugyanakkor a vidéki érdeklődésre tekintettel, felhatalmazta a vezetőséget vidéki csoportok alakítására.

A csoportok szervezése megindult. 1911 végére Budapest, Aradon, Kassán, Miskolcon, Pécsen, Pozsonyban, Resicán, Sopronban, Temesvárott és Versecen működtek TTE szervezetek. Gyöngyösön is gyülekeztek a munkásturisták, csoportjuk megalakítására. Itt rendezte a TTE első vándorgyűlését 1910. decemberében.

Pécsről írja Kisgádó Géza 1911-ben: „Különösen a klerikalizmus nagy akadályá nálunk a turisztika terjedésének. Azonban további lankadatlan munkával reméljük, nagyobb eredményeket érünk el. ... Jeleztük a Mecsek egyik legregényesebb részét: a Mély völgytől kezdve a Kozári vadászházig”.

Budapesten az egyesület kebelében „Hóport és sziklamászó osztály”, valamint „Fényképező osztály” alakult. Az első év tüzárán 1208 férfi, 96 nő és 318 vendég vett részt. 1911-ben már 1835 férfi, 276 nő és 550 vendég, összesen 2661 fő jelzi a gyarapodást.

Az „Ifjúmunkás” (szerkesztő Somogyi Béla, Horthy pribékek gyilkolták meg 1920-ban. Szerk. megj.) 1911. december 15-i számában olvassuk: „KI A SZABADBA! A szegény proletárfü napról napra, évről-évre a műhelyek és gyárak gyilkos levegőjét szívja. Ot nem viszik a Tátrába, a Balatonhoz, vagy a tengerpartra tiszta levegőt szívni... Pedig milyen fontos dolog a jó levegő! És milyen hasznos a szabad levegőn való járás-kelés!...”

A felhívást követően a „Szabadság” budapesti munkásképző egyesület az ifjúmunkások részére oktatással egybekötött kirándulásokat rendezett. Később a Munkás TE fogadta maga közé a fiatalokat, évi 50 fillér kedvezményes tagdíj fejében. Az MTE több vidéki szakosztálya is megalakult. Debrecen az első jelentős állomás. Az MTE budapesti osztályának tüzárán 1911 folyamán nyolc ízben tartot-

tak a Galilei-kör tagjai tudományos előadásokat. Bokor Miksa tanár pedig a Munkás TE-nek az asztalosok szakosztályában rendezett estélyen tartott vetített képes előadást a Mont Blanc-ról. A Munkás TE turista szakosztályának 1912. évi V. közgyűlésén számtalan egynapos, 3—17 napos túráról tarthattak beszámolót.

Szaporodnak a TTE csoportok. 1912. március 16-án alakult meg a komáromi, egy nappal később a selmecbányai csoport. A korábban említett Gyöngyös, Eger, Kaposvár csoportjaival már 16 helységben tevékenykednek a természetbarátok.

1912 végén a TTE két fontos kérdésben hallatta hangját. Az egyikben sikraszáll a turistamozgalom tömörítése mellett. Hangsúlyozzák, hogy... „a turistamozgalom szervezetalansága az oka annak, hogy semmilyen kedvezményben nem részesül...” Kifejezik azt a készségüket, hogy „... csatlakozunk az ily irányú komoly mozgalomhoz”.

A másik kérdés, a munkások szabad idejének (akkoriban bizony igen kevés) „... hasznos, célszerű és higiénikus eltöltésére...” vonatkozott. Ez kapcsolódott a TTE alap célkitűzéseivel; kívinné a munkásokat a szabad levegőre, elszakítani a káros szórakozásoktól.

Ebben a szellemben folyt le a miskolci csoport vándorgyűlése 1912. június 28—29-én. A „Természetbarát” 1912. III. száma írja: „Eppen napjainkban, ez év június 28-án ünnepli a művelt világ J. J. Rousseau 200. születésnapját. A XVII. század legnagyobb gondolkodója, a nagy francia forradalom egyik előkészítője, akinek eszméi még ma is uralkodnak az irodalomban és a társadalmi mozgalmakban, mondta ki a híres jelszót: „Vissza a természethez”. E jelszó alatt Rousseau nem értett visszavonulást a barbár kultúrához, hanem igenis egy olyan kultúrát értett, mely a természet erőt és javait minden ember számára igazságosan értekesíteni tudja, mely kultúrának az emberek a természetben megújodást, örömet, szórakozást és szépséget fognak találni.”

A „Természetbarát” 1913. áprilisában ismét szót emelt a Turistaszövetség megalakítása mellett. Indokolja ezt a kiállást az a vita, mely a polgári turistaegyletekben folyt ebben a kérdésben. Mint írják: „... a teljes exkluzivitás (elzárkózás) jellemzi a turistaegyleteket és osztályokat”.

Az egyesület elnöke, Király Albert szól 1913. júliusában a TTE gyermekkirándulásairól. Június 1-én rendezték az első gyermekkirándulást a Széchenyi-hegyre. Száz boldog gyermek örült a természet szépségeinek. Később még több ilyen kirándulást szerveztek a közeli hegyvidékre. Ők vetették meg a Magyar Munkások Gyermekbarát Egyesületének alapját.

Júliusban megalakult a „Természetbarátok Asztaltársasága V—VI.” néven a Budapest északi és környéki szervezés elősegítésére a budapesti csoport befizetőhelye. Ezzel a fővárosi szervezkedés is szélesebb alakra helyezkedett.

Az év végén felvetik az egyesület menedékház építési tervét, Menedékház Bizottságot választanak, elhatározzák részjegyek kiadását s felhívják a tagságot a kétféle munkára.

A hosszas huzavona után 1913. november 29-én megalakult Magyar Turista Szövetség örömmel üdvözlé a „Természetbarát”, de felsorolja azokat a feladatokat, melyeknek megvalósítását várja. A szövetség tisztikarában Király Albert, Róser János, Dezső Árpád és Dubitzky István személyében a munkásturista szervezetek is képviseletet nyertek. A szövetség megkezdte munkáját, de sok eredményre nem jutott a hamarosan kitört világháború miatt.

1914. nehéz évek indult. A gazdasági válság terhét elsősorban a munkások érezték. Több csoport erősen megcsappant taglétszámmal tengődött, egyesek szűne-

teltették működésüket. A „Természetbarát” májusi száma még beszámol a nehézségekről, de következő számának megjelenésére nem kerül sor a közben kitört világháború miatt.

A háború kitörésével a munkásturisták nagy része bevonult, mások hadtűzmezékben dolgoznak s nincs módjuk túrázni. Az első időszak rendkívül nehéz. Az átmeneti zavarok után azonban 1915-ben fellendülés indult. Áprilisban a TTE rendezte közgyűlést tartott. A tagok 70%-ának bevonulása ellenére sikerült 195 kirándulást rendezni, 3249 részvevővel. A tevékenység újból fokozódik. 1916. február 10-én megalakult az újpesti csoport s rövidesen az egyesület egyik legaktívabb szervezete válik. Sziklamászói, síelői nagy elismerést aratnak.

A budapesti csoport több gyermekkirándulást szervez, családi kirándulásokat rendeznek és anyagi alapot gyűjtene a fronton levő tagok támogatására. Közben nem feledkeznek meg a menedékház alapról sem.

Az egyesület 1916-ban 249 központi rendezésű túrát vezet 8866 részvevővel, térképpel való tanfolyamot rendeztek, s forrást foglaltak a Fultánkereszt tövében, melyet a háborúban elhunyt Nánásy Lajosról neveztek el. Az újpestiek elhatározták, hogy védkunyhót építenek a Pílistérőn.

A Munkás TE tevékenysége is feléledt. 1917. decemberében megindította menedékház építésére az anyagiak gyűjtését.

Újabb gyász érte a természetbarátokat. 1917. december 30-án Lenkó Ede — az V—VI. elnöke — a sikárosi vadászhatár mellett hirtelen rosszul lett és meghalt. Nevét később emlékmű örökítette meg.

Utolsó háborús közgyűlését a TTE 1918. május 16-án tartotta. A háború negyedik évében további fejlődésről számolhatott be Király Albert. Több csoport újból megkezdte működését, megalakult a Sikeknémák osztálya, az erzsébetfalvai (Pesterzsébet) és a kispesti csoportok. A menedékházalapa már 15 954,76 korona gyűlt össze. Noha a bevonult tagok száma a másfélzert meghaladja, az egyesületnek 1219 tagja tevékenykedik.

Szorgosan dolgoznak az újjáéledő csoportok. A nép megsűmörött a háborús pusztítástól, az inségtől s várja a változást, sorsának megjavulását. Keleten már megrengett a föld a kizsákmányolók alatt. A katonák szökődnék haza családjukhoz. A fegyverek a háború szízi ellen fordulnak...

(Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, Tiborc Zsigmond)

A magyar sajtó napja

Ünnepelnek a sajtó dolgozói. Megemlékeznek az illegális Szabad Nép megjelenésének évfordulójáról. Mi is emlékezünk azokra a bátor harcosokra, akik félelmet, áldozatot nem ismerve küzdöttek jobb életünkért. Köztük sokan voltak hajdani turistatársaink is.

Szóljon a köszönet az alkalommal a lapunkat készítő nyomdai munkásokhoz is. Szakértelemmel és sok szeretettel dolgoznak, hogy színvonalas lapot tudjunk olvasóink kezébe adni.

Jobb vezetés — nagyobb eredmény

Megint egy értekezlet, sőt kettő. Viszolygunk ilyen hírek hallatán. Sokszor bizony terméketlen, semmit nem tartalmazó, szócséplő megbeszélésekben felcseréljük az időt. Most azonban más történt.

A Magyar Természetbarát Szövetség elnöksége fontos — elvi, vezető munkájának valóra váltása jegyében — megbeszélést tartott a Borsod—Miskolci Természetbarát Szövetség elnökségével, a megye szakosztály-vezetőivel. Régóta esedékes volt már ez a tett.

Megegyezéseink nemigen találták helyüket, nem mindenkor látták egész szélességében területi feladataikat. Ez a tanácskozás a természetbarát mozgalom szervezetét erősítette, kapcsolatait javította, munkáját tervszerűbbé tette.

Miskolcon február 7—8-án került sor ezekre a megbeszélésekre. Az országos szövetség, az MTSH képviselői baráti tanácskozást folytattak a megyei szövetség elnökségével, melyen részt vettek a megyei és a városi TST elnökei. Később bekapcsolódott a megye tizenhárom szakosztály-vezetője is. Kitűnt, hogy az országos szövetség munkáján is van javítani való: szorosabb, közvetlenebb kapcsolatot kell tartania a helyi szövetségekkel. Bizonyos feladatokat pedig mihamarább a területi szervek kezébe kell adnia.

Ma már a megyei szövetség világosan láthatja feladatait, hatáskörét. Egyik feladata: az útjelzések tervezése, összehangolása, a szakosztályok munkaterületeinek kiosztása (egyébként az útjelzés költségkeretét az Idegenforgalmi Hivatal biztosítja). A turistaház építés, forrásfoglalás, kilátók stb. szintén egyik fő feladata a szövetségnek. Megyei találkozók, egyéb rendezvények összehangolása, versenyek rendezése a másik feladatkör. Talán első helyen kellene említenünk a túravezetőképzést. Ezt ugyanis egy-egy szakosztály nem tudná megoldani. De például Miskolcon, Ózdon, Sátoraljaújhelyen összpontosítva vegye kézbe a megyei szövetség! Az erősen fejlődő ifjúsági természetjárás szakmai támogatása a területi szövetség egyik legfontosabb kötelessége.

A megye tartson szakosztályaival szervezett, rendszeres kapcsolatot. Ehhez az egyes szakbizottságok élénk tevékenysége, az országos szövetség nagyobb támogatása szükséges.

A megbeszélés gazdag anyagából csak néhány fontosabb témát emeltünk ki. Ennyiből is nyilvánvaló, hogy a feladatok pontosabb meghatározása újabb lendületet ad a megyei szövetségnek.

A miskolci értekezletet követő további hasonló megbeszélések szervezettel, tartalmilag erősítik mozgalmunkat. Jó hatása hamarosan eredményekben is mutatkozik.

K—i

Aggtelekről

A természetjárók is egyre gyakrabban keresik fel az Aggteleki Csepkőbarlang-komplexumot, természeti kincsünket, hazánk egyik legjelentősebb idegenforgalmi nevezettségét. Fontos ez a barlangrendszer oktatási nevelési, tudományos és gyógyászati szempontból is.

Itt az ideje, hogy Magyarország e nevezettségébe valóban az őt megillető, méltó helyet foglalhassa el egész Európa hasonló természeti érdekességei között. 1959. január 30—31-én a Közlekedési és Postaiügyi Minisztérium és az IBUSZ Jósvafőn ezért tartott megbeszélést az érdekelte szervekkel együtt.

Az Aggtelekre, illetve Jósvafőre vezető utakat javítják, bizonyos mértékig modernizálják. A tervek szerint 1960

végére már portalanított utakon közelíthetjük meg a barlang bejáratait. Az utak javítása jelentősen megrövidíti a barlangok megközelítését, több idő jut majd azok megtekintésére, a környék megismerésére, pihenésre. Ez lényegében az autóbusszal utazóknak kedvez.

A vasúti közlekedés meggyorsítása is fontos. A Magyar Természetbarát Szövetségnek a tanácskozáson résztvevő képviselője is tett javaslatot. Helyes lenne, ha a vasút felcsapható üléstámlákból hálókocsivá alakítható kocsikat közlekedtetne. A vasutas-sporthálókocsikhoz hasonló kocsik járatásával is olcsó, személyvonati áron éjszakai utazással nagy távolságról is megközelíthetnénk a barlangot. A jelenlegi Baradla-expressz már jelentősen megrövidíti az utazási időt. Hátha a jobb utakon a csatlakozó „gyorsautóbusz járat” menetideje is megrövidül! Miskolctól Jósvafőig sok időtől foszt meg az a két és fél óra. A legnagyobb baj azonban az utazás magas ára.

A természetjáróknak nem kényelmes a jelenlegi rossz szállás. Aggteleken a 100 fős turistaház küzködik a vízellátással. Beosztása is korszerűtlen, az éjszakai nyugalomhoz sem a legmegfelelőbb. Jósvafőn a 47 személyes „Tengerszem” szálló sem a természetjárók, hanem a magas árak is megfizető néhány külföldi vendég, vagy üdülő célját szolgálhatja csak. Sürgős feladat új, korszerű, nagy befogadóképességű turistaszállás létesítése. Erre vannak tervek, s az IBUSZ-nál beruházási előirányzat. Megvalósítását sürgették is. Átmenetileg a sátor tábor és a fizetővendég szolgálat segít a bajokon.

Ránk, természetjárókra is sok barlangfejlesztési feladat vár. A barlangrendszer környékét új jelzett utakkal még jobban megismertethetjük. Segítsünk a környék természeti nevezettségének feltárásában, kilátók és kisebb turistalétesítmények létesítésében. Ez a munka a Magyar Természetbarát Szövetségre hárul.

A tanácskozáson széleskörűen foglalkoztak: a barlangvidék tudományos kutatásával, a Béke-barlang gyógyhatásának további vizsgálatával, természetvédelmi és tájrendészeti kérdésekkel, az iskolai tanulmányi kirándulások szervezésével, a belső útrendszer és világítás továbbfejlesztésével, barlangtelefon, barlangvasút, esetleg belső víziút, barlangmúzeum és előadóterem tervezésével is.

Vizsgázott túravezetők

Január 27-én 130 túravezető vette át igazolványát és a terepgyakorlat-vizsga emlékjelvényét a Budapesti Természetbarát Szövetségben.

Szaniszló József elnök méltatta e jelentős eredményt, mellyel a természetjárás tömegesítéséhez, jobb túrák szervezéséhez nyújtanak segítséget. Petek József, a Túravezetők elnöke ismertette a túravezetőképzés munkáját és a vizsga terepgyakorlat tapasztalatait.

Az országos szövetség főtitkára, Székely Miklós hangsúlyozta, hogy az új túravezetőkől nagy feladatok elvégzését várja a természetbarát mozgalom. Legyenek jó szervezők, hogy a túrák során minél több érdeklődő váljon szervezett természetjáróvá. A túrák útvonalán csak a képzett túravezetők ismertethetik a természeti és kulturális érdekességeket. Így lesznek a túrák valóban az aktív pihenés eszközei. Hasznosítsák a túrázás testnevelő, sportbeli fejlesztő hatását is. A túravezető ismertesse a túra során a dolgozó nép munkájának eredményeit, fejtsen ki a falusiak felé is nevelő munkát.

A Magyar Természetbarát Szövetség Elnöksége a budapesti szövetség ilyen természetű munkájáért jegyzőkönyvi köszönetet mondott.

A NAGY KALAND

Még nem jártak a trolik a Tung Csiao Min Hsziangon, csak néhány kerékpáros és teherriksás igyekezett munkahelyére, amikor tömött hátzissákkal a pekingi pályaudvar felé igyekeztem.

Pár nappal ezelőtt érkeztem a kínai fővárosba, távolkeleti utazásom kiinduló állomására. Régi vágyaim, titkos reményeim valóra váltak: megnyit előttem Kelet Kapuja, s beléphettem álmaim birodalmába...

Kína! Mennyit olvastunk már rólad, mennyit hallottunk már nagyságodról, csodákat művelő népedről, gyönyörű tájaidról, mégis most látom csak: mily keveset tudunk felőled!

Az első utam a négyezeréves birodalom leghatalmasabb alkotásához: a Kínai Nagy Falhoz vezet.

Az állomáson a vonathoz egy kék vattaruhas, hosszú fekete copfos kínai kalauz kislány a kocsijába invitál. A vagon már majdnem teljesen megtelt utasokkal, a kislány azonban talál még számomra ülőhelyet. Utitársaim kíváncsian fordulnak felém. Szokatlan hogy egy külföldi (ezt bőröm fehér színe itt messziről elárulja) egyszerű fapados vasúti kocsiban s pláne: egy nagy hátzissákkal megpakolva velük együtt utazik.

Vonatunk percnyi pontossággal indul. Ismét megjelenik a copfos kalauz-lány (minden egyes vagonnak külön kalauza van), egy nagy gőzölgő ibrikből forró vízzel tölti meg az ablak alatti kis asztalkán csészéinket. S mialatt a forró vizet szürcsölgetjük, a lány térül-fordul, és most társasjátékokat, könyveket, képesújságokat oszt ki az utasok közt. Figyelem: senkitől sem kér igazolványt, mint ahogy az nálunk szokás, mégis, még sohasem hiányzott egy csésze, könyv, vagy egy társasjáték az útvonal végén! Nyugodtan itt felejtethed pénztárcádat vagy elejtesz a földön egy tíz yuanos bankjegyet: biztos, hogy visszakapod!

Amulatom egyre fokozódik, midőn a lány a vagon közepén csilingelő hangon valamit magyarázni kezd. Az utasok az ablakokhoz tódulnak. A reggeli páras levegőben 30—40 gőzölgő óriási cukorsüveg tűnik a szemembe, a kínai nép összefogásának legnagyobb dokumentumai: a népi kohók! A Kínai Kommunista Párt kiadta a jelszót: több vas kell a hazának, mint amennyit a nagy kohók elő tudnak állítani! S máról holnapra a kínai falvakban, kommunákban, de még a városokban is az egyszerű, kezdetleges kohók ezreit és tízezreit állították fel. A parasztok, mellékfoglalkozásképpen, ma vasat olvasztanak s olyan lelkesedéssel, hogy az számunkra elképzelhetetlen! Nem telt bele egy év sem és Kína nyersvas termelése megduplázódott...

A kalauz lány most közkívánságra énekelni kezd: csodás népdalok szállnak ajkáról. Nagy tapsot kap az utasoktól. Azzal hálálják meg kedvességét, hogy nyélre szerelt vizesruhákkal minden órában egyszer segítenek feltörölni a kocsit, letisztogatják az ablakokat, a függönytartókat. Közben újabb utasok jönnek. Milyen jó lenne, ha odahaza is ilyen családias, kedves kapcsolat lenne a kalauz és az utasok közt!

Nankou elhagyása után vonatunk sziklás völgyben kapaszkodik felfelé. Omladozó bástyákat világítanak meg a ködön áttűző, frissen kelt nap sugarai. Most már misem természetesebb, hogy copfos kalauzunk ismét magyarázni kezd: Tyun Yun-Kuang erődítményeit, várbástyáit és a messi, magas hegygerincekre felkúszó várfalait lát-hatjuk itt. Az utasok feszült figyelemmel hallgatják az ismertetést, mely visszaviszi őket a kínai nép ősi történetébe. Kína mai vezetői mindent elkövetnek, hogy tanítsák, neveljék a népet. Ez a kis kalauzlányka is egyszerű harcosa ennek a hatalmas kultúrforradalomnak.

Mozdonyaink mélyeket szuszogva, húzva-tolva egyre magasabbra tuszkolják szerelvényünket. Több mint fél kilométeres szintkülönbséget kell itt egész rövid szakaszon leküzdenie a vonatnak, hogy elérje a Badalin-hágót. Ott aztán hosszabb alagúton bujik át a Yun Din-ho katalánába.

A kis hegyi vonat rádióközpontja a vagonokban elhelyezett hangszórókon közli, hogy a következő állomás: Tyin Luncsou.

Felkapom a fejem és az ablakon keresztül az állomás épülete mögött megpillantom mai túráim célját: a Nagy Falat!

Vagy 2—3 km-nyit kellett gyalogolnom, hogy elérjem a hágót, ahol a műút keresztezi a falat. A Badalin-hágó — Pekingtől 66 km-re ÉK-re, — a múltban is fontos közlekedési útvonal volt. Természetes, hogy itt két sorban épült bástyák védelmezték a birodalmat.

A baloldali bástyára kapaszkodom fel. Pillanatok alatt már fentről figyelem a csodás látványt. A fal, ez a 2500 km hosszú kőgígyó, itt nyújtózkodik előttem, felkúszik az első meredek csúcsra, majd eltűnik és ismét előbukkan a következő gerincen...

Álom ez vagy valóság? Az arcomba csapó jeges, fa-gyos északi szél adja meg rá a választ, hogy nem alszom, nem álmodom! Ez a valóság!

Túrámat a falon DK-i irányban kezdem meg.

A fal teteje öt méter széles és két szélén kb. fél méter vastag kőparkány húzódik végig. A dél felé néző oldalon ez alig 1 m magas, de az északi oldalon 2 méterre emelkedik és szabályos közökben törések csipkézik. A fal tetejét szépen kikövezték és ahol 15—20 foknál meredekebb hegyoldalon kapaszkodik felfelé, lépcsőzetesen

A modernizált riksa Peking utcáin

A Nagy Fal egy részlete (szerző felv.)

építették meg a fedőburkolatot. 100—150 méterenként négyszög alakú, 1—2 emeletes bástyák következnek. Az egész fal átlagosan 6—8 m magasra emelkedik ki és a tetejére, kizárólag a déli oldalon, ugyancsak 100—150 méterenként falba épített lépcsők vezetnek fel.

Mialatt a fal tetején gyalogolva egyre magasabbra jutok, az jár az eszemben, milyen óriási gazdasági erő és fejlett kultúra kellett ahhoz, hogy ilyen gigászi méretű építményt létrehozzon. Egy prospektusban olvastam, hogy ha a Kínai Falat átépítenék 4 m magas és 1.5 m széles fallá, az olyan hosszú lenne, hogy körül érné a földet.

A csúcson levő bástyából felejthetetlen szép a kilátás. 1 000—1 300 m magas, meredekfalú hegyek vesznek körül. A hegyek kopárok, sehol egy fa, egy bokor, csak kőrengeteg mindenfelé. De már nem sokáig! Millió és millió kicsi gödröcske jelzi, hogy itt is megindult a telepítés és egy-két évtized múlva rá sem lehet ismerni a tájra.

Észak felé belátni a Yun Din-ho völgyébe és a nap sugarai hatalmas vízfelületet csillogtatnak. A Yun Din-ho áradásaival a pekingi lapályon sok millió embert pusztított már el és mérhetetlen károkat okozott évezredek óta. A népi Kína a felszabadulás után 2 és fél év alatt megrendszabályozta ezt a rakoncátlan hegyi folyót, 45 m magas és 290 m hosszú völgyzáró gátat létesítettek és a közel 50 km hosszú, új mesterséges tóban mintegy 2.5 milliárd m³ vizet tárolnak, amely energiát szolgáltat és nagy területek öntözését teszi lehetővé.

Az elmúlt években a műút két oldalán mintegy 1—1 km hosszúságban a falat és a bástyákat kijavították, eredeti formájában állították helyre. A látogatók általában csak ezt a szakaszt járják be, innen tovább menni csak különleges engedéllyel szabad.

Pedig ezután következnek az igazi, szép szakaszok. Igaz, a remek kilátásért meg kell küzdeni. A falak he-

lyenként leomladoztak, a bástyák átjárói leszakadoztak, törmelékkel betömődtek. Nem csoda, hiszen több mint kétezer év óta állják az idő viharát és dacoltak az ellenség megújuló támadásai ellen. A kínai történetírás szerint különböző dinasztiák alatt, az időszámításunk előtti 401—221 években épült ez a fal védekezésül a mongol puszták nomád népeivel szemben.

Újabb és újabb szakaszokat járok be, közben a filmfelvevő- és fényképezőgépem gyakran működésbe lép. Téma van bőven, minden kanyar, minden egyes bástya egy-egy új élmény.

Kora délután visszatértem a Badalin-hágóhoz s most ÉK-i irányban indulok el. A helyreállított részt elhagyva, a 7. bástyánál elakadok. A bástya alatt százméteres mélység, vissza kell mennem, hogy a falakon belül egy kis ösvényen átjussak a szakadék tulsó oldalára. Onnan tovább folytatódik a fal.

Órákig tartó út után azon veszem észre magam, hogy a nap eltűnőben van a távolabbi bástyák és 2—3 000 m-es csúcsok mögött. Úgy látszik, a természet újabb örömet szerez nekem. A bástyák mögött lebukó nap elé vörös felhőfoszlányok úsznak. Ez aztán romantikus színes naplemente felvételekre ösztönöz.

Mialatt bástyától-bástyáig visszafelé gyalogolok, a hold is előbújt. Sápadt fénye különlegesen varázslatosá teszi a tájat. Köröskörül furcsa formájú, csipkés, sötét sziklacsúcsok és közöttük, mint egy sárkánykígyó, a Nagy Fal tekergőzik csúcsról-csúcsra, völgyből-völgybe. Felejthetetlen látvány!... Örök élmény!

A Tung Csiao Min Hsziang ismét csendes volt már, mikor Pekingben szállásom felé ballagtam. Csak néhány kerékpáros riksa húzott el mellettem...

Balázs Dénes

Keresse fel A BÖRZSÖNY HEGYSÉG BEN LÉVŐ NAGYHIDEGHEGYI TURISTAHÁZAT

★

Kiváló síterep

★

Remek túralehetőségek

★

Meleg-hidegkonyha

Épülő Madárpalota

...1958. szeptember elejét írtuk akkor. A velencei-tavi motoros sétahajó Agárdról indulva nemrégén vitt át a sulkorói partra egy turista-csoportot. Visszajövet, temhétől szabadultan, friss étvágyal fogyasztja a vízikilométereket. A sima víztükör szédítő égi mélységek illúzióját kelti. Az ég kékjében csak néhány fehér felhőfoszlány fürdik. Talán a felhőnél is fehérebb a kora őszi napfény ragyogásában a motoros felett kőválygó dankasirály.

A motoroshajó hirtelen irányt változtat. Teljes gázzal neki a partnak! A Dinnyés és Agárd felől kilométereken át húzódó parti nádszegély itt megszakad. Ebben az egyre keskenyedő öbölben — a Dékány-öbölben — horgonyt vet a motoroshajó. Ahol a tó keskenyedő tölcserrel kiszalad a déli partra, nem a megszokott képet látni. A 186-os vasuti órház, hűséges akácfaival ott van ugyan, de előtte a tóparton emberek sűrűnégnek-forognak. Hát, ezt meg kell nézni!

Nem is mindennapi dolog készülni itt, a déli parton, ahonnan csak észak felé kell nézni és megittasulunk a tó és hegység szelíd bájától. A tudomány készülő kis hajlékának bölcsőjénél süngölődnek lelkes hivatali és szakemberek. Talajpróbát végeznek, mérnek, vitatkoznak.

„Sokkal szebbnek kell lennie a háború előttinél” — hallani.

„Hát a régi hol volt?”

„Ott Dinnyés táján, a tóparton.”

„És milyen volt?”

„Egyszerű, kedves, kisöreg fabódé. falétrás kilátóval.”

„Mi lett vele?”

„A 45-ös háború elsodorta.”

Igen, elsodort jót is. De rosszat hasonlíthatatlanul többet! És új nagy dolgokat hozott méhében. A nagy dolgok egy része apróbbra váltódott: megteremtődtek ennek a szépséges Velencei-tónak is a fejlesztési lehetőségei, közöttük a Madárpalota (magyarán: Velencei-tavi Tudományos Megfigyelőállomás). Lelekes megyei emberek tervéből, akaratából, államunk áldozatkészségéből.

...Azóta telre fordult az idő. És azoknak, akik hűségesek a tó iránt télen is, mert a tó mentén utaztukban soha el nem mulasztják ragaszkodó pillantásaikkal a tavat végigsi-

mogatni — egy érdekes formájú épület tűnhetett fel. Dinnyés és Agárd között már tető alatt látják a Madárpalotát. Nem szerény faházikó — mint elődje volt —, hanem betonból, termésköböl, téglából és vasból emelt hajléka a tudománynak. Híre már szétszaladt a tudomány berkeiben is. Mustrálgatják, körüljárják, fényképezik. Tetszik nekik. Már is az a vélemény, hogy hazánkban, ebben a nemben nem lesz párja. Pedig a befejező és belső felszerelési munkák még hátra vannak. A tavasszal kapja meg végleges köntösét.

* Dehát: milyen célokat fog szolgálni?

Először is: expedíciós bázisa lesz mindazoknak, akik a Velencei-tóval valamilyen tudományos szempontból foglalkozni kívánnak. És itt nemcsak a madártani vizsgálódásokra gondolunk, hanem — támaszkodva az eddigi eredményekre — azokra is, akik a tó teljes élővilágát akarják feltárni. Kevésbé ismerjük pl. a tó mikroszkópikus élővilágát, a plankton egyedeit, összetételének színvonalát. Pedig halgazdasági szempontból ez döntő kérdés, hiszen a plankton a növényekkel természetes tápláléka stb.

Maga a megfigyelőállomás több helyiségből áll. Összegyűjtjük — tudományos, oktatási és idegenforgalmi szempontból is — a tóval kapcsolatos eddigi napisajtóbéli, szépirodalmi és szakirodalmi anyagot, az eddigi kutatók arcképcsarnokát, a tó néhány művészi ábrázolását. Részben diorámás megoldásban a tó minden élőlényét bemutatjuk. És még sok

mindent — felsorolásukra itt nincs elég hely.

Nagy vonzóereje lesz az ún. torony-szobának. Onnan egyszerre 15—20 ember gyönyörködhet a megkapó panorámában. Hajlékvá válhat ez a megfigyelőállomás a tó festőinek, meg a táj és élővilága filmezőinek is. De iskolák, turistacsoportok szintén adhatnak itt egymásnak találkozót.

...A motoros sétahajó vidáman tovaapöfög.

Elhagyja a Dékány-öblöt, ahol a Velencei-tó újabb életének, fejlődésének mevezetes két mozzanata játszódott le: itt született Dékány András „Náderdőben vadmadár” című pompás kis tavi írásának gondolata — és itt áll, már, csaknem teljesen készen, még viszonylag érintetlen természeti környezetben, a Madárpalota. Majd tavasszal, amikor elhangzik hívó szava: jöjjön ide a tó minden rendű és rangú híve, kutatója, rajongója. Ejtessen minél több embert rabul e vidék szelíd bája, hazánk egyik ékes gyöngyszeme...

Radetzky Jenő tanár,
Székesfehérvár

GYŐZELEM

Szitálgató ködben
ablakomra röppen
egy sarkantyús madár.
Szíve ütemére
ablakom jegére
kopácsol, kiabál.

Gyenge, piros csőrrel,
szűk madár-erővel
veri az ablakot;
kék lábait váltva
a deres párkányra
rajzolgat csillagot.

Tél van még, jaj, nagy gond!
várj még te kis bolond,
kinn még varjú borong;
a szálló hópelyhek
dalába csevegnek,
— s az eres sem csorog...

De ő csak kopácsol,
győzni minden áron
havon át, jégen át!
S szíve friss melege
a telet átverte,
— ablakom jégfalát...

Molnár Béla

Téli örömeik

Még sötét volt odakint, mikor elindultunk az autóbusz megálló felé. Vállunkon hátizsák és síléc. A Bükkbe mentünk. Rövid időről, csak egy napról volt szó. Jól esik az embernek egy kis hegyi levegő, kis kikapcsolódás egy-egy jól sikerült egyetemi vizsga után. Barátom most akarja megtanulni a síelést, ezért nem mentünk messzire, könnyű terepet választottunk.

Mire kiértünk Lillafüredre, már világosodni kezdett. A levegő kissé csípős volt, néha hideg szél kavarta fel a vékony hóréteget. Idelent kevés volt a hó, ahogy a meredeken kapaszkodtunk felfelé — a hó is növekedett. Fent a tetőn már 30 centis volt.

Szuszogtunk egyet a kapaszkodó után, majd csatoltunk. Lassan belejöttünk a síelésbe, néha egy-egy bukás, kisebb-nagyobb esés tarkította a lesiklásokat. Barátomnak is jól ment már, egyre merészebb lett, mindig magasabbról ereszkedett le növekvő sebességgel, míg egyszer bekövetkezett az, amire nem számítottunk. Egy hatalmas esés — nem lehetett mást látni, csak kalimpáló karokat, lábakat, léceket, botokat egy gomolyagban. Mire a hófelhő eloszlott, én is ott voltam. Semmi komoly baj nem történt, azonban a... — hó éles kristályai, ahogy közelebbi érintkezésbe került vele, bizony alaposan összeszabdalták az arcát, mintha vadmacskákkaival akadit volna össze a „bükkki dzsungelben”.

Töretlen havon száguldunk lefelé. A lejtőn sok az apró bucka. Ha jó sebességgel ráfutott a léc, olyankor mindig dobott 1—2 métert. Már a lejtő alján jártam, mikor egy nagyobb bucka megdobott — ez még nem lett volna baj —, a nagy mögött azonban alattomosan egy kis hangyabolyhoz hasonló túsás is volt, ezt nem lehetett előre látni. Mikor a léc újra talajt ért, éppen ennek a kis túsásnak az oldalában állt meg.

A következő pillanatban ismét repültem, most már azonban kissé más helyzetben értem le. Mikor felálltam, barátom is odaért (valamivel lassabban jött le, mert a meredeken kb. ötven méterenként leült, vagy lefeküdt egy-egy pillanatra a hóba) és engem meglepéssel szemlél. Különösen az arcomat méltatta nagyobb figyelemre — mivel talán még különbül nézett ki, mint az övé...

Közben lassan délutánra fordult az idő — indultunk hazafelé. Útközben sok csodálónk akadt. Részvétellel érdeklődtek: „Ugye nincs sok hó a Bükkben?”

Miskolcon, mielőtt autóbuszra szálltunk volna, bementem egy trafikba. Barátom felajánlotta, hogy addig elviszi mindkét lécet az autóbuszig és ott vár meg. Mire én is odaértem a megállóhoz — az autóbusz elindult — ő még integetett is az ablakból. Nem tesz semmit — tizenöt perc múlva indult a következő.

A dolog többi része a diákszállóban zajlott le.

Felsietek a lépcsőn — látom, néhányan csodálkozva néznek rám. Egy óvatos érdeklődő megkérdezi, milyen volt a hó, hogy érzem magam. Szobatársaim felhívták rögtön a figyelmemet arra a hétköznapi dologra, hogy mások általában lécen szoktak síelni, ha pedig az eddigi szokásokat meg akarván változtatni és e célra az orromat veszem igénybe, legalább „vakszoljam” be, mert így jobban csúszik.

A mosdóban melegen érdeklődtek az iránt, hogy van a lábam. Nagyon csodálkoztak, hogy saját lábamon jöttem haza. Már kezdtem kíváncsi lenni, honnan ered ez a részvételtjes érdeklődés. Később mindenre fény derült. Este egymás után jöttek ugyanis a „részvét”-látogatók és mikor látták, semmi bajom, elmesélték, hogy délután a barátom bevonult a két léccel és elújságolta, azért nem jöttem haza, mert összetörtém magam. A mentők vitték el, ő is majdnem így járt, de neki több volt a szerencséje...

Végeredményben mindketten jól jártunk, ő elterelte a figyelmet magáról — nekem pedig nem kellett a lécet hazacipelnem.

O. A.

Szélfúttá hódombok a Bükk fennsíkán

Déli pihenő

(Szerző felv.)

„Erőt-egészséget — Jó utat!”

Sokan járjuk a hegyeket, völgyeket, élvezzük a természet szépségeit. Megmászuk a napsütötte ormokat, lépkedünk a patakok csobogó hangjával telt völgyekben. Igen, járjuk, Te és én. Ismeretlenül, némán „megnézzük” egymást a kilátóponton, szembe jöve már messziről figyeljük egymást, Te és én. A forrásnál alig pár lépésre egymástól letelepedve, együtt pihenünk, erőt gyűjtünk a további útra.

Együtt? Jaj, dehogyan!

Idégenek vagyunk mi, sportárs! Semmi közünk egymáshoz. Pedig, Te és én, mi, egyformán szeretjük a természetet. Csak hát nem ismerjük egymást. Nem volt senki, aki bemutatson egymásnak s így még nem kapcsolódtak egymásba erős fogással kezeink.

Jó volna pedig megismerni, nagy családba tömörülve megbecsülni egymást, hasznosítani azt a sok előnyt, amit a természetben kialakult barátság nyújthat. Olyan rideg, bántó az a pár pillanat, amikor találkozunk a szabadban és szó nélkül elmegyünk egymás mellett — „Te mérsz jobbra, én meg balra” konok hangulata uralkodik ilyenkor közöttünk.

Változtatni kellene ezen. Kezdjük azzal, hogy köszönjünk egymásnak! Kívánjunk „Erőt-egészséget!” és „Jó utat!” kölcsönösen. A fiatal, az udvarias üdvözlője előre ismeretlen sporttársát.

S így talán belső gondolatvilágban is közelebb jutunk egymáshoz, akik együtt járjuk a változott világ szabad turista útjait.

Peredi János

HOL A BOLDOGSÁG?

... Zsenge ifjú koromban szeretett költőmmel vallottam: Barátságos meleg szobában. Mert hisz, amikor

„Az orra érett paprika,
S hidegtől folynak könnyei!” —

vagy éppen

„Meleg ruhája nincs ugyan,
De mindazonáltal éhezik”

esetében bizony a legfőbb boldogság kényelmes karosszékben álmodozni magasztosabb dolgokról.

Eszembe jut egy pesti polgár — 14 éves koromban fényeztem Kálvin téri lakásán a bútorokat —, akinek még a Ferenc József-i időből lerakódott nézetei voltak az időjárás szeszélyeiről. Vastagon bélelt télikabátját október elsején vette használatba és április 30-ig hordta. Üzlete a Rákóczi út—Múzeum körút sarkán volt s csupán ide járt naponta négyszer. Közben még a Múzeum kávéház jelentette az állomást. Szóval ez a polgár, ezüstfogantyús botjával adva nyomatékokat szavainak, ekképpen szólt.

— Kérem szépen, az időjárásban nem lehet bizni. Egyik percről a másikra hideg jöhet, és kész a megfázás. Májusban az már más.

Nem mondom nagyot, ha kijelentem, hogy nem is kell ilyen „nemes veretű” polgárnak lenni, hogy fejcsóválva hümmögjön, aki arról hall zuhogó eső idején: elmegyünk Jósvalfőre, megnézzük a barlangokat és remek képeket csinálunk a szép téli havas tájról.

No, hallom is a kaján tanácsokat.

— Kalucsnit, esernyőt, ladikot vigyetek magatokkal.

Tisztesség dicső emlékének, de a vízmentes bakancsok, vízhatlan sátorlapok és jó meleg pulóverek idején meg kell reformálnom a költőt: lehet boldogság az erejével kérkedő természet tüskés-tövises ölén is.

Azt mondják, ilyenkor télen alszik, pihen a természet.

Hát ehhez is volna valami hozzátenni valóm. El az bizony, él! Csakhogy másként, mint lombba zsendülés vagy gyümölcsérés idején. Tél végén, ha megkaparjuk kicsit a havat, alatta ott nyújtogatják fejüket a hóvirágok. Tán álomban növekedtek?

Roskadoznak az ágak a hóteherrel

Gondolkodásra elég ez a példa is. Most inkább azt szeretném elbeszélni, mit is nyújt a természet télen. Pontosabban, a természet és az ottani települések.

Mi tagadás, a zuhogó eső, az összegyűlt vizek képezte tavak a lapályos részeken nem sok jóval biztattak. De lám, Szinpetri után szürkül a táj, s Jósvalfőn már hóba lépünk az autóbusról. Hópárnák súlya nehezedik a falusi házakra, a kéményekből kékesszürke csik húzódik a magasba.

A barlangnál azzal fogadnak: Indulás minél előbb, mert rengeteg a víz, de fent Aggteleken már csökken a csapadék. Az egész napi utazás (gyorsvonattal! mi lenne, ha csak személyei jönnének?) fáradalma pillanatok alatt elenyészik s lámpákkal felszerelve belépünk a természet föld alatti szobrasműhelyébe. Dús csepegés mindenfelé, ragyognak a csodás cseppkövek. Bömböl a Styx, ostromolva az útjában heverő sziklákat. A hónapok óta száraz cseppkövek most elevenednek, megmérhetetlenül vékony ereken iramlik a felszínről a csapadékvíz a mélységek felé. Aggteleken, a Béke-barlangban ugyanez a kép fogad.

Ejfélikor még csepeg a háztetőkről a víz, de hajnaltajt szél süvit. Vajon mit hoz a holnap?

Reggel csikorog a hó a talpak alatt, a fák, bokrok roskadoznak a rájuk rakódott hóteherrel. Varázsos a táj. Zuhogó eső? Mintha hetekkel ezelőtt lett volna. Szípor-kázik a táj a ragyogó napsütésben. Észak felé nézve csak a vastagabb fák törzse sötétlik, de déli irányban még ez sem látszik. Az északi szél megtette a magát. Böven öntötte a fehér kárpitot a törzsekre. A ritkás fák árnyéka, a közeli és távoli hó ezernyi árnyalata teszi színpompássá a csendes természetet. A fehér palástba szent-ségtörően nyomulnak be bakancsaink s boldogságtól ver gyorsabban szívünk. Ezt köszönhetjük neked, téli természet!...

Derenk, medvekert. Ez a két szó összetartozik. Az egyik elpusztult, hogy létrejöjjön a másik. De nem a természet logikus, fejlődést hozó törvényei, hanem a feudális önkény alapján.

Abaujvégi, világtól elzárt falucska volt Derenk. Száznyi ház, száznyi család élte dolgoz, küzdelmes életét. Távol, keleten és nyugaton, az afrikai sivatagokban háború dúlt, a városok és ipartelegek felett a halált hozó repülőgépek vijjogtak. A világszerte dúló pusztítás ide csak hír alakjában jutott el.

Beleesik — nem esik?

Havas tündérkert

Emitt már olvad

(Szerző felvétele)

Mi sem természetesebb, ilyen körülmények között, hogy vitéz nagybányai stb. Ó főfőméltósága csendesen vadászatot. A karsztvidék sűrű bozótja, cserjései, a fennsík aljában fakadó dús források nemcsak a természet vadjait csalták ide, hanem az emberi ragadozókat is. Kiadták a parancsot: Derenknek pusztulnia kell, mert a méltóságos vadászterület útjában áll.

Ma halott község romjai között lépeget a ritkán erre vetődő vándor s torkot szorongatóan nézi a két visszaköltözött házaspár szöszmötölését otthonukban. Mi a hazaszeretet, ezt ők tudják, nem pedig azok a „dicsőséges nagy urak”, akik erről szónokoltak.

Nem messze ide még látható a főméltóságú medvekeret kerítésének egy-egy darabja. Folyómétereinek árából csizmát, iskolát lehetett volna adni a nincstelen gyerekeknek. De akkor hol vadászott volna Ófő, fő stb.?

*

De hagyjuk a múltat, nézzük a most vidám Jósmafőt. A fene ezeket a mafla disznókat. Amint meghidegedik, egymás után szaladnak a késnek. Nincs nap, hogy ne ébredne az ember hol erre, hol arra hallatszó utolsó hajnali vitásukra. Nehéz dolog ilyenkor a falusi gyerekek iskolába menni. Hiszen otthon nagy a mozgolódás, serényen mozognak a kezek.

Nem is szólok a dísznő szétáradásáról, aztán a nagykanállal evésről, mert nem is magyar, aki ebben még részt nem vett. Álljon itt megemlékezésül egy kedves jósmafői szokás, melyből mi is kellően kivettük a részünket.

A szomszédok árgus szemmel figyelik a megboldogult dísznő maradványainak feldolgozását. Amikor a család és a meghívott vendégek a vacsoraasztalhoz ülnek, fülükkel kifelé figyelnek. Várják a bekövetkezendőket. Folyik a készülődés valamelyik közeli házban. Felszednek mindenféle öltözéket, mert „maszkában kell lenni a kolompóláshoz”. Meg hát, nehogy felismerjék a háziak őket! (Persze, hogy felismerik.) Egyikük tepsit, másikuk fedőt, lábast, fazekat kerít elő és hozzá alkalmas ütőszerszámot. Csendesen az ablak alá osonnak — a kutya ilyenkor nem zavarog, mert neki is dísznőtor a dísznőtor — és elkezdene éktelenül, de ütemesen kolompolni az edényeken. Egy sor dobolás után jön a vers:

Hurkát, hurkát asszonyom.
Hadd járja meg a gyomrom.

A vékonya hadd maradjon,
A vastagja hadd fogyjon.

A vers után újabb kolompolás, majd megint verselés. A háziasszony, persze, nem nyit mindjárt ajtót, mert bent épp úgy élvezik a mókát, mint a kintiek. Kisvártatva kinyílik az ajtó, csak annyira, hogy a tepsit be lehessen dugni s már ott kunkorodik benne egy kis kóstoló. Újabb, diadalmas kolompolás, amire már a Bodri

is felébred és hozzátercel. Győzelmesen vonul el a kolompoló társaság.

Van is aztán beszélni való napokig, milyen jó mulatság volt.

*

Aztán a lucanapi mákos kukorica sem akármilyen. Ennek nagy sora van. Órabérben ezt nem lehetne csinálni. Ehhez idő és szív, meg jó tenyér kell.

Fahamuból lúgot készítenek, majd finoman leszűrlik. A már tiszta oldatban morzsolt kukoricát főznek. Amint megpuhult, a fazékkal, szitával ki a patakhoz. Nem számít a mínusz tíz fok, a Jósfa nem fagy be. A folyóvízben többször öblítik, közben tenyérrel morzsolgatják, dörzsölik, hogy lejjön a kemény héja. Ha már minden héj elúszott a vízben, akkor vissza a házba és felmelegítés után mákkal meghintve megeszik. Ez aztán a felséges étel. Próbálták már más faluban is, de hát nehéz annak a módja, meg hát ott nem folyik a Jósfa...

*

Tegnap még süvöltő szél kényszerített, majdnem orunkkal túrva a havat, meggörnyedni, hogy előre jusunk, ma derűs időben, ragyognak a napsugarak a fogyó havon. Jósmafői emlékek térnek vissza, de újabb téli élményeknek nézünk elébe. A Bölcsőhegyről igyekezünk le a Holdvilág árokba.

Még összefüggő a hótakaró, de a nappali olvadás apasztja s a patak elég dűsan csörgedez. A sziklák nagyon nehéz a járás. Itt térdig süppedünk a hóba, amott már a jeges köveken kell egyensúlyoznunk, mert víz is akad, ami térdig ér. Csobog a patak, csillámlik rajta a napsugár, derült, tavaszt ígérő bizakodást árasztva, ha meleget még nem is sejtet...

Egyik partról a másikra, szikláról sziklára szökdelünk. Nyúl ugrik fel és iramodik a meredek oldalnak. Tán ő is kíváncsi volt a téli vizesésekre. Benyúló ágakon jégfürtök lógnak, lecsüngő hegyeiken lassú csepegés. Fentről az olvadt víz, alulról a patak oda-oda röpönő cseppjei táplálják. Nappal kicsit soványodik, de éjjel annál többet hízik.

Csendesen beszélgetünk.

— A természet nem alszik. Dolgozik az derekasan minden évszakban. Kínálja szépségét, változatos élményeit mindenkor. Ezernyi látnivaló tárul a nem rest természetjáró elé. Olyan élmények, melyek csak télen élvezhetők, akkor sem mindig. Hosszúak a téli esték? De hisz ott vannak a falvakban az élő, dolgozó emberek. Izes beszéljük, ősi kedves szokásaik, a mával kapcsolatos gondolataik minket is várnak. A többet látó városi ember, s nem utolsósorban túravezetőink is segíthetnek kérdéseik megválaszolásában, a helyes útra igazításban.

Hol a boldogság mostanában? Mindenhol, ahol ember és természet találkozik. Ahol láthatjuk a szépet, marandó élményeket szerzünk, ahol tanulhatunk és másokat taníthatunk.

Kunsági Viktor

A BÜKK

A helyettük és mellettük

Szokatlanul meleg napsütéses, kora áprilisi napon indultunk a bánkúti turistaházból. A Jávorkutat elhagyva, utunkat a lilafüredi műúton folytattuk tovább és a Sebesvizez elérve, az új DIMÁVAG sportszálló melletti halastónál tartottunk rövid pihenőt. A meleg napsütés kúcsalta téli álmából a hegyvilág lakóit. Gazdag élővilág népesíti be a halastavat. Nászukat ülik a békák. A hegyvidéket kedvelő fajok közül mindjárt felismerjük a hazánkban eddig csak a Mátrából, a Bükkből és a zempléni hegységből ismeretes **gyepi békát** (*Rana temporaria*, 1. kép). A gyepi béka a „vízi békák” családjába tartozik, bár a vizet csak tavasszal, párnás idején keresi fel. Ezután meghúzódik az erdő sűrűjében, földi lyukakban és csak az est beállta után, éjjel jár zsákmánya után. Ezért napközben csak ritkán találkozunk vele a turista. Lárvai a kifejlődés után ugyancsak elhagyják a vizet és felkeresik az erdőt, mezőt, kertet, ahol főképp rovarokkal, férgekkel táplálkoznak és így az erdő- és mezőgazdaságban igen hasznosak.

A gyepi békát igen könnyen megkülönböztethetjük többi rokonaitól. Míg az **erdei béka** — ugyancsak lakója a Bükknek — (*Rana dalmatina*, 2. kép) feje hosszúkas, lapos, arcorra vaskos, kúpszerű, addig a gyepi béka feje aránylag széles, félkörben tompa arccal végződő. Az erdei béka hasoldala foltatlan sárgásfehér és csak az alsó ajkán találunk sohasem hiányzó ibolyaszínű foltokat, a nőtény testének első felén téglavörös márványozást, a törzs oldalain, a mellő és hátsó végtag között soha sincsenek nagyobb sötét foltok. A gyepi béka hasaalja különböző színben márványozott és ez adja a legjobb megkülönböztető bélyeget. A gyepi béka testszíne igen változó lehet. Függ az időjárástól is.

Az **erdei béka** nappal is vadászat, ezért gyakran találkozhatunk vele. Rendszerint csak akkor vesszük észre, amikor már majdnem rálépünk és ilyenkor hatalmas 1,5—2 méteres ugrásokkal igyekszik menekülni.

Nem hiányoznak hegységünkben a külsejükre ugyan nem a legkedvesebb, de a leghasznosabb békáink sem, a **barna varangy** (*Bufo bufo*) és a **zöld varangy** (*Bufo viridis*). Mindkettő az éjszakai vadászok közé tartozik. Nappal önásta földi lyukakban, bokor tövében, vagy kő alatt rejtőzik. A varangyos békának testén mirigyek vannak, amelyek tejyszerű váladékot, bocsátanak ki magukból. Ez a váladék a nyálkahártyákra mérgező hatású, gyulladást okoz. Vizeletük is lúgos és a szembe jutva ugyancsak gyulladást okozhat.

Egyes kutatók hírt adnak arról, hogy a Bükk alacsonyabb részeiben utunkba kerülhet mindannyiunk

Gyepi béka

Erdei béka

kedvelt kis békája, a **zöld levelibéka** (*Hyla arborea*) is.

A vizet kedvelő békafajok közül tavasztól őszig találjuk a hazánkban mindenhol fellelhető és a Bükkből sem hiányzó **vöröshasú unkat** (*Bombina bombina*). Erdemes megemlíteni, hogy a kimondottan hegyvidéki rokona, a **sárgahasú unka** (*Bombina variegata*) hiányzik a Bükkből. Ezideig nem tudunk megfelelő magyarázatot adni arra, hogy a Bükkben miért nem fordul elő.

Rövid pihenő után továbbfolytatjuk utunkat. Egy, a nap által jól süttött sziklán hatalmas, gyönyörű zöld gyík sűtkérezik. Óvatosan közeledünk feléje, hogy szemügyre vegyünk. A **zöld gyík** (*Lacerta viridis*, 3. kép) hazánk legnagyobb gyíkjai közé tartozik. Elérheti a 30—40 cm hosszúságot is. A „nyakörves gyíkok” családjába tartozó hím színe különböző árnyalatú zöld, tavasszal, a nász idején torka szép kék. A nőtény háta barnászöld, teste oldalain fekete szegélyű foltok sorával. Fialtaljai barna színűek. Mindegyiknek hasaalja tarkázat nélküli sárgás. Úgyesen és gyorsan mozog, ha üldözik villámgyorsan menekül, kitűnően úszik. Ha megfogják, harap, de apró fogaival nem tud kárt tenni. Általában lágytestű rovarokkal él, de megfogja a saját, vagy másfajta kisebb gyíkokat is. Hasznos állat, csak a méhesben nem kívánatos a jelenléte, mert ha rákap, sok méhet pusztít el.

Ahogy továbbhaladunk, egy színeiben gazdag gyík kelti fel figyelmünket. Fürgén szalad tova, majd napos kővön megáll és farkaszemet néz velünk. Háta szürkésbarna, középen és két oldalán sötétebb szalag vonul végig, mely fehérközepű foltokkal tarkázott. Hasoldala szép sárgás. Ez a **fürge gyík** (*Lacerta agilis*, 4. kép), a Bükkben mindenhol megtalálható. Apró rovarokkal táplálkozik, de a földön fészkelő kisebb madarak otthonát sem kíméli. Természetes ellenségei közé tartozik a rézsikló, amelynek kedvenc csemegéje.

A **látatlan gyík**, vagy törékeny kuszma (*Anguis fragilis*, 5. kép) sem hiányzik a Bükkből. Kígyóidomú teste miatt sokan kígyónak nézik.

Kígyóyszerű testéről a végtagok ugyan hiányoznak, de a test belsejében mint csökevényiszervek megtalálhatók. Szemhéja mozgatható, ami megkülönbözteti a kígyóktól. Mozgása is lassúbb, mint a kígyóké és nem hullámos vonalban halad, hanem nagy körívekben oly lassan, hogy sétálva lehet vele együtt haladni. Rendszerint éjszaka jár vadászni, de esőzések előtt is elhagyja helyét, hogy a fergekből álló tápláléka után nézzen. Ezért jó időjósoknak tartják. Eleveneket hoz a világra, mivel a nőtény által lerakott burokszerű tojásokból néhány perc alatt kikelnek a fiatalok. Igen hasznos állat és azért, mert sokan mérges kígyónak nézik, oktanul pusztítják.

Egyes leírások beszámolnak a **magyar gyík** (*Ablepharus pannonicus*, 6. kép) bükki előfordulásáról. Mivel ez a gyík fajta hazánk egyik legritkább és legérdekesebb állatai közé tartozik, ismerkedjünk meg vele közelebbről. A magyar gyík teste karcsú, hengeres, testrészei — fej, nyak, törzs és fark — nem választhatók el egymástól oly élesen, mint a többi gyíkoknál. Lába apró és mivel testsúlyát sem bírja el, így inkább hasoncsúszik, lábait részben vagy egészen a testének oldalaihoz fektetve. Színe fémfényű sárgás vagy vörösesbarna, fekete pontokkal finoman tarkázva. Tartózkodási helye olyan köves-füves lejtő, amelyet cserjés tarkít. Téli álmra is a kővek alá húzódik.

Beszélgetésünket a gyíkok után a kígyók világával folytatjuk. Jó, hogy erről beszélgetünk — lelkesednek

Zöld gyík

Fürge gyík

Lábatlan gyík

Magyar gyík

turistatársaim —, mert bizony azt beszélik, hogy a Bükkben vipera is van. Nem gyávaság kérdése, de nem kellemes egy viperamarás — bizony még halálos is lehet! Nézzük csak meg, hogy melyik is az a siklóféle, amelyik ezt a riadalmat okozza.

Hazai siklóink között a *sima sikló*, vagy *rézsikló* (*Coronella austriaca*, 7. kép.) az, amelyiket könnyen összetéveszthetjük a viperával. Színruhája felül barna, néha vörhenyesbe, vagy szürkébe hajló. Hátán két feketés foltos vonul végig. E foltok terjedelme és színerőssége egyénenként igen változó, olyannyira, hogy a két foltosor össze is érhet és ilyenkor valóban hasonlít a vipera hátrajzolatához. Fején patkó alakú sötétbarna foltot („*coronella*”) visel és az orrától a szemén át a szájszögletig keskeny sötét sáv húzódik. Hasalja kékes-sárgás-vörhenyesszürke lehet, némelyeken fekete foltokkal. Hossza a 65 cm-t nem igen haladja meg.

Melyek azok az ismertetőjelek, amelyekkel a rézsiklót a viperától megkülönböztethetjük? a viperák teste *zömök*, farkuk *rövid* és *kurta*. A rézsikló *feste karcsú* és a fark felé *ostorszerűen hosszán vékonyodik el*, mint a többi siklófélekénél. Testének pikkelyei teljesen simák és középormoknak nyomuk sincs. Szembogara kerek. A rézsikló tápláléka legnagyobb részben kisebb gyík. Mivel a gyíkok hasznos állatok, ezek pusztítása miatt a rézsikló káros. Táplálkozása érdekesen megy végbe. Ha a megfogott gyíkot nem a fejénél

kapta el és így lenyelni nem tudja, testének két-három gyűrűjével veszi körül. Szorosan fogva tartja, míg nem áldozata abba a helyzetbe kerül hogy fejénél fogva tudja bekapni. Ezután lassan nyeli le a közben mozgó, vergődő állatot. Nősténye nyár végén rakja le tojásait, amelyekből a kb. 15 cm hosszú ivadékok azonnal kibújnak. Tehát a viperákkal egyetemben a rézsikló is elevenítőjé. Ha megfogják, dühösen kapkod a fejével és harapdál is, de apró fogaival kárt nem tehet. Látjuk tehát, hogy a rézsikló nem mérges állat, méregfoga nincs, de azokon a területeken, ahol vipera is van, nem árt az óvatosság.

Az eddigi kutatások szerint a Bükkben vipera nincs — a rézsiklóval tévesztik össze.

A vizek mentén, vizenyős réteken mindenhol megtalálható a karcsú természetű, feje hátsó két oldalának egy-egy fehér vagy világossárga foltjáról könnyen felismerhető *vízi sikló* (*Natrix natrix*).

Megtalálható a Bükkben a vizet kedvelő *kockás sikló* (*Natrix tessalata*) is. Zömmel halakkal, gőte- és békalárvákkal táplálkozik. A táplálék megszerzésénél nagy intelligenciát árul el. Ha a patakvizben halivadék vonulását veszi észre, gyorsan a vízbe kúszik és a fenéken meglapulva, fejét magasra tartva, mozgó gyökéretet utánzó ingamozgás közepette várja a mit sem sejtő halakat. Mikor azok elébe érnek, száját csak kitérte és egymás után kebelezi be a szinte szájába sétáló falatokat. 8—10 darab elfogyasztása után a víz tükre alatt tovaúszik. Ha üldözik, a vizi siklóhoz hasonlóan kellemetlen szagú ürüléket enged ki, hogy üldözőjét magától távoldtartsa.

Az irodalom megemlíti egy jobbára mediterrán siklófaj, az *erdei sikló* (*Elaphe longissima*) előfordulását a Bükk déli melegebb részeiben. Bár ez a siklófaj inkább a Dunántúlról ismeretes, bükki előfordulása új állatföldrajzi adat.

Az álló- és lassúfolyású vizek lakói közé tartoznak a gőtek. Karcsú szép alakjuk, a hímeket, különösen nászuk idején tarkító tarajuk a legszébb víziállataink közé sorolják.

A gőtek közül — bár konkrét adatot az irodalomban nem találtam — megemlíti a *tarajos gőte* (*Triturus cristatus*) bükki előfordulását. Ugyancsak előfordul a Bükkben a *pettyes gőte* (*Triturus vulgaris*) is.

A magashegyvidéki fajok közül az *alpesi gőte* (*Triturus alpestris*) eddig csak egyetlen lelőhelyről ismeretes a Bükkből. Megemlíteném, hogy az alpesi gőte hazánkban eddig csak a zempléni hegységéből és a Bükkből ismeretes.

Még egy kételtűvel kell megismernünk sétánk során, a bársonytestű, sárga foltokkal tarkított *foltos szalamandrával* (*Salamandra salamandra*). Nagy esőzések után találkozhatunk vele a hegyekben. Száraz, meleg időben elrejtőzik a nap szárító heve elől. Inkább éjszaka jár vadászni. Teste nagyon hasonlít a gyíkhöz, de mozgása esetlen, lassú. Füle táján két nagyobb, hátközepén két sorban kisebb mirigydudorok foglalnak helyet, amelyeknek váladéka a nyálkahártyára mérgező hatású. Fogásánál legyünk óvatosak. A vizet, főképp a bővizű forrásokat tavasszal keresi fel, amikor a testében már kifejlődött eleven szalamandra lárvákat rakja le. Lárváinak négy lába, hosszú úszószegélyes farka, és a nyaknál látható kopolytűi vannak. A négy lába jelenlétével a békalárváktól (ebihal) jól megkülönböztethető. Míg a békalárvának fejlődésük folyamán két hátsó lábaik mind erőteljesebben fejlődnek, addig a szalamandra- és gőtelárváknak négy lába egyforma és megmarad a hosszú farkok is. 4—5 hónap után fejlődnek ki tüdős állattá. Akkor elhagyják a vizet.

Sétánk végére értünk. Megismertük a Bükk kételtűit és hüllőit. Látjuk azt, hogy legnagyobb többségükben hasznos állatok. Teljesen érthetetlen, hogy lépten-nyomon agyonverjünk minden utunkba kerülő kígyót, békát! Nyújtsunk feléjük védőkezet. S ha mindenki nem is tud velük megbarátkozni, legalább ne bántssuk és ne engedjük másoktól se bántalmazni őket.

Szegváry Gusztáv

Rézsikló

FIATALOK ELŐRE!

Már beszámoltunk az Országos Iffjúsági Sportbizottság mellett működő Természetjáró és Táborszervezési Bizottság munkájáról. Tavaly egy-egy nagyobb tömegtúrán és több táboron kívül tanfolyamokat is szerveztek. A fiatalok óriási érdeklődése olyan igényeket támaszt, hogy nem elégséges a tavalyi tanfolyamon képzett háromszáznegyven fiatal túravezető, az idén ezernél többen kerülnek a tanfolyamokra.

A fejlődést meggyorsítja a vezető káderek képzése. Ebben segítsenek a természetjáró szervezetek! Tanfolyami előadók, szervező emberek, túravezetők kellene. Ez nem teher szakosztályainknak, megyei szövetségünknek! A túravezetést sem úgy kell felfogni, hogy most a szakosztály két-három túravezetőjét nélkülözni kénytelenek. Egy-két túrát levezetünk, közben belevonjuk az érdeklődő fiatalokat a tervezésbe, apróbb feladatokat adunk, s később már velük készítettük el a terveket. Azután felül is bíráljuk. Most már ők vezessék a túrát. Utána aztán együtt értékeljük a tapasztalatokat. Türelem és szorgos munka után jön az eredmény.

Fenti megállapításainkat igazolta a X. és XIV. kerületi KISZ sportvezetők csillebérci munkaértekezlete. Vagy hetven fiatal jött össze, hogy megbeszélje kerületeik sportmunkáját. A természetjárás iránt nagy az érdeklődés. Csak éppen kevésbé ismerik a szervező és túra tervezési, vezetési munkát. Tanácsainkat épp ezért örömmel fogadták. Bizonyára sok kérdést intéznek ezután a budapesti szakosztályokhoz.

A közben szervezett kis kirándulás nemcsak vígságot, hanem tapasztalatot is jelentett az értekezlet résztvevőinek. Menetközben hasznos beszélgetés, a táj ismertetése s a közelgő tanácskozási emléktúrák terveiről szóló eszmecsere folyt.

Bizton reméljük, hogy az idén magyar fiatalság újabb jelentős tömegei lépnek a természet ösvényeire.

A „Természetjárás Kupa” iffjúsági csapatversenyt június 14-én rendezti az OISB-ISK. A verseny célja, hogy alapfokon tegyenek tájékozódási és terepismereti felkészültségükről bizonyosságot a csapatok. Éppen ezért az osztályozott bajnokságokban szereplő versenyzők nem indulhatnak. A versenykiírást a csapatok időben megkapják.

Téli úton

Újévi ajándékkul Török László, a Kutató Gárda csapatvezetője a következő, várvavárt harcparancsokkal lepte meg a Gárda tagjait:

„Az 1959. évi téli túránk célja: Zebegény, Törökmező, Kóspallag, Kisinóc, Csóványos, Királyháza, Diósjenő útvonal megismerése. Feladat: a Nagyhideghegy, Csóványos, Királyháza és környékének felderítése. A túra alkalmából kinevezem őrsvezetőknek: Haraszti Tibort, Steiner Ferencet, Pergel Róbertet, Blaumann Imrét. Szakács: Pergel Róbert. Gazdasági felelős: Szabó József. Naplóvezető: Blaumann Imre.”

Felragyogott a túrára jelentkező úttörő pajtások szeme! Különösen örült Török Jolán, Mester Pityu és Baranyai Erzsébet. Ejjeli menetelésre is számítottak: ez ígéző élményt ígér a hófödte vidéken.

Mit tükröz a Gárda naplója? Blaumann Imre őrsvezető, a jótollú krónikás feljegyzett minden élményt. Íme néhány mozaik a krónikából:

„Újév napján hajnalban indultunk. Az utcák telve vidám emberekkel. 9,35-kor értünk Zebegénybe. Elkészítettük útitervünket. Az őrök külön-külön indultak. Amikor a derékhad elérte tavalyi táborozásunk székelyét. Robiékát ott találtuk. Velük együtt igyekeztünk tovább Törökmező felé. Mire felértünk a menedékházba, Futyiékát is ott találtuk már. Józsién falatoztunk, mivel farkaséhesek voltunk. Utána ki erre, ki arra! Mikorára visszatértünk, kiderült, hogy különböző kalandokon estünk át. Az egyik őröt a pulykák — micsoda veszedelmes vadállatok! — majd megérették...”

„Január 2-án reggel öltözködési versenyre ébredtünk. Elsőnek Szabó Józsi és Lázár Sanyi készült el. Tetőtől-talpig felöltözve, vagy talán éppen hátizsákkal együtt aludtak. Reggeli után elkészült az útiterv. Bevásárlásra Kóspallagra mentünk. A helyszínen azonban kiderült, hogy minden bolt zárva. Csak kenyeret kaptunk. A törzs — kőkényszedés miatt — igen-igen lemaradt. A kenyeret megvettük és a helyi általános iskolában pakoltuk be a hátizsákkunkba. Kint fagyos szél süvöltött. Megvartuk, míg elállt és sötétben tartottunk a kisinóci menedékház felé.”

„Január 3-án kegyetlen meredek úton haladtunk tovább. Minél feljebb értünk, annál hidegebb és havasabb volt a táj. Érdesszel is találkozunk, ő is a Nagyhideghegyi menedékházat kereste. A nagy ködben, a turistaháznál megvartuk Török bácsit, aztán Csóványoson keresztül Királyháza felé indultunk. Útközben megállt a havazás, megeredt az eső

— nyakig érő sárban másztunk tovább... Patakon keltünk át. Csurom víz volt mindenki. Csak kintartás! No, itt a kis csillebérci. Síneken megyünk tovább. A lámpák már csak hunyorognak —, alig vesszük észre a két kisiklott csillét, majdnem beléjük szaladunk. A menedékházat csilléssel érjük el. Onnan a derékhad elé indulunk. Őket is csillével visszük le.”

„Január 4-én reggel. Cél: Diósjenő. Útközben egy leelőtt őrre akadtunk. Diósjenőn vonatra ültünk. Este 6-ra már meg is érkeztünk Budapestre.

Még sok ilyen szép téli túrát kíván a Gárda valamennyi tagjának Blaumann Imre őrsvezető.”

Eddig a napló.

Török László elvtárs így eleveníti fel a szép téli túrát:

— A Kutató Gárda, fennállása óta, négy nagyobb szabású túrát tett. Ez a téli túra volt a legváltozatosabb! Az egyes tájak szépségei gyakran kiválózták a gyerekek elragadtatását, csodálatát... Menetközben hatalmas, fekete szikla állta utunkat, mintha nem is köből lett volna! Egészen szabályos arcú raizolódott ki a sötétedő, szürke égboltra. Magas homlok, sasorr, merész áll. „Mintha paróka lenne a fején!” — mondta valamelyik pajtás.

Az erdei ösvényen barangolva, mély szakadék szélén vezetett útunk. Észak felől hangfoszlányokat hozott a szél. Az egyik felderítő őr járt előttünk. Néha egészen jól láttuk lábuk nyomát a hóban. Koromsötét lett. Órákig bolyongtunk a havas erdőben, hegygerinceken, míg egy medrek völgybe jutva, haragos, csobogó patak keresztezte útunkat. Zseblámpáink egyre gyöngültek, alig találtuk meg a turista út jelzéseit. Gyakran a tájoló is megnéztük, hogy ellenőrizzük magunkat.

A három őrnek célba kell érnie! — ez volt a meggyőződésünk. — Így is történt. Váratlanul hangokat és gyöngye fényt pillantottunk meg a koromsötét erdőben. Az egyik felderítő őr jött elibénk. Nagy volt a találkozás öröme. Mindenki befutott! A menedékházban forró tea, meleg étel, meleg ágy várt. Utolsó állomás. Mándnyájan együtt vagyunk...

Halácsi Dezső

Készülődés a túraidényre

A téli erdők csendjét még csak itt-ott verik fel a gyalogos természetjárók lépteit. A fehér köntösbe öltözött hegyek elsősorban a sielők otthona. A naptár azonban kérelhetetlenül mutatja, hogy közeledik a tavasz és a természet barátai már készülődnek, hogy kihasználják az első tavaszi napsugaras vasárnapot. A szervező munka mindenütt megindult. Ha az előjelek nem csalnak, az 1959-es esztendő nemcsak szép túrákat, élményt ad a hegyek vándorainak, de minden bizonnyal sok-sok új lelkes taggal gyarapszik táborunk is.

Lássuk, mire készülnek természetjáró berkekben?

A nagy évforduló szellemében

Az elmúlt esztendőben szép sikert hoztak a Szakszervezetek Országos Tanácsa mellett működő Természetbarát Iroda rendezvényei. A tapasztalatokon okulva, s az érdeklődést figyelembe véve dolgozta ki a Természetbarát Iroda új munkatervét. A tervben központi helyen áll a dicsőséges Tanácsköztársaság 40. évfordulójának felidézése. Mit várhatnak a természetjárók a SZOT programjától. Berényi Sándor elvtárs, a SZOT munkatársa ad erről felvilágosítást:

— Az évadot a Természetbarát Iroda által rendezendő zugligeti majális nyitja meg. Május 10-én kerül sor a dolgozók széles rétegei kedvelt megmozdulására. A Tanácsköztársaság emlékére két nagyszabású túrát rendezünk. Nagykedvezményű különvonatainkkal júniusban sok ezer természetjáró keresheti fel Salgótarján és környékét, a Medvest és a Karancsot, valamint Esztergomot és környékét.

— A Természetbarát Iroda további túráit az egyes szakszervezetek sportosztályai, illetve a már működő Természetbarát Egyesületek rendezik. Május 17-én a Textiles Szakszervezet magyarokúti különvonata nyitja meg a sort, amelyet május 31-én a Közlekedési Szakszervezet visegrádi hajókirándulása követ. Júliusban a Postás Szakszervezet Balatonalmádiba, a KPVDSZ Tata-tóvárosba és az Építők Szakszervezete Tihanyba indít különvonatot. Augusztusban Siófokra, Balatonaligára és Balatonfüredre vezet kirándulást az EDO SZ, a Pedagógus Természetbarát Egyesület és a Vasas Természetbarát Egyesület. Nagy érdeklődésre tarthat majd számot a Közalalmazottak Szakszervezetének egri kirándulása.

— Természetesen — tájékoztat tovább Berényi elvtárs — az egyes szakmák kirándulásain minden jelentkező részt vehet. Reméljük, hogy ez a változatos program — amelyet a Budapesti Ifjúsági Sport Bizottság további megmozdulásokkal egészít ki — gazdag lehetőséget biztosít minden természetjárónak. Valamennyi megmozdulásunk a tömegesítés szolgálatában áll.

Jelvényyszerző mozgalom, szakági túrák

A Budapesti Ifjúsági Sport Bizottság Természetjáró és Táborozási Bizottsága most újjáalakul. Munkájukról, terveikről a KISZ Köztársaság téri székházában Hargitai Károly elvtárral, a Bp. ISB munkatársával beszélgettünk:

— Mi is támogatjuk a SZOT megmozdulásait — mondotta Hargitai elvtárs — és a közös program keretében számos túrát szervezünk. Igen nagy súlyt helyezünk a szakági túrázásra. Ezért rendezük meg télen a siturákat, nyáron pedig, augusztus 1—2-án a Szentendrei sziget körüli másfél napos vizitúrát. A felkészítést rendszeres vízikiképzéssel szolgáljuk. Augusztus 29—30-án pedig nagyszabású kerékpártúra kerül sor. A Tanácsköztársaság emléktúráiba mi is bekapcsolódunk és az elmúlt

évekhez hasonlóan, sok ezer fiatal szeretnénk elvinni április 5-én a vöröskői emlékműnél tartandó ünnepségre.

— Április 5-én egyébként megindul az év végéig tartó jelvényyszerző mozgalomunk. Tíz útvonalat tűzünk ki a Budapest környéki hegyekben. Akik ezek közül igazoltan hat túrát végigjártak, aranyjelvényt kapnak. Négy útvonal bejárását ezüst-, három útvonal végigjárását bronzjelvényvel jutalmazzuk. Ez a jelvényyszerző verseny beilleszkedik a VIT jelvényszerző versenyek sorába. Reméljük, hogy sok fiatal vesz majd részt ebben.

— Bizottságunk irányítja és szervezi 50 budapesti üzem, valamint a középiskolák és iparitanuló-iskolák ifjúságának természetjáró munkáját. Ebben a munkában szeretnénk bekapcsolni a párt és a KIMSZ veteránjait, valamint az egykori TTE kipróbált természetjáróit, akik nagy segítséget nyújthatnak a fiatalság nevelésében.

Jó úton az ifjúság

Az ifjúság tehát a természetjárásba jól kapcsolódik be. A Művelődésügyi Minisztérium nemrégiben megjelent rendelete kötelezővé tette a középiskolai természetjáró szakosztályok megalakítását. Az iparitanuló-iskolákban pedig már eddig is igen szép eredményt mutathatnak fel a fiatalok. A BISB terve és célkitűzései pedig további lehetőséget nyújtanak az ifjúság számára.

Az utóbbi időben — kishitűek — felvetették, hogy a természetjárásnak lesz-e utánpótlása. Itt a cáfolat. A természetjáró szakosztályok pedig az eddigieknél nagyobb segítséget adjanak az ifjúságnak. Az ifjúsági természetjárók várják az idősebb, tapasztaltabb turisták segítségét.

(j. p.)

HÁROM NAP A MÁTRÁBAN

Vidám úttörők zsvajától hangos a téli szünetben a maglódi általános iskola egyik terme. A pajtások utolsó megbeszélésüket tartják. Következő reggel: indulás a Mátrába.

Az úttörővezető parancsokat oszt, figyelmeztet, felhívásokat tesz: „Három napi hideg élelem. Egyik pajtás sárkefét, a másik fénysítőkéféét hozzon”. Majd a közös felszerelésről, teaforőről, kislaltáról intézkedik. Feszült az izgalom, mert közben telefonhoz hívják a vezetőt. A pajtások örülnek, hogy „bejött” a mátraházi turistaház. Vajon, van hó?

Másnap reggel az öt pedagógus és két szülő kísérette 35 főnyi csoport elindul a háromnapos mátrai kirándulásra.

A telefon-értesülés ellenére 4-én már behavazott autóbuszok sorakoztak a gyöngyösi állomáson. Külön autóbuszunk megállt a Nagy Sás tónál: az első téli „csatát” itt vívta meg az ifjúság. A felnőttek sem maradtak ki a „küzdelemből”.

A Vörösmarty turistaházban lakunk. Ott kaptunk reggelit, ebédet. Első nap már rövid kirándulást tettünk a Szt. László forrásokhoz, megnéztük a Sportzálló melletti sí- és szánkópályát. Este zászlóvonás, 21 órakor takarodó. A hangos kúrtszóra visszaválaszolt a környező erdő...

Másnap gyalogtúra Galyára a kék jelzésen. Jelmondat: „Az úttörő szereti a természetet!”.

Két tanuló a kék jelzést kereste meg. Majd több jelző sietett előre a megtalált kék jelzésen az egyik csapatvezetővel. A csapatvezető: „Gyöngyvirágos az úttól jobbra, vonalamban csatlánc!” jelszavára az úttörők fák megett, hógolyóval a kezükben várják a további parancsot. „Tűzelj!”. Szállnak is a „golyók”. Ezt a harcalkazatot még kétszer-háromszor megismételtük.

Rövid félórás menetelés után jól rejtőzött pajtások záporozták a kék jelzést a „libasorban” menetelő őrsők. A figyelés hiánya pánikot idézett elő — a felocsudás aztán megsokszorozta az erőket.

Este a földrajz-tanár ismertette a Mátrát, gazdasági jelentőségét.

Másnap is betartottuk a napirancsot. Teljes felszereléssel mentünk a Kékesre. Az éppen ott táborozó budapesti turisták-tól 7 pár sílecezt kaptunk kölcsön. (A sílecezekért ezután is köszönetet mondunk.) A túrát verőfényes napsütésben tettük meg. Hazánk tetején is áldoztunk a téli örömlöknek. A nagy lesiklon csodálhattuk a síelés magasiskoláját.

Zakatol a vonat a Mátra alján. Egy pajtás hangosan kérdezi: Legközelebb hova megyünk túrára? S már tervezgettünk.

Pozsgai István
a túra egyik résztvevő tanára

A SIELESRŐL

IV.

Lesiklás

Legelső a helyes testtartás. A lesikló tartás nem lehet merev, mert akkor testünk hirtelen felemelkedésre, mélyebb leguggolásra, előre, vagy hátra dőlésre képtelen. A merev tartás oldalirányban sem ad biztonságot.

Az alapállásból a bokka és a térd mérsékelt behajlításával vegyük fel a guggoló tartást. Karjainkat könyökben hajlítjuk be és hozzuk egy kissé előre úgy, hogy karjaink a vállakon keresztül ívet alkotnak. A botok hegye hátrafelé néz (1. ábra).

A biztonságot a síklás irányában egyik sílécünk mérsékelt előretolásával biztosíthatjuk. Nehezebb hónál, vagy terepnél az előretolást fokozzuk.

Oldalirányban a biztonságot a sílécék egymástól való távolságának növelése adja. Síma, letaposott lejtőn zártabb sílécekkel, könnyű, friss hóban mérsékelt, nehéz, mély havon széles lécvezetéssel haladjunk.

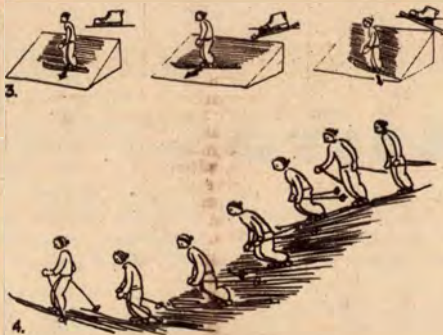
Lesiklás közben ügyeljünk, hogy kissé mindig a sílécék belső élére támaszkodjunk.

Ha így vettük fel a megfelelő lesikló tartást, lökjük meg magunkat botjainkkal s induljunk el a lejtőn. Tanuláshoz mindig olyan helyet válasszunk, ahol megfelelő a kifutó és minden különösebb nehézség nélkül meg tudunk állni.

A lejtőn nemcsak az esés vonalban, hanem rézsút is meg kell tanulnunk a lesiklást. Ilyenkor tartásunk olyan legyen, mint azt már fentebb tüzetesen leírtük. Fontos, hogy mindig a hegy felőli élre támaszkodjunk. A hegy felőli sílécnek egy kicsit meg kell előznie a völgy felőlit. Testsúlyunk a két síléc között egyenlően oszlik meg. A rézsút irányba lesiklást először olyan terepen kell gyakorolnunk, ahol megfelelő a kifutó és a megállás nem okoz különösebb nehézséget.

Fékezés és megállás

Tanulás közben elkerülhetetlen a fékezés, esetleg a megállás. A legegyszerűbben hóke állással fékezhetünk, utána megállunk: a sílécék végeit a sarkak erőteljes nyomásával hóke állásba csúsztatjuk — a sílécék csőre maradjanak egymás mellett. Ha ilyenkor erőteljesen a belső élre támaszkodunk, a két síléc hókeként fog működni, síklásunk lelassul, sőt ha a hóke állás széles és erőteljes, rövidesen meg is állunk. Ha a fékezésnél a kívánt sebességcsökkenést elértük, a hóke állásból a sílécet párhuzamosra hozzuk vissza és így síklunk tovább. A hóke fékezés csak a tanuló

fékezése. Később a sebességet már csak apró fordulatokkal, rollózásokkal csökkentjük.

Hullámos terep vétele

Lesiklás közben igen gyakori, hogy kisebb-nagyobb terephullámok kell átjutnunk. Egyensúlyunk megtartása érdekében tanuljuk meg a hullámos terep vételét. Kis bucca nem okoz nagy gondot. Amikor sílécünk eléri a buccát és érezzük a talaj nyomását, a térdek laza rugózásával haladjunk át a bucca felett.

Ha a terep kisebb mélyedésén haladunk át, akkor éppen ellenkezőleg, a térd kiegyenesítésével kell reagálnunk. Amikor a hullámvölgy után ismét érezzük a talaj nyomását, akkor a térd behajlításával fogjuk fel azt (2. ábra).

Nagyobb terephullámokon áthaladóban ugyancsak a térdek munkájának van nagy szerepe. Mind e mellett az egyik síléc előretolásával fokozottan biztosítjuk magunkat az előre, vagy hátrabúrástól.

Fordulatok

Ha mindezeket már jól begyakoroltuk, akkor térjünk rá arra, amire régen vágytunk: tanuljunk meg a szép fordulatokat. Szokjuk meg: a síléc hozzánk tartozik! A terepen otthonosan mozogjunk vele.

A fordulások alapvető mozzanata a párhuzamos sílécvel oldalt vagy rézsút csúszás, szakmai nyelven: „rollózás”. A rollózás igen nehéz, bizony, sokat kell gyakorolnunk! Rollózni lehet oldalt a lejtő esésvonalában, rézsút előre és rézsút hátra (3. ábra). A rollózást először síma, letaposott terepen gyakoroljuk. A sílécék hegyfelőli élre támaszkodva állunk keresztbe a lejtőn. Szüntetjük meg az élezést és máris oldalirányba csúsztunk lefelé a lejtő esésvonalában. Ha testsúlyunkat ilyenkor egy kicsit előrevisszük és tehermentesítettük a sílécék végét, rögön rézsút előre, míg ha testsúlyunkat hátra visszük, rézsút hátra rollóznak.

Könnyű, letaposott, majd nehezebb havon begyakorolt rollózás után, síma terepen, a lejtő esésvonalában próbáljuk meg a lesiklást. Először csak egyik oldalra. Örömmel tapasztalhatjuk, hogy az eredeti irányból szépen elfordulunk. Erőteljes lendületnél, a lejtőn teljesen keresztbe fordulva, meg is állhatunk (4. ábra).

A lesiklást állandóan gyakoroljuk. Minél simábban, könnyedebben síklunk, annál nagyobb az élvezetünk.

Bartos Gyula

A fényképezőgép és tartozékai

Sokan vannak a természetjárók között, akik látván társaságuk tagjainál a fototechnika legremekőbb példányait, a legmodernebb fényképezőgépeket, visszariadnak a fényképezéstől. Azt a téves hitet vallják, hogy csak drága fényképezőgéppel lehet jó felvételeket készíteni. Saját olcsó fényképezőgépet nem merik használni, mert „az már ócska, régi masina, avval úgy sem lehet...” Ezt a tévhitet szeretnénk eloszlatni.

Fényképezni minden fényképezőgéppel lehet, hacsak nem hibás. Az eredmény általában nem a fényképezőgép minőségétől függ, hanem a fényképező személyétől, azaz, ki hogyan „tud” fényképezni. Nyugodtan vigye magával a természetjáró a gépét, ha kirándulni, vagy túrára megy, hiszen nem nemzetközi kiállításra készíti képeit. Remek emléképeket lehet kapni még a dobozos (box) gépekkel is.

Persze, ha valaki most szándékozik fényképezőgépet vásárolni, s azt főleg a természetjárás közben akarja használni, és tanácstalan, annak kisfilmes fényképezőgépet javasolunk. A technika mai állása mellett kisfilmről készült képek is jól megállják helyüket, viszont jobban ki tudjuk használni a kisfilm-adta előnyöket. Melyek ezek az előnyök?

A kisfilmes gép könnyebb és több felvételt készít egy tekercs filmre, mint a nagyfilmes. Objektívje — általában — cserélhető, és nagyobb mélységélességet érhetünk el általa. (Ezzel a későbbiekben részletesen foglalkozunk.) Ha csak azt vesszük figyelembe, hogy természetjárás közben milyen szerepe van a súlynak és terjedelemnek, akkor már választunk a kérdésre, hogy miért jobb a kisfilmes gép. Nem beszélve arról, hogy általában sokkal könnyebb és gyorsabb a kezelése is, mint a nagyfilmes gépeké.

Melyek azok a felvételi segédeszközök, amelyek feltétlenül szükségesek a természetjáróknak sikeres képek elkészítéséhez?

Fényvédőcső használata okvetlen szükséges. A szabadban rengeteg a reflexfény s ez, ha objektívra jut, káros. Javasoljuk, a cső elkészítésével ne is foglalkozunk — szaküzletekben néhány forintért ügyis kaphatók. Anyaguk az időjárás viszonyosságával ellen is véd.

Szín szűrők. Természetjárás közben a sokféle színű között a legfontosabb a sárga és a zöld. A sárga szűrőt mindig használhatjuk, különösen, ha az ég is a felvételre kerül. Ez biztosítja, hogy az ég ne legyen a képen üres, hanem a felhők is jelentkezzenek rajta. Zöld szűrőt akkor használunk, ha a téma túlnyomó része zöld (fák, rét, erdő). Tekintettel arra, hogy filmjeink a zöld fényre legkevésbé érzékenyek, szűrő nélkül a zöld színek sötétben jelentkeznek a képen. A szűrő világosítja saját színét, tehát a természet zöldje világosabb, helyesebb tónusú lesz a képen. Ne mulasszuk el az expozíciós időt a szűrő megadott szorzószámaival meghosszabbítani.

BRETT PÁL — BELLER IVÁN
(Egressy Gábor Művészeti Klub fotoköre)

MAGYAR TERMÉSZETBARÁT SZÖVETSÉG *hivatalos közlemények*

Aktívaértekezletet tartott a szövetség Elnöksége 1959. január 24-én a Ságvári-turistaházban. Az értekezleten a szövetség Tanácsának, a budapesti, a Pest megyei Természetbarát Szövetség Elnökségeinek, a Vasas Természetbarát Egyesület, a Pedagógus Természetbarát Egyesület, az Építők Liga, Helyipari Liga, Kinizsi Liga, Közlekedési Liga, Vörös Meteor Liga és a Vasutas Természetjáró Társadalmi Bizottság képviselői és néhány személy szerint meghívott természetjáró vett részt. Osztatlan örömet keltett, hogy jelen voltak az Országos Ifjúsági Sport Bizottság képviselői, továbbá a „Természetjárás” c. folyóirat felelős szerkesztője is.

A 6 órás tanácskozás során Székely Miklós főtítkári ismertette a szövetség ezévi fontosabb céljait, és a jelenlegi munkát, majd a résztvevők igen értékes hozzászólásaikkal világítottak rá a természetbarát mozgalom égető problémáira, s közösen határozták meg a további tennivalókat.

A vidék természetjáró munkájának fejlesztése és a vidéki természetjáró szervezetekkel való szorosabb kapcsolat létrehozása érdekében a szövetség Elnöksége határozatot hozott, hogy február hóban a Borsod-Miskolci; a Fejér megyei, a Nógrád megyei és a Hajdú-Bihar megyei Természetbarát szövetségek elnökségeivel, továbbá e szövetségekhez tartozó természetjáró szervezetek vezetőivel a megye székhelyeken megbeszéléseket kell folytatni a szövetség erre kijelölt vezetőinek.

A Nemzetközi Természetjáró Tájékoztató Versenyszabály Bizottságban (melynek titkársági teendőit a szövetség látja el) eddig Csehszlovákia, a Német Demokratikus Köztársaság és Románia jelentette be megbízottjait. A Magyar Természetbarát Szövetség részéről — az Elnökség határozata alapján Soltész Béla vesz részt a Bizottság munkájában.

A természetjárók minősítésére és a jelvénytulajdonosok mozgalom irányelveire javaslatot készít a szövetség e munkára külön felkért Bizottsága. A természetjárók minősítése és a természetjáró-tájékoztató versenyzők már meglévő minősítése, az MTST Elnökségének jóváhagyása után bekerül a most készülő Egységes Magyar Sportminősítési Rendszer Szabályzatába.

A szövetség Ifjúsági Bizottsága megalakult és megkezdte munkáját. A Bizottság a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség irányítása alatt álló Országos Ifjúsági Sport Bizottsággal szorosan együttműködve fejti ki tevékenységét.

A szövetség Vízitúra Bizottsága a túravezetés népszerűsítése és elterjesztése, az ország víziútjainak megismerése, valamint a legnagyobb összefüggő víziútunk bejárása céljából javaslatot tett a „Víz Nagy Kör” jelvénytulajdonos vízitúra kiírására. A „Víz Nagy Kör” felöleli a Duna—Sió—Balaton—Zala—Rába útvonalat. Hossza 720 km.

A szövetség Vízitúra Bizottsága rendezésében 1959-ben a következő vízitúrák lesznek: május 9—10-én évadnyitó túra Budapest—Horány—Budapest; június 6—7-én Szentendrei szigetkerülés; június 19—21-én Csepel-sziget-kerülés; július 11—12-én Esztergom—Budapest; szeptember 19—20-án évadzárótúra Budapest—Szentendre—Budapest.

Felvilágosítás minden kedden 18—19 óra között a szövetség helyiségében.

Az 1959. évi Vörösköszikla-i felszabadulási emlékünnepe 1959. április 5-én 13 órakor kerül megrendezésre. Már most felkérjük a természetjáró szervezeteket, hogy ezt a tervükben vegyék figyelembe.

Az 1959. évi Felszabadulási Természetjáró Tájékoztató Versenyt 1959. április 4-én rendezzük meg. A versenykiírást a szövetség a természetjáró szervezeteknek megküldte.

„FÉNYKÉPEZÉS A TERMÉSZETBEN” címmel, szövetségünk a Magyar Fotóművészek Szövetsége közreműködésével és a Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szakszervezete segítségével április hó minden szerdáján 18 órai kezdettel előadásokat tart a „Dózsa György” Kultúrteremben (Bp. V. Alkotmány u. 20.).

Az előadások sorrendje: IV. 1-én Járny Rudolf: A természetben készített képek technikai problémái; IV. 8-án Bence Pál: Egy régi turista tapasztalatai; IV. 15-én Vadas Ernő; Falusi élet a fényképeken; IV. 22-én Vámos László: Ember és a táj; IV. 29-én Szegedi Emil: Fototúra, városon kívül.

Az előadásokkal összefüggően április 15—30-ig művészfotó kiállítás is lesz ugyanott.

Erdeklődni lehet a szövetségben (Bp. V. Rosenberg-házaspár u. 1. Tel: 112—467.).

A Turistaházakat Kezelő Vállalat bejelentése alapján örömmel tudatjuk, hogy a bővítetten újjáépített Bánkúti turistaház 1959. március hótól üzemel.

A házban egy 12 ágyas, két 10 ágyas, négy 8 ágyas, hat 4 ágyas és négy 2 ágyas szoba áll az igénybevenni kívánók rendelkezésére.

A turistaházak helyelosztási munkája során egyre inkább azt tapasztaljuk, hogy különösen egyes (közlekedési eszközökkel könnyen elérhető, kényelmesen és korszerűen felszerelt) házak iránt olyan nagy a helyigény, hogy az útközések folytán többségben ki nem elégíthető. Az igénylők kéréseinek teljesíthetősége érdekében szükségessé válik, hogy a jövőben az igényléseken mindig két vagy több turistaházat nevezzenek meg, hogy másodsorban melyik házban kívánják a hálólhelyet igénybevenni. A hálólhelyosztó bizottság a kérelmeket igyekszik minden esetben kielégíteni és ezt a munkát szeretnénk ilyen módon eredményesebbé tenni.

Megkeresésünk alapján az OFOTÉRT Vállalat közölte, hogy új típusú olajcsillapítású tájoló van gyártás alatt. A kb. 3000 db-os tétel előreláthatóan ez év II. felében 160, 180 forintos áron kerül forgalomba.

Előzetes értesülések szerint a II. évnegyedben műanyagból, egy minden szempontból megfelelő konstrukciójú tájoló gyártása is megkezdődik. Ezen típusból kb. 10000 db kerül forgalomba, az előzetes kalkuláció szerint 25, 30 forintos fogyasztói áron.

A kisebb igényeknek megfelelő 8.30 forintos iránytűt az OFOTÉRT Vállalat boltjaiban állandóan kaphatók.

Felhívjuk a figyelmet, hogy az Országos Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézetben (Bp. II. Keleti Károly u. 24. Tel.: 152—660), az ehető és mérgezőgombák felismerésének elsajátítására 1959. márciustól júniusig — hetenként kétszer — esti tanfolyam indul. Tandíj 30,— Ft. Jelenkezni március 10-ig lehet írásban, személyesen, vagy telefonon. Tekintettel arra, hogy a tanfolyam alapos tájékoztatást nyújt az ehető gombák felismeréséhez és gyűjtéséhez, illetve a mérgező gombák elkerüléséhez, javasoljuk, hogy a természetjárók minél többen vegyenek részt azon.

A szövetség irodája kéri a vidéki szakosztályokat, hogy ha postán küldik be érvényesítésre tagsági igazolványaikat, a szövetségi tagdíjat — felnőtteknek 10 Ft., 1941-ben, vagy később született ifjúsági tagoknak 6 Ft — egyidejűleg fizessék be a szövetség 251.519 sz. csekkszámú jára. Az igazolványokat csak akkor tudjuk visszaküldeni, amikor a tagdíj összege beérkezett.

Az igazolványokat személyesen behozó szervezetek figyelmét ismételtel felhívjuk arra, hogy kedden és pénteken 12—20 óra között vesszük át az igazolványokat és tagdíjakat.

Megalakult a Sajtó Dolgozóinak Sportklubja. Az újságírók szövetsége keretében működő sportklub négy szakosztálya között ott találjuk a természetjárókat is. A most alakult szakosztály megkezdte túráit. Február 15-én a Kevélynyeregben, a Stromfeld Aurél turistaházon koszorút helyezett el, emlékezve az illegálisan dolgozó természetjáró újságírókra. Utána megkeresték a Solyomári fal melletti tisztást, ahol 1931-ben József Attila tartott előadást. Októberben emléktáblát avatnak azon a helyen. A szakosztály részt kíván venni nemcsak a központi rendezvényeken, hanem az útjelző munkában is.

A Vasas TE túravezetői népes értekezleten beszélték meg az egyesület előtt álló feladatokat.

Bartos Gyula főtktár ismertette az egyesület helyzetét és a túravezetőkkel szemben támasztott igényeket. Jelenleg a Vasas TE taglétszámának 5 százaléka túravezető, ezt az idén megkétszerezzük. A már működő és vizsgázott túravezetőktől képzettségük állandó továbbfejlesztését kéri. Nem elég csak az útvonalat ismerni, hanem a túravezetőknek fontos nevelői feladataik is vannak. Központi és levelezőtanfolyamokat indítanak. A szakma dolgozóinak, az egyesület tagjainak a sokszínű természetjáráshoz: sí, kerékpár, sátor stb. kölcsönző szolgálatot állítanak fel.

Javaslatot tett a továbbiakban Bartos Gyula Túravezető Tanács létrehozására s felolvasta a megalakítandó Tanács ügyrendi szabályzat tervezetét is. Az értekezlet nagy lelkesedéssel alakította meg a Túravezető Tanácsot és fogadta el az ügyrendi szabályzatot. Utána megválasztották a Tanács Intézőbizottságát.

Az egyesület nagy gondot fordít a természetjárás különböző formáinak fejlesztésére. Szállomások, vízitelepek, kerékpár kölcsönző szolgálatuk ehhez minden alapot megadnak.

Az osztályok memés versengésének felkeltésére egységes pontozású túrapontversenyt írtak ki. A legjobb eredményt elérő osztályokat felszereléssel jutalmazzák.

A folyó évben központi gyalogos, vízi, kerékpáros és sí jelvénytulajdonos túrákat szerveznek. A vidéki osztályok ehhez kapcsolódva viszik tovább helyi jellegű jelvénytulajdonos túrákat.

Májusban táborvezetői tanfolyamot rendeznek 30 fő részvételével. Ezzel kívánják elősegíteni az osztályok nyári táborainak sikerét. A vízi túravezetők részére ugyancsak rendeznek tanfolyamot.

A Fejér megyei Természetbarát Szövetség „Fejér megye turistája” néven jelvénytulajdonos versenyt írt ki. A verseny keretében a Velencei hegység, a Vértes és a Bakony meghatározott pontjait kell érinteni. Kápolnászentés és Nadapon a megyei Idegenforgalmi Hivatal kezelésében turista házak működnek, amelyek

EGYESÜLETI ÉLET

többnapos túrákhoz igénybevehetők. Hálódíj szövetségi tagoknak 5 forint. A hálódíj igénylések a hivatali iróájánál eszközölhetők.

Korábbi panasz alapján ismertetjük a Velencei hegység útvonal-módosításait. Az állami vadvédelem érdekeit figyelembe véve — a kiváló magyar vadállomány révén országunk igen jelentős devizabevételhez jut! — módosítani kellett néhány jelzett útvonalat. A Börgöndi kaputól a Bikavölgyön és a Szűzvári bronzkori földváron át a pátkai vasútállomáshoz az útvonal változatlan, de csak a nappali órákban járható. (Szarvasbögéskor lezárják.) A sárga jelzés a Likaskötől a Börgöndi kapu és a Kastélynyiladék elkerülésével egy újonnan létesített nyiladékon keresztezi a vadvédelmi területet és vezet a lovasberényi vasútállomáshoz. Az áthaladási feltételek az előbbieket. Kérjük turistatársainkat, hogy a népgazdasági érdekből szükséges intézkedéseket vegyék figyelembe. Vadvédelmi területen tartózkodjanak a lármázástól, szemeteléstől, tűzgyújtástól és a jelzett turista utaktól ne térjenek le.

Az Építők Természetjáró Ligája fő feladatának tekinti új szakosztályok alapítását, a taglétszám növelését és a természetszereteten alapuló tömegtúrák lebonyolítását. A Liga tervbevette a Cserhát hegység sasbérci vadászhatárának újjáépítését. A sportházat a Tanácsköztársaság évfordulója alkalmával emléktáblával jelölik meg. Az építési munkát nagyrészt munkatúrák keretében társadalmi munkával végzik el, a ház közelében alkalmas vízgyűjtőt találtak. A Liga a szokásos túraterveken kívül jelvénytulajdonos vártúra mozgalmat indít. Országos találkozójukat és táborozásukat a sportház avatásával egybekötve augusztus 1—2-án, a Sasbércen rendezik.

Ifjúsági bizottságuk túravezetői tehergyakorlatot, munkatúrával egybekötött táborozást rendez.

Csak néhány kiragadott példát soroltunk fel az Építők gazdag programjából. A gondos tervezés nyomán munkájuk jelentős fejlődése várható.

A Közlekedési Természetjáró Liga a szakma területén erősen megnövekedett igények kielégítésére közel negyven fő részvételével új alapfokú tanfolyamot indított. A tanfolyam megnyitóján Csaplár Péter elvtárs, a szakszervezet elnöke (!) üdvözölte a megjelenteket és a természetjáró mozgalom fejlődéséről tartott előadást.

A Soproni Postás Természetjárók a múlt évben 33 520 kilométert gyalogoltak. 85 túrából 42-öt a környező hegységben, 20-at pedig a távolabbiakban (Mecsek, Zempléni) bonyolítottak le. A fertői vízitelepre 23 munkatúrájuk volt. Évi terveikben ismereteik bővítésére a természetjárás formáinak fejlesztését, további tömegesítést, tanfolyamokat, előadásokat iktattak be. Évi túrastatisztikájukban a Főző házaspár áll az élen.

A komáromi „József Attila” kultúrház természetjáró szakosztálya nyári fényképeiből kiállítást rendezett. A kiállítást teaest keretében nyitották meg. Ez is alkalmat nyújtott arra, hogy a helyi szervek és tömegszervezetek vezetőit megnyerjék a természetjárás népszerűsítésére és tömegesítésére. A teaest bevételéből közös felszerelési tárgyakat vásároltak.

A Pest megyei Természetbarát Szövetség 32 hallgatóval állomásbírói tanfolyamot rendezett.

Márciusra természetjáró kiállítást rendeznek. A szövetség az év során túrapontversenyt indít. A 40 túrát teljesítőknél arany, a 24 túrát részvevőknél ezüst, a 12 túrásoknak pedig bronz jelvényt adnak. Az egyes túráknak bizonyos pontértéket kell elérniük. 12 túrából álló kupa-versenyt tartanak a megyei szakosztályok részére. Ennek az a célja, hogy a szakosztályok minél nagyobb tömeget mozgósítsanak.

A gödöllői ISK augusztus 1—14 között rendezi ötödik országjáró nyári vándorlását 50 fővel a Budapest—Baja—Pécs—Siklós—Hévíz—Mezőcsanak—Siófok—Balatonfűred—Veszprém—Székesfehérvár útvonalon.

Az Egyetem Nyomda fotokőre alig fél éves működése után megrendezte házi fényképképző kiállítását. A haladó és kezdő amatőr fotósok igen sok természetjáró fényképet állítottak ki. További munkájukhoz sok sikert kívánunk.

A Turistaházakat Kezelő Vállalat közli, hogy a nagyhideghegyi sílift működik. Egy-egy menet ára 1 Ft.

Megalakult a Múzeumok Központi Propaganda Irodája. (Budapest, IX., Kinizsi u. 39.) Felhívjuk a sportegyesületek, ligák és szakosztályok figyelmét, hogy múzeumi, kiállítási látogatások ügyében a propaganda irodával lépjenek kapcsolatba.

Február elsején a csikóváraljai turistaházról a kék kocka jelzéssel, a Gyopárforráshoz vezető úton elvesztettem ezüst karórámat. Kérem a becsületes megtalálót, jutalom ellenében juttassa el a következő címre: Szekeres D.-né, Spartakusz természetbarát. Budapest, IV., Attila utca 124. 1. ajtó.

A számok tükrében

A Magyar Természetbarát Szövetségéknél 1958. évben leigazolt 25 245 tag megoszlása megyénként:

Megye	Felnőtt	Ifjú-sági	Összesen
Baranya	163	48	211
Bács-Kiskun	84	28	113
Békés	141	40	181
Borsod	803	109	912
Csongrád	144	72	216
Fejér	338	34	372
Győr-Sopron	864	150	1014
Hajdú-Bihar	423	95	518
Heves	499	165	664
Komárom	413	60	473
Nógrád	144	45	189
Pest	395	220	615
Somogy	152	16	168
Szabolcs	148	12	160
Szolnok	66	4	70
Tolna	—	—	—
Vas	416	34	450
Veszprém	128	48	176
Zala	10	—	10
Budapest	15572	3161	18733
Összesen:	20904	4341	25245

A turistaházi hálóhely igénybevételek az 1958. évben

szervezeti természetjárók: 94 803
üdülők stb.: 102 417

A bajnoki, illetve minősítő tájékozdási versenyeken részt vett sportkörök száma:

	1957.	1958.
Budapesti	47	61
Kelet-magyarországi	23	23
Dunántúli	14	16
Összesen	84	100

A versenyeken részvevő természetjárók megoszlása:

	1957.	1958.
Budapest	599	741
Kelet-Magyarország	189	213
Dunántúl	112	168
Összesen	900	1122

Az 1957 és 1958-as versenyeken részvevők korcsoport megoszlása születési év szerint:

1894—1901 között	11 fő
1902—1911 között	94 fő
1912—1921 között	197 fő
Felnőtt „B”	302 fő
1922—1931 között	383 fő
1932—1937 között	377 fő
Felnőtt „A”	760 fő
1939—1947 között (ifjúsági)	374 fő

KÖNYVSZEMLE

A SÜMEGI VÁR a Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatalnak immár 17. kiadványa. Helyesen jegyzik meg a mű előszavában, hogy a Balaton, a tapolcai medence csodás látványa, annyira lenyűgözi a látogatót, hogy nem szakít időt a távolabbi, szintén érdekes élményekre.

A mű a történeti tudnivalón kívül ismerteti a mai látnivalókat, az érdekes rekonstrukciós munkát. Sümeg község műemlékeit és a környéki kirándulóhelyeket.

Az érdekes és hasznos kis művet Koppány Tibor, Kozák Károly és dr. Zákonyi Ferenc írták. Kapható a Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatalnál (Balatonfüred).

Havi tájékoztatót ad ki ez év januárjától a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal. Az egyszerű technikai eljárással készített kis füzet tájékoztat a megye idegenforgalmi híreiről, természeti érdekességeiről, műemlékeiről és védelmükről. Egyesületek igényelhetik a tájékoztatót a megyei Idegenforgalmi Hivatalnál (Pécs, Geisler Eta u. 2.).

KÖVETKEZŐ

számunkban

az alföldi, síkvidéki természetjárás kérdéseivel foglalkozunk. Már most felhívjuk a természetjáró szakosztályok figyelmét, hogy ne felejtsek ki tavaszi túraterveikből az alföldi tájakra vezetendő túrákat.

A SZERKESZTŐSÉG POSTAJA

N. S. Budapest: Panaszaikat továbbítottuk, rövidesen kielégítő választ kap. Magunk is tapasztaltuk egyes gondnokok „vendéglősi” magatartását. Csatlakozunk dicséretéhez a Ságvári turistaházat illetően. Gyönyörűen átépített ebédlőjében minden turista jól érzi magát. Néhány gondnok hasznos tapasztalatot szerezhetne ott, hogyan kell a turistákat fogadni.

I. L. Budapest: Témája egyéni, mondhatnám családi jellegű. Nagyon kedvesek az ilyen rendezvények, de maradjanak csak családon, szűk baráti körön belül. Cikkét nem közölhetjük.

Özv. R. A-né Nagybatony: A Csör-

SÍPARADICSOMOK II.

Vízszintes 4. és (folytatólag) függőleges 3. alatt egy olasz, vízszintes 12. alatt egy osztrák és függőleges 2. alatt egy francia télisportthely nevét találjuk. Megfejtésül beküldendő ez a három helységnevét március 31-ig. (Zárt betűk: vízsz. 4 — c, r; függ. 3 — m, z; függ. 2 — i, x.)

Vízszintes: 1. Cserhádi község. 6. Rövidített menedékház. 7. Darab orosz és német rövidítése. 8. Dél-amerikai füves térség (névelővel). 10. Kezdődő zivatar (!) 14. Görög betű. 15. Japán pénzegység. 16. Faüreg. 18. Ilyen vadász is van.

Függőleges: 1. Francia fizikus. 5. A szovjet állami népi zenekar névadója. 8. Római aprópénz. 9. Vannak — angolul. 11. Hangtalan vége. (!) 13. Egy Puskin-hős. 15. Nem rossz. 17. Frisskeletű.

Készítette: Horváth Péter

Decemberi FEJTÖRŐNK helyes megfejtése: Inóci vágás, a Dugóhúzó. Könyvjutalmat kaptak: özv. Reguly Árpádné Nagybatony, Zsirai Erna Szigetbecse, Horváth István Esztergom, Orbán Magdolna Salgótarján, Paulinusz Mária Budapest.

gölyük ismert barlangkutatók előtt. Keletkezéséről, hasznosításáról számtalan monda forog közszájon.

M. Z. Veszprém: Nagy örömmel fogadunk minden ifjúsági megmozdulásról szóló hírt. Bár szeretettel figyeljük szakkörök munkáját, de ugyanarra a helyre tett kiránulásról nem tudunk többször cikket közölni. Szeretnénk, ha más, frissebb jellegű anyagot készítené, esetleg a megyében működő más úttörő csoportok életéről is. Olvasóinknak az úttörő természetjárás sokszínű munkáját kívánjuk bemutatni s a hasznos tapasztalatokat közismertté tenni.

A Madách szoborról múlt számunkban közölt képet Horvai József készítette.

Lapzártá minden hó elsején. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkeszti a szerkesztő bizottság. Kladásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. 316, telefon: 123-087. Előfizetés: Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest, V., József nádor tér 1., telefon: 180-850) és a vidéki lapterjesztéssel foglalkozó postahivataloknál. Csekkszámú: 61 251. Előfizetési ára egy évre 32 Ft, fél évre 16 Ft. Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-760) és a KULTÚRA külföldi képviselőlet.

NÖVÉNYEINK

A TISZAFA

Fenyőkkel rokonságban levő tűlevelű fánk a tiszafa: *Taxus baccata* L. Levelei hegyesek, laposak, fésűsen kétsorban-állók, sötét olajzöldek. A levél fonáka egy árnyalattal világosabb zöld. A hozzá legjobban hasonlító jegenyefenyő levélfonáknán két feltűnő fehérsáv van, a tiszafáén ilyenét egyáltalán nem találunk. Termése csészealakú húsos, piros burok által körülvevő mag. (Mert termése nem toboz, azért nem sorolják a fenyők közé.) A piros termésburok kivételével a fa minden más része mérges.

Elterjedési területe: Közép- és Dél-Európa hegyvidéke, — Ír-, Norvég-, Svédországtól Görögorszáig, — valamint Kisázsia, Kaukázus, Északperzsia. Mindenütt erősen fogynakozóban van.

Fekete és Blatny 1913-ban megjelent nagy munkájában összeállította a Kárpátokban még lelhető termőhelyeit. Akad még belőle Trenchéntől az Aldunáig mindenfelé, de már csak szórányosan és cserjealakban, csupán hatalmas tuskói és a régi épületekben található nagyméretű deszkái mutatják, hogy mily remek példányok állhattak ott egykoron. Erdélyben jártamkor hallottam, hogy Szászrégenben van belőle egy több, mint 2 méter törzskörméretű, 25 m-nél magasabb fa, amely talán utolsó mohikánja az egykori pompás tiszafaerdőknek.

A tiszafa hazánk őshonos növénye. A XVII—XVIII. században még sokkal nagyobb mennyisége volt fellelhető, de az emberek lehetetlen mohósága majdnem kiirtotta már az értékes, nagyon keresett, kiváló fát. A Bakony mélyén, árnyas, humuszdús talajú szurdokerdők alján rejtőz termőhelyein kívül a Bükkben is megtalálták: Lillafüred mellett, a Szinva völgy feletti meredély leg-hozzáférhetlenebb zugaiban él még hat darab belőle.

A többi, a könnyebben elérhető helyen levők, régen eltűntek már nyomtalanul. A bakonyi Szentgál és Herend környékén, a Miklóspálhegyen, Balogszegen, Alsóerdőkben, Borostyánhegyen, s kissé odébb a márkói Somhegyen 52 ezer példányát élt 1934-ben, darabszám szerinti megolvasásuk idején. Ma már kisebb a létszámuk, — pedig korábban Európa legnagyobb tiszafásáknét emlegették bakonyi állományunkat. A többnyire tuskósarjakból keletkezett, bokrosnövésű, összetördelt-nyesett, agyonkínzott egyedek, sajnos, a kaptsi emberek kérlelhetetlen irtóhadjáratainak nyomait viselik magukon. Termőterületének 370 holdját védették, de ha megmentésükért

nem nyúlnak sokkal erélyesebb gyakorlati eszközökhöz, utódaink már csak parkokban, botanikus kertekben élő példányain ismerkedhetnek meg vele.

Kerti kultúrában tartott 2 legnagyobb tiszafánk Gyöngyösön, a Dimitrov-parkban van. Másfél méter meghaladó törzskörméretű, 15—16 m magas példányok ezek. A pár évvel ezelőtt még szép, ép *Taxusok* ma már igen leromlott állapotban vannak. A nemtörődömség miatt pusztulásnak indultak hazánk eme értékes természeti emlékei.

Papp József

Tiszafa

A HÓ ÉS AZ ESŐ

A természetben előforduló időjárási jelenségek közül az eső és a havazás keletkezését gondolják legegyszerűbbnek az emberek. Valahogy úgy vélik, hogy megjelennek a felhők és belőlük egy idő múlva, ha hideg van, megindul a havazás, ha meleg van, megered az eső. Pedig valójában — mint látni fogjuk — itt a legbonyolultabb légkör-fizikai folyamatokkal állunk szemben.

A földünket borító tengerek, tavak, valamint egyéb vízfelületek, és maga a növényzet is állandóan párolog. Az elpárolgott víz halmazállapot változásban megy át és vízgőz, vagy vízpára lesz belőlük. Ez már légnemű anyag és ezért nem látható. A vízgőz, vagy vízpára azonban nem lehet tetszőleges mennyiségben a légkörben. A meleg levegő többet, a hideg levegő kevesebbet bír el. Ha a levegő vízgőzzel, azaz vízpárával telítődik, a felesleges mennyiség kicsapódik, harmat, dér, köd vagy felhő alakjában, azaz láthatóvá válik és ez ismét halmazállapot változást jelent. A felhők tehát nem vízgőzből, vagy vízpárából állanak, mint sokan hiszik, hanem apró, mikroszkóp kicsinyiségű vízcseppek, vagy jégűtk halmazából. Ha vízgőzből vagy vízpárából állanak, nem láthatnánk őket, mert az légnemű anyag.

Ha a levegő valamilyen okból lehűl, pl. felemelkedik a magasba, akkor már kevesebb vízpárát tarthat magában, túltelítődik, tehát megindul a kicsapódás, így képződik a felhő. A felhőképződés feltétele, hogy sok levegő nagy magasságba jusson fel, mert így hűl le. Ez keletkezhet: 1. erős felmelegedés útján, 2. ha a légáramlás egy hegyvonulatba ütközik és emelkedésre kényszerül, 3. ha két különböző hőmérsékletű levegőfajta ütközik össze egymással.

Az első lépés a csapadékképződéshez a párolgás, a második a túltelítettség révén keletkező kicsapódás, a felhőképződés. A kicsapódás sem olyan egyszerű. A levegőben mindig található apró kis korom, só, por vagy egyéb parányi testecskék. Ezeket a finom, szilárd kis anyagokon indul meg a kicsapódás. Ezeket kondenzációs magoknak nevezzük a tudomány. Ha egy kis felhőcseppet megmagyítunk, benne mintegy bebörtönözve megtaláljuk a kondenzációs magot. Tehát kondenzációs magok is szükségesek a felhőkeletkezéshez, illetve csapadékképződéshez.

A felhőket alkotó víz- és jégzemek átmérője igen kicsiny, alig néhány század mm nagyságú. Eppen emiatt úsznak a levegőben. Amíg meg nem nőnek, képtelenek lehullani. Ez a gyakori eset, ezért borítják az eget napokon át felhők, de belőlük nem hullik csapadék. Nagy magasságokban, ahol a hőmérséklet nagyon alacsony, ott a felhők már nem vízcepp-

pekből, hanem jégűtkből állanak. Van a természetben azonban egy nagyon érdekes jelenség: a túlhűlés. A felhők ugyanis jóval 0 fok alatt, —20, esetleg —40 fokonál is még vízcseppekből állhatnak. Tehát vannak felhők, amelyek vízcseppekből állanak, vannak, amelyek jégkristályokból és olyanok is vannak, amelyek vegyesen mindkettőt tartalmaznak. Csak az utóbbiakból keletkezhet eső vagy hó.

Ahhoz, hogy a felhőkből a csapadékhullás megkezdődjön, a felhőelemeknek meg kell nőniük. Ez pedig csak úgy lehetséges, hogy a felhőkben nagy magasságokban, (6—8 km-en) levő jégzemek, keveredve a vízcseppekkel — erőteljesen megnövekednek. Ugyanis a vízcseppek átpárolognak a jégkristályokra és ez a csapadékképzés kezdete.

Ki hinné, hogy forró nyári napokon a nyakunkba zúduló záporosó, fent a magasban mint havazás indul útjára, csak lefelé hullása közben, később, a meleg légrétegekbe jutva olvad meg és lesz belőle eső. Tanul is lehetünk: fenn a hegyen hull a hó, lent esik az eső...

A csapadék keletkezési helyétől, ha 0 fok alatt marad a hőmérséklet, havazik, ha 0 fok fölé jut, akkor megolvad és vegyesen hull eső és hó, azaz havaseső. Ha pedig teljesen megolvad, akkor eső lesz belőle. A megolvadt hókristályok újra megfagynak, ha 0 fok alatti légrétegbe jutnak. Ha vastag ez az alsó hideg réteg, 1—2 mm-es jégömbök lesznek. Ez a fagyott eső. Ha sekély a hideg réteg, akkor csak a hideg talajon fagynak meg és így keletkezik az ónos, vagy ólmos eső.

Hogy az esőkeletkezés energiájáról is fogalmunk legyen, meg kell még említenünk, hogy négyzetméterenként 1 mm-es eső keletkezéséhez, ami 1 liter, kb. 200 kg levegőnek kell kb. 3000 m magasra felemelkednie. 50 mm-es esőnél 50X200 kg-nak, azaz 10 000 kg-nak. Ez 30 millió m/kg munka végzést jelent. Egy km²-re számítva, már 30 billió m/kg. Pl. egész Budapest területére (520 km²-re) 15 200 billió m/kg. Országos méretű esőnél szinte csillagászati számokat kapunk. Ezekhez az energiameennyiségekhez képest az atom- és hidrogénbomba keltette energiameennyiségek eltörpülnek.

Dr. Zách Alfréd

Természetjáró nyomtatványok

kizárólag a „Sportpropaganda”-nál kaphatók (Bp. VIII. Rákóczi út 57/a). Vidékre utánvétellel küldünk.

Túrajelentések, természetjáró igazolványok, túranapló, minősítési kárton, igazolvány érvényesítő lap, verseny-nyomtatványok stb. egyedüli beszerzési helye.

Térmészétfjárás

Remek a hó a szentléleki
lejtőkön

Hazafelé a télvégi síelésből
(Doma István felv.)

Térképészjárás

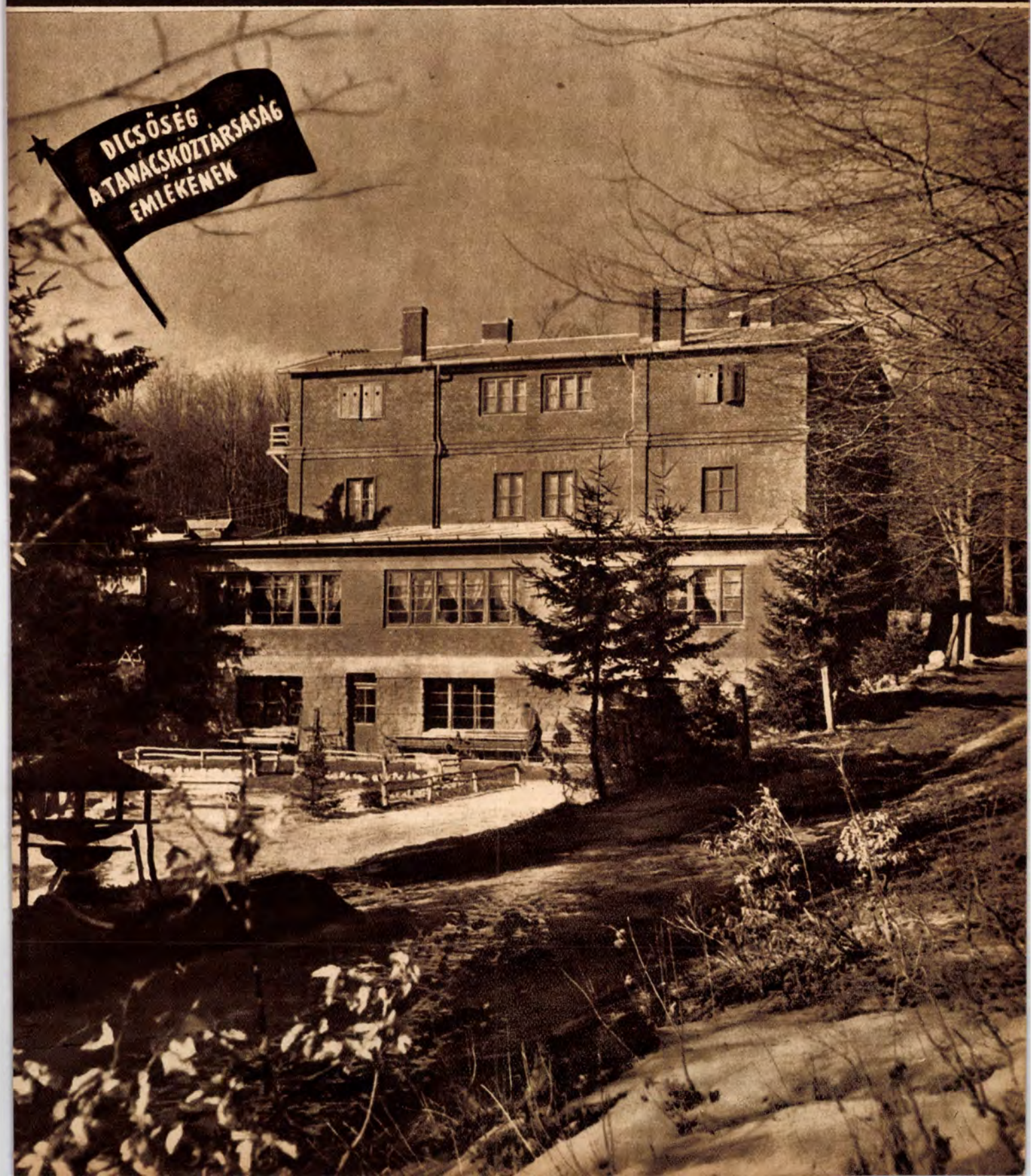
1959. MÁRCIUS

★

V. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

A nép akarata elsöpörte 1918. október 30-án a Habsburg monarchia magyarországi helytartóit. A földes-úri, kapitalista érdekeket szolgáló háború pusztításait, nyomorát, a tengernyi kiömlött vért, szenvedéseit nem tűrte tovább.

A munkásosztály új forradalmi pártja: a Kommunisták Magyarországi Pártja novemberben megalakult. Szervezni kezdte a tömegeket a polgári forradalom továbbfejlesztésére.

Új helyzetben, új távlatok nyíltak meg a munkásturista mozgalom előtt. Báró Orosdnyé méltóságos asszony már nem mondhatta: „Ha meglátok egy turistát, agyönlövöm”. Ékszeres dobozaikkal, részvényeikkel, csekkönyvekkel külföldre szeleltek.

A „Természetbarát” 1918 decemberi száma üdvözli a változást s ezeket írja:

„Emlékezzünk vissza, midőn Rati-bor herceg, gróf Károlyi József, gróf Tisza István, gyönyörű vidékek urai, parancsot adtak a birtokaikon megjelenő turisták lelovására. Emlékezzünk vissza, midőn gróf Schirstopf német mágnás miatt az egész Börzsönyt meg kellett kerülni, hogy a nemes gróf turistát ne lásson. Emlékezzünk vissza, midőn méltóságos, kegyelmes és félkegyelmes urak üres kocsikban gratis utazgathattak; a munkáspartegetyűsületektől pedig megvonták a vasúti kedvezményeket!”

A TTE a kedvező helyzet nyomán bő építési programot állított fel. Utak építése és jelzése, források foglалása, menedékházak, védkunyhók építése szerepelt a tervekben. Csatlakoztak ehhez a kezdeményezéshez a budapesti, egri, miskolci, pécsi, újpesti csoportok. Az újpesti csoport újjáépítette a rejtélyes körülmények között leégett pilisi kunyhót. Más csoportokban gyűjtötték a pénzt, anyagot a munka megindítására. A TTE nyilvános memorandumot intézett Kunfi Zsigmond népjóléti miniszterhez. Ebben követelte:

„A népjóléti és népegészség érdekében szükséges, hogy a volt királyság monostorszízi koronauradalmának az a homokos dunaparti része, amelyet „Horányi” néven neveznek, napfürdőzés céljára a munkásságnak díjmentesen átengedjék...”

„Rendelje el, hogy a Budapest környékén levő hegyvidéki kincstári, közalapítványi és koronauradalmi területek ... a turistaforgalom részére szabadabbá váljanak...”

„Rendelje el, hogy a Visegrád, Dömös környéki hegyes-erdős területek, illetőleg a Pilis és Börzsöny hegység, amelyek a nép elől el voltak zárva, megnyitassanak...”

A követelések jogosok voltak, de megvalósításuk még váratott magára.

Az októberi forradalom gyászt is hozott a munkásturistákra. Riesner

István, 23 éves bádogos munkást, a TTE lelkes tagját, október 28-án a csendőrök a Lánchídnál lelőtték. A hősi halott emlékéét a börzsönyi Csömöle-völgyben, általa is épített forrás örökíti meg.

A TTE rendes évi közgyűlését 1919. február 23-ára hívta össze. A közgyűlés hivatása volt a kedvezőbb körülmények közepette végzendő turistamunka széles programjának megvitatása.

Am ha valaki azt hite, hogy a volt urak olcsón átengedik a vezetést „új idők új hegedősének”, nagyon tévedett.

A Magyar Turista Szövetség 1919. január 18-án tartotta Nagygyűlését. Itt élénk vita alakult ki a konzervatív és a haladó nézetek között, panaszok és vádak áradata irányult az úri turistáskodás vezetői ellen. A Magyar Turista Egyesület 1919. március 19-ére hívta össze közgyűlését. Azt megelőző választmányi ülésükön jelölőbizottságot küldtek ki. Ez két névsort vett fel a jelölő listára. A hatalomhoz görcsösen ragaszkodók külön listát készítettek és hivatalos listaként a maguk embereit kívánták futtatni. A választási manőver sikerült, nem a kor szellemének megfelelő jelölteket választották meg. A közgyűlés tumultusba fulladt.

Felragyogott 1919. március 21-ének hajnala. Kikiáltották a Magyar Tanácsköztársaságot! A kommunista vezetők a börtönből, ahova a polgári forradalom zárta őket, az ország kormánykerekéhez siettek.

A Forradalmi Kormányzótanács LVIII. sz. rendelete Testnevelési és Sportdirektoriumot hozott létre. Ennek tagjai: Bíró Dezső, Grünhut Fülöp, Kis Sándor, Reiner Sándor és a TTE sok éven át elnöke: **Király Albert**.

Megindultak a túrák a Pilisbe, Börzsönybe, ledöntve a vadaskertek elzárt kapuit. Április 9-én a TTE dalköre is megtartotta első dalóráját.

A Vörös Újság április 12-i számában felhívás jelenik meg, amelyben a TTE felszólítja tagjait: „Április 13-án turistaruhában jelenjenek meg a Margitszigeten, amikor is a magyar proletariátus a szigetet átveszi”.

Sok tízezer proletár jelenlétében adták át a szigetet a dolgozóknak. Dienes László népbiztos a következőket mondta:

„... A proletárnak egyetlen szabad napja a vasárnap, s a burzsoáz önzés vasárnap duplájára emelte föl a sziget belépődíját... A Margitsziget már nem a kiváltságosoké, a dolgozó népe annak minden pázsitja, tája és jó levegője... aki dolgozik, szabadon lehet részese az élet örömeinek, mert munkájával megváltotta a belépés jogát...!

(Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, kiegyesítette és összeállította Kunsági Viktor.)

HÉTÉVES TERV

A Szovjetunió kommunistái XXI. kongresszusukat tartották. Jóbarát és ellenség kísérete figyelemmel az ott elhangzottakat. Napilapjaink bőven ismertették a hétéves terv célkitűzéseit, a felszólalásokat.

Egy dologról azonban nekünk is meg kell emlékeznünk. Ez pedig a munkaidő csökkentése, a rövidített munkahét. Ennek folytán több idő marad a pihenésre, szórakozásra és sportolásra. Melyik természetjárót nem ragadták meg ezek a tervek?

Tudjuk, ami a Szovjetunióban történik, ahogy a szovjet népek élete szebbé, gazdagabbá válik, annak hatása minket is gyarapít. Még keményebben meg kell fogni a munka végét, sokat kell még küzdeni. De előtünk áll nagy barátunk példája, előttünk a széles, világos jövő biztató távlat.

Ünnep Bánkúton

Tanácsköztársaságunk évfordulójának tiszteletére méltó címképpel jelenhetünk meg. Befejeződött a bánkúti turistaház újjáépítése és a természetjárók újból birtokukba vehetik.

Szűlkörű, de felemelő kis ünnepség keretében avatták fel a 42 új férőhellyel bővült, belsejében és külsejében megváltozott otthont.

A miskolci, ózdi, kazincbarcikai és egri természetjárók képviselői és budapesti küldöttek jelenlétében indult meg a ház üzemeltetése. Eltűnt a régi padlás tömegszállása — 96 fő pihenheti ki az útifaradalmakat az újjáfestett, szépen berendezett 2—12 ágyas szobákban.

Az ebédlő, a szobák falai tiszták, de az ózdiak vállalták, hogy a nyár folyamán — szilvászáradi házukhoz hasonlóan — szép, díszes festéssel látják el. A ház körüli parkírozást, virágültetést is mihamar megoldják, részben a ház dolgozói, részben természetjárók társadalmi munkájával.

A szépen berendezett ebédlő falán helyet foglaltak a diósgyőriek és ózdiak egyesületi zászlai, hitet téve arról, hogy a ház a természetjárás céljait szolgálja. Melegen üdvözölték a jelenlevők Vida Gyula gondnokot. Az ő hősies küzdelme övta meg a házat a teljes pusztulástól, tengernyi munkával ő segítette az újjáépítés befejezését. Megérdemelten vehette át az MTSH elnökének kitüntetését.

Most már rajtunk a sor, hogy hétről hétre a turisták töltsék meg a házat és innen kiindulva, vagy ideérkezve ismerjék meg a Bükk változatos szépségeit. A Bálvány tisztán vár az áprilisi hóvirágszöngyeg, a susogó fenyők és a mélyben csobogó pisztrángos patakok.

Gondolatok a ★ TANÁCSKÖZTÁRSASÁG 40. évfordulóján

40 évvel ezelőtt, ha csak néhány hónapra is, de történelmében először, szabad lett a magyar nép. A Tanácsköztársaság — a feudális elnyomás évszázadai után, vesztett háború örökségével terhelt — kezdte meg hazánkban a szocializmus építését. Rövid fennállása alatt lankadatlanul gondoskodott a dolgozó nép jólétének emeléséről, gazdasági, szociális, kulturális igényeinek kielégítéséről. 4 és fél hónapi uralma alatt hatalmas alkotásokat hozott létre.

A Tanácsköztársaság kiadta a jelszót: „Minden a mienk!” és valóban mindent, ami rendelkezésre állott, igyekezett a dolgozók számára biztosítani.

A Tanácsköztársaság alatt nyílt meg először a dolgozók, a munkásturisták előtt a hegyek világa. Magyarország szépségei, legszebb vidékei addig — s a Tanácsköztársaság megdöntése után ismét — zárva voltak a dolgozók előtt. Grófok, bankárok vadászterületeinek határán mindenütt „Tilos” tábla magaslott, megálljt parancsolva azoknak a dolgozóknak, akik a hét robotja után a város körengetegéből a szabad természetbe vágytak, hogy felüdüljenek és új erőt szerezzenek a mindennapi munkához.

A Tanácsköztársaság elsöpörte ezeket a „Tilos” táblákat, megszüntette a kizsákmányolók uralmát s az ország szépségeit szabaddá tette a dolgozó nép előtt.

A Tanácsköztársaság rövid fennállása idején központi kérdésnek tekintette: gondoskodni a dolgozók jólétéről. Ez adott erőt a külső és belső ellenséggel folytatott szakadatlan küzdelemhez, hiszen ellenség volt elég. A megdöntött burzsoázia nem tudott belenyugodni hatalma elvesztésébe és összefogva a belső árulókkal, grófok, gyárosok, nagybirtokosok csatlósáival, itthon az országban szervezte az ellenforradalmat, hogy hátbatámadják az imperialisták ellen harcoló Vörös Hadsereget. Ugyanekkor felhasználták nemzetközi összeköttetéseiket, hogy sürgessék uralmuk visszaállítására a hazánkba betörő külföldi csapatok erősítését.

Az imperialista hatalmak első világháborús győzelmük után készen álltak minden aljasságra, hogy megsemmisítsék, elpusztítsák a világ első munkásállamát, a Szovjetuniót. A Szovjetunió elleni intervenció tervét dolgozták ki és készültek a burzsoázia világhatalmának visszaállítására, amikor váratlanul megalakult a második proletár hatalom, a Magyar Tanácsköztársaság. Az imperialisták tehát szívesen teljesítették a magyarországi burzsoázia kérését és mindent elkövettek, hogy elhárítsák azt az akadályt, amely gátolta a Szovjetunió elleni intervenciót. A cseh és román burzsoá hadsereg mellett támadásra készen állt a balkáni francia haderő is.

Németországban 1919 januárjában Noske-ék segítségével felülkerekedett az ellenforradalom. A Magyarországot körülvevő államokban is a burzsoázia győzött és szervezte harcát a Magyar Tanácsköztársaság ellen. Elszigetelten, ellenségekkel körülveve, bármilyen hősiességgel harcolt a magyar munkásosztály, nem tudott győzni.

Az első magyar Tanácsköztársaság emléke azonban tovább élt a dolgozó nép szívében. Hasztalan igyekeztek az ellenforradalom történelmi hamisítói bepiszkolni ragyogó emlékét, hiába igyekeztek kiirtani dicsőséges alkotásait, elhomályosítani hősi harcát. A négy és félhónapos korszak úgy élt a nép emlékezetében, mint a magyar történelem legdicsőségesebb időszaka, annak bizonyítéka, hogy Magyarország, ha rövid időre is, de példát tudott mutatni a kapitalista rabságban szenvedő dolgozóknak, megmutatta a szabadság, a felemelkedés útját.

A Tanácsköztársaság emlékét különösen őrizték a munkásturisták. A munkásturisták körében rendkívüli erőre tett szert a kommunista mozgalom. Az elnyomás sötét éveiben, a hegyek között, túrákon tartották a szemínáriumokat, nevelték az ifjúságot.

A Természetbarátok TE, a Munkás Testedző Egyesület iskolává vált, a munkásmozgalom iskolájává és sok-sok tagja vérét áldozta a szabadságért. A kevélyi és nagyszénási házakban, a szigetmonostori természetbarát-telepen, a gödi Fészekben lankadatlanul dolgoztak a kommunisták. Szervezték, vezették a munkásfiatalokat, nevelték a szabadság szeretetére, áldozatkészségre, a proletár internacionalizmusra. Hiába volt a rendőrterror, csendőrelnyomás, hiába tartóztatták le a munkásturisták százait, a mozgalom tovább élt, dolgozott és nevelt.

Ennek a hatalmas munkának eredményei érték meg a felszabadulás után. Megvalósult népünk szabadsága, megvalósult, amiről annyit álmodtunk. A Szovjetunió, amely 1919-ben nem tudott segítséget nyújtani hazánkban, megerősödött, óriási világhatalommá vált, szétverte a fasizmust és felszabadította a rablánc alatt sínylődő népek egész sorát, így lett szabad Magyarország népe is.

Lehullottak a „Tilos” táblák, megnyílt az út a nép felemelkedése, gondtalan, nyugodt élete felé. Fejlődésünkben megtorpanást jelentett az ellenforradalom, de az akadályon lendületesen túljutottunk és a magyar természetjárás rövid idő alatt olyan eredményeket ért el, amilyenekről eddig álmodni sem mertünk. Turistáink felkereshetik a legszebb hegyvidékeket. Cseretúráink eljutnak a Kaukázus bércei közé, Thuringiába, a Tátrába, a Rila hegységbe. Felkereshetik a Krim-félszigetet, Bahcsi-szerájt, a Fekete-tengert, a Mazuri tavakat. Baráti természetjárók jönnek hazánkba, keresik fel hazánk hegyseit, s a Balatont. A Balaton melletti versenyünkön együtt túráznak a szocializmust építő testvér-országok turistái a mi fiainkkal.

Eredményeinkkel nem bizakodunk el. Tudjuk, tovább kell dolgoznunk, hogy a természetjárást minél szélesebb körben propagáljuk: sportoljunk neveljünk.

Legyünk méltók nagy halottaink emlékéhez, amint Oláh Gábor négy évtizeddel ezelőtt megírta:

„Dalolnak a halottak! Országok visszacsapják
A bátor riadót — nem hullt hiába vérünk!
A vágyott szép idők kapujához elértünk,
És most ölelkezünk veled, dicső Szabadsággal!”

Miklós János
az MTSZ elnöke

A NAGY KALAND

II.

Látogatás a choukoutieni ősembernél

Chou Kou Tien — van, ki e nevet nem ismeri? — kérdezhetem a költő szavaival.

Bizonyára van, hiszen nem mindenki anthropológus, de a túrávezetőképző tanfolyamokon sem sok szó esik az ősemberkutatásról. Ezért hát bevezetől annyit, hogy Pekingtől DNY-ra, Chou Kou Tien nevű falu barlangjaiban találták meg 1928-ban az egyik legrégebbi, alsó paleolitikus ősemberleletet, melyet a tudományos világban Sinanthropus pekiensis névvel illetnek. Ez a lelet az akkori anthropológiai kutatások területén forradalmi jelentőségű volt.

Jómagam szintén nem vagyok ősember-búvár, csupán szerény barlangkutató, ezért engem nem is a pekingi ősember vonzott, hanem elsősorban az ottlevő barlangok, és mint turistát, a gyönyörű tájak.

Óvatosságból jó előre megváltottam a Chou Kou Tien falucskáig szóló autóbusszjegyet, így a pekingi Chou Shi Kou utcai buszállomáson a nagy tömeg ellenére könnyűszerrel foglalhattam el helyemet a régimódi alkotmányon. Nagy háttámszékemmel, melyben a barlangkutatási felszerelések és természetesen az elmaradhatatlan filmfelvétel- és fényképezőgépek rejtőzködtek, az ölemben szorongattam.

Már több mint egy órát dőcögthettünk, mikor virradni kezdett és szemügyre vehettem kínai útítársaimat.

Mellettem egy idősebb kínai ménike ült. Egyike azoknak a „típegő ménik”-nek nevezett szerencsétlen idősebb kínai aszszonyoknak, akiknek lábait korának társadalmi felfogása szerint borzalmasan elsoványították. E ménike posztópapucsba burkolt lábfeje mincs talán tenyérnyi sem, csak bottal, lassan tipegve tud járni. A régi feudális világ női „szépségideáljának” e borzalmas emlékét még több millió idősebb nő hordja Kínában.

Az autóbussz ablakából figyeltem a tájat. Kőfállal körülvett, agyagból épült kis falvak mellett haladunk el, majd modern lakótelepek és füstölő gyárak következnek. Kora reggel van, de az élet már mindenhol lököt, pezseg. A kínai ember nagyon szorgalmas és nagyon ügyes. Szinte naponta nőnek ki a földből az új gyárak, lakótelepek s mellettük az elmaradhatatlan gyermekjátékosok és sportpályák.

A kínai nagyon szereti a gyermekét. Van is belőlük minden családban legalább öt-hat, ezért a lakótelepeknek szinte legfontosabb szerve része a sokféle játékszerrel ellátott gyermekjátékosok.

Es minden kínai ember — sportol, legalább naponta háromszor tornászik.

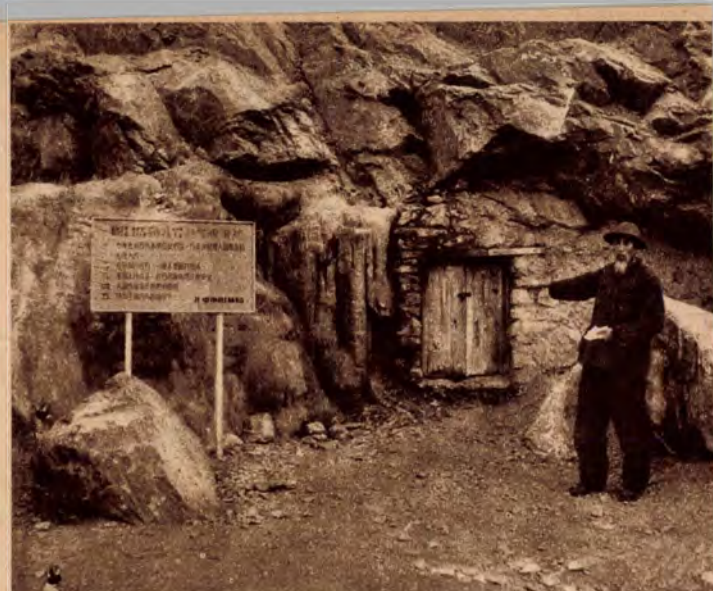
Közben jó kétórás zötyögés után megérkezünk Chou Kou Tien falucskába. Kiszálltam a buszból és nézelődtem, merre is induljak. Nem messze, a szemközti hegyoldalon sötét lyukakat pillantottam meg. Barlangok! S már indultam is arra.

Az üregekhez közelebb érve, az ásatások nagy törmelék-hányóra bukkantam: jó helyen járok. Egy mély, szakadékszerű bevágódásban ereszkedtem le egy nagy, 10x20 méteres barlangterembe, melynek teteje a szabad égbe volt. Az ásatások során a barlangot olyan mértékben kibővítették, a falakat annyira aláásták, hogy az beszakadt, csupán a barlang mintegy 10 méter mélyen benyúló szádája áll meg.

A barlangból kis ösvény vezet tovább újabb barlangok, ásatási helyek felé. Meredek sziklafalak mellett haladtam végig: a régi bányaművelés nyomai, a méteres fúrólukok még tisztán látszottak! A falakon különböző magasságokban 1-2 m átmérőjű, cseppkőképződményekkel díszített, kettészelt barlangüregek láthatók.

Keresztülváltam a dombtetőn s betértem az itteni kis múzeumba: az ásatási leletek egy részét mintaszerű szép összeállításban őrzik benne. Igen kedvesen fogadtak s természetesen nyomban leültünk egy kis teázásra. Utána nézegettem a múzeumot és a Sinanthropus pekiensis gipsz koponyamodelljeiről fényképfelvételeket készítettem. Ez a koponya már kétségkívül emberi, bár lapos homloka, kiálló szemöldöksontjai, szokatlanul nagy fogai és a szinte áll nélkül alsó állkapocs miatt

A Sinanthropus Pekiensis fejmodellje a Chou Kou Tien-i múzeumban

Őreg vezetőm ismerteti a barlangot
(szerző felv.)

lényegesen elűt a mai ember koponyájától. A koponya agyvelőtartalma csak kb. 1075 cm³ lehetett, szemben a modern ember 1400 cm³-es agyával.

Liu Shi Shan, egy típikus, gyér fehérszakállú kínai bácsika a nyomomba szegődött és most már kettesben ismét végigbarangoltuk a choukoutieni domb ősember-barlangjait. Elmesélte az öreg, hogy Pei Wen Chung, a híres kínai anthropológus vezetésével folyó ásatások során itt két évtized alatt mintegy 18 700 m³ kőtözetet mozgatnak meg, vizsgálják át. A 23 kutatóhelyen a Sinanthropus pekiensis őt, csaknem egész koponyaboltzatát és sok más csontját, csonttörredékét s összesen 152 fogát találták meg. Ezenkívül nagy számban kerültek elő elefánt, orrszarvú, hiéna, barlangi medve stb. megkövesedett csontjai.

A sziklafalban több kisebb, alig 1 méter átmérőjű nyílásokat figyeltem meg. Az egyikben típikus gombfülkéket pillantottam meg. Bemáztam az üregbe, amely alig két méterre a bejáratától hirtelen függőleges kürtövé változott, melyben a ledobott kő több másodpercig többször ütödéve zuhant lefelé. Közben a jó Liu Shi Shan bácsi ruhámat fogta, oly gyorsan rángatott vissza a lyuk szájától és oly késégbeesetten siránkozott, hogy kénytelen voltam visszamászni. Azonban elhatároztam, hogy megfelelő felszereléssel ide még visszatérek és megpróbálom megkeresni a feltételezhetően hévvezes eredetű barlang ütőjét.

A barlangjárás, s a pekingi ősembernél tett tisztelő látogatás után mi következhet más, mint fel a magasba, fel a hegy csúcsra!

Ez annál is inkább izgatott, mert még a faluból a szomszédos hegy tetején egy régi várromot figyeltem meg. A kopasz csúcs alig lehetett 800 m magas, s remek kilátás nyílt a környékre. Az egyik oldalon, kelet felé hatalmas síkság, nyugat felé 2000 m-t meghaladó havas csúcsok. És a síkság és a hegység választóvonalánál, ahol a sötétszínke ordoiclumi mészkő a felszínre türemlik, mintegy 10 km hosszúságban a kőbányák, kőtejtők sora húzódik. Időnként durranások sorozata hallatszik, a robbanóanyagok újabb és újabb darabokat hasítanak le a hegység már amúgy is alaposan megtépázott testéből.

De, hopp! Amint így mérgeledöm, a szemben levő felhagyott bányában újabb barlangszájakat pillantottam meg. Liu Shi Shan bácsi gyorsan megszerzi a szükséges engedélyt s már ott is vagyunk az első barlangszájánál.

A közelben dolgozó kínaiak legnagyobb csodálkozására előszedem barlangos ruháimat, gyorsan magamra öltöm s már ereszkedem is le az első lyukon. Lámpám fénye üle cseppköveken csillog, a falakon gazdag borsóköves képződmények. Oh, de jaj! Törmelék zárja el a továbbjutás útját...

További két, a bányaművelés során felnyitott barlangjáratba mászom be, de messzire egyikben sem jutok. Jöhet a következő!

Es következett is egy olyan cseppköves, föld alatti világ, hogy csak úgy repesett a szívem a gyönyörtől!

Kis faajtón léptünk be és nagy méretű barlangfolyósóban találtuk magunkat. A falakról a fehér és színes sztalaktitók ezrei és ezrei csepegtették csillogó nedvüket, hogy neveljék az alulról felövő testvéreiket. Sok pompás barlangban megfordultam már, de a cseppkövek ilyen pompáját alig láttam még. Erre igazán nem számítottam, hiszen áttanulmányoztam odahaza alaposan e vidék geológiáját és földrajzát, de csak jelentélen kis barlangi üregeket említenek. Hát ha ez csak egy „kis üreg”, milyen barlangokat fogok találni délen Jünnan és Kweichow sok ezer négyzetmillió méteres mészkőplatóin?

De rohant az idő s közeledett a hazaindulás pillanata. Nehéz volt búcsúzni e gyönyörű természeti kincstől és kedves kísérőtől, az örökké mosolygó és magyarázó Liu Shi Shantól. Ismét egy szép túra emlékével lettem gazdagabb és megszerezhettem az első csemegét kínai barlanggyűjteményem számára.

Az autóbussz kedves kínai vezetője, mikor megtudta, hogy magyar vagyok, miután a végállomáson leszállította utasait, engem a kocsin marasztalt és hazavitt szállásomra.

Eletemben először tértem haza lakásomra egyedül, egy autóbusszal „különjárattal”...:

Balázs Dénes

DÉLIBÁBOS KÖRÖSÁGON

A technika századában élünk, ül-jünk tehát fel egy helikopterre, és száguldozzuk be hazánk sík vidékeit. Első útunk Szeged felé irányul, — ott már gyülekeznek a Fehértó szárnyas lakói.

Ahogy ereszkedünk, mi a csoda? Természetjárók lépegetnek az ártéri füzesekben! Nosza, meg is kérdezzük, mi hír erre felé.

Mozgékony kis ember, Tóth Imre felelget. Büszkén sorolja, hány szakosztály működik náluk. Találkozókat szerveztek Gyulán és Baján, a Szeged környéki erdőkben pedig néhány természetjáró tájékoztatói versenyt rendeztek.

Az idén augusztusban — a szabadtéri játékok idején — rendezik meg vándordíjas versenyüket. Céljuk a Szeged-környéki táj bemutatása. Programjukban szerepel: újabb szakosztályok alakítása, a taglétszám növelése, alapfokú tanfolyam, gyakorló tájékoztatói verseny a Tanácsköztársaság 40. évfordulója tiszteletére, csillagtúrák gyalog és kerékpárral, valamint Maroslelén állandó sátor-tábor létesítése. A táborozó fiatalokat bevonják a kübélházi csatornázási munkákba. Szolnok—Szeged között táborozással egybekötött kajak-túrát szerveznek. Nyáron jelvényt-szerző túrapontversenyt indítanak. Összel a pusztaszeri emlékműnél rendeznek ünnepséget, majd csillagtúrán keresik fel a Pilis-nyeregben épült szovjet emlékművet. Közben megindítják a téli évad tanfolyamait.

A szegedi és környéki természetjárók gazdag programmal készülnek az évre. Nem hiányoznak a hegyvidéki túrák sem, azonban főleg a környék érdekességeit keresik fel.

Sajnos, időnk sürget és újból felröppenünk a magasba.

Szolnok táján járunk. Itt nem szállunk le, mert a posta már meghozta cikkküket. Következő állomásunk: Jászberény. A jó Lehel sem gondolta volna, hogy kúrtjének lakhelyén, a síma tájon, hátizsákos turisták fogják egykor jární a rónaságot.

Itt Hubai József, a közlekedések szakosztályvezetője igazít el bennünket. Alig tíz hónapja alakultak 25 taggal, máris 43-an vannak. Szerveznek gyalogos, kerékpáros és motoros túrákat. Közvetlen terepük a Zagyva alsó és felső folyásának tájai, a közel kanyargó Tarna hús partjai, a jász-sági erdők. Útközben szívesen fogadják őket a tanya lakosok. Józsi beszélgetések, többet látó városi emberek felvilágosító szava erősíti bárátságukat.

Megtudjuk, hogy túráikat kedvező időjárás mellett bonyolíthatják le. Ugyanis a meteorológiai statisztika szerint a Jászágóban a legtöbb a derült napok száma!

Persze, nem hagyják őket nyugton az idekandikáló mátrai és távolabbi csúcsok sem. A Mátrán kívül jártak már a Karamcs-Medvesben, a Bükkben, Börzsönyben, a Bakonyban és a Pilisben is.

Sort kerítenek vetített képes előadásokra, túravezető tanfolyamokra. Így növelik a természetjárás iránti érdeklődést, s így nyemnek jól képzett túravezetőket. Meg is érdemelnek minden segítséget. Jókívánságainkat tolmácsoljuk s máris indulunk tovább.

Most helikopterünkkel délkeletnek fordulunk, a Körösök vidékére. Jobbra a szarvasi arborétum zöld foltja tűnik fel. Utána egy pillanatra le szállunk. Felvételt készítünk egy régi-régi szélmalomról. Békéscsaba háztetői felett repülünk tovább s végigjárjuk a Körösök partjait. De erről szóljanak maguk a gyulaiak.

Újból felemelkedünk s észak felé irányítjuk égí madarunkat. Balra hagyjuk Szoboszlót s újból, földre szállunk a puszták metropolisában: Debrecenben.

Az Orvosi műszergyár, a Tiszántúli Áramszolgáltató Vállalat, az Előre, a Pedagógus, a Vasutas, a Hajdúsági gyógyszergyár, a Helyiipar, a debreceni gyógyszergyár, az egyetemi atlétikai klub, a debreceni Munkás Testező E, a Ruhagyár rendelkezik szakosztállyal.

Adjuk át a szót Kovács Tibornak, a D. vasutas szakosztály vezetőjének. Csaknem 100 természetjáró — de milyen lelkes és nyughatatlan ember! — kívánságaival, óhajaival kell foglalkozniuk. A gyalogtúrázók minden vasárnap úton vannak. Egyre jobban ismerkednek a Debrecen környéki erdőkkel, noha nem hanyagolják el a hegységeket sem.

A szakosítás igen nagy lendülettel folyik. Napról napra nőnek az igények. Egyszer kötél kell a barlangkutatóknak, máskor a víztúrázók kennek csónaképítő műhelyféléit, aztán síelők, kerékpárosok állnak elő ezzel-azzal, ügyes-bajos dolgaikkal. Az igények jogosak, hiszen közös felszerelési tárgyakat kérnek.

Az idén az alföldi túrák és hagyományos verseny mellett hegyvidéki túrákat is vezetnek, 80—100 fő számára pedig balatoni táborozást rendeznek.

Nos, itt a túranaplójuk. Az adatok mellett vidám rímekben örökítik meg benne emlékeiket. Lássuk az egyik ilyen, irodalmi igényt nem támasztó rigmust a kényelmes természetjáróról.

Ejnye hol van már a
Helikopterjárat!?
Beállíthatnátok
Csúcsok közé párat

Nem is tudom én, hogy
Mit gondoltok rólam,
Hegyeket én csak úgy
Gyalogszerrel rójjam?

Emre minek megyünk?
Ez, ami itt látszik,
Pontosan olyan hegy,
Mint amott a másik.

Pokrócot ne vigyünk!
Ennivaló sem kell!
Elég nyoldkor kelni,
Mert hűvös a reggel!

Írjatok gondnoknak:

Legyen lkaja, szállás,
Autóbusszal legszebb
A természetjárás.

Mivel helikopterrel volt szó, gyorsan elbúcsúztunk. A szakosztály tagjai még eloroznák tőlünk.

Magasba emelkedünk, alattunk suhan a Nyárség síkja, balról feltűnik a kanyargó Tisza. Záhonyban ereszkedünk le, itt találhatjuk a fővárostól legtávolabbi természetjáró szervezetet.

Régi ismerőseink ök. Szeretettel emlékeztünk meg korábban munkájukról. Kemény küzdelem folyik itt a szürke hétköznapokon. Hatalmas árumennyiség, érc, koks, fa, olaj, s ki tudná felsorolni, mi minden áramlik be itt a Szovjetunióból hazánkba. Műndezt át kell rakni a mi kocsija-inkra.

Jól esik a pihenőnapokon a szabadba menni élvezni a természetet. A záhonyi szórakozás forrásai a mozi, az italbolt, a kultúrotthon. A KISZ rendezvényei is üdítő színpontok, de nem tölthetjük ki a többre vágyók igényét.

Egyik oktatótisztjük már évekkkel ezelőtt szervezett kirándulásokat. Igen nagy volt a sikertük. 1957. végén meg is alakult a vasutas természetjáró szakosztály. Színesebbé vált életük, túráznak, tanulnak — már van fotószakosztályuk is. Túrálkon megtekintik a lenyűgöző szocialista alkotásokat (Keleti Főcsatorna, Borsodi vegyilombinat, Hőerőmű stb.).

Ma már 150 tagjuk van s a szakosztályi választásokon tovább erősítették soraikat. Mátrai János szakosztályvezető felrajzolja még idei tervük főbb vonásait. A túrák között újdonságnak számítanak a kerékpáros és víztúrák. Újból megrendezik összetett versenyüket is. A vasutas természetjáró tájékoztatói versenyeken szintén indulnak. Tömeges kirándulásokat ugyancsak szerveznek.

Szemléletünk véget ér.

Jóleső érzéssel szállunk le gépünkkel Budapestem. Fejlődik és új színponttal gazdagodik az alföldi természetjárás mozgalma.

Alföldi Krónikás

A KÖRÖSÖK vidékén

(A Békéscsaba-i Közgazdasági Technikum természetjáró diákjainak tervéből)

Mi, alföldiek is szeretjük a hegyvidéket...

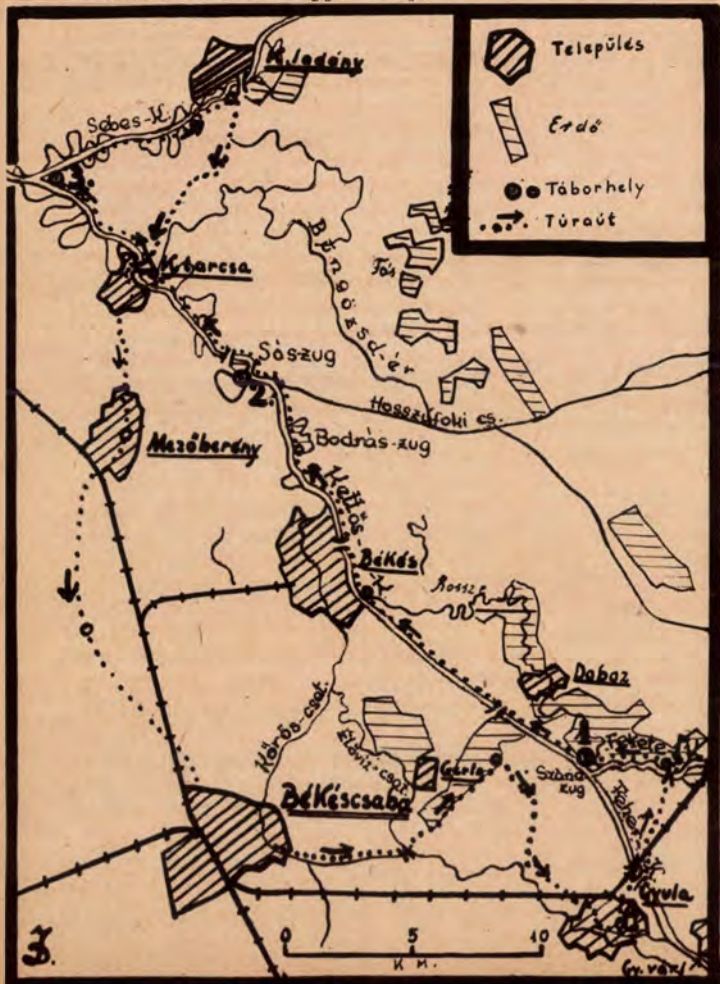
Szeretjük — talán nem jobban, mint azok, akiknek szülőföldjük, akik ott nőttek fel a hegyek között, de talán — nagyobb vágyakozással itten, ahonnan nem könnyű vasárnapként útnak indulni. Nemcsak a távolság az akadály, hanem a több idő és nagyobb utiköltség is.

A mi iskolánknak nagy múltja van a természetjáró utak szervezésében. Ha végigtekintենék 1945 óta gazdag emlékeink színes naplóján, nyári és téli kirándulások, síturák és táborozások, a legváltozatosabb formákban végrehajtott rövidebb és hosszabb országjárások hosszú sorát sorolhatnók fel.

De alig-alig gondoltunk arra, hogy szülőföldünkön, itt a Körösök mentén komoly kutatási és természetjárói célból elinduljunk...

Idei tervünkben első helyen szerepel, hogy felkutadjuk, idegen tájak sokszor reklámozott szépségeit megelőzve, saját szülőföldünk rejtett kincseit, szépségeit. Több napos túratervet készítünk a Körösök mentében...

Elindulunk egy szép tavaszi napon Békéscsabáról, a Köröscsatorna partjain, a magasbanyúló, fenn összeboruló vén fák lábai alatt az árnyas, keskeny gyalogösvényen. Kerékpárunk visz a Veszei híd, majd Gyula felé. Ezt a csatornát végig emberkéz építette, valamikor, a múlt század második felében. Abban a nagy építésben tengernyi szorgos ember dolgozott, hogy folyót adjon a városnak, az Alföld vízben oly elhagyatott településének és környezetének — ma pedig Békéscsaba és Gyula között annyi szép helyen, szorgalmas és ügyes öntözéssel kerteket varázsol a víz két partjára. A Veszei hídtől balra a csatorna szétágazó vizei felett a pósteleki erdőbe kanyarodunk, amely — egykori grófi kastély — szép tavacskát és tisztásokat rejtget... Vidám kirándulások gyakori színhelye ez... Szélén ma már jelentős, jó hírnék örvendő konzervgyár települt...

Gyula városát csak érintjük. Megállunk kis pihenőre a gyulai vár különös, bizarr építménye előtt, mely a Köröságak hajdani kusza szövevényében Közép-Európa maga nemében páratlan — egyedülálló téglavára.

Gyula után, a Fehér-Körösön át érjük el a Városerdőt, oldalt pillantva Vári és a román határ felé, hol — a bihari hegyek szomszédságában — a legutóbbi években újra vaddisznók jelentek meg s népes családdal tanyáznak ma is. A Városerdő az úttörök színes paradicsoma...

A sarkadi országot hídján lépjük át a Fekete-Körösre. Az itt kitáruló kép a Körösök egyik legszebbike. A folyó felső lefolyása irányában a sarkadi cukorgyár felé tartó vasút hídját látjuk, balra a szanatóriumot, amely áldás a megye tüdővésszel hajdan oly veszélyesen fertőzött népének. Ma már ez a veszély a múlté...

Előttünk és hátunk mögött az ártér, benne a nagy kanyarokat hurkoló lefolyóval... Az ártéren, zombékos-füzes térség. És erdők, túl a gátakon messze kiterjedő láthatárukig: őshonos erdőszegélyek fekszik itt az egyesülő Körösök mentében...

A híd mögött a sarkadi csárda fekszik... Betyár-élmékek jutnak eszünkbe, ha erre járunk... Tovább, a gáton észak felé kanyarodunk, a dobozi erdők sötét körvonalai felé...

Ott erdők, régi folyóágak rejtik Dobozt, az ősi magyar falut, amely a történelem sok visztonagsága közepette, a török időkön át is, megtartotta élete folytonosságát. Lakói valaha, még az Árpád-korban királyi kanászok és híres mészerek voltak. Sertéseiket makkos erdekben legeltették. A gyulai uradalomnak szénégetessel, hússal, vadmadárral, fával, borral adóztak, de szolgáltak mint virrasztók, halászok, erdőőrök is, javították a várakat, karban tartották a halastavakat. Népviseletük, szokásaik ma is híresek, népdalaikat Bartók Béla és Kodály Zoltán gyűjtötte össze...

Ennek az erdőnek a szomszédságában táborozunk le az első estén, ahol a Fehér- és Fekete-Körös egybeömlik: Szannazugban. Középkori, rég elpusztult falu emlékét őrzi ez a név. Ma ez a romantikus erdős-vizes táj — a három nagy település: Gyula, Csaba, Békés határszögében — a fiatalok legkedvesebb kirándulóhelye. Sátrakat verünk, táborfüzet gyűjtünk, s a magunkkal hozott hangszereket elővéve, vidám zenés-dalos estét töltünk itten.

Másnap kora reggel indulunk útnak. A Körös-gáton haladva érintjük a dobozi, majd békési hidat, közben a „Resszerdőt”, aztán a békési kikötőt is, melynek magas tárház-épülete messze látszik a Kettős-Körös mentében, hol utunkat folytatjuk. A jobb parton haladunk. Holt Körös-ágak érnek el alattunk — medrükben a partszegélytől a közepükön csillogó apró víztükörig örvendetesen helyezkedik el a zavartalanul tenyésző, ősi mocsári növényvilág...

A Hosszúfoki csatornából, mely a Körösök közének mélyföldi vizeit gyűjti össze, a Déltiszántúl legnagyobb szivattyútelepe emeli át a Körösbe a vizet. Itt, szemben fekszik Sószug, hová a berény-kereki hídon át jutunk el.

A Körösök mentének talán legszebb, legszélesebb ártéri vadonja ez. Gyermekkorom sok emlékét őrzi. Hatalmas, sötét fűzerdők alján csalitok, körül szederindák beláthatatlan, kusza szövevénye, buja bokrok világa, nagy tisztások széles térségei. A csendesség szigete, horgászok paradicsoma...

Itt ütjük fel második táborunkat. Bográcsokat állítunk fel, főzünk, pihenünk és versenyt rendezünk a kitűnő búvóhelyekben és változatos teprészletekben gazdag területen.

Innen csak néhány kilométerre fekszik Mezőberény, hova Petőfi járt el pihenni jó száz éve Orlay barátjához. Onnan indult utolsó útjára, a segesvári csataterre.

Ha időnk engedi, egy napot eltöltünk még a három Körös egyesülési helyén, s körutat teszünk a Sebes-Körös irányában is, útbaejtve Tancsát. Ez a régi halászfalu ma rizsteleperől híres. Ladányban Tüköri ezredes, Garibaldi híres, vitéz harcosa született. E földekről, vizekről szól a „vén Márkus” legendája, Arany János „Hamis tanú”-ja.

Első utunkat szülőföldünk sok szépségét rejtő tájain, követei a többi: Rózsa Sándor kenderesi csárdája, Szarvas, az Alföld legszebb oázisa, a Körös-Tiszazug és a Gyopárosi tó...

IVÁNYI DEZSÓ tanár

Márciusi TISZATÁJ

Mint alföldi, Tisza menti természetjárót száz és száz változó gazdag emlékekkel, s mindig új arcával ajándékozt meg a Tisza morotvás, ártéri erdeje. Más ez a hegyvidék varázsánál, más érzés ez a csúcsraérés felemelő pillanatánál. Más az, amit a síkvidék ad, élményben, érzésben, gondolatban az igazi természetbarátnak, aki az évszakok változásában újraeledő természetet járja.

De induljunk el a lelkes szolnoki vasutas természetjárókkal egy kora tavaszi túrára. Szolnok környékének érdekes ősi területe, az úgynevezett Sziget — az élő-Tisza közrefogta táj — a várostól keletre esik. Felerészben ártéri erdős-csalitos terület. Másik fele, ha a Tisza „engedi”, szántó. A Tiszát követve számtalan hasonló terepet találunk, de a Sziget a városhoz legközelebb eső, viszonylag vad növény- és állatvilágú árterület — az év minden szakában új és változatos az igazi természetjárónak.

Alcsi állomástól indulunk, s a vasút mentén haladva halkul a város zaja. A vasúti őrház környékén a szántóföldek barna barázdáit az éjjeli dér csípte fehérre. A tiszai erdő csíkja a magasra törő nap fényében egyre jobban kirajzolódik. A kiöntések csillogó tócsái játszanak a napfényben. Utunk a Millér hídján vezet keresztül. A tiszagát felénk eső oldaláról görnyeteg fűzfák rótszínű, lilás ágai rajzolódnak, ahogy közeledünk. Helyenként már kibuggyan a rakottya.

Elérjük a tiszagát vonalát s a lejárón át belépünk a Szigetbe.

Ki tudja, hányszor jártunk már itt?

Körülvesz az ártéri erdő télutói varázsa. Az árvizes mélyedések öreg fűzfáin, ahol az erdei gödrökbe könnyen feltolakszik a kiöntés hulláma, kékesfehér jéggallérok fodrozata veszi körül a girbe-görbe vén fákat.

Kiérünk egy erdei tisztásra. Elönti a délelőtti napsugár fénye. Kék az ég, s az éjjel zuzmaravarázsa a fák, bokrok ágairól a nap melegétől aléltan hull a földre. A nyáron oly gazdag, virító margarétabokor kopár szárai az élettelen képét mutatják. Nyúl kullog át a réten a fiatal felé csemegézni, s a szélső fákról rákáróg egy varjú.

Szemlélődünk... Távolról kopp-kopp hallik. Harkály kopog versenyt a szigeti fakitermelő munkásokkal.

Keskeny cserkésző úton haladunk. Vadlibák húznak át az égen északnak. „Enye idő várható, mondják az emberek, mert a liba, az megéri!”

Kiérünk a folyóhoz. A Tisza látványa sem mindennapi. Piszkos, zavaros, sárga vizén szórványos jégtáblák úsznak. A partjára kivetett jégtáblák utolsó maradványai olvadnak, oszladoznak...

Átkelünk a fokon, a nagyárkon, amely a holtág vizét vezeti az élőbe. Harsog az árok alján a derékig érő víz, s a zúgónál a fagyos víz számtalan cseppett fröcsköl a behajló gallyak ágacskáira. Átkelünk a hat-nyolc méter széles árok ágakból hevenyészett bürűjén, s ártalmatlan szederindák között túrázunk tovább.

Csak aki otthonos e sziget ősi, vad területén, az tudja, milyen sok, gazdag termést hoz a — fűz és nyárfák árnyéka alatt sok helyen áthatolhatatlan sűrűségben tenyésző — szeder. Most, száraz kórónak nézned, ha nem jutna eszedbe nyárvégi szederszedő túráid emléke, amikor tüskével meg-megcsipkedett. Hamvas, nagyszemű, vérpiroslevű bogycs terméséből bőven megtölthetted dobozaidat.

A morotva lapályán közeledtünk az ördögkőre magját szedegető verébcapat surrogva röppen. Téli kedvenc madaraink, a cinkék a fűzek ágain szorgoskodnak. A morotva déli végén az embermagasságot meghaladó sás zombéjkját meg-megrázza az enyhe déli szél. Elérjük a holt-Tiszát — megebédelünk. Vastagtörzsű fatuskó az asztalunk. A jó falatok a szabad ég alatt igen jól esnek.

Amikor a víz az úr

(Goda István felv.)

A déli nap ereje a múltó tél lehetését megennyhíti, s a reggel zúsmarás tájék, most, délidőben a kora tavasz varázsát adja.

Fehértörzsű nyírfaliget mellett haladunk.

A vidám beszélgetéseket sóttan negyedórák váltogatják. Ilyenkor mindenki mintha a legtöbb élményt, talán az egész körülölelő tájékat emlékként mindenestül szeretné zsákjába tenni. Ezt nem lehet... az elmúlt perc érdekessége, varázsa, más mint a többié, s ki tudná ezt mind megjegyezni. Csak éppen azt, mely oly szembetűnő, mint az a hely, ahol állunk.

A nyári meleg mentával tömény lehetete vett körül s az átható illatú kis virágokra gondolva, önkéntelenül is beleszagolsz a levegőbe, s mostani emlékként „csak” az avar kesernyész illatát érzed. Oly néma a táj. A feszült csendben a természet fáradt pihenésének végét, s az újjászületés erőgyűjtését érzed.

Elhagyott szekérútra térünk, mely bevezet a Sziget egyik legöregebb erdőrészletébe. Magas fák tetején az ősszel elhagyott fészkek. A tiszai árterek nagymadarának, a szürkegémnek tanyája ez. Most még kihalt, csendes ez a hatvan-nyolcvan éves erdőrészlet. Ha nem ismeréd, el sem képzelned az erdő nyári zsvajját, s a gémtanya átható bűzét.

Délután derekán vagyunk. A hajdani Tiszameder régi, de még most is felfedezhető alacsony gátjáról megpillantjuk a szigeti szántók öreg gémeskútját. A szántóföldek határán a ritkás akácospól foglyok csapata rebben közeledtünk.

A holtmeder legészakibb pontján fiatal nyárfaliget végénél jellegzetes törzsű vadalmafa áll. Itt lepihenünk.

Innen már majd hazafelé tartunk. A fa alatt a nyári versenyemlékek kedves történetét idézzük.

Itt volt a „Vadalmafa állomás”. Ez a fa osztogatta a nyári melegben üdítő fanyar gyümölcsseit az állomásba érkezőknek — eleveníti fel a szakosztály kedves emlékeit egyik túratársunk.

A közeledő alkony sürget, indulunk kell.

Hanyatlóban a nap fáradt, vörös korongja, s ezen felbátorodva, az erdő mélyén kódok születnek. Az est és az éjszaka ismét rideggé varázsolja még a Sziget erdejét. Gyorsítjuk lépteinket a nagygát tetején. S még be sem érünk a Millér hídjához, amikor a varjak suhogó csapatai húznak át fejük felett. Északkeletről délnyugati irányba tartanak. Ez is téli maradványa e tájnak, hogy a varjúvonulás kora reggel, szürkületkor, ugyanabban az időben és irányban ilyen nagyméretű! Vég nélküli tömegben, fekete felhőként vonulnak, közel félórán keresztül...

Megállunk, nézzük, míg elvonulnak. Aztán elindulunk. Nemsokára mi is messzire leszünk ettől a tavaszigetes tájtól, ahol mélységes csendben várja újjáéledését a nagy erdő.

KALAFSZKY LÁSZLÓ

Pusztai növények

Hegyek fia vagyok. Olyan hegyes-völgyes szép vidék a szülőföldem, hová — tiszta időben — a havasok is odalátzanak. Kisdiák koromban jártam először a havasokom, akkor váltam a hegyek szerelmesévé. Akkoriban én is éppúgy gondolkodtam — mint ma is sokan a természetjárók közül —, hogy turista útja csak a hegyek közé vihet, mi keresni valója is lehetne egy szegesbakancsosnak az Alföld síkján?

Azóta rájöttem, hogy az álláspon-
tom nem helyes. Bár a hegyeket ma is szeretem, mint egykor, mégis szívembe zártam a rónaság, az árvalányhajas, vagy a borókás nyárligetekkel borított homokbuckás táj szépségeinek emlékét is.

Az igazi természetjáró hazánk teljes megismerésére törekszik. Egyoldalú ismereteket gyűjt az, aki csak a magasabb hegyeket járja és az ország nagyobbik felét, a síkvidéket (legalább néha, egyszer-egyszer) fel nem keresi. A természetszerető megtalálja itt is a szépet, kedvére valót, akár a madarak, akár a növények kedvelője. A fényképezőgéppel járó turista annyi soha nem sejtett érdekes új témát talál, hogy hazatértekor mindenki azt sajnálja: miért nem vitt még több filmet magával!

Az Alföld szépségeinek megismeréséhez, feltáráshoz sokféleképp foghatunk hozzá. A növények barátja lévén, alábbi soraimban néhány nagyon szép tájképnek beillő pontjára hívom fel kedves turistatársaim figyelmét, amelynek flórája egészen különleges, olyan, amilyent a hegyek közt sehol nem láthatunk. Felkeresésük egynapos túra keretében is beilleszthető.

A külföldiek érdeklődését is számtalanszor felkeltett szép fűvünknek, az árvalányhajnak több faja virul napos domboldalakon. A legfeltű-

nőbb, a hosszú, fehér bóbítás pusztai árvalányhaj (*Stipa pennata* L.) dél Pest megyében, Jánoshalma közelében (tőle NY—ÉNY-ra) Illancspusztá mellett a Kéleshalmom, s a szomszédos Csalai-erdő tisztásain olyan mérhetetlen tömegben látható, hogy egy-egy foltjának negyed óra alatt juthatunk csak a végére. Közben nem tudunk úgy lépni, hogy folyton ne ezt a széptermésű fűvet tapossuk. Május második felében érdeemes felkeresnünk ezt az árvalányhajas pusztát. Akkor a legszebb. Van ugyan belőle elég június közepéig is, de a későbbiek már erősen hullékonnyak. Különösen szellős időben szép az árvalányhaj-tenger, lágyan hullámozva leng-reng a milliányi bóbíta végelethatalan sokasága.

Még a szél sem úgy viselkedik itt a homokbuckák világában, mint a hegyek között. A sűrű erdőben a levelek folytonos suhogását az összeverődő gallyak-ágak zörgése kíséri, s kitartóan egymásbafolyik a zúgás szüntelenül! A pusztai szél nem talál maga előtt komoly akadályt, zárt erdőt. Itt a ritkásan álló magányos nagy fák, bokorcsoportok közt apró szélköltykők rakoncátlanul csúpnak. Egy-egy ágat megrázogatnak, az árvalányhaj zizegve hajladozik a fa alatt, de ugyanakkor a fa másik oldalán teljes a nyugalom. Lehet, hogy pár perc múlva éppen ott támad a legnagyobb elevenség, surrogás, mikor egy forgószél fölsére szalad gyorsan tova, száraz faleveleket, fűszálakat, egyebet sodorva fel a magasba. Ide nem elég a fényképezőgép — vigyünk magunkkal kisfilmes mozigépet, hogy a természet érdekes játékeit megörökíthessük.

A homokbuckák erdei túlnyomórészt nyárfa-erdők. Nem hasonlít ez az „erdő” a hegyek bükköséhez-tölgyeséhez. A világostörzsű nagy fenhényarak (*Populus alba* L.) hatalmas példányai hézagosan, távol állnak egymástól, közöttük legfeljebb cserjecsoportok, vagy néhol borókafenyők élnek. A borókás-nyárjasok

annyira szépek, csodálni valók, hogy egyenként kell felsorolnunk a legkiválóbbakat.

Közülük Bugac mellett, a Mórincgáti-tanyák vasúti állomása közelében a „Kisasszonyerdeje” talán a legszebb! Az egyébként is nagy nyárfák között van itt egy hatalmas faaggastyán. A borókafenyőnek (Juniperus communis L.) nem a hegyek közt megszokott, talajralapuló hirtvány cserjéit láthatjuk itt, hanem 6—8 m magas, oiprustermetű, karcsú szép fáiban, vagy 5—6 m magas, 8—10 m széles, természetes magy bokraiban gyönyörködhetünk. A nyárfacsoportok szegélyén a szépvirágú orhídea, a piros madársisak (*Cephalanthera rubra* Rich.) olyan tömege nyílik június közepén, amelyből a hegyek között öröm, ha egy-egy szálát talál az ember. A buckák oldalát a borzas len (*Linum hisutum glabrescens* Roch.) festi égszínkékre, — de csak a reggeli órákban! Mire hevesebben tűz a nap, a szép kék szirmok mind lehullanak...

Izsák közelében, tőle DNY-ra, főképp az Uzovich-tanyával szomszédos szép borókás-nyárjasban, a sok érdekes homoki virágon kívül nemcsak a tűzpiros virágú orhídea virít tömegesen, hanem egy másik is: a vörösbanna nőszőfű (*Epipactis atropubens* Schultz).

Kiskúnhalastól északra, a Pirtőibuckásban is akadnak szép borókások, de rájuk találni bajos. A Halas és Majsa közötti Harkapuszta környéki borókásokat azonban könnyen megközelíthetjük. A tatárszentgyörgyi borókásokat, sajnos, már nagyon tönkretették. A buckák közi laposok nedves rétjein bőven virít a szép kékvirágú encián: a kornistárnicsból (*Gentiana pneumonanthe* L.).

A szabadszállási Öregbuckát nem annyira borókása, mint kiválóan szép homoki flórája teszi nevezetessé. Egyik érdekessége a nyáratón nyíló, Petőfi megénekelte „rónaság hiú virága”, az acélkék, gömbösféjú számmárkenyér (*Echinops ruthenicus* MB.).

A homokbuckák flórájának érdekességei közül mézzünk egypár feltűnően szépet!

Május elején virít a halványsárga virágú homoki nőszirmom (*Iris arenaria* W. et Kit.), s a mélykék virágú homoki pirosító (*Alkanna tinctoria* Tausch.), melynek gyökere bíborpiros festőanyagot tartalmaz. Emiatt rúzkészítésre gyűjtik. Még kivitelre is vagonszám telik évente. Ekkor nyílik a selymes zanót (*Cytisus ratisbonensis* Schaeff.) aranyárga virága is. Később még két pillangóvirágú törpecserjében gyönyörködhetünk: az ibolyászörös homoki csüdfűben (*Astragalus varius* Gmel.) és a sárga virágú gyapjas csüdfűben (*Astragalus dasyanthus* Pall.). Ekkor virít a kékvirágú pusztai meténg (*Vinca herbacea* W. et Kit.) is.

Borókafenyő alföldi feltételek mellett
(Vajda László felv.)

A nyár második felében nyílik a fehér, sallangosan hasogatott szirmú, kellemes illatú kései szegfű (*Dianthus serotinus* W. et Kít.) és itt-ott a ritka, lilapiros virágú tartószegfű (*Dianthus diutinus* Kít.). A halvány-sárga homoki vértő (*Onosma arena-ria* W. et Kít.) gyökerében az Alkan-náéhoz hasonlóan, vörös festékanyag van.

Nyárutón megváltozik a pusztá képe.

A nagy melegben felforrósodó homokban a növényzet jó része kiszárad. Csak azok maradnak meg, amelyek a nehéz körülményekhez is alkalmazkodtak, — legtöbbször azonban megpirosodnak. Ameddig ellátni, piros-vörös minden. A farkas kutya-tej (*Euphorbia cyparissias*) s a fényes poloskamag (*Corispermum nitidum* Kít.) a két fő tájszínező, de segítik a pirók ujjasmohar (*Digitaria sanguinalis* Scop.) és a fakómohar (*Setaria glauca* Beauv.) is.

A zuzmókat-mohákat tömegesen csak a hegyi erdőkben látja a természetjáró, de egy-egy faja itt is gyakori. A fehérés, bokros tarkazuzmóból (*Cladonia foliacea* Schaer.) néhol annyi van, hogy csak úgy ropog az ember lába alatt. Máshol zöldesbarna színű moha foltjaival van tele a homok (*Syntrichia ruralis* Brid.).

Ősz felé, mikor már jólesik a nap melegítő sugara, új kép tárul elénk.

A gyepek kopottas, szürkén lapul a kiszáradt talajra. A nyár virágai helyén kórokok zörögnek. A levegőben

Berda József versei:

Sóhajtozó fák

A fák, a fák, elátkozott testvéreink,
égnek

nyújtóznak teli vágygal, mint
a némák

beszédese szeme, vagy türelmetlenül
hadonászó

karja, s míg levelüket halk sóhajra
csókolja

a szél, vagy sírásra nyögeti a közel
zivatar;

tán arra gondolnak,

hallja-é leláncolt lelkük titokzatos
énekét a vándor, ki fáradt tagjaival
kinyújtózáván, a hűs árnyékba
heveredik édes elszenderülésre.

Egy karcsú nyárfáról

(Példázat)

Vad darazsak egyhangú döngése
hiába harsog szerte a tájon:
az ezüstlő nyárfa égetőre lelke
nem hallja azt — ő délcegen áll
szélben és zivatarban s csak
az országút vándora előtt
pörgeti titkon szemérmes énekét.

Nyáras-borókás a Duna—Tisza közén

(Borhidi A. felv.)

ökörnyál úszik. Sivár lenne a táj, ha nem ekkor törnének elő megszámlálhatatlanul a talaj mélyén rejtőző hagymagumókiból a kikerics halvány, lilásrózsaszín virágai. A laposabb, nyirkosabb talajú részeken, s a buckalközökben inkább a (közönséges őszi kikerics (*Colchicum autumnale* L.), míg a buckákon a hazai flóra különlegessége: a homoki kikerics (*Colchicum arenarium* W. et Kít.) él. Ennek virágai kisebbek, sötét rózsaszínűből bíborosba hajlanak.

Aki a homokbuckák világába indul, vigyen magával térképet, iránytűt!

A Bülskfensík arról híres, mily könnyű ott elkeveredni. Itt, ahol a sok-sok egyforma bucka tömkelegében olyan kevés tájékozódópont akad, ennek veszélye még gyakoribb. Ivóvizet vigyünk hazulról kulacsban. Forrás nincs. A kutak vizének jóságában sem bízhatunk...

Papp József

Tavaszi a turistaházakban!

Üdülését kellő időben biztosítsa

Érdeklődés:

TURISTAHÁZAKAT KEZELŐ VÁLLALAT
Budapest, VI., Lenin krt. 55.

T Ú R A
N A P F É N Y
P I H E N É S

Szitakötők

Ritkán haladhatunk el a természet gazdag birodalmának olyan szakaszán, ahol ne akadna szemünk elé a vilámgyors röptű színpompás szitakötő, a rovarvilág légitvadása. Nagy számuk és tekintélyes nagyságuk ellenére sem vesznek róluk tudomást, hiszen nem kellemetlenkednek senkinek! Túránkton, amikor a táj sokrétűsége és szépsége köti le figyelmünket, a többi rovar tulajdonképpen csak utunkban van. Egyik-másik úgy tolokodik, hogy le kell söpörnünk magunkról. Nádasok mellett, nedvesebb tájakon szúnyogok támadása sokszor kerülőre is kényszeríthet. A szitakötők azonban az ember közeledtére hirtelen rebbennek fel, tisztos távolságban várják be távozását. Röptük zajtalan, noha szárnymozgatásuk gyorsasága nem sokkal marad el a méheké, vagy legyeké mögött. Repülési sebességük, kitartásuk pedig sokszor felül is múlja azokat.

Adjunk egy kis rövid képet a szitakötőkről, ezekről az ősi szerveződésű, kóbor állatokról. A szitakötők félig vízi, félig szárazföldi állatok. A petéből kibúvó lárvá (nympha) fejlődését a vízben kezdi meg. Az igénytelen, szürke színű állat az alzat iszapjában kutat tápláléka után. Többszöri vedlés után azonban tekintélyes nagyságot ér el; ilyenkor már rabló életmódot választ, makacs üldözője a halivadéknak is. Amikor a lárvabőr alatt kifejlődött a szárazföldi életmódhoz alkalmazkodó állat (imágó), a lárvá nádszál, vagy egyéb félvízi növény segítségével kimászik a szabad levegőre. Bőre megfeszül, felreped és kibúvik belőle a szitakötő. A kikelt állat teste előbb még lágy, szárnya puha, színei fakók. Szilárdságát és végső színeit csak néhány nap múlva, teljes száradás után nyeri el. Az ivarérett példányok színei a szivárvány egész skáláját fedlelik.

Sötétkék a karcsú és sávós kisasszony-szitakötő (*Caelyx virgo* L.; *splendens* Harr.), szinte valamennyi lassú folyású vizesárok, vízlevezető csatorna mellett megtaláljuk. Lassú, líbegő röptükkel és 6–7 cm-es nagyságukkal könnyen magukra vonják a tekintetet. Kávébarna színű az erdők és erdei tisztások lakója, az erdei rabló (*Sympetrum fuscum* Vanderl.); gyenge teste és erőtlen szárnyai ellenére vigan el-ellop egy-egy óriáshangyát és messzire röppen vele. Télen a hó felett repkedő erdei rabló sem ritka látvány, s az egyetlen áttelelő fajunk.

Nagyobb kiterjedésű vizek, nádassal szegélyezett tocsogók lakója az aranyoszöld tavi rabló (*Lestes viridis* Charp.). Testalkata az előbbinél erősebb, szívósan üldözi a szúnyogokat. Egy ízben a Balaton partján szokatlanul erős szúnyograjzást figyeltem meg. Fekete felhőként keringett-kavargott 5–6 köbméternyi szúnyog. Arra járt néhány, már nyugvóhelyet kereső tavi rabló. Azonnal „felébredtek” és percek alatt szétkergették a szúnyogokat. Ember ilyesmire képtelen.

Füzessel szegélyezett vízpartot kedvel az aranyos színű, fekete sávós levéllábú-szitakötő (*Platycnemis pennipes* Pall.). Furcsa nevét levélformájú, ellaposodott láb-szárai miatt kapta. Hasonlít hozzá, de tűzpiros a vöröslégitvadász (*Pyrrosoma nymphula* Sulz.), amely kizárólag nagyobb tavak vízlevezető árkaival kedveli és keresi fel. Magam a pilisborosjenői Csizimalomnál, a solymári tó levezető árka mellett láttam legsűrűbben. Fekete testen kék foltokkal díszített az Agrion-nemzetség minden tagja. Ezek a leggyakoribb szitakötők. Hazánkban alig van olyan patak, vagy nedvesebb rét, ahol elő ne fordulna. Gyermekek nagy kedvvel fogják meg — papír-

Négyfoltos aca

kocsikat húzatnak vele. Felrepülni ekkora „teherrel” már nem tud. Bezzeg könnyűszerrel felemelné a fekete-sárga színű gyakori-szitakötő (*Gomphus vulgatissimus* L.), amely nélkül melegebb száraz út, erdei bevágás elképzelhetetlen! A hazánkban is élő hegyi-szitakötő (*Cordulegaster bidentatus* Sely.) fekete testén citromsárga foltok és csíkok váltják egymást. Legtöbbször nagyobb kiterjedésű hegyvidéki erdők völgyeiben berzenkednek, acsarkodnak párukkal, valamelyik patak vagy erecske felett. Különös peterakása miatt — hazánkban ez az

KAJAKKAL A HO

Gyönyörű tavaszi délután indulunk a gyógyfürdőjéről híres közismert Hajdúszoboszlóról. Míg mások idejönnek üdülni, mi innen rándulunk ki a Hortobágy pusztára. Nem mindennapi látvány ám ez a mi kirándulásunk. Mert kerekpárunk után költve kajákat is vontatunk. Könnyedén vontatható, hiszen bicikli kerekekre szereltük. Saját találmány. Ahol messze a víz, a kajakozást kénytelenek voltunk ilyen furfangal megoldani. Elve azzal a közmondással, kisse változtatva, hogy „ha a víz nem megy Mohamedhez, Mohamed megy a vízhez”.

Alig hagyjuk el a várost, máris kukoricatáblák és búzaföldek között fut a nyílegyenes országút, a végtelenbe. Egy-két vitorlázó a repülőter irányából még elmerészkedik ideig. Néhol zsenge napraforgó tábla színesíti az útmenti képet. Távolabbról piros-cseresepes, fehérfehér tanyák intgetnek. Egy másik mellett sudár jegenye szökik a magasba. Nemsokára elérjük a Gólyás-t, a legmagasabban fekvő határrészt. Amolyan „szoboszló Gócsaj” fele ez, miniatűr dombjaival, völgyeivel. Majd Nagyhegyes következik, az új község, mely a felszabadulás után született.

Ide már csak egy-két kilométer, s máris a Debrecen-Nagyhortobágy közt vezető makadám úton járunk. Elérjük a Keleti-Főcsatorna hidját. Alatta az új „Tisza” vizet, már ahogy a környékiek hívják. Szocialista hazánk nagy vívmánya ez a 40 méter széles víziút. Komoly gazdasági haszna mellett a környékiek vízi sport rajongóinak is eldorádója lehet. A csatornán túl az egykori Kadarcs csárdát értjük. Szerény épülete ott nézegeti magát még ma is a Kadarcs vizében. De ma már nem szállaj duhajkodások, legénykedések színhelye, hanem az elepl állami tógazdaság dolgozóinak irodái, szálláshelyei vannak benne. Közéleben nagy halastavak terülnek el, mintegy igazolva, hogy a Hortobágy hasznosításának egyik leggazdaságosabb módja: a tógazdaságok.

Kisebb pihenőre megállunk. S utána immár a hamisítatlan pusztán karikázunk előre. Forgalom alig van az úton. Egy-két kerek erdő is feltűnik. S valamivel később egy dombocska, a Szálka-halom. Amolyan 8–10 méter magas. Itt „hegy”-nek számít. Tetejéről még messzebb be lehet látni a pusztába. Az ilyen dombok a tisztántúli részeken százával is találhatóak. Benné vagyunk már a késő

Sávós kisaszony-szitakötő

egyik legérdekesebb ivadékgondozású állata. Olyan sekély vizet keres, amelynek vízmélysége nem haladja meg potrohának hosszát (7 cm). Ha ilyet talál, potrohát cövekként kiegyenesítve meríti le és a víz alatt meghúzódó fővénybe helyezi petéit, közben szárnyaival egyensúlyoz. Ez a valóságos akrobata mutatvány a sebesfolyású hegyipatak felett igazi mesteri teljesítmény! Az így elhelyezett petéket a víz irama többé már nem képes elsodorni.

Nagyobb távolságból könnyen észrevehetjük vörös-piros testének színéről a lápi acsát (*Aeschna isosceles*

Müll.). Ez főleg a síkvidéki mocsarak, zsombékok lakója. A víz felett hol egyhelyben „szitál”, hol 60–70 km-es sebességgel száguld egy-egy repülő rovar után, s azt könnyűszerrel és nagy biztonsággal csípi el. Világos hagymazöld színű az óriás-szitakötő (*Anax imperator* Leach.), amely artéri füzesek, ritkásabb cserjék között találja meg legjobb vadászterületét. Folyómenti városok utaira is bekandít a tojásdad zöld és kék foltokkal pettyezett, nagy termetű sebes acsa (*Aeschna cyanea* Müll.). Fecskék röptével vetekszik, amikor a kövezet felett surran, vagy szempillantás alatt reppen át egy több-emeletes bérházat.

A Cserhát—Mátra—Bükk magasabb fennsíkjaik kedveli a fémfényű, haragoszöld színű zöld-szitakötő (*Somatochlora metallica* Vanderl.). Ha embert lát, rendszerint körül repül és megbámulja, majd meglepődik és ijedten elsurran. Négy fekete folt díszíti a laposhasú acsa (*Libellula quadrimaculata* L.) szárnyait.

Kökényen, szedren sűrűn látni: behúzott szárnyakkal üldögél. Hatalmas szemével szemügre veszi a közeledőt, ha még közelebb megyünk, berzenkedve ugrik fel. Sajátos szokása, hogy kedvenc pihenőhelyére csökönnyösen visszatér. A meggypiros-szitakötő (*Crocothemis erythraea* Brullé) szárnytövein piros folt van, teste skarlatvörös. Visegrád előtt a Duna-kanyarban mindig találkozom ezzel az általában magányos rovarral. Elcsípni nem könnyű, remekül repül és jó a szeme. Ha üldözik, mélyen berepül a víz tükre fölé. Az útszélső-szitakötő (*Sympetrum flaveolum* L.) szárnyai sárgák. Neve után könnyen felismerjük; valóban mindig utak mentén fordul elő. Törékeny és gyenge, nem a legjobb repülő. Két ujjunkkal elcsíphetjük, mint a lepkét.

A szitakötők repülő életszakaszuk első részében, szülőhelyiül, a víz mellől nem igen távolodnak el. A szülőhelyiül választott általában csendes tó, vagy lassú vízfolyás — csak egy-két faj esetében gyors-szeszélyes hegyipatak — környéke a legmegfelelőbb vadászterületük. A párkeresés és pázás után a hím elkíséri a nőstényt és segít neki a peterakásban is. Utána egyéni életet élnek. Valamennyien ragadozók és nyugtalan, kóbor az életmódjuk. Sokszor több száz kilométer távolságra is elkalandoznak. Nagyobb szelek (sirokkó) idegen földrészekre is elhurcolhatják őket. Ez a kóbor élet nagyon megfelel természetüknek. Ilyenkor lesz igazán légivadász a szitakötő. Fótáplálékuk rendszeren a repülőrovarok, legyek, szúnyogok közül kerül ki. Erős rágóival egy közepes nagyságú szitakötő (5 cm) könnyen megragad és szétmorzsol nagyobb termetű bögölyöket is. Ha elevenen vesszük kezünkbe, az ijedtség okozta első menekülési ösztönük után megnyugszanak, ujjunk bőrén azonban ekkor is jól érezni erős „fogaik” harapását. Igen kedvelik a meleg, napsütötte területeket, déli fekvésű cserjés erdőszéleket, csaliós-zsombékos bozótosokat. Meleg-igényükre jellemző, hogy ritka kivételtől eltekintve, szinte soha sem találkozzunk velük nyirkos, hűvösebb helyen. Kedvelt tartózkodási helyük száraz, napos gally, kiemelkedő bokrok ágai.

Rendkívül fejlett szemekkel körkörösén (kb. 300 fokban) mindent látnak. Erre szükségük is van. Rendkívül sok az ellenségük. Legádázabb ellenségeik a madarak. A tövisszűrő gébics tanyahelye mellett sokszor 8–10 elfogyasztatlan szitakötőt is látni „karóba húzva”. Amennyire retteg a madaraktól, annyira rettegnek tőle a rovarok. Ha zsákmányt fedez fel, semmitől sem riad vissza. Fellebbennek és beleolvadnak a természetbe, amelynek formáit egy újabb színfolttal gazdagítják.

STEINMANN HENRIK aspiráns

HORTOBÁGYON

délutánban, mire Borsóshoz érünk. A pusztá egyik részének ez a neve. Itt már megváltozik a Hortobágy képe. Jókora megművelt területek, behemót nyártások, irdatlan víztárolók és modern épületek. Még vagy 15–20 perc, s a kutyákkal tele úton máris a híres hortobágyi csárda előtt állunk meg. Bolttíves, tornácos épülete előtt meg is uszonnázunk.

Híres csárda ez. Mert ha valamikor voltak nevezetes csárdák, hát a hortobágyi az. Messze megelőzte a többi. Ma már műemlékszámba menő épület. Legrégibb része több mint 200 éves. Petőfi Sándor is megfordult benne. Itt vetette papírra a „Hortobágyi útnapló”-ját. Itt muzsikált valamikor az öreg Rimóczi reszketős újjáival, a pusztá öreg hegedűse. Húzza a talp alá valót még a betyárokknak is. Dobos Gábor futóbetyárnak, no meg a betyárok fejedelmének, magának Rózsa Sándornak. Ma már elmúlt a híres muzsikás, s oda lett a romantikus betyár-világ. Emlékét már csak az irodalom, az emlékezet és a dal őrzi.

Uzsonna után készülődünk. Sokan megbámulják a „Vadkacsá”-t.

Ugyanis így hívják a kajákat. Még kedélyesen, tréfásan háp-háp-ot is mondanak utánunk. Ime a népi humor. A csárdától búcsúzunk. A híres „kilenclyukú híd”-on kelünk át a Hortobágy folyón. E híd Debrecen büszkesége. De nem hiába. Az ország legnagyobb és legrégebbi kőhídja. Hiszen 1827–33 között épült. S ki nem hallotta volna már e, szép magyar nótába is bekerült híd nevét:

„Debrecennek van egy vize,
Minek Hortobágy a neve,
Arra van egy kőhíd rakva,
Kilenc lyukra van állítva”.

A folyó túlsó partján táborhely után nézünk.

Leszereljük a „Vadkacsá”-t a kerékről. Felverjük sátrainkat. Az egyiket kinevezzük „hotel Fata Morgana”-nak. A fiatalabb és szenvedélyesebb horgász fiúk még elmennek „esti lesre”. Lassan leszáll az est a pusztára és csend borít mindent. Nyugovóra térünk. Csak a milliónyi tücsök ciripel, zengve a pusztá éjjeli dalát.

Cseke Béla

Ifjúsági Természetjárás

Az ifjúság természetjáró és táborozási munkája

1958-ban az OISB elnöksége meghatározta a természetjárás fő irányelveit. Az volt a legjelentősebb, amely a tanulóifjúság ilyenirányú munkájának fokozott szervezetszerepét és tartalmasságát követelte, emellett a körülményekhez képest a munkásparasztfjúságot támogatta. Mindehhez még a KISZ anyagilag is segítséget nyújtott. A természetjáró és táborozási mozgalom számos eredményt is mutathatott fel. A KISZ felügyelete alá tartozó természetjáró és táborozási megmozdulásokon részt vett (a rendelkezésünkre álló adatok szerint) 55—60 000 fiatal 450—500 táborban. Minek köszönhető ez? Annak, hogy több száz pedagógus és más társadalmi aktíva felismerte a mozgalom jelentőségét és önzetlen munkával vitte a rábízott fiatalokat tűrákra, táborokba.

A KISZ, az állami és társadalmi szervek között jó volt az együttműködés. Különösen ki kell emelnünk a SZOT-ot, a Művelődésügyi és a Munkaügyi Minisztériumot, a Természetbarát Szövetséget, a MHS-t, a MAV-ot, a megyei és helyi tanácsokat, egészségügyi szerveket. Saját hatáskörükön belül mindegyik igen sokoldalú segítséget nyújtott.

A megyei, városi és kerületi KISZ bizottságok (különösen kiemelkedő volt a budapesti, Veszprém, Somogy, Borsod, Heves, Csongrád megyei és más KISZ bizottságok munkája) sokat segítettek a táborokat szervező közösségeknek. A KISZ bizottságok maguk is szerveztek központi táborokat, számos üzemi-, paraszti- és tanulófiatal részvételével. Mindegyik példamutató volt. A táborok szervezői a belőlük kikérülő fiatalokra mindig támaszkodhattak. Az év során a táborozásnak egységes képe alakult ki.

Az 1958-as évben megindultunk a KISZ I. Országos Értekezlete határozatának végrehajtása felé a természetjárás és a táborozás vonalán is.

A táborok nagy többségében jelentős volt a tartalmi munka fejlődése. Az „együtt” jelszó valóságga vált és erősödtek a kommunista közösségek. A táborozás nem volt irányítatlan és semmittevő üdülés. A pihenés nevelő munkával fonódott egybe. Az ifjúság körében népszerűnek bizonyultak: a tudatos országismeret, sportolás, természetismeret, turista ismeretek terjesztése, a táborok romantikusan zajló munkája (építés, főzés stb.), veteránokkal, tisz vezetőkkel lezajlott találkozások, a hazai és külföldi ifjúsággal közös találkozók, táborfüzetek stb. A táborok résztvevői nemcsak frissen, pihenten, hanem egyéniségükben egészségesen alakulva tértek vissza környezetükbe.

Táborozás után számosan keresték fel a KISZ szervezeteket vagy a természetjáró szakosztályokat. Máris hasznos építő munkásokká váltak azokban.

A déli Balatonparton azonban szervezetlenség, zsúfoltság volt. Máskor meg a táborozásra kiválasztott, vagy kijelölt hely bizonyult alkalmatlannak. A KISZ-tagok öntudata és a jó táborvezetők tették lehetővé, hogy a koedukációs táborokban nem volt semmi baj.

A OISB ellenőrei több mint 200 tábor (a táborok legalább 50%-át) meglátogatták. A következő idők táborozásának és természetjárásának munkájával kapcsolatos feladatok fő irányvonalai így alakultak ki.

1959-ben az összes ifjúsági szervezetek természetjárását és táborozását a megyék és városok KISZ bizottságai fogják továbbra is a legszorosabb egységbe. Szervezettebb vezetőképzéssel elérjük, hogy a bizottságok körzetük hatékony központjai legyenek. Egyrészt minden táborozást a szervek jóváhagyásához kötik, másrészt az OISB anyagi, gyakorlati és elméleti eszközökkel is segít a nagyarányú aktívaképzésben. Így pl. az idén Budapesten 150—200 főt, megyéinként 60—100 főt képeznek ki túra- és táborvezetésre. Ifjúsági aktíváknak, szakosztályvezetőknek esti tanfolyamokat is tartanak. A KISZ függetlenített apparátusában dolgozó ifjúsági vezetőknek záros határidőn belül el kell sajátítaniuk a természetjárás és táborozás alapismereteit.

Ez a nagyarányú vezetőképzés elsőrendű biztosítéka, hogy az ifjúsági táborok megfelelő politikai és nevelési tartalom jegyében folyjanak. 1959-ben a táborok programjának középpontjában a VII. Világifjúsági Találkozó, a népek közötti barátság és a béke kérdése áll.

Ugyanebben az évben a legfokozatosabb mértékben megoldjuk a SZOT-tal együttműködve a munkásparasztfjúság nyári táboroztatását. Ehhez jelentős anyagi eszközeink vannak.

Az OISB a KISZ szervezeteknek 1958-ban többszáz férőhelyes sátrat és egyéb felszerelést juttatott minden megyében, csaknem másfélmillió Ft értékben. Majdnem 600 db 6 személyes rajsátrat, kb. 200 db 8 személyes parancsnoki sátrat és mintegy 13 000 db sátorlapot is juttattunk az ifjaknak. Ezenkívül biztosítottunk több ezer darab vaságyat, szalmaszakot. A mozgalmi táborok segítségére a társadalmi erőket (szülői munkaközösségek, patronáló üzemek stb.) is mozgósítottuk. 1959-ben az OISB a KISZ Intéző Bizottság határozata alapján az üzemi fiatalok természetjárására és táborozására, valamint a tartalmi munka megjavítására másfélmillió Ft-ot biztosít a budapesti, ill. megyei KISZ bizottságoknak és mintegy 100 db 30 személyes anyagi sátrat és 125 db parancsnoki sátrat, többszáz tájolót, csajkát, kulacsot, hátizsákot és egyéb felszerelési tárgyat. Elméleti segítőeszközként rövidesen három, egyenként kb. 400 oldal terjedelmű táborozási szakkönyvet jelentet meg az OISB Természetjáró és Táborozási Bizottsága (táborozási zsebkönyv, daloskönyv és játékoskönyv).

A belföldi táborokon kívül szerepel a tervekben a 400 személyt befogadó balatoni nemzetközi tábor, a népi demokratikus országok és a nyugati országok fiataljai, elsősorban a VII. VIT-en résztvevő fiatalok meghívásával. Ezenkívül lehetőségek nyílnak, hogy a belföldi táborozásban és természetjárásban kiváló szervezetek tagjait külföldi csere- és csoportos utazásokra is elviszik. Ezek elsősorban az Express Ifjúsági Utazási Vállalat keretein belül bonyolódhatnak le.

Az idén is legalább 60—70 000 fiatal táborozik. Ha a táborozók száma erősen nem is emelkedik, annál inkább tartalmasabb, magvasabb lesz a táborok élete.

BENEDEK LÁSZLÓ
az OISB elnökségének tagja

A SZOT Természetbarát Iroda és a Bp. ISB 1959 évi programja. I. félév

- Május 10.: Majális: Zugliget, Anna-kápolna
Rendező: Természetbarát Iroda
- Május 17.: Vonatkirándulás Magyarokútra
Rendező: Textiles Szakszervezet Sportosztálya
- Május 24.: Oszolytetői találkozó
Rendező: Bp. ISB
- Május 31.: Hajókirándulás Visegrádra
Rendező: Közlekedési Szakszervezet Sportosztálya
- Június 7.: Tanácsköztársasági emléktúra Esztergom (Vaskapu-hegy)
Rendező: Természetbarát Iroda
- Június 28.: Tanácsköztársasági emléktúra Salgótarjánba
Rendező: Természetbarát Iroda

természetkutatók

Pesterzsébeten, egy kerttel övezett dombtetőn, vidám gyermekcagástól, a játék zsvajjától hangos majd mindennap egy magában álló ház. Valamikor talán nemesi udvarház lehetett, vagy gazdag polgár otthona, ma jövőbetekintő üttörők tanúznak benne. Itt működik, itt szövi terveit az Üttörő Természetkutatók Állomása. Ennek a természet titkait kutató kiváló együttesnek lelke, mozgatója Wiesner Jánosné, az üttörők XX. kerületi „igazgató nénije”. Vele beszélgettünk és igen érdekes kép bontakozott ki a természetkutató pajtások tervszerű munkájáról.

Az Üttörő Természetkutatók Állomásán turista tanfolyamokat tartanak. Minden ilyen — a természetjárásban nagy felkészültséget biztosító — tanfolyamon 20 gyermek vesz részt. A tanfolyamok célja, hogy a Budapest XX. kerület minden üttörő rajában legyen olyan pajtás, aki szakképzett túravezető. A természetjárás alapelemeit tanulják meg itt Lencsés Pál csapatvezető tanár irányításával. A munkatervben mindaz szerepel, aminek elsajátítása elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy valaki jó turista legyen. Így a pajtások az irányítással megtanulják a tájolást, térképvázlat készítményt, tájékozódást. Az elméleti oktatáson kívül kéthetenként túrákon vesznek

részt a természetkutatásra nevelt üttörő pajtások. Nagyon fontos az önállóságra nevelés. A túrák előtt minden gyerek elkészíti a térképvázlatot, mintha ő maga vezetné az egész túrát.

— Mi a legközelebbi terv? — érdeklődünk.

— Most készülnek a pajtások a Zsiroshegyre másfélnapos túrára — felelte Wiesner elvtársnő. — A Természetkutatók Állomásáról nemcsak a turista tanfolyam résztvevői járnak kirándulásra, hanem az örsvezetőképző csapatok is. Ezek legutóbb háromnapos túrán vettek részt. Bejárták Börzsöny legszebb részeit. Ezen a túrán 47 gyermek gyönyörködött a természet tájaiban és élvezte a túra szépségeit.

Mindjobban belemelegsünk a baráti beszélgetésbe. Az örsvezető gárda 68 tagja téli szünidő alatt kedvelt kirándulóhelyükön, a Zsiroshegy két napos túrán vett részt. A gyermekektől kedvet kaptak a felnőttek is. A XX. kerületből a felnőtt üttörővezetők is bejárták a hegyeket. Január 23–24-én a kerület pedagógus rajvezetői kirándultak a Zsiroshegyre. Egy hét múlva a legifjabb turisták, a kisdobosok rajvezetői vettek részt a másfél napos túrán. Az ifjú rajvezetők február 21-én 67-en vágtak neki a hegyeknek, hogy ők is elsajátítsák a természetjárás alapelemeit. A XX. kerületben a területi üttörőcsapat is igen gyakran jár kirándulásra. Példát is mutatnak, majd versenyre is kelnek az iskolai csapatokkal.

A természet szeretetében így élnek az Üttörő Természetkutatók Állomásán. Pesterzsébeten napról napra nő a természetbarátok tábora, mind többen végzik el a 6 hetes természetjáró tanfolyamot. Valóban kitűnő turistákkal találkoztunk itt, felnőttekkel, ifjakkal egyaránt.

Halácsi Dezső

A „Nagykör” jelvénytérző vízitúra

A Magyar Természetbarát Szövetség Víz-Bizottsága a vízi-természetjárás népszerűsítése, hazánk vízi útjainak megismerése, valamint minél nagyobb tömegek bevonása érdekében a leghosszabb vízi vándorutunk bejárására 1959. évtől jelvénytérző túrát ír ki.

A „Nagykör” vízi útvonala felöleli a Duna—Sió—Balaton—Zala—Rába-folyókat, melynek hossza 720, vagy 700 kilométer, attól függően, hogy a Balatonon a somogyi, vagy a zalai oldalon haladunk el. Zalabér—Rábahídvég között 26 kilométeren országúton, vagy 50 kilométeren vasúton kell a vízi járművet szállítani.

A „Nagykör” bejárásával kapcsolatos tájékoztatás:

1. Az útvonal kizárólag az óramutató járásával megfelelő irányban járható be.
2. Az útvonal bejárására legalkalmasabb vízijármű az 1 és 2 személyes összerakható gumikajak, valamint az 1 és 2 személyes túra- vagy portyakajak, továbbá a 2 és 4 személyes túrakenuk változata. Ezen vízijárművek okvetlen legyenek hullámvédő köténnyel felszerelve

(a balatoni hullámvész miatt. Párevezős hajókkal a Zala kivételével minden szakaszon közlekedhetünk, bár a Rábán és a Balatonon nem a legideálisabb jármű).

3. A túrára való indulás előtt minden résztvevő szerezzen be a szövetség irodájából 1 darab igazoló túrajelentést, mely tartalmazza a teljes útvonal vázlatát, kilométeradatait és az igazoló (bélyegző) helyeket.
4. Az útvonal bejárását az igazoló túrajelentés megjelölt helyén történő bélyegzéssel (hajóállomás, vasútállomás, Tanács, földművesszövetkezetek stb.), valamint év, hó és nap adatok bejegyzésével kell igazolni.
5. Az igazoló- (bélyegző) helyek a következők:

Duna: Győr, Komárom, Esztergom, Visegrád, Budapest, Sztálinváros, Paks, Fadd-Tolna.

Sió: Gemenci erdő, Sióagárd, Simontornya, Ozora, Siófok.

Balaton:

- a) Szántódi rév, Balatonboglár, Battonberény.
- b) Tihanyi rév, Révfülöp, Balatongyörök.

Zala: Zalaapáti, Kustány, Zalabér.

Rába: Rábahídvég, Ikervár, Nicki erdőmű, Árpás.

6. A túra az útvonal bármely bélyegző helyén megkezdhető, vagy megszakítható. Az útvonal megszakítása esetén megszakításkor és a továbbindulásakor külön-külön kell bélyegeztetni.
7. Az útvonalat 5 szakaszra osztottuk be, melyek a következők:

I. Budapest—Siótorok	150 km
II. Siótorok—Siófok	128 km
III. Siófok—Zalabér	140 km
IV. Rábahídvég—Győr	140 km
V. Győr—Budapest	161 km

Az egyes szakaszok sorrendben való bejárása nem kötelező, tehát a túra tetszés szerint állítható össze.

8. Az útvonal teljes bejárása után az igazoló túrajelentést a szövetség Vízitúra Bizottságához kell beküldeni, felülvizsgálat végett, ahol a jogosultak az elbírálás után átvehetik a túra jelvényét.

A „Nagykör” bejárása alkalmával különböző vízviszonyok között kell haladnunk. Folyásiránnyal lefelé a Rábán és a Dunán. Folyásiránnyal szemben a Sión és a Zalán. Állóvízben a Balatonon.

Nyár előtti gond

Elmenőben van a tél. A napokban megjött az első tavaszi szél, eltűnt a hó, kitisztult az ég. Az erdő, a rétek, a természet szerelmesei már a közelgő nyárra gondolnak. Igaz, addig még eltelik egy-két hónap, de most van itt az ideje annak, hogy előkészítsük a nyári felszerelést. Ennek egyik legfontosabb (és legdrágább) része a sátor, vagy valami más, hordozható alkalmaság, ami évszakai menedéket nyújt a fáradt vándoroknak. A sátrat mindenki ismeri, sokan használják is. Én most egy másfajtról szeretnék beszélni: a függőágyról.

Bár nekem sátram is van, mégis két éve használom nyári túrákon. Elkészítése nagyon egyszerű. Ára annyira csekély, hogy szinte nem is számottevő. Kell hozzá egy gombolyag vékony spárga (kb. 8 Ft), 10 m 12 mm-es kötél (huszonegy-néhány Ft). Mindenki talál a rokonsága női tagjai között olyanokat, akik tudnak neccelni, és hajlandók a spárgából hálót kötni, vagy erre őt megtanítani. Kb. 2,5 cm-es, négyzetes hálószermekből 1,80x0,85 m-es hálót kell készíteni. A 10 m-es kötelet félbevágva a hosszanti oldal szélső szemeibe bele kell húzni — és ezzel lényegében kész is az egész.

Még annyit kell megcsinálnunk, hogy a rövid oldal szemeiből sugár szerűen kivezetett madzagokat egy (tém v. vastagabb spárga) karikába összefogjuk. Az egésznek olcsósága és könnyűsége mellett sok előnye van. (Ha a hálót selyem horgász-színóról kötjük, tovább csökkenthetjük a súlyát.) Erdőben két, egymástól 2—4 m távolságban álló fát könnyebb találni, mint sátorverésre alkalmas terepet, hiszen a talaj minősége, ferdesége, nedvessége (a sátor eső után nem éppen a legideálisabb hálólhely), a hangyabolyok alattomosága stb. nem számít. A hálólhely elkészítése sem vesz igénybe több időt. A tapasztalat és a gyakorlat az apróbb fogásokra és kényelmi tényezőkre úgyis megtanítja a kirándulókat. Mindenesetre célszerű a hálólhejtől eső két kötelét távolabb kötni egymástól (egymás mellett álló fákra v. ágra), vagy a kötelek közé illesztett villás ággal szétfeszíteni, mert ellenkező esetben a kötelek terheléskor egymás mellé szorulnak, és elég nehéz kibújni (ha egyáltalán sikerült bebújni) a függőágyból. Ilyen módon két hálót is lehet közvetlenül egymás mellé kötni (ég alkalmazása esetén természetesen a két kívüleső kötelet kell csak szétfeszíteni egy bottal).

Függőágy használata esetén az esőtől védekezés módja is igen egyszerű. (Nem kell árkolni!!) Ma már sok kiránduló hord magával ún.

nylon lepedőt. Két darabbal nagyon ügyes kis „sátrat” húzhatunk a háló (hálók) fölé. A fejünk fölötti fára a tartókötéltől 30—40 cm-re kötelek köztünk (vékonyabbat), másik végét a háló végződésénél a kötélehez erősítjük jó feszesen. Ezzel biztosítjuk a szükséges esést, és a továbbiakban a lap oldalát is meg tudjuk erősíteni. Otthon a nylon lap rövidebb oldalán, a szélétől 8—10 cm-re 3 helyen szalagot (spárgát) helyezünk el (én ezt ragtapasszal oldottam meg; a lap szélén a ragtapasz csíkot egészen a másik oldalig vittem, hogy kifeszítésnél a húzást felvegye). A fejünk fölött kifeszített kötélen átvetve a lapot, a szalagoknál fogva a háló szemeléhez erősítjük. A lelógó néhány cm lebernycsként levezeti a vizet, és így az nem folyik aláink.

Célszerű a szélirányra is ügyelni, hogy be ne verje az esőt, bár ez is megoldható egy fejtől odaerősített háromszögű kendővel — ha van —, vagy egyszerűen úgy, hogy a lap két sarkát középre bekötjük. Igaz, akkor

a belső tér egy kicsit rövidebb lesz, de egy ilyen éjszaka után is aránylag rövid idő alatt (8—10 perc) ki tudja nyújtani az ember a lábát, és visszanyeri sudár alakját. Mindenestre ez gyorsabban megy, mint a száradás.

A köteleket a két fa között erősen ki kell feszíteni, mert terheléskor úgyis meghajlanak. Célszerű a háló hosszát úgy méretezni, hogy eső esetén a hátizsákot lábtól, ha nem is kényelmesen, de el lehessen helyezni.

(A megadott méretek természetesen testhosszabotok. A kipróbált terhelés kb. 65 kg. Egy ideig 8 mm-es kötelet használtam a kifeszítéshez, de nem találtam megnyugtatónak, biztonságosnak, bár nem szakadt el. Ezt hozzáfutólagos tájékoztatás miatt közlöm.)

Ezzel a néhány sorral talán sikerül segítséget nyújtanom néhány sporttársamnak a nyári túrák lebonyolításához.

Jó utat! Jó éjszakát!

Kónya Károly

FELVÉTELTECHNIKA

Cikksorozatunk első részében feltártuk a természetjárás közben adódó szép emlékek lerögzítésének lehetőségeit. Második cikkünk tanácsot adott, hogy mely eszközök szükségesek feltétlenül a fénykép elkészítéséhez. A tapasztalat úgy mutatja, hogy nagyon sok régi fényképező is vét felvételezés közben olyan hibákat, melyeket kellő figyelemmel ki lehet küszöbölni. Ezért cikkünkben a felvétel helyes elkészítésének módját részletezzük. Kérjük a régi fényképezőket, ne lapozzanak unottan tovább, mert nem árt egy kis ismétlés és ha csak a legesekélyebb „új”-ra bukkannak, már értelme volt a cikk át tanulmányozásának. Kezdő fényképezőknek pedig elengedhetetlen elsajátítani a felvételezés szabályait.

Első szabály, hogy alaposan ismerjük meg tulajdon fényképezőgépünket. Felvételi készítés alkalmával nem szabad tanácstalanul állnunk, melyik kar, illetve gomb szükséges az élesség, rekesz, zár beállítására. Ezt jó, ha üres géppel már otthon begyakoroljuk, esetleg anélkül, hogy a gépre néznénk, mert esetleg a pillanatok alatt elmúló események rögzítésénél a gép beállítására nem lehet sok időt fecsecelni.

Szabály az, hogy az exponálás mindig a legnyugodtabb körülmények között történjen. Tekintettel arra, hogy természetjárás közben általában állványt nem használunk, magunknak kell vigyáznunk az elrészmentes exponálásra. Lehetőleg hárrát-terpesztett lábbal álljunk és ha mód van rá, támaszkodjunk fához, sziklához stb. Ez állásunknak bizonyos stabilitást nyújt. Karjainkat szorítsuk testünkhöz, a fényképezőgépet arcunkhoz (illetve tükröreflexes gépeknél a mellünkhöz), ily módon fényképezőgépünk is, az adott körülmények között, a legbiztosabban nyugszik. Felvételnél a kioldógombot nem szabad hirtelen lenyomni, hanem lassan, finoman szorítva, ún. érintkezésével lágyan kell exponálni. Hirtelen nyomáskor a gép berázhajlik, nem is szólva arról, hogy a kioldó hirtelen nyomása következtében önkéntelenül a gépet is lenyomhatjuk, amiből lefejezett képek származnak. Tanácsoljuk még, ha erre mód van, hogy kézből lehetőleg 1/100 mp-et exponáljunk a berázódás elkerülésére. Nyu-

gót kezüknél az 1/50 mp. is eredményes lehet, de az 1/25 mp-es expozíciót természetjáróknál nem ajánljuk. 1/25 mp-nél hosszabb időt kézből exponálni, semmi körülmények között nem tanácsos.

Felvétel készítésénél a sorrend a következő legyen. 1. A téma kiválasztása, 2. a helyes nézőpont megállapítása (erről még írunk), 3. a távolság beállítása, 4. fényrekesz — blende — beállítása (mélységélesség), 5. a megvilágítási — exponálási — idő beállítása, 6. a zár felhúzása, 7. a zár kioldása (exponálás), 8. filmtovábbítás, a gépnek megfelelően (redőnyzáras gépeknél nem ajánlatos a zárat felhúzott állapotban tartani). Ha megszokjuk ezt a sorrendet, akkor nem fordul elő, hogy valamelyik mozzanat kimaradjon.

Az előbb említett mélységélesség fogalmát kell még tisztázni. Elvileg a beállított távolság, melyet a méterskála, illetve távmérővel beállítottunk, adja az ún. abszolút élességet. Azonban észlelhetjük, hogy ezen pont előtt, illetve mögött levő tárgyak még bizonyos határig élesek (az abszolút pont mögött ez a távolság mindig nagyobb, ezért nevezzük mélységi élességnek. Aránya kb. 1:2; ezt táblázat, vagy m. é.-gyűrű pontosan kimutatja). A mélységélesség a fényrekesz nyílásával függ össze: mennél jobban szűkítjük a nyílást, annál tágabb lesz az éles mező határa. Meg kell említenünk, hogy a kisfilmes gépeknél ugyanazon fényrekesz mellett ez a jelenség nagyobb méretű. Gyakorlatban tehát, ha azt akarjuk, hogy az előtér és a táj egyaránt éles legyen, akkor szűk; ha a háttérrel életlenül akarjuk (pl. arcok ábrázolásánál) akkor tág lencsenyílást alkalmazunk. Fentiekből adódik, hogy természetjáróknak a szűk lencsenyílás ajánlatos (f : 8, f : 11). Ilyen fényerejű objektívet már a legolcsóbb gépeken is találhatunk.

Következő cikkünkben a természetjárás közben készíthető fényképek esztétikájával foglalkozunk.

Várjuk leveleiket, hozzászólásaikat, hogy az olvasók kívánságát tükrözzék cikkeink

Brett Pál—Beller Iván

A Magyar Tanácsköztársaság
sportja kiállítás

Megnyílik április 30-án

Budapest, V., Váci u. 62.

Hoyle professzor angol történetírő a jövő nyáron túrára indul, hogy átkeljen a Nyugati Alpokon, azon az útvonalon, amelyen Hannibál vezette át 90 000 gyalogosból, 12 000 lovasból és 37 elefántból álló hadát Hispániából Itáliába. Hogy az illúzió tökéletes legyen, az angol tudós is legalább elefántkísérettel végzi az átkelést, ha már hadsereget nem bocsátanak rendelkezésére.

Hannibál útvonala nem minden szakaszán világos: Livius XXI. könyvéből csak annyi derül ki, hogy a pun hadvezér Massiliából (Marseille) indult el a Rhodanus (Rhône) mentén északra, majd annak mellékfolyója, az Isara (Isère) völgyében emelkedett a „hágón” (?) át a fennsíkra. A régészek többsége ezen az alapon a Kis Szent-Bernát hágót tekinti Hannibál útjának, Hoyle professzor ellenben nem osztja ezt a véleményt és a Clapier-hágón óhajt átkelni, ha nem is mindjárt 37, de legalább 1 elefánttal. Az elefánt azonban csak úgy hajlandó vele menni, ha speciális túracipőket készítenek számára (természetesen két párat), nehogy a köves hegyi utakon felsebbeze a lábait, ezenkívül impresszáriója (az állatkert igazgatója) útján kikötötte, hogy minden 100 km út után többnapos pihenőt tartanak, és életbiztosítást is kötnek.

Ezektől a feltételektől eltekintve még egy nehézsége támadhat a professzornak: ha a torinói állatkertől veszi át négytálpú utitársát, nyilván fordított irányban óhajtja bejárni Hannibál útját, vagyis Itáliából indul Hispánia felé, nem Hannibállal, hanem Hannibál ellen. Kérdés, hogy a tisztességes elefánt hajlandó-e ilyen árulásra.

Életmentés helikopterrel a Kaukázusban

Olga Ujakova nyolcadmagával indult túrára a Kaukázusban. Több csücsöt megmásztak, de a lány az utolsó bivakolásnál fagyási sérülést szenvedett és nem folytathatta a túrát. Két társa mellette maradt, a többi öt hegymászó sürgősen leereszkedett a völgybe, ahol mozgósította a hegyi mentőexpedíciót. A nagy távolság és szintvonal-különbség mellett ez több napot vett igénybe, ezenfelül a mentők fáradozásai is sikertelenek maradtak, a visszahagyott három hegymászonak nem akadtak nyomára. Ezek már 8 napot és éjszakát töltöttek kétségbeesett helyzetben, amikor a mentési akcióban közreműködő helikopter pilótája felfedezte őket és egyelőre kenyeret és takarókat dobott le nekik. Ezután órák hosszat folytatta a keringést a kis csoport fölött, amíg közelükben a meredek lejtőn egy parányi lapos helyet talált, amelyre vakmerő leszállást végzett és felvette a már elveszettnek hitt három hegymászt.

Az ötödik nyolcezres meghódításáért

„Az osztrák alpinisták, egy kis ország fiai, első helyen állnak a Himalája nyolcezreinek meghódításában” — mondja Moravec mérnök, az Osztrák Himalája Társaság nemzetközi hírű vezetője a „Volkstimme” munkatársával folytatott beszélgetésében. Eddig 4 nyolcezrest hódítottak meg: 1953-ban a Nanga Parbat, 1954-ben a Cho Oyu, 1956-ban a Gasherbrunn és 1957-ben a Broad Peak csúcsára tűzték ki az osztrák zászlót. Idén a legnehezebb feladatra, a 8172 m magas Dauladzsiri meghódítására készülnek. Ennek utolsó szakasza egy 1800 m magas meredek fal, amelynek leküzdésére 3500 m hosszú perlon-kötelet és 250 kampót visznek magukkal. Tekintettel az alpesi felszerelés, oxigén-készülék, rádióadó stb. súlyára, az egyéni felszerelést nagyon meg kellett szorítani, mégis, az expedíció minden tagja vihet magával 2 könyvet és egy szájharmónikát, ezenfelül kollektíven egy csomag kártyát és sakkot.

A Dauladzsiri (Fehérhegy) lábához, a hóhatárig 250 teherhordó szállítja a felszerelést, innen 50 teherhordó viszi 4500 méterig, ahol a főtábort létesítik. Ezzel a munkával április közepéig kell elkészülniük. Az expedíció tagjai február 28-án Genuában szálltak a „Viktória” hajóra. „Ez csak elég jó ómen” jegyezte meg Moravec mérnök.

a természetjárás keretében

Lapunkban három éve folyik vita a természetjáró tájékozódási versenyzés kérdéséről. 1956 áprilisában indítottuk meg cikksorozatunkat (Természetjárás vagy futóverseny), mely nagy vitát váltott ki. Noha gyakran látogattam a versenyeket, s elismerem a kiváló teljesítményeket, két glosszám (1957 június, 1958 június) során megkaptam „a versenyzés I. számú közellensége” jelzést. Az utóbbi időben viszont úgy emlegettek, mint „a versenyzés apostolát”.

Azt hiszem mindkét címhez azoknak a tévedéseknek eredményeként jutottam, amiben versenyzéssel foglalkozó sporttársaim és a versenyzők élnek.

Múlt év októberében újabb vitaindító cikk jelent meg lapunkban (Hogyan tovább?), amely szenvedélyes leveleket eredményezett, általában a verseny mellett, illetve a versenyzés mai rendszere ellen. Helyet adtunk a különböző nézőpontoknak. Sajnos, a cikkek nem a kérdés alapját ragadják meg, így nem is segítenek túl sokat a kérdés megoldásában. Úgy vélem, hogy megfelelő munkabizottságnak kell kidolgoznia a természetjáró tájékozódási versenyzés alapvető kérdéseit.

Mikben látom ezeket?

Elsőként abban, hogy mi versenyeket a természetjáró mozgalom keretében rendezünk, tehát annak szellemének kell tartalmában is megmutatkoznia. Fatális tévedése a versenyzéssel foglalkozóknak, hogy a fejlődést a gyorsaság fokozásában látják. Igenis — véleményem szerint — meg kell szüntetni a pontértintős versenyeket (orientirungslauf) és a többi versenyeknél is mérlegelni kell a sietést.

Második kérdés, hogy a feladatok között szerepeljenek *turista gyakorlati és elméleti célkitűzések*. Jelenleg más feladat nincs, mint a pontokat átmásolni, a tájolókat beállítani és futni. Ez is szép teljesítmény, de ne haragudjanak meg versenyzőink, ehhez nem kell hegy és nem kell turistának lenni. Futóversenyeket más sportágak rendeznek.

Tréfának tűnik, amikor a versenyző előszedi a *kötelező felszerelését*. Egydecis kulacs, nejlon lap (pótöltőzet helyett), gyufaskatulyányi elsősegély csomag s lényegében kész is vagyunk.

Fenti kérdések eldöntése után következhet az egyesületek és a szövetség állásfoglalása az anyagiak tekintetében. Mennyit szükséges és mennyit kívánatos áldozni a versenyekre.

„Az igazságokat gyakran kell ismételni, mert a tévedéseket is gyakran ismétlik” — mondta Goethe. Lehet, hogy talán nem ismételtük eléggé azt, hogy mi természetjáró mozgalmat szervezünk. (A mozgalom vezetőinek joga és kötelessége, hogy meghatározzák a fő irányelveket.) De azért elég figyelmeztetés hangzott el a versenyt intézők felé: helytelen úton járnak s ne vegyék zokon, ha a szövetség hatalmi szóval is belenyúl ebbe a kérdésbe.

Véleményem szerint a tévhitek a sportkörökben, más sportágakból szerzett „tapasztalatokból”, hibás következtelésekből származnak.

A hozzánk érkezett egyik levélben ez áll: „... az fáj K. V.-nek, hogy már öreg és nem tud versenyezni...” Februári számunkban közöltük a versenyzők életkorát. Ebből kitűnik, hogy nem kizárólag a fiatalság érdeklődik a versenyzés iránt. A személyeskedés nem komoly érv. Legfeljebb meghívhatom a tisztelt levélíró, jöjjön el velem egyszer két-háromnapos túrára. Kis erőössze-mérésre (ebben is lehet versenyezni).

Kunsági Viktor

Lapunknak nincs módjában tovább folytatni ezt a vitát, mert mozgalmunk előtt hatalmas feladatok állanak, s nem foglalhatjuk el huzamosan az oly szűkös helyet a természetjárás egy ágazatának vitájával. Így mi lezárjuk a vitát abban a reményben, hogy rövidesen tisztázódnak az alapvető kérdések, megfelelő előterjesztés nyomán a szövetség tanácsának határozatában.

Kitüntetések

A Magyar Testnevelési és Sport Tanács Elnöke

Eörös Józsefnek, a Magyar Természetbarát Szövetség elnökhelyettesének a természetbarát mozgalomban;

Lajos Ferencnek, a Budapesti Természetbarát Szövetség elnökségi tagjának,

Bartos Gyulának, a Vasas Természetbarát Egyesület főtájtárának;

Magyarszék Bélanak, a Helyiipari Természetbarát Liga elnökének a természetjárás terén végzett kiemelkedő munkája jutalmául a „**Testnevelés és Sport Kiváló Dolgozója**” kitüntető jelvényt;

Borsi Lórincknek, a Veszprém megyei Természetbarát Szövetség elnökének;

Gyöngy Józsefnek, a Heves megyei Természetbarát Szövetség elnökségi tagjának;

Rubi Béla természetjáró tájékoztatói versenybírójának a természetjárás terén, továbbá

Vida Gyulának, a bánkúti turistaház gondnokának és

Lukács Lászlónak, a síkfőkuti turistaház gondnokának a turistaházkezelés terén végzett kiemelkedő munkája jutalmául a „**Testnevelés és Sport Érdemes Dolgozója**” kitüntető jelvényt adományozta.

Veres Mihálynak, a Nógrád megyei Természetbarát Szövetség elnökének;

Márkus Andornak, a Pedagógus Természetbarát Egyesület főtájtárának;

Oppe Sándornak, a Pécsi Egészségügyi SE Természetjáró Szakosztálya vezetőjének;

Szili Józsefnének, az Ácsi Cukorgyári SE Természetjáró Szakosztálya vezetőjének és

Szondi Ferencnek, a Bp. Spartakusz SE Természetjáró Szakosztálya vezetőjének a természetjárás terén végzett jó munkája jutalmául **díszoklevelet** adományozott.

★

A Magyar Testnevelési és Sport Tanács Elnöksége, 1959. február 26-i ülésén megvitatta a Magyar Természetbarát Szövetség Elnökségének „A TERMÉSZETJÁRÁS HELYZETE” tárgyú jelentését.

Az MTST Elnöksége hosszantartó, mélyreható és igen élénk vita után elfogadta a jelentést és határozatot hozott, amely nagymértékben előfoga segíteni a természetjárás további fejlesztését.

A határozat tartalmazza a természetbarát mozgalom célkitűzéseit és további feladatait, továbbá a szükséges szervezeti változtatással kapcsolatos tennivalókat, valamint néhány fontos üntézkedést.

A határozat szövegét lapzárta mi-

att csak az áprilisi számban fogjuk közölni.

★

A szövetség küldöttei felkeresték a Borsod—Miskolci; Fejér megyei; Nógrád megyei és Hajdú-Bihar megyei természetbarát szövetségek elnökségeit és egyidejűleg megbeszélést folytattak, az e megyék területén működő természetjáró szakosztályok vezetőivel és aktíváival.

A Hajdú-Bihar megyei értekezleten részt vettek a szomszédos Szolnok megye és Szabolcs-Szatmár megye szakosztályvezetői is.

A megyei szövetségek elnökségeinek ülésén, továbbá a szakosztályvezetői értekezleteken a résztvevők ismertették a helyi problémákat, a szövetség küldöttei pedig az ezekkel kapcsolatban szükségesé vált felvilágosításokat adták meg, illetve ismertették a szövetség célkitűzéseit és terveit. A kiszállások során a küldöttek felkeresték a megyei és városi testnevelési és sporttanácsok elnökeit, illetve a KISZ bizottságok mellett működő ifjúsági sport bizottságok vezetőit, hogy velük is elbeszélgessenek a természetjárással kapcsolatos teendőkről.

A szövetség elnöksége a vidéki kiszállások tapasztalatait felhasználva további munkájában.

★

A turistaházak helyosztási munkájánál sok nehézséget okoz, hogy az igénylők gyakran több helyet ígé-

Verseny a Föld körül?

Tessék? Hogy statisztikai adatokról írjak... és pont én? Hogyan? Még érdekes is legyen. Hát van olyan öncélú bolyongó, vagy szervezett túrázó, akit érdekel, hogy a tavalyi országos bajnoki versenyeken 1546 természetbarát vett részt a tavalyi előtti 1320-al szemben? Nem hiszem, hogy ezt az adatot olvassa pont az jutna az eszébe egy ifjúsági versenyzőnek, hogy ebben az adatban miért nem szerepel az országos minősítő versenyeken részt vettek száma, ami köztudomású, hogy 2200-ra rúg a tavalyi előtti 1150-el szemben. És legfeljebb egy sportvezetőt érdekelne a területi és szakmai terepversenyeken 320-ra csökkent létszám a korábbi 545-höz képest.

Megnyugtattak, hogy az adathalom érdeklődésre tarthat számot. Megkérdezték, megtudnám-e mondani milyen messzire jutott volna a tavalyi versenyeken elindult 401 versenyző, ha teljesítményüket egymásba toldanánk? Nekigyürkőzve a kérdésnek a könnyebbség kedvéért gondolatban befagyasztottam a Föld összes vizét, hogy gyalogolni lehessen rajtuk. Ez a sok versenyző könnyűszerrel megtette volna a Budapest Sierra Nevada közötti távot, sőt onnan San-Franciskóba is eljutott volna és szusszanásnyi pihenőt tartva a staféta Hawai szigetén a Mauna-Loa-t megmászva Irián irányába tarthatott volna tovább. (Hogy hol van Irián? Ez a pápuák honának, Új-Guineának a helybéli neve.)

Most már látom, hogy kezd igen érdekes lenni ez az egyszerű kis adat. Vajon igazán ilyen messzire jutna ez a staféta? Nézzük a rideg számokat: az összedás szerint 26 225 km volt a bajnoki versenyeken befutott táv. A minősítő versenyeken megtett út össz-hossza 33 194 km, míg a területi és szakmai versenyeken csak 3539 km-t tettek meg a versenyzők. Ez bizony összesen 62 958 km!

Igy már könnyű kiszámítani, hogy az előbb leírt séta még korántsem merítette ki a valóban megtett út hosszát, hanem ezután meg kell kerülni a földgolyót is az Egyenlítő vonalát követve. Tehát a staféta további útján Irián után az afrikai Ruwenzorit megmászva átszelhetné az Atlanti óceánt. Dél-Amerika partjait az Amazonas torkolatánál elérve nagyjából a folyót követve elérné Ecuador fővárosába, Quitóba. Itt a Chimborazo megmászása után a Galapagos szigetek érintésével a titokzatos Mu-kontinens helyén át a Karácsony sziget mellett elhaladva kb. Celebes szigetén pihenné ki az út fázadalmait a staféta utolsó tagja.

Ezek után most már magam is kíváncsi vagyok arra, hogy az útközben ért magas hegyeket szintben is legyőzte volna-e a feltételezett versenyző-lánc? Le bizony, sőt még bő „ráadás” is maradna. A képzelt út szintje hozzávetőlegesen mindössze 42—50 km, márpedig a valóban megtett szint ennek többszöröse: 3059 km! Természetesen nem ennyi utat mértek fel a versenyzőkről. Az egy-egy útvonalon több versenyző haladt végig. A tavalyi rendezvények útvonalainak hossza mindössze 660 km éjszakai és 1221 nappali kilométer volt. Ezeket az útvonalakat egybetoldva Budapesttől elindulva kb. Sztálingrádnál érnék el a Volgát.

Ezek lennének tehát az 1958. évi versenyévad főbb teljesítményértékei. Az adatok azonban csak akkor mondanak valamit, ha összevetjük például az 1957. évi adatokkal. A résztvevők létszámában, tehát az érdeklődésben kb. 16% növekedés volt. Az összes versenyzők által megtett út az 1957. évvel szemben 42% növekedést mutat. A versenyzőcsapatok által be-mért útvonalak hossza viszont csak 30%-kal emelkedett, amiből következik az útvonalak gazdaságosabb kihasználása.

Ha figyelembe vesszük, hogy tavaly az állami pénztámogatást az 1957. évinek csak kb. 89%-ában használtuk fel, akkor eredményül a javuló minőségi munka mellett a társadalmi erők jobb kihasználását olvashatjuk ki a száraz adatokból.

Galgóczy István

nyelnek egyes házakban, mint amennyi azokban ténylegesen van. Tájékoztató céljából közöljük az egyes házak férőhely beosztását. Az első számok a szobák darabszámát, a második számok az egy szobában levő ágyak számát jelentik.

Ágasvár: 2×6 és 2×10. **Bakonybél:** 1×10 és 1×20. **Balatonalmádi:** 4×1, 10×2, 12×3 és 1×4. **Bánkút:** 4×2, 6×4, 4×8, 2×10 és 1×12. **Bükkszentkereszt:** 4×4 és 2×8. **Bükkszentkereszt „Béke”:** 1×1, 8×2, 7×3 és 2×4. **Csikóvárjalja:** 10×2, 1×8 és 1×12. **Csúcshegy:** 2×2, 2×4 és 2×12. **Dobogókő:** 2×1, 13×2, 4×3, 2×4, 3×10 és 2×12. **Dömörkapu:** 9×1, 6×2, 3×3 és 1×16. **Fehérlőpata:** 2×2, 2×4 és 1×6. **Fehérlőpata:** 1×18. **Feketehegy:** 1×27. **Gárdonyi:** 1×1 és 2×3. **Gézaháza:** 7×2, 1×3, 1×4, 2×10 és 1×14. **Herman Ottó turistaház:** 4×2, 6×4, 1×10 és 1×14. **Hollóstető:** 10×2 és 3×8. **Kevélynyereg:** 2×10, 1×14 és 1×20. **Királyháza:** 3×6 és 1×15. **Kisinoóc:** 2×1, 1×3, 2×4, 1×6, 1×8 és 1×10. **Klastrompuszta:** 1×3 és 3×10. **Kőhegy:** 3×4, 1×6 és 1×8. **Makkosmária:** 4×2. **Mátraháza:** 8×3, 1×4, 2×7 és 2×14. **Nagyhideghegy:** 7×4, 2×10 és 1×12. **Nagyszénás:** 1×4, 1×8 és 1×13. **Nagyvillám:** 7×2, 1×4, 1×8 és 1×12. **Parád:** 11×2, 3×3, 1×6, 1×8 és 1×12. **Pálvölgy:** 1×6, 1×8, 1×10 és 1×12. **Rodostóház:** 1×1, 3×2, 1×6 és 1×10. **Ságvári Endre turistaház:** 2×1, 23×2, 4×3, 1×4, 1×6, 1×8 és 2×10. **Salgó:** 2×2, 3×3, 1×8 és 1×14. **Síkfőkút:** 1×1, 7×2, 1×3, 1×4, 1×10 és 1×12. **Siófok:** 4×2. **Szentgyörgyhegy:** 2×4 és 2×8. **Telekesi menedékház:** 1×6, 1×8 és 1×10. **Törökmező:** 13×2, 1×4 és 2×8. **Vasakapu:** 1×2, 2×4, 1×6 és 1×16. **Várkút:** 4×2, 2×5, 1×6, 1×8, 1×16 és 1×21. **Zsíroshegy:** 5×2, 2×3, 1×4, 1×17 és 1×30.

★

A magyarkúti turistaházban jelenleg a gondnoknál, levelezés útján (Magyarkút, Nógrád megye) lehet helyet biztosítani.

A nyári időszakra felállításra kerülő sátorok férőhelyeiről később adunk tájékoztatást.

EGYESÜLETI ÉLET

A vasutas szakosztályok képviselői egézsnapos értekezleten értékelték múlt évi munkájukat és vitatták meg az idej feladatokat.

Tömegesítő munkájuk sikeresen haladt. Míg 1957-ben 17 szakosztályukban 1200 fő túrázott, 1958 végére már 28 szakosztályuk volt 1950 taggal. Az év során 1918 túrát vezettek 14 379 résztvevővel. A nagyszámú gyalogtúra mellett 71 sí-, 120 vízi-, 94 kerékpár-, 51 barlang- és 13 sziklamászó túra szerepelt teljesítményeikben.

A túrateljesítmény alapján 15-en arany-, 65-en ezüst- és 280-an bronz-érmét kaptak.

A vasúti üzemi dolgozók részére 15 kirándulást szerveztek. Ezekben 2780 dolgozó vett részt.

A természetjáró tájékoztató versenyekben minden szinten részt vesznek. Szakosztályaik összesen 200 versenyen indultak. A csapat- és egyéni versenyeken jó eredményeket értek el.

Idej munkájuk során már lefolyt első túravezetői tanfolyamuk 26 résztvevővel. Nyáron újabb tanfolyamot indítanak. Készülnek a Vöröskőn rendezendő felszabadulási, a salgótarjáni tanácsköztársasági emléktúrákra. November 8-án tömeges túrát rendeznek a Szocialista Forradalom évfordulója tiszteletére.

Az országos kék útvonalát eddig 43-an járták végig. Rövidesen kiadják a kék útvonal teljes leírását és vázlatát tartalmazó füzetet.

Az idén a szakma dolgozóinak részére még több kirándulást szerveznek. A tervekben Aggtelek, a Bükk hegy-

ség, a Dunakanyar, a Bakony és a Velencei-tó szerepel. Rendeznek esztorgomi hajókirándulást is.

*

A nyíregyházi Kinizsi szakosztály másfél éves működése alatt bejárta az ország sok hegyesét. Panaszolja, nehéz a helyzetük. Távol vannak a hegyektől, hosszú és költséges az utazás.

Még nem jöttek rá közvetlen környezetük izére. Pedig a ritkább hegyi túrák nem elégíthetik ki a rendszeres túra igényét. Helyes lenne, ha mostani lapunkból bő alföldi tapasztalataiból merítve, szétnéznének lakóhelyük környékén is. Kerékpáros kirándulások, téli sítúrák, erdei sáortáborok s még ki tudja hányféle változatot lehet kialakítani a síkvidéki természetjárásban.

*

A debreceni Helyiipari SC természetjáró szakosztályának 143 tagja van. Március 1-i taggyűlésükön ünnepélyes keretek között osztották ki a folyó évre érvényesített igazolványokat.

Népes környéki túrákat, városismertető sétákat és havonként ismerkedési esteket rendeztek. Ennek köszönhetően gyors tagszaporulatokat.

Az új vezetőség megválasztása után oktatási, ifjúsági, túravezető és versenybizottságokat alakítottak.

*

Egyesületi, szakosztályi ünnepségeken szívesen vállal szereplést az Újpesti TTE mandolinzenekara (Bp., IV. Munkásotthon u. 25.).

*

Megalakult a Tipográfia Természetbarát Sportegyesület. Kérlik a társszervezeteket, hogy kölcsönösségi alapon küldjék meg Híradóikat (Bp. VIII., Kölcsey u. 2.).

TURISTAHÁZAK

A Magyar Testnevelési és Sport Tanács 15.039/9. sz. utasításával f. évi március hó 1. napjától a turistaházak hálólhelyeinek árait az alábbiak szerint állapította meg. A házakat három csoportra osztották és csoportonként állapították meg az árakat.

A természetjárók részére eddig is biztosított hálóljé-kezdmények további intézkedésig érvényesek, még 3 napon túl is a régi árak maradnak. (Lásd: I. csoport 3 napon túl 14 Ft fűtés nélkül. II. csoport és III. csoport 3 napon túl 10 Ft fűtés nélkül.)

I. csoport: Mátraháza „Vörösmarty”, Kék Balaton, Vörös Rózsa, Siófok, Mátraszentimre, Dobogókő, Dömörkapu, Ságvári, Parád.

II. csoport: Bükkszentkereszt „Béke”, Bánkút, Gézaháza, Hollóstető, Nagyvillám, Salgó, Síkfőkút, Törökmező.

III. csoport: A többi házak.

Csoport	Turisták		Nem turisták			
	Régi ár	Új ár	Régi ár	Új ár	3-4 ágyas	3-4 ágyas
I.	7	14	7	14	20	20
II.	6	10	6	10	14	18
III.	6	10	6	10	10	14

Megjegyzés: Turisták részére az árak — fűtés nélkül. Télen fűtési pótdíj. Nem turisták részére a különszobák díját egész fűtéssel együtt állapítják meg. Közös szobák árai: nem turisták részére az összes házakban 8 Ft, turisták részére 3 Ft.

A közös szobák hálóljéja sem a turistáknál, sem az egyéb vendégeknek a fűtési díját nem foglalják magukban.

Egyik sporttársunk panaszos levelet küldött lapunkhoz, melyben hely, idő megjelölése nélkül sorolja fel a turistaházakban tapasztalt visszasságokat. A vállalat vezetőségével alaposan megvizsgáltuk a kérdést és megállapítottuk, hogy egyes helyeken akadnak hibák, hiányosságok, de N. S. sporttársunk erősen eltúlozta észrevételeit.

Helyes lenne, ha sporttársaink a jövőben az észlelt hibákat közölnék a gondnokkal és azonnal beírnák a panaszkönyvbe. Ezzel segítjük a hibák megszüntetését s nem vonunk le túlzó általánosításokat.

Könyvszemle

FEJÉR MEGYEI KÉPESKÖNYV címen adta ki a megyei tanács Idegenforgalmi Hivatala e történelmi emlékekben, természeti, táji szépségekben és a szocialista építőmunkában oly gazdag terület ismertetőjét. Mint címe is mutatja, nem vállalkozik a teljességre ez a mutatós kötetben szerkesztett album. Székesfehérvár, Sztálinváros, a Velencei-tó, a Meleghegy, Martonvásár, a móri völgy legszebb részeit mutatják be képekben négy nyelvű szöveggel.

A **VELENCEI-TÓ** kis kalauza ismerteti a tájat és történetét, a tóvidék néprajzát, kultúrtörténeti emlékeit, az igen érdekes madárvilágot, fürdőzési lehetőségeit és a Velencei-hegység kirándulásait.

A gazdagon illusztrált mű kapható az Idegenforgalmi Hivatalnál (Székesfehérvár, Városi tanácsház).

A **SPORTFÉNYKÉPEZÉS ISKOLÁJA** jelentős segítséget nyújt természetjáró fotósainknak is. A könyv első része általános jellegű ismertetést nyújt a gépek, segédeszközök, negatív tekintetében, a laboratóriumi munkára; második részében gyakorlati példákkal fűszerezve ismerteti az egyes sportágak fényképezésének fontos tudnivalóit.

Sportegyesületek gazdálkodása és számvitele, valamint a Sportegyesületek számlakerete című kiadványok az egyesületekre vonatkozó rendeleteket, a költségvetés elkészítését, a pénzek felhasználását, számlázását stb. ismerteti. A két könyv a sportszervek munkájában nélkülözhetetlen. Fenti könyvek a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalatnál jelentek meg. Kaphatók az Állami Könyvesboltokban.

N. S. Budapest: Próbálja meg a páros és pun szavakkal, minden rendbejön.

H. Gy. Debrecen: Írása nagyon kedves, de sajnos nem tudjuk közölni. Gondolatait alkalmazza egyéni beszélgetéseknél, bizonyára sok embert meg tud győzni a természetjárás gyönyöreiről.

R. J. Székesfehérvár: Örömmel adtunk helyet írásának, mert céljaink egyeznek. Fogadja jókívánságainkat

A számok tükrében

Devizamentes cseretúrák keretében külföldi túrákon résztvevők száma:

1956 Lengyelországban	17 fő
NDK-ban	94 fő
1957 Bulgáriában	17 fő
Lengyelországban	254 fő
NDK-ban	73 fő
1958 Bulgáriában	64 fő
Lengyelországban	23 fő
NDK-ban	239 fő
Romániában	54 fő

Ezenkívül a szövetség javaslata alapján cserepartner nélkül kiutazott:

1957 Bulgáriába	24 fő
Csehszlovákiába	52 fő

Előző számunkban közöltük, hogy az 1958. évben a turistaházak hálójelyeit hogyan vették igénybe. Összehasonlításul és újegészítésként közöljük az adatokat 1954-től a férőhelyek számaival együtt:

Év	Férőhely	Tag	Nem tag	Összesen
1954	1600	49 276	131 649	180 925
1955	1630	45 689	133 984	179 663
1956	1690	72 576	99 785	172 361
1957	1933	80 323	99 965	180 288
1958	2077	94 803	102 417	197 220

Álföldi barátainkhoz

Köszönettel vettük a lapunk mostani számához beküldött bő anyagot. Nem tudunk minden cikket, hírt közölni. Kérjük sporttársainkat, hogy a jövőben is írjanak — az évszoknak megfelelően — túráikról, szakosztályuk munkájáról cikkeket. A jövőben is szeretnénk rendszeresen közölni síkvidéki ismertetések.

eredményes munkájáért. Versekkel túlságosan el vagyunk látva, de a nyári hónapokban sort kerítünk rájuk. Szívesen segítünk az ismeretlen, tehetséges költőknek.

dr. R. I. Budapest: Készséggel ismertetjük a természetjárókat érdeklő könyveket. Ehhez viszont feltételül szabjuk, hogy recenziós példányt kapjunk. Ez elvi állásfoglalásunk és nem tudunk tőle eltekinteni.

B. L. Budapest: Nem vagyunk irodalmi lap és nem vállalkozhatunk versbírálatra. Ennek ellenére megköszönöm azt a megjegyzést, hogy „Csönd üvöltő vad némaság”... nem éppen szerencsés összeállítás. Verse nagyon nyers, kidolgozatlan.

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkeszti a szerkesztő bizottság. Kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. 316, telefon: 123-087. Előfizetés: Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest, V., József nádor tér 1., telefon: 180-850) és a vidéki lapterjesztéssel foglalkozó postahivataloknál. Csekkzámlaszám: 61 251. Előfizetési ára egy évre 32 Ft, fél évre 16 Ft. Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Kúlerkereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-780) és a KULTÚRA külföldi képviselletei.

7928 — Egyetemí Nyomda mélynyomása, Budapest, Dohány utca 12. — F. v.; Janka Gyula

HÜLLŐK

A függ. 1. és folytatólag a függ. 10., továbbá a függ. 5. és a függ. 7. alatt három, Magyarországon is található hulló nevével találjuk. Megfejtésül beküldendő e három név április 30-ig.

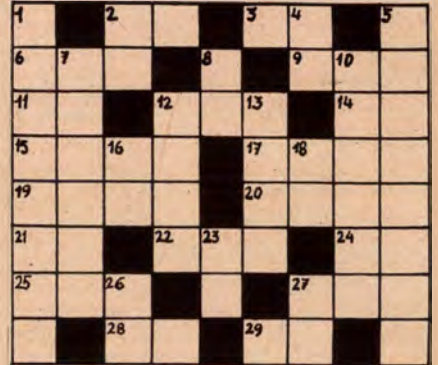
Vízszintes: 2. Házállat. 3. Lapátol. 6. Sem az enyém, sem a tiéd. 9. Rendben van! 11. Zokog. 12. Gyilkoló. 14. ... Bence. 15. Téglákat rak egymásra. 17. Elriasztó szó. 19. Ilyen szappan is van. 20. Tavaszli ellentéte. 21. Német ő. 22. Erdei bogycs növény. 24. MK. 25. Huszonnégy óra. 27. Az egyik oldal. 28. Fém. 29. Az ilyen vad bármikor lóható.

Függőleges: 2. Folyadék. 4. Ételfélesztő. 8. Széken helyezkedik el. 12. A bizonyítvány díse. 13. Magyar pásztorétel. 16. Izom és csont összekötője. 18. Kiejtett betű. 23. Semmi sincs enélkül. 26. Olasz folyó. 27. Keserv.

Készítette: Horváth Péter.

Januári FEJTÖRŐNK helyes megfejtése: Zákopár, Smokovec, Borovec.

Könyvjutalmat kaptak: Mőhőly István, Mosonmagyaróvár, Czoborczy Erzsébet, Ozd, Juhász Erzsébet, Kisújszállás.

P. S. Gyömrő: Nem tudjuk közölni. **Sz. D-né. Budapest.** Amennyiben felhívásának eredménye volt, kérjük, közölje velünk. Nem tartozik semmivel.

Dr. M. L. Székesfehérvár: Nagyon kevés a helyünk, anyagát nem tudjuk közölni. Cikke érdekes lehet, kizárólag műemlékkel foglalkozó szervek, vagy lapok számára.

P. J. Budapest: Az ilyen tartalmú anyagok sokkal hatásosabbak élőszóval. Nem tudjuk közölni.

Lapzártá minden hó elsején. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Természetjárás

Idegenföldi fenyők

A hazai fenyőkről múlt számainkban olvasott cikkek nyomán többen kérdést tettek fel: milyen fenyő lehet a tûráikon itt-ott látott örökzöld fa — amely az ismert fenyők egyikével sem azonos. Szeretném most a nálunk is többhelyen látható idegenföldi, ún. „exóta” fenyők némelyikét ismertetni.

A „Budakesziről Perbál felé vivő út mentén levő 3 karsú, sudártermetű nagy fenyő” ... a Kaliforniából származó híres mammutfenyő (*Sequoia gigantea* Dcne.). Ez a 4000 évet is élő óriásfa eredeti termőhelyén, a Sierra Nevada 1000—2000 m közötti övén 120 m-nél magasabbra megnő, így a föld legnagyobb fáinak egyike. Hazánkban 100-nál több példányát tartjuk nyilván. Budán is van néhány; szépen fejlett példányai látható a Mátyás király út 30. sz. kertben.

A „Pomáz feletti Ságvári turista-háztól lefelé indulva, a kocsiút mellett balról levő érdekes fenyőcsoport ... duglászfenyőkkel áll (Pseudotsuga menziesii Franco). A zöldtűjű törzsfajon kívül szürke és kékeszürke változata látható itt. E fa Kaliforniától Mexikóig, a tengerparttól kezdve a hegyekbe magasan felhatolva él, idős példányai megközelítik a 100 m-t is. Feltűnően gyorsan növekedve jó minőségű fát szolgáltat, ezért gyakorta ültetik Európa-szerte. Könnyen felismerjük tobozának erősen kiálló hártás függelékéről, s szétmorzsoltszerű túlevelének narancsillatáról.

A Makkoshotyka és Regéc között levő Újhatán üdülők az után érdeklődtek, hogy az ott levő sok idegen fenyő vajon miféle? A zöme annak is duglászfenyő, de több exóta-jegenyefenyő is van ott. A hosszú, hamvas szürkés-kék tűjű: a kolorádói jegenyefenyő (*Abies concolor* Hoopes), a sötét feketészöld tűjű: a kaukázusi jegenyefenyő (*A. nordmanniana* Sp.). Van ott még a világos ezüstös-szürke színű, az észak-amerikai Sziklás hegységéből származó szürkésfenyő (*Picea pungens* Eng.) és annak ezüst színű változataiból is, valamint a nagytobozú, többtűs simafenyő (*Pinus strobus* L.) stb. is.

Egyik olvasónk azt írja: hallott róla, hogy van valahol a Mátrában egy exóta-fenyő gyűjtemény, szeretné felkeresni, ha legközelebb arra visz az útja. — A kérdett gyűjtemény Parád felett, a Galyatető és Fényespuszta között középen, a „Mátra-árnyék”-ban van, a Rudolftanya mellett. Erdemes megtekinteni.

Az ilyesmi iránt érdeklődőknek megemlítem, hogy van az országban néhány, nem a turista útvonalakon, hanem kertészeti kultúrában levő fenyőgyűjteményünk is. Badacsony-

örson a ritkaságairól híres Folly-féle magángyűjtemény, Szombathely mellett a Kámoniarborétum, Magyarországon leggazdagabb fa-múzeuma, Szarvason az ún. „Pepikert”, Sopronban az Erdőmérnöki Főiskola botanikus kertje, a Szelestei arborétum (Vas m.), Zirci arborétum, Alcsuti arborétum stb.

Budapesten is van néhány érdekesség, közelében talán sokszor elmentünk anélkül, hogy felfigyeltünk volna rá. A János-kórház előtti kis zöld folt alsó részén egymás közelében van négy Himalájából származó selyemfenyő (*Pinus griffithii* McClell.). Ötösével álló, hosszú kékeszöld, csüngő tűnek puha selymesség-

géről kapta a nevét. Feltűnően nagy loboza eléri a 30 cm-t is.

Ha a hűvösödési villamos vadaskerti megállójánál leszünk, egész közel találjuk a Kondor u. 5. sz. kertet, melyben egy idős, szép libanoni cédrus van (*Cedrus libani* Loud.). E ritka fenyőből csupán mintegy 10 darab van hazánkban, a legnagyobb az Alcsuti arborétum közelében, a Csaplári-erdő északi lejtőjén található.

A Városligetben a tó 2 hídja mellett van 2—2 darab Észak-Amerika délibb, nedves területeiről származó, lombhullató mocsárfenyő (*Taxodium distichum* Rich.).

Papp József

Harmat, dér, zúzmara

A harmat, dér, zúzmara — azok a természeti tűnemények, amelyekkel kirándulásaink és tûráink közben a leggyakrabban találkozhatunk. Sokszor gyönyörködhetünk bennük és mégis sokan oly keveset tudnak kezelésükről. A harmat és a dér testvérek — a zúzmara ikertestvéreik. És szülőapjuk? A levegő páratartalma, vagy ha úgy tetszik, vízgőztartalma, a legegyszerűbben: a levegő nedvessége. Létrejöttük azonban merőben ellentétes.

A levegőben mindig van vízpára, vízgőz, vagy nedvesség, de ez láthatatlan, gázállapotú. A vízpára mennyisége nem lehet tetszőleges. A meleg levegő többet, a hideg kevesebbet tartalmazhat. Ha a levegő lehül, telítődik és a benne levő láthatatlan vízpára láthatóvá válik. A levegő nem közvetlenül a nap sugárzásától melegszik fel, hanem közvetve a talajtól. Ugyancsak a talajtól is hűl le. Este, mikor lemege a nap, megszűnik a besugárzás, elkezdődik a kisugárzás. Amikor lehül a talaj, lehül a vele érintkező levegő is. Amikor ez a levegő telítődik, a felesleges vízpára apró kis vízcseppek alakjában kicsapódik: ez a harmat! Azt is mondják, hogy a levegő lehül harmatpontjáig. Derült, szélcsendes éjszakákon keletkezik csak harmat. Ha szél van, az összekeveri a levegőt, ha felhős az ég, nincs erős kisugárzás, nincs lehülés.

Gyakran halljuk: „Hull a harmat”. Ez persze, tévedés. A harmat közvetlenül a talajközeli légrétegben keletkezik. Az eső mennyisége független a növényzettől, a harmatképződés azonban nem. Minél több a növény, annál több a harmat! A harmat megkíméli a növényzetet az erős lehüléstől, mert amikor képződik, hő szabadul fel. Ha megindul a harmatképződés, már nem kell a fagytól

tartanunk. A harmat mennyiségét meg is mérhetik. Egy bőséges harmatképződés kisebb esővel ér fel. Ezért nagy a mezőgazdasági jelentősége. Ha a levegő hőmérséklete 0 fok alá süllyed és csak akkor telítődik, azaz csak akkor éri el harmatpontját — akkor a levegőben levő láthatatlan vízgőz vagy vízpára rögtön szilárd halmazállapotban csapódik ki és ekkor jelenik meg a dér.

Sokáig megfagyott harmatnak hittek. Ez tévedés. A dér is csak csendes, derült időben keletkezik. A deret hóharmatnak is nevezik. Erősen lehült tárgyakon keletkezik. Legtöbbször apró kis gömbökből áll és a tárgyak felső oldalát borítja. A közhit azt tartja, hogy a dér káros. Mondják is „megcsípte a dér”. Szegény dér, ebben ártatlan! Nem a dér, hanem a fagy csípte meg. A dér csak kísérő jelenség. A hőmérséklet akkor már 0 fok alatt van. A dér-képződésnél is hő szabadul fel.

A zúzmara keletkezésekor a lehülést nem az éjszakai kisugárzás okozza. Ha hideg léghullám 0 fok alá hűti a talajt, és az azt borító növényzetet, valamint tárgyakat és utána páradús, meleg levegő érkezik, akkor a fákon és tárgyakon a széllel szembenfekvő oldalon a láthatatlan vízgőzből, vízpárából kristályos szerkezetben lerakódik a zúzmara. Igen rohamosan növekedhet. Amíg a meleg szél szállítja a páradús levegőt, addig állandóan gyarapodik. Néha napokig tart. Amilyen szép látványt nyújt sokszor, olyan káros is lehet, ha igen nagy mennyiségben rakódik le. A zúzmara szalmaszerkezetű, a fáknak és a tárgyaknak a széllel szembenlevő oldalán képződik. A szabadban a telefon- és villamosvezetékek nagy ellensége.

Dr. Zách Alfréd

Olvasd és terjeszd a

Természetjárás,

a turisták lapját

Természetjárás

Szeressétek a természetet!

A hét végén, ha leteszitek a szer-
számot: ki a hegyekbe menjete
üdülni, pihenni, felfrissülni.
Szebb-e a korcsma a nagyszerű
természetnél, jobb-e a szeszes ital
a forrás üdítő vizénél?

Kerüljétek a korcsmát!

Természetjárásra mozgósító plakát
1919-ben

A havon is áttör a pirosló hunyor

(Doma István felv.)

Pihen a nyári hőségben a békési szélmalom

(Kunsági V. felv.)

Természetjárás

1959. ÁPRILIS

★
V. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

★
ÁRA 3 FORINT

HÁLA ÉS DICSŐSÉG A SALGÓTARJANI
VÖRÖSKATONÁKNAK AKIK E TÖLGYFA ALÓL
INDULTAK HARCBA A TANÁGSKÖZTÁRSASÁG,
VÉDELMÉRE 1919. MÁJUS 2.-ÁN

1959 MÁJUS 2

VÖRÖS ÚJSÁG, 1919. április 27.

„Fölvívás a munkásturistákhoz!

Szentendre és Pomáz Munkástanácsai fölvívják Budapest munkásturistáit, hogy a környékre rendezendő kirándulások alkalmával igazolványaikat okvetlen vigyék magukkal, mert csakis a TTE, Munkás TE és ideiglenesen a Magánalkalmazottak S. E. tagjait fogják a környéken megtérni.

Amidőn ezt tudomásul adjuk, fel-szólítjuk a munkásturistákat, hogy a proletárfigyelmet a szabadban is meg kell tartani. Aki a gyümölcsfák ágait letördeli, az erdőben tüzet gyújt, vetéseket gázol, vagy általában vét a turistafegyelem ellen, az a Forradalmi Törvényszék elé lesz állítva.

Május elsején öntudatos proletár nem megy kirándulásra, hanem részt vesz a munkásturisták felvonulásán. Du. 2 órakor a Sándor téren turistaruhában gyülekezés, onnan felvonulás a Margitszigetre.”

A rendre, fegyelemre szóló felhívás érthető és helyes volt, de valami nem egyezhetett a Kőhegy alján, mert a Népszava június 26-i számában (az ellenforradalmi monitoros lázadás leverése után) Király Albert erélyes hangon utasította vissza további intézkedéseiket.

„Szentendre Munkástanácsa példátlan... földesúri hangon szól... a Népszava június 24-i számában. Szentendre Munkástanácsának vádaskodását az öntudatos munkásturisták ezrei magukra nem vonatkoztatják, de egyben megállapítják, hogy ilyen határozatot a legkegyetlenebb és legreakciósabb testületek sem hoztak. Szentendre Munkástanácsa egyéb fegyelmetlen kiránduló csapatok és főképpen a szentendrei helyi parázdálkodók kihágásaiért a budapesti fegyelmezett munkásturistákat akarja felelőssé tenni...”

...Az öntudatos munkásturisták a legerélyesebb eszközökkel akadályozzák meg a vetemények és gyümölcsösök károsítását, éppoly elszántan és erélyesen küzdenek a legsötétebb reakcióra emlékeztető, utakat elzáró törekvések ellen...”

A TTE korábbi nagy erőfeszítései az ifjúmunkások szervezésére, meghozta gyümölcsét. Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportjai egymás után rendeztek kirándulásokat. Alljon itt erről egy híradás.

Ifjú Proletár, 1919. április 20-i száma: „Kirándulás a Hűvösvölgybe. Húsvét vasárnapján az Ifjúmunkások Országos Szövetsége nagyszabású kirándulást rendez a Hűvösvölgybe, melyre az összes csoportokat s azok hozzátartozóit ez úton is meghívják. Indulás reggel 7 órakor az összes csoport helyiségéből. A VII. kerület első csoportja 6 órakor indul... A Széna térről külön villamosok állnak az elvtársak rendelkezésére. Élelmet mindenki hozzon magával.”

A következő nagy megmozdulást pünkösdre tervezték. A VÖRÖS ÚJSÁG 1919. június 4-i száma az alábbi felhívást közölte:

„A Természetbarátok Munkásturista Egyesülete és az IOSZ újpesti csoportja felhívják az összes budapesti és környékbéli ifjúmunkás csoportok vezetését, valamint a budapesti, budai és leninvárosi (pesterzsébeti. Szerk. megj.) természetbarát csoportok vezetését, hogy a pünkösdi vasárnapján tartandó ifjúmunkás turistagyűlés programjának megbeszélése végett e hó negyedikén du. 5 órakor Újpesten (Mező u. 26. — később Erkel u.), a természetbarátok irodájában okvetlenül jelenjenek meg.”

A korabeli lapok számtalan pünkösdi túráról adnak hírt, de egyben felhívják a figyelmet, hogy Dobogókőn ne szálljanak meg éjjelre, az ott rendezett nagy ifjúmunkás találkozó túra folytán beálló zsúfoltság miatt.

Folyt a társadalmi munka is. Az újpesti természetbarátok június 6-ra mozgósították a diákokat, ifjúmunkásokat a megyeri csárda feletti Duna-strand kiépítésére.

A Természetbarátok Munkásturista Egyesületének központja és budapesti csoportja június 5-én rendkívüli ünnepi közgyűlést tartott a főrendi-

A SOPRONI ÜTIKALAUZ 2. átdolgozott és bővített kiadása megjelent. Kapható a Győr-Sopron megye Tanácsának Idegenforgalmi Hivatalánál (Sopron, Ógabona tér 8.) 6 forintos áron.

házi teremben. Az Internacionálé elénekélése után Király Albert, az egyesület elnöke, a Sportdirektórium tagja tartott előadást „Munkásturistakodás a kommünben” címmel. Ezt követte a Direktórium jelentése és tájékoztatás a Testnevelési Ügyek Direktóriumának működéséről. Végül a vezetőségeket egészítették ki.

A dalkör, a fotoosztály, az egyes bizottságok rendszeresen működtek. A papírhány, a lapok kis oldalszáma ellenére napról napra jelentek meg a turistahírek.

A VÖRÖS ÚJSÁG június 18-i száma közli:

„A Természetbarátok Munkásturista Egyesületének leninvárosi csoportja kedden este 6 órakor túrabizottsági ülést tart az Izabella utcai Munkásotthonban.”

A június 28-i számában a következő hírt olvashatjuk:

„A Természetbarátok újpesti csoportja vasárnap a következő túrákat vezeti: 1. Leányvár—Dorog. Találkozás szombaton este 1/27-kor a kisállomásnál. Vezető: Cserna (sziklatúra). 2. Budakalászi strandra (leány- és fiú-ifjúság). Találkozó 1/26-kor. 3. Budakalászi strandra. Találkozás 1/411-kor a hídnál.”

A budakalászi dunastrandra természetesen gyalogosan ment a túra.

A háborús évek és az antántblokádkövetkeztében igen nehéz volt a megélhetés. A Tanácsköztársaságot fojtogatta az intervenció. A Kormányzótanács engedélyt adott a környéki erdőkben a rözse gyűjtésére. Ilyen nehéz körülmények között is járta a hegyeket, aki tehette.

De járta a közeli bortermő vidékeket az italos polgárság is, mert a szesztilalom miatt Pesten veszélyes volt bort tartani. Ezek között aztán akadnak ellenforradalmár elemek is, akik agitáltak a főleg kulák szőlőbirtokosok között.

Az öntudatos munkásturisták viszont némileg ellensúlyozni tudták a kártevést.

A TTE és az MTE (Munkás Testedző E) igyekezett a szervezeteket megerősíteni, új csoportokat létrehozni. Olyan új egyesületet kívántak létrehozni, amely tömöríti az összes munkásturistákat és a proletárdiktatúrával rokonszenvezőket.

Erről majd a következő számunkban.

(Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, kiegészítette és összeállította Kunsági Viktor)

Határozat a természetjárásról

A Magyar Testnevelési és Sport Tanács Elnöksége, a Magyar Természetbarát Szövetség Elnökségének előterjesztése alapján megvitatta a természetjárás helyzetét és határozatot hozott azzal kapcsolatban.

Az MTST Elnökségének határozata jelentősen elő fogja segíteni a természetjárás további fejlődését, mert alapvető elvi álláspontot szögez le és megmutatja a legközelebbi időszak fontos tennivalóit.

A határozat kimondja, hogy a természetjárás nemcsak sport — nemcsak egyik sportág a többi között —, hanem a gimnasztika, sportok és játékok mellett a testnevelés egyik alapvető része.

Ebből kiindulva — figyelembe véve az eddigi tapasztalatokat — határozta meg az Elnökség a természetjárás új szervezeti formáit. A Pedagógus és a Vasas Természetbarát Egyesület eddigi munkája során szerzett tapasztalatok alapján, fokozatosan létre kell hozni tehát, a Magyar Testnevelési és Sport Tanács által irányított testnevelési szervezetekben működő önálló természetbarát egyesületeket, amelyek a szakszervezetek sportosztályainak irányítása és ellenőrzése alatt, mint a Magyar Természetbarát Szövetség tagegyesületei működnek. A SZOT határozata értelmében ebben az évben hét új természetbarát egyesület alakul meg.

Ez az új szervezeti rendszer biztosítja, hogy az egyes szakmákon belül a természetbarát mozgalom egészségesen szerveződhet, fejlődhet, mert az egyesületek üzemi osztályai egységes, az egyesület által irányított szempontok szerint működhetnek és a számukra biztosított anyagi alap más sportra nem vonható el.

Egyben meghatározta az Elnökség, hogy az ifjúság természetjáró tevékenységét a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Országos Ifjúsági Sportbizottsága fogja össze és irányítja, a Magyar Természetbarát Szövetséggel egyetértésben.

A természetjárás sajátosságait és sokrétűségét figyelembe véve, az MTST mellett „Természetbarát Bizottságot” kell létrehozni, amely koordinálja a természetjárással foglalkozó, illetve működésében azzal összefüggő szervek munkáját és állami szinten meghatározza a tennivalókat.

A határozat kiterjed arra is, hogy a Magyar Természetbarát Szövetség fokozottabban vegyen részt a nemzetközi sportmunkában és ezért lépjen be a természetjárással foglalkozó nemzetközi szövetségbe.

Helyes célnak tartja az MTST Elnöksége, hogy a természetbarát mozgalom a volt Természetbarátok Turista Egyesülete, a munkásturistaság hagyományainak figyelembevételével széleskörű tömegmozgalom legyen. Alapvetően fontos tehát a szakvezetők munkájának megjavítása, a túravezető-képzés kiszélesítése. Ehhez, továbbá a természetjáró tájékoztatói versenyek helyes irányának biztosításához és általában a munka színvonalának emelése céljából központi káderképző, egy túravezető-oktatóképző és egy versenybíró-oktatóképző tanfolyamot kell szerveznie a szövetségnek.

E tanfolyamokon elsősorban a területi szövetségek és a létrehozandó természetbarát egyesületek aktívait kell kiképezni.

A természetbarát mozgalom célkitűzéseinek megfelelően, a turistaházakban még fokozottabban kell biztosítani, hogy azok a szervezett természetjárók — elsősorban az ifjúság megfelelő elhelyezési és ellátási körülményeit biztosítsák. Ennek érdekében elhatározta az Elnökség, hogy a Turistaházakat Kezelő Vá-

llalatot költségvetési szervvé szervezi át. Átmenetileg a szövetség, az MTSH és a Vállalat képviselőiből alakított bizottság fogja a Vállalat munkáját szakmailag ellenőrizni és irányítani.

A természetjárók közlekedési lehetőségeinek javítása céljából az Elnökség felkéri a közlekedési és postaügyi minisztert, hogy a más közlekedési eszközrel meg nem közelíthető túracélpontokra engedélyezze kedvezményes díjtételű autóbusz-különjáratok indítását, továbbá, hogy a 66%-os különvonati kedvezményt a szervezett természetjárók számára egész évre terjessze ki.

Kimondja továbbá a határozat, hogy a gyalogtúrázás mellett a túrasielés, túravezetés és túrakerékpározás a természetjárás egyes módjai, éppúgy, mint a hegymászás, táborozás és barlangkutatás, s ezek első sorban a Magyar Természetbarát Szövetség tevékenységi körébe tartoznak.

A szövetség feladatául tűzi ki az Elnökség a természetjáró tájékoztatói versenyekkel kapcsolatos vita lezárását.

Megállapítja, hogy a versenyek sokat veszített turistajellegeből, s ezt nem helyesli. Nem tartja szükségesnek azt sem, hogy a tájékoztatói sport önálló sportágként működjön. A versenyek további irányvonalára, célkitűzéseire, szabályaira és a bajnoki rendszerre az MTST Elnöksége elé előterjesztést kell készíteni.

Mindezek az intézkedések és az MTST Elnöksége határozatának teljes tartalma és szelleme a természetbarát mozgalom, a természetjárás nagyrabecsülését, pozitív értékelését tükrözi, elősegíti a további még eredményesebb munkát, az igazi tömegmozgalom kialakítását.

Fenti határozathoz kapcsolódva, a SZOT Sportosztálya értekezletet tartott az egyesületek, ligák és a szakszervezeti sportosztályok természetjáró felelőseivel. Részletesen kifejtették álláspontjukat a szakszervezetekben végzendő turistamunkáról.

Nagy figyelmet fordít a SZOT a dolgozók hétfégi könnyű kirándulásainak szervezésére, amely biztosítja mozgalmunk tömegességét.

Székely Miklós

A NAGY KALAND

III.

A jangsói kúpkarstzon

Fejcsóválva nézegettem évekkal ezelőtt a kínai festőművészek fantasztikus formájú hegyábrázolásait. A festmények előterében ágas-bogas, gyérlevelű, idétlen fák, mögöttük félig ködbevesző sziklatornyok, elképzelhetetlen kőkolosszusok... Ma már tudom, hogy ezek a fantasztikus formák nem festői elképzelések, hanem a valóság reális ábrázolásai.

Kínai utam során ugyanis a dél-kínai Kuangszu-tartományba érkeztem, ahol Kujlin (Kweilin) és Jangso vidékén a kúpkarstot legváltozatosabb és legmerészebb formáit alakította ki a természet. Jangso környéki túráim sorából az egyik legszebbet, a január 11-én Tu-Ko vidékére (helyesen, kiejtve: Tu-khó) tett kirándulást mesélem el.

Négyesben vágunk neki az útnak: Szjun Tung-caj barátom Kujlinból, Szan Jou-zsu orosz-szakos középiskolai tanár Jangsóból, Tan Kaj-jan barátunk, a vidék kitűnő ismerője, ugyancsak Jangsóból és jómagam.

A több napos szokatlanul esős, felhős idő után e napon derült éggel kedveskedik a természet. Az út első szakaszát kerékpárral tesszük meg. Átkelünk a Piljenfu alacsony nyergén s máris a Litjan folyó partján találjuk magunkat. A nap első sugarai éppen akkor kezdik oszlatni a folyó feletti párafályolt, melynek leple alatt bátor kínai hajósok vezetik bárkáikat a sebessodrú, sziklazátonyos, vad áradatban.

Tovább kerekedünk. Elhagyjuk a népi kohók őrtálló sorfalát, majd utunk vad sziklatornyok között kanyarog. Nem csoda, hogy ezek a bizarr mészkőszirtek annyi kínai festőt megihlettek. Balra mellettünk, mintha a pisai ferdetorony felnagyított mását látnánk; amott egy 200 m-es cukorsüveg, majd egy szabályos mértani kúp. Óriási szikla-sárkányfej tűnik fel: szemel helyén azonban két sötét űr tátong, két nagy barlangszáj. Az egyik sziklafalról 5–6 m-es cseppkövek lógnak le csaknem az országút fölé: felszakadt barlangjáratok ékes bizonyágául.

Egy kisebb folyóhoz érkezünk, Csecsedu-nak hívják. Egy darabig a folyó északi partján kerékpároztunk tovább, majd egy átkelőhelyhez érünk. Hosszúhajú, csillogó szemű kínai kislány bambuszruddal ügyesen evez át hozzánk a folyón. Felrakjuk kerékpárjainkat a bárkára, majd magunk is felkapaszkodunk s már siklunk is csendesen a túpart felé a vízre hajló hosszú bambuszágak alatt.

Nagy sziklatömb alatt kötünk ki. A sziklatömb alja óriási barlangterem. Szinte lábakon áll ez a hatalmas kődarab. A barlangteremben kosárfonó üzemet létesítettek, egy része pedig lakásul szolgál. A teljesen száraz barlang télen is kellemesen enyhe, nyáron jó hús a hőmérséklete...

A barlangi üzemből hagyjuk a kerékpárjainkat, és gyalogosan indulunk tovább. Bambuszligethez érünk. Kis szél kerekedik, amely a sűrűn nőtt bambuszszálakat kísértetiesen veri össze. Szinte recseg-ropog minden körülöttünk.

A bambuszligeten átvető ösvény kis kínai faluhoz visz. Csan Jien-nek hívják. Míg kínai barátaim a falu boltját keresik, addig én a zegzugos utcácskákban fényképeztem a gyerekeket. Azaz, hogy fényképezném, mert mihelyt rájuk irányítom gépem lenszójét, riadtan rohannak szerteszét. Pláne, amikor meghallják filmfelvevőgépem berregését!

Egy szakállas bácsika kedvesen invitál házába. Friss „forró vízzel” kínál meg, bizony az most nagyon jól-esik... De még hosszú út áll előttünk, ezért búcsút mondunk kedves vendéglátóinknak s már kapaszkodunk is fel a falu végéhez, ahol egy 10×10 méteres barlangszáj tátong. Az egész falu tulajdonképpen a barlang köré települt.

A barlang elejét kőkerítéssel képezték ki. Belépünk a kapun és valóságos istálló fogad. Sötétbarna színű, rövidszarvú tehének, bivalyok, bambuszrudakkal és cseppkőoszlopokkal elkülönített helyeken békésen lakmároznak. A hatalmas barlangcsarnok egy „külön termébe” bikát reteszelték el. Egy ideig némán farkaszemet néz berregő gépemmel, majd nagyot fújva, dühösen elvonul a terem sötétebb, hátsó részébe, borsóköves cseppkőképződmények közé. Az egyik barlangi folyosó az „alagsorba” vezet bennünket, a rizsszalmán itt is kérődző állatok pihennek. Fölöttünk holt sztalaktitok tucatjai bizonygatják, hogy ez valamikor igen szép cseppkőbarlang lehetett...

Túránk most hegyre vezet. Hogy nézhet ki ez a csúcstenger fölülről? Egy viszonylag lankás hegyoldalon kapaszkodunk felfelé. Sok az örökzöld cserje, s ami számunkra igen kellemetlen: a vadrózsa.

Kínai barátaim nem nagyon értik, miért vágyom én a magasba, miért küzködünk ezzel a sok bozóttal. Ám nekik is felcsillan a szemük, amikor a gerincre érve, a sziklatornyok közt végigtekinthetjük a kanyargó Csecsedu-t és a távoli sziklacsúcsok közül felismerik a Piljenfut, a jangsói kedves mészkőpiramisát és a Piljendungot, a híres barlanghegyet. Nem minden csúcsra lehet ám ilyen olcsón, néhány túskegycarolás árán feljutni! A környező csúcsok közül jó néhány százat minden oldalról legalább 60–70°-s, de sok esetben 80–90°-os falak határolnak, amelyeken még eddig ember nemigen küzdötte át magát.

Még egy csemege van hátra: a hegyről, az egyik zárt medencében kis folyócskát pillantottunk meg. A kis folyó sötét barlangszájban tűnik el.

Leereszkedünk a bozotos, meredek hegyoldalra, s máris gyönyörű látványban van részünk. A kis folyócska tőszerezen visszaduzzasztva, mintegy 10 m szélességben hatol be a barlangba. A kristálytisza víz a hegyoldal növényzetétől zöldesen csillog és ebben verődnek vissza a barlangszáj egy-két méteres sárgásfehér cseppkövei. A barlangból furcsa zaj hallatszik: száz és száz, vagy talán ezer és ezer denevér repked odabent és zsivalyog.

Csónakot keresünk vagy legalább bambuszrudakat, amelyből tutajt eszkábálhatnánk össze. Sajnos, egyik sincs. A medence közepének rizsföldjeit kopár, bozotos mészkőfalak veszik körül, sehol fa vagy bambuszcsoport. Így hát meg kell elégednünk azzal, hogy még egy darabig hallgatjuk a denevérek zsivalyát, néhány felvétel készítés után indulunk is vissza a Csecsedu folyóhoz, kerékpárjainkhoz. Éppen ideje, hogy útrakeljünk, mert a nap a mészkőkúpok mögül már igen hosszúra nyúlt árnyakat ereret. Elfogyasztjuk a magunkkal hozott utolsó ananászokat és nyeregbe szállva újabb szép túra emlékével térünk haza szállásunkra...

Balázs Dénes

BERDA JÓZSEF:

VÁNDORÉNEK

Nosza, lendítsd meg magad, olyan légy, mint a csikó s hajrá! fel, fel a hegyekbe, mindig magasabbra! Csak addig élsz, míg bátorit barangoló kedved, míg izmaid bírják az iramot egyre felfelébb; megállás nélkül menni, menni, csavarogni, hogy élj teli tüzzel s lásd a vidám világot: csak így menekülhetsz a halál elől! Öregek s ti, fiatalok — halljátok? el ne hagyjátok már magatokat; repüljete, repüljete ki a szabadba, a szabadság ölébe: erre mindig lesz idő! Nincs máshol édesebb, szerelmelesebb pihenés! Otthon gyötrődni mindig, szoba rabjának lenni? nincs, nincs ennél nagyobb büntetés! Inkább nem élni többé, ha netán megbénulna lábam s tespednem kellene félhalottként! — Oh, hegyek, völgyek és erdők végtelen vonulata: a ti fiatal fiatalok vagytok még, ne hagyjátok megöregedni soha már!

Este a tábortűznél

Alaghy Kenéz húzott egyet a mellette búslakodó demizsonból és ekképpen kezdte elbeszélését a fel-fellobbanó tábortűznél.

— El se hiszitek, milyen nehéz útikalauzt írni. Magunk között vagyunk s őszinte lehetek.

— Az útikalauzhoz legfontosabb a szerző. Elvégre az a kis részvénytársasági igazgatóság nem hozott túl sokat a könyvhára. Kell azután néhány történelmi, műemlék monográfia, — amelyet szerencsére mások már megírtak. S végül kell hozzá egy íróasztal.

— A mű legfontosabb része az előszó és az utószó. Mert nem gyerekjáték ám mindenki megfelelő előnév, címét, rangját eltalálni. Képzelték, ha párba jképes úr előtt valamilyen felkapaszkodott polgárt említek... Ebben soroltam fel a belügyi államtitkár úr, egyúttal helyi képviselő, hervadhatatlan érdemeit, aki kegyeskedett gróf kisdobosai, nagydobosai Dobshvoy erdőbirtokos öméltségánál engedélyt kieszközölni, a vadászterületén átvezető út ismertetésére. (Persze mindenféle bugrist nem engedtek arra jární.) S termé-

szetesen itt kellett szólnom az alispán úrról, a főszolgabíró úrról, a polgármester úrról, özvegy Kloyberg Arthurné méltóságos asszonyról, aki szeszgyárának hirdetésével elsőként sietett nemes célú művem alapjainak biztosításához.

— Sajnos, nem mindenki olvassa el a könyvet, s ha netalán végig is lapozza, elkerülheti figyelmét az előszó. Tehát ügyesen (újabb korty a demizsonból) utószót is szerkesztettem. Ez már nem okozott gondot, kissé poetikusabban ismételtam az előszót.

— A többi az már megy, mint a vízfolys, ha az eleje és vége megvan.

— A helyi városi úri kaszinó, tisztikaszinó, az egyházi épületek ismeretése után, a keresztény magyar isten segedelmével végigvezettem az utast a városon. Írtam arról, hogy az úri kaszinóban bikáli Bikálhy Félixné méltóságos asszony (de genere pálfai Pálffy Krisztina. Azért nagy szajha volt azzal a nyolcvan kilójával...) vállalta a nyomorenyhítő akció céljára rendezett zártkörű cocktail party védnökségét. Sajnos, ezután kénytelen voltam a kereskedőket is felsorolni. Volt abban sváb, galiciánér, de hát fizettek, s meg is vettek egy-egy példányt a könyvből.

— A történelmi ismertető nem okoztak gondot. Legfeljebb csak akkor, ha eltérő véleményeket talál-

tam. De hát én sem estem a fejem lággyára (mély, hosszú szívás az üresedő demizsonból). Kijelentettem például, hogy a felszín alatt talált romalapfalak fölé emelt fészter igenis műemlék. Ezt igen kedvezően fogadta a nagytiszteletű prépost úr.

— A terepen vezető utak leírása nem jelentett gondot. Néhány úrvadással beszélgettem, akiktől megtudtam, hol van bozót, hol van cserjés, az utak távolságát is felbecsültem. (Meg hát az a bolsevik Thirring is hagyott hátra valami forrásmunkát.) Ha rövid időt írtam, áldottak a kirándulók, hogy milyen könnyen megtették, ha meg kicsit túlszámítottam, hát magát szidta az istentelen, a rossz tájékozódás miatt. Mert azt senki nem várhatta, hogy leírásom alapján pontosan tudjon haladni. Na meg hát ott volt a térkép is, amin rajta voltak az utak, az ő dolguk, hogy keressék meg.

— Már nincs sok hátra (kocogtatta meg a demizson), hozzácsaptam mindehhez a menetrend vonatkozó mezőit és kész is voltam (egy utolsó hörpintés). Sőt már kész is vagyok. In vino veritas.

Alaghy Kenéz nehézkesen felkelt, búcsút intett kenyeres-italos pájtásainak és dülöngélve lecocogott a várkertben rendezett tábortűztől kis pincéjéhez, hogy feltödul emlékei után megtöltse demizsonját.

Kunsági Viktor

ITT A TAVASZ!
Kirándulásra, táborozásra, túrákra

VÍZHATLAN SÁTORLAPOT

125 forintért és mindenféle

SÁTRAT

előnyösen vásárolhat a

BIZOMÁNYI Á. V. SPORTBOLTJÁBAN

VI, Népköztársaság útja 34.

Nyitva: 9—17 óráig * Szombaton: 9—14 óráig

Telefon: 325-759

RÓMAIKORI VILLA - Pomáz Lugidűlőn

Amint a pomázi régi kis temetőn túlhaladtunk, a távolban barna, magas földhányások látszanak a lejtőn.

Ezen a helyen, ahol a Tubin-kút nevű forrásból fakadó ér az út melletti fennsíkot szinte derékszögben metszi, fekszik a Lugi-dűlő: itt folytatja ásatásait a Magyar Nemzeti Múzeum.

1953-ban, amikor az Állami Gazdaság az egész lejtőt művelés alá vette, a mélyszántás rengeteg követ szakított fel, — a földmunkálatokat itt abba is kellett hagyni. Mint kiderült, 20—80 cm-re a felszín alatt elpusztult épület körétege terül szét. 1954 tavaszán megkezdődtek, 1958-ban folytatódtak a leletmentő ásatások.

A régész a területet bejárta, megtekintette s kijelölte azt a pontot, melyen a munkát meg kell kezdeni. Az első blokk nem várt gyorsasággal olyan eredményt hozott, hogy ezen a nyomon továbbhaladhattak. Az itt felszínre került íves (apszisos) fal jelezte, hogy az épület középpontját sikerült megtalálnunk. Kutatófelületeink nagyobbítása után egyre érdekesebb részletek bontakoztak ki.

Kiderült, hogy a pomázi Lugi-dűlőben római villaépületet rejtett a föld. A régészek munkája nyomán letűnt kultúrák embereinek életkörülményeiről, lakóhelyéről, használati eszközeiről, békés és izgalmas napjairól kaptunk képet és tájékoztatást a ma emberének.

Milyen is volt ez az élet a Lugi-dűlői villában?

A római villa nem olyan, mint a mai nyaraló, pihenő épület. Legtöbbször gazdaság, földbirtok tartozott hozzá. Inkább amolyan majorságoknak tekinthetjük. Urasági lak is volt a területükön. A Lugi-dűlői villa-telepnek éppen ezt az urasági lakrészét tárjuk most fel.

Ez az épület az akkori idők minden luxusával rendelkezett. Az a római, aki a II. század elején e szép vidéken letelepedett, otthonát az itáliaiakhoz hasonlóan igyekezett megépíteni. A falakat falfestményekkel, freskókkal díszítették. Mint a többrétegű maradványok bizonyítják, a freskókat többször megújították. A pomázi villában eddig mozaikpadlót nem találtunk. A leggyakoribb padlóburkolat, az ún. terrazzo borítja a legtöbb helyiséget. A Pannóniában megjelenő új telepes itáliaiak a viszonylagos hideg éghajlatú tartományban bevezették épületeikbe — így a pomázi villába is — az alfűtéses szerkezetet. Segítségével a padlók alatt és a falakban elhelyezett téglatubusokkal melegítették otthonukat.

A római villa villáknak szinte elmaradhatatlan része volt a fürdő. Hol külön állt a fürdő, hol az épületben belül helyezték el. A pomázi villa fürdőmedencéjét a falakon belül találtuk meg.

A villa és fürdő a vizet a ma is működő két forrásból nyerte, mintegy 100 méterrel feljebb az ásatási terület-

től. A vízvezetékek és a csatornák egy-egy szakaszát ugyancsak sikerült feltárnunk.

Az alapfalakon kívül, néhol a felmenő falakból is megmaradt mintegy 60—80 centiméternyi. Sok helyiségben az átvezető küszöbök még eredeti helyén fekszik. A kopásfelületekből azt is megállapíthattuk, merre nyílt az ajtószárm.

Egyik helyiségben egy kemencét és egy malomkövet még eredeti helyén találtunk. Több vaskés, akasztóhorog és balta is előkerült.

A villa körül nem volt mindig zavartalan és békés az élet: több égérséteg beszél erről. A sok vas nyílhegy rabló- vagy hódító csapatok betöréseinek emlékét őrzi. A villa 120 cm széles kerítésfala arra utal, hogy maga az épület nem nyújtott elegendő védelmet, utólag erős fallal kellett körülvenni. Ennek romjai közül ugyancsak több nyílhegy került ki.

Néhány helyiség IV. századi módosítása révén az ókeresztény szentélyekhez hasonló alaprajzot nyert az épület. Az sem lehetetlen — mint több esetben már máshol is megállapíthattuk a pannóniai villákban —, hogy később a villa ókeresztény kultusz helyé alakult át. A további nagyobb feltárások majd ezt a kérdést is teljesen tisztázzák.

A birodalom bukása után nálunk is megszűnt a római élet. Az épület egyes helyiségeiben a népvándorlás kori népek hagyatékát, tűzhelyeket, edénycserepeket is találtunk. Talán a részben romos épület még használható helyiségeibe bevették magukat ezek a nomadizáló, kalandozó népek és tábort ütöttek benne.

Az ásatás cserepei bizonyítják, hogy a népvándorlás korában a tájat állandóan lakták. A IX—XI. századi cserép és leletanyag a korai szlávok és magyarok emlékét őrzi. A nyugati helyiségekben átépítéseket, a római-tól eltérő falrakási módokat figyelhettünk meg, rossz, a mészből gazdag római kötőanyag helyett homokos habarcsot észlelhettünk. Mindez a középkori leletanyaggal együtt azt bizonyítja, hogy a XI—XIII. században a romépület egyik szárnyát felépítették és használták.

Az 1700-as évekből való térképek nyomán a Lugi-dűlőben romos, megbúvársra alkalmas épületet találtak és ezért azt felrobbantották. Ekkor pusztulhattak el az egykori római villa falai. Ezek a falak tanúi voltak a római birodalom virágzásának, majd hanyatlásának, a népvándorlás viharainak, a bontakozó és nagyszerű magyar középkornak. Végül pusztuló falai menedéket adtak a kuruc—labanc háborúk bujdosóinak is.

Napjainknak, tudományos kutatásunknak, természet- és műemlékvédelmünknek szép feladata e valóban nagy idők tanúinak, a pomázi egykori villa falainak teljes feltárása és konzerválása. A Pilis vidéke olyan idegenforgalmi nevezetességgel gazdagodna, melyhez hasonlóval kevés magyar vidék dicsekedhet.

Dr. B. Thomas Edit

A villa íves helyisége
terrazzo padlóval

Nagy kőlapokkal fedett csatorna, jobbra fent: kőküszöb
(Kárász Judit felv.)

A dolgozó ember a kirándulás, túra egy-egy szép pontján megállva gyönyörködik a táj szépségeiben. A formák és színek szépségének esztétikai harmóniáját tetézi az élőlények pazar pompája, tanulságos világa. Mi most, lapunk hasábjain — megismertetve a természet rejtett titkait és apró részleteit — másfajtajú gyönyörűséggel is szeretnénk megajándékozni olvasóinkat, a természetjárókat. Kívánjuk, hogy hazánk állatvilágát e sorokon át némileg megismerve, sok szépséget találjanak ezekben és túráik során gyönyörködjenek az állatvilág csodáiban. Cikksorozatunk csatlakozik az eddig már megjelent hasonló jellegű közleményekhez.

LEPKÉK

Kis turistacapatunk kanyargós hegyi ösvényről egy tisztás szélére ért. Balra bozótos erdő, jobbra rét és arrább gyümölcsös. Ebben a pillanatban, kecses siklással színpompás nagy pillangó libbent elénk, egy virító bodzabokor illatos virágára. Szárnyait sárgásak, rajtuk fekete és kék tarkázat. A szárnyak vége is hegyes csúcsban végződik. Ezért nevezi a nép **fecskefarkú pillangónak**. A tudomány a *Papilio machaon* nevet adta neki (1. kép).

Úgy látszik, a bodza virágát szeretik a rovarok, mert a fecskefarkú pillangó mellett még sok más rovar is nyalogatta illatos mézét. Ahogyan mellé értünk, felkibbent a virágról egy égkék kis lepke is. Olyan volt, mintha elveszett ékszer elevenedett volna meg. Ez a boglárkalepke. Mentünk tovább. Utunk ismét sötét erdőbe vezetett. A bükkfák sűrű oszlopcarnokának zöld kupolájában madarak énekeltek. E csodás szép világban egyszerre nagy barna-fehér mintás pillangó suhant el mellettünk nesztelen. Már ott is ült és billegette szárnyait a bükkfa ágán. Ez a lepke a Satyridae-k családjába tartozik. Sötét erdő lakója ő. Nevét a római mitológia erdei félisteneitől, a satyrokól kapta.

Kérve az erdőből, utunk ismét szántóföldek mellett kanyargott. Itt a napverőben egy virító lóheretábla mellett mentünk. A virágokon sok-sok tarka lepke szivogatta a nektárt. Volt ördög szem lepke vagy másnéven **nappali pávaszem** (2. kép). Szárnya bíborbarna, minden szárnyán kék-fehér-rózsás pávaszemfolttal. Egyik turistatársunk ismerte a lepkéket. Kérésünkre elmesélte, hogy ezek a szép lepkék, csúf hernyókból alakulnak át. A lepke párosodás után lerakja petéit arra a növényre, amit a hernyók esznek. Kikelés után gyorsan növekednek. A bőrük nem tud velük nőni, ha kihúzzák, egyszerűen levetik, ez a vedlés. Több vedlés után eléri a felnőtt méreteiket. Ekkor bebábozódnak és a báb bőre alatt a hernyó szép lepkévé alakul, kirepeszti a bábót, kibúvik és kezdődik minden előlről. Lepkés barátunk kis előadása után meg is mutatta nekünk a szép sárga, fekete szegélyű kénlepkék egy példányát, és hernyóját a lucernán.

Kértük, hogy mutassa meg a nappali pávaszem hernyóját is. Várjatok! — mondta — majd lent a völgyben, ott valószínűleg lesz. Tovább mentünk, valóban, a völgy alján egy vízcsatorna partján sok csalán volt és rajtuk fekete, tüskés hernyók ezrei nyüzsögtek. Egyik rövid nadrágot viselő barátunk őszinte elismeréssel nézte a hernyókat, hogyan eszik a kellemetlen csalánnövényt. Ezek a fekete hernyók a szép pávaszem lepke hernyói.

Most már kezdte érdekelni a lepkék élete a társaság tagjait. Lepkés barátunknak nem volt nyugta ettől kezdve. Mindig kérdezgette valaki; ez milyen lepke, az mit eszik?

Barátunk nem kérte magát, szépen rendre elmesélte, hogy ez a sok színpompás lepke, amiket látunk, nappal repülnek, csak kis részét képezik a Magyarországon élő lepkéknek. Sokkal többen vannak azok a fajok, melyek éjjel repülnek. Soraikból kerülnek ki a gyümölcsösök és erdők veszedelmes kártevői, pl. gyűrűs- és szövőlepkék.

Ilyen éjjeli lepkét hol lehetne látni? Kíváncsiskodott a társaság egyik hölgytagja. Ezek nappal alszanak, volt a válasz. Erre barátunk szétszedett egy rőzsecsomót. Alján egyszer csak megmozdult egy szép tarka lepke (3. kép). Szárnyait úgy tartotta lefelé, mint a háztető, szép tarka alsó szárnyait eltakarták a felsők. Ez a **medvelepke**, hernyója a közismert fekete szőrös „papmacska”, adta meg a magyarázatot barátunk.

Alkonyat tájban fáradtan, de jókedvűen bandukoltunk hazafelé. A kis budai házakban már kigyúltak a fények. A kertekben édes illatú petuniák virítottak. Egyszerre lepkés barátunk felkiáltott. Alljatok meg, odanézzetek! A petuniák felett gyors szárnyrezgetéssel „állni” látszott a levegőben egy lepke. Hosszú, amolyan „kockatésztívó” szívókájával a levegőből itta a virágok nektárját. Mi ez? — tudakoltuk. Ez egy szender, alkonyatkor repülő lepkefaj. Villámgyors és ügyes repülő. Némelyik fajuk minden tavasszal messze Afrikából vándorol fel hozzánk. Ebbe a családba tartozik a híres **halálfejeselepke** (4. kép). Nevét onnan kapta, hogy a feje és háta egy részén némileg emberi koponyára hasonlító rajzolat van. Rá is szolgál erre a kalózlóbogó jelvényre, mert rabló ökelme. A méhesekből lopja a mézet. Igaz, néha pórul jár, mert a méhek halálra szürkálják a betolakodót.

Véget ért a kirándulás és a szép túrán kívül tudományban is gazdagodva tértünk haza. Ezután más szemmel nézem a lepkéket, de még a csúf hernyókat is, mondta társaságunk egyik tagja. Igaza volt.

Agócsy Pál

1.

Fecskefarkú pillangó
★
Nappali pávaszem

2.

3.

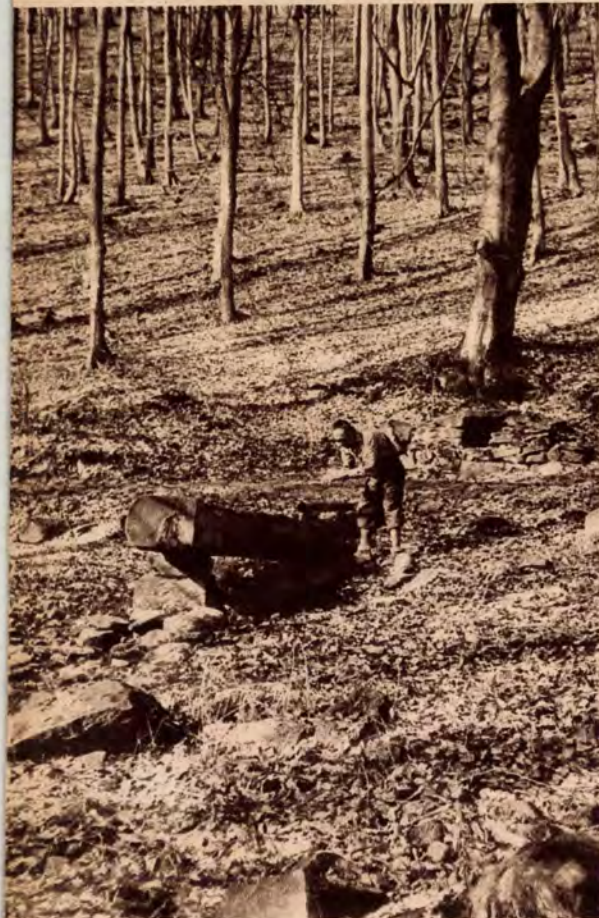

Medvelepke
★
Halálfejeselepke

4.

SALGÓTARJÁN vidéken

Amerre jársz, a történelem levegőjét érzed. Nem, nem annak a történelemnek hódolok, amely az urak dicsőségét zengte. Számunkra most nem a múlt ködébe vesző regék adják a tanulságot. Kitérdekel, hogy állítólag Pálffy Katalin mezítelen lábakkal járt imádkozni a Karancsra, amikor ugyanaz a történelemírás elhallgatta a jobbágyok egész évi mezítelbjárását, inségét, nyomorát. Az sem túlságosan fontos, csak jellemző, hogy gróf Stahremberg Antal özvegye (gróf Tholway Aloisia) és fia kapta császári kegyül Rákóczi kurucainak leverése után a környék egyik birtokát.

Itt a történelem kohójában jársz, ahol a kövek, a gyárak füstje, a bányák tárnái a magyar ipari proletariátus születését és harcait regélik. Tegnap írták ezt a történelmet, a mintegy százhusz évvel ezelőtt megnyitott bányák, a kilencvenéves acélgyár, a közel hetvenéves üvegyár, a majdnem hasonló korú kályhagyár munkásai.

Örök időkre bevették nevüket a salgói medence vöröskatonái a történelem lapjaiba, amikor a Vadaskert több száz éves öreg tölgyfájától indultak a Tanácsköztársaság védelmére 1919. május 2-án. Henneque francia tábornok Párizsba csupán ezt tudta sürgönyözni: „Salgótarjánál csapataink (az intervenciósök. Szerk. megj.) előretörését valami titokzatos erő megállásra készítette.”

S ma tovább írják az acélgyári, üvegyári, kályhagyári és bányamunkások a történelmet mindennapi munkájukkal. A szocializmus történetét vésik ércbetűkkel.

Június 28-án, a magyar természetjárók országos találkozó keretében gyülekeznek Salgóvár mellett. Megkoszorúzzák a Kis Salgóváron az ez alkalommal leleplezendő emlékművet: ez hirdeti a vöröskatonák 1919-es ragyogó győzelmét. E helyről betekintheted az 1919-es harcok terepét.

Pillantásoddal végig simogathatod a Karancs kúpjait, Salgóvár, Somoskő romjait, a Medves fennsíkját, Salgótarján és a környező bányatelepek ragyogó új házsorait. Szíveddel is érezheted a szocializmus lüktető növekedését.

A főtábor itt lesz a Salgóbánya feletti réten. Szzebbnél szebb túrákra indulhatsz az Ickóskút, Vecseklő erdészház, a Szilváskő, a Budai völgy felé. Somoskő, Karancs, a Cseberna völgy a másik irányban kínálja virágpompás rétjeit, bükköseit és tölgyeseit. Salgótarjánból indulva lépteidet irányítsd a nagy tölgyfa felé, amelyen emléktábla hirdeti a vöröskatonák harcait. Innen a Diós patak keleti ágán juthatsz fel kényelmes úton a Salgóvár alatti lapályra.

Salgótarjáni barátaink szorgosan készítik elő az ünnepeket. Az emlékmű építése, a táborhely szalmával, vízzel ellátása, a helyi közlekedés biztosítása s a kétútvonalas verseny előkészítése sok időt, szorgalmas munkát igényel.

Eközben, rád gondolva, leírást készítenek következő számunkhoz, a túra útvonalairól.

K-1

Túra Napfény Pihenés

ÜDÜLÉSÉT
KELLŐ
IDŐBEN
BIZTOSÍTSA
ÉRDEKLŐDÉS:
TURISTAHÁZAKAT
KEZELŐ
VÁLLALAT
BUDAPEST VI.
LENIN KÖRÚT 55

Amerre ritkán járnak

Fővárosunkat környező hegységeink közül egyesek, mint pl. a Pilis, a Börzsöny vagy a Budai hegyek — a természetbarátok körében igen népszerűek, mások viszont méltatlanul mostoha bánásmódban részesülnek. Több figyelmet érdemelne a Gödöllői dombvidék is, ahova az első tavaszi vasárnap ellátogatunk. Túránk célja a Budapest—Gödöllő közti helyérdekű és a Gödöllő—Aszód vasuti vonaltól északra eső részek bebarangolása.

Utunk első állomását, Babat pusztát, — kb. 1 óra alatt azon az úton érjük el, amely az Antalhegy gerincét a 272 magassági ponton metszi. Az aránylag rövid ideig tartó kapaszkodást már ez a hely is gazdag kilátással jutalmazza. Váratlanul elénk tárul a táj teljes panorámája. Előtérben a gödöllői dombok és völgyek erdei, hátrébb, valahol a láthatár szélén az ecskendi dombok kéklenek. Míg a táj szépsége ejti rabul figyelmünket, két napozó őz settenkedik a tavalyi, száradt tölgyfa-lombok rejtekébe.

A gerincről száraz aszó mentén kanyarog utunk Babát pusztára. Legmagasabb pontján kőkereszt uralkodik. Előtte a volt Grassalkovich kastély kupolás épülete kedvesen illeszkedik a tájba. Az Aranyos patak völgyében pirosfedelű halász kunyhó. A vízfolyás mentén lépcsőzetesen sorakozó halastavakat egészen addig követjük szemünkkel, míg a Gödöllő—Hatvani vasútvonal túlsó felén őrtiló Faháztető, Gyutető erdős vonulata festői szépséggel le nem zárja a képet. Ha az Aranyos patak forrásvidéke felé fordulunk, a völgy fenyvesekkel szegélyezett képe gyönyörködtet, melyet a Boncsok, a Magyaros és a Margita erdős gerince ölel félkörbe.

Rügyét bontó halványárga szomorúfűz csábít tízóraizásra. Szemben piszkos-szürke bundájú juhnyáj nyomában porzik az út. Hangos szürcsöléssel vetik magukat a tó vizére, mely harsány kék színben vetíti tükörképüket. A tó partján rejtőző békák is csendesen élvezik a márciusi verőfényt. Csak akkor vesszük őket észre,

Babát-puszta

ha lépteink nyomán ütemesen vetik magukat hangos csobbanással a tó vizébe.

Ugyancsak elidőztünk a sok látnivalón, megnyújtjuk lépteinket, hogy mihamarabb elérjük következő célpontunkat, a Margitát. Az Aranyos patak völgyében baktatunk, tölgyesek, erdei fenyők közt kanyargó úton. Nem váltunk szót, e részen vadra számítunk. Nem is csalatkozunk. A gondosan tisztított széles, nyílfegyenes kereszt erdővágásban szarvasok legelésznek. Mozdulatlanul figyeljük őket. Felőlük fúj a szél, így hát sokáig gyönyörködhetünk bennük. Arrébb reánk ügyet sem vető harkály kopácsolja szorgalmasan a fát. A fűben fácánok suhannak.

Ha a völgyben az állatvilág kötötte le figyelmünket, a Margita gerincén a kilátás ragadta el. Amikor az Aranyos patak völgyéből jobbra felhúzzunk a Margita vonulatára, akkor a dombvidék legszebb kilátást nyújtó szakaszán járunk. Visszatekintve eddigi útunkat látjuk, míg pár lépéssel arrébb a Cserhát hegység vonulatai tűnnek fel. Legmarkánsabban a Naszály, hátrébb a jellegzetes Szandavár és a többi ismert vagy ismeretlen csúcsok. Teljes körkutatásban azonban csak a Margita 345 m-es háromszögelési pontján emelt gúláról részesülünk. Innen nem kevesebb, mint hat hegységre láthatunk, így a Budai, Pilis, a Börzsöny, a Cserhát hegységre, tiszta időben pedig a Mátrára. Természetesen, ezen kívül közelről gyönyörködhetünk a Főti és Gödöllői dombokban. Sajnos a gúla, ahonnan Budapest környékének egyik legszebb kilátását élvezhetnénk, életveszélyesen rozoga állapotban van. Sok gúlát állítottak fel az elmúlt évek során felmérési célokkal. Helyes lett volna, ha a Természetbarát Szövetség és az illetékes szervek közös megegyezésével ezek közül néhányat — a legszebb kilátó helyen levőket — úgy építették volna meg, hogy azok tartósan és biztonságosan szolgálták volna az egyre fejlődő természetjárás ügyét. Talán még nem késő, talán még volna mód néhány stabil, lépcsővel, karfával ellátott kilátó átalakítására.

A Margitahegy lankás hegyoldalán ereszkedünk le Szada községbe. Itt alussa örök álmát Székely Bertalan, a magyar táj nagy festője. Történelmi festészetünk e kimagasló egyénisége közel két évtizedig élt, festett e természeti szépségekkel gazdagon megáldott pestkörnyéki falucskában. A Schulek Frigyes építette műtermében ma múzeum áll. Emlékezteti az arra járó Székely Bertalan művésztéte.

Szada lakói szeretettel ápolják az itt élt nagy művész emlékét. Születésének évfordulóját követő vasárnapon (szül. 1835. május 8-án) minden esztendőben népviseletes emlékünnepeken róják le kegyeletüket. Ez év május 10-én a Vörös Meteor Stromfeld-emléktúrája útba ejti ezt a községet is. Szép volna, ha e vasárnapon a természetjárók tábora együtt emlékezne a falu népével.

Gödöllői erdőszélen

Megtekintjük a múzeumot, mely előtérre, nagyteremre, kisteremre oszlik. A nagyteremben azok a rajzok láthatók, amelyekről Székely Bertalan a pécsi székesegyház és a Mátvás templom freskóit készítette. A fő helyen, a bejáratnál szemben a művész életnagyságú mellszobra néz ránk. Strobl Zsigmond alkotása. A múzeumban ezenkívül több szada, vagy Szadán készített festmény, aquarell látható. A kisterem családja emlékét örökíti.

Szadáról a Haraszti erdőnek tartunk. Ennek egyik érdekessége a Homoki filmprodukción. A „Gyöngyvirágtól lombohullásig”, a „Vadvízország”, a „Cimborák” kedves állatszerplőit látjuk viszont. A teleptől nincs távol a pusztaszentjakabi tó. Széles erdővágáson közelítjük meg. A távolban az erdővágás képzeletbeli meghosszabításában a Pilis bércei sorakoznak. Az erdővágás végén erdőktől félig körülölelve rejtőzik a pusztaszentjakabi tó, partjain tanyai házak és a fák csendesen pihennek. Árnyaik lassan belefolynak a tó vizébe. Esteledik. A nap már lecsúszott a horizonton, elszürkült bíborpalástja is. Az erdőből elősuhánó árnyak sötét fátyollal borítanak mindent, csak az égre kúszó telihold óriási tányérja szór kékes fényt. Világánál érjük el a tölgyesi HEV állomást. *Tolkaji Tibor*

Szadai lányok (Bojtor András felv.)

Kerékpáron ZEMPLÉN-ben

Mikor világosodni kezdett, a négy kerékpár már ott állt a „garázs” előtt, éppen a málházással foglalatostkodtunk. Célszerűen úgy csoportosítottuk csomagjainkat, hogy az élelem, a ruházat, a szerszámok lehetőleg egy-egy csomagba kerüljenek. Pillanatnyilag kirakodó vásárhoz hasonlított ez a kép. Nem tartott sokáig, gyakorlott kezek hamar felerősítették a csomagokat a kerékpárokra. Egy utolsó ellenőrzés és már gurultunk lefelé az enyhén lejtő betonúton.

Célunk a zempléni hegység volt. Egymás után hagytuk el a kilométerköveket, átszaladtunk a Hernádon és hamarosan feltűntek a távolban a szerencsi cukorgyár kéményei. Mielőtt azonban beértünk volna a városkába, kényszerpihenőt tartottunk, ugyanis egy durranás és a belső kirepedt. Gumit cseréltünk, közben a csomagokat is megigazítottuk, melyek a rázkódástól kissé meglazultak. Jól kezdődött: az első 34 km után durrdefekt! Ennek az eshetőségnek a továbbiakban is ki voltunk téve...

Szerencs után a szembe fújó szél erősödött. Szorosan egymás mögött, váltott vezetéssel haladtunk, így valamivel jobb átlagot értünk el. Elhagytuk jobb oldalt a Tokajhegyet és utunk a Bodrog mellett vitt tovább. Már Zemlénben jártunk. A távolban felködlöttek a Sátoros hegyek. Kb. 63 km-t kerekeltünk az újhelyi betonon. Vámosújfalunál balra fordultunk, a hegyek közé, melyek árnyas erdőkkel, hús patakokkal, vadregényes várromokkal vártak bennünket a betonút izzasztó forrása után.

Lassan már itt volt az ebéidő is. Kerékpárom gondoskodott is róla, hogy megtartsuk. Ismét egy durrdefekt következett... Ebéd után jót napoztunk egy kukoricás szélén, majd ismét gépre ültünk. Utunkat porfelhő jelezte a makadámon.

Mind közelebb értünk a hegyekhez. Erdőhorvátiban lemostuk magunkról egy kútnál az út porát és lassúbb tempóban haladtunk tovább az Egres patak völgyében, Komlóska felé. Célunk nem a rohanás, hanem a vidék megismerése volt. Többször megálltunk, gyönyörködtünk a tájban...

Am sietnünk kellett, hogy még világosan tudjunk megfelelő táborhelyet keresni. Átszaladtunk a falun és északi végétől nem messze a Kecskéhegy oldalában ideális táborhelyet választottunk.

A sátrat több lapból készítettük, hogy négyen elférjünk benne. A kerékpárokat a sátor mellett összeláncoltuk. Mire a sátorveréssel elkészültünk, feltűntek a csillagok és nálunk is fellobbant a tábortűz. Mellette költöttük el a kiadós vacsoránkat, majd megbeszéltük a nap eseményeit és a következő napi terveket... Lassan hűvösödni kezdett, még elbeszélgettünk egy darabig, azután utolsót lobbant a tűz és mi is nyugovóra tértünk.

Reggel gyors ütemben bontottuk szét a sátrat, és leszaladtunk mosakodni a patakhoz. Felfrissített a hegyipatak vize. Mire visszaballagtunk, hátrahagyott társunk már elkészítette a reggelit. Ezzel nem sok időt vesztgettünk és nekifogtunk a csomagok elrendezésének. A pokrócokat, sátorlapokat mai túránkra nem akartuk magunkkal vinni, ezért a faluban levő üdülőbe adtuk be, arra számítván, hogy estére visszajövünk.

A harmatos fűvön csúszott a gumi. A falu is ébredezni kezdett, amikor a négy kerékpár elrobogott a kanyargó hegyi úton Óhuta felé. Gyakran szakítottuk meg az egyenletes tempót, olyankor fényképeztünk. Fenyőerdők, tágas tisztások suhantak el mellettünk. Óhutánál letértünk az országútról, erdei utakon kapaszkodtunk a

Hűsülés Erdőhorvát után
Regéc felé

Mennykővek felé. Itt találkoztunk az első viperával — szerencsére már nem élt...

Nemsokára az Ördög patak völgye tárult elénk. A faszor ismét szálerdőbe vitt, ahonnan meredek hegyoldalak között, aránylag jól kidolgozott, erősen kanyargó turistaút vezetett a völgybe. Itt-ott lehajló galyak nyúltak keresztbe az úton — ilyenkor felhangzott a figyelmeztető kiáltás a hátrább jövőknek. Szerencsésen értünk le a kerékpárnak kissé meredek úton. A völgyben néhány faházzal találkoztunk, később, a rohanó patakot követve elértük a kőkapui kastélyt.

Ezen a részen már ismét országúton gurultunk. Körülnéztünk a szép vidéken, majd ismét sustorgott a kavics a kerekek alatt — Pálháza felé. Jó tempóban haladtunk, de nem sokáig. Egy újabb defekt kényszerpihenőre készített.

Sietnünk kellett, első célunk, a füzéri vár még messze volt. Ahogy kiértünk a hegyek közül, a szél is feltámadt. Váltott vezetéssel mentünk és kb. 15 perc múlva elértük az újhelyi műutat is. Pálházán elkanyarodtunk északra, Filkeháza felé. Már messziről feltűnt a füzéri vár kiemelkedő kúpja. A Bisó völgyét követtük, majd állandó, hosszabb emelkedőn kapaszkodtunk csigalassúsággal.

Végül elértük a falut. A kerékpárokat egy házhoz tettük be, és megmásztuk a várhegyet. Gyönyörű kilátás nyílt innen a környező vidékre. Nézegettük a vár maradványait és megegyeztünk abban, hogy nem kis munka lehetett ezt a sásfészket megépíteni... Képele-tünkben régmúlt századok dolgos jobbágyai, legendás vízei elevenedtek meg.

Késő délután volt, mikor leereszkedtünk. Most már nem lehetett időt vesztegetni. Egy hegygerincen át megközelítettük Hollóházát.

Az emelkedőnek a porcelángyár mellett vágunk neki. Patakok, vízmosások kereszteltek. A táj jellege a Bükkre

Ereszkedés Középutára
Hatalmas kidőlt bükkfa

(Szerző felv.)

emlékeztetett: mészköves talaj, bükkerdők mindenhol. Egy darabig jelzett úton haladtunk, majd a jelzés megszakadt. Az erdőben már félhomály volt. Siettünk... Feljutottunk hamarosan az erdő szélére és sűrű cserjében vezető úton indultunk megkeresni a gerinccel párhuzamosan, nagyjából É—D irányba húzódó jelzett utat. Magas, térdig, néha derékig érő fűben ballagtunk — most már valamivel lassabban — egyetlen zseblámpánkat néha fel-fel villantva. A nyugati égbolton még halvány csík jelezte, hol ment le a nap. Abba az irányba tartottunk, így hamarosan kereszteznünk kellett az ősvényt. Negyedóra múlva egy tisztáson rá is akadunk. Most már helyben voltunk...

Hűvös szél surrant át a sötét lombok között. Felöltözködtünk, hogy megfázás ne legyen a dolog vége! Közben megbeszéltük a teendőket. Egyhangúlag úgy döntöttünk, hogy a hátralevő kb. 7—8 km távolságot és 300—350 m szintkülönbséget nem gyalog, hanem kerékpárral tesszük meg — a sötétség ellenére is. Holdfény nem volt, csak a csillagok pislogtak le ránk a fák lombjai között. Elöl én mentem zseblámpával felszerelve, mivel ez — szemben a dinamós lámpákkal — legalább egyenletes fényt ad. Óvatosan, azért aránylag gyorsan haladtunk a néma erdőben, a sötét fák között. Az utat itt is feltörték a kocsi-kerekek, a galyakat, szikladarabokat most nem lehetett olyan könnyedén kikerülni. Mindegyik veszélyt jelentett, villatörést, legjobb esetben esést vagy nyolcast. Idegfeszítő munka volt ezen az úton lejönni. Még egyikünk sem járt erre. Néhol útelágazás, vagy egy-egy tisztás állított meg. Ilyen helyeken jobban kellett figyelni az útirányt. Pár méter után egyikünknek kiegészett a körtéje. Ez kellemetlen volt. Társunkat közrefogtuk. A legjobb dinamós lámpa volt hátul — így az előtte levő jól láthatott lámpa nélkül is. Még óvatosabban kellett haladnunk, vigyázva a féktávolságra is. Ha útközben valami nagyobb kő vagy farönk akadályozott, mindig hátraszóltunk. Sajnos, így is megtörtént, hogy társunk kétszer „kényszerleszállással” ért földet. Lassan az erdő végét ért

és kitaposott úton, nyílt terepen száguldottunk a távolban feltűnő fények, Telkibánya felé. Gönc innen már csak egy lépés...

A faluban a kutyák majd leszedtek, mi azonban töretlen lendülettel húztunk végig a házak között — ismét országúton voltunk. Gyenge hátszél kerekedett. Ez még szárnyakat adott száguldásunknak az éjszakában. A kilométerkövek egymás után maradtak el és hamarosan feltűnt a cél...

Lemosakodtunk a falu közepén, a kútnál — szerencsére sötét volt, így kevésbé keltett feltűnést. Későn kopogtunk be a rokonokhoz. Nem kis meglepetéssel fogadtak. Vacsora közben meséltük el, hogyan kerültünk arra a vidékre. Most elmaradt a táborny — éreztük, kissé fáradtak vagyunk. A szalmára ponyvákat, pokrócokat terítettünk és néhány perc múlva az igazak álmát aludtunk.

Reggel kakas gondoskodott róla, hogy idejében ébredjünk. Eppen mellettünk kezdett kukorékolni. Kissé hűvös volt az idő és vacogtunk, ahogy kibújtunk a pokrócok alól. A hideg kútvíz azonban felfrissített. Reggelire lehajtottunk néhány pohár tejet, azután elköszöntünk. Most Újhatára kellett még visszamennünk, több mint 100 km állt előttünk hegyi terepen. Ezért nem akartunk sok időt vesztegetni a hegyek alatt, dűlőutakon tartottunk Hejce felé. Mire beértünk, ismét megszomjaztunk. Pár perc múlva már Főny felé robotgunk. Itt erős emelkedésű, 350-es gerinccre kapaszkodtunk fel. A kanyarokat levágva toltuk fel a gépeket. Felérve megpillantottuk a regéci várat. A fényképezőgép is előkerült. Utunk a vár alatt vitt el, felmenni azonban nem tudtunk, mivel nem akartunk megint éjszakára maradni.

Szép, változatos vidéken haladtunk.

A kanyargó szerpentin a Hutai patak völgyében, szelíd, mászor meredekebb emelkedésű, fenyő- és lomb-erdőkkel borított hegyek között vezetett, melyet gyakran szakított meg egy-egy nagyobb tisztás vagy legelő. A Kárpátokra emlékeztetett a táj. Közeledtünk Óhutához. Az erdőt ezen a részen feljebb szorították a megmunkált földterületek. Libák, csirkék röpködtek, szaladtak szanaszéljé feljlesztett gágogással, kotkodácsolással, amikor végigszáguldottunk a falum. Innen már ismerős volt a vidék. Hamarosan elértük az útelágazást, azután keresztülfutottunk Középután. Az üdülőben felvettük csomagjainkat és a kis patak mellett, napos tisztáson telepedtünk meg. Egy órát hátrahagyva, visszamentünk a faluba. Szerény ebédünk második felét a táborhelyen költöttük el. A sátorlapokat kiterítettük a napra és hosszabb pihenőt engedélyeztünk a hazamenetel előtt. Hamar elérkezett a délután és a málházast követően indultunk. Csak kis porfelhő jelezte az enyhe lejtésű makkadámon, hogy elviharzottunk Erdőhorváti felé.

Megszerettük ezt a kedves tájat.

A három nap úgy elröpült, mint három óra. Az útszéli fák már hazafelé vezettek. Lassan kiértünk a hegyek közül. Az erdők csendes világa után furcsának tűnt a forgalmas betonút, a hétköznapi élet ezernyi zaja. Közeledtünk Tokajhoz. Mielőtt elértük volna, rövid pihenőt tartottunk. Ezúttal a csomagtartóm villája szenvedett fáradttörést. Pár perc alatt meglapultuk és folytattuk utunkat. Most találkoztunk a második kígyóval. Az úton tekergett és csak az utolsó pillanatban vettük észre, amikor már el is húztunk mellette. Egyre távolabb kerültünk a kéklő Zempléni hegyektől, Szerencs felé jartunk. Ott, ahol az első defektet kaptam, most is újabb defekt állított meg minket...

Közeledett az este. Szép csend volt, kb. 25 km átlaggal gurultunk egymás után libasorban. Csak a gumik sus-torgó zenéje hallatszott, olykor egy-egy autó vagy motorkerékpár zúgott el mellettünk. Előttünk a nap izzó, vörös korongja aranykoszorút font a Bükk távoli csúcsai köré, mely alatt mint sötét felhő húzódott a város felett elterülő korom és porréteg. Néhány perc múlva, mint apró csillagok tűntek fel a város lámpái... otthon voltunk.

O. Á.

Ifjúsági Természetjárás

A Magyar Úttörők Szövetsége és a természetjárás

Kis Mihály, a Magyar Úttörők Szövetsége országos elnökségének tagja az úttörők természetjárásának fontosságáról és a táborozásokról adta az alábbi nyilatkozatot:

— Az 1957 tavaszi országos tanácskozásokon meghirdetett elveink alapján az úttörőcsapatok táborozásánál fontosnak tartjuk az önálló csapatátborozást. Ez az úttörőpajtások, a csapatok erőpróbája. Maguknak kell előteremteniük a táborozás előfeltételeit, maguk választják ki az ország legjobb vidékein a táborozásukhoz szükséges helyeket. Az 1958-as év tapasztalatai azt igazolják, hogy nevelési szempontból is mindenekelőtt az olyan úttörőtáborok voltak hatással a pajtásokra, amelyeket az ország különböző szép vidékein, testet-lelket felüdítő hegyekben tartottak.

— Az előző évek tapasztalatai alapján összegyűjtöttük és a közeljövőben megjelentetjük „Úttörő táborhelyek” címmel a szép és kényelmes táborhelyek leírását. Az ország különböző vidékét, a Tiszántúlt, Bakonyt, Pilist, Vérteset, Mecseket, Mátrát, Bükk tájait rendszeresen és módszeresen dolgozta fel sokszáz úttörő. Az előző években szervezett táborokról leírást és térképvázlatokat készítették s ezeket országosan összegyűjtöttük. Ugyanígy cselekedtek megyei elnökségeink táborozási bizottságai. Az „Úttörő táborhelyek” c. kézikönyv segíti majd a pajtásokat.

— Az úgynevezett nomád táborozás megszervezése is komoly erőpróba. A tavaszi hónapokban, a tavaszi iskolai szünidőben szervezzenek úttörőcsapataink néhánynapos próbatáborozást. Itt az úttörők megismerkednek a táborozás nehézségeivel, a szabadban éléssel, sátorozás gondjaival stb. A nyári kétéhetes táborozás mellett nagyon sok úttörőcsapatunk tervezi az ún. vándortáborozást. A vándortáborozás nehezebb az állótáborozásnál. Lényege, hogy a csapatok összeállítanak két-három hetes, vándortáborozásra való útvonalat. Javaslatképpen központunk kidolgozott vándortáborozásra kínáló útvonalakat. Bejárásuk legalkalmasabb arra, hogy az úttörők megismerjék a haza legszebb tájait.

— Az úttörőtáborok, a természetjárás a nevelőknek, úttörővezetőknek csak forma és keret. Rajtuk múlik, hogy azt az úttörőpajtások nevelésében jól hasznosítsuk, alkalmazzuk. Először is azt szeretnők elérni, hogy úttörőink ismerjék meg táborhelyük környékének történelmi, földrajzi viszonyait, forradalmi hagyományait, a népi demokrácia vívmányait, tájaink növényzetét, kőzetét, természeti adottságait. Teremtsenek kapcsolatot táborhelyünk környékének lakosságával, úttörőcsapatával. Ezeket mindenekelőtt félnapos, egésznapos kirándulások, természetjárás kereté-

ben kell megismerniök. Nevelőmunkánkat segíti, ha a táborozó úttörőink dolgoznak s maguk is részt vesznek táboruk felépítésében, a tábor ellátásának biztosításában, különböző gyűjtésekben, vigyáznak táborukra, őrséget állnak, szolgálatot teljesítenek. Nagyszerű nevelési alkalmat jelentenek a tábortüzek, beszélgetések kint a természetben.

Mindenekelőtt az olyan úttörőtáborok szervezését támogatjuk, ahol úttörőink a környező állami gazdaságokban, erdőgazdaságokban, termelőszövetkezetekben napi néhány órát dolgoznak. Az illetékes gazdaságok különben is biztosítják az úttörők táborozásának feltételeit. Az Országos Erdészeti Főigazgatóság az ország több ezer úttörőjének napi 3—4 órást elfoglalással, teljes ellátással munkát ad.

Kiss Mihály nyilatkozatából is láthatjuk: alapos, széleskörű nevelőmunkát végeznek úttörővezetők azért, hogy gyermekeink megismerjék és megszeressék a természetet s hazánk tájait járva, ismereteikben gazdagodjanak. Így lesznek az úttörőkből igazi hazafiak, a szülőföld hű gyermekei.

Halácsi Dezső

HAJÓÉPÍTŐK VISEGRÁDON

A visegrádi 3926. sz. Hunyadi Mátyás úttörőcsapat a múlt év őszén vásárolt egy 17 méter hosszú és 3,2 méter széles hajótestet. Végre megvalósíthatják a Duna mentén élő gyermekek a vízi természetjárást! — merült fel bennük a gondolat.

Balla Benjámin csapatvezető tanár hajózási terveikről elmondotta, hogy 1960 nyarán szeretnének német úttörőpajtásokat vendégül látni Visegrádon és hajójukkal a Slón feljutni a Balatonra. A Német Demokratikus Köztársaság úttörőcsapata pedig megmutatná a tengert.

Az úttörőcsapat szervező testülete a visegrádi KISZ fiatalokkal, az általános iskola tanterületével és néhány üzem vezetőjével ezért határozta el, hogy a hajót felépíti és nyáron már üzemelteti. A megyei úttörőcsapatok pénzt adományoztak a hajó melletti felépítéséhez. Az Úttörők Országos Elnöksége is minden támogatást megígért. KISZ fiatalok nagy része társadalmi munkával járul hozzá a hajó megépítéséhez. Az üzemek is megmozdultak és a munkások serege jelentkezett. Így készült el már a hajó egyengetése, részben a fedélzet is megvan, több alkatrészt felszereltek.

A Természetjárás hasábjain keresztül is kéri a visegrádi úttörők a hajógyárak KISZ szervezetét, csatlakozzanak a visegrádi KISZ mozgalomhoz, vegyenek részt ők is a hajó felépítésében, mert a visegrádiaknak nincs hozzá elég alkatrésztük.

Karvaly Gyula tanuló a legtöbbet dolgozott a hajón, legjobb eredményt ért el a modellezésben és a tanulásban is kiemelkedik. Edesapja, Karvaly Gyula pedig a hajó tervét készítette el. Segített a mérnöki munkában Magyarai Kossa Géza is. Jó munkájukért meg kell dicsérnünk Graczár Mihályt, Mojzes Gyulát és Blaskovits György tanulókat. A hajóépítés vezetője, Tóth József tanító, a modellező szakkör vezetője.

A hajóépítő pajtások most nagyon bíznak abban és remélik, hogy a sajtó nagy nyilvánosságán keresztül visszhangra talál kérdésük és széleskörű társadalmi összefogással minél előbb sikerül víze bocsátanok zászlódíszbe öltöztetett hajójukat.

H. D.

Segítsük az

úttörő mozgalmat

A természetjárás sportjába a legseleesebb tömegek kapcsolódhatnak be. Nincs korhoz kötve, nem kell hozzá különleges felszerelés, sem sportpálya. A természetjárás testet-lelket felüdít, nem csupán sport, hanem az akaratot is erősítő testi-lelki torna. Fővárosunk — szerencsésen — hegyek lábánál fekszik. A budai, a pilisi hegyek gyorsan és kis költséggel megközelíthetők. Egyesületünkbe mégsem jelentkezik elég fiatal. Fiaataljaink közül sokan előnyben részesítik a „mutatósbab” sport és szórakozási ágakat. Változtassák ezen az állapoton. Hogy a természetjárók táborát sok új, ifjú erővel növelhessük, a fiatalokkal egész zsenge korban foglalkoznunk kell. Már úttörő korában meg kell nyernünk a pajtásokat a mi sportunknak! Vigyük el őket az erdőbe, hogy a jó levegőn erősödjön szervezetük. Vezessük el őket völgyeinkbe, ahol patakok csörgedeznek, hegyek ormára, ahonnan messzire elláthatnak, megismerhetik épülő, szépülő hazánk tájait.

Az úttörő mozgalom foglalkozik a természetjárás alapkérdéseivel. Vezetők időnként kirándulni is viszik az úttörőket. Szép eredményeket is elér egyik-másik csapatuk. De sok olyan úttörőcsapat van, amelynek vezetője a természetjárásban gyakorlatlan, vagy ha gyakorlott is, segítség nélkül kevés ideje marad a természetjárásra. Itt segíthetnénk az úttörővezetőknek. Felhívom a természetjáró szakosztályok figyelmét, segítsenek az úttörőknek. Vezessék el őket az ország legszebb vidékeire, neveljék a természetet, a társadalom tüzetes megismerésére, megbecsülésére, a szocialista haza hű fiaivá.

Szép és nemes feladat az ifjúság nevelése: ebből a munkában indítsanak versenyt a természetbarát szakosztályok!

Ulm Gyula

Klement Gottwald Vasas természetbarát szakosztály tagja

BÁNYÁSZ ÜTTÖRÖK

Rónabánya-telep úttörőcsapata április 4-én kapta meg a megye legjobb csapata címet és az országos Úttörő Szövetség vörös zászlaját, Ebből az alkalomból meglátogattuk őket és most néhány sorban hírt adunk életükről.

Az igazgatói szobában beszélgetünk Paulovits Gyula csapatvezetővel. Oly sok mindenről kérdezzük, hogy alig győz válaszolni. Aztán csak úgy beszélgetés közben kihúz egy fiókot és elénk tesz egy újságpapír csomagot. — Tudtok ti valamit az emberi csontokról? — kérdezi — mert van itt egy gyanús csonthalmaz, amit az egyik közeli barlangban találtunk még az ősszel. Nincs biológusunk és most nem tudjuk, mihez kezdjünk vele. Minket roppant izgalomba hoz a különös lelet s bár nincs valami nagy felkészültségünk megnézzük az újságpapírból elősárgálló csontokat, s mindjárt ígéretet is teszünk rá, hogy illetékes helyen megmutatjuk. Ezután újabb kéréssel állunk elő. Meg tudnák-e mutatni nekünk a csontok lelőhelyét. Ekkor látszik csak igazán, milyen egyszerű úttörőkkel van dolgunk.

Riadóban az őr

A parancs negyedórán belül végigfut az őr tagjai között. Egyszer csak szállingóznak befelé a pajtások. Félóra sem telik bele, együtt vannak a „Partizánok” — ez az őr neve. Teljes menetkészen jelentkeznek a csapatvezetőnél. Az övekben csákány, a vállakon kötél, kötélhágcsó, a zsebekben elemlámpa, és a szemekben tette kész harci tűz lobog.

Nótaszóval indulnak s a harsány ének csak az erdőben csendesül, hogy el ne riasszuk az erdő állatait. Történelmi nevezetességű helyen járunk. A salgótarjáni szénmedence környékén, ahol 1919 májusában oly hősiességgel harcoltak a bányászok. Egy katonasírnál megállunk, a gyerekek mesélnék róla, aztán tovább megyünk. Pár lépéssel odább egy géppuskaállás földbe vájt nyomainál állunk meg újból. A puskacsöve a völgy felé, a cseh intervenciók állásai felé volt állítva. Még most is látható a bemélyedés, a fegyver helye a festőien szép völgyfőn. Pár percig megilletődötten állunk e dicső emléké helyen.

A gyerekek ezalatt a harcokról mesélnék. Bekapcsolódva a történelmi nyomolvasók táborába, felkeresték 1919 élő tanúit, sokszor elbeszélgettek velük, s együtt kirándultak ide.

Aztán folytatjuk utunkat, s nemsokára feltűnnek a szilvaskői hegy hatalmas sziklái. Egy kis kapaszkodó s már ott is vagyunk a barlang bejáratánál. Gyors, biztos mozdulatokkal kötik a fához a biztosító kötelet. Előkerülnek a lámpák és megindulunk lefelé. Talán 8—10 méter az egész s már lent is vagyunk. Elemlámpák fényénél mutatják a csontok lelőhelyét.

Hideg és sötét a sziklák alja

Egy kissé megborzadok, ahogy fejemre hull a beszivárgó esővíz, s ahogy mindinkább körülvesz a nyirkos sötétség. A gyerekek arcán azonban nyoma sincs sem félelemnek, sem borzongásnak. Őket inkább a romantikus helyzet s a kutatómunka izgalma tartja lázban. Valaki megszólal a csendben: Nekem mesélte az egyik veterán bácsi, hogy 1919-ben volt, aki ide menekült a csehek támadásai elől, lehet, hogy az ő csontjuk ez?

Az elemlámpák fénye ide-oda imbolyog, majd rávilágít a beszélő arcára. Ez igen érdekes fordulat a kutatásban.

Mozgásba jönnek a fantáziák. Egy kissé elgondolkozom ezen a helyzeten. Kora ifjúságom valamelyik regényrészlete jut az eszembe. A valóságos élményekből az én korosztályom kimaradt. A cserkész élet nem szegény gyerekeknek való volt. Más pedig nem volt, ami ezt pótolta volna. Mostanában — munkámnál fogva — sokszor vagyok hasonló helyzetben úttörőkkel és nemegyszer merült fel bennem a gondolat, hogy a sors most kárpótol engem gyermekkorom elszalasztott romantikájáért.

Még néhányszor végigpásztázunk lámpáinkkal a barlang mélyét, aztán kifelé kászálódunk. Fényképen megörökítjük a zsákmányt és az egyik pajtás, névszerint Benkő József őrvezető, pontos rajzokat készít a barlangról és a csontok lelőhelyéről. Visszafelé — ahogy idefelé is — szép rendben megyünk és beszélgetünk. Elmondják, hogy első kalandjuk alkalmával egy „barlangi lepke” vezette őket a csontokhoz. A mélység felé nézve lehettek, amikor a barlang kissé kiszélesedett s azt hitték, ez a vége. Ekkor egy fehér lepke szállt fel előttük, s az valahol beljebb tűnt el. Akkor indultak tovább, s így találták meg a csontokat egy kő alatt...

Nemsokára visszatérünk

Elbúcsúzunk a pajtásoktól s a csapatvezetővel beszélgetünk még. Áprilisa nagyobb arányú barlangkutató és éjjeli hadászati gyakorlatot terveznek az 1919-es harcok színterén, annak emlékére. Erre mindjárt meghívást is kaptunk.

Nagyon jó úttörőélet folyik itt Rónabánya-telepen, sokat foglalkoznak a természetjárással. Búcsúzóul sok sikert és további jó munkát kívánunk a megye legjobb úttörőcsapatának!

GYURIS GYULA

Kézfogas a leszállás előtt

★

Kúszás a járatokban

A leletek vizsgálata (Szerző felv.)

Túra-kajakozás

I.

Az a természetjáró, aki megismerkedett már a vízi-élettel és ezen keresztül is szeretné megismerni hazánk folyói és tavai mellett lévő természeti és történelmi nevezetességeket, annak előbb-utóbb rá kell jönnie, hogy erre legalkalmasabb a vízi-jármű: a kajak, vagy a kenu, de ezek közül is leginkább az összerakható gumikajak. Mert semilyen más vízi-jármű nem biztosít olyan lehetőséget, mint ez. Hogy miért emelem minden más vízi-jármű elé a gumikajakot, azt a következő tényezők szabják meg.

1. Kis merülése miatt egészen sekély vizeken is közlekedhetünk vele,

2. rövid és keskeny mérete gyorsirányváltótatást biztosít még szűk helyeken is,

3. meghajtása kézbe tartott rövid könnyű evezővel a hajótest mellett történik,

4. zárt fedélzete hullámvédő köténnel még hullámos-viharos vizen is biztosítja a felszerelést az elázástól,

5. a súlypont közel helyezkedik el a jármű aljához, mely előnyössé teszi a stabilitást,

6. haladási iránya egyező a szemléldőssel és ez biztosítja az akadályok gyors felismerését és időben való leküzdését,

7. összecsomagolt állapotban egyszerű a szállítása és ezáltal a távoli vizeket könnyen megközelíthetjük,

8. szétszedhetősége lakásban való tárolásra is alkalmassá teszi, tehát garázsirózási költség nincs.

Ezen egyszerű tulajdonságok összesége biztosítja, hogy az érdeklődés iránta egyre növekszik.

Ha azt akarjuk, hogy programunk zavartalan és zökkenőmentes legyen, akkor járművünk karbantartására kellő gondot kell fordítanunk, annál is inkább, mert szakszerű és gondos kezelés mellett élettartama 15—20 évet is elérhet.

Mi tehát a teendő, ha azt akarjuk, hogy járművünk hosszúéletű legyen és túráinkon meglepetések ne érjenek.

Tavasszal, az első vízszállítás előtt, tüzetesen vizsgáljuk meg a víz legapróbb részleteit, nincsenek-e repedések a merevítő rudazaton, vagy a bordák csapolásánál. Utána a vereitek következnek, mert a téli hidegben a garázsban tárolt kajakunkon a rézveretek idővel megpedezhetnek. A meglazult csavarokat, csapokat

húzzuk meg, vagy szegecseljük. Ha mindezzel megvagyunk, a víz lakkozását vizsgáljuk át és ha szükséges, vékony lakkréteggel vonjuk be a felületet. Ez a kopás leginkább a létránál következik be, ahova a lábunkat helyezzük. Ettől függetlenül két-három évenként lakkozunk be az egész vázat, de előtte finom üveg-papírral csiszoljuk át az eredeti lakfelületet. Ha ezt a műveletet gondosan és lelkiismeretesen végezzük, akkor a fa alkatrészeket biztosítottuk a korhadástól és a gombásodástól.

A víz átvizsgálását követi a huzat, vagy a kajak-bőre, — kezelését végezzük különös gondal! Ez a rész biztosítja kajakunknak: száraz belső terét. Túráink alkalmával a legnagyobb elővigyázatosság mellett is előfordul, hogy a lábunkra tapadt iszap, vagy homok belekerül kajakunkba. Ez aztán a létra, valamint a huzat érintkező felületénél helyezkedik el és a kajak elasztikus mozgása által dörzshatást fejt ki mind a huzatra, mind a víz lakkrétegére. Ezen lerakódás eltávolítása érdekében gyakran szedjük szét kajakunkat és gondosan töröljük ki a huzat belső részét szivaccsal.

Ezt a műveletet különösen az utolsó túra végén végezzük el nagy gondal, mikor téli tárolásra helyezzük el kajakunkat. A huzat gumírozott részét kívül-belül erre a célra készített kajak-pasztával, — ha ez nincs, megfelel a glicerin is — kenjük be, hogy a kiszáradástól megvédjük felületét. Ha kajakunkat szétszedett állapotban tároljuk, így a huzatot piskóta-tekerics formájában hajtjuk össze, mert ilyen módon a gumi felületén a törések és ezzel járó repedéseket megakadályozzuk. A huzat felső részét, mely vastag autótető vászonból készül, ajánlatos 3 évenként sűrű impregnáló szerrel bevonnani, hogy biztosítsuk a fedélzet vízátnemeresztő képességét.

Ha a víz és a huzat alapos átvizsgálásával készen vagyunk, akkor következnek a tartozékok (vitorlarúd, kötélzet, csigák, hullámvédő köté, kormány szerkezet, kiskocsi, csomagoló zsákok), mert ezeknek elhanyagolásából nagyon sok kellemetlenség származhat, különösen akkor, ha ezt távoli túrán veszük észre. Pl. kiskocsi tengelye törött, hullámvédő kötény patentja kiszakadt, vagy a vitorla rudazata el van repedve stb.

Ilyen kellemetlenségek elkerülése végett ne sajnáljuk az időt a tüzetes átvizsgálásra, mert ez sok bosszúságtól fog megmenteni. Ezt a munkát ajánlatos nemcsak tavasszal, hanem minden távoli túra előtt, de különösen vadvízek bejárása alkalmával elvégezni.

Itt elsősorban az összerakható gumikajakok idény előtti kezelését ismerttettem, de ez, kisebb-nagyobb módosítással, ugyanúgy vonatkozik a merev építésű kajakokra, valamint a többi vízi-járműre, amelyekkel folyóinkat, tavainkat akarjuk bejárni.

Susóczky Ferenc

Esztétikai alapfogalmak

Csaknem valamennyiünknek nyílt alkalma, hogy azonos tárgyú képeket tart-hatunk kezünkben. Azonos tárgyuk mellett tartalmukban és technikájukban azonban különböztek egymástól. Ugyanakkor azt is megfigyelhettük, hogy nem mindig a hatásos fényekkel, látványos elemekből felépített kép nyerte el tetszésünket! A „miért” kérdésre, az esztétika szabályainak ismeretében, választ tudunk adni.

Az esztétika — erőltetett fordításban „széptan” — szabályai emberalkotta törvények, melyeknek nem kizárólag a szép meghatározása a célja, hanem segítséget nyújt a szépre való törekvésben, illetve annak elbírálásában. Hozzá kell tennem, hogy nem önkényes megfogalmazás útján jöttek létre, hanem az ember bizonyos életkörülményeivel, életmegnyilvánulásai-val összefüggőek. Gyakorlati példa erre: képeinken a balról jobbra történő mozgás, haladás irányát szemünk szívesebben látja, mint fordított változatát. Ennek megszokott írás-olvasás módszerünk az alapja. Ilyen irányú elemzések — a teljeség igénye mellett — kötetekre terjednének, ezért megpróbáljuk a legfontosabb, alapvető tényezőket kiemelni.

Általánosságban kerüljük képeinken a szimmetriát! Tehát túratársainkat, turistaházat, hegycsúcot, kilátótornyot lehetőleg ne állítsuk a kép középre, különösen akkor ne, ha a tőlünk jobbra-balra elterülő környezet csaknem egyforma rajzot mutat. Ugyanez vonatkozik a nyugodt víztükrősen jelentkező tájról készült képekre is. Az előbbieknél a személyi vagy kilátó függőleges, az utóbbinál a víz partja vízszintes szimmetriavonalat képez. Ezeket helyes beállításnál, vagy a víz-tükör simaságának bedobott kövel való megbontásával segíthetünk.

Amint azt az előzőekben tanácsoltuk, szerepeltesünk személyt gyakran képeinken, természetesen foglalatossággal — tájolás, tükrözés, természetben való gyönyörködés közben. Ne engedjük, hogy gépünkbe merevedve fabábként szerepeljenek. Ha mozgásban levő személyeket, járműveket fotózunk, azok haladási irányában hagyjunk nagyobb teret. Ennek mértéke a mozgást jellemző sebességtől függ. Tehát fagyolagó turista előtt kisebb tér is megfelelő egy sítalpon száguldoval szemben. A kép széle irányába igyekvő, ahhoz közelkerülő személyt vagy már a felvétel során, vagy későbbi kidolgozásnál alkalmazott vágással hagyjuk el, mert az illető — szaknyelven kifejezve — „ki-megy” a képből.

Utak, patakmedrek, erdőszélek képeinken vastagabb-vékonyabb vonalakat mutatnak. A már említett szimmetriához hasonlóan övjük fotóstársainkat ezen vonalaknak képiük széleivel párhuzamos alkalmazástól, mert mindkettő unalmas benyomást kelt a szemlélőben. Tehát gyalog- vagy országút ne húzódjék előtérünkben párhuzamosan képünk alsó szélével. Ugyanez vonatkozik a fatörzsekre és útszéli villanyoszlopokra is. Megfelelő nézőpont megválasztása, illetve pár fokos döntés elegendő már ahhoz, hogy e szabálynak eleget tegyünk. Sok felvétel készült már Visegrád romjairól a nagymarosi Duna-part felől. Ezeket a dunántúli part majdnem minden esetben párhuzamos. Ha azonban pár száz méterre Vác vagy Zebegény irányából készíttük felvételünket, képünk helyesen módosul.

Amikor tájfelvételünkben útnak is szerepet szánunk, úgy járunk el helyesen, ha felvételi pontunkat olyan módon választjuk, hogy az út képünk valamelyik alsó feléből lágy ívvel, a perspektíva szabályai szerint fokozatos keskenyedéssel közép tájon olvadjon a horizontba. Ha erre módunk van, keressük meg a szóban forgó út egyik olyan szakaszát, melyen kis ívű kettős kanyar van. Az ilyen „S” kanyar a szem számára megnyugtató, kellemes és igen szép hatású.

Beller Iván—Brett Pál

A Német Demokratikus Köztársaság Állami Turista Bizottsága táviratban üdvözölte a Magyar Természetbarát Szövetséget és a magyar természetbarátokat a Magyar Tanácsköztársaság megalakulásának 40. évfordulója, majd a fasiszta elnyomás alóli felszabadulás 14. évfordulója alkalmából.

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy Szépvölgyi Antal, a volt OTSB mellett működő Természetjáró Társadalmi Szövetség Elnökségének tagja, a Magyar Optikai Művek SE Természetjáró Szakosztályának vezetője, az Országos Természetjáró Tájékoztató Versenybíró Tanács tagja hosszú betegség után elhunyt.

Nagy megrendüléssel tudatjuk, hogy Rotschild Márton, a Ruházati Dolgozók Természetjáró Ligájának vezetőségi tagja, az 1959. évi Felszabadulási Emléktúra előkészítő Bizottságának tagja, április 4-én, a Papréten tragikus hirtelenséggel elhunyt.

Emléküket kegyelettel megőrizzük.

A Természetbarátok Turista Egyesülete megalakulásának 50. évfordu-

lójáról 1960-ban nagyszabású ünnepek keretében kíván megemlékezni a szövetség. Az előkészítő bizottság vezetésével Zelinger Gyula elvtársat bízta meg az Elnökség.

A szövetségnél április 1-ig, 20 000-nél többen újították meg igazolványukat.

A természetjáró szervezetek és az iskolák turistaház helyigénye jelentősen megszorodott és azt a turistaházak jelenlegi kapacitása nem tudja zökkenőmentesen kielégíteni. A jelenlegi helyzet javítása és a még fokozódó igények teljesítése érdekében a szövetség Elnöksége felszólította a Turistaházakat Kezelő Válat Igazgatóságát, hogy a dobogókői, dömörkapui, fehérkúti, hollósetől, mátraházai és „Hermann Ottó” turistaházak mellett létesítsen kultúrát berendezésű, a táborozási követelményeknek mindenben megfelelő sátoráborokat. Egyidejűleg felkérte a Szakszervezetek Országos Tanácsa Sportosztályát, hogy az Üdülési osztállyal karöltve vizsgálja meg, hol

lehet a természetjárók részére a hegyvidéki üdülők mellett sátoráborokat létesíteni.

A Magyar Tanácsköztársaság megalakulásának 40. évfordulója alkalmából „Tanácsköztársaság” Emléktúrát rendez a szövetség a SZOT-tal és a KISZ-szel karöltve 1959. június 7-én Esztergom-Vaskapura és június 27—28-án Salgótarján-Salgó. Ezúton is felkérjük a természetjáró szervezeteket, hogy turatervekben jegyezzék elő e fontos időpontokat és szervezzenek tömegtúrákat ezen alkalmakkor.

Május 9—10-én évadnyitó vizitúrát rendez a szövetség Vizitúra Bizottsága Szentendrén.

A szövetség Hegymászó Bizottsága május 25—31-én a Bükkben rendez mozgótáborozást az érdeklődő hegymászók számára.

Többektől érkezett megkeresésre ezúton is közöljük, hogy korlátozott számban még kapható a „Felszabadulási Emléktúra” jelvénye a szövetség irodájában. Ára 4,— forint.

Felszabadulásunk évfordulóján

Már április negyedikén, szombaton megindultak a csoportok a Vörösköre, a hagyományos ünnepek előkészítésére.

Az egyesületek külön táborhelyeket jelöltek ki osztályaik kényelmes elhelyezésére. A tájékoztató szolgálat, elsősegély-sátor, büféátrak már kora reggel várták a túrázókat. Az erdők ösvényein a versenyzők még keresték az elrejtett pontokat, amikor vasúton, hajón, autóbusszon megindult a természetjárók áradata.

Az emlékmű szépen feldíszített talapzatán az újpesti munkásörtség természetjárói és a KISZ fiataljai álltak díszőrséget.

Pontos időben kezdődött el az ünnepség Székely Miklós megnyitó szavaival. Erős József elvtárs, a Magyar Természetbarát Szövetség elnökhelyettese ünnepi szónoklatában értékelte a szovjet hadsereg felszabadító harcának jelentőségét és a szovjet népek szakadatlan segítségét. Szólt a természetjárás nagy fejlődéséről és további kedvező lehetőségeiről.

Az ünnepi beszéd után Kossa István elvtárs és a szövetség koszorúit 54 szervezet koszorúja övezte az emlékművön.

Az ünnepség után hirdették ki a Felszabadulási emlékverseny eredményeit.

A jól megrendezett ünnepségért köszönet illeti a rendező gárdát, a műsorban szereplő Kimizsi énekkart, a HÉV és a MÁVAUT dolgozóit, akik a kitűnő közlekedést biztosították és nem utolsó sorban a sok ezer természetjárót, akik az ország minden részéből összegyűltek, leróni kegyeletüket a felszabadító hősök iránt.

Felszabadulási emlékverseny

Az 1959. évi Felszabadulási emlékversenyen 60 sportkör (szakosztály) 450 versenyzője indult. Eddig ez volt a legnépesebb április 4-i rendezvény.

A verseny a Ságvári turistaház—Keserős gerinc—Nagy Villám—Leányfalu körzetben került megrendezésre. Az „ismert” terep számos váratlan nehézségét a jól felkészült versenyzők sikeresen küzdötték le. A sűrűn elhelyezett időmérők mérsékeltek a futást, mert nem lehetett halmozni a nyert időket.

Az öt osztályban rendezett verseny eredményei:

I. osztály:

1. Bp. Spartakusz	9 hely. p.
2. Bp. Pedagógus	17 hely. p.
3. Vasas Dinamo	17 hely. p.

II. osztály:

1. MAFC	2 hely. p.
2. Bp. V. Meteor	7 hely. p.
3. Bp. Spartakusz	8 hely. p.

III. osztály:

1. MAFC	0 hibapont
2. Bp. Pedagógus	0 hibapont
3. Közl. TE	0 hibapont

Ifj. osztály:

1. Autóbusz fóm.	0 hibapont
Bp. Spartakusz	0 hibapont
2. MAFC	0 hibapont
3. MÁVAG	0 hibapont

Női osztály:

1. Bp. Pedagógus II.	20 hibapont
2. Bp. V. Meteor	30 hibapont
3. Miskolci VSC	57 hibapont

Az összetett verseny győztese és a vándordíj védője:

1. MAFC	93 pont
2. Bp. Spartakusz	86 pont
3. Bp. Vasutas	80 pont

OLVASD ÉS TERJESZD A

Természetjárást

A TURISTÁK LAPJÁT

EGYESÜLETI ÉLET

A Budapesti Természetbarát Szövetség emléktúráját és ünnepséget rendez a Tanácsköztársaság évfordulójának tiszteletére, május 24-én a nagyszénási turistaháznál. Az impozáns megmunkálásra valamennyi budapesti turisztaszervezet megkezdte előkészületét.

A Közalkalmazottak Szakszervezete Sportosztálya vartúra jelvénytulajdonos versenyt írt ki.

Az Országközi Közalkalmazottak SK természetjáró szakosztálya Visegrádra, Drégelyvárra, Hollókőre, Pogányvárpusztára, Salgóvárra vezeti túráit az első félévben.

A Nógrád megyei Természetbarát Szövetség hagyományos Petőfi Sándor versenyén 23 csapat indult. Az igen erős mezőnyű, II. osztályú versenyt a Salgótarjáni Kohász SE I. csapata nyerte a Bp. Török és II. csapatuk előtt. Az első három csapat hibapont nélkül oldotta meg feladatát.

A Bp. V. Meteor hagyományos kevélynyergi találkozóját április 26-án, du. 14 órakor rendezt.

A Debreceni Vasutas SK természetjáró szakosztálya március-júniusban a környéki túrákon kívül hét hegységet keres fel.

Az Építők Természetjáró Ligája Mozgalmi és tanulmányi versenyt írt ki az ifjú természetjárók részére (10-18 év). A verseny három ágazatban kerül lebonyolításra (csak azok vehetnek részt, akiknek iskolai tanulmányi átlaga 2,5-nél nem rosszabb, az ifjúsági rendezvények legálább 25%-án részt vesznek és erkölcsi, fegyelmi szempontból kifogás alá nem esnek).

a) Mozgalmi verseny. Győztese, aki az ETL országos találkozójáig a legtöbb megmunkálást vesz (külön pontozás szerint).

b) Aki a természetjáró tájékozódási versenyeken a legtöbb hivatalos minősítési pontot szerezte.

c) Aki az iskolai és sportoktatási munkában a legjobb eredményt éri el (iskolai tanulmányi eredmény, természetjáró tanfolyamok, sporttelmélet).

Az Építők Természetjáró Ligája ez évben is kiírta jelvénytulajdonos vartúráit és pontszerző túraversenyt is rendez.

A Petőfi Sándor gimnázium természetjáró szakosztálya „Március 15” kupaversenyét az Ybl Miklós technikum nyerte a Vörösmarty gimnázium és az Egressy G. gimnázium előtt.

Székesfehérváron a megyei szövetség rendezésében lefolyt alapfokú túravezetői tanfolyam vizsgáját a tanfolyam résztvevői sikeresen letették.

A vizsga előtt megemlékeztek a Tanácsköztársaság 40. évfordulójáról és felelevenítették a munkásturista mozgalom emlékeit.

A kaposvári Nádasi erdőben, a megyei szövetség rendezte csillagtúra célpontja a 19-es mártírok Latinka emlékműve volt. Az emlékműnél Benze József, a megyei szövetség elnöke tartotta az emlékbeszédet. Utána a szakosztályok és szervezetek koszorút helyeztek el az emlékművön.

A megyei szövetségnél idáig öt szakosztályt tartanak nyilván, de vannak más működő szakosztályok is. A megye másfél száznál természetjárója nagy tervekkel szöveget. Utjelzéseket festenek, két forrást kívánnak foglalni és kulcsosházakat létesítenek. Mivel szervezett turistacélú idáig nemigen folyt, legnagyobb gondjuk a túravezetőképzés. Már most előkészítik az őszi alapfokú tanfolyamot, hogy megfelelően el legyenek látva vezetőkké.

Munkájukhoz a megyei TST minden támogatást megad. Ugyisint segíti őket a KISZ és a megyei pártbizottság lapja is.

A Soproni Postás új vezetősége elkészítette az évi programját. Költségkímélés céljából hivatalos túrákat csak a Dunántúlon rendeznek. A különböző szakági túrák mellett sürűben rendeznek hétvégi kirándulást, táborozást a postás dolgozóknak. Erdekesebb rendezvényeik: a csásfordi rezervátum, a rőtődi erdő. Az idén egyéni háromtusa terepversenyt rendeznek a most alapított „Deák-küti” vándorszerlegért.

A Kintzsi Természetbarát Liga szakosztályát 10 éves fennállására létszámát 3000 főre kívánja felelelni. Felhívta hát az élelmezési dolgozókat további szakosztályok alakítására és tagszervezésre.

Hathetes esti túravezetői tanfolyamot indítottak, májusban pedig a Kékesen négynapos tanfolyamot rendeznek.

Túravezetők összefogására, a minőségileg vezető fejlesztésére megalakítják a Liga Túravezető Tanácsát.

A Vasas Túravezető Tanácsa megkezdte munkáját. Az Intézőbizottság tagjaiból és meghívott aktívából Gyalogtúra-, Vízitúra-, Kerékpártúra-, Utazási és elszállásolási, Oktatási és Táborozási bizottságokat alakítottak. Levelező tanfolyam formájában teszik lehetővé a vidékiek túravezetői képzettségének megszerzését.

A II. Országos Vasas Találkozót július 19-22-én rendezik a borsényi Nagy Irtás pusztán.

Az egyesület a Börzsöny hegység megismerése céljából I-II. osztályú és ifjúsági természetjáró tájékozódási csapatversenyt írt ki.

A Spartakusz Természetbarátok budapesti klubja a múlt évben 167 túrát vezetett 1444 fő részvételével 12 hegységben. Ezenkívül hat országban jártak a csere-túrák során. Mindkét nembeli tagságuk kora 6 évtől 80 évig terjed.

Igen sikeresek a péntek esti klubrendezvényeik. Körülbelül 2000 személy látogatta a múlt évben hangulatos és kedélyes estjeiket.

A miskolci Földes Ferenc gimnáziumban természetjáró szakosztály alakult. A 40 fővel induló szakosztály hetente rendez túrát a Bükkbe és a Zempléni hegységbe. A tavaszi szünetben háromnapos túrák vezettek a Bükk fennsíkra.

A szakosztályt a miskolci Vasutas SC patronálja.

A Csongrád megyei Természetbarát Szövetség díszes külsővel jelentette meg

Latinka-emlékmű a Nádasi erdőben (Matos István felv.)

Híradója első számát. Dél-Magyarország területén (Bács, Békés, Csongrád) 16 szakosztályt tartanak nyilván. A Híradó közli a megyei szövetség rendezvénynapját, a szakosztályok híreit, a KISZ-ÍSB természetjáró és táborozási tudnivalóit. Munkájukhoz sok sikert kívánunk.

Megalakult a Művész Természetbarát Egyesület. Április minden vasárnapján a Pilsbe vezették túráikat.

A bakonyi Zörög-tetőn kilátótornyot avatott a Veszprém megyei Természetbarát Szövetség és az Idegenforgalmi Hivatal. A 22 méter magas, Rómer Flórisról elnevezett kilátó avatása után felszabadulási versenyt rendeztek a Porva-Csesznek vasútállomás feletti szovjet emlékműhöz.

Tardosbányán, Varga Istvánné (Béke u. 18) 8 fő részére kitűnő szállást tud biztosítani. A Gerecsébe rendezendő túrák szervezői levelezés útján lépjenek vele érintkezésbe a szállás biztosításáért.

Versenyt

Részvevők: az ország különböző tájáról 84 versenyző (a hideg időjárás ellenére rendkívül módon megizzadt).

Terep: a Kereskedelmi, Pénzügyi és Vendéglátóipari Dolgozók Szakszervezetének (Bp., Jókai u. 6.) a Vörösmarty

(Mátraháza), Dömörkapu (Mecsek) turistaházak, továbbá a KPVDSZ miskolci és veszprémi jól fűtött helyiségei.

Feladat és cél: a túrákon és a versenyeken hasznosítandó a jó túravezetőknél elengedhetetlen tudnivalókról tett tanúbizonyosság — verseny keretében.

A Vörös Meteor TE most rendezte a III. Pályi Tivadar elméleti versenyét. Évről évre emelkedő érdeklődés mellett vetélkednek a versenyzők — nagy érdeklődéssel és nagy igyekezettel. Sajnos, meg kell állapítani, hogy a túravezetők és a túrázók, akiknek elsősorban helyük lenne a versenyterepen, csak kis számban képviseltették magukat a nemes vetélkedésen.

Az egy időben öt helyen rendezett verseny első 10 helyezetteje:

	Elméleti	Térkép	Összes
1. Szász Károly, Bp. Vörös Meteor	2	4	6
2. Déri Ferenc, Áll. Áruház	7	1	8
3. Horváth Péter, Bp. V. Meteor	5	3	8
4. Mózes Ferenc, Tipografia	9	2	11
5. Galgóczy István, Postás	8	5	13
6. Szeitz János, Áll. Áruház	1	18	19
7. Szóts Zoltán, Áll. Áruház	14	8	22
8. Sznagyik László, Rudabánya	11	11	22
9. Király Zoltán, Bp. V. Meteor	18	7	25
10. Radnóti Sándor BVSC	3	23,5	26,5

T. L.

Olvasóink írják:

„A „Túrávezetők könyve” 1. kötetben csökönyös ismétlődéssel közölt Muck kilátó nincs meg.

A soproni túrákhoz (eltérően a könyvben közöltektől) külön határsáv engedély szükséges.

A Fertő, Muck, Mithras barlang nem tekinthető meg, s oda útjelzés sem vezet.“

H. F. Sopron

*

„A „Hétfégi túrák”... című könyvvel ellentétben a Salgó menedékház a Nagy Salgótól nem délre, hanem északra fekszik.

A salgói turistaházhoz Somoskő-újfalutól az út nem az alagút felső kijáratától vezet, hanem előtte. A sár-ga jelzés jól követhető.

Salgótarjától nincsen fogaskerekű vasút.“

V. M. Salgótarján

(Szerk. megj. Úgy véljük, a kalauz írónak újólag be kell járniok a területet és nem csupán több évtizedes emlékekből, íróasztal mellett készíteni könyvüket. Fenti hibákat, — amelyek csak töredéke a hozzánk beérkezett panaszoknak — könnyen ki lehetne küszöböltni.)

NÉHAI SCHUBERT JÁNOS elvtársnak, a Természetbarátok Turista Egyesülete alapító tagjának, sírkő-avató ünnepélyét május 9-én, du. 16.30-kor tartja a Vasas TE a rákoskeresztúri új köztemetőben (17. parcella, I. sor, 645-ös sír.

Kéri az elhunyt barátait, ismerőseit, jelenjenek meg a kegyeletos ünnepségen.

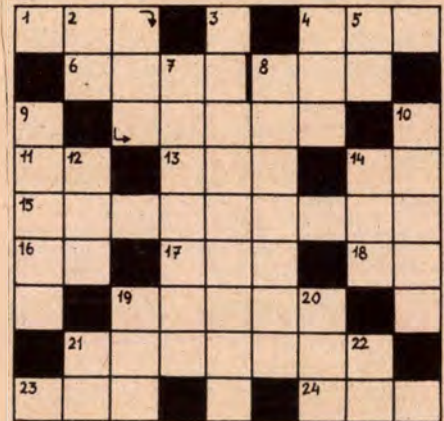
Szítakötők

Vízzs. 1; vízzs. 15 és folytatólag vízzs. 4; valamint függ. 3 alatt három, Magyarországon előforduló szítakötő-faj nevét közöljük. Megfejtésül beküldendő ez a három név május 31-ig.

Vízszintes: 6. Férfinév — fordítva. 8. Pénzügyőr — rövidítve. 11. Mutató szócska. 13. REE. 14. Erdei vad. 16. Rosszalló szócska. 17. Fürdő alkalmatlanság — ékezethiánnyal. 18. Európai nemzet. 19. Játék — fordítva. 21. Orchidea magyarul — névelővel. 23. Állami bevétel. 24. Táncot lejt.

Függőleges: 2. Rangjelző szócska. 4. AÜÖ. 5. Lyukas vezeték — első kocka kettős betű. 7. Afrikai ország. 8. Gyermekjátékszer. 9. Világtáj (1600 vonás). 10. Fegyver és fájdalom van ilyen. 12. Lárma. 14. Régi. 19. úrmérték. 20. Élettartam. 21. Juttat. 22. Görög betű.

Készítette: Horváth Péter

Februári FEJTÖRÖNK helyes megfejtése: Cortina d'Ampezzo, Semmering, Chamonix. Könyvjutalmat kaptak: Gardó Sándor Debrecen, Németh Sándor Budapest, Lőrinc István Pustaszentlászló.

A SZOT Természetbarát Iroda és a Bp. ISB 1959. évi programja. II félév

- Július 5:** Vonatkirándulás Balatonalmádba
Rendező: Postás Szakszervezet sportosztálya
- Július 12:** Vonatkirándulás Tatabányára
Rendező: KPDSZ Sportosztálya
- Július 26:** Vonatkirándulás Siófok—Tihanyba
Rendező: Építők Szakszervezete Sportosztálya
- Augusztus 1—2:** Vízitúra: szentendrei szigetkerülés
Rendező: Bp. ISB
- Augusztus 9:** Vonatkirándulás Siófokra
Rendező: ÉDOSZ Sportosztály
- Augusztus 16:** Vonatkirándulás Balatonaligára
Rendező: Pedagógus Szakszervezet Sportosztálya
- Augusztus 20:** Vonatkirándulás Balatonfüredre
Rendező: Vasas Természetbarát Egyesület
- Augusztus 23:** Vonatkirándulás Egerbe
Rendező: Közalkalmazottak Szakszervezete Sportosztálya
- Augusztus 29—30:** Kerékpáros túra
Rendező: Bp. ISB

H. F., Sopron: Köszönjük észrevételeit, jelen számunkban közöljük.

T. I. B.-né, Budapest: Észrevételei a kőrishelyi kilátó állapotáról nem leptek meg bennünket. Már korábban felhívtuk a Veszprém megyei Természetbarát Szövetség figyelmét és az egyébként kitűnően működő megyei idegenforgalmi hivatalt is a kilátó megmentésére. Reméljük, hogy hamarosan megtalálják az anyagi lehetőségeket e munkák elvégzésére.

E. P., Sopron: Panaszukat továbbítottuk a vállalathoz. Tudomásunk szerint ott is eljártak, így a magunk részéről — a szövetségi bejelentés után — az ügyben nem tudunk további intézkedést tenni.

K. E., Budapest: Panaszát áttettük a szövetséghez. A minősítési kérdések újólag szabályozásra kerülnek, akkor felhasználjuk javaslatát.

U. Gy., Budapest: Egyik cikkét közöljük, a másik idejét mülta.

Dr. M. L., Martonvásár: Cikkét későbbi időpontban közöljük. Most még nem aktuális.

Dr. Cs. E., Debrecen: Szívesen foglalkoztunk volna korábban is az alföldi természetjárással, de, sajnos,

nem kaptunk megfelelő helyi anyagot. Elsősorban a speciális síkvidéki természetjárásról szeretnénk szép, színes cikkeket adni. Legutóbbi számunkban néhány jól sikerült írást már közöltünk. Ilyen irányúakat kérünk a jövőben is.

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. Lapzártá minden hó elsején.

Március 22-én a pomázi állomáson felejtettem magyar és külföldi plakettekkal teletűzdelt turistabotomat. A becsületes megtaláló értesítését: Forgács Géza, Bp. VIII. Bródy Sándor u. (Tel. 338-222) címre kérem.

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkeszti a szerkesztő bizottság. Kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. 316, telefon: 123-087. Előfizetés: Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest, V., József nádor tér 1., telefon: 180-850) és a vidéki lapterjesztéssel foglalkozó postahivataloknál. Csekk számlaszám: 61 251. Előfizetési ára egy évre 32 Ft, fél évre 16 Ft. Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Kúlföldkereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-760) és a KULTÚRA külföldi képviselőlet.

8030 — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest, Dohány utca 12., — F. V.: Janka Gyula

NÖVÉNYEINK

A tavasz ékességei

Régi írás megsárgult lapjain olvassuk: „Adonist, a görög mondákban szépsége által híressé vált ifjút egy vadászat alkalmával halálosan megsebesítette egy vadkan. Elhulló vérének cseppjeiből sarjasztotta elő szerelmese, Aphrodité azt a szép virágot, amelyet az ő emlékezetére ma is Adonis-nak nevezünk”.

Alföldünk és az alacsonyabb dombvidékek napos lejtőinek egyik legszebb tavaszi ékessége az aranyárga, nagyvirágú adónisz, vagy tavaszi hérics (*Adonis vernalis* L.). Tíz-húsz ragyogó, fényes sárga szirmotól övezett virága 8–10 cm átmérőjű. Levelei keskenyek, szálasan sallangosak. Mérges. Különösen a régebbi időkben, gyógynövényként is gyakran felhasználták. Egész áprilisban találhatjuk szép virágait, korai tavaszodáskor már március végén kezd, s május elejéig tart nyílása.

Még nyílnak az utolsó adóniszok, mikor nagy tömegeivel egy másik sárga tavaszi virág vonja magára figyelmünket. A tavaszi kankalin (*Primula veris* Huds.) hazánkban szinte egész területén bőven található. Réteken, füves lejtőkön, tölgyesek tisztáskáin mindenütt ott találjuk a sudár termetű, élénk sárga virágait április-májusban. A nyirkosabb réteken élők levelei üdeződédek, a szárazabb karszterdők lakóié szürkén molyhosak (ssp. *canescens* Hay.). Ezt is felhasználják gyógynövényként.

Hazánk nyugati felében: Soprontól a Mecsekig, Vas-Veszprém-Zala rétejein egy másik kankalin virít — többnyire a tavaszi kankalint megelőzve — a szártalan kankalin (*Primula acaulis* Grufb.), melynek nagyobb, haloványabb virágai oly rövid kocsányúak, hogy az összeszoruló virágcsoport egy-egy földre helyezett csokorként hat.

A Vértes, a Bakony, a Keszthelyi hegyek egy-egy rejtett zugában, szinte megszámlálható példányszámban

Tavaszi hérics

Tavaszi kankalin

él ritkaságként a havasi cifrakankalin (*Primula auricula* L. ssp. *hungarica* Borb.) Sötétsárga, illatos virágai májusban virítanak. Papp József

Kis MÉTEOROLÓGIA

A szél

Hányszor vetik fel a kérdést, hogy mi is a szél és hogyan keletkezik? A válasz igen egyszerű: a levegő vízszintes mozgása a szél. Bizony régen nem volt ilyen egyszerű a válasz. Magát a szelet közvetlenül nem látni, csupán a szél kifejtette erőhatásokat, ez okozta a nehézséget. A szél a mozgó levegő, a levegő pedig láthatatlan. A szelet élőlénynek tartották, és valószínű innen az a szólás-mondás hogy „füttyül a szél.” A szél keletkezését földalatti barlangokban vélték, aminek alapját az szolgáltatta, hogy nyáron a hidegebb és így nehezebb levegő az ún. fűjtött barlangok alsó nyílásán kifelé áramlott, míg a meleg fent befelé. Télen fordított volt a helyzet. Ezt a mozgást a hőmérsékletkülönbség okozza. A szelet valóban a hőmérsékletkülönbség hozza létre, mégpedig a gyenge légmozgástól kezdve a száguldó és pusztító viharig, de ez az ősi elgondolás naív volt.

A szélkeltés módját otthon is láthatjuk, amikor a tűzhelyben alágyútunk. A tűzhely felett felmelegszik a levegő, kitágul és a magasba emelkedik, helyére pedig a szoba többi részéről áramlik a levegő. Erről könnyen meggyőződhetünk. A szabad természetben ez játszódik le, de irtózatos méretekben. A Nap különbözőképpen melegíti fel a talajt, a hőmérsékletkülönbség pedig légnyomáskülönbséget hoz létre, ez pedig megindítja a levegő mozgását.

A levegő egyik fő tulajdonsága, hogy mindig mozog. A szél irányán azt a világtáját értjük, ahonnan a

szél fúj. Így van: északi szél, jelzése N (Nord), keleti szél, jelzése E (East), déli szél, jelzése S (Sud), nyugati szél, jelzése W (West). Ezenkívül a mellékvilágítójakat is figyelembe vehetjük. Ha fokokban fejezzük ki, az északi szél 360 fok, a déli szél 180 fok, stb.

A szél sebességét is meghatározhatjuk, azaz, hogy bizonyos idő alatt milyen utat tesz meg. Ezt m/mp-ben vagy km/óraban lehet kifejezni. Ha 1 mp alatt 10 méter utat tesz meg, akkor egy óra alatt 3600-szor többet, vagyis 36 km-t. Ilyenkor azt mondjuk 10 méter/mp, vagy 36 km/órás a szél.

Beszélhetünk még a szél erejéről, ami nem azonos a sebességgel. Az erőt úgy fejezzük ki, hogy a szél irányára merőleges egységnyi felületre milyen nyomást gyakorol. Ez a nyomás a sebesség négyzetével arányosan növekszik. Az óránként 30 km-es szél 9-szer, a 20 km-es szél 4-szer olyan erős mint a 10 km sebességű.

A szél irányát szélzászlóval vagy az égtájakkal határozzuk meg. A sebességét szélkanállal vagy a természetben kifejtett erőhatással. Ismeretes az 1805-ben szerkesztett ún. Beaufort (bofort) szélskála. Ennek fokozatai a következők:

- 0 csend, a füst egyenesen felszál, levél nem mozdul, a Balaton víz tükörsima, 00–02 m/mp, 0–1 km/óra
- 1 alig érezhető szellő, a füst gyengén ingadozik, falevél rezeg, víz borzolódik, 0,3–1,5 m/mp, 1–5 km/óra

- 2 könnyű szellő, füst erősen ingadozik, falevél mozognak, apró lépcsős hullámok, 1,6–3,3 m/mp, 6–11 km/óra
- 3 gyenge szél, falevél erősen mozognak, levelek susognak, itt-ott tarajozik a víz, 3,4–5,4 m/mp, 12–19 km/óra
- 4 mérsékelt szél, a fák könnyű gallyait mozgatja, a víz tarajozik és zúg, 5,6–7,9 m/mp, 20–28 km/óra
- 5 élénk szél, a fák kisebb ágait mozgatja, zúg, a vízen morgó hang, fehér taraj, 8,0–10,7 m/mp, 29–38 km/óra
- 6 erős szél, nagyobb ágat mozgat, levelek szakadnak, teljesen átbukó hullám, 10,8–13,8 m/mp, 39–49 km/óra
- 7 igen erős szél, gyenge fatörzs hajlik, kis gally törik, dübörgő hang, 13,9–17,1 m/mp, 50–61 km/óra
- 8 viharos szél, erősebb fákat hajlít, nagyobb gallyakat tör, a víz porzik, 17,2–20,7 m/mp, 62–74 km/óra
- 9 vihar, gyenge fákat kitér, tetőcserepeket hord, vízfelület összefolyik, 20,8–24,4 m/mp, 75–88, km/óra
- 10 szélvész, nagyobb fákat tör, tetőt bont, hajózás lehetetlen, 24,5–28,4 m/mp, 89–102 km/óra
- 11 orkán, erdőt tarol, 28,5–32,6 m/mp, 103–117 km/óra
- 12 tornádó, erős pusztítás, 32,7 m/mp-től, 118 km/órától.

A gőzgép feltalálása előtt a szél jelentette az egyedüli természeti energiaforrást a közlekedésben. Jelenleg is kimeríthetetlen energiaforrás, de eloszlása térben és időben igen széles. Pl. Budapesten 8760 órából átlagosan 2500 órán át fúj 4 m/mp-es sebességű, vagy nagyobb szél.

A szél sebessége minden magasságban más és más lehet. Fent általában erősebb. A szélirány is erősen változhat a magassággal.

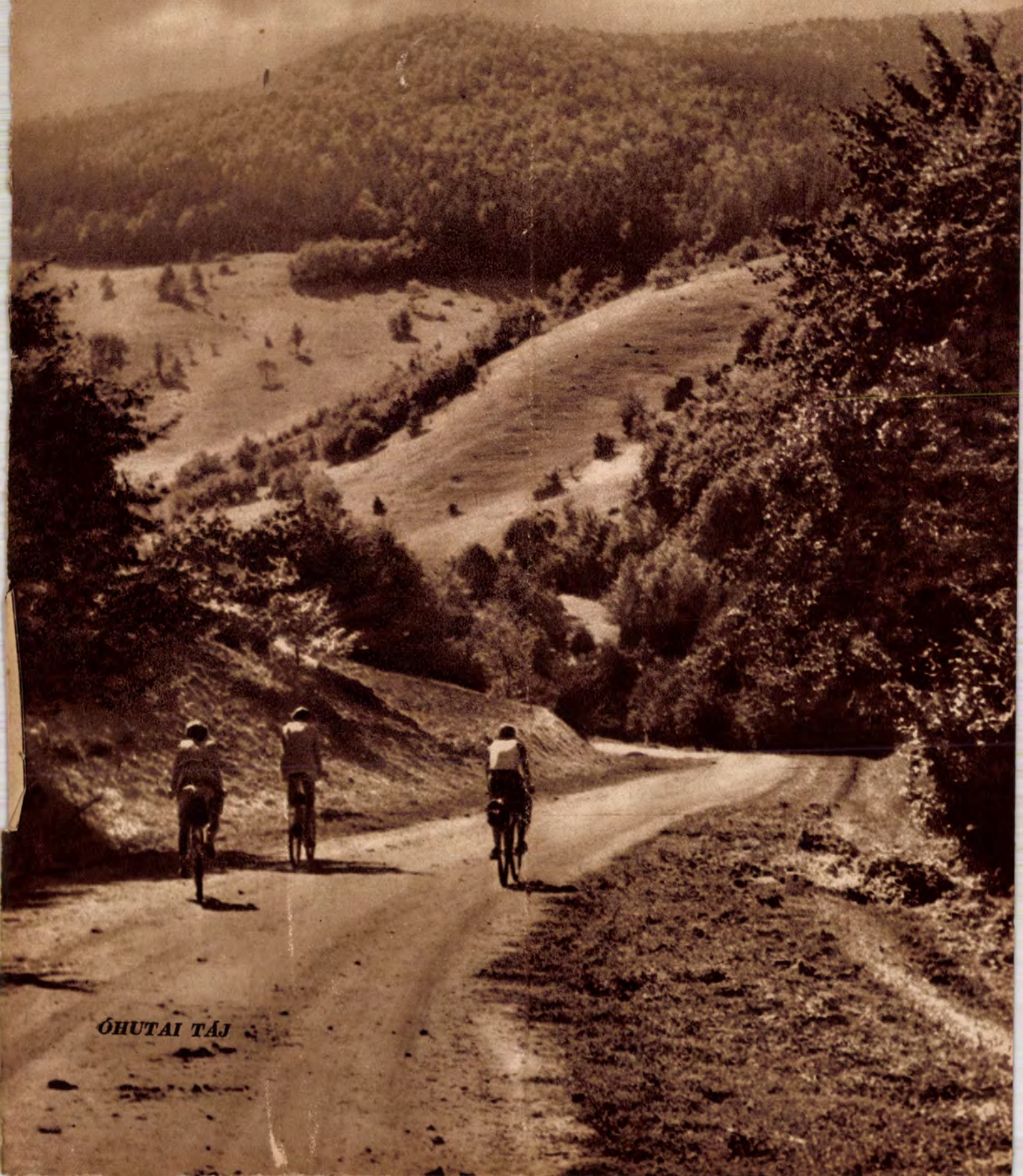
Dr. Zách Alfréd

A Magyar Tanácsköztársaság sportja kiállítás

Megnyílik április 30-án

Budapest, V., Váci u. 62.

Térmészetijárás

ÓHUTAI TÁJ

Térképészjárás

1959. MÁJUS

★

V. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

Kapolnápuztai Vörösmarty tñ
Csókakői vár - Csókakői vá.
8 óra 28 km
Köhányás psz. - Gesztesvár
Vitélyvár - Szár-Ujtelep vá.
5 óra 30 perc 20 km

+

Köhányás puszta
1 óra 30 perc 5 km.

FEJÉR MEGYEI TERVEZÉSI ÉS ÉPÍTÉSI HIVATAL

L

Csákvár rom
10 perc

FEJÉR MEGYEI TERVEZÉSI ÉS ÉPÍTÉSI HIVATAL

Fejér megyeiek,

„...ez férfimunka volt!”

RIESNER ISTVÁN

A magyar forradalom halottja. Milliok elkeseredésének hordozói, több ezren tüntettek a béke mellett és a fennálló társadalmi rend ellen. Lelkes emberek ezrei égő szenvedéllyel, halálos elszántsággal. Szemközt velük a le tiport, régi hatalom gyilkoló embergépei, állig felfegyverkezve. Ez a nagyszerű sereg belépett a halál pítvarába és tört előre! A legelső sorban nyomult előre barátunk, testvérünk, tagtársunk Riesner István 23 éves bádógosmunkás. 1918 október hó 28-án a Lánchídnál, rendőrcsendőrsortüztől találva, hősi halált halt a forradalom szolgálatában. Szervezett munkás volt, a Vas- és Fém munkások Szövetségének tagja. Lelkes természetbarát volt, a Természetbarátok Turistaegyesületének tagja. Ember- és természetbarát, minden nemesért, szépért és jóért lelkesedni tudó ifju ember. Életét áldozta közös mindnyájunkért, ifju életét áldozta fel a forradalomért. Utolsó útjára milliok tisztelete kísérte. Ő a nép halottja. Tagtársaink mely megilletődéssel kísérték útjára. Emléke a történelemben van bevésve. Mint természetbaráttól is bucsuzunk tőle. Igazi természetbarát volt. Szabad idejében künn barangolt a hegyek, az erdők, a mezők világában, a természet örök szépségei megihlették fogékony ifju lelket. Az alkotóemberek tiszteletreméltó társaságába tartozott. Nem elégedett meg a nagyszerű szépségek átérzésével, szöbbé akarta tenni a szepet. Amikor a budai osztály megkezdte a Búrsöny hegységben az utak jelzését és a források kiépítését Riesner István tagtárs is nagy akarással munkára vállalkozott. A Békeforrás építését ő vezette. Halála előtt néhány héttel kezdte építeni a Csömömvölgyi forrást, melyet sajnos nem fejezhetett be. A jelzési munkálatoknál fáradhatatlanul dolgozott.

Korabeli dokumentumok:

Riesner István búcsúztatója

Meghívó az ifjúmunkások kirándulására
Ebben a kávémérésben alakult a TTE

(Reprodukcio: Szeles Pál)

MEGHIVÓ.

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége 1919 évi július hó 20-án, vasárnap a Zuglói téren a Disznófő fölött egész napon nagyszabású

Monstre-ünnepélyt

rendez az összes budapesti és környékbeli csoportok bevonásával, melyre minden ifjúmunkást ezennel meghív a

KÖZPONTI SPORTVEZETŐSÉG.

MŰSOR:

REGGEL

- 9 óra: M. I. M. O. Sz. és Ifjúmunkások zenekara.
- 10 óra: Dalárda.
- 10 óra: 100 méteres síkfutás.
- 10 óra 10 p.: 400 m.-es síkfutás.
- 10 11 óra: 800 méteres síkfutás.
- 10 12 óra: 2000 méteres síkfutás.

Déli 12 órától 1-ig: Ebéd.

DÉLUTÁN

- 12 óra: Dalárda.
- 2 óra 10 p.: Körhúzás.
- 13-tól 3-ig: 5x400 m.-es staféta.
- 3 óra 10 p.: 5x20 m.-es staféta, ndl.
- 14 óra: Szabad színpad (Munkások Irodalmi és Művészeti Összege).
- 14 15 óra: Zsákfutás.
- 5 óra 45 perc: Bógretörés.
- 6 óra: Súlydobás.
- 15 7 óra: Dalárda.
- 7 óra: Indulás visszafelé.

Műsor díjmentes. Belépődíj nincs. Villamosról a vezetőség gondoskodik fog. Élelmet mindenki hozzon magával, mivel nem áll módunkban élelmet adni, viszont a vendéglős sem tud beszerezni.

Hűzdelmes
ÉVTIZEDEK

A Tanácsköztársaság általános szemléletéből eredt az egyszerűsége és az erők összpontosítására irányuló törekvés. Már május-június hónapokban megkezdtek a turistaszervezetek összevonását, hogy egységes egyesületben tömörítsék a mozgalom híveit.

Júniusban a TTE: Természetbarátok Munkásturista Egyesülete néven szerepel, s szorgos szervező munka indult a tömörítésre. Az azonos törekvés a TMTE-t és a magánalkalmazottak turistacsoportját június végén egyesülésre indította. Az egyesülést díszközgyűlés keretében ünnepelték.

Más elképzelések szerint, de szintén az egységesség jegyében, Sopronban az összes szervezetek szakosztályait kívánták egy egyesületbe tömöríteni.

A Soproni Vörös Újság 1919. május 22-i számában Kiss Kálmán, a helyi Sportdirektórium vezetője „A soproni sport egységes kiépítése” címen terjedelmes cikkben fejtegette, hogy a város számos egyesülete, sokszor azonos síkon, egymást keresztezve, nem tudta hatásosan mozgósítani a sportolni vágyó fiatalságot. A Munkás Testedző Egyesületben kívánta tömöríteni az összes szakosztályokat, így a természetjárást is. Ezzel azt is el kívánták érni, hogy megszüntessék a kasztszerű és foglalkozási elkülönülést. Hasonló értelemben állt ki az egységes sportszervezet mellett a szintén Sopronban megjelenő Westungarischer Jung-Proletarier című lap.

Fentiek elvi összefoglalását adta a Sporthírlap vezércikke: „A sport, ha igazán meg akar felelni céljának, csak tömegsport lehet... A most érvényre jutott szellem és felfogás nem ismerhet a testedzés irányítása terén más célt, mint kizárólag a tömegsport előmozdítását...”

Ennek értelmében szerveztek a Vörös Hadseregben is sportosztályokat és választottak katonai sportdirektóriumokat a kötelekeknel.

Júliusban dr. Jávorka Sándor tanár vezetésével indultak ismeretterjesztő túrák: a kiváló növénytudós tartott előadásokat a növényekről.

Az ifjúmunkások július 20-án nagyszabású kirándulást rendeztek a Disznófőhöz. A meghívón külön figyelmeztetés olvasható, hogy: „élelmet mindenki hozzon magával”. Igen, nehéz helyzetben volt a Magyar Tanácsköztársaság. Körülzárták az ántánt fegyveres hadereje, a román bojárak, a cseh burzsoák, a francia gyarmati csapatok, s prédára éhesen vijjogtak a Horthy vezette tollas, tisztí fehér csapatok. A fiatalság, a munkásság élni akarását, a fenyegető vész sem tudta megtörni.

Még néhány nap, s az összefogott reakció ismét visszaszerezte uralmát. A Tanácsköztársaság elbukott. (Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, kiegészítette és összeállította Kunsági Viktor.)

Boldog TÁBOROZÁSOK

A hegytetőkön és a völgyekben meleg napsugár simogat, s mind több virág bontogatja szirmait. Méhek döngicsélnék és tarka pillangók röpdösnek. A tavaszi reggeleken a dalos madarak hangversenye köszönti a természetjárót.

A nyári táborozások emlékei mind gyakrabban merülnek fel a feledésből, s a kiterített térképek felett új örömöket ígérő tervek szövődnek.

A térképeken kis háromszögletű, sátoralakú jelek jelzik a régi táborozások helyeit.

Emlékszel?

Forró nyári napok voltak akkor, s a Duna hús vizét nézve a budai partokon született meg az elhatározás: menjünk a Duna mellé valahová, ahol béke, csend és hűvösség van.

Igen. Itt, Tahi alatt találtunk tanyát, abban az öreg füzesben (1. kép).

A nap korábban nyugodott itt a Pilis sötétzöld hegyei mögé bújva, s az árnyékok tűntével az úde pázsiton hevertünk, amit ott a víz mellett a legforróbb nap sem tud kiszáritani. Kezünket a fejünk alatt összekulcsoltuk és... játszottunk a füzekkel.

Emlékszel? Az az odvas fa olyan volt, mint egy vén ember... Amelyik sátrunkat tartotta, bagolyhoz hasonlított...

Este, a szentendrei partokról odavilágítottak a tábor-tűzek és távoli halk citeraszó ciripelt a faluból.

A város messze volt, csak rőt fénye tükrözött a mennybolton.

A Duna csendesen dorombolt, s hűvösét oly közel kínálta, hogyha kinyújtottuk lábunkat, elértük a sátorból...

S a többiek, a boldog vándorlások...

Emlékszel?

Késő tavaszi szelíd nap volt az, amikor Királyrétre mentünk.

Úgy van... ott, a Sikló patak dús völgyében leltünk két napra boldog táborhelyet a patak mellett (2. kép).

Az a karcú vadkörtefa tartotta sátrunkat, s a patakmelletti öreg fa szolgált öltő zóasztalul.

S a virágok! A királyréti, valóban királyi rétek virágai gyengéd harangvirágok szelíd margaréták, izzó törökszegfűk...

Emlékszel! Ott virítottak sátrunk körül s vigyázva léptünk, nehogy letapossuk őket.

És az erdei éjszaka illata, mit Kisinóc felől hozott a nyugati alkonyi szellő. Nemcsak a hangok, de az illatok is erősebbek éjszaka: az erdő, a rét lélegzik ilyenkor.

Emlékszel?

Itt a Kékes alatt, a hús völgyben, a Disznókővel szemben állt sátrunk, abban a gót katedrálishoz hasonló bükkösben (3. kép).

Ott kelt fel a nap a Disznókő mögött és volt egy pillanat, amikor úgy tűnt, hogy ráült a hegy csúcsára.

De mint az életben általában a boldog pillanatok: ez sem tartott sokáig...

A Saskó magasodott mögöttünk és mint korona rajta a Kékes. Végigvándoroltuk a Mátrát; mennyi vidám nap, mennyi emlék, de ez volt a legszebb, ez a reggel...

Emlékszel? Hú kíséroránk, kis kócos kutyánk, éjjel kibújt a sátorból és nem talált vissza. Azt hitted vaddisznó akar betörni... Disznókői tábor... de kedves is volt...

És a Vérti-völgy?

Az ősi múlt integetett a Pogány-vár komor fenyői felől, melyek úgy állanak ott őrt, mint hajdan az avar őrszemek: nyugatra tekintő szemmel.

A régi klostrom földbe süllyedő kövei még látszanak az orgonák sűrű bokrai közt, miket ki tudja ki ültetett valaha ide az erdő közepébe...

Itt állt sátrunk, nem messze a László pataktól. Az augusztusi esték érett illatai ide-ide tévedtek, a völgyön túli földekről hozva meleg földszagot...

Emlékszel?

— Igen, kedves, emlékszem; a sátorlapokat már átnéztem, a legkisebb hibákat is kijavítottam...

Jöjj boldog nyár, zöld lomb, fenyősusogás, messzi hangzó, altató éjjeli tücsökzene!

Irta és rajzolta:
Dr. Miklós László

A NAGY KALANI

IV. JIEN-SÁN CSÚCSÁN

Január 27-ének ködös, párás reggelén, mikor két kínai barátommal teljes barlangkutatói felszereléssel Lódjen falucskájából egy árvízi forrás-barlang felkeresésére elindultunk, még nem gondoltam arra, hogy a barlangi túra Dél-Kujcsou egyik legmagasabb hegycsúcsa, a Jien-sán megmászásával végződik.

A barlang, melyet a helyi lakosság Ó-Nan-Kvang-tung-barlangnak nevez, felajzott túrakedvünkhöz képest, túl kicsinek bizonyult. Viszont, amikor kiléptünk a barlangszájon, a hetek óta nélkülözött napsütés fogadott.

Nem sokat teketóriáztam. „Uomen csü” — Gyerünk — adtam ki a jelszót kínai barátaimnak, s máris elindultam egy kis meredek ösvényen felfelé. Szen Jue-fu és Lo Ju-tyhá barátom nem túlságosan nagy kedvvel, de azért követett.

Lódjen az utolsó kis helység Kína Kujcsou tartományának déli részén, a nagymézőkőplató szegélyén. Még országúton megközelíthető. Innen délebbre a meredek lejtőjű, sűrű bozót, vad hegyek közt már csak nehezen járható ösvényeket találunk. Ez a helyenként 3–4 méter magas sűrű bozót nemcsak a kezet, arcot tépő vadrózsái miatt kellemetlen, de errefelé már a leopárd sem ritkaság. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy Lódjenből éppen tegnap szállítottak el egy nagy teherautó szárított leopárdbőrt.

Egyszóval: elindultunk, egyelőre különösebb cél nélkül, a falutól délre húzódó magas hegygerinc felé. Szen Jue-fu, ez a kicsit kényelmes kujjangi fiú igyekszik lebeszélni a további útról. Kevés sikerrel. Mintegy fél kilométeres szintet gyűrhattunk le, mikor közvetlenül felettünk feltűnt a gerinc legmagasabb pontja. Látva társaim izzadt, unott arcát, nevetve mutattam a felettük tornyosuló mézőkőpiramisra, mondván: menjünk egyenesen oda!

Letértünk az útról egy meredek vízmosásba, mely egyenesen a csúcs tövéhez vezetett. A mászás, kapaszkodás egyre nehezebb, a vízmosás egyre meredekebbé vált. Éles, száraz levelű fűfélésekbe kapaszkodva próbáltuk magunkat felfelé tornászni. Egy-egy megcsúszásnál mely sebek keletkeztek kezemen. Igyekeztem legalább 6–8 m távolságban lenni társaimtól — ne lássák csupa vér kezemet.

A nap perzselő sugarakkal árasztotta el a hegyoldalt. A hőmérő 45 C°-ot mutatott e szép januári napon. Sehol egy kis árnyék! A csúcs pedig még vagy 300 m-nyire volt fent a magasban — szinte fölénk borult! Szürke, közönséges mézőkőcsúcs, unottan bámult ránk. Már nem hívott, nem intgetett s nem is hitegetett! Már-már a visszafordulás gondolatával foglalkoztam. Azonban a kudarc keserű szájjal új erőt adott és csak azért is... előre!

Nem ecsetelem tovább az „út” részletét. Tény, hogy feljutottunk a csúcsra. Pazar kilátásban volt részünk! Körülöttünk, szinte csipkeszerűen, ezer és ezer hegyes mézőkőtorony emelkedett. Csak sejtettük, hogy nem messze tőlünk, délre, a csúcsok közt egy vad karsztfolyó, a Hun Sui-ho (vörösvízű folyó) tör utat magának.

Visszafelé az oldalgerincet választottuk — vége a faluhoz nyúlt le. Ez sem volt leányálom! Órákig vándorogtunk étlen-szomjan a két oldalt 400–500 m-es szakadékkal övezett mézőkőgerincen. Vége egy bozotos, 70–75°-os lejtőt találtunk. Újabb véres sebek árán, időnként kisebb mézőkőhasadékokba csúszva, értük el a völgy alsó ösvényét.

Szállásunkon, sűrű banánosban, sebeinket ápolgatva, csak azon sajnálkoztunk, milyen kár, hogy az egész út alatt még egy girhes leopárdal sem találkozhattunk!

Balázs Dénes

Irány: a Kaukázus!

Pjatigorszk-Teberda-Kluhor hágó—Szuhumi útvonalon koppannak rövidesen a magyar turisták bakancsai. Sok turista szívevágya teljesül: igazi magashegységbe mehet túrara.

Szeretnék turistatársaimnak némi kis útravalót adni, nagy hazánkfia, Déchy Mór adatai alapján. A bejárando terület a Kaukázus szíve, nem véletlen, hogy itt alakult ki (Teberdában, Dombajban) a legfőbb alpinista bázis. Három-négyezres csúcsok övezik a Teberda vízgyűjtő medencéjét, keleten az Elbrusz 5629 méteres orma tör az ég felé. A Kluhor hágótól a Fekete-tenger hívja hús habjai közé a havas, sziklás világból felhevülten érkező természetjárót.

A vonatról Pjatigorszkban szállunk le, ebben a hajdan is, — kénes forrása miatt látogatott városban (közben Kiszlovodszk fürdőhely). Nemrég még sztyepp vidéken zakatolt a vonat, itt hirtelen dús növényzet váltja fel a tájat. A hullámos dombvidékből a Bes-tau (tatárul: Öt hegy) csoportja emelkedik ki. Legnagyobb kettős orma 1400 méter magas. Ezek már a Kaukázus előhegyei.

Pjatigorszkban autóbuszra szállunk. Közel kétszáz kilométeren át kanyarog velünk járművünk a hegyi partak mellett. Időnként csodás a kilátás a Kaukázus fő gerincére. Nagyjából Déchy Mór egykori útvonalán haladunk. A kényelmes utazás Teberdánál ér véget.

Meglátogatjuk a teberdai természetvédelmi területet, a Dzsemagal szurdokot és kétnapos túrát teszünk a Badukszi tóhoz. Itt már hasznosíthatjuk táborozási tapasztalatainkat: sátrakban lakunk és magunk főzzük meg ételünket. Érdekes a kőzet váltakozása. Pjatigorszkban még mészkő és trachit, feljebb homokkő, míg Teberdában már a kristályos pala, csillámpala és gnejsz az uralkodó kőzet.

A négy nap gyorsan elszaladt, és hátizsákunkat felpakolva megyünk tovább a Dombajra. Megnézzük az alpinista tábornak is. A szovjet alpinisták itt készülnek fel magashegyi túráikra. Négy nap jut a környék megismerésére.

Izgalmas túrák következnek. Az Alibek (végpont 2004 m) és a Ptüszí gleccsereket látogatjuk meg. A gleccserek alján hatalmas morénatömeg. Feljebb, a jégárból vígan csörgedez a víz, de éjjelenként újból megfagy, megdermed. 2000 méter felett járunk, s szemünk jobbra-balra jeges-havas csúcsokon kalandozik.

Kétnapos túrával kapaszkodunk fel a Kluhor hágóhoz (2816 m). Széles nyergét hómezők környékezik. Bizarr sziklatömegek meredeznek az égnek. Közvetlen előttünk a Dombai ulgen 4040 méteres sziklacsúcsa, másik oldalon az Elbrusz: utunk során innen látható legközelebről. Tiszta időben délnyugatra a Fekete-tengerig ellátunk.

Még egy jó gyaloglás Gendvisig. Onnan már autóbuszon utazunk Szuhumiba. Hátunk megett szikráznak az égbenyúló havas csúcsok, előttünk, a déli vidék buja növényzete ígér újabb csodás élményeket.

E. A.

Túra Napfény Pihenés

ÜDÜLÉSÉT

KELLŐ

IDŐBEN

BIZTOSÍTSA

ÉRDEKLŐDÉS:

TURISTAHÁZAKAT

KEZELŐ

VÁLLALAT

BUDAPEST VI.

LENIN KÖRÚT, 55

A Tanácsköztársaság emlékére

VASKAPU: június 7

A Magyar Természetbarát Szövetség a KISZ-szel és a SZOT-tal karöltve két nagyszabású turistatálalkozót rendez a Magyar Tanácsköztársaság 40 évfordulója alkalmával.

Az Esztergom feletti Vaskapun épült turistaháznál kis ünnepség keretében emléktáblát helyeznek el. A SZOT Természetbarát Irodája különvonatot indít széles tömegek részvételével.

Az alábbiakban a környéken tehető túrákról adunk ismertetést.

1. túra: A vasútállomástól a sárga jelzésen indulunk el. Kertes házak után hamarosan mélyútba érünk, melyet két oldalról borospincék öveznek. A kanyargó úton hamarosan elérjük a Csurgókutat (fél óra). Az úton tovább haladva kis tötőre érünk (Vöröskereszt). Ott a piros jelzéssel találkozunk (15 perc). Most elhagyjuk a sárga jelzést és balra fordulunk a piros jelzés mentén. Innen már látjuk a Vaskapu meredeken alábukó ormát. Az erdő és a szőlők peremén, helyenként erősebb emelkedőn jutunk fel a Vaskapu turistaházhoz (35 perc). A turistaház megközelítésének ez a legkényelmesebb útja.

2. túra: A vasútállomástól a piros jelzést követjük. Kezdetben a város irányban haladunk, majd mélyútba fordulunk (két oldalt szintén pincék), amelyen kb. 40 percig haladunk felfelé. Lapos kis gerincecra érünk. Onnan már látjuk a sziklaletörés felett a turistaházat s a városra, a Dunára is megnyílik a kilátás. Balról mellénk csatlakozik a hajóállomástól jövő sárga és zöld jelzés és most már ezekkel együtt, rövidebb erős emelkedő

után érjük a turistaházat (30 perc, összesen 1 óra 10 perc).

3. túra: Vissza a városba a turistaháztól a zöld jelzés mentén a legcélszerűbb leereszkedni (egy óra). Így a város szívébe érünk (könnyen megtaláljuk a strandfürdőt is) és gyönyörködhetünk a szép műemléképületekben, vagy a bazilika melletti ásátások leleteiben. A városból gyalog, illetve autóbusszon mehetünk a vasútállomásra.

4. túra: A turistaháztól tetszés szerint a sárga, vagy zöld jelzésen mehetünk a Fáríkúthoz (a zöld jelzés a Vaskapu Duna felőli oldalán halad, szebb a kilátás), amelyet kényelmes gyaloglással érünk el (30 perc). A szépen kiképzett forrás pihenésre csábít. Ha komolyabb túrát akarunk tenni, akkor kulacsaink megtöltése után tovább megyünk a jelzés mentén a 300 méterre keresztező dűlőig. A jelzést elhagyjuk és déli irányba indulunk, a Barátkút felé. Erdőszerűen érünk, ott derékszőgben balra vesszük az irányt (felettünk távvezeték), s az erdő alsó sarkában (balra Hármaskút) ugyancsak derékszőgben ismét délnek fordulunk. Gyönyörű virágos völgyben haladunk. Balra a Maróti hegyek sötétlenek, jobbról a Kerek berek erdeje kíséri. A piros jelzés keresztelése után a jobbról jövő sárga jelzésen néhány perc után elérjük a Barátkút (2 óra).

Viszafordulunk és most már a sárga jelzésen haladunk enyhe emelkedőn a Hoszúhegy oldalában. A legmagasabb ponton balra sziklás falat látunk, az útról letérve ezután hamarosan megtaláljuk a Loggia-barlangot (amit valaki optikai csalódás miatt nevezett el barlangnak.) Kis lejtő után ismét enyhe emelkedővel haladunk át a Kerek bereken, majd az erdőből kiérve mélyúton kaptunk a Vöröskereszthez (egy és fél óra).

A piros jelzés felvezet a Vaskapura (lásd 1. túra), mi pedig a sárga jelzésen ereszkedünk le a Csurgókút mellett a vasútállomáshoz (1 óra).

A Vaskapu

A Csurgó-kút

A Nagyfári-kút

A Barát-kút

A Tanácsköztársaság emlékére

SALGÓVÁR: június 27-28

A Salgóvár melletti Kis Salgón a Nógrád megyei Természetbarát Szövetség és a társadalmi szervezetek emlékművet létesítenek a Tanácsköztársaság emlékére. A díszes ünnepségekre az ország minden részéből sokezer természetjáró látogat el. A szombaton érkezők sátor táborra (saját sátor, helyben szalma) a Salgóbánya feletti tisztáson lesz.

Néhány útvonal ismertetés a Karancs-Medves érdekesebb tájairól:

1. túra: Salgótárján vasútállomás közeléből autóbusszal utazunk Salgóbányára, ahonnan néhány perc alatt el lehet érni a táborhelyet. Ugyanez vonatkozik a vasárnap jövőkre, akik így érhetik el a legkényelmesebben az ünnepség színhelyét.

2. túra: Somoskőújfalu vasútállomástól a sárga jelzéssel indulunk (néhány száz lépés után a közúztól az iparvasút mentén). Az iparvasút alagútja előtt jobbra kapaszkodunk fel kis emelkedőn és szép erdőben, enyhe emelkedővel megyünk a Salgóvár irányába. A vár merész kúpja időnként kibukkan az erdő fái mögül.

Az erdő szélén haladunk, majd balra induló dűlőútra térünk a szántóföldön át. Néhány perc után öreg bükkök tövében érzük a Salgó-turistaházat (3/4 óra).

Kis pihenő után a sárga jelzéssel tovább haladva, 15 perc alatt a Salgóbánya feletti tisztásról gyönyörködhetünk a szép kilátásban. Közvetlen közel, balra, a sátor táborát látjuk. A háttérben, északra Somoskő várában gyönyörködhetünk. Jobbra a Kis Salgó hegyes kúpja áll, tetején az emlékmű. (A labdarúgó pálya mellett keleti irányban haladva, 3/4 óra alatt érhetjük el a Vecseklő erdészházat és a közelében eredő Ickós-kutakat (szép táborhely).

3. túra: Salgótárján vasútállomástól a Füleki úton megyünk ki a városból. Új települést érünk, melynek tulsó háza után áll magányosan az öreg tölgyfa (40 perc; régi vadaskert), ahonnan a tarjáni vöröskatonák indultak a Tanácsköztársaság védelmére.

A műúton haladunk tovább s 20 perc után jobbra fordulunk be a Diós patak völgyébe. Tíz percig keleti irányba tartunk, majd a szurdokszerű völgyben északnak fordulunk. A jobb oldali árok mentén emelkedünk és a szép bükkfák kínálta kilátást hamarosan elhódítja a Salgóvár látvány. Keleti irányban, lassú emelkedővel érzük a vár alatti lapályt és az ünnepség színhelyét (30 perc).

4. túra: Salgótárjától gyalog, vagy autóbusszal megyünk a Vízválasztóig (erőmű), ahol előbb megnézzük a Zagyvagátat, majd keleti irányban a patak mentén indulunk el. A legelő tulsó végénél balra fordulunk és a szép Buda völgyön megyünk Rónabányáig (Vízválasztótól 1 óra. Délre emelkedik a Szilváskő, 1/2 óra).

Rónabányától a sárga jelzéssel indulunk tovább Róna községbe és azon keresztül a Medves fennsíkján Salgóbányára (1 és negyedóra).

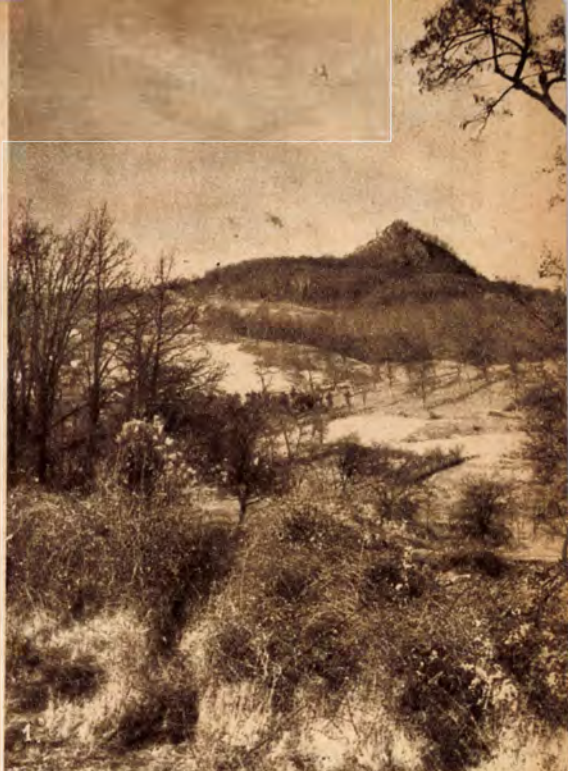
5. túra: Salgótárján vasútállomástól a Meszes tetőn, Ceberna völgyön keresztül a Karancsra (3 óra) és onnan ugyancsak a sárga jelzéssel Somoskőújfaluon keresztül Salgóbányára mehetünk (2 óra).

6. túra: Visszafelé a Somoskőújfalu vasútállomásra a 2. túra, Salgótárjában a 3. túra, 1. túra vonalán, vagy az acélgyár felé az iparvasút sinei mentén, a piros jelzéssel mehetünk.

Salgóvár, előtte a leendő tábor tisztása

**A Medves fennsíkján
A Vecseklő őrház a Medves fennsíkon**

A Zagyvagát a Vízválasztó mellett

4.

A Csiki hegyekben

A Budai hegyvidék egyik — remek tájakban bővelkedő — vidékére vezetjük el olvasóinkat. A Csiki hegyek bájos röghegység: a térszín megsüllyedése révén keletkezett. Ahogy a földkéreg — a térszín — darabokra töredezett, az egyes darabok különböző mélyre zökkentek és helyezkedtek el. Ezek a kéregmozgások és a felszín formáló törések a földtörténeti korokban többször ismétlődtek.

A Csiki hegyek csoportja a jól ismert Csillebérctől húzódik délnyugati irányban, mintegy 6 km hosszan és a Törökbálint határába eső Huszonnégyökrös-hegynél végződik éles letérésben. Magába foglalja ez a kb. 20 km²-nyi területre eső vidék a Budaörsi hegyeket is (Úthegey, Odvashegy, Kőhegy), melyeknek délkeleti lankáin már a római települések óta remek gyümölcs és szőlőkultúra fejlődött ki. Régóta lakott terület ez és a török időkben is szerepet játszott, mint azt a hegység egyik tagjának, a Törökugrató-hegységnek neve is őrzi (1. kép). A rege szerint Budavár bevétele után egy török parancsnok — a dicstelen selyemzsinóros halál elkerülésére — e meredek sziklacsúcsról a mélybe vetette magát.

A hegység fő építő anyaga a dolomit. Ez a szénsavas mész és magnézium keverékéből álló kőzet eléggé porlékony és málik. Morzsaléka a közismert kőpor, mely a Budaörsi hegyekből „vándorol be” a pesti konyhákba tisztítószernek.

A hegység régebben csaknem teljesen kopár volt, később azonban fenyvesekkel betelepítették és most olyan ez a hegyvidék, mint egy hatalmas sziklakert, jól gondozott turistaösvény vezet át rajta.

Kényelmesen eljuthatunk a Huszonnégyökrös-hegységre. Sziklaormáról is pazar körpanoráma mutatkozik.

Még a Gerecse és a Vértes hegység vonulatai is jól láthatók innen. Északkelet felé fekszik a Lóhegy fenyvesekkel borított tömege. Képe egészen felvidéki jellegű, pedig csupán 312 m magas.

Ahogy közeledünk a Kies völgy felé, újabb látnivaló akad, megjelennek a vitorlázó repülők. A Kies völgy fenyvesekkel szegélyezett felső, pázsitos katlanában ütötték fel tanyájukat és innen szállnak fel és röpködnek kecsesen a fejünk felett. Kedvező széljárás idején olykor 5–6 gép is van a levegőben.

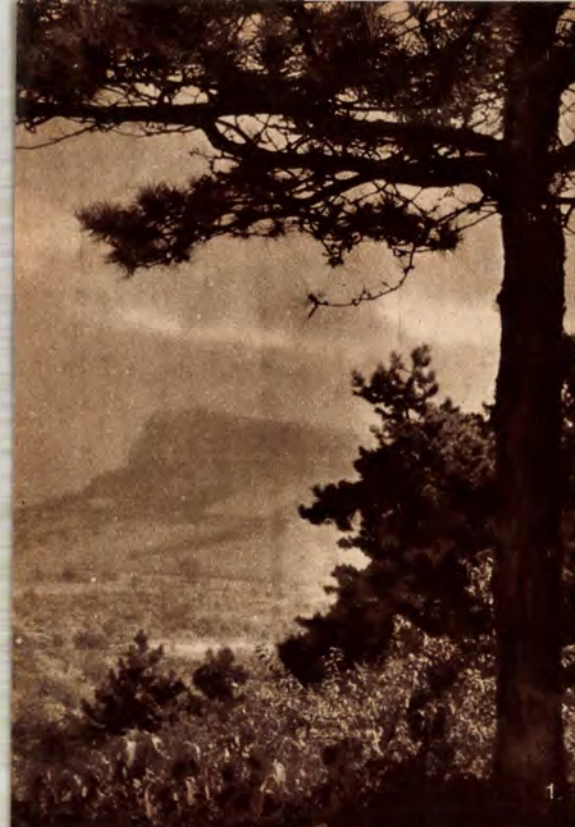
Útunk most ÉNy.-nak fordul, a Szekrényes tövében vezet tovább. Feltűnik a Sorrentó több apró sziklakúpos gerince (2. kép), mely a Csiki hegyek főgerincével párhuzamosan DNY.-i irányban húzódik. A Szekrényestől a Kies völgy választja el (3. kép). Bejáratánál kissé megpihenünk. Erdemes itt is időzni és körülnézni. Nemhiába nevezik ezt a részt Sorrentónak. Méltón viseli a remek fekvésű, gyönyörű tájakban bővelkedő Nápoly melletti olasz helység nevét. Köröskörül festői részletek, pazar dolomit szirtek, szél — és csapadék mardosta odvas sziklatornyok.

Leheveredünk a fenyők aljába. Elvezetjük a pompás fenyőillatot. Gyönyörködünk a remek vidékben. Jobbra a Szekrényes kopár kúpja tűnik fel. Még az ültetett fenyők hada sem tudta teljesen meghódítani. Csak a hegyoldal közepéig nyomultak fel, dacolva talajjal, széllel, viharral. A Szekrényes déli szomszédja 320 m. magasságával még megőrizte érintetlenségét. Kopár csúcsán csak a fűvet tűri meg. Oldalán a hatalmas vízvájta horhos is erősen rontja az erdősítés helyzetét. Ez a szakadék az évenként lezúduló csapadékvizektől bővülve, mindig több és több területet hódít el a hegyoldalból. Idők múltán a jelenleg még a Szekrényessel összefüggő gerince megszűnik és önálló hegykúppá válik.

Az útról remek pillantások a Budakeszi lapályra és a környező hegyekre. Ide látszanak a budakeszi szanatóriumok épületei, az erdős háttérből ide fehérlik Makkosmária tornya is. S jelzett úton — most már remek lombdöben — egy óra alatt elérhetjük.

Befejeztük sétánkat, Kiléptünk a szemet-lelket gyönyörködtető Csiki hegyekből. Kirándulásunk mindössze 3 óra. Megérte a fáradságot.

Linnert József

**Sáskák,
szöcskék,
tücskők**

A sáska, szöcske, tücsök, svábogár és csótány név alatt ismert rovarokat az egyenes szárnyúak (Orthoptera) csoportjába sorolja a tudomány. Ősi rovarfaj típus képviselői. Kiváló alkalmazkodó képességük házáink valamennyi tájegységében helyet biztosít számukra. Előfordulásukat általában nagy példányszám jellemzi, a forróégyenlő alatt pedig nem ritkán milliós „nyájakban” repülnek és ha leereszkednek, néhány óra leforgása alatt kietlen pusztaság marad a virágzó kultúrföldek helyén. A petéből kibúvó lárvá többszöri vedlés után tekintélyes nagyságot ér el, szárnyai (a repülő fajoknál) is kifejlődnek. A sáskák és szöcskék jellegzetes ugró „startolásukkal” élesen elkülönülnek a többi rovaroktól.

A sáska „izmosabb” felépítésű erős állat, csápja rövid, ugrólábainak combjain jól láthatóan „v” alakú rovátkák illeszkednek egymásba. A szöcske gyengébb, lágyabb testű állat, kézbe fogva, valamelyik lába, csápja rendszeren a kezünkben marad. Csápja a test hosszát mindig meghaladja.

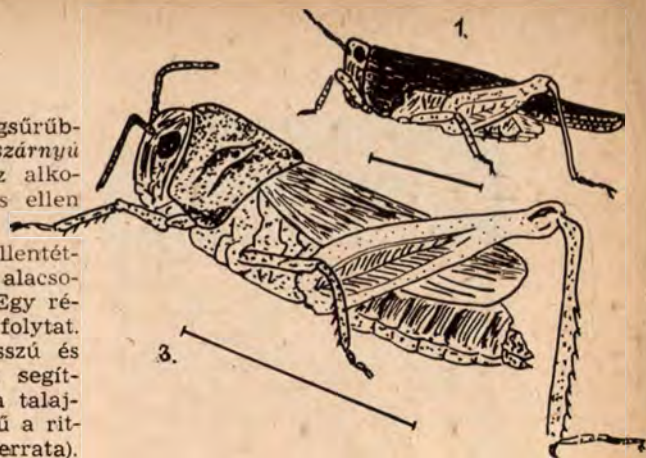
Pomáz felett a Gyopárforrás—Holdvirágárok útszakaszon már kora tavasszal láthatunk apró barna petytyekhez hasonló áttelelt sáskákat lábaink előtt röpködni. Ilyen és ehhez hasonló utakat, erdei tisztásokat kedvel a **tövishátú sáska** (1. ábra) (*Tetrix subulata*), amely furcsa nevét tüskeszzerűen hosszúra nyúlt hátáról kapta. Nagyobb kiterjedésű mezők, száraz legelők lakója a **sisakosfejű sáska** (*Acrida ungarica*), amelynek testhossza eléri a 7 cm-t is. Színe pontosan követi a környezeti színváltozásait (mimikri). Nyári forróságban, kiszáradt tarlók, szikesek világos növényzetében színe okkersárga, egyébként zöld. A zöldessárga **tundra sáska** (*Mecostethus grossus*) nedvesebb helyeket kedvel. Türeki lán, velencei tavi náddal, zombékkal szegélyezett nyirkos tocsogóit keresi fel. Időnként nagy tömegekben kerekedik fel és hozzáink is ellátogat az **egyiptomi sáska** (*Anacridium aegyptium*) és a **marokkói sáska** (2. ábra) (*Doclostaurus maroccanus*). Veszedelmes látogatók ezek, szerencsére a hosszú úton megritkúlnak. Meggyipros szárnyáról és a felrebbenésekor hallható sajátos kereplő „hangjáról” könnyű felismerni a **kereplő sáskát** (3. ábra) (*Psophus stridulus*). Magas hegyi tisztásokon, sziklás réteken él. Istvánkúton (Zempléni h.), Jávorkúton (Bükk) és

Dobogókőn találkozni vele legsűrűbben. A homokon élő **sárgaszárnyú sáska** (*Acrotulus longipes*) az alkonyat óráiban az erős lehülés ellen önbeásással védekezik.

A szöcskék a sáskákkal ellentétben cserjék lombzatára, fák alacsonyabb ágaira is felmászhatnak. Egy részük ragadozó életmódot folytat. Jellemzi őket nőstényeik hosszú és jól látható tojócsöve, annak segítségével süllyeszti a petéket a talajba. Érdekes és titokzatos életű a ritka **fűrészlábú szöcske** (*Saga serrata*). Lábai erős és sűrű, fűrészszerű tüskékkel vannak felfegyverezve. Hazánkban eddig csak nőstény került elő, valószínű, hogy hím nem is él nálunk és a meglevők szűznemzéssel (parthenogenesis) szaporodnak. A budai hegyekben (Csíki hegyek, Tündér szikla) és a Pilisben (Szökeforrás völgye) található. Ugyancsak hegyvidéki, nagyobb kiterjedésű erdei tisztásokon, erdővel szegélyezett mezőkön él a **zöld lomboszöcske** (4. ábra) (*Locusta viridissima*). Egy ízben a pilisi Urakasztalán olyan tömegben láttam, hogy minden lépésem tucatnyi életébe került.

Ha útunk lucerna táblák mellett vezet el, sokszor hallunk folyamatos erős cirpélést. Mintha többméteres fésűt húzogatna valaki az ujjával. A **szemölcsragó szöcske** (*Decticus verrucivorus*) nászidője. Jól megtermett példányai sokszor keltenek ijesdelmet, ha uzsonna közben pottyannak a terítőre. Ha szabályos megszakítással, telefon csengetéshez hasonló ütemben erős cirpélést hallunk dombvidékeken vagy a Mátra dűlőútjain, rövid keresés után könnyen felfedezhetjük a **nyerges szöcskét** (*Ephippigera vitum*), az útszéli bozótban. Könnyű felismerni halványzöld színéről, sajátos nyereg alakú nyakpajzsáról ezt a 2—3 cm-es szárnyatlan állatot.

A sáskákkal, szöcskékkal ellentétben, földalatti üregekben él a szántóföldeken, réteken közönséges **mezei tücsök** (*Gryllus campestris*). Korhadó növényi részekkel táplálkozik és különösen az alkonyat óráiban gyűjt rá ismert dalára. Sokan lekózták és megállapították, hogy többféle dala van, más melódiával hívja párját és mással muzsikál saját mulatságára. Nedvesebb talajban, kertekben gyakori a **lótétű** (*Gryllotalpa vulgaris*), amelyről sokan nem tudják, hogy nagyszerű repülő. Nász idején földalatti lyukban (ún. nász-

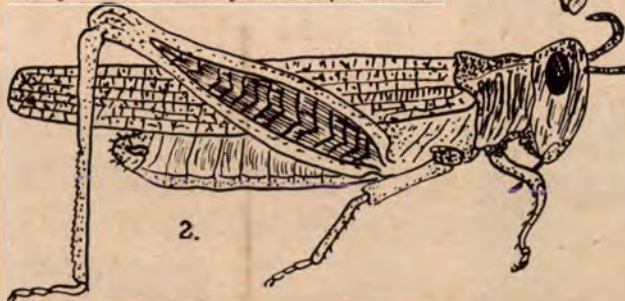
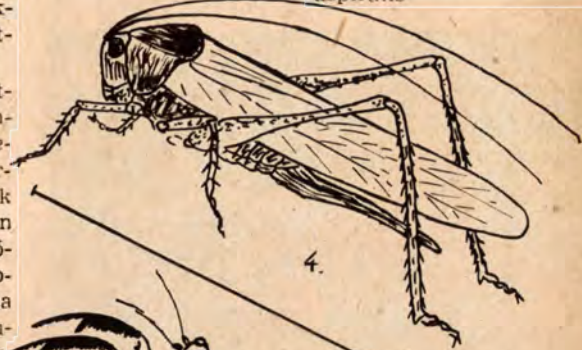

üregben) dalol, cirpelése olyan finom, hogy csak műszer segítségével hallhatjuk. Párja mégis, sokszor tetemes távolságból indul el hívására.

A csótányok lapostestű gyors mozgású állatok. Testalkatuk miatt sokan bogarakkal keverik össze, de azoktól jól látható farktoldalécai élesen megkülönböztetik. Sárgásbarna folt díszíti a világoszegélyű **erdei csótány** (*Ectobius perspicillaris*) szárnyfedőit. Erdők avarában, korhadó levelek alól kerül elő, ahol medvéket és táplálékot talál.

Nem tartozik szorosan az egyenes szárnyúakhoz az **imádkozó sáska** vagy **ájtatos manó** (5. ábra) a híres Mantis religiosa, mégis itt kell megemlékeznünk róla. Első lábai sajátos fogólabakká fejlődtek, amelyekkel igen ügyesen vadászik főleg legyekre és egyéb repülő rovarokra. Legszívesebben száraz napos gíz-gáz, magasabb gyomokon tanyázik. Színváltozási képessége emlékeztet a sisakosfejű sáskára, de színváltozása annál jóval gyorsabban következik be (néhány perc). Szentendre, Veresegyház és Visegrád környékén sűrűn előfordul.

Steinmann Henrik aspiráns

A PIAGGIA-BELLA feltárása

Hosszú évek fáradságos munkáját végre tavaly nyáron teljes siker koronázta: francia és olasz barlangkutatók barátságos együttműködéssel — egyben azonban némi versengéssel is — teljes egészében feltárták a szövevényes járatú Piaggia-Bella barlangrendszerét 680 méter mélységben.

Miközben J. Rouire felfedezte 1951-ben a Mont Marguareis körzetben az eredményes barlangkutatók kínálkozó lehetőségeit, ezzel csaknem egyidejűleg az olasz Maritim-Alpokban Capello torinói professzor 200 méter mélységben kutatta át a Piaggia-Bella víznyelő barlangot. A következő évben egy francia expedíció 300 kisebb barlangot kutatott át a Marguareis hegységben és 385 méter mélyen hatolt a Piaggia-Bella mélyébe, hogy a két barlangrendszer közötti összefüggést, amely már nyilvánvalónak látszott, felderítse. Ez akkor még nem sikerült, mire 1953-ban a franciák már 457 méter mélyen hatoltak be a barlangba, majd 1954-ben a szomszédos barlangokban keresték az összefüggést a Piaggia-Bellával, miközben 300 méter mélyre jutottak a Gaché-barlang belsejében. Capello professzor 1955-ben újabb olasz expedíciót vezetett a Gaché-barlangba, amely annak 130 méteres kürtőjében halálos kimenetelű balesetét végződt.

Ugyanebben az évben a franciák folytatták az előző évi kutatást, 402 méter mélyen elérték a barlangfenéket és megállapították, hogy a Gaché-barlangnak nincs összefüggése a Piaggia-Bellával, minthogy a vízfestés az ellenkező lejtőn lép ki.

Végre 1956-ban Jean Noir francia expedíciójának sikerült a Grotte des Pensées mélyén megtalálni ennek a víznyelőnek kapcsolatát a Piaggia-Bellával.

Az eredmény még mindig nem teljes: az összeköttetést megállapították ugyan, de nem tárták fel. A franciák 1957-ben arra a meggyőződésre jutottak, hogy a fő járatot nem erről az oldalról, hanem a Caracas-barlang felől kell keresni és egyelőre 345 m mélységig hatoltak be ebbe a barlangba.

Ezen előzmények után a francia és olasz barlangkutatók 1958 nyarán a kis Upega falutól 4 óra járásra tábor létesítettek mintegy 30 sátorral, ahonnan 6—8-as csoportok indultak a földalatti felfedező utakra. Az előző évek tapasztalatai alapján 450 méteres függőleges leereszkedésre készültek fel a Caracas-barlang egy mást követő 25 kürtőjén. A kötélhágcsót 15, 20, 45 és 100 méteres szakaszokra osztották fel és megfelelő kampókkal és kötelekkel egészítették ki. Az első három nap kísérletei azzal a nyugtalanító eredménnyel jártak, hogy a Caracas-barlang egy hatalmas cikk-cakkos hasadék, feneke csaknem mindenütt túlságosan szűk az átjáráshoz, amit még kanyarulatok és 4—15 méteres mélyedések is megnehezítettek.

A nizzai Martel Club együttese 30 óra elteltével tért vissza az első győ-

zelmi jelentéssel: leszálltak a 100 méteres nagy kürtőn, majd a folytatását képező 15 méteresen. Ez utóbbi egyenesen egy folyóban végződik, ime, a barlangkutatók megálmodott célja.

A folyást 2—300 méteren követték, előbb a fordulatokat követve, majd a vízben gázolva. Kisebb vízesések után egy 10 méteres zuhatag állította meg őket, amely egy széles és mély medencébe torkolt. Ez a 30 órai barlangkutatás valószínűleg világrekordot jelent az egyhuzamban véghezvittek között.

Ezek után Max Conderc vezetésével a Spéléo-Club öt tagja szállt le a barlangba mintegy 20 kisebb zsákkal, amelyekben felszerelést és élelmet vittek. Erre az aprólékos elosztásra a szűk járatokban előrelátott nehézségek miatt volt szükség. A bivakot a folyó fölött létesítették egy aránylag száraz foszil-galérián. Az itt töltött éjszaka után megindultak a vízfolyás mentén lefelé. A sikos talajon hiába igyekeztek szárazon maradni, lépten-nyomon megcsúsztak és térdig ázva érték el a „Nizzaiak végállomásá”-t.

A felszínről egymás után három expedíció szállt le a Piaggia-Bellába, hogy összeköttetést keressen a Caracas-barlang fenekével. Az első kettőnek nem sikerült, de a harmadik, amelyet Mlle Chochon, a Club Martel nőtagja vezetett, a földalatti folyást fölfelé követve, egy nagy medencéhez jutott, ahol újságpapírokat és töredékeket talált. Megállapították ezek azonosságát azokkal a darabokkal, amelyeket a nizzaiak dobáltak a kürtőbe. Ezzel gyakorlatilag létrejött az összeköttetés a Caracas és a Piaggia-Bella között. A franciák itt feltűnő jelet raktak össze és üzenetet helyeztek el azok részére, akik leszállás közben lévén, még nem értesülhettek a sikerről.

Most már csak az volt hátra, hogy ezt a jelet és üzenetet a Caracas-barlang felől leereszkedve is megtalálják. Az expedíció legombolyított egy hágcsót a mélységbe, párhuzamosan a vízeséssel és az első leereszkedők megtalálták az üzenetet. Kitérő öröm! Az összeköttetés létrejött, az olaszok rekordja megdőlt: a Caracas-Piaggia-Bella mélysége 597 méter.

A csoport visszatért a bivakhoz, felszedte az eszközöket és azokkal visszafordulva, újra leereszkedett a zuhatagon. Ott visszahagyott egy hágcsót, majd folytatta az utat a folyó mentében, egyre mélyebben jár-

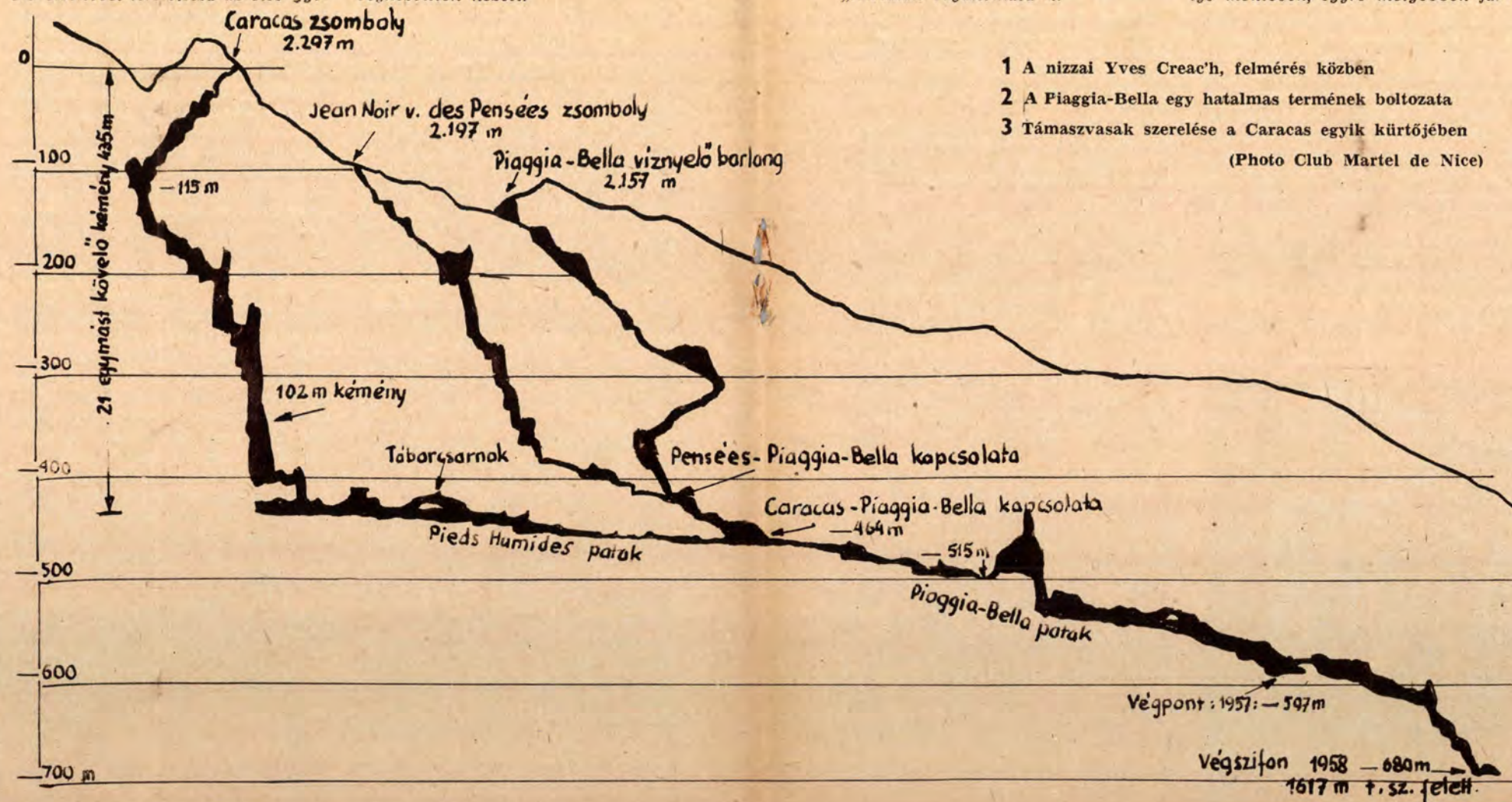
va benne, míg elérte a Piaggia-Bella nagy teremt, s találkozott a torinói olaszokkal.

Ezek 144 órája bivakoltak két sátorban és időközben már lehatoltak a barlang legmélyebb pontjára, sikerült nekik kalapáccsal utat törni a fenék omladékán keresztül és meghosszabbítani ezzel a már felkutatott járatok hosszát 500, mélységét pedig 83 méterrel. Miközben elbeszéltek egymásnak kalandjaikat, a Piaggia-Bella 320 méternyi hatalmas törmelékgorgetegén keresztül a tábor felőli oldalon kilétek a szabadba, 42 órai földalatti munka után.

Ez a barlangkutatás összehasonlíthatatlanul simábban ment végbe, mint az előző évek expedíciói, a Caracas-barlang nehézségei ellenére. Ez részben kétségtelenül annak köszönhető, hogy ezúttal egészen kicsi, 5 kg súlyú zsákokat vittek magukkal, másrészt a csoportok közötti tökéletes együttműködésnek, valamint annak a körülménynek, hogy a felszerelés kiképzésére fordított 1957. évi kampány ezúttal hozta meg gyümölcsét.

Jelenleg a Piaggia-Bella teljes hálójának hossza 5 km, mélysége 680 m. Az olaszok 180 méteres szakaszt tártak fel a Piaggia-Bella felső szakaszán és 83 métert a fenékén; a franciák 397 métert a középső szakaszon, valamint az összeköttetést a Gouffre des Pensées (311 m) és a Caracas- (464 m) barlangokkal, alaposan megdőntve ezzel a régebbi 594 méteres olasz zsombolykutatási rekordot a Della Preta-barlangnál.

J. Susse (Camping-Voyages)
Ford. Mezei Iván

- 1 A nizzai Yves Creac'h, felmérés közben
 - 2 A Piaggia-Bella egy hatalmas termének boltozata
 - 3 Támaszvasak szerelése a Caracas egyik kürtőjében
- (Photo Club Martel de Nice)

Jfúsági Természetjárás

Természetjárás és idegenvezetés összefügg, egyik a másikat kiegészíti. Ha valamelyik úttörőpajtás természetjáró és ért az idegenvezetéshez is,

sok szolgálatot tehet barátainak, más csapatok pajtásainak, akik szeretnék megismerni hazánk természeti szépségeit, az ország nevezetességeit.

Meglátogattuk a budapesti Szarvas Gábor úti „Lékai János” Úttörőházban az egyik legjobb idegenvezető szakkört. Máté János szakkörvezető tanár a következőkben tájékoztatta a Természetjárás olvasóit:

— Az emberek nem tartják számon eléggé városuk, falujuk, kerületük történetét, természeti szépségeit, s kevesen szegődnek saját, szűkebb pátriájuk értékeinek hirdetői közé. A mi szakkörünk azért alakult meg, hogy közelről megismerjük a „mi területünket”, a „mi városunkat”, Budapestet. Mindezekhez temérdek földrajzi, botanikai, történelmi ismeret szükséges. Számon kell tartanunk azt a sok-sok, lenyűgöző, küzdelmes változást, amelyet a szocializmust építő dolgozók eddig létrehoztak.

— Az ország minden tájáról állandóan jönnek is a kirándulócsoportok, hogy megismerkedjenek hazánk fővárosával és a környező kiránduló helyekkel. De ha megkérdezzük őket, hová tartanak, programjukról nem adnak valami kimerítő választ. Ma a kultúra közkinccs. A rádió, a film, a televízió, a faluszínház — fővárosunk szellemi gazdagodását nem zárja el a vidéktől sem, sőt jelentős részét „helybe viszi” a művelődésre vágyóknak. Eppen ezért érdemes a Budapestre feljövő kirándulók előtt jobban feltárni a főváros és közvetlen vidéke tájszépségeit, történelmi emlékeit, nevezetességeit. Ha van, aki eligazítsa őket, autóbusszal órák alatt még a budai hegyeket is bejáráhatják.

— Hogyan segít mindebben a mi szakkörünk? Lássunk egy példát. A II. Országos Úttörőtalálkozóra a XII. kerületbe Bács megyei pajtások érkeztek. Április 4-én a vendéglátó és a vendég pajtások közös kirándulásra mentek a budai hegyekbe. Az útvonalat, s azok ismertetését a szakkör előre elkészítette, megírta, sokszorosította. Így aztán egészen közelről megismerkedtek a XII. kerületben a Bács megyei pajtások a Városmajossal, a Szabadság-heggyel, a Széchenyi-hegy szovjet hősi emlékművével, az Úttörővasúttal, a Hűvösvölgygel stb. Mintegy félezer pajtás vett részt ezen a kiránduláson.

— Április 11-én is szépen dolgozott a szakkör. Vidéki pajtások érkeztek az országos sportversenyre. A szakkör tagjai a következő programot dolgozták ki számukra: Dózsa György út — Hősök tere — Népköztársaság útja — Bajcsi-Zsilinszky út — Nemzeti Múzeum — Belváros — Erzsébet-híd — Petőfi szobor — Belgrád-rakpart — Szabadság-híd — Gellérthegy — Felszabadulási emlékmű — Citadella — Műgyetem — Petőfi-híd és a fényben úszó Nagykörút. A főváros e szép látnivalóit autóbusszal járták be.

— Mi lesz a nyári program? — kérdeztük ezután Máté János elvtársat.

— A szakkör tagjai a nyári táborozásra is gondolnak. A XII. ker. Tánácsics Mihály csapat tagjai a Börzsönybe készülnek. Itt is ők vezetik és ismertetik a kirándulásaikat. A Virányos úti iskola csapata a Balatonra készül. Lesz épp elég tennivalójuk az idegenvezető szakkör tagjainak.

— Az Országos Vezetőség figyelmét felhívjuk és kérjük, segítse, szélesítse az úttörők idegenvezető és természetjáró szakköri mozgalmát. Ne legyen olyan város, falu, ahol az országjáró pajtások vezető nélkül, tanács-talanul bolyonganak, mert nincs, aki tervszerűen elmagyarázza annak a vidéknek, helységnek nevezetességeit, természeti tájait.

Így valósulhat meg az úttörőélet törvényeiből a 4-ik: „Az úttörő ahol tud segít!”...

Halácsi Dezső

A XII. kerületi pajtások kalauzolja a Bács megyei vendégeket a Budai hegyekben

Úttörő hadijáték

A 3742. számú II. Rákóczi Ferenc dunakeszi úttörőcsapat Kittenberger Kálmán természetjáró rajának pajtásai nagyon várták április 12-ét. Ezen a napon zajlott le ugyanis a váci járás úttörő csapatai között a nagy hadijáték.

Ezt a hadijátékot a váci csata 110. évfordulója alkalmából rendezte meg a járási úttörő elnökség.

A lázas készülődés után végre felvirradt a nagy nap! Egymás után érkeztek a nagy esemény részvevői a „csata” színhelyére. A terv a következő volt: a váciak a város védői, vagyis az osztrákok, a járási pajtások pedig a támadók, vagyis a magyarok.

Mindkét „vezérkar” megkapta és továbbította az utasításokat, s a haditerv alapján mindkét fél elfoglalta állásait. Nemsokára felhangzott a kürtszó is...

A támadók mindent egy lapra tettek fel, s ez a híd elfoglalása volt. Itt alakult ki a centrum. Kénytelenek voltak nyílt támadást vezetni, mivel néhány úttörőcsapat pajtásai váratlanul távolmaradtak, s a védők közel háromszoros túlerőben voltak.

A pajtások leleményességgel igyekeztek pótolni otthonmaradt társaikat. A rohamok gyorsan követték egymást. De a túlerő nemsokára megmutatkozott. A támadók harcosai egymás után „estek el” a nagy viadalban.

Végül már csak két pajtás jutott át a hidon, de ott aztán őket is kiszámolták. Így, sajnos, a váci csatát a védők nyerték meg. A csata befejezése után mindenütt izgatottan magyarzó pajtásokat láthattunk.

Rajom pajtásai eleinte elcsüggedtek a vereség láttára. Aztán megvizsgáztalódtak, hiszen itt a tavasz — a kirándulások ideje! Várja őket a Pilis és Börzsöny ezerféle pompája, az elkövetkező túság élménye.

Várnai Béla
rajvezető

Csalódás

Turista-dráma az IBUSZ-vonaton Nagymarostól hazafelé.

Személyek: Én és Ó. Több turista az Én társaságában.

Én: Aggyonisten Pista bácsi! Maga is kirándult?

Ó: Ki bizony, gyermekem. Odafönn vótam a hegyen.

Én: Ne mondja, még hegyet mászik Pista bácsi? Hány éves?

Ó: Kilencven leszek akkorátusan Anna napkor.

Én: Na, ez gyönyörű! És fönn volt a hegyen?

Ó: Hát persze, hogy fönn vótam. Minden vasárnap főmegyek.

Én: Melyik, hegyen járt, Pista bácsi?

Ó: Idefönn, Marosnál.

Én: Szóval a Börzsönyben. A Hegyestetőn?

Ó: Hát bizony elég hegyes az. De azér főmenek én minden héten.

Én: Idenézzetek fiúk, lányok! Bemutatom nektek a Pista bácsit. Kilencven éves...

Ó: Ne füllencs má ekkorát! Dehogya vagyok kilencven. Maj még csak Anna napkor leszek.

Én: Na jó, csak lesz. De minden vasárnap fölmászik a Hegyestetőre.

Turisták: Sokáig éljen a Pista bácsi! (Tapsvihar.)

Ó: Maradjatok veszteg, mit csudátok énrajtam? Azér, mer főmenek arra a hegyesre, vagy mifene neve van?

Én: Mióta túrázik Pista bácsi?

Ó: Mifénét csinálók?

Én: Mióta túrázik? mióta jár a hegyre?

Ó: Hát, van annak má vagy hetvenöt esztendeje. Azóta minden vasárnap kijárok ide Marosra.

Én: Mondja el nekünk, Pista bácsi: hogyan szokta meg a hegymászást. Hadd tanuljunk belőle mi is.

Ó: Hát úgy vót, hogy amikor föl szabadultam odahaza Szántón az inas sorból, főgyüttem Pestre asztalos segédnek. Akkoriba még nem járt ám autóbusz Szántóra, hát gyalog köllött bemenni Keszthelre a vasúthó a ládával a kezembe. Fene meleg vót, aztán igen megszomjaztam, mire beértem a stációra. Hát megittam ott egy fröccsöt, aztán csak eldöcögünk a vicinálissal Szentgyörgyig.

Én: És Pesten hogyan szerette meg a hegyeket?

Ó: Várj sorodra! Még csak Szentgyörgyön vagyunk. Dehát mégiscsak meggyüttünk...

Én: (Türelmetlenül.) Pestre, ugye? és aztán...

Ó: Fészkes nyavalát! Fehérvárra, nem Pestre. Hun van az még! Fehérváron soká állt a vonat. Kínálgatták ám ott a móri bort. Hát nem mondom, nekem tetszett is a móri bor, így aztán pontosan két krajcárom maradt, mire megérkeztünk a déli vaspálára Budán. Namost mi csinállok? Merefelé kö menni a Rózsa utcába a Tessényihöz? Mer odaszedtem segédnek. Hát csak mentem a sok ember után az alagúthol. Itt aszonták, hogy két krajcárt köll fizetni, ha körösztil akarok menni. Meg aztán a hídon köll fizetni két krajcárt, ha át akarok menni Pestre. Na, most légy okos Pista, mondok.

Én: Mit csinált hát? Átúszott a Dunán?

Ó: Ement a jódógod? Má hogy úszhattam vóna cügoscipőbe meg a ládával a kezembe. Mondok, nyavala törje ki az alagutakat, főmászok én a hegyre, aztán legyűvök a másik ódalon és odaadom a hídon a két-krajcáromat, legyenek vele boldogok.

Én: Ahá, hát akkor szerette meg a hegymászást, ott a Várhegyen!

Ó: Dehogya akkor! Nem vót az ollan nagy gyönyörűség ládával a kezembe főmászni arra a ronda hegyre, meg a cügoscipőbe is beledagadt a lábam. De vót a Tessényiné egy jóképű kolegám, fiatal asztalos segéd vót az is, a szülei meg itt laktak Maroson, svábok vótak, de igen jó emberek, azokhoz kijártunk minden vasárnap. Föl is mentünk mindig a hegyre.

Én: (diadalmasan) Figyelitek gyerekeket? Így kezdődött a turistaság. Na, mondja tovább, Pista bácsi.

Ó: Mit mondjak még? Azóta minden vasárnap kijövök Marosra és főmenek a hegyre. A hegyesre.

Én: Mindig csak a Hegyestetőre megy? Miért nem megy másfelé is?

Ó: Azé, mert itt van a komámnak a szölleje a hegyódalba. Szép piros bora van ám, jó is, hogy eszembe jut. (Kihúzza az ülés alól a demizsont, vörös bort tölt a pohárba és lehajtja).

Én: (fölháborodva) Hát ezért jár maga minden vasárnap a hegyre?

Ó: Ezér, hát! Megtöttöm ezt a kis palackot, aztán van mit inni megin vasárnapig. (Újra tölt a pohárba.) Nézd csak, millen szép. Ollan csillogó piros, hogy a pápának sincs ilyen miseruhája.

Én: Szégyellje magát, Pista bácsi! Hagyta itt ünnepelni magát, mint aki 75 éve túrázik és most kiderül, hogy nem is turista, hanem megrögzött vén alkoholista.

Ó: Bolond vagy te, édes ócsém. Hát ezér köll haragudni? Nézd, millen szépen csillog ez a piros bor a pohárba. Úgy elpirult mérgibe, mer te lebecsülted. Hát nem érdemes ezér félórát a hegyre mászni? Ollan a színe, mint a legszebb menyecskéje, mikor megcsiklandozza az ember, aztán belepirul. Nete, nézd csak meg jól!

Én: Nem bánom, na! adjon nekem is egy pohárral, Pista bácsi.

Jámbor

Természetjárás, természetvédelem

„A tavaszi időszakban évről évre megnövekszik az erdőtüzek száma s a tüzesetek mintegy 90 százalékát a gondatlanul eldobott égő cigaretta és gyufa, valamint az erdőben rakott tüzek okozzák.”

(Újsághír)

Egy szép napon a gyömrői 1079. sz. Körösi Csoma Sándor úttörőcsapat természetjárói közül három ifjúvezető indult útnak, hogy a tanítási szünnapot kihasználva, ellátogasson a Svambrániára. Svambránia a Cserhát legdélibb nyúlványait képező tűzberki hegycsoport egyike (az alföldiek már a dombot is hegynek nevezik), nevét a természetjáró Sirály örs tagjaitól kapta. A pajtasok szeretik a természetet, majd minden vasárnap kirándulnak ide, ismerik is minden útját, facsportját, mint a tenyerüket. Boldogok, ha új forrást találnak, amelynek medrét kitisztítják vagy Feri bácsinak, az erdészek segítenek, s kellemes élményekkel térhetnek haza. Ez alkalommal az emberi nemtörődömség jóvoltából másfajta élményben volt részük...

Amint ebédjüket fogyasztották, egyszer csak arra lettek figyelmesek, hogy néhány száz méter távolságban füst csap a magasba. Első gondolatuk az volt, hogy bizonyára péceli vagy isaszegi úttörők járnak ezen a vidéken, ők raktak tüzet. El is határozták, hogy felszedelőzködnék és meglátogatják őket. Amint közeledtek, látták, hogy a füst terjed. Meggyorsították lépteiket és nem csalódtak: erdőtüz volt, amelyet lehet, hogy a mellettük elhúzó motoros gondatlanul eldobott csikkje okozott. A tűz a fiatal tölgyes száraz leveleibe kapott és már vagy húsz méter szélességben elhárapódzott. Víz nincs a közelben, hiszen a legközelebbi tanya is több kilométernyi távolságra van innen. Gyalogsági ásókkal, meg sátorlapokkal álltak hát neki az oltásnak. Háromnegyed óras kemény viaskodás után gyalogsági ásojuk eltörött, sátorlapjuk megégett, maguk is megperzselődtek, de a füsttől kábultan is győzedelmeskedtek.

E három fiatal úttörővezetőnek: Csegezy Levente, Józsa Imre és Kiss Péter pajtasoknak a Magyar Úttörők Szövetség Országos Elnöksége soron kívül KIVÁLÓ ÚTTÖRŐ MUNKÁÉRT jelvényt adományozott, amelyet Blaskó Mihály járási úttörő titkár adott át ünnepélyes keretek között a monori járási úttörő díszszemlén.

E három fiatal természetjáró áldozatos természet szeretete — úgy gondolom — példaképpül állítható nemcsak az úttörők, de minden természetjáró elé.

Palotai Sándor tanár

Természetjáró

Túra-kajakozás II.

Az első tavaszi vízrezsálás alkalmával csak kisebb útra indulunk, hogy a mási irányú téli mozgás után a kajakozás igénybevétele izmalkat megmozgassuk. Ezt a bemelegítő mozgást azután fokozatosan nagyobb távolságú utak megtétele követheti. 3-4 ilyen út után már elindulhatunk az első másfél napos túrára is és sátorban alhatunk. Ekkor kezdődik a csomagolás és a felszerelés, amelyről itt most beszélni szeretnék. Különösen kora tavasszal és nagyobb távoli túrák előtt sok túra-kajakozónak okozott már fejtörést, mit vigyen magával. Amikor rátekinthet felszerelésére — elhelyezése nem kis gond volt. Ilyenkor a szokásos felszerelést még sok egyéb egészíti ki, hívó időre alkalmas sportruházat, takaró és különböző felszerelési tárgyak. Ugyanis tavasszal az éjszakák még elég hidegek, sőt talajmenti fagyok is előfordulnak. Ezért ennek megfelelően kell felkészülnünk. Bár itt is éppen úgy érvényes, mint a gyalogtúránál, az az elv, hogy csak a legszükségesebb és legcélszerűbb eszközöket vigyük magunkkal. Mégis engedményeket tehetünk a kényelem javára, hiszen nem hátunkon van a teher és a rakterület is nagyobb a hátzissáknál. Ennek ellenére a kajakba történő helyes csomagolás nem is olyan egyszerű, mint azt sokan hiszik. Felszerelésünket a következőképpen rendezzük el.

1. Egyenletesen osszuk el a súlyt a kajak elejébe és hátuljába, de kissé inkább a hátsó részét terheljük meg, hogy az első fedélzet magasabban álljon ki a vízből, így a hullámokba kevésbé fúródik bele kajakunk.

2. A csomagolás ne legyen féoldalal.

3. A felszerelési tárgyak mozgásukat ne akadályozzák!

4. Az útközben szükséges eszközök (pl. fényképezőgép, óra, kulacs, térkép, jegyzetfüzet, ceruza, hullámvédő-kötény, viharblúz, melegítő) legyenek kéznél, ezek elővétele miatt ne kelljen kikötni. A felszerelési tárgyakat különösen akkor célszerű kézközébe helyezni, ha csurgunk, vagy ha tavon akarunk átkelni és a kikötési időt meg akarjuk takarítani, vagy a távoli part eléréséig szükségünk lehet ezekre a tárgyakra. Ilyenkor legyen kevés élelmiszer is a kéz közelében: 1-2 szelet kétszersült, továbbá némi csokoládé, 2-3 szem kockacukor és gyümölcs. A legnagyobb problémát a petrolium és a spiritusz elhelyezése okozza, mivel nem a legkellemebb, ha a takaró, vagy a ruha magába szívja a szagát. Még kellemetlenebb, ha ezt az élelmiszert érezzük. Eppen ezért ne üvegbe, hanem jól záródó csavaros kulacsba tároljuk. Még külön is ajánlatos becsomagolni. Tegyük a kajak leg-távolabbi részébe.

A helyes beosztás kedvéért a ruhaneműket a kajak elejébe, az élelmet pedig a hátuljába rakjuk, így a kifolyt lekvár, vagy törött tojás nem piszkítja be a ruhaneműket.

A belső nyílás két oldalára a bordák közé akasszuk a cippzárás táskákat: a kézhez szükséges eszközöket tarthatjuk bennük. A túra-kajakost a legnagyobb veszteség felboruláskor érheti. Ez előfordulhat a leggyakoribbabb egyennel is, a hirtelen jött szélroham, vagy egy rosszul fogott hajóhullám esetén. Ha nem gondos a csomagolás, sok értékes tárgy kerülhet a folyó, vagy a tó fenkére. Rakjuk tehát felszerelési tárgyainkat

hosszú vízhatlan zsákokba, kössük be, így a kajak térfogatát jól kihasználhatjuk. Ezeket a zsákokat vadvízi túrák alkalmával ajánlatos a bordákhoz erősíteni, mert itt a borulás, vagy a lékeződés veszélye sokkal nagyobb. Az első zsákokat, még ha a víz tetején maradnak is, a gyors folyás messzire sodorhatja. Ha felborultunk, a kajak visszafordítása legyen az első. Aztán szedjük össze úszó tárgyainkat. Rakjuk a visszafordított kajakba még akkor is, ha az jól megtelt vízzel, mert így kajakunkat vontatva, nyugodtan úszhatunk a part felé. A partra érve becsúljuk meg igazán a vízhatlan zsákokba elhelyezett száraz ruha melegét. Előfordulhat túráinkon, hogy evezőlapátunk eltörik, vagy az erős sodrás a partról lehajló ágak, bokrok alá víz és az ágak között az evező kiesik kezünkől és mire megszabadulunk, már messzire sodorta az ár. Ilyenkor jó szolgálatot tesz a tartalék evező. Tölta az első fedélzetre varrt zsebszerű részben helyezkedik el, szára pedig a bedőlő nyílás oldala mellett patenttal záródó szalaggal rögzített.

A felszerelés elengedhetetlen tartozéka a műszeres táska. A legszükségesebb szerszámok, szögek, csavarok, valamint a széles ragtapasz is elifer benne. Bármilyen távoli, vagy hosszabb túrára készülünk, két-három napi élelemnél többet ne vigyünk. Ez tetemesen megnöveli csomagunk súlyát és a nagy melegben a kevésbé tartós élelmiszer hamar romlásnak indulhat. Bármerre indulunk, mindenhol találunk lakott helyet, ahol tudunk élelmiszert vásárolni. A magunkkal vitt élelmiszert is lehetőleg tartós, nehezen romlandó, nagy kalória-tartalmú anyagokból állítsuk össze (száraz kolbász, szalonna, sajt, cukor, lekvár, csokoládé, keksz, kétszersült és különböző kisebb konzervek). A fokozott igénybevétel miatt elvesztett kalória mennyiséget nagy táptértékű anyagokkal kell pótolnunk. A túráink az egyik legnagyobb gondot az elvesztett vízmennyiség pótlása okozza — egészséges jó ivóvíz nincs mindig kéznél. Eppen ezért nagy víztartalmú táplálékokat kell fogyasztanunk (gyümölcs, főzelék, tej), ismeretlen kutak vizéből ajánlatos inkább teát készíteni. A forralás fertőtleníti. Lehetőleg forrás, vagy artézi-kút vízzel töltsük meg kulacsainkat. Fogyasztás előtt a gyümölcsöt is jól mossuk meg.

Fogadjuk meg e pár jótanácsot: sok kellemetlenségtől menekülünk meg.

Susóczky Ferenc

A negatív anyagokról

Ha a természetjáró fotoamatőr szaküzletbe tér és filmet kér, okvetlenül megkérdezik, melyik fajtát óhajtja. Tisztázzuk hát a különböző filmek tulajdonságait, jellemzőit. Itt nem elemizzük teljesen a filmeket, csak annyit írunk, amennyit okvetlenül tudnunk kell róluk.

A filmeket (legyen az tekeréscsfilmes vagy kisfilm) az amatőr általában négyféle szempontból vizsgálja: 1. általános érzékenység, 2. színérzékenység, 3. gradáció és 4. szemcséség.

1. **Általános érzékenység.** Mértékessége rendszerint a DIN. Ez a mérték mindig törtszámban megadott, nevezője 10, számlálója pedig a film érzékenységének felel meg (17, 21 stb.). A DIN-skálánál tudnunk kell, hogy 3/10 DIN érzékeny-

ség-emelkedés a gyakorlatban egy expozíciós fokozatot jelent, illetve egy blende-fokozat szűkítést. Scheiner-fokban is kifejezik az érzékenységet (17/10 DIN = 27° Sch. 21/10 = 31° Sch. stb.).

2. **Színérzékenység.** A felvételi anyagok a különböző színeket nem úgy rögzítik, mint azt az emberi szem érzékeli. Színérzékenység szempontjából — az általános érzékenységen belül — két főfajtát említünk meg: ortokromatikus és ortopánkromatikus filmek. a) Az **ortokromatikus** filmek a kék és sárga színekre érzékenyebbek (világosabbnak mutatják), a zöld színre kevésbé, míg a vöröset alig érzékeli. b) Az **ortopánkromatikus** filmek kék, sárga és zöld érzékenysége körülbelül megegyezik az orto-filmekével, viszont a vöröse ezek a fajták sokkal érzékenyebbek.

Ha tehát a természetjáró kizárólag nyári tájakat fényképez, akkor az ortofilm is elegendő. Az őszi lombosított és az emberi test színét azonban az ortopán adja helyesebb árnyalatban.

A filmek színre-érzékenységét különböző szűrőkkel módosíthatjuk. Erről máskor bővebben írunk.

3. **Gradáció**-nak nevezzük a filmen jelentkező feketedés mértékét. Kémény gradációjának azt a negatívot mondjuk, melynél a világos részek üvegszerűen átlátszóak, míg a sötétek átlátszatlán feketék. Lágynak az a film számít, amelyben a sötét és világos részek között csekély az árnyalati különbség, a film ránézésre szürkének hat. Ezek a feketedés-jelzők, persze, a pozitív képre is érvényesek.

Fentiek a hívás és másolás (nagyítás) közben módosíthatók, de mindig vegyük figyelembe az alapgradációt, amely az érzékenység emelkedésével lágyul.

4. **Szemcséség.** A film fényérzékeny rétege szemcsékből áll. Ezek érzékenységtől függően kisebbek vagy nagyobbak. Így beszélhetünk finomabb és durvább szemcsészetű filmekről. A technika mai állása mellett kimondhatjuk: mennél érzékenyebb a film, annál durvább a szemcsészete. Erősebb nagyításnál a durva szemcsészet zavar.

Mindig azt a filmet használjuk tehát, amelyik célunknak legmegfelelőbb. Magas érzékenységu (21/10, 24/10 DIN) negatívanyagra csak fény-szegény helyen fényképezzünk (terem, szoba stb.), mert szemcsészete igen durva. Természetjárás közben a legalkalmasabb a 17/10 DIN-es ortopán film. Finom a szemcsészete és a normál gradáció mellett kellően érzékeny.

A hazai negatív anyagok ma már felveszik a versenyt a hasonló külföldiekkel.

Brett Pál — Beller Iván

A Szovjetunió és az Egyesült Államok turisztaszervezetei megállapodtak, hogy a két országban ifjúsági csoportok 1959-ben kölcsönös cserelátogatásokat tesznek. Amerikából ezen a nyáron négy csoport indul a Szovjetunióba. Mind a négy csoport tanuló ifjakból áll: útjukban meglátogatnak ipari üzemeket, mezőgazdaságokat, közép- és főiskolákat is. Megismerkednek a szovjet ifjúság életviszonyaival.

A Tátrában a Transporta Chrudim ifjú szerelői elkészítették a Lomnici nyeregpre vivő felvonót, amely a Kőpataki tótól a nyeregig szállítja azokat, akik mászás nélkül szeretnének a csúcs közelébe jutni.

Az alpinizmus téli sportként is egyre nagyobb méreteket ölt. A téli hegymászást jó edzésnek tekintik az alpinisták a 3000-es hegyekben, mint előkészületeket a Himalája és a Kor-dillerák 7-8000-seihez. Kiváló eredményekről számol be a bécsi „Volksstimme” és a párizsi „Le Monde”. Előbbi arról ad hírt, hogy hat fiatal müncheni alpinista február második felében 10 napos túrával, a Zugspitzétől a Dreitorspitzeig valamennyi csúcsot megmászta. Ez a teljesítmény első megmászásnak számít. A „Le Monde” viszont a Mont-Blanc csoportban a Grand Capucin (3823 m) keleti falának első téli megmászásáról számol be. Ezt meg három olasz alpinista hajtotta végre. Ezt a feladatot először 1951 nyarán mászta meg Bonatti.

Négy tiroli alpinista (két diák és egy fiatal házaspár), Kis-Ázsiában — kéthónapi anatóliai vándorútja során — megmászta a Taurusz-hegység két legmagasabb csúcsát, a 3820 m magas Demir Kacikot és az alig valamivel alacsonyabb Kizil Káját.

A helikopternek egyre nagyobb szerep jut az alpesi életmentésben. Két ilyen esetről számoltak be a svájci lapok. Svájcban a 28 éves Robert Zimmermann berni lakos életét mentette meg Joseph Zurkingen pilóta. Zimmermann március végén a Kaiseregge egyedül indult. A könnyű csúcsnak számító 2186 méteres hegy felső szakaszát még mély hó borította, s az alpinista a nehéz terepen halálra fáradt. Miután a túráról nem tért vissza, a pilóta másnap hajnalban berepülte a térséget és felfedezte: a kimerült ember a csúcs közelében fekszik mozdulatlanul. A mentők még idejében elérték és le szállították a völgybe. Nehezebb esetről számol be a „Volksstimme”

A kérdés, milyen legyen a Magyar Természetbarát mozgalom jövője. A leigazolt természetbarátok száma 1958-ban meghaladta a 25 000-et (az idén, a jelek szerint ennél is több lesz). Ebből a számból kb. 1500 a versenyzők száma, s ez kb. 6%-át teszi ki az összes természetbarátoknak. Beszéljünk arról a 94%-ról, akik nem versenyeznek, hanem „csak” túráznak, — tekintélyes szám: kb. 23 500 fő és ha hozzászámítjuk a mind nagyobb számban túrázó KISZ, Úttörő és egyéb ifjúsági természetjárókat — olyan nagy tömeggel és problémákkal találjuk magunkat szemben, hogy van mit megbeszélni és szólni arról: „Hogyan tovább”.

Maradjunk a számoknál: 1958-ban a budapesti leigazolt felnőtt természetjárók száma kb. 16 000 volt, — ezzel szemben a vizsgázott és nyilvántartott túra-vezetők száma kb. 150 fő, — a téli időszakban az egyesületek és ligák további kb. 180 túra-vezetőt képeztek ki, — ez összesen 330 fő. Hol vagyunk attól a számtól, ami elegendő lenne, hogy a szakosztályi túrákat kiképzett túra-vezetők vezessék?

Azt hiszem, nem kell beszélni arról, hogy egy képzett túra-vezető szervezte és levezette túra élményt jelent a résztvevők számára. Célunk, hogy minden túra tovább fejlessze tudásunkat, hasson szépe-érzékünkre, ismertesse meg hazánk tájait, stb. Ehhez képzett túra-vezetőkre van szükség.

A túra-vezetők képzése és az egész természetbarát mozgalom előmozdítása céljából szükséges, hogy az Országos Szövetség szakítva eddigi passzív magatartásával — a versenyzés és a külföldi cseretúrák lebonyolításán kívül — forduljon a túrázók felé.

Adja ki a Szövetség a túra-vezetők vég-

leges minősítési szabályzatát és az eddig levizsgázott túra-vezetőknek adja ki a régen ígért szövetségi túra-vezetői jelvényeket és igazolványokat.

A túra-vezetőket szervezetenként össze kell fogni — túra-vezetői tanácsokat alakítani, ahol a túra-vezetőképzéssel kapcsolatos kérdéseket megtárgyalják és a túra-vezetők is eljuttassák közös javaslatukat az illetékes szervekhez.

Elsősorban megfelelő előadókra van szükség, akik a túra-vezetőket kiképezik. — Táborot kell szervezni, ahol az előadókat képezzük, hogy egységes, minden igényt kielégítő előadók kerüljenek az egyesületekhez. Az előadók kiképzése után túra-vezetői tanfolyamokat kell szervezni az előbb említett előadók és kivülálló szak-előadók bevonásával, hogy jövőre legalább 2000 képzett túra-vezető álljon a szakosztályok rendelkezésére.

Állandó túra-vezetői táborot kell az egyik menedékház területén szervezni és berendezni, ahol megfelelő kiképzési anyag (térképek, szakkönyvek, sátrak, falitablók, képek stb.) álljon az előadók rendelkezésére. A gyalogos természetjárás mellett barlang, hegymászó, vízi, kerékpáros, sí túra-vezetői tanfolyamokat is kell rendezni.

Az országos szövetségnek megfelelő pénzügyi fedezetet kell biztosítania a túra-vezető képzés céljaira.

Fenti célkitűzések megindítása esetén nyugodtan nézhetünk a jövő elébe és dolgozhatunk a további tömegesítés megvalósításán.

Malcsiner Sándor

(A szervezett természetjárók múlt évi számát máris túlhaladtuk. A fevett kérdésben fontos határozatok születtek. Lásd MTSZ programját 16. oldalon. Szerk. megj.)

Liezenből. A Hochmölbings-csoportban, a 17 éves Elfriede Moser sülés közben olyan súlyosan sérült meg, hogy mentők mentek érte a Liezenerhüttére. Mielőtt a mentőszánkóba ültették volna, észlelték, hogy a sérülésen kívül szívrohamok kínozzák, vérkeringése is rossz. A mentők egyike tehát a lány mellett maradt, a többi lesiklott a völgybe. Linz-Hörsching repülőtéréről Kubert órnagy helikopterrel azonnal felszállt értük és lehozta az eszméletlen lányt. Rögtön kórházba szállították. A lap megjegyzi, hogy néhány nap alatt hatszor segített a bajbakerült turistának a repülőgép.

Akik a hegyekben kívánnak meghalni

Nem azokról az életvidám alpinistákról szól most a krónika, akik a hegycsúcsokon a napfényt, a természet pompáját, a diadalmas életet keressik és fennkölt szenvedélyüknek véletlen áldozataivá válnak. Nem is arról az öreg bácsiról, aki 70 évével kényelmes úton sétált fel a Schmitz-tetőre, hogy legalább távolról lássa korábbi éveinek kedvelt Tauern-csúcsait és abban a boldog pillanatban mondta fel szíve a szolgálatot, mikor a Glockner ragyogó csúcsát megpillantotta. Ez a „hegymászó halál”, talán azt is mondhat-

juk, irigylésre méltó halál. Most azonban azokról a ritka emberekről van szó, akik szeretik a hegyeket és mégis megújítják az életet. Ilyen furcsa esetről számol be a „Volksstimme” április 24-iki száma.

Hedwig Brasch 40 éves gépirónő, regensburgi lakos sűrű hóvihárban, a Zugspitze keleti csúcsáról lezuhant. A „balesetnek” szemtanúja nem volt — meghalni rendszerint egyedül indul az ember. A hóban visszamaradt nyomokból a rendőrök mégis meg tudták állapítani az öngyilkosságot.

Csaknem ugyanazon a helyen fekszik még ma is egy heidelbergi diáklány holtteste a „Bayern-Schnee-kar”-on. Hat évvel ezelőtt ugyancsak a Zugspitzén lett öngyilkos. Hedwig Brasch, ennek az osztrák-bajor hátérhegynek újabb áldozata, hosszabb idő óta munkanélküli: nyilván elkeseredésében választotta az önkéntes alpesi halált. Így fest hát Regensburgban a nyugat-német „gazdasági csoda” az érem másik oldaláról — állapítja meg a Volksstimme.

Egy német természettudós a délolaszországi Civita község közelében, a hegyekben madarak után kutatott. Miközben vadgalambokat akart fogni, a sziklafalról lezuhant, halálra zúzta magát.

MAGYAR TERMÉSZETBARÁT SZÖVETSÉG *hivatalos közlömények*

MÁJUS 1 ALKALMÁBÓL a Szovjetunió Szakszervezeti Tanácsának Turista és Kirándulási Igazgatósága, valamint a Bolgár Turista Szövetség levélben, a NDK Turista Bizottsága pedig táviratban köszöntötte a Magyar Természetbarát Szövetségen keresztül a magyar természetbarátokat.

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Intéző Bizottsága

ÁGOSTON ANTAL ELVTÁRSAT a Budapesti Ifjúsági Sportbizottság Természetjáró és Táborszórási Bizottságának társadalmi munkatársát, az ifjúsági természetjáró és táborszórási munkában kifejtett eredményes tevékenységéért

„SÁGVÁRI ENDRE EMLÉKÉREM”-mel,

KOVÁCS GYÖRGY ELVTÁRSAT, a Hajdú-Bihar megyei Ifjúsági Sportbizottság Természetjáró és Táborszórási Bizottságának elnökét a megyei ifjúsági táborok szervezése terén kifejtett eredményes munkájáért,

AZ ORSZÁGOS IFJÚSÁGI SPORTBIZOTTSÁG „JÓ SPORTMUNKÁÉRT”

jelvényvel tüntette ki.

A szövetség felduzzadt munkáját nagymértékben akadályozza, hogy hivatalos és nem hivatalos ügyekben rengetegen járnak be a szövetség irodájába a hivatalos órákon kívül. Annak érdekében, hogy az iroda munkája eredményesebb lehessen, és az ügyintézés, levelezés stb. szertejobban és gyorsabban történhessen, szükségessé válik a felfogadási idő újbóli szabályozása.

A SZÖVETSÉG ELNÖKSÉGE 1959. JÚNIUS 1-TŐL KEZDŐDŐEN A FÉLFOGADÁSI IDŐT KEDDI ÉS PÉNTEKI NAPOKON 12—20 ÓRA KÖZÖTT, SZERDAI ÉS CSÜTÖR-

TÖKI NAPOKON PEDIG 10—15 ÓRA KÖZÖTT HATÁROZTA MEG. Kérjük, hogy ezen időpontokat a szövetségi munka javítása érdekében mindenki tartsa be!

FEGYELMI HATÁROZATOK. A szövetség Elnöksége DR. ZEHÉRY MIKLÓST, a VTE MÁVAG osztályának tagját a külföldi cseretúron való részvételből két évre kizárta, mert 1957-ben és 1958-ban túracsoportját önkényesen elhagyta, és útlevél nélkül külön utazott. Az Elnökség további 14 természetjárót kizárt az ideai cseretúron való részvételből, mert ezek a Német Demokratikus Köztársaságban, a német és magyar vezetők engedélye nélkül, önkényesen elhagyták túracsoportjukat, és az eredeti programtól eltérően, útlevél nélkül Lipcsébe utaztak.

A MAGYAR TESTNEVELÉSI ÉS SPORT TANÁCS ELNÖKSÉGÉNEK 4—1/1959. (II. 26.) MTST SZÁMÚ HATÁROZATA A TERMÉSZETJÁRÁS HELYZETÉRŐL, megjelent az MTST Közölny 1959. évi májusi számában. A határozatot különnyomatban az összes természetbarát szervezeteknek megküldjük.

AZ MTST ELNÖKSÉGE 7—3/1959. (IV. 2.) SZÁMÚ HATÁROZATÁVAL JÓVÁHAGYTA A SZÖVETSÉG MŰKÖDÉSI SZABÁLYZATÁT. A működési szabályzatot kinyomtatás után megküldjük a természetbarát szervezeteknek.

A SZÖVETSÉG JELVÉNYE a működési szabályzat értelmében — hasonlóan a régi természetbarát jelvényhez — HÁROM HAVASI RÓZSÁT TARTÓ KÉZ, HÁTTÉRBE HEGYEK, KÖRBE A SZÖVETSÉG CÍME. A jelvények gyártása megkezdődött. Beszerezhető lesz a szövetségben.

FONTOSABB JÚNIUSI RENDEZVÉNYEK: SZENTENDREI-SZIGETKERÜLÉS 6—7., CSEPEL-SZIGETKERÜLÉS 19—21-én a Vizitúra Bizottság rendezésében. Ezúton is felhívjuk a figyelmet, hogy a nemzetközi vizitúrák részvételéhez előfeltétel a belföldi vizitúrákon való részvétel!

A PEST MEGYEI TERMÉSZETBARÁT SZÖVETSÉG 14-én A SÁTOROS-hegyekben, 28-án pedig a Karancs-Medvesben rendezi a „TÚRA-KUPA” 6. és 7. fordulóját.

A NÓGRÁD MEGYEI TERMÉSZETBARÁT SZÖVETSÉG 27—28-án rendezi a „TANÁCSKÖZTÁRSASÁG” I. osztályú természetjáró tájékoztatói emlékversenyt.

A természetbarát szakosztályoknak megküldötte a szövetség A JÚNIUS 7-I ESZTERGOM—VASKAPU — „TANÁCSKÖZTÁRSASÁG” emléktúra részletes tudnivalóit. Bővebb felvilágosítással tehát a szakosztályok szolgálnak.

Ugyancsak a szakosztályok kapnak részletes tájékoztatót A JÚNIUS 27—28-I — SALGÓTARJÁN—SALGÓVÁR — „TANÁCSKÖZTÁRSASÁG EMLÉKTÚRA”-ról.

A TURISTAHÁZAKAT KEZELŐ VÁLLALAT — a szövetség felhívására — 102 SÁTORBAN, 510 FŐ BEFOGADÓ KÉPESSÉGGEL NÖVELI 13 turistaház HÁLÓHELYKAPACITÁSÁT. Így a dömörkapui turistaháznál 40; a gárdonyi turistaháznál 40; a gézaházi turistaháznál 40; a Herman Ottó turistaháznál 40; a hollósfői turistaháznál 30; az isztenkúti turistaháznál 60; a kisinóci turistaháznál 20; a Rodostó turistaháznál 30; a Ságvári Endre turistaháznál 30; a síkfőkúti turistaháznál 40; a síófoki turistaháznál 50 és a Vörösmarty turistaháznál 50 fő befogadására áll június 1-től sátoortábor rendelkezésre.

A Magyar Természetbarát Szövetség 1959. évi munkaprogramja

Elfogadta a Szövetség Elnöksége 1959. április 22-én.

A Magyar Természetbarát Szövetség munkájának irányát és feladatait a Magyar Népközbizottság politikai, társadalmi és gazdasági helyzete figyelembevételével, a Magyar Testnevelési és Sport Tanács 1959. évi programja, illetve az MTS Elnökségének 4/1959. (II. 26.) számú határozata szabja meg, amely a Magyar Szocialista Munkáért Központi Vezetősége határozatának szellemében készült.

A Szövetség munkáját ennek megfelelően kell ellátni, illetve a munkát mindenütt ezeknek megfelelően kell megkövetelnie.

Legfontosabb, hogy az állami és más társadalmi szervezetekkel közös munkával erősítsük a természetbarát mozgalmat, elősegítsük a természetbarát szervezetek működését.

Tervszerűbb és előretekintőbbé kell tennünk a vezetést és helyezzük azt szilárdabb elvi alapokra.

Valamennyi szervünknek a testnevelési és sportmozgalom erkölcsi alapjainak további szilárdítása, a természetbarát mozgalom helyes szemléletének kialakítása legyen a feladata.

1959-ben fokozzuk a dolgozók és az ifjúság szélesebb tömegének a természetbarát mozgalomba való bevonását. Elsősorban a rendszeresebb, szervezettebb túrázást megfelelő rendezvényekkel, a jelvénytulajdonos mozgalmak (beleértve a minősítési rendszert is) célszerű kialakításával, versenyrendszerünk ilyenértelmű továbbfejlesztésével mozdítsuk elő.

Az iskolai testnevelésen belül — már a legalsóbb osztályoktól kezdve segítsük elő, hogy a természetjárás értékének megfelelően érvényesüljön.

Minden erőnkkel hozzá kell járulnunk, hogy e célokhoz a szükséges személyi és tárgyi feltételeket fokozottabb mértékben biztosítsuk.

A természetbarát mozgalom úgy töltheti be feladatát eredményesen, ha annak vezetése, irányítása tudományosan megalapozott és tervszerű. Arra kell törekednie, hogy az a tömegek igényeinek megfelelően.

Az 1959. évi legfontosabb vezetési feladatunk, hogy jó távlati tervekkel készítsünk, összhangban a népgazdaság fejlesztési tervével és a magyar testnevelési és sportmozgalom célkitűzéseivel.

1. A szervezeti munkában legfontosabb a létrehozandó új típusú természetbarát egyesületek megalakulásának elősegítése, ezek, továbbá a már meglévő természetbarát egyesületek — még átmenetileg meglévő, ún. ligák — munkájának megerősítése, tervszerűbb meghatározása.

Területi szövetségeink szervezeti és a kialakuló szükségletnek megfelelően fejleszteni kell, szakmai igazgatási munkájukat meg kell szilárdítani. Előtérbe kell helyezni feladataikat ésszerű kibővítését, karoljuk fel a helyi kezdeményezéseket, segítsük az öntevékenység kialakítását is.

A természetbarát egyesületek — és még meglévő ligák — elnökségi munkájának javítása mellett nagy súlyt kell fektetni az osztályok (szakosztályok) tevékenységének megújítására, kiszélesítésére. Elsősorban az ezekben foglalkoztatott tagok számának növelése legyen a cél.

Minden vonatkozásban rá kell térni szervezeteink munkájának tervszerűsítésére.

El kell készíteni a területi szövetségek működési szabályzatának mintáját, továbbá a természetbarát egyesületek mintaalapszabályát és az osztályok (szakosztályok) tevékenységi ügyrendjét.

Meg kell szervezni az osztályok, egyesületek, területi szövetségek és az Országos Szövetség nyilvántartási és statisztikai adatgyűjtő rendszerét.

Biztosítsuk a természetbarát szervezetek munkájának helyes koordinálását.

A Szövetség Elnökségének iránymutatása alapján rendszeres és szervezett kiszállásokkal kell ellenőrizni és segíteni a területi szövetségeket, egyesületeket és osztályok munkáját, illetve a többiek között így szerzett tapasztalatokat fel kell használni a vezetési munkájának megújításában.

Javítani kell a kapcsolatot a MTST-vel, a helyi TST-kel, valamennyi természetbarát szervezettel, továbbá a Turistaházakat Kezelő Vállalattal, a turistaházak dolgozóival és minden olyan politikai, gazdasági, kulturális, egészségügyi és tömegszervezettel, amelynek munkája összefügg a természetbarát mozgalommal — ezek között is elsősorban a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséggel és a Szakszervezetek Országos Tanácsával.

A természetbarát mozgalom szervezése igen sokrétű s úgyszólván teljes egészében társadalmi munkások végzik.

Ezeket fokozottabban és bátrabban vonjuk be a munkába, s feltételeit biztosítsuk.

Az idén kell megtartani a területi szövetségek és az Országos Szövetség vezető szerveinek választásait, meg kell vitatni alapszabályainkat. A választások során meg kell erősíteni a szerveket. Ezekbe tömörítsük a feladatok megoldására minden szempontból alkalmas, legkiválóbb szakembereket, ugyanakkor adjunk teret a fiatal aktívák bekapcsolásának és fejlődésének is.

El kell érni, hogy elsősorban az Országos Szövetség és a területi szövetségek, továbbá a természetbarát egyesületek magasabb színvonalú, rendszeres tervszerű munkát végezzenek és hogy az ehhez szükséges bizottságok jól működjenek.

Fokozottabb gondot kell fordítanunk a törvényesség megtartására, a határozatok és szabályzatok megtartását meg kell követelnünk.

2. Az oktatási munkának a természetbarát mozgalom céljainak megvalósíthatóságát kell elősegítenie.

E téren legfontosabb a megfelelő kéaderképzés.

Az Országos Szövetség szintjén a szakvezetők munkájának megújítása, továbbá a túravezetők képzés érdekében, valamint a természetjáró tájékoztató versenyek helyes irányának biztosítása és általában a munka színvonalának emelése céljából egy központi kéaderképző, továbbá egy túravezető-oktatóképző és egy versenybíró-oktatóképző tanfolyamot kell szervezni. Ezen elsősorban a területi szövetségek és a természetbarát egyesületek aktívait kell kiképezni.

Dolgozzuk ki a természetjárók alapvető tudnivalóinak elsajátításához szükséges tanfolyamok tematikáját.

Dolgozzuk ki a természetbarát mozgalom céljainak megfelelő oktatási rendszerének irányelveit.

Figyelemmel kell kísérnünk — különösképpen tartalmilag a természetjárással kapcsolatos könyv- és térkép kiadását.

Segítsük elő, hogy a természetbarát szervezetekben oktatás és széleskörű ismeretterjesztő munka induljon meg, mert ez a természetjáró tudnivalók és az általános kultúra szintjének, továbbá az ország ismeretének emeléséhez vezet.

Az oktatási munkának döntő mértékben hozzá kell járulnia a természetjárás testnevelési és sportbelli szintjének emelkedéséhez, a jobb eredmények eléréséhez.

3. Az ifjúsági munkában nagyobb szakmai segítséget kell nyújtani az Országos Ifjúsági Sportbizottság és a Magyar Utőrök Országos Szövetsége természetjárással kapcsolatos munkájához, elsősorban a kéaderképzésben, a túrák és táborozások levezetésében. Különösen a munkásifjúságnak a természetjárásba való bevonására kell nagy súlyt fektetnünk.

4. A túrázásban biztosítanunk kell, hogy a túranaptárban szereplő rendezvények lebonyolítása terv- és mintaszerűen, a velük szemben támasztott igényeknek megfelelően történjék. Ezzel elő kell segítenünk, hogy a résztvevőknek a sok túra kellemes, maradó emlékek, s egyben a túrázás megkedveltetője is legyen.

Fontos feladat tehát a túraprogramok tartalmas, jó összeállítása, a vezetők, illetve a rendezőszékek jó kiválasztása.

A kerékpáros-, vízi- és sítúrának olyanoknak kell lenniük, hogy azok a természetjárás módjainak megkedvelését és széleskörű propagandáját szolgálják.

5. A természetjáró tájékoztatói versenyekben felül kell vizsgálnunk a versenyek jelenlegi irányvonalát, meg kell határozunk a természetbarát mozgalom céljainak is megfelelő irányvonalát. Javaslatot kell kidolgoznunk a versenyabályok megfelelő módosítására és a bajnoki rendszerre, úgy, hogy mindezekben a turista jelleg — a sokirányú elméleti tudás is — jobban érvényesüljön. A versenynapokban szereplő versenyeket úgy kell megrendezni, hogy azok tartalmasak és szerveztségükben példamutatók legyenek, s a résztvevők a versenyszervezési és rendezési tapasztalataikat további munkájuk során is hasznosíthatják.

Biztosítsuk a nemzetközi versenyekre a megfelelő felkészülést, a nemzeti válogatott keret helyes kiválasztását.

El kell látni az Ideiglenes Nemzetközi Természetjáró Tájékoztató Versenybizottság titkársági teendőit.

Az 1958. évi berlini határozat alapján elő kell készíteni a természetjáró versenyek vitaanyagát az 1959. évi varsói nemzetközi értekezletre.

6. A technikai tennivalók közepette elő kell készítenünk a jelzett fő-turistautak nyilvántartását. Határozzuk meg és a jelenlegi szervezetek erejéhez mérten osszuk fel a munkaterületeket.

Dolgozzuk ki az útjelzési tennivalók távlati munkatervét. De segítsük elő folyamatosan a legfontosabb útjelzési munkáknak a természetbarát szervezetek aktíváival való elvégzését is.

A jelenlegi helyzetből kiindulva, javaslatot kell készítenünk a turistaház-hálózat és általában a létesítmények fejlesztésére, messzemenően figyelembe véve, hogy az elkövetkező években a dolgozók munkaidejének tervezett csökkentésével a szabadidő növekszik és ez csak fokozza majd a turista szálláshelyek iránt a hétfőeken már most is kielégíthetetlen igényt.

A népgazdasági helyzet figyelembevételével elő kell mozdítanunk annak lehetőségét, hogy a turistafelkészítések részletfizetésre, illetve egyes cikkek olcsóbb áron is beszerezhetőek legyenek. E célból készítsünk előterjesztést az illetékes szervekhez.

7. Meg kell javítanunk a propaganda munkáját. Rendszeresen tájékoztassuk a sajtót és rádiót a Szövetség, illetve a természetbarát szervezetek munkájáról, céljairól és az elért eredményekről.

A propaganda segítse elő rendezvényeink sikerét, eredményesebb működésünket, s nagymértékben szolgálja a természetbarát mozgalom tömegének fokozását.

8. A sziklamászás és alpinizmus a természetjárás egyik formája. E téren fontos feladat: az érdeklődők bekapcsolása, megfelelő kiképzése és nevelése, a magyarországi sziklamászóhelyeinek megismertetése és oktató célokra való felhasználása; új sziklamászó iskolák felkutatása és a magashegyléteknél túrára előkészítő hegymászók segítése.

9. A barlangi-tervezés természetjárás népszerűsítésével elő kell segítenünk újabb fiataloknak a természetbarát mozgalomba kapcsolását, a sokoldalúbb emberek nevelését.

10. A táborozás megkedveltetése és a természetjárók közötti elterjesztése érdekében ki kell dolgoznunk a táborvezetők képzés tematikáját és táborhelyek felkutatásával, kijelölésével elő kell segítenünk, hogy a természetbarát mozgalomban a táborozás széleskörű tevékenységé, a természetjárás szerves részévé váljon.

A nemzetközi naptárban engedélyezett külföldi táborozás résztvevőit úgy kell kiválasztanunk, hogy a kiutazó táborozók méltón képviseljék a Magyar Népköztársaságot.

11. Az oktatási és propagandamunka elősegítése, továbbá a természetbarát mozgalom és általában a turisták dokumentumainak méltó gyűjtése céljából tovább kell folytatnunk az „ORSZÁGOS TURISTA MŰZEUM és KÖNYVTÁR” létrehozásáért folytatott tevékenységet és elő kell készítenünk egy „Természetbarát Klub” létrehozását.

12. Nemzetközi kapcsolatainkat továbbra is a béke és barátság szellemében kell építenünk. E kapcsolatainkat elsősorban a Szovjetunióval és a többi baráti országokkal kell tovább fejleszteni, de a helyes irányok megtartásával a kapitalista államok természetjáró szerveivel is létesítsünk kapcsolatokat.

Nemzetközi kapcsolataink fejlesztésének egyik legjobb eszközeként továbbra is a devizamentes cseretúrákat alkalmazzuk, melyek, a természetjáró kapcsolatok kiszélesítésén túlmenően, nagymértékben szolgálják a népek közötti barátság elmélyülését.

Fontos feladatunk az idén, hogy a természetjárással foglalkozó nemzetközi szövetségbe is belépjünk.

13. A gazdasági feladatok terén tovább kell fejleszteni a pénzügyi fegyelmet, az előirányzatok takarékos felhasználását és a meghatározott keretek megtartását.

Biztosítsuk, hogy a természetjárás előirányzott összegeit valóban erre a célra használjuk fel.

Figyelemmel kell kísérnünk általában a különböző természetbarát szervezetek pénzügyi tevékenységét, keretük helyes felhasználását. Segítsük, megfelelő tájékoztató segédletek kidolgozásával, hogy a természetbarát szervezetek jól és megnyugtatóan tudjanak gazdálkodni.

Meg kell keresnünk a módját a bevételek fokozásának, hogy a saját erőforrásokból meggyorsíthatassuk egyes gazdasági problémák megoldását.

Javaslatot kell kidolgozni arra, hogy a területi szövetségek 1960-tól kezdve a tagdíjbevételeiből milyen módon és milyen arányban részesüljenek.

EGYESÜLETI ÉLET

A diósgyőri vasasok igen tevékenyek. Rügyfakadási túrájukon 134-en vettek részt. Hangversenyt is rendeztek, a magyar-szovjet barátsági héten pedig előadást tartottak és filmet vetítettek. Az 500—500 főnyi közönség igazolta kezdeményezésük helyességét.

Megkezdtek az országos kék útvonal bejárását s tagjaik többsége azt végig is járja.

Új vezetőségük kedvező feltételek mellett kezdet munkájába.

A Fehér megyei Természetbarát Szövetség aktívái a Vértes hegység rájuk eső szakaszának összes jelzéseit lefestették. Az országos kék jelzése Bodajktól Szárig az egész hegységben elkészült. Az összes útelágazásokhoz és útkereszteződésekhez irányító táblákat helyeztek.

Gerencsérvár mellett eddig ismeretlen forrást találtak, foglalták és FELSZABADULÁS KÜTJÁ-*nak* nevezték el. Az avatást május 2-án megyei turista majális keretében tartották.

A fővárosi Erdészeti Igazgatóság a Budakeszi úti zöld jeléstől a János-hegyre vezető úthoz új turista utat épített. Bejáratását és avatását az építők, hivatalos szervek és a szövetség képviselőinek jelenlétében április 30-án tartották.

A Bp. V. Meteor természetjáró szakosztálya április 26-án tartotta hagyományos kevélynyergi találkozóját. A népes ünnepségen Földényi Sándor elvtárs méltatta a ház jelentőségét a munkás-turistamozgalomban. Utána megkoszorúzták a Stromfeld emléktáblát.

Tahi környékén bonyolították le a V. Meteor-Pedagógus párosversenyt. A női versenyt a Pedagógusok nyerték, a férfi és ifjúsági versenyben a V. Meteor győzedelmeskedett. Végül szoros küzdelemben az összetett versenyt a V. Meteor nyerte 61:60 arányban.

A szombathelyi 405. sz. iparitanuló intézet természetjárói felkeresték a közeli Tücsök majort, ahol 1919-ben két kommunista mártírhalt. A két hős emlékére tölgyfát ültettek. Megfogadták, hogy a mártírok emléke előtt évenként lerójják kegyeletüket.

Ozd és Center bányatelep között, utépités során, páratlanul jelentős régészeti lelet került napvilágra.

Az útmunkások azonnal értesítették a miskolci Herman Ottó múzeumot s így szinte sértetlenül emelhették ki a leleteket.

A rézkor végén, mintegy 4000 évvel ezelőtt élt nép urnasírait, a bennük elhelyezett edényeket, élelem maradványokat és érdekes sírköveket találtak. A sírokból kikerült edényszobrok egész Európában páratlanok. Ilyeneket csak Anatóliában találtak. Az értékes leletek tudományos feldolgozása most folyik.

„Úttörő táborhelyek gyűjteménye” a Magyar Úttörők Szövetségének fontos kiadványa. Mintegy kétszázötven táborhely adatait sorolják fel benne a táborozás egyéb tudnivalóival együtt. Az úttörők nélkülözhetetlen kiadványa 3 forintos áron kapható az Úttörő Szövetségnél.

A Pestmegyei Tanács Idegenforgalmi Hivatala izléses kiadványban sorolja fel az idei Pestmegyei és a Dunakanyar rendezvényeinek nap-tárát. A díszes kiadványt a Hivatal, kérésre, szívesen megküldi (Bp. VI. Bajcsy-Zsilinszky út 15/b.).

A Magyar Természetbarát Szövetségnek tagsági igazolványát május 15-ig megújította:

4 200 ifjúsági

21 196 felnőtt

összesen 25 396 fő

K. I. Tolcsva: Lapunk minden hónapban pontos időre készül el. A kézbesítés késedelme a Posta Hírlapterjesztőt terheli. Panaszát továbbítottuk.

Cs. I. Hódmezővásárhely: Köszönjük tájékoztatását, alkalomadtán hírt adunk róla.

V. B. Budapest: Vidéki Ifjúsági anyagot mindig szívesen fogadunk.

Dr. Cs. E. Debrecen: Legközelebbi számunkban közöljük anyagát. Képei kiválóak.

Salgótarján környéke

Megfejtésül beküldendő a vízszintes 1. és 9., a függőleges 10. és 12. június 30-ig.

Vízszintes: 1. A Diósárok más neve. 9. Hegyvonulat, melyet az ország legnagyobb andezit lávatakarója fed. 10. A tekesport kelléke. 11. Ilyen eső is van. 13. Cipész szerszám. 14. Ipari növény. 16. Indulatsz. 17. Tevékeny. 18. Fél Anna. 20. Szeretni latinul (keverve). 21. Sűg mássalhangzó. 22. Pozitív töltésű elektróda. 24. Sportoló. 26. Tengeri kikötő. 28. Az újságírók feladata.

Függőleges: 2. Kötőszó. 3. Község Somogy megyében. 4. Rossz gyermek teszi. 5. Helyhatározó rag. 6. Névtelen (kiéjtve). 7. RCN. 8. A macska jár így. 10. Patak, község is. 12. Vár, melyen Petőfi emléktábla van. 15. Női név. 19. Becézett férfi név. 21. Szétkever (!) 23. Érzékszerv. 25. Szél mássalhangzó. 27. Tető magánhangzó.

Készítette: Dely Károly

Márciusi FEJTÖRÖNK helyes megfejtése: törékeny kuszma, rézsikló, vipera. Könyvjutalmat kaptak: Littmann János Újszász, Kalafszky Lászlóné Szolnok, Benedek Zoltán Baia Mare.

1	2	3	4	5	6	7	8	
	9							
10					11			12
13			14	15			16	
		17						
18	19		20				21	
22		23			24	25		
	26			27				
28								

B. J. Kaposvár: Szívből örülünk tevékenységükről küldött anyagoknak. Következő számunkban közöljük.

Cs. B. Hajdusoboszló: Kérésére a szövetségtől kap választ. Sok sikert kívánunk munkájához.

H. L. Eger: Egyik-másik cikkét a közeljövőben közöljük. Szerezzen helyi fényképeket, mert szükségünk van rájuk, különösen az alföldi és vízi természetjárás anyaghoz. Júniusban és júliusban főképp ilyen anyagok kellenek.

B. N. J. Pécs és Gy. E. Budapest: Böven el vagyunk látva versekkel, egyhamar nem tudjuk közölni.

Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Lapzártá minden hó elsején.

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkesztő bizottság. Kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. 316, telefon: 123—087. Előfizetés: Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest, V., József nádor tér 1., telefon: 180—850) és a vidéki lapterjesztéssel foglalkozó postahivataloknál. Csekkzámlaszám: 61 251. Előfizetési ára egy évre 32 Ft, fél évre 16 Ft. Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat. Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429—760) és a KULTÚRA külföldi képviselői.

NOVENEYEINK

Barostyán

Erdeinkben bármerre járunk, láthatjuk az örökzöld repkényborostyán talajon szerteküsző, vagy egy-egy fára, sziklára felkúszó példányait.

A borostyán (*Medera helix* L.) egész Európában, s a Kaukázusban is honos, nálunk gyakori kúszócserje. Télen, a kopasz, tar erdőkét járva jól esik szemünket megpihentetni szép, kissé világosabb érezetű mélyzöld lombján.

A borostyánt ismerték már a rég letűnt korokban is, különféle babonás elképzeléseket, szokásokat fűttek hozzá, s gyógyerőt tulajdonítottak neki. A hőöket, költöket borostyánkoszorúval ékesítették. Az ősi szokást nem felejtették el az újabb időben sem: egy évszázada történt, hogy mikor Arany János „Toldi”-jával elnyerte a Kisfaludy Társaság pályadíját, Petőfi azt írta neki „Más csak levelenként kapja a borostyánt, s neked rögtön egész koszorút kell adni”.

Érdekes növény a borostyán, érdekes kissé közelebről megfigyelni. Amint a talajon vízszintesen elfekvő növény valami függőleges tárgy közelébe ér — legyen az fa, fal, szikla, vagy egyéb, — rögtön irányt változtat, s felfelé kezd kúszni rajta. Fel-törékvő hajtásának a támasz felőli oldalán (és csak ott!) apró kapaszkodó gyökérszállai fejlődnek. E léggöykerek megkeresik a fakéreg, fal, szikla apró repedéseit, hézagait, egyenetlenségeit, s azokba belenőnek. Ha a szűk helyen már nem tudnak tovább fejlődni, akkor erősen megduzzadnak, beleszorulnak a repedésbe. Ily módon a sok-sok kis léggöykér oly hatásosan tudja függőleges helyzetében rögzíteni a növényt, hogy csak erőszakkal lehet leválasztani támaszáról. Idősebb borostyánba fogódzva fel lehet mászni síma falra, sziklára, elbírja az ember súlyát is.

Egyesek, — a fák kérgére tapadó sok rövidke gyökerét látva — azt hiszik, hogy a borostyán a fák élősködője. Ez tévedés. A léggöykerek csak a kapaszkodás célját szolgálják.

A borostyán levelei nem egyformák. Az alacsonyabban levő részein szögletesen öt karéjuak, míg a magasba feljutott részeken, a virágzó hajtásokon levő levelei tojásdad alakúak és karéjtalanok, — nem hasonlítanak az alsókhöz. Meterophylliának nevezik az ilyen felemás levélfejlést.

Virágot csak az idősebb példányok legmagasabbra feljutott részein láthatunk. Zöldessárga, ernyőszerű csoportosuló virágai szeptember-októberben nyílnak, fekete bogyótermései átteleve, a következő tavasszal érnek meg.

A borostyán magas kort érhet meg, a matuzsálemi koriak fatörzs vastagságára fejlődnek. Szép, idős borostyán példányt láthatunk a Pomáz melletti Holdvilágárok árnyas sziklafalán.

Papp József

A VILLÁM

Talán a legnagyobb, de egyben a legfélelmetesebb megnyilatkozása a természetnek a villám. A zivatar villámlással és ézengéssel egyike ama jelenségeknek, amelyek már ősidők óta foglalkoztatják az embert. A természeti népek felsőbb hatalmak haragjának tartották. A görögök és rómaiak villámokkal együtt ábrázolták Zeust, illetőleg Jupitert. A magyar nyelvben is az „isten haragja” vagy „isten nyíla” kifejezések ez ősi időkből származnak.

Arra vonatkozóan, hogy a villámcsapások milyen veszélyt jelentenek és mekkora károkat okoznak hazánkban, a következő kis statisztika nyújtson tájékoztatást, 1950-ben 71, 1951-ben 59, 1952-ben 50, 1953-ban 101, 1954-ben 110 személyt ölt meg villám.

De nézzük csak meg röviden, mi is a villám? A villám egy hatalmas villamos szikrakísülés a levegőben, amelynek két vége között igen tekintélyes külső áram keletkezik. Az áram legnagyobb erőssége 20–30 000 amper között van, de kivételes esetben meghaladhatja a 300 000 amper is. (Egy zseblámpa áramerőssége 0,2, egy villanyvasalóé 1 amper.) Villámosság mindenedűtt van, így a felhőkben is. A napsugárzás hatására a felhők tejején, a felszálló légáramlás hatására, alján és belsejében az atomok elektromos töltései szétválnak. Az egynemű töltések egymáshoz közel halmozódnak fel. Közben a felhők vándorolnak. Ha különböző elektromosságú töltött felhő kerül egymáshoz közel, az elektromosság villám alakjában kiegyenlítődik. De kiegyenlítődhet az elektromosság a felhő és a Föld között is. A villámot a villámosságú tell levegőrétegek vezetik, útját a villámcsapások pillanatnyi elhelyezkedése szabja meg.

Leggyakrabban a felhők előlő részéből kékes fényű, vékony, zeg-zúgos fénycsík tör ki, és siklik több próbálkozás után a talaj felé. Ez az elővillám. Ezt követi a sokkal erősebb vörösessárga fényárv, de a talajtól felfelé és ez a fővillám. Mindez természetesen a másodpercek tört része alatt zajlik le.

A villám feltűnését követő másodpercekben mennydörgést hallunk, mégpedig a közeli lecsapó villámnál éles csattanást, távoli villámláskor morajló elnyújtott hangot. A távoli villámból csak a mély hangok jutnak el hozzánk. Ahol a villám átrohan, ott több ezer fokkal

A borostyán kapaszkodó (1) és virágzó hajtása (2)

felizzítja a levegőt. Ez tüstént kitágul és utána rögtön lehül és összehúzódik. Ez adja a hangot.

A hang a levegőben 1 milliószor kisebb sebességgel terjed, mint a fény, ezért a villám hangja később érkezik hozzánk. Ha a villám fényének felvillanásától a dörgésig eltelt időt (másodperceket) 333-al megszorozzuk, megkapjuk a villámcsapás távolságát méterekben.

Nem minden villám egyforma. Lényeges különbség van, hogy a villám a felhő pozitív, vagy negatív sarkából indul-e ki. Az első esetben pozitív villámról, a második esetben negatív villámról beszélünk. A pozitív villám becsapási helye a talajviszonyoktól függ. A negatív villám a kiemelkedő fémtárgyakat kedveli. A negatív villám hosszú ideig tart, (legalább 1000 mikromásodpercig), ezért gyújt és tűzveszélyes. Innen a neve is, hogy gyújtó villám. A pozitív villámot hidegvillámnak is nevezik, a Tiszántúlon száraz villámnak. Áramerőssége gyengébb, nem gyújt, csak mechanikai hatást fejt ki.

Zivatar idején vasútvágányok mellett haladni veszélyes, mert azokban összegyűlnek a villamos töltések, és oda gyakran vág a villám. Hasonló a helyzet a táviró-huzalokkal. A vízbe is szívesen csap a villám. Így hát ilyenkor tóban vagy folyóban ne fürdőjünk. Ne csónakázzunk ilyenkor. Ne álljunk házaknál villámhárító huzal mellé, a szabad villanyvezeték közelsége is veszélyes. Vanak fák, amelyek rossz vezetők, ezeket nem kedveli a villám. Ilyenek a vadgesztenye, a bükk és az égerfa. Tehát, ha erdőben vagyunk, ezek alá kell inkább elhelyezkednünk. JÓ vezetők és így veszélyesek az erős nedvkeresésű fák. Ilyen a tölgy, a fenyő, a nyár, a kőris és az akác. Helyes szólás-mondás: „A villám kedvenc fája a tölgy, a bükköt viszont kerüli”.

A kimagasló fa természetes villámhárítóként szerepel. Tehát nagyon helytelen szabadban nagyobb magányos fa alatt menedéket keresni.

A legnagyobb biztonságban vagyunk az épületben, mert a házakba, ha belevág is a villám, csak külső oldalukon tesz kárt. Vasúti kocsikban, s autóban sem lehet baj, mert azoknak fém burkolata véd a villámtól. Általában gyorsan mozgó járművekbe ritkán vág a villám.

Ha szabadban vagyunk, és egyes facsoportokban vagy fasorokban keresünk menedéket, álljunk a kevésbé kiemelkedő fák alá. Zivatar idején ne legyünk sohasem kiemelkedő célpont. Egy régi közmondás azt tartja, hogy „csalánba nem út a ménkü”. Ez arra vall, hogy a csalán nem nő magasra, a talaj közelében helyezkedik el. Ez legyen tanulság számunkra is. Ha mezőn ér bennünket a zivatar, legjobban ha leülünk, és így várjuk meg annak elvonulását. Zivatar elől sohasem bújjunk szénakazlakba.

A villámsújtotta embert azonnal részesítsük mesterséges légzésben. Sok ember életét sikerült már így megmenteni. A mennydörgéstől ne féljünk, mert akkor már a villámon túlvagyunk.

Z. A.

Az összes

természetjáró könyvek, térképek

kaphatók az Állami könyvesboltokban. Részletes prospektust szívesen küld az AKV Propaganda osztálya (Bp. V. Deák F. u. 15)

Térképészjárás

Esti szalonnasütés
(ifj. Szabó Pál felv.)

Ereszkedés a solymári barlangban
(Holly I. felv.)

Természetjárók, szoborcsoport a Népstadion előtt
(Kozák Lajos felv.)

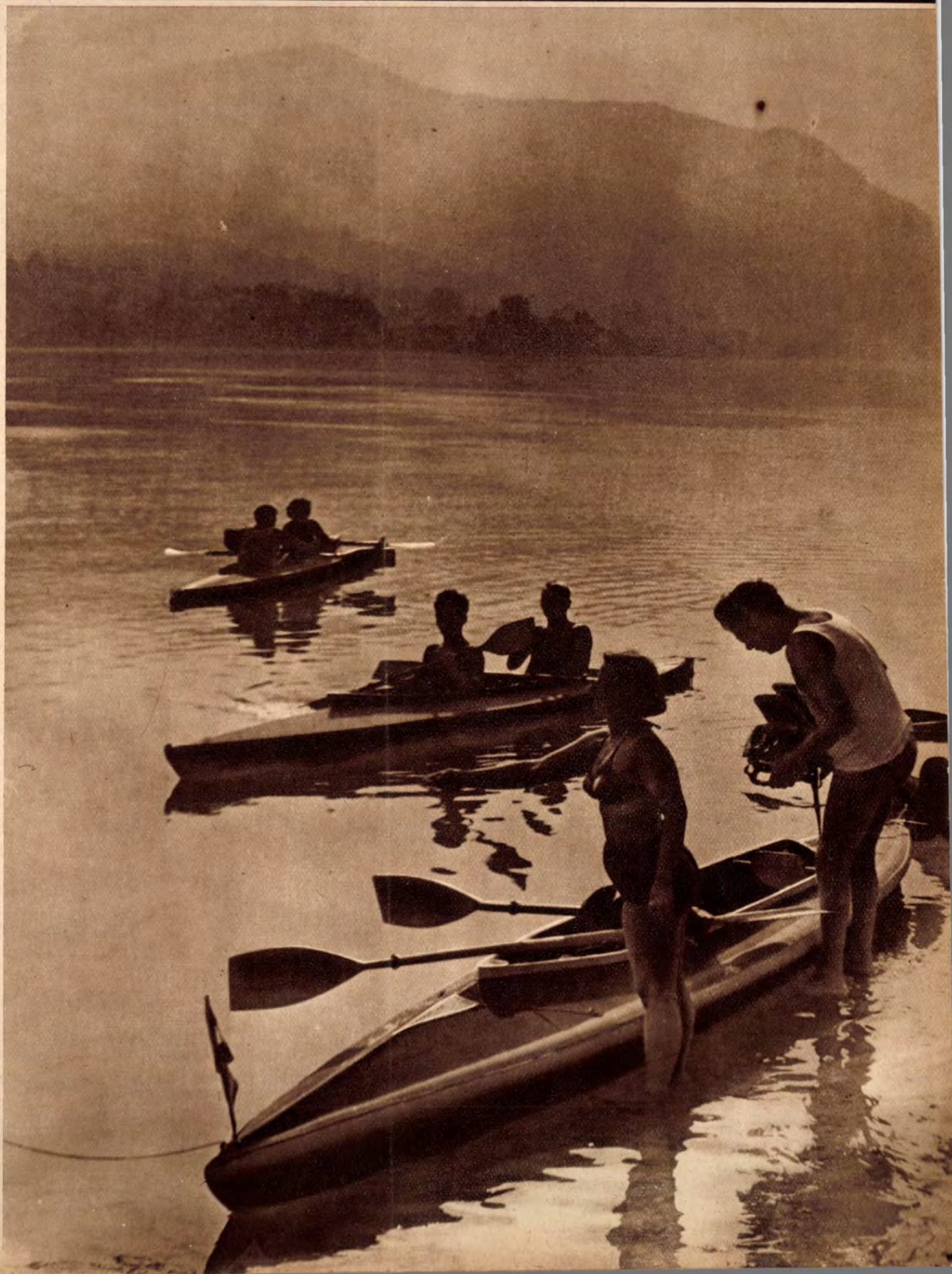

Térképészjárás

1959. JÚNIUS

★
V. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

★
ÁRA 3 FORINT

Megkezdődött a hajszja a Tanácsköztársaságban szerepelt vezetők, az urak, gyárosok uralma ellen fellépett egyszerű parasztok, munkások ellen. Akasztófa, élve eltemetés, börtön, internálótábor, utcai ütlegetés jelezte a fehérbandák útját.

Brumiller László, akit Korvin Ottó kivégzése napján vittek el az Ostenburg különítmény tagjai, így emlékezik vissza ezekre a napokra: "... mintha TTE értekezlet lett volna a gyűjtőfogházban. Sok ismerős munkásturistával voltam ott lefogva. Később a hajmáskéri internálótáborba vittek..."

A boszorkányüldözés folyt a turista szövetségben és az egyesületekben is. 1919 szeptemberében lemondatták dr. Thirring Gusztávot, a Magyar Turista Egyesület elnökét. Elrendelték a tagok igazolását, „a Tanácsköztársaságban viselt dolgaiknak tisztázását”. A munkásturistaszervezetek képviselői emiatt kivonultak a Si Szövetség közgyűléséről. Beadta lemondását funkciójáról Hefty Gy. Andor, Reichard Géza alelnök és Lindner Károly pénztáros is.

A Munkás Sportegyesületek Központi Szisztálya címen tömörültek a

kivonult munkássielők. A Zugligetben új nagy siugrósáncot építettek és 1920. február 29-én nagy nemzetközi siversenyt rendeztek.

A TTE tiltakozott a politikai igazoltatások és üldözések ellen. Az ennek kapcsán kifejtett „elvek” azután hosszú időre megszabták az egyesület központi vezetésének vonalát.

A TERMESZETBARÁT 1920. februári számában a következőket olvassuk: "... a nemzeti, vallási és szociális különbségeket, amik az embereket a város falai között szétválasztják, ne vigyék ki a főszeget természetbe, a hegyekre, a menedékházakba, hogy annak területe küzdőtérre váljék. Kint szünetel küzdelmünk..."

A fenti megállapításhoz csatlakozott a május 23—24-én, Lillafüreden tartott vándorgyűlésen tartott beszámoló. Ebben a következőket olvashatjuk: "... Nem is dolgozhattunk úgy, mint ahogy mi akartunk. A TUD (Testnevelési Ügyek Direktóriuma) reánk bízta a dobogókői menedékház gondnokságát. Parancsukat teljesítettük..." Később így folytatja: "... minden turistaegyesület tiltsa meg tagjainak, hogy kint a szabad természetben politizáljanak... Aki politizálni akar, az menjen a parlamentbe, ott van hely és alkalom bő-

ven.” (Csak ahhoz nem adott a beszámoló tanácsot, hogy egy munkás hogyan kerülhet a parlamentbe. Szerk. megj.)

A jubiláris vándorgyűlésen egyébként a polgári egyesületek közül csupán a Gyopár TE tagjai jelentek meg. Stiaszny Jenő üdvözlő beszédeben szintén a „turista ne politizáljon” elv mellett szállt síkra.

A politikamentesség lényegében mégis azt jelentette, hogy a polgári turistaházakból kénézték a munkásturistákat.

Sorra alakultak újjá a csoportok. A budapesti csoport tornaiünnepélyt, majd a Kamara erdőben majális rendezett. Megindult a központi és helyi osztályok fotókörreiben a munka. Az egyesület megszerezte az ezüsthelyi védkunyhó bérletét, befejezték a csömölevölgyi Rizner-forrás foglalását. A Budai-osztály keretében 30 tagú dalárda alakult. A ferencvárosi osztály „Turistadalok gyűjteménye” címen dalos füzetet adott ki. Igen intenzíven dolgozott a TTE pécsi osztálya és a Munkás Testező pécsi csoportja. Az ántant megszállás alatt is rendszeresen túráztak és több forrást foglaltak, gyűjtötték a pénzt a menedékház alapra. Október 9-én leplezték le a sikárosi erdészház mellett a Lenkó emléket.

A budapesti központi és kerületi osztályokon kívül Újpesten, Erzsébetfalván, Kaposváron, Miskolcon, Egerben és Pécsen működtek az egyesület csoportjai.

Az alkalmilag rendezett munkás-siversenyek után, 1924-től szervezték évenként a munkásbajnokságokat. A versenyen a TTE és a Munkás TE sielői vetélkedtek. Az első bajnokságot Kázmér Miklós, az újpestiek 18 éves versenyzője nyerte.

A fehérterror engedett kezdeti nyílt vadságából. A munkásszervezetek lassan felocsúdtak és az újjászervezés után mind erőteljesebben indult meg a turista élet. Alkotások jelezték ezt az utat.

De megindult a politikai munka is. A kommunisták rendezték sorikat és felvették a harcot a „politikamentesség” hazug jelszava ellen. A huszas évek közepétől nagy fellendülés mutatta a kommunisták tevékenységét.

(Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, kiegészítette és összeállította Kunsági Viktor)

BUDAPESTI EGYETEMI ATHLETIKAI CLUB
VII. MŰZEUM-KÖRÜLT 8. B.
MŰCSÉSZKAMAI EGYETEM (DÖLYVÁRÁRAL SZEMÉNY).

Dudapest, 1920. aug. 2.

*Magyar Turista Szövetség
Elnökségének
Budapestre,*

*hitelesül helyek a klub
Szövetség, így a belügyminiszter úr
által elrendelt vizsgálatot a kommunis-
mus alatt vanderott...
Lelkes segítésre kérek a klub tagjai
közül a klub tagjai
közül a klub tagjai
közül a klub tagjai*

A BEAC jelentése 1920. augusztus 2-án a Magyar Turista Szövetség elnökségéhez:

Tisztelettel tudatjuk a tek. Szövetséggel, hogy a belügyminiszter úr által elrendelt vizsgálatot a kommunizmus alatt tanúsított magatartásuk tekintetében tagjainkra nézve lefolytattuk és annak következményeképpen háromat közöltük a klub tagjai sorából kizártunk.

Kérjük jelen soraink tudomásul vételét és vagyunk hazafias üdvözléssel kész hívük.

Aláírás: Földvár és Ifj. elnök.

*L. Földvár
Ifj. elnök*

MUNKÁS TURISTAMOGDALOM EMLÉK
 A PÉCSI ÉRDEKTURIZMUS TÁRSASÁGÁNAK
 ÜGYELŐI TANÁCSÁNAK ELNÖKE
 DR. SZÉKELY FERENCZ
 TÁRSASÁG ELNÖKE
 DR. SZÉKELY FERENCZ
 ELNÖKE
 DR. SZÉKELY FERENCZ
 ELNÖKE

A nagyszénási emléktúra

1959. május 24-e sokáig emlékezetes nap lesz a nagyszénási menedékház történetében. Budapest szervezett természetjárói ugyanis e napon adtak ott egymásnak találkozózt, hogy emléktúra keretében áldozzanak a Magyar Tanácsköztársaság 40 éves évfordulójának.

Rég látott Nagyszénás ennyi turistát együtt. De még az idő is kitett magáért. Ragyogó napfény ölelte a munkás turistamozgalom e régi fellelőjét. Csupán néha-néha tűnt fel egy-egy báránnyelű, de az is csak azért, hogy jobban kiemelje a májusi égbolt izzó azúr-kékségét.

A rendező gárda — a BTSZ Túravezető Tanácsa — még előző este a helyszínre érkezett, hogy időben biztosítsa az emléktúra és emlékkünnepély sikeres lebonyolódását. De kitétt magáért a megmozdulás középpontjában álló nagyszénási menedékház, helyesebben a Turistaházakat Kezelő Vállalat is. E két szerv gondos előkészítő munkájának volt köszönhető, hogy a kis helyiség zavartalanul tudott ellátni ilyen hatalmas tömeget.

A tulajdonképpeni felvonulás vasárnap kora reggel kezdődött. Legkorábban a versenyzők cihelődtek. Reggel 6 órakor a budapesti gyakorló bajnokság résztvevői már a hűvösvölgyi végállomáson gyülekeztek, — míg Pilis-csabán a kerületi bajnokságok versenyzői adtak egymásnak találkát, hogy mintegy stafétaként fogják körül a nagy túra színterét. Mindkét verseny célja a nagyszénási menedékház volt, — ahová így éppen az ünnepség kezdetére közel 200 főnyi versenyző és rendező gárda érkezett.

Ugyancsak korán keltek a túravezetők is, — helyesebben a leendő túravezetők. A Helyiipari Liga és a Közlekedési Liga ugyanis e napon rendezte túravezetőképző tanfolyamának gyakorlati záróvizsgáját a Zsiroshegyen s onnan az újdonsült túravezetők és oktatók mindjárt átmentek Nagyszénásra, megtapasztalando, hogy egyebek mellett a jövőben mi is lesz majd a túravezetők teendője.

S úgy 7 óra tájban megindultak a túrázók is. Voltak, akik Hűvösvölgyből, mások Nagykovácsból vagy Piliscsabáról vágtak neki a nagyszénási meredeknek. Aki felkapaszkodott a nagyszénási kúpra, — a természet nyújtotta körképen kívül abban is gyönyörködhetett, hogy mennyi embert tudott a BTSZ emléktúrára hívó szava megmozgatni. Közel és távolban embercsoportok nyüzsgtek, akik mind a menedékház felé igyekeztek.

Voltak ott öregek — a munkás turistamozgalom tiszteletnek örvendő veteránjai, — voltak fiatalok és gyermekek, sőt a legeslegfiatalabb generáció is megjelent. Fonott, kétkezes kosárban egy fiatal turistaházaspár hozta. Van hát utánpótlás...

Dél tájékára közel két és fél ezer fő érkezett a menedékházhoz, akiknek jó része rövid pihenő után behúzódtott az árnyat adó erdőbe, — egy részük pedig letelepedett a házat amfiteátrumszerűen övező, lejtős magaslatokra s élvezte a csendet és a ragyogó májusi napfényt. A turistákon kívül dél felé megérkeztek a meghívott vendégek is, köztük is elsőként az érdekelt erdészet, majd a környékbeli üzemek dolgozói és községek képviselői. Időben felgördült a hegyre a Rádió kocsija is, hogy hangképeket adjon a nagyszerű megmozdulásról.

Kora délután rövid ünnepségre került sor. Ennek keretében Somló Jenő a BTSZ nevében, Závodszy József

pedig a veterán turisták nevében emlékezett meg kegyelmes szavakkal a nap jelentőségéről, a munkásturisták küzdelmes múltjáról, példamutató életéről s a nagyszénási ház múltban játszott szerepéről. Ezután — az újpestiek mandolin együttesének kísérete mellett — az emléktúrán résztvevő szervek koszorút helyeztek el a menedékház emléktábláján. A BTSZ mezei virágokból font stilszerű hatalmas koszorúját két öreg veterán: Szűcs Rudolf és Böhm Artúr tette le a Szövetség nevében.

S míg folyt az ünnepség, a résztvevők az eset megörökítésére készített, díszes kivitelű emlékkönyvet írták alá, amelyet az ünnepélyt rendező BTSZ, a Tanácsköztársaság emlékeit őrző múzeumnak kíván adományozni.

Az ünnepély után az emléktúra résztvevői még sokáig maradtak a környéken. A fiatalabbak játszottak, az öregebbek pedig pihentek, beszélgettek s a régi túrák s harcok emlékeit elevenítették fel. Csak naplemente felé kezdődött meg a lassú, széttagolt elvonulás s tett pontot a budapesti természetjárók és a BTSZ történetének egyik sokáig emlékezetes napjára.

Sz. J.

(Gyarmos Gy. felv.)

A NAGY KALAND

V.

A Pej-ej barlangban

Kujjang városból kétnapos izgalmas autóbuzutazással értünk el Jang-Can-Pába. Izgalmas volt az út, mert öreg Dodge-unk igen rakoncátlanul viselkedett. Mint egy részeg ember, hol az út baloldalán, hol jobboldalán imbolygott.

Jang-Can-Pa kis falucska Kujzso tartomány nyugati felében Táfa (régli nevén Táting) város közelében. Az országút két oldalán épült szegényes szalmafedelű fakunyhókban néhány száz hán, jl és miao nemzetiségű lakos mostoha körülmények között él életét...

A falu körül több száz kilométernyi körzetben kopár karszvidék terül el. A mészkőfennsík átlagban 1200–1500 m tengerszint feletti magasságban fekszik és mély kanyonokban (felszakadt ősi barlangjáratokban) rohanó kékvízű karsztfolyók tagolják nagy tömkekre.

Jang-Can-Pa környéke egyike a legvadabb karszvidékeknek. Az idetevődő szpeleológus szíve csak úgy repes az örömtől. A fátnak, kopár mészkőfennsík mélyén a nagyméretű barlangok száza húzódnak. A falu háza között és közvetlenül mellettük néhány négyzetkilométernyi területen több mint száz mély zomboly található.

A kis falu melletti szép, modern iskolában ütöttem fel főhadiszállásomat. Elhatároztam, hogy egy kicsit „szétrúgok” a jangcanpai „alvilágban”, felkeresem a legérdekesebb, legnagyobb barlangokat.

Az iskola tanári karában remek túrársakra akadtam. Az intézet igazgatója, Li-Szu-kuí elvtárs maga is vállalkozott arra, hogy elkísér a föld alatti túrákra.

Megénkezesem után nyomban megszerveztem az első barlangi expedíciót. Cél: a falutól ENY-ra levő Pej-ej barlangrendszer bejárása.

Felszerelésünket, lámpáinkat, valamint a rizslepényeket és narancsokat, helyi szokás szerint, nagy gyékénykosarakban helyeztük el, melyeket kíséroriink hátukra véve cipeltek a barlanghoz. Nem hiányoztak a csomagból a nagy kínai hópalackok sem: a nehéz barlangtúra során a friss ivóvíz igen üdítő ital.

Ut közben az országúton mosolygós arcú kínai lányokkal találkoztunk. Há-

tukon nagy putnyon, tele antracittal. A tűzifa itt ismeretlen fogalom, „kénytelenek” 8000 kcalóriás antracittal tüten. Ez viszont bőven van, csak ki kell menni a falu határába és meg kell tölteni a kosarakat...

A falutól három km-re az országot mély szakadék szeléhez vezetett. Ez a szakadék nem más, mint a Pej-ej-barlang egy beszakadt szakasza. Az országút felől azonban a 100 m-es függőleges, cseppkőves falon leereszkedni nem lehetett, a barlang felett át kellett mászni a túlsó oldalra és ott egy keskeny ösvényt követve értük el a mintegy 150 m hosszú beszakadás alját.

A beszakadás északi végén, de már barlangboltozat alatt létesítették barlangi túránk bázisát. Li-Szu-kuí és Tu-Szi-hua elvtársakkal először az északi barlangig bejárására indultam.

Előbb a patak jobb partján haladtunk, majd az ösvény a túlpartra vezetett. Megdöbbenne tapasztaltam, hogy itt nemcsak emberek járnak, hanem igen gyakran szamarak, vagy öszvérek is. A kövek közt ennek cáfolhatatlan bizonyítékait fedeztem fel. Csak azt nem tudtam akkor még, hogy mit keresnek ezek a szamárkáravánok ebben a sötét barlangban...

A barlang méretei nagyszerűek: a folyó átlagos magassága 60–80 m, szélessége 30–35 m. Az utat helyenként leszakadt sziklatömbök nehezítik meg, egyik-másik szikladarab több ezer tonnát nyomhat. A bejáratról 300 m-re egy ilyen hatalmas sziklatömb úgy eltorlaszolta a patakot, hogy az szép vizesét alkott.

Nem sokkal később omladékhegyre kellett felmásznunk, majd visszakeresztünk a patak partjára. Hirtelen világosodni kezdett. A kb. 100 m magasra felboltozott barlangmennyezet mintegy 10 m átmérőjű kör alakban beszakadt és ezen a természetes ablakon beszűrődő fény kísérteties félhomályt teremtett a barlangban.

S ekkor furcsa dolgot fedeztem fel. Egy halom antracit mellett, kötömbök között, nagy duplafalú üstökben valami szürke színű pép fortlyogott. Körülnéztem, de sehol teremtett lelket nem láttam. Társaim ijedten vonzóltak tovább, mondván, hogy itt életveszélyes a tartózkodás. A kondérokban „házi használatra” köfétéshez robbanó anyagot főztek a jangcanpai parasztok...

E nagy csarnokban az út kettéágazott: a patak folyási irányával szemben észak

A Pej-ej barlang északi szakaszának egyik cseppkőves terme

felé szűk folyosó nyílt, melyet a víz teljes szélességében kitöltött. A víz mindjárt az elején több méter mélységű volt, — gumicsónak hiányában erre nem halhattunk. Kelet felé kb. 35–40 m széles járatban kapaszkodtunk felfelé és mintegy 50 m magasban az előbbihez hasonló méretű barlangjárathoz jutottunk. Ebből jobbra két óriási barlangterem nyílt.

A legtávolabbi, mintegy 50 m hosszú barlangteremben apró, pisilákoló fényekre lettem figyelmes. Közelebb mentem és cseppkővekből alkotott természetes fülkékben „emberi településekre” bukkantam. A barlanglakók megdöbbenne bámultak rám, nem tudták elképzelni, mit kereshetek itt az alvilágban.

Két család élt itt az örök sötétség honában. Ők voltak a robbanóanyag-kotyasztók. Az éveken át tartó föld alatti élet során arcuk egészen megfakult, szemük már elszokott a napfénytől. Szállásukat azért rendezték be ilyen messze a barlangban, hogy esetleges robbanás esetén teljes biztonságban legyenek.

Bejártam a környező termeket is. Onnan azonban továbbjutni nem sikerült. Folyamatos térképezés közben visszafelé indultunk. Hosszú vándorlás után a barlangi „szamárosvényen” vissza keveredtünk bázispontunkra...:

Következett a túra második szakasza. Felhőrpintettünk egy-egy pohár forró vizet és most a barlangi patak folyását követve dél felé indultunk el. A barlang elején kb. 15–20 m magasban egy 6×8 m szelvényű „kisebb” oldalág csatlakozott be, de sajnos oda nem tudtunk felmászni. Hasonló, de jóval nagyobb méretű régi oldalágat már az előbbi bázistáborunk mellett is felfedeztünk.

A déli szakasz kevés eredménnyel járt. Mintegy 200 m-re a patak vize teljesen kitöltötte a járatot. Csak speciális felszerelés birtokában mehettünk volna tovább.

A következő napokban még több helyen sikerült elérnem különböző barlangjáratokon ákeresztül a Pej-ej barlang patakját. Ez távolabb már valószínű föld alatti folyóvá duzzadt. Felétekezésem szerint a jangcanpai plató barlangjáratainak a hossza megközelíti a 100 km-t. Egy jól felszerelt magyar barlangkutató expedíciónak szép feladata lenne, hogy teljes egészében feltárja a hatalmas föld alatti vízhálózatot. Ennek a kutatómunkának e sivar vidék vízellátás szempontjából igen nagy gazdasági jelentősége lenne...

Balázs Dénes

Társaim, balról: Lo Á-Csen, Li Szu-kuí, Tu Szi-hua és Sui Cü-fa (Szerző felv.)

A SZUFONKA MENKÉJÉ

A természetjárás és a botanizálás örömeiről és gyönyörűségeiről talán senki sem írt még olyan meggyőzően, mint J. J. Rousseau, a XVIII. század egyik legbefolyásosabb szellemi alakja „Botanikai séták” című művében. „Barangolásaim a természetben, — írta többek között — minden botanikai sétám, különféle benyomásaim a különböző helyeken, érzéseim, gondolataim, az események, amelyeknek részese voltam, mind benne élnek a gyűjtött növényekben. Ha nem láthatom viszont a gyönyörű tájakat, az erdőket, a tavakat, a folyókat, a patakokat, a ligeteket, a sziklákat, a hegyeket, amelyek megpillantása mindig megdöbbantotta a szívemet és, ha nem járhatom be újból a szépséges hegyeket, amelyek boldoggá tettek, felnyitóm a herbáriumot és már ott is vagyok. Egyetlen egy növény is, amelyet ott szedtem, e helyek valamelyikén, elég arra, hogy felelevenítse bennem a rétek, a vizek, az erdők és a hegyek nagyszerű látványát, a magánynak, a teljes békességnek és a nyugalomnak azt a felémelő érzését, amely csak a természet ölen fogja el az embert. A botanizálás, a szép, az érdekes virágok gyűjtése új világot tár fel a természet ékes kincseit kutató szemre elé.”

Ilyen új világ tárult fel előttünk is, amikor 1920 júniusának egyik napsütéses reggelén néhai Strém István újságíró kollégámmal, az Újság kiváló munkatársával a Távol-Keleten levő Nikolszk Usszuriszkij, — mai nevén Vorosilovszk Usszuriszkij — nevű városból útra keltünk különös növényeket, virágokat keresni. D. D. Burlyuk, festő és költő, közös barátunk, azt tanácsolta, menjünk el a várostól néhány versztnyire levő Szui-Föng folyóhoz — ahogy a városban nevezték a Szufonkához — és ott olyan meglepetésben lesz részünk, hogy a látottakat sohasem fogjuk elfelejteni.

Kirándulásunk egyik titkos célja volt, közelről, természetes állapotában megismerkedni a hírhedt Ginseng-gel, az „élő ember”-rel, mert úgy hallottuk, hogy errefelé is találtak már a szerencsések ilyen növényt. Ennek emberi alakra emlékeztető gyökere Kínában. Koreában és Mandzsúriában ősidők óta különleges gyógynövény, sőt varázslattelenes szer is, amely minden betegség szellemét el tudja űzni és az ott lakó népek hite szerint a végtelenig meghosszabbítja az ember életét. Ezért is kapta az „erő gyökere” és az „ezerjófű” neveket. Annaira becsülték már a régi időkben, hogy az arannyal egyenértékűnek tartották. Koreában az elmúlt században e növény szedése, termesztése és eladása a császár kiváltsága volt. 1898-ban például a császár 14 500 aranydollárt vett be a növény gyökereit. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaságnak most is keresett és fontos kiviteli cikke a növény gyökere. Sokféle betegség ellen használatos, hatása különösen a szívbajoknál jótékony.

Meg is kérdeztük az egyik sok ráncú, gyér szakállú koreai kertészt, hol található a Ginseng, vagy ahogy ők nevezik az „in-szan”? Összehunyorította a szemét és kinyújtott karjával a távolba mutatott. Dél felé, ahol Korea terül el, majd nyugat felé, ahol a messzeségben halvány sávként látszottak Mandzsúria hegyei, utána pedig észak felé, az Amur felé törtető Usszuri folyó irányába. Neki indultunk az előttünk elterülő nagy mezőségek, amelyet helyenként kisebb-nagyobb mocsarak szakítottak meg. Itt sok kellemes illatú törpe sásliliomot (*Hemerocallis minor*) és ennél valamivel magasabb növésű, fürtös virágú, sötétsárga, szintén jóillatú sásliliomot találtunk, amely valószínűen *Hemerocallis Middendorffii* lehetett. Ez az egész Amurvidéknek jellegzetes növénye.

Elcsigázva értünk a Szui-Föng folyóhoz, amely Mandzsúriában a Loje-lin hegységben ered és Vladivosztk mellett ömlik a tengerbe. De nem is a zúgó, harsogó folyó kötötte le a figyelmünket. A túlsó parton emelkedő hegyoldal olyan volt, mintha lila, rózsaszínű és fehérsárga lepel terítette volna! Odaát teljes pompájukban virágoztak a Rhododendronok, magyar nevükön a hanga-

rózsák, vagy ragyaburák. Lenyűgöző látvány volt ez a hegyoldal, csodálatos, feledhetetlenül szép. A folyó vize sebes és hideg, a part mentén hosszú darabon menetelünk, hogy legalább gázlót találjunk. Mindhiába! Nem tudtunk átjutni a csodálatos virágtengerbe. Szerencsénkre az innső parton is találtunk Rhododendron bokrokat. Az egyikben, az alacsonyabb természetben, — amelynek nagy, fehéres virága erősen illatozott, — felismertem a Rhododendron fragrans-t, amelyet K. J. Maximovics orosz botanikus száz évvel ezelőtt fedezett fel és írt le Amur-vidéki növénykutató útján. A másik, a lilás-rózsaszín, nagy virágú volt, a Rhododendron dahuricum. Ezt pedig N. Turcaninov, orosz botanikus, a Bajkál-vidék és Daurea flórájának kutatója írta le először.

Gyűjtésünket másnap nagy érdeklődéssel nézegették Burlyuk és barátai. Közöttük volt a helybeli leánygimnázium természetrajz tanára is. Tőle tudtam meg, hogy a távolabbi vidéken, különösen a Szungari és az Amur mentén sokféle Rhododendron virágzik, sőt vannak Rhododendron bozótosok Kamcsatkában is. Egyik jellegzetes növénye ennek a kialudt vulkánokban bővelkedő félszigetnek az Európában is honos, bajmóccával rokon *Spiera kamtschatica*, továbbá a berkenye levelű *Pirus sorbifolia*, a „rybna”, amelynek gyümölcsét szedik és feldolgozzák, akárcsak a kökény, a gyalogszedér, a vörös áfonya, a tőzegbogyó (*Empetrum nigrum*) és a tőzegáfonya (*Vaccinium oxycoccos*), a „KLUVKA” gyümölcsét. A virágos növények közül különösen érdekes a fekete-vörös virágú *Fritillaria*, a „rjabcsak”, amelyet fekete liliomnak is neveznek. Ennek apró hagymáját Kamcsatkában eszik is, amire régebbi neve, a *Sarana edulis* is utal. Ez az érdekes növény a nevét F. Fischer, német származású orvostól és botanikustól kapta, aki 27 éven át volt a szentpétervári botanikus kert igazgatója. A múlt század negyvenes éveiben Szibéria vadonjaiból rengeteg szépvirágú növényt telepített a kertekbe.

A nikolszk-usszuriszkij kertekben is több olyan *Fritillaria* fajt találtam, amelyek az európai kertekben még ma is ismeretlenek. Ezek nem is hasonlítanak az Európában jól ismert és májusban virágzó *Fritillaria imperialis*-ra, a császárkoronára, de inkább a harangszerűen csengő, meggypiros, vagy sárga, sötétvörös és fehér kockarajzokkal pettyezetett kockás, vagy ostáblás liliomra (*Fritillaria meleagris*) emlékeztetnek, de még tarkábbak.

Van egy, Burlyuk futurista verseit tartalmazó kis könyvem, amelynek címlapjára maga a szerző rajzolt üdvözlő sort és, ha csupán ezt veszem a kezembe, magam előtt látom a Szui-Föng folyót, a hegy meredekén pompázott Rhododendron bokrokat, a színek orgiáját a ragyogó napsütésben és azt a tájat, ahol a csodálatos erejű Ginsenget kerestük. Rousseau azt is írta, hogy aki a botanizálást, a természet tündöklő ajándékát, a virágot megkedveli, sohasem lesz hűtlen hozzá, mindig rajongója marad.

Natter-Nád Miksa

Kilátás a Káli medencére, balról háttérben a Badacsony, jobbról a Csobánc, Szentgyörgyhegy csoportja (Szathmáry Á. felvétele)

A Káli-medencében

Hosszat, mélyet fűtten rohan bele a vonat az akaratyiai alagútba, hogy néhány másodperc után az utasok tömege előtt kitaruljon a Magyar Tenger reggeli napfényben csillogó csodálatos ezüsttükre. Az ablakoknál áll mindenki — az első Balatonlátók éppen úgy, mint a hetenként utazók — mert ezt a látványt elmulasztani vétek. A Balaton-Rivierán fut a vonat. Bal oldalon a Balaton és Tihany változatos látkepe. Jobboldalon pedig a leszakadt partoktól közelebb és távolabb kerülő hegyek, színes völgyek, kisebb-nagyobb települések maradnak el. Balatonfüred után már kettős-nevű állomások következnek: Aszófő—Tihany, Dörgicse—Akali, Zánka—Köveskál, Révfülöp—Kövágóörs. A másodközségek valahol 4—6 km-re fekszenek az állomástól, s az állomásokon ott állanak az autóbusszok, hogy feljebb, beljebb szállítsák az utasokat: a Balatonparton húzódo peremhegyek mögé.

A Balatonpartot már nagyon sokan ismerik, évről-évre százazrek keresik fel a déli és az északi part egymástól elütő, egyaránt sok szépséget jelentő tájait. De aránylag nagyon kevesen indulnak meg, hogy benézzenek e partot elzáró hegyek mögé. Pedig érdemes.

Lássuk csak, mi van 10—20 km-re a Balatontól északra?

Akár Zánka—Köveskálról, akár Kövágóörs—Révfülöp állomásról indulunk el az autóbusszal, egyaránt a Káli-medence központjába, Köveskálra kerülünk. Hatalmas — több irányban is kiterjedő teknőben vagyunk. Északon a Feketehegy előretörő tömege zárja le, s rajta fehéren világít az egész medencét uraló Eötvös Károly kilátó. A község italboltjától, az autóbusz megállótól útjelzés vezet fel a kilátóhoz, a feketehegyi árkon keresztül, — kikerülve a meredeken leszakadó, nehezen járható oldalt.

A kilátónál kényelmesen helyezkedjünk el, adjuk át magunkat a csendes pihenésnek és éberén figyeljünk a hegy szellemére, mit mesél nekünk a csodás tájékról?!

Valamikor többszázézer évvel ezelőtt a hatalmas Miocén-tenger uralkodott a Dunántúlon. A Magyar Középhegység Bakony szigete emelkedett ki föléje — a Balatonfelvidéknek eme része kis félszigetként nyúlt a tengerbe. A pliocénkor emelkedő mozgásakor egyes darabok visszazökkennek és így a medencét, — de lesüllyedő kilátópontokat is — előnti a Pannoniai tenger. Talán csak a permi vörös homokkőből felépült és a Balaton felé velünk átellenben magasodó nagyszerű kilátópont: a Kúszöborra és a nyugaton lévő Örsi-hegy maradt kint a vízből. A lezökkenő területet előntötte a tenger és évezredekön keresztül, közel 200 m-es üledéket rak rá. A Pannon-tenger lassan elzáródott, tóvá lett, feltöltődött és

a terület a tektonikus mozgás következtében felemelkedett.

Az összetöredezett triászrétegen keresztül vulkáni kitörés kezdődött. Megélénkült az egész táj. A mögöttünk lévő Boncos tető 447 m csúcsa akkor még kráter volt: gőzfelhő, mészporos vulkáni hamu, a levegőben kialakult vulkáni bombák, vörös homokkő darabok repültek szét mindenfelé és terültek el a Pannon-tenger sima homokján. Erre a tufára azután híg láva ömlött, amelyik forttyog az alulról előtörő gázoktól. A habos láva megmeregvedik: kenyérfő lesz. Sajátosan érdekes az a bánya, amelyiket az Eger völgye felől — Monostorapátiban nyitottak meg, s ahol a kibontott meredek falban a feltörő gázoknak sajtáságos útjai láthatók.

Allandóan mozgásban van minden. A medence süllyed, egyes helyeken meredek parttal szakad le a bazalttakaró. De dolgozik a víz és a szél is. A földkéreg mozgására a víz málasztó, a triász kori réteg oldóhatására a bazalt takaró itt-ott beszakad — helyében ma dolinaszerű kis hegytövek csillognak. A kilátó mögött 100 méterrel fekvő kis tavacska — a Szentbékakálai tó — is úgy fest, mint egy kis krátertő, de a többiek is ilyenek. E tavacska a Balatonfelvidék legszebb láttnivalói. Sásos-zsombékos iszapos szélükön messzehangzó békakoncert hangzik. A felcsillanó tisztavíz tükrén vizimadarak, főleg vadkacsák úszkálnak és röppennek fel nagy csapatokban — különösen kutyával sétálók közeledtére. Sok pince előtt található még ma is e tavacskákból kiszedett zsombék — mint nagyszerűen szigetelő, stílusos üdöhely. A tavakból kiszedett sást zsenge korában takarmánynak kaszálják, míg érettebb korában gyékény helyett szorítják a boroshordók akonájába. Karsztjelenség hozza létre a medence közepén lévő, idelátzó sajtáságos Kornyi-tót is. A tűzhányókitörés nyomai, a szétszórt bazalt, a bombák nem is itt találhatóak egyre sűrűsödően, — hanem fent a Boncos kerületében.

A vulkanizmus lassan csökken és most már alacsonyabb területeken tör fel: ez a látóhatár baloldalán lévő Zánka fölött emelkedő Hegyestű, vagy a velünk szemben lévő pompás alakú Kishegyestű. A szél és a víz dolgozik. Csak ott marad meg a pannon réteg, ahol a ráterült bazalt védi, — mint például az egész hegyoldal, de lent a medence aljában a kis Kereki-domb (nem hiszem, hogy ennél plasztikusabb, szinte rétegvonalakkal ellátott kis bazaltkúp még valahol lenne) már a triász kori alapra települt.

A következő lépcsőkben már a vulkanizmus utóhatása-ként a gejzírek forró vize jelentkezik. Vize old és épít; gejzirlépcsők keletkeznek a Feketehegy oldalában. Közvetlenül a kilátó alatt ezek nagyszerűen érzékelhetők. De új formációkat alakítanak ki a feltörő melegforrások és forró gőzök-gázok: mocsárérc- és homokkő-konkréciók alakulnak ki a pannontörmelék tetején és alkotnak oly gyönyörű formációkat, amelyeknek — legnagyobb geológusaink szerint is — alig található mása a világon. A szél a sziklák közül és szinte alulról is kifújta a homokot és ma előttünk áll a kővágóörsi Kötenger (közel 12 km-en keresztül húzódik egészen Salföldig és mása itt van alattunk, Szentbékállán). Az ezidőben kialakult kőzetek nagyszerűek üveggyártáshoz, formázáshoz. S ezért zavarja meg a pacstirtallos csendes napot oly gyakran mély dörrenés és a szembeni oldalon Kővágóórstól balra felszálló kis porfelhő: robbantják és óriási tömegben szállítják a kőzetet a révfülöpi állomásra.

A vulkáni működés tovább gyengül. A melegforrások már csak a lapon törnek fel és porlasztják a triász kori kőzetet. S végezetül már nem marad más az elgyengült vulkanizmusból csak a széndioxidot felhozó savanyúvutak, mint pl. — Kővágóörs és Kékkút között az a kies település, ott, a nagy fák alatt: a kékkúti savanyúvizet felfogó üzem.

Igy alakult ki hosszú évezredek alatt ez a sajátosan szép — bizvást mondhatjuk, hogy a Balatonfelvidék legszébb táji egysége. A vidéken megjelenő ember is hamar értékelte ezt. Zánka egy koravaskori földvárra települt. A többi községek — különösen a Balatonpartiak — számtalan római emléket mutatnak fel. A honfoglaló magyarság is szívesen választotta e nagyszerű helyet: Kál harka (harka = vérbíró, méltóságot jelentő szó), Őrs vezér e vidéken települt. Kál harka fia, Bulcsu volt, akit a vesztes augsburgi ütközet után (955-ben) legyőzői kivégeztek. Kál harka emlékét megőrizte a nép: róla nevezték el az egész medencét Káli medencének. Hosszú évszázadok alatt szinte minden település az ő nevét vette fel; Őrskál, Sásdikál, Szentvidkál, Kerekikál, Töttöskál, Sóstókál, Kiskál, a ma is létező Kueskál-Köveskál, Szent Benedek Kál, Szentbékállá, Mindszentkála. E régi települések egyes romjai még ma is megtalálhatók, mint pl. az alattunk lévő töttöskáli templomrom, a ma víznélküli szentbékállai strand mellett.

Nem a Káli medence — de annak szoros tartozéka a keletfelé nyíló balatonhenyei medence, a történelmi emlékekben ugyancsak gazdag Balatonhenyével (Margitkert — a Szent Margit tiszteletére épült pálos kolostor romjaival), a bazalt perem sajátos suvadásával: a Török-halála-val, igen bővízü keresztforrással: a Csurgóval, vagy Dobogópatakkal. A Tóti-hegy aljában fekvő Monoszló ugyancsak évezredek község: XII. századból feltárt püspöki sír van itt.

A falvakait összefüggő — több ezer holdas erdőség övezi. Nagyvázszytól egészen Monostorapátiig, Mencshelytől az Agártetőig csak az utak szakítják meg a szarvasokkal, vaddisznókkal, a madarak csapataival bővelkedő gyönyörű vidéket. A hegyoldalakon pedig Balatonhenyétől egészen Szentbékálláig szőlők, gyümölcsösök terülnek el. Közöttük apró szigetekként emelkednek ki a sajátos építészeti kultúrájú pincék. Bennük pedig ország-híres köveskáli, szentbékállai rizling, szilváni, stb. Változatos és értékes terület ez. Ide mindig vissza-visszavagyik az — aki egyszer már gyönyörködött a felejthetetlen kilátásban: a Köveshegy és a Hajagos nyergében ülő Csobáncban, a távolból integető Szentgyörgyhegyben, vagy a sok helyen felcsillanó Balatonban. Vagy aki már hallgatta a Feketehegy tavacskaiban mozgó életet, felröppenő viziszárnyasok hatalmas tömegét, aki átölelte a 10 méteres kerületű öreg bükkfa 500 éves törzsét a csicsói erdőben. De az sem felejt könnyen, aki egy hegyi pince torkában megkóstolta a „hegylevét” és lassú szalonnapi-ritás közben innen gyönyörködött el a Káli-medencét át-szelő országutak gyermekjátéknak tűnő apró autóbusszaiban.

★

Befejezésül: nem árulunk zsákbamacska. Az idei Balatonkupa verseny a Káli-medencében lesz. Az útvonal hossza kb 13—14 km, emelkedés 250 m. A késést és sietést pontozzuk. Mindent elkövetünk, hogy a verseny látóverseny és ne „futóverseny” legyen. A versenyzőket Veszprémből és Balatonfüredről külön autóbusszal szállítjuk az indításhoz. Onnan az autóbusszok átmennek Szentbékállára: a célba.

Viszontlátásra a Balatonkupa tájékozási versenyén!

dr. Borsi Lőrinc

a Veszprém megyei szöv. elnöke

Túra Napfény Pihenés

ÜDÜLÉSÉT

KELLŐ

IDŐBEN

BIZTOSÍTSÁ

ÉRDEKLŐDÉS:

TURISTAHÁZAKAT

KEZELŐ

VÁLLALAT

BUDAPEST VI.

LENIN KÖRÚT 55

Bükkszentkereszt

Túra a Zseliccségben

(Lapunk múlt évi novemberi számában már közzítettük cikket a Zseliccségről. Mostani leírásunk kapcsolódik ahhoz a területhez. Kaposvári barátaink alkotó és leíró munkája teszlik ismertté ezt a bájos vidéket).

A Zseliccség hazánk egyik lelegzetesebb vidéke. A szinte teljesen egybefüggő erdősség Kaposvártól D-re esik: a természetjárók mind nagyobb táborának érdeklődését kelti fel. A kaposvári szakosztályok tagjai körében egy-egy sikeres zseliccségi túra ismét növeli a természetbarátok tábortát. Jelzett úthálózata a Zseliccségnek nincs. Kilátás sincs, hogy az erdők rengetegében jelzett utak bejárásával ismerjük meg e vidék sok érdekességét. Az ország egyik legjelentősebb vadászterülete erre a vidékre esik. A hazai és külföldi vadászok sokasága talál szórakozást, sportot a zseliccségi erdőkben.

Bár a táj vadászterület, a természetjárók mégis kedvükre járhatják a vidéket. Csupán a Központosomogi Erdőgazdaságnak kell bejelenteni előre a túra útvonalát. Az alábbi ismertetőt a kaposvári természetjárók egyik kedvelt túrási területéről adom.

A túra helye a Kaposvár—Szigetvár vasútvonalától D-re eső terület. Egyik része Somogy, a másik már Baranya.

Még a vonat is kedvez a turistáknak.

Réggel fél hat órákor indul Kaposvárról Bőszenfa felé... A reggeli napsütésben tonzurás fejként tűnik elénk a Paphegy. Gerincén dűsfüvű erdei legelő, a vadak kedvenc tartózkodási helye. Messzelátónk, hol egy szarvast, hol özet fedez fel. Csend ül meg a vidéket. Igazi vadászparadicsom. A vasút mentén távolról párában úszik Gálosfa állomás... Amott a Kaposvártól D-re nyúló Nádasdi erdő nyúlványa... Bármerre tekintünk a Farkaslaki-hegyről, mindenütt a jellegzetes dunántúli dímbes-dombos vidék!...

Elhagyjuk a tisztást. Hív az erdő mélye. Egy éve még erdei szelkerút mutatta a további irányt. Ma már utunk egy szakaszát műt szeli át. Ez a műt egyike lesz az erdőkben vezetett útjaink legszebbikének. A hatalmas szál lombos fák sátra árnyékolja be. Nem maradunk soká az úton. Az első K-re eső leágazásnál elhagyjuk az épült utat. A napfény nagy sugárnyalábokban jut hozzánk. Kiseb eső ellen nem kell sátorlap, vagy esőkabát — helyettesíti a hatalmas fák lombja. Szüntelítőség ezen a területen jóformán nincs is, hiszen a Farkaslaki és a Paphegy azonos magasságban van. Világo-

A sasréti vadász kastély

(Szerző felv.)

sodni kezd előttünk az erdő: a Paphegynek a vadak etetésére szolgáló legelőjére értünk.

Visszatérünk a Paphegyről a mintegy 300 méternyire D-i irányba vezető nyiladékhöz. Lassú lejtéssel ereszkedik le az út a Sasréti völgybe. A völgy lépcsőről lépcsőre kiszélesedik, majd feltűnik előttünk egy épület oldalfalja. Az első pillantásra vadász háznak nézzük. Mikor a festő erdei témát keres, a vadász kastély szerepe festeni vásznára, azt hiszem, a Sasréti vadász kastélynál szebbet nem igen talál. Szép, gondozott kert övezi a házat. Nem véletlen, hogy egyre több külföldi vadász éppen a Sasréti vidéket választja. Felkeresi csoportunkat az erdősz. Nagyon szívélyes a találkozás — nem először járunk itt. Megmondja, merre vadászunk jelenleg, merre vigyázzunk. Esetleg kíséret ad, vagy maga szegődik mellénk további utunkon. A sasréti kastélynál hosszú pihenőt tartunk. Itt fogyasztjuk el ebédünket, frissítjük fel magunkat a kastélytól alig 200—300 méterre levő szépen foglalt forrás vizével. Józsi, friss víz, célszerű étkezés, a táskaradió kellemes halk muzsikája. Ha mindezekhez szép idő is párosul, bármely csoportunknak kellemes élményt jelent a Sasréti.

Kora délután elhagyjuk a vadász házat — indulunk a Sasréti völgy EK-i irányba vezető vidékére. A völgy egyik pontján megszűnik az erdők csendjének megőrzésére tett mindenkorl ígéretünket. Elvezni akarjuk a háromszoros visszhang örömet. Ha-hó, ha-hó, hangzik hol itt, hol ott.

Azért csak győz bennünk a természetjáró önkéntes fegyelmé. Nem zavarjuk tovább a természet csendjét. Az erdőszegélyen vezető ösvényen megyünk tovább Német Lukafa nevű település felé. Valaha ez a név népies községet jelentett. Üveg-hutája sok embernek adott megélhetést. Az első világháború után a vidék gazdája, báró Biedermann, az egész községet kitelepítette, hogy idéptise a vidéket a vadászok paradicsomának.

Míg ezekről a régi eseményekről beszélgetünk egymással utunkon, hol itt, hol ott rezdül meg a bokor, csörtetve keres magának más helyet a vaddisznó, vagy egyéb vad. Az úton lépten-nyomon látszik a vaddisznók járnása, túrása. A völgy végén fiatal szőlőtelepítés sok holdja mutatja: a Dunántúl dús napfényt kihasználja egyik állami gazdaságunk: a völgyzáró déli domboldalra telepített szőlője néhány év múlva józsi, erős borral fizet.

Dombról, dombra fel, majd újra le s máris itt vagyunk Német-Lukafa egykori helyén. Jelenleg 4 téglaház és néhány cigány kunyhó áll. Az üveg-hutának még az utolsó tégláját is széthordták. Csak ha félrehajtuk botunkkal az aljnövényzetet, kis és nagy üvegöntecsek a legváltozatosabb színekben, bizonyítják, hogy ezen a helyen üveggyár állt. Az itt élő néhány család igen zánkózott. Néha-néha jut el erre a vidékre az „erdősökön” kívül más ember. Bennünk azonban ismerősként üdvözölnek már, többször jártunk erre. Vízrel töltjük meg kulacsainkat. Utunk megint csak erdőben vezet, lassú emelkedéssel, Tótváros felé.

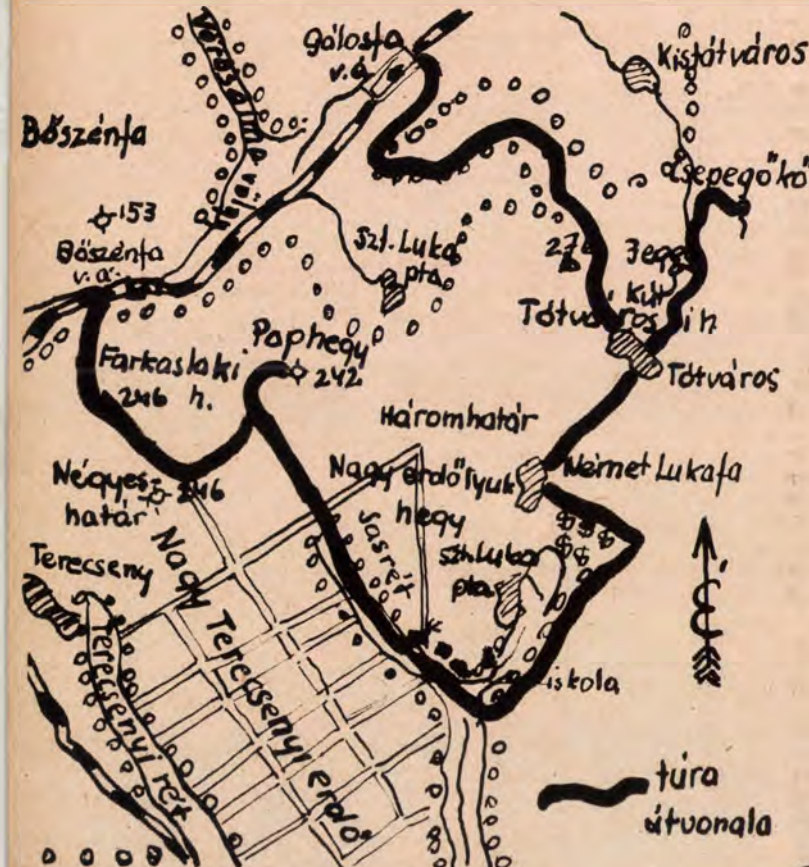
A név várost sejtet. Azonban a hajdani nagy településből mindössze 6—7 ház maradt a Tótvárosi-hegy gerincén. Nagyon szép kilátás nyílik a településtől a Kaposvár felé eső vidékre. Málhánkat az egyik háznál hagyjuk. Botjainkat vesszük csak magunkhoz s elindulunk a meredek lejtőn. A völgyben megkeressük Csepégő-kő lánivalóit. Jó egy órát megyünk kanyargós erdei úton, patak mentén, majd az egyik völgy mélyén valóban elénk tárul a Csepégő-kő. Hatalmas homokkő hegy ez, aljában a szó legszorosabb értelmében csepég a kő. Vízcseppek sokasága egy barlangszerű nyílás felett levő kővén, ezek a vízcseppek leesve igen élénk folyású ereszlekvé egyesülnek. A víz bőséges, józsi, hideg. A völgynek ezt a részét napsütés ritkán éri, a kővek mohásak, vadregényes hely a Csepégő-kő környéke. Ahányszor csak felkeressük a vad szépségében bővelkedő vidéket, arra gondolunk, vajon hány ilyen szép völgyet rejt meg magában a Zseliccség, hova kell még eljutnunk.

Az árnyékok megnyúlnak. Késő délután van. Mögöttünk közel 18 km. Lassú lépésekkel haladunk Tótváros felé. Néha kissé kifújunk magunkat. Mire felértünk a településhez, bizony megizzadunk.

Hátunkra vesszük a zsákot, elköszönünk a kapukban ácsorgó falusláktól: „Viszontlátásra”. Utunk végig a gerincen vezet, majdnem egészen Gálosfa állomásáig. Meredek dombon, írtás mentén ereszkedünk le az állomás előtti rétre. Mire 7 óra után az első vonatjelzés hallatszik, ott ülünk a kis falusi állomás padján.

Szépen eltelt egy vasárnap. A Zseliccség kis szeletét ismerjük meg. Mi somogyiak büszkén mondhatjuk: megyénknek is meg van a maga szépsége. A természetjárók annyit ismernek meg belőle, amilyen nagy területet csak bebarangolják...

Bencze József

Az erdők és hegyek madarai

Amikor a melegítő napsugarak előcsalják a fák rügyeit, az erdőt járó ember fülében kellemes muzsikaként zeng az erdő élénkséget jelző madárfüttye. Amikor ritkábbak a lombok, a nyitott szemmel járó ember még könnyen felfedez egy-egy fészket a bokrok mélyén, vagy a fák koronájában. Később azonban elrejtí a lombok sűrűje.

Az erdősélek sűrű bokrai közül gyakran csendül fel az énekesrigó füttye. Szürkésbarna színe miatt nehéz meglátni az ágak között. Március hónapban érkezik és késő őszig tartózkodik hazánkban. Rovarokkal táplálkozik. Szorgalmas rovarpusztító az öreg fák jól ismert doktora, a harkály. Lábán az ujjak közül kettő előre, kettő hátrafelé áll. Ennek a kapaszkodó lábának a segítségével ügyesen mozog a fák törzsén. Érdekes hangjával a harkályfajok közül legjobban a zöld felsőtestű, pirossapkás zöldküllő hívja fel magára a figyelmet. Áprilisban rakja kicsiny tojásait öreg nyárfák, vagy tölgyek odvában. Ugyancsak faodvak mélyében nevel évente két fészkalja fiókat a rozsdabarna búbos banka is. Gyönyörű tollbóbítóján a tollak hegye kormos.

Egyik legszínpompásabb madarunk a szalakóta.

Testét zöldeskék tollazat borítja, háta vörösesbarna. Csóka nagyságú, kékcsovának is nevezik. Tölgyfaerdőkben üti fel tanyáját. Az aprótestű énekesmadarak a ritkásabb lombdombokat, erdőségeket szeretik. A fekete tarkójú, zöldhátú csiz azonban leggyakrabban fenyőfára építi fészket. Apró, kicsi fészket készít mohából, faháncsból az akácok, vadgesztenyék kihajló ágain az egyik legismertebb énekesmadár, a piros csórtövű, fehér torkú, barna hátú tengelice. Őt-hat tojásból álló fészkalját egyedül a tojó költi ki. Ezalatt táplálásáról párja gondoskodik. Tápláléka: gyommagvak.

A nagy, összefüggő, magasan elterülő erdők egyik értékes szárnyas vadja a császármadár. Háta vörhenyes, barnásan pettyezett. Kora tavasztól kezdő dűrgését a kakas. A szürkébb színezetű tojó előtt felborzolt tollakkal, leeresztett szárnyakkal járja násztáncát. Magas hegységeinkbe néha eljön Szlovákiából, Ausztriából rokona, a pulyka nagyságú siketfajd. Mind a két madár szigorú védelem alatt áll.

Öreg odvak, vízmosza sziklahasadékok rejtik legnagyobb testű baglyunk, az uhu tanyáját. Kiterjesztett szárnya meghaladja a másfél métert is. A tanyája körüli köpetekből megállapítható, hogy az éji vándor nem kiméli az ölyvek fiókait sem; rókakölyöktől békáig minden szerepel az étlapján. Ritkásága miatt élő természeti emlékként védett madár. Jóval gyakrabban találkozik erdeinkben a természetjáró a galamb nagyságú, nagyfejű macskabagollyal. Az erdei fülesbagoly az uhu kicsinyített, világosabb színű mása. A kisebb testű baglyok főtápláléka elsősorban az eger. A napfény erősen bántja szemüket, ezért nappal sötét helyekre húzódva hunyorgó szemekkel várják az este eljöttét, éjszakai zsákmányukat.

Az erdők és hegyek legismertebb madarai a görbecsőrűek. Sokan vérengző ellenséget látnak a ragadozómadarakban. Ma már törvény védi a ragadozómadarakat, nemcsak megfogyatkozott számuk miatt: ők végzik a természetben a beteg, gyenge, életképtelen egyedek elpusztításával a selejtező kiválogatást.

A hegyvidéki erdők egyik leggyakoribb ragadozómadara az egerészölyv. Sokan sasnak vélik, de világosabb színe és kisebb teste jól megkülönbözteti a valódi sasoktól. Tyúk nagyságú, világosbarna színű madár. Hasa fehérrel tarkázott. A mezőgazdaságnak nagy hasznot hajt a rágcsálók pusztításával. A hegyvidékek bükköseinben szeret leginkább fészkelni a „gyilkos” héja. Tömzsi, alacsonyröptű madár, szárnyai rövidek, szélesek, hasi oldala sávozott. Vadászatra, hozzáértő emberek kezében, jól idomítható, könnyen kezessé válik.

A nemes sólymok védett, ritka madarak. Hosszú időre élményt nyújt a sziklák között nyilaló vándorsólyom, vagy a fák koronája fölött köröző kerecsensólyom. A levegőben szállva jól felismerhető, mert míg az ölyveknek, héjaknak széletterülő farkuk van, addig a sólyomé jellegzetes bot alakú. A hatalmas testű parlagi sas már csak néhány helyen fészkel hazánkban: a Börzsönyben, Bakonyban és Vértesben. Két métert meghaladó kiterjesztett szárnyaival öt-hatszáz méteres magasságban vitorlázik. Fehér vállfoltjáról és méltósággteljes röptéről ismerheti fel a kiránduló. Hatalmas öreg fák koronájában rakja fészket. Hosszú éveken át ragaszkodik hozzá. Egy-kettő, ritkán három fióka is kirepül a sokszor két méter átmérőjű fészkekből. Védett, értékes madár.

Az erdei madárvilág igazi kártevői közül közismert a hosszúfarkú szarka. A madártojások pusztításával, madárfiókák megölésével komoly károkat okoz. Szintén nem érdemel kiméletet a díszes tollazatú, kék szárnytollú szajkó, vagy közismertebb nevén: mátyásmadár. Ezt az okos, de kártékony madarat könnyen meg lehet szelidíteni. Türelemes, állatszerető néhány hangutánzó szóra is megtaníthatja.

Az erdők állatvilágának megfigyelése nemcsak érdekes élményt, hanem komoly biológiai tapasztalatokat is nyújt. A fészkek óvása, a madarak védelme minden természetet szerető embernek kedves feladata. **Fodor Tamás**

Fiatal mátyásmadár figyeli az erdő zajait

Erdő fülesbagoly fiókák illozófilikus nyugalomban (Szerző felv.)

1

2

3

4

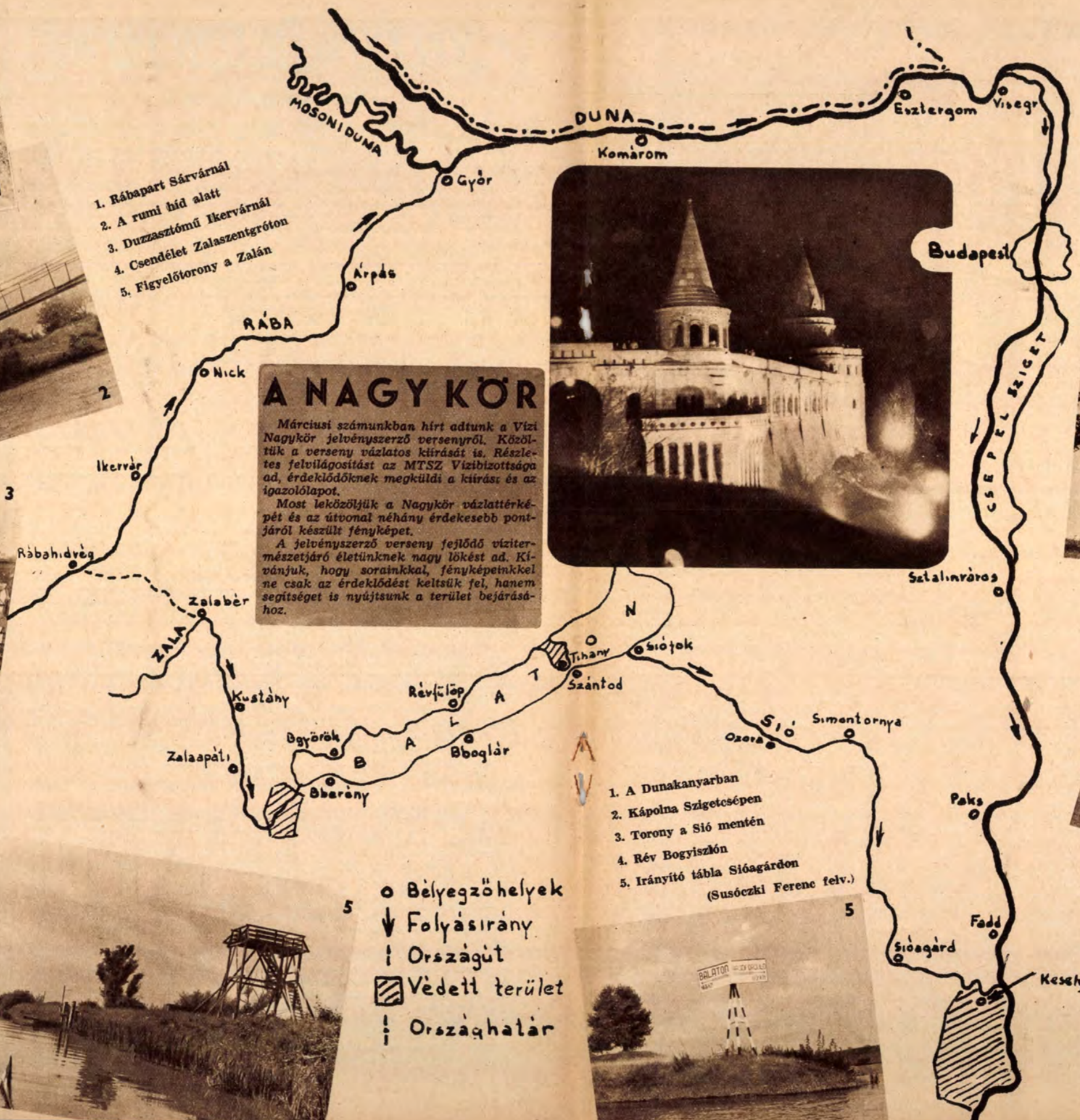
5

A NAGYKÖR

Márciusi számunkban hírt adtunk a Víz Nagykör jelvénytörző versenyről. Közöltük a verseny vázlatos kiírását is. Részletes felvilágosítást az MTSZ Vízbizottsága ad, érdeklődőknek megküldi a kiírás és az igazolólapot.

Most leközzöljük a Nagykör vázlatképet és az útvonal néhány érdekesebb pontjáról készült fényképet.

A jelvénytörző verseny fejlődő víztermesztésközvetítő életünknek nagy lökést ad. Kívánjuk, hogy sorainkkal, fényképeinkkel ne csak az érdeklődést keltsük fel, hanem segítséget is nyújtsunk a terület bejárásához.

- Bélyegzőhelyek
- ↓ Folyásirány
- ! Országút
- ▨ Védett terület
- ! Országhatár

1. A Dunakanyarban
2. Kápolna Szigetcsépen
3. Torony a Sió mentén
4. Rév Bogyzslón
5. Irányító tábla Sióagárdon
(Susóczki Ferenc felv.)

5

1

2

3

4

Ifjúsági Természetjárás

Tanulás, munka, természetjárás

Nagyon fontos, s már meginduláskor sikeres kezdeményezésről adunk hírt. Az Ybl Miklós építőipari technikum tanári kara — természetesen a természetjáró tanárokat beleértve — szabadtéri oktatást rendezett.

A harmadik osztály minden hallgatója két-kétnapos váltásban felköltözött a Jánoshegy rétéjére: déli-őt a rendes iskolai anyagot oda-rint tanulták. A szabad tér adta lehetőségeket kihasználva, — egyúttal épületalap kijelölési gyakorlatokat is végeztek.

Tanulás végén nótaszóval mentek a Normafa vendéglőbe ebédelni. Délután tanulás, lecke, majd kirándulás következett. Este az ötletesen elhelyezett sátrak mellett vidám tábor-tűz, utána kis romantikus éjjeli kirándulás fűszerezte az unalmasnak egyébként sem mondható foglalkozást.

A komoly iskolai foglalkozás színelhelyén, az új környezetben, persze, sokan eljegyzik magukat a természetjárással. A rövidke tábori élet már alkalmat nyújtott a közösségi élet üdvös előnyeinek megismerésére.

Akiket mélyebben megfogott a természet szépsége, máris jelentkeztek az iskola természetjáró szakosztályába.

Hét éve működnek, jelenleg körülbelül negyven a tagjuk, de az új tanítási kezdeményezés ugrásszerű fejlődéssel biztat. Szakosztályukat igen sikeresen a BVSC patronálja.

Évenként hosszabb, többnapos túrát szerveznek. Még szép ízléses prospektust is adnak ki róla, ismeretve az útvonal összes táji, történelmi érdekességeit.

A kezdeményezés önmagában is eredményes, de kívánatos lenne más középiskoláknak és technikumoknak is követni azt. Nemes törekvésükre bizonyára felfigyel a KISZ Természetjáró és Táborozási Bizottsága.

A táborozásokról...

A természetet (kiszökölt, itt a nyár visszavonhatatlanul). Elérkezett a tömeges szabadságok ideje. És van-e a szabadságok eltöltésének szebb, gazdagabb módja, mint a túrázás, a táborozás? Nem hiszem, hogy az igazi „ezermesterek” képzésének, kialakításának gazdagabb módja lenne a világon, mint a táborozás...

Elő tehát a térképet! Elő az út-leírásokat! S miután eldöntöttük, hogy milyen típusú táborot akarunk létrehozni (magas hegyvidéki, vízi, alföldi, mozgó stb.) — közösen jelöljük ki a helyet.

Ismertessük otthon és kirándulásokon a táborépités sokoldalú mun-

kájának részleteit. Verjünk sátrakat, építsünk tűzhelyet. Mutassuk be a hátizsák csomagolás „zacskós” módszerét. Csimáljuk meg itthon — ugyancsak közös munkával — a tábor egész menetét.

De hogyan lesz az egész tábor igazán nagy család — ha az anyagi dolgokat nem beszéljük meg? Az étel-ápolásról, a táborozásról, a táborozásról sok derűs percet ad minden részvevőnek.

A táborban azonban a személyes napi életnek számtalan rész kérdése is van: egy kis mosás, egy kis varrás, egy kis csomagolás, karbantartás, fogas- és polckészítés, szalmazsáktömés, táborépités stb. ...

Készüljünk fel tehát minden oldalról, a tartalmas táborozásra. Rendezzünk sokféle táborozást: történelmi, békét, VIT-et, éppen úgy, mint találkoztunk a munkásokkal, a parasztfiatalokkal, a faluval, a kommunista veteránokkal.

Beszélgessünk már itthon az egyes tábori napok gondjairól is. Bátran és meggyőzően beszéljünk arról, hogy harcos, szocialista embereket akarunk nevelni. S a közösség érdekében is levetkezendők: az önzés, a fegyelmelzettség, az udvariatlanság,

Alföldi iskola

Mi csabaiak vagyunk. Első terveink is a szülőföld megismerése és megszeretése: nemcsak bejárni az ország tájait, de megtanulni a gyors és könnyed mozgás legjobb módszereit, hasznosítani a kollektív együttműködés előnyeit...

Gyülekezés az iskola udvarán. A kis csapat — 18 diák — meleg ruháját és esőkabátját 2—5 személyes sátrak, könnyű főző felszerelés és szerszámok, tájoló és óra egészítik ki.

13 óra 15 perc: rövid utasítás és indulás!

Az idő ezen a napon „nem kedvezett”. Reggel esett. De azért vagyunk tapasztalatszerző úttörőcsapat, hogy éppen az időjárást is figyeljük meg alaposabban!

A „gyulai zsilip” töltésén áthaladva, a part magasán kerekedünk tovább. Innen végig kitűnő a kilátásunk a vízre, túlpartra, az öntözött kertekre, távoli szántókra, tanyákra, facsoportokra...

...A kerékpárhossznyi távokot tartjuk: rövid utasításaim végigmennek a soron... Hármas országút — és hármas csatornatálkozó nál vagyunk: Gyula—Csaba felútván, a „Veszeli hídnál”.

Északkeletnek fordulva, erdei úton haladunk tovább... Oldalról, a bokrosokból fánakon röppenek fel, alig pár lépésre tőlünk, békésen legelésző őzek néznek fel és baktanak tovább. Időt nem veszünk. Pontosan érjük első célunkat el: a pösteleki ikastélyt. Tóparton heverünk le. Térképet terítünk ki, tájolunk... Továbbmenet meg kell kerülnünk a kastélyt. Irány: rövid ideig az erdő-

a puhaság stb. apró megnyilvánulásai.

Rendezzünk a táborban jól előkészített „ifjúsági napokat”. Megfelelő korú táborozókat punitán alapfelszereléssel küldjük el a táborból 1—2 napra, hogy gyakorolják, megismerjék, megszeressék az önálló táborozás, sátorozás sajátos örömeit.

Legyenek a táborok romantikusak.

Emre is otthon kell már alaposan felkészülni: az őrsök, a kisebb csapatok válasszanak maguknak megfelelő nevet. Készítsenek apró kis zászlócskát, szerkesszék meg ruházatukat, amelyben ünnepnapokon, táborozásokon szerepelnek. Legyen akár saját indulójuk, köszönésük, üdvözlés-módjuk; — szerkesszenek ügyes rigmusokat!...

A táborozás, a sátorozás most fejlődik igazi tömegmozgalommá. Az Úttörőszövetség, a felsőbb hatóságok, az iskolás ifjúság táborozását a legszélesebben támogatják.

Éljünk a egyszerű lehetőségekkel, hogy minél többen megismerhessék, megszerethessék a sokoldalú ember kialakításának egyik leggazdagabb sportját: a természetjárást és a táborozást.

dr. B. L.

ben még ÉK, majd szögben fordulva, rossz úton DK, aztán DNY, végül ismét, most már hosszabban DK.

Az erdőt kertek váltják fel. Szép parcellákon szorgos kezek serege dolgozik: a pösteleki Konzervgyár körzetében járunk. Kiváló gyümölcskészítményei, hagyománya komoly értéket képviselnek, valutát jelentenek az országnak.

Gyula felé tartunk. A műút kitűnő, de az ellenszél erősödik. Vihar szele csap felénk, sötét zápor szele is ér. De kifutunk a felhők alól. Újra süt a nap... 16 óra: a vár előtt vagyunk!

A várkapu előtt félkörben pihe-nünk, a hajdani folyóágak körül fogta szigetén. Emlegetjük: a vár nagyobb részét Mátyás király 1482-ben Corvin Jánosnak ajándékozta. 1530-tól Szapolyai Jánosé, 1557-től I. Ferdinándé, 1566—94 között a törököké, 1720-tól a Haruckern, majd a Weinckheim és Almássy családé. Jelenleg Gyula városáé. 1904-től lakatlan. De most múzeumot rendeznek be benne. Tetején kilátó épül.

17 órakor már újra úton vagyunk. Most 20 perc alatt egyhuzamban — a Fehér-Körös, a vasút keresztezésével és a Kertészeti Szakiskola érintésével — a Fekete-Körös sarkadi hidjára érünk.

A hid egyszerű tájékozódó pont: az ártér, a Városerdei úttörődülő, a természetvédelmi körzet erdői...

Aztán tovább... 18 órakor már verjük is a táborot a Szanazugban, hogy lefekhessünk a közel fagypon-tig lehűlő éjszakára is jól elkészített sátorszállásunkon...

Irányi Dezső
tanár

Oszoly- tetői emlék- túra

A béke, a jókedv, az önfelédtt vídamság jegyében zajlott le a KISZ másfélnapos oszolytetői találkozója.

Szombat délben érkeztek az első csoportok. Ettől kezdve végeláthatatlan sorok kígyóztak a hegyoldalon. Négy óra felé már állt a sátrak java része, s az egész hegytető megelevenedett.

Nem sokkal 7 óra után fellobbant a táborláz, s Nádasy József budapesti KISZ-titkár, majd Orf István veterán megnyitó beszéde után megkezdődött a műsor. Együttessék, énekkarok és szólisták váltogatták egymást.

Hűvös éjszaka után szikrázó nap-sütésben ragyogtak Oszolytető sziklái vasárnap reggel. A tábor már kora hajnalban ébredett, hogy minél hosszabb legyen a nap. A reggeli órák játékkal, sportbemutatókkal teltek el. 11 óra felé kezdődött az ünnepség hivatalos része a emlékoszlopnál. A teret ifjúgárdisták díszsége fogta körül. Úttörők kürtjele után Borbély Sándor, a budapesti KISZ Bizottság első titkára üdvözölte a túra résztvevőit, majd Terék Györgynek, a budapesti KISZ Bizottság titkárának adta át a mikrofont. Terék elvtárs megemlékezett az 1942-es antifasiszta tüntetésről, melyen Ságvári Endre mondott beszédet az e helyen összegyűlt ifjú és idősebb kommunistáknak. Ezután a VII. Világifjúsági Találkozó előkészületeiről beszélt.

A nagy körtől kissé távolabb, erdős, bokros rejtékhelyen találtam rá a természetjáró tájékozási versenyzőkre. Ők különböző időpontokban — indításuknak megfelelően — érkeztek. Két állomás felől jöttek. Az A-csapatok a Ságvári, a B-csapatok a kevélynyergyi menedékházból indultak. Mindkét csapat már szombat délután megérkezett kiindulási pontjára. A verseny elméleti része, sőt az eredmény értékelése is még az est folyamán lezajlott. Ezután vacsora, majd alvás következett. Kora hajnalban, 3.20 h-kor ébresztő! Az első csapat 3.58 h-kor el is indult. Az A-csapat útvonala a Ságvári menedékházról a Bölcsőhegyen és a Tólakon át, a B-csapaté pedig a Kiskevény megkerülésével vezetett Oszolytetőre.

Összesen 17 csapat indult és így a csapatok beérkezése egész délelőtt tartott. Ezután került sor az ügyességi versenyekre (sátorverés, főzés).

Szinte minden mozdulatukat pontos értékelés követte. Mégis nehéz volt az igazságos döntés.

Egy kedves epizód mindnyájunk haragját mód felett kivívta a főzési verseny egyik indulója ellen, ki hátizsákjából méter hosszú füstölt kolbászt húzott elő. A paprikáskrumpli elkészült, valóban fejedelmi ízei voltak... Lobogott a tűz, inycsilklándó ételszagok keringtek a levegőben. Rőzseropogás és baltacsatogás zaja vegyült a többi hanghoz.

Közben a nagy megafon figyelmeztet, hogy rövidesen megkezdődnek a sziklamászók bemutató mászásai.

No, közéjük éppen jókor érkeztem.

Még futólag megtekintettük tetszetős sátraikat rögtönzött kiállításukkal, majd elindultunk. Kicsi, de elszánt csapat követte az alpinistákat. Közéjük vegyültem. Nem titkolom, elragadtatással, őszinte lelkesedéssel figyeltem minden mozdulatukat. Kedvesek, egyszerűek, kifejlődött bennük az egymás iránti tisztelet, szeretet, önfeláldozó segíteni akarás, vagyis a kollektív sportszellem. Peiker György vezetésével sziklás, köves, számonkra nehéz terepen „vontunk” a gyakorló sziklához. Páran le is „morzsolódtak” közülünk.

Egyszóval, kicsit nehéz a terep, de jó a hangulat. Végre leérünk. Az úgynevezett Dellago falnál vagyunk. A feje szédül, a szeme káprázik szegény földlakónak, ahogy hunyorog az ijesztően magas falra. Egy kis beszélgetésbe kezdünk, amíg a mászáshoz előkészülnek. Közben más csoportok is érkeznek, köztük Bucek Henrik elvtárs, mindnyájuk mestere. Ő sok érdekes dolgot elmond a sziklamászás lélektanáról. Itt, ha baj történik, azért egyedül a versenyző hibás. Leginkább abban, hogy nem ismerte eléggé, vagy túlbecsülte erejét és képességeit. Ennél a sportágnál pedig ez a legnagyobb, legdöntőbb, nyugodtan mondhatjuk, az egyedüli végzetes hiba.

Közben kibogozták a perlon köteleket, előkerültek a szegek, a csákány formájú kalapács és megkezdődött a mászás...

... Nagyszerű élmény volt. Az emberi értelem, akaraterő, ügyesség diadala ez a sportág...

Az eredményhirdetésre idejében visszaérkeztem.

Itt már a tetőpontján volt az izgalom. Első díj egy gyönyörű vandorszerleg. Pár perc múlva Rubi Béla, a verseny elnöke felolvasta az eredményt, majd átadta a díjakat:

1. Áldás utcai általános iskola;
2. Bp. 9. Ipari Tanuló Intézet;
3. Gödöllői 202. Ipari tanulóintézet.

Gyuris Gyula

1. Sziklamászó bemutató az Oszoly falán

2. Úttörők tisztelgése az emlékműnél

3. Az ifjúsági verseny egyik feladata: főzés (Szerző felv.)

Természetaljáró

Túra-kajakozás III.

Miután a másfél napos túránkon meggyőződünk, hogy felszerelésünk a követelményeknek megfelel — a nyári nagy túrák tervezése és szervezése a következő. Mivel minden túrákajakozó szabadideje alatt szeretne új és eddig általa nem járt vízi utakat megismereni és bejárni, helyes, ha indulás előtt — különösen ha az út vadvízi szakaszal kezdődik — a következő tényeket figyelembe vesz.

1. Indulás előtt legalább egy héttel figyeljük a vízjelző szolgálat által kibocsátott vízállás-jelzéseket. Ezekből a folyó vízgyűjtő területén lehullott csapadék mennyiségre, az akkori vízállásra (áradó, apadó, tetőző), a folyón levő akadályokra, valamint több más olyan körülményre kapunk adatokat, melyekből következtetünk, hogy utunkat milyen víz-vizonyok között kell megtennünk. Ennek elhanyagolása a nagyobb folyókra tervezett túráknál nem okoz komolyabb meglepetést. Ha túránkat kis folyón kezdjük és ennek vadvízi szakasza is keresztül akarunk haladni, legalkalmasabb a magas, vagy legalábbis a közepes vízállás.

2. Ha a folyón túrajáratás szokásos (és ehhez víztárolóból engedik a vizet), ajánlatos levelezés útján megtudni: mikor úszatnak, mert ilyenkor kedvező vízállással haladhatunk lefelé a máskor járhatatlan szakaszon is.

3. Szerezünk be adatokat, térképeket, leírásokat és kérdezzük meg olyan embereket, akik az utóbbi években jártak már a tervezett útvonalon. Feljegyzéseket, fényképeket biztosan készítettek róla ők is.

4. Figyelembe kell venni az útvonalon levő akadályokat (keresztgátak, duzzasztók, csúzdák, vízmalmok, terelőgátak, vízerőművek, zsrlpek) és az ezeken áthaladás módját.

5. A túracsoportokat lehetőleg olyan vezesse, aki már járt hasonló folyókon és tisztában van a vadvízi kajakozás technikájával. Ilyen túrákra csak hasonló felkészültségű, vagy rátermetségű emberekből helyes a csoportokat összeállítani, mivel a vadvízi kajakozás rendkívül nehéz feladatok elé állítja a vállalkozókat. Kimerült, fáradt, ideges ember semmi esetre se menjen a vadvízi szakaszra, mivel itt a tökéletes kajakozáson kívül jó testi állapot, nyugodt idegzet, továbbá akaraterő, humorérzék és bajtársiaság szükséges. Aki ezen követelményeknek nem tud teljes mértékben eleget tenni, annak legajánlatosabb a vadvízi szakaszt kihagyni — induljon inkább nyugodtabb szakaszról.

6. A vadvizet sebessége, a túra nehezebb felszerelése és a váratlanul felbukkanó komoly, életveszélyes akadályok erős, ellenálló burkolatú járművet kívánnak meg. Ha lehet, össezerakot gumikajakkal induljunk. Ha ez nincs, akkor erős építésű túrakajakot, vagy kemut vállszakunk. A gyorsaság itt kisebb szerepet játszik, mert amúgyis lebes folyón haladunk. Járművünk legyen stabil.

Miután megérkezünk utunk kiinduló pontjához, szeretném itt az előbbieké- ket ismertetni, melyek a vadvízi szakaszon felmerülhetnek. A vízreszálláshoz lehetőleg lapos partszakaszt, vagy olyan partbeugrást válasszunk, ahol a becsomagolást elvégezzük. Ajánlatos kajakunkat ilyenkor kikötetni, hogy a sodrás el ne kapja, míg csomagolunk. Ilyen partszakaszról a csomagokat a partközébe visszük, hogy míg az egyik fél adogat, a másik félnek minél rövidebb ideig kelljen a 8-9 fokos vízben tartózkodnia. Ha felszerelésünk az előbbiekben leírt módon hosszúságú zsákokba csomagolt, akkor ezek elhelyezése hamar megtörténik és máris indulhatunk.

Az indulás pillanatától kezdve a következő kikötésig tekintetünk mindig a víz tükrén legyen, a legkisebb jelenség se kerülje el figyelőmunkét. Minden változás a víz tükrén egy-egy figyelmeztetés. Parttól távolodó kajakunk orrát az erős sodrás olyan mértékben magával ragadhatja, hogyha nem vigyázunk, már meg is történik az első felborulás. A partok alakulásától és a meder mélységétől függően a sodorvonal hol a közepén, hol pedig a jobb vagy a bal part mellett húzódik, itt a víz sodra elérheti a 10-20 km-es sebességet is. Kajakunkat tehát mindig a sodorvonalban tartassuk és vigyázzunk arra, hogy orra a sodorvonalon kívül ne kerüljön, mert ez könnyen borulással jár.

Utunk látszólag akadálytalan. Elvezünk a tájékozó víz rohanását, a festői környezetet, amikor a következő kanyar után furcsa, erősdő zajt hallunk. A zúgás irányába figyelve hosszú hullámcsokot veszünk észre utunkkal keresztben. Közlebb érve látjuk: kövekből rakott gáton bukkát a víz. Sok időnk nincs a szemlélődésre, mert sebesen víz az ár. A gát túlsó oldalán „V”-alakban összefutó hullámsor lebeg egyhelyben, ezen a részen van az átjárónk. A „V” csúcának tartva, szerencsésen át is jutunk a gáton. Alacsony vízállásnál, bizony, ilyen helyeken át kell emelni, vagy kajakunkból kiszállva, kötélen leengedni. A gáton átjutva feszülten figyeljük a víz járatát. Minden kanyar új meglepetést tartogat számunkra. A folyó medre itt kiszélesedik és apró, rezgő hullámzás jelzi, hogy zátonys meder- szakaszhoz ér utunk. Itt azonnal ki kell ugranunk kajakunkból, ha nem akarjuk, hogy a zátonyra felüljünk.

A jó étvágygal elfogyasztott vacsora után pedig már csak, mint nagyszerű élménysorozatára emlékezünk vissza a táborny mellett, az úton leküzdött akadályokra. A lefekvés idejét tegyük minél előbbre, hogy a következő napon friss erővel folytathassuk utunkat és az elő- vetkező akadályokat leküzdhessek.

Susóczky Ferenc

Negatív hívás

Aki figyelemmel kísérte az év eleje óta cikksorozatunkat és a tanácsokat gyakorlatban fel is használta, abban fel- merül természetesen a gondolat: hiába vigyáz az ember — különösen a természet szépségeinek fényképezésénél — a helyes felvételezésre, ha a film hívását idegenre bízza! Az eredmény esetleg nem kielégítő. A film hívása — el nem választható — második része a szép negatív elérésére szánt munkának. Leg- alább olyan fontos, mint a helyes expo- zíció, vagy a távolságállítás.

Szeretnénk megmagyarázni a filmhívásnak legegyszerűbb technikail lebonyo- lítását. Természetesen csak alapokat adunk, hogy a természetjáró még túra közben is meggyőződhesen, felvételei sikerültek-e?

A filmhívás legegyszerűbb módja a tankhívás. A hívótank egy fénymentesen zárodó dobozból, orsóból és egy correx- szalagból áll. A hívót üzletben tömény- oldatban készen vásárolhatjuk, úgyszin- tén a rögzítőt (fixírt). A hívót hívás előtt órákkal — a csomagban levő használati utasítás szerint — és a fixírt 1-1 liter vízben feloldjuk.

A hívás menete a következő:

a) a 17-19 C⁰-os hívból megfelelő mennyiséget a tankba készítünk. A correx-szalag végét beerősítjük az orsóba, mindezeket a kezünk ügyébe készí- tjük és eloltjuk a villanyt;

b) a filmet tökéletes sötétben kiszaba- dítjuk a burkolatból (tekeresfilmmel le- bontjuk a védőpapírról, kisfilmmel ki- bontjuk a kazettából és lecsavarjuk az orsót), majd a correx-szalag mellé fog-

va, vele együtt feltekerjük a tank orsó- jára. Utána az orsót a tankban levő hí- vóba helyezve, néhány alkalommal meg- forgatjuk és ráhelyezzük a dobozra a fedelét. Ez- után a villany felgújtható és a további műveletek világosan végezhetők (termé- szetesen a tankot kinyitni nem szabad!).

c) a hívás a hívóba helyezéskor már megkezdődött. A villany meggyújtása után azonnal megnézzük óránkat és meg- állapítjuk a hívás kezdetét. Az időpontot célszerű felírni.

d) a tank orsóját kb. percenként meg kell forgatni, hogy a hívóreteg a film körül cserélődjék. A hívási idő (haszná- lati utasítás szintén jelzi) letelte előtt kb. 1/2 perccel megkezdjük a hívó vissza- öntését az üvegbe az oldalsó kiöntőnyílá- son keresztül. Majd a középső beöntő- nyíláson keresztül vizet öntve, leöblítjük a filmet, kiöntjük a vizet. A fixírt ez- után öntsük a beöntőnyíláson keresztül a tankba;

e) a fixálási idő (15-20 perc) letelte után a filmet alaposan mossuk ki. Ek- kor az előhívással már lényegében vé- gezünk (tehát a tank kinyitható), csupán a film rétegében levő felszívódott vegy- szert kell eltávolítani. A mosás folyó vízben legalább 1/2 óra, vagy 5 percen- ként váltott állóvízben (edény), alapos mozgatás közepette, 1 óra legyen;

f) a mosás befejezése után a filmet óvatosan leontjuk a correx-szalagról és hívós, pormentes helyen száradásra ki- akaszthatjuk. A száradás több óráig tar- t, tehát célszerű a hívást — különösen túra alkalmával — este végezni.

A film tankbalehelyezését ajánlatos elő- szőr egy elrontott film segítségével be- gyakorolni.

Túra közben „szükség-sötétkamrá”-t, viszonylag sötét helyiséget vastag szővé- sű takaróval készíthetünk úgy, hogy zsákszerűen összehajtsuk. Ennek szá- ján két kezünket behajthatjuk, hogy az ott előre előkészített tárgyakat a teendőket elvégezzük. Vigyázzunk azonban, karunk mentén se szűrődjék be fény! Vigyáz- zunk a nedves filmre, mert a felduzzadt réteg a legkisebb érintésre megsérülhet, s ez aztán nagy bosszúságot okoz.

Várjuk leveleiket, véleményeiket, öha- jaikat cikksorozatunkról, hogy miről szeretnének olvasni azokban. Bárkinek egyéni tanáccsal is szívesen szolgálunk. Kérjük, írjanak a szerkesztőség címére. „FOTOROVAT” jellegre.

Brett Pál-Beller Iván

A gondnok ? a hibás...

Meglepetéssel értesültünk a Nép- szava hasábjairól a Ságvári turista- ház gondnoka elleni panaszokról. Vannak rossz gondnokok és vannak jók. Kisházi elvtárs a legjobbak kö- zé tartozik.

Furcsának találjuk, hogy a TKV vezetősége, az újsághír nyomán, si- et ráhúzni a vizes lepedőt egyik jó dolgozójára. Magyarokdik és gé- réteket tesz (ki tudja hányadszor). Talán az is a gondnok mulasztása, hogy a legutóbbi esztergomi Vaskapu hegyen tartott tanácsköztársasági ünnepeken a vállalat vezetősége tá- vollétével tüntetett? Hogy még a szükséges dekorációt sem készítette el?

Nemzetközi H * I * R * E * K

Az osztrák

Himalája-expedíció balesete

Ez év tavaszán Moravec mérnök vezetésével újabb osztrák expedíció kelt útra, hogy a 8166 m magas Dauladzsiri-csúcsot meghódítsa. Katmanduból, Nepál fővárosából kiindulva, április végén az expedíció 5800 m magasságot ért el, ahol a második táborot állították fel. Itt Heinrich Roiss, az expedíció kiváló tagja, az egyik legismertebb osztrák alpinista, gleccserhasadékba zuhant és életét veszítette. Megérkezett Bécsbe Moravec levélbeszámolója a szerencsétlenségről. Ezt a „Volksstimme” közli:

Roiss a II. magaslati tábornál 9 óra 40 perckor lépett ki sátrából azzal, hogy rövidesen visszajön. Hans Ratay, a sátor másik lakója nemsokára utána indult, hogy néhány felvételt csináljon. Két órával később érkezett fel az alsó táborból Karl Prein 7 teherhordóval és ekkor vették észre a két alpinista távollétét. Ratay 12 óra 15 perckor visszajött, s elmondta, hogy 50 méternyire a tábortól csúszás nyomát látta, amely egy lyuknál ért véget. Erre Ratay és Erich Vanis kötelet vettek magukra, lebecsátkoztak a lyukig. Ott a mélyből elhalkuló segélykiáltást hallottak. Ratay leereszkedett a hasadékba, amely a felszínen 1 méter szélességről lefelé összehűült. Ebbe zuhant Roiss, 23 méter mélyre. Az egyre szorosabbra záródó jégfalak között összepréselődött és függőleges helyzetben állva, csupán bal karját tudta mozgatni.

Ratay nagy erőfeszítéssel, jégcsákányával tágitotta a szűk aknát, s így közelítette meg 3 méternyire, majd Karl Prein váltotta fel. Roisst ő sem tudta kiszabadítani, a hasadékot tovább szélesítették. Harmadiknak Otmar Kucera ereszkedett le. Ekkor azonban Roiss már alig adott életjelt magáról. Kucerát ismét Ratay váltotta fel. Közben azonban Roiss 13 óra 30 perckor kiszenvedett. Holttestét csak másnap délelőtt 10 órakor sikerült társainak a jég-hasadékból kiemelni. Dr. Wilfried Wehrle, az expedíció orvosa a halál okául belső vérzést állapított meg. Súlyosbította és gyorsította a halál beálltát a jagy.

Életmentés a barlangból

Jacqueline Desmont, a belgiumi Louvain egyetemének 22 éves hallgatója barlangkutatók közben 40 méteres szakadékba zuhant. A mentő-expedíció aznap estére eljutott a baleset helyéig, de a jéghideg vízben álló, beszorult lányt egyelőre nem tudta kihozni, mert teljesen elgyengült, a szűk aknában hozzáférni lehetetlen volt. Csupán erősítő élelmiszerekkel látták el, amíg annyira

erőre kapott, hogy a mentésben maga is közreműködhesen. Két nap telt el, míg a szűk hasadékban át felhúzták a mélységből.

Petrarca,

a Mont Ventoux első megmászója

A Journal de Genève hasábjain Francois Gos érdekes megemlékezést közöl Petrarcaról. Április 26-án volt 623. évfordulója annak, hogy az olasz költő 1336. április 26-án elsőként mészta meg a Provence hegyein uralkodó Mont Ventoux (a szélviharok hegye) csúcsát. Az író megjegyzi, hogy abban az időben boldognak, költőnek, vagy szerelmesnek kellett lenni, hogy valaki minden hasznos cél nélkül hegyet mászson. Petrarca valóban költő volt és szerelmes a titokzatos Laurába. Ez a boldogtalan szerelem indította arra, hogy elhagyja a pápai udvar fényűző életét, s tarisznyával a vállán, kezében bottal nekivágjon a szédítő meredek hegyi útnak. Mikor a csúcstról végigjárta tekintetét a „Provence daltelt mezőin”, a Rhone ezüst szalagján és a kéklő ködön át Avignon tornyait sejtette, úgy érezte — saját szavai szerint —, hogy lényé összeolvad az ég és föld örök erőivel. Ez a hegyi élmény döntő változást jelentett a költő életében. Viszátérve Avignomba, nem volt többé maradása a városban, visszavonult a hegyek lábánál fekvő kis Vaucluse faluba. Ott ma is látni még a költő kis kertes házát. Magányában itt írta 318 szonettjét és mintegy 100 ódáját Laurához. Petrarca itteni tartózkodásának emlékét az út melletti sziklába vésett következő felirat örökíti meg: „Ebbe a félreeső völgybe vonult vissza gondolataival Francesco Petrarca, a világ zajos örömei elől 1337 őszén. Híven Laura kultuszához és a klasszikus ókor tanulmányozásához, egyetlen más hely sem volt drágább a szívének, sem pedig kedvezőbb az ő dicsőségének”.

Turistaság

a szovjet levélbélyegeken

Májusban a szovjet postaigazgatóság 4 bélyeges, egyenként 40 kopekos új sorozatot bocsátott ki a turistaság propagálására. Az egyik bélyeg egy sziklamászót, a másik vándorló turista-csoportot, a harmadik néhány sielőt, a negyedik evezős vízi-turistát ábrázol. A „Volksstimme” értesülése szerint az osztrák postaigazgatóság hasonló bélyegsorozatot szándékozik kibocsátani.

Angol fiatalok utazása

a Szovjetunióba és Lengyelországba

A „Daily Worker” értesülése szerint a Youth Hostels Association az idén első ízben szervez ifjúsági csoportos utazásokat a Szovjetunióba és Lengyelországba. Ennek a nemzetközi utazási irodának (Y. H. A.) közlése szerint a két első csoport-

tal 40 turista utazik a Szovjetunióba és 30 Lengyelországba. Az előbbi csoport Varsóban tölt egy napot, mielőtt tovább megy a Szovjetunióba. Ez a csoport a Kaukázust, a Fekete-tenger partvidékét és Kiev városát látogatja meg. A brit utazási iroda ezt a túrát a Szovjetunió Ifjúsági Szervezetének utazási irodájával kötött megállapodás alapján indítja útnak július végén.

Lengyelországba júliusban indul az első csoport. Mindkettő 14 napig tartózkodik ott. Ezek a csoportok a Német Demokratikus Köztársaságon át Varsóba utaznak egy napos városnézésre, majd Zakopaneba folytatják útjukat. Ott üdüléssel és tátraí kirándulásokkal töltik a szabadság-időt. Visszatérés közben Krakkó ősi városát tekintik meg.

Az utazási iroda igazgatója reméli, jövő nyáron hasonló túrákat indíthat Csehszlovákiába.

Szociálturisztikai kongresszus

Május 19-én nyitották meg ünneplés keretében a bécsi Hofburg kongresszusi termében a Második Nemzetközi Szociálturisztikai kongresszust, amelyen 24 ország képviselői jöttek össze, hogy tanácskozzanak a dolgozó emberek szabadság-idejéről, utazási és üdülési szociális jogairól. Bevezetésül dr. Walter Hunziker professzor fejtette ki a szociálturisztika lényegét, fejlődési irányait. A szociálturisztika a legújabb idők jelensége, Bécsben mégis klasszikus talajon ülésezik a kongresszus — jegyezte meg a professzor —, mert a kezdeményezés már igen korán, közel 65 éve éppen Ausztriából indult ki a Természetbarát-mozgalom alakjában, hogy fokozatosan számos országban elterjedjen.

Madárháboru Törökország fölött

Kokarszu község légiterében, Törökország északnyugati részén két óra hosszat tartó véres légi harcot figyeltek meg a környékbéli parasztok, támadó sasok és hősiességgel védekező golyák között. A levegő korlátlan urai nemvart ellenállásra találtak az egyenlőtlen erővel vívott küzdelemben, amelynek 18 golya esett áldozatul, de három sas úgyancsak hősi halált halt. A környék lakossága végül is megunt a légitereinek megsértését és puskalövéssekkel menekülésre kényszerítette az agresszív légi rablókat.

Bármilyen furcsának tűnik is, tény, hogy a kis fecske könnyebben elbánnak a sással, mint a nagy madarak és ezt nagyobb gyorsaságának köszönheti. Ha egy község közelébe merészkedik a sas, a fiókkát félt fecskék rajokban támadnak rá, hátulról villámgyorsan elhúznak a mellettük lomhának tűnő sas oldalán: miközben nagyokat csipnek rajta. A menekülő, seibeiből vérző sást addig üldözik, míg az messze elhagyja a község határát.

SVÉDORSZÁGBAN

rendezte meg az Északi Tájékoztató-sport Tanács (NORD) 1959. május 13—19 között az első nemzetközi tájékoztató-sport konferenciát.

A tanácskozások színhelye: a Stockholmtól észak-északnyugatra mintegy 200 kilométernyire fekvő Sandviken város.

A konferencián Ausztria, Bulgária, Csehszlovákia, Dánia, Finnország, Jugoszlávia, Magyarország, a Német Demokratikus Köztársaság, a Német Szövetségi Köztársaság, Norvégia, Svájc és Svédország küldöttei vettek részt, összesen 45-en.

A konferencián részvevő küldöttségek mindenekelőtt tájékoztatást adtak hazájuk tájékoztató-sportjának helyzetéről. Ennek során a következő kép alakult ki. A négy északi államban, tehát Dániában, Finnországban, Norvégiában és Svédországban teljesen önálló sportként alakult ki a tájékoztató-sport. Külön tájékoztató-sport szövetség működik Dániában (85 egyesület 7000 taggal, ebből 3000 aktív), Norvégiában (372 egyesület, 10 994 taggal) és Svédországban (260 egyesület 25 000 taggal, ebből 3000 nő). Finnországban 3 szervezet foglalkozik a tájékoztató-sporttal. A finn Tájékoztató-sport Szövetség, a svédül-beszélni finnek Tájékoztató-sport Szövetsége és a Munkáspart Szövetség Tájékoztató Szakosztálya. E szervezetek 660 egyesületében kerekén 110 000 tag van. (Az említett szervezetek 1946-ban alakították meg az Északi Tájékoztató-sport Tanácsot. Ez két évenként ülésezik és rendezi a négy ország tájékoztató-sportjának kérdéseit.)

Svájcban e sportágnak még nincsen önálló szövetsége, csupán egy ún. szakbizottság fogja össze, irányítja e munkát. Az összes versenyzők számát 12—15 000-re becsülik.

A Német Szövetségi Köztársaságban a Könnyűatlétikai Szövetség és a Sí Szövetség foglalkozik a tájékoztató sporttal, illetve a versenyzők e szövetségek tagjaiból adódnak.

Jugoszláviában csak az északnyugati országrészben, tehát Szlovéniában, a könnyűatlétikák, síelők, turisták, kerékpárosok, vadászok és lovasok foglalkoznak a tájékoztató versenyekkel.

Ausztriában nincs tájékoztató sport.

Bulgária, Csehszlovákia, Magyarország és a Német Demokratikus Köztársaság területén a természetjáró tájékoztató versenyek ismertek. Ezek lényegükben különböznek a tájékoztató-sporttól.

A tanácskozás programjában verseny is szerepelt. Így gyakorlatban is megismerhettük a tájékoztató-sport versenyt. A legfontosabb követelmény a gyorsaság és az erőnlét, — az eredmény kiszámításának is a teljesített idő az alapja. Ezt stopperórával mérik. Tehát az győző, aki az útvonal minden ellenőrző pontját érintve a legrövidebb idő alatt fut célba. A tájékoztató feladatok általában a nálunk megszokottaknál könnyebbek. Bár a versenyeket a svéd szabályzat szerint rendezték, a beszélgetések során megállapítottuk: a tájékoztató-sport országokban a versenyek lényege azonos. A szocialista országokban a természetjáró tájékoztató versenyek fő célja a tájékoztató feladatok helyes megoldása, nem pedig a gyorsaság, s nem a futás.

A konferencián beszámoltak a versenyeken használatos térképekről, felszerelési tárgyokról. Leggyakrabban az 1:25 000 és 1:50 000 méretarányú, színvonalas térképeket használják. Használják azonban még ma is ékcikázású térképeket, komoly nagy versenyeken is. Térkép-táska és különböző átlátszó műanyagból készült tájoló egésszítik ki a felszerelést. A ruházat — versenykötény — atlétatrikó, rövid klotnadrág és futáshoz alkalmas cipő. A tájékoztató-sportolók legnagyobb hányadának semmi köze nincs a természetjáráshoz, legfeljebb annyi, hogy a versenyek a szabad terepen zajlanak le.

A konferencia célja: a tájékoztatóval kapcsolatos versenyekkel foglalkozó országok tapasztalatcseréje meginduljon, továbbá, hogy elősegítse a további együttműködést, tájékoztatóanyagok cseréjét; egymás versenyeit kölcsönösen látogassák, bővíthessék a nemzetközi versenyek lehetőségeit és a távoliakban e versenyek nemzetközi szabályait is kialakíthatják.

Általánosan kialakult vélemény: a tájékoztató-sport szabályai, gyakorlati megvalósítása igen komolyan függ az egyes országok terepadottságaitól. Így a nemzeti szabályok csak fő vonalaiban, irányelveiben követhetnek egy esetleges nemzetközi előírást.

Általános vélemény: a további közös munkához elvi állásfoglalás szükséges a versenyzés céljáról. Jelenleg ugyanis különböző felfogások alapján kialakult versenyzés folyik. Így például, a mi természetjáró tájékoztató versenyzésünkben, jellegetlenül fogva is, a természetjárás céljának megfelelő feladatoknak kell érvényesülniük, a tájékoztató-sport célja pedig egyes területeken a sísport kiegészítő sportjaként való alkalmazása, stb.

A Magyar Természetbarát Szövetség Elnöksége a konferencia beszámolója után ismételen helyesnek találta a részvételt. Megállapította, hogy bár a tájékoztató-sport alapján különbözik a természetjáró tájékoztató versenyzés céljából, a tapasztalatokat munkánkban fel kell használnunk. Különösképpen a térképoltasás, tereptan oktatásban, elsősorban tájékoztató anyagok cseréjével igyekezzünk a konferencián kialakult nemzetközi kapcsolatainkat fenntartani.

Székely Miklós

KUROVSZKI FERENC

A kispesti új temetőben május 12-én búcsúztunk örökre régi, kipróbált harcostársunktól, aki hosszú évtizedeken át velünk küzdött át a nehéz történelmi idők, a Horthy-fasizmus üldöztetését. A volt Természetbarátok Turista Egyesülete könyvkötő osztályának alapító tagja és sok éven át a Központi Vezetőségben is nagyon értékes munkát végzett.

Nemzedékeket nevelt mozgalmunk részére, akik ma is szeretettel gondolnak a Kuri bácsival megjárt szép, értékes, tanulságos túrákra. Mindenütt ott volt, ahol alkotni kellett és ahol segítségre volt szükség. Nyáron Szigetmonostoron dolgozott és megteremtette a Könyvkötők hétvégi házát, ahol igen sokan töltötték el szabad idejüket és kellemesen szórakoztak a közös rendezvényeken.

Tagja volt utolsó lehelletéig a pártnak, szakszervezetének és hűségesen szolgálta a munkásmozgalmat.

Végso napjait nagy türelemmel viselte és igen boldogan beszélgetett el velünk utolsó látogatásaink alkalmával.

Végtisztességén nagyszámú elvtárs, szaktárs és természetbarát jelent meg. Koszorúk tömegével borított sírhantját azzal a fogadalommal hagytuk el, hogy emléket örökké őrizni fogjuk.

SCHUBERT JÁNOS

„Nem megörnyedve és siránkozva, hanem felemelt fejjel és büszke munkás öntudattal kell megemlékeznünk Schubert János elvtársunkról, a Természetbarátok Turista Egyesülete veterán korban eltávozott és már a sírhantban pihenő harcos alapító tagjáról,“ hangozt el a sírköavató ünnepség alkalmából.

Rokonok, természetbarátok, évtizedes munkatársak álltak körül a sírhantot, amely koszorúkkal és csokrokkal volt borítva és az emlékezés virágai alatt kőbe véste ott van a természetbarát jelvény, melyet a mi szeretett Schubert bácsink gomblyukában olyan büszkén hordott. Jele ez annak, hogy e sírhantban igaz természetbarát pihenő küzdelmes élete fáradaimált.

Szántó Gyula

A Borsod megyei Idegenforgalmi Hivatal vette át az égerszögi Szabadság cseppkőbarlang melletti turista-ház kezelését. Ott szobában 24 a férőhely. Szállásdíj napi 10 Ft. Szállásbiztosítás, előzetes rendelés étkezésre: Balázs Lajos gondnoknál, Égerszög-Dásztöbör, u. p. Szöllősdárdó.

A Vas megyei Természetbarát Szövetség kebelében működő szombat-helyi EDÁSZ természetjáró osztálya Gőr környékén, az acsádi erdőben III. osztályú vegyes Felszabadulási emlékversenyt rendezett. A 11 csapat részvételével lefolyt versenyt a Cipőgyár SK III. csapata nyerte 234 hibaponttal, második a Cipőgyár II. 295, harmadik az Építők I. csapata 342 hibaponttal.

A Pest megyei TSZ havonként szorozatosan rendez filmelőadásokat. Legutóbb csehszlovák turista filmeket mutattak be.

A Csongrád megyei TSZ ipari tanulóknak és középiskolásoknak ifjúsági természetjáró tájékoztatói csapatbajnokságot rendezett.

Június 13—14-én rendezte a Veszprém megyei Természetbarát Szövetség és az Ifjúsági Sportbizottság Természetjáró és Táborszórási Bizottsága a VII. VIT. szellemében Béke és Barátság találkozóját. A megye fiatal-sága csillagtúrán közelítette meg a keszthelyi hegységben fekvő Büdöskút pusztát. Hangulatos táborozás után sátrakban töltötték az éjszakát. Másnap könnyű versenyben vonultak le a csapatok Keszthelyre: ott általános ifjúsági találkozó volt.

A helyiipari Természetbarát Liga Tájékoztatója közli április 1-től október 31-ig szóló túratervüket. Számos túrát szerveznek az IBUSZ vonatokkal. Részt vesznek a Szövetség és a SZOT Természetbarát Iroda rendezvényein. Augusztus 20—23-án rendezik táborozással egybekötött országos tatai találkozójukat. Az ország számos hegységébe vezetnek túrákat az „Ismerjük meg várainkat” jelvénytulajdonos mozgalmuk keretében.

A Liga a kislétszámú üzemek, vállalatok dolgozóinak központi szakosztályt hívott életre. Versenyzői és túravezetői tanfolyamukat sikeresen befejezték.

A textilesek is megrendezik szakmai természetjáró tájékoztatói versenyüket. A versenyt két fordulóban (június, szeptember) III. osztályú szinten, vegyes csapatokkal bonyolítják le.

A V. Meteor IX. Stromfeld Aurél emléktúráját a gödöllői dombvidéken rendezte. A Babátpusztá—Margita—Szada—Haraszti erdő—Szt. Jakab tó vidékén 1400 természetjáró ismerkedt meg a ritkán járt, bájos vidékkel. Az emléktúrára legjobban a KÖZÉRT szakosztály mozgósított.

EGYESÜLETI *Élet*

A hagyományos Május 1. versenyen 22 férfi, 10 női és 12 ifjúsági csapat indult. A zuhogó eső feláztatta talajon nehéz dolguk volt a versenyzőknek.

Az I. osztályú férfi versenyt a Bp. Spartakusz nyerte. 2. a Közalkalmazottak, 3. a Miskolci vasutasok csapata. A női versenyt a Pedagógusok nyerték a BVSC előtt, s ugyancsak ez volt az eredmény az ifjúságiaknál is.

Igen tevékenyen működik az Országközi Közalkalmazott SK Természetjáró szakosztálya.

Havonként rendeznek autóbussz igénybevételével vártúrákat, illetve keresnek fel olyan helyeket, ahová más járművel nehéz a közlekedés. Jelvénytulajdonos vártúráik során 16 várat keresnek fel. A túratársak tájékoztatása végett kis sokszorosított ismerető füzetet készítettek, mely tartalmazza a várra vonatkozó legfontosabb ismereteket.

A Pedagógus Természetbarát Egyesület Szabolcs-Szatmár megyei osztálya és a megyei TTB 48 hallgatóval 10 hetes túravezetői tanfolyamot tartott. Legutóbb a sóstói erdőben 15 csapat részvételével versenyt is rendeztek. Megyei túrák mellett szerepel terveikben eszkálai és balatoni sátor-táborozás is.

A Bp. Pedagógus SK természetjáró tájékoztatói csapatát a Finn Munkássport Szövetség meghívta versenyükre.

A Tipográfia természetbarátok egyhetes szabadságtúrát szerveznek a Mecsekbe. A hetenkénti gyalogos túrákon kívül júniusban a Pilisbe vezettek kerékpártúrát.

Egyesületi helyiségükben minden pénteken filmvetítést, előadást vagy

más érdekes klubnapi programot nyújtanak tagjaiknak és a vendégeknek.

A soproni postások az első negyedévben 18 túrát vezettek, 1 versenyt szerveztek. A szakosztályi túrapontverseny élén a Bognár házaspár áll. Június elején rendezték Gézaházán a területi postás találkozót.

A Gheorghiu Dej hajógyár vasas természetbarát osztálya beadvánnyal fordult Kossa miniszter elvtársához, a vasúti utazási blanketták körüli adminisztráció egyszerűsítésére. A javaslat a természetjárók tömegeinek kívánságait fejezi ki. Reméljük, hogy hamarosan kedvező híreket közölhetünk.

Következő számunkban színes riportban számolunk be a salgótarjáni emlékünnepekről.

Június 7-én a Magyar Természetbarát Szövetség és a SZOT Természetbarát Iroda közös rendezésében nagyszámú kiránduló kereste fel az Esztergom feletti Vaskaput. Az MTSZ ez alkalommal tartotta első megemlékezését a Tanácsköztársaságról. A Vaskapun emelt turistaházat Király Albertről, a TTE hosszú éveken át volt elnökéről, a Testnevelési Ügyek Direktóriumának tagjáról nevezte el.

Az ünnepségen Székely Miklós főtitkár ismertette a Tanácsköztársaság sportra és ennek keretében a természetjárásra tett intézkedéseit. Király Albert ennek a küzdelemnek kiemelkedő harcosa volt. A Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrált, ahonnan a huszas évek második felében a Szovjetunióba ment.

Harcos emléket örökíti meg a ház falán elhelyezett emléktábla.

A szövetség koszorúját Szántó Gyula és Kováts Ferenc, a TKV koszorúját a ház gondnoknője helyezte el.

Könyvszemle

Benedek Elek: Édes anyaföldem. A gyermeklélek nagy ismerője, aki a nyíló ifjú értelemhez a lehető legegyszerűbb, legközvetlenebb és legjobb utat találó gyermekújság-szerkesztésében maradandót alkotott — itt saját ifjúságát adja elő. Annak a fajta patriotizmusnak vetette meg alapját, melyet tovább építve a nemzetközi szolidaritásig, az internacionalizmusig vitt el a szocialista fejlődés. Az ifjúsági irodalom nemes kezdetéről kap képet, aki „Elek apó” e kulcsművét a modern ember igényeivel forgatja. (Szépirodalmi Könyvkiadó.)

Vincze János: Napkelte a Jangce partján. A „nagy ugrás” korát élő Kína ipara, mezőgazdasága, s főleg alkotó embere az utolsó másfél év óta, olyan teljesítményekkel lepi meg a világot, hogy bármilyen témájú könyv eleve érdeklődésre tartó számot. Ez a könyv annál figyelemkeltőbb, mert szerzője az ismert, neves festőművész — nézőszöge, ábrázolásmódja igen sajátos, s amit az ecset és toll művésze észrevesz és megír: lendületes és friss kép Kína világról. (Gondolat Kiadó.)

Dékány András: Afrikából jöttek. Nem mese, több annál, valóság — mondja történetéről maga az író. S tökéletesen igaza van: olyan meglepő, gazdag világ, amit élénk tár, hogy a kanalas gém sorsát, útját, életpályáját Afrikától a Velencei tóig végigkísérni nem mindennapi élmény. A kanalas gémnék „két hazát adott végzet”, mint a költő mondja, s az évszázadok változásának törvényszerűségei szerint érkezik egyikből a másikba, s mindketőben otthonosan érzi magát. (Móra Ferenc Könyvkiadó.)

Gerő László: Pápa. A magyar vá-

N. S. Budapest: Mi nem kívánjuk a TKV-t „általában” védeni, vagy „általában” elmarasztalni. Panaszát átküldtük a vállalathoz és a megemlített gondnokok terjedelmes igazoló jelentésben számoltak be hosszú időtartamra a náluk előfordult hiányságokról. Miután konkrét bizonyítékokat nyújtottak, azokat el kellett fogadni, mert nem állt rendelkezé-

rosok múltját, várossá alakulásának emlékeit, képzőművészeti dokumentumait ismertető sorozatban most jelent meg Pápa város településének, várossá alakulásának történelmi szakaszait feltáró mű. Ismerteti sok középkori eredetű utcájának emlékeit, bemutatja a Bakony északi lejtője és a Kisalföld találkozásánál kialakult peremváros formálódását, városzerkezeti sajátosságait. (Műszaki Könyvkiadó.)

Borbély László: Kincskeresők. A mindentudó, tapasztalt felmőt, a nagybácsi a vakáció alatt öt kisdíák unokáival nekiindult országot járni. Hogy a haza ismertetése mellett „regényesebb” legyen — látszatra —, egy elveszett családi kincs felkeresése a céljuk. Közben azonban a gyermekek záporozó kérdéseire felfedi az ország minden valamirevaló történelmi eseményben gazdag vidékeinek helyrajzát a történész, a földrajz- és természetrajz-tudós szemével. (Gondolat.)

Az igazi győzelem. Novellák és elbeszélések a sport világából. Húsz, különböző nemzetiségű író, klasszikusok és maiak adnak ebben a kötetben találkozót, hogy bemutassák a sport nagyszerűségét és szépségét, de figyelmeztessenek arra a veszélyre is, amely akkor fenyeget, ha a sportoló — de mondhatnánk úgy is, az ember — letér az egyenes útról, elhagyja legnagyobb kincsét, a becsületét. Jack London és Hemingway novellái drámai feszültséggel jelenítik meg a közönséges pénzszerezővé züllött sportoló tragédiáját. „A mexikói” című Jack London-novella pedig az érem másik oldalát mutatja, a farkastársadalomban küzdő forradalmár hősiességét, önfeláldozását. E sporttárgyú novellák „nemzetközi mérkőzésén” hazai íróink is derekasan megállták helyüket. Az ő írásaik is joggal tartanak igényt olvasóink legnagyobb fokú figyelmére. (Sport Lap- és Könyvkiadó.)

sünkre az ön részéről konkrétum. Olvassa el még egyszer a két üzenetet.

B. Z. Miskolc: Dicséretünk az útjelzésben, forrásfoglalásban, turista-szállás létesítésében kiválóan dolgozó fejeireknek szolt. Sajnos, addig még nem jutottunk el, hogy az útjelző táblák felerősítéséhez külön oszlopokat tudjunk levetni. A fák megóvásában igaza van.

B. Z. Baia Mare: Igaza van, a helyes szavak Hedera és Heterophylla. Elnézést gépelési hibánkért.

N. Z. Szeged: A kért útvonal leírását rövidesen megküldjük.

V. E. Budapest: A Gheorghiu Dej hajógyár természetjáró szakosztálya

Vizitúra

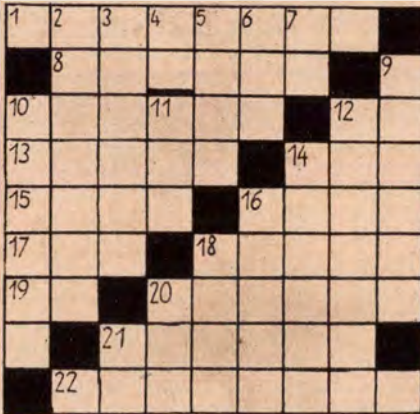
Beküldendő július 31-ig a vízszintes 1., 8. és a függőleges 12.

Vízszintes: 1. Látogatott kiránduló hely. 8. A szentendrei sziget híres része. 10. Fájdmalmak ellen szedik. 12. Személyes névmás. 13. Munkahely. 14. A Balaton-mellék legmagasabb hegye. 15. Női név. 16. Nevető hangok. 17. Városi Sporttanács. 18. A végtelenségig túri a fájdmalmakat. 19. Fél Ottó! 20. Beérkezett. 21. Ilyen dal is van. 22. Megérkezett a csónakkal a táborhelyre.

Függőleges: 2. Futóversenyeken nehezen tudják legyőzni. 3. Sorbaosztott. 4. Német személynév. 5. Ünneplő öltözet. 6. Ránt mássalhangzó. 7. Á. Y. 9. Fontos pontot érint a csónakos a Hernádon. 10. Csónakfajta, kiejtve. 11. Női név. 12. Falu a szentendrei Dunaágnál. 14. Hajóállomás. 16. A fodrász igazítja. 18. Fertő széle. 20. Ablak mássalhangzó. 21. Harmadik személyű birtokrag, többes jellel.

Készítette: Dely Károly.

Áprilisi FEJTÖRÖNK helyes megfejtése: tavi rabló, laposhasú acsa, sebes acsa. Könyvjutalmat kaptak: Trenovszky János Budapest, Tarnói Miklós Tököl, Blaha Ilona Ozd.

már írt ebben a kérdésben a miniszterhez. Reméljük, közmegegedésre rendeződik az ügy.

Cz. M. Miskolc: A cikket egyelőre nem tudjuk közölni.

E. Cs. Miskolc: Hamarosan sort kerítünk cikkére.

Többeknek: Kérjük további versek mellőzését, mert poétáink hosszú időre elláttak bennünket.

A lap küldésével kapcsolatos panaszokat továbbítjuk a Posta Hírlapterjesztőhöz. A bírálatnál tovább, sajnos, nem jutunk.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Lapzártá minden küldő végén.

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkeszti a szerkesztő bizottság. Kiadásért felel a Sport-Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. emelet 316, telefon: 123-087. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj 1/4 évre 8,- Ft. Cselekszám: egyéni 61.251, közületi 61.066 (vagy átutalás az M. N. B. 47. sz. folyószámlára). Külföldön terjeszti a KULTURA Könyv és Hírlap Kiskereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-760) és a KULTURA külföldi képviselői.

1959/8749 — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest, Dohány utca 12. — F. v.: Janka Gyula

NÖVÉNYEINK

Tündérrózsák

Vízitursták legkedvesebb virága a fehér tündérróza. Vízi járműveikkel bármerre járnak az országban, ha tavak, morotvák (alföldi nevén: haloványok), állandó vízmennyiségű ártéri állóvizekben, vagy lassú vízfolyásokban eveznek, mindenütt ott láthatják a víz színén úszó kerekded leveleit, vaskos bimbóit, s júniustól szeptemberig virító, 15 cm széles, gyengén illatos, hófehér virágait.

Érdemes közelebbről megfigyelni ezt az érdekes vízi évelőt, mert a növényélet sok különös sajátosságát tapasztalhatjuk rajta. A 80—100 cm-es vízmélységet kedveli legjobban, de néha 3 m-es mélységből tör a felszínre. A levél fonákán (hátsó oldalán) jól látható erőteljes érhálózata, ez ad merevséget a levélnek. Vajon miért úsznak e levelek a víz színén, miért nem süllyednek el a reátelepedő békák, rajtuk futkosó kisebb madarak súlya alatt? Ha finom tűvel megszúrjuk a víz alatt a levél nyelét, abból sűrűn gyöngyözve légbuborékok törnek elő. Alaposabban megvizsgálva, meggyőződhetünk, hogy a vaskos állományú levelekben a légjáratok egész rendszere van, ez biztosítja úszásukat.

Figyeljük meg virágait. Kívülről zöld csészelevelek övezik a fehér szirmokat. Gyakorta látható, hogy a csavarvonalban elhelyezett fehér szirmok közül a legalsók felükben-harmadukban még zöldek, fokozatosan válnak fehérré. Ha a legbelső szirmokat figyeljük meg, azokon fokozatokban láthatjuk: miképpen lesz a fehér szirmból sárga porzó. A növényfejlődés egyik titkáról lebentí fel a fátlyat a tündérróza, bemutatja nekünk, miképp keletkezett a virág, miképp alakult ki egyik szervből a másik, reávilágít, hogyan válhattak az egyszerű, virágtalan zöld lények szívet-lelket gyönyörködtető szép virágú növényekké!

A fehér tündérróza (*Nymphaea alba* L.) Finnországtól Szíriáig egész Európában és Kisázsiaiban honos, hazánkban is eléggé gyakori. Vizeinkben él még egy úszó, kereklevelű, sokkal kisebb és aranysárga virágú vizinövény: a sárga taviróza (*Nuphar luteum* Sm.). Ez a fehér tündérrózsánál ritkább, de egyes helyeken, mint a Rába és mellékvízeinek árterületein, stb. bőven található.

A Hévízi-tóban, Budán a Császárfürdő kis tavában, Miskolc-Tapolca meleg forrástavában, stb. színes virágú, meleg égőv alól származó kék, sárga, piros tündérrózsákban is gyönyörködhetünk.

Papp József

A szivárvány

A szivárvány a legszebb és legismertebb légköri fényjelenség. Nemcsak színe, hanem alakja is megkap. A megbékélés jelzése, mert legtöbbször záporok és zivatarok elvonulása után jelenik meg az égbolton és gyönyörködteti a természetjárót. Megragadó művészi téma festőnek, frónak, költőnek egyaránt. Már Vergilius és Ovidius a szivárvány istennőjének, Irisnek köntösét ezer színűnek nevezte. Talán a legszebben Arany János írta le:

„Sírt az ég egyik szemével,
A másikkal nevetett,
Páros ívű szép szivárvány
Koszorúzta keletet.”

E költeményben egy kisfiú azt hiszi, hogy a szivárvány valóság és elindul utána megkeresni, de az öreg bölcs megmagyarázza:

„Egy nap sugarát a Nap szeméből
Búske diadalmosoly,
Mely a sírvafutó felhőn
Megtörlik — de nincs sehol.”

Sokáig csodálatos jelenségnek tartották, mert fizikai magyarázatát nem ismerték.

A szivárvány keletkezéséhez erős fényforrás kell, amit a Nap, vagy a Hold ad és vízcseppek, amit a felhőkől kihulló esőcseppek milliárdjai jelentenek. Nagyon kis cseppeken — amilyenek a felhőcseppek — nem keletkezik szivárvány. A nap sugarát a kis vízcseppeken megtörlik, majd behatolva a cseppbe, a másik oldalán visszaverődik, közben felbomlik a színkép színeire és ismét megtörve visszajut a szemünkbe. Tehát szivárványt csak akkor láthatunk, ha a felhő előttünk van, amelyből esik az eső, a Nap pedig mögöttünk. Tulajdonképpen mindenki saját szivárványát látja.

A fehér napfény a vízcseppeken színeire bomlik és a különböző színű sugarak törése más és más. A vörös van legfelül, az ibolya legalul, köz-

ben a narancs, sárga stb. Gyakran nem egy, hanem két szivárvány jelenik meg. A másodikat mellék szivárválynak nevezik. A mellék szivárvány fénye gyengébb és talán az a legérdekesebb, hogy a színek sorrendje fordított. Azaz, külső az ibolya, belső a vörös. Ez azért van, mert ilyenkor kettős visszaverődést szenved a nap sugarát. A két szivárvány között az égbolt színe sokkal sötétebb kék, mint máshol. Előfordulhat harmad, negyed, sőt ötödleges szivárvány is, de ez már nagyon ritka. Ha vízfelület közelében vagyunk, még az is visszatükrözheti a szivárványt. Ilyet láthatunk a Balatonon is.

A szivárvány fényessége függ az esőcseppek nagyságától. Minél nagyobbak a cseppek, annál fényesebb a szivárvány.

A szivárvány sugara a középponttól 42 foknyira van. A középpont pedig a Nappal szemben található. Ha a Nap a horizonton van (napkelte, vagy napnyugtakor), a szivárvány teljes félkör alakú. Ekkor legnagyobb az ív. Minél magasabban van a Nap, annál magasabban látjuk a szivárványt, de annál kisebb az ív. 42 fok napmagasságnál a szivárvány már nem látható. Ezért nincs a déli órákban szivárvány. A mellék szivárvány sugara 50 fok. A nyugati, vagy keleti égbolton is látható, de mindig a Nappal ellentétes oldalon, persze az eső valószínűsége délután gyakoribb, ezért a keleti égbolton látható inkább.

Néha a hold fénye is ad szivárványt, ezt hold-szivárválynak nevezük. Ha ködcseppeken jelenik meg, köd-szivárvány a neve. Mesterséges szivárvány is látható szökőkutaknál, öntözés esetén, a tenger hullámain stb.

Rengeteg mese, babona szól a szivárványról. Mondják, hogy balsors sújtja azt, akinek háza fölé hajol. Valamikor azt hitték, hogy a szivárvány vizet szív fel a földről és szárazság okozója. Mondták azt is, ha a gabonát a szivárvány éri, úszkösödik. A lenyugvó vörös Nap vörös szivárványt hozhat létre. Ezt meg háború előjelének vélték.

Természetesen ez mind mese.

Z. A.

Térképészjárás

• KIRÁLY ALBERT •
AKIRŐL E TURISTAHÁZAT ELNEVEZTÜK
RÉSZTVEVETT A TERMÉSZETBARÁTOK
TURISTA EGYESÜLETE ALAPÍTÁSÁBAN.
TAGJA VOLT A MAGYAR
TANÁCSKÖZTÁRSASÁG
SPORT DIREKTÓRIUMÁNAK.
MAGYAR TERMÉSZETBARÁT SZÖVETSÉG
1959

1. Avató ünnepség a Vas-kapun.
2. Az Áldás utcai úttörők át- veszik a szerkesztőség vándorserlegét.
3. Kezdődik az oszolytetői ünnepség.
(Gyuriss Gy. felv.)

Térképészjárás

1959. JÚLIUS

★
V. ÉVFOLYAM 7. SZÁM

★
ÁRA 3 FORINT

ITT HARCOLTAK APÁINK...
(Barbierik F. felvétele)

VIII.

Amikor a politikamentesség mákonyát próbálták kívülről és belülről a munkásturistamozgalomra erőszakolni, figyelemre méltó megnyilatkozások történtek. Lássunk ebből néhányat.

Az 1921-ben kiadott Magyar Turisták Évkönyve „véletlenül” nem közölte az MTSZ taggyűlései sorában a TTE-t. A Turistaság és Alpinizmus 1924. júl.-szept. számában ezt olvashatjuk: „A Pilis-Szentendre-Esztergomi hegység nagy része zárt és tilos, a közlekedés csak völgyek fenekére és néhány jelzett útra szorítkozik, sőt, már a jelzett utak használatát sem engedik meg mindenütt a turistáknak... A fővároshoz elég közel és tűrhető költséggel felkereshető hatalmas Börzsönyvonulat, most már úgyszólván minden oldalról tőlalom alá került...”

Ugyancsak fenti lap 1926. szept.-okt. száma közli Vass József miniszternek a Kékesen tartott beszédét: „...A turistaság levegőt teremt a történelmi cél szolgálataiban. A történelmi nemzetek történelmi levegőt követel és ezt ki is kell vinni.”

Ebben a lapzámban néhány oldallal odébb a TTE-t viszont megrója a kevélynyergeli bokrétaünnepélyen elhangzottak miatt: „...eszünkbe se jutna a hegytetőn nyilvános politikai propagandát kifejteni...” Nem is, ők nem voltak olyanok.

Lejjebb a következőket olvashatjuk: „A cipész (szepesség). Szerk. megj.) lélek kettős: benne találkozik a német eredet a hármashalmos jövővel”.

Hogyan is lehetne a soványizmust, irredentizmust és a továbbiakban ismertebbet eseményeket politikának minősíteni?

Miután a „csévi forrásavató ünnepély a leghazafiatlanabb formában és erkölcsrendészet szempontból is kifogásolható módon” ment végbe, elrendelték a forrás-tábla eltávolítását, a domboldalon épült kis védkunyhó lebontását... mert a hatóság a meredek hegyoldalba vágott kunyhó helyét esetleges földcsuszamlás miatt veszélyesnek jelentette ki.”

Lebontatták a Velencei-tónál létesült építményt, nem engedélyezték a Lenke emlékmű tervezett ünnepélyt, ellenben titkos kezek az emlékművet megrongálták. Müller Ernő úr „ismeretlen” okok

A TTE vándorgyűlése 1924-ben, a kevélynyergeli ház telkén (Brumiller László felv.)

miatt megvonta az ezüsthegyi védkunyhó használati jogát; betiltották a kapbrekpusztai és magyarkúti vándorgyűléseket stb.

A II. nemzetközi természetbarát kongresszus tovább vitte megalkuvó vonalát. Kijelentették: „...a természetbarát mozgalom továbbra is az egyetemes munkakultúra részese marad, de meddő párt-politikai és elméleti viszályokat a munkásosztály egységének megvédése céljából kikapcsolni ajánlja...” Egység: megalkuvás és sokféle nézet alapján!

Igy már nem csodálhatjuk, hogy a munkásturista mozgalom célkitűzését újólag a következőkben fogalmazta meg B. A.: „...kihozni a munkásságot a kocsmák bűzös és erkölcsrontó levegőjéből és megkedveltetni vele a szabad természetet, a dalt, a zenét...” (De B. A. is szerette az italt! Szerk. megj.) Nem csoda, hogy a Népszava egyik cikkében „A cserkész eszme előtűnik is rokonszenves” fogalmazás jelenhetett meg, az ideológiai zűrzavar, politikai megalkuvással keveredett.

Az 1925-től megjelenő Munkás-kultúra folyóirat egyes számaiban — kissé óvatos szövegezésben — azonban már hangot kaptak a helyes nézetek. A „...hiszünk és tudjuk, hogy a munkásmozgalom alapfeltétele az egészséges, testileg-lelki edzett, harcra kész munkásság”. „Először magunkat kell osztálytudatos munkássá nevelni”, s később D. F. (figyeljük a nevet) már világosan kifejtette a munkásturista mozgalom célkitűzését:

„Mi, munkásturisták nem tekintjük a turisztikát öncélúnak és kirándulásainkon sok minden mellett az is érdekelt bennünket, hogy dolgozó robotostársaink ebben vagy abban a szakmában, vagy gyárban milyen körülmények között élnek, vagy vegetálnak. Érdekel mindaz, ami vele történik, mert hiszen mi is szocialisták és munkások vagyunk, közös sorsal. Kirándulásainkon mi sem feledjük a hétköznapi nagy gazdasági problémáit mérlegelni és a tagokat kellő neveléssel ellátni. Ha bármilyen munkásmozgalmi megnyilatkozásról van szó: mi munkás természetbarátok sosem tagadtuk meg munkásmivoltunkat...”

Megkezdődtek a denunciaciók, kizárások. Még 1923-ban alakult meg a törökköri természetbarát csoport, amelyben illegális pártcsoport működött. A rendőrség a vezetőket lefogta, 400 természetbarát került kizárára. Horthy rendőrségének 1927 decemberi jelentése arról panaszkodik, hogy Stromfeld Aurél munkásvédelmi gárdát szervez a TTE-ben.

K. K. kihallgatása alkalmával (a turista szövetség Tanácsa előtt. Szerk. megj.) „hazafias gondolkodásra való hivatkozással hangoztatta... Tiedler Zsigmondnak, a Magyar Munkások Eszperantista Egyesülete elnökének a (csévi Eszperantó-forrás) avató ünnepélyen tartott beszédében foglaltakkal magukat semmiképpen sem azonosítják, sőt azt helytelenítik”. Ugyanakkor az MTSZ Tanácsa tudomásul vette a TTE-nek két tagja kizárásáról szóló jelentését.

A Népszava 1929. december 22-i számában olvassuk: „A TTE központi vezetősége és választmányja december 20-án tartott ülésén foglalkozott a Kultúrellenzék (természetbarátok, munkás testedzők, antialkoholisták, eszperantisták, dalosok) baloldali blokkja röpiratának ügyével, amely röpiratban a kultúregyesület vezetőségét, tehát a TTE-t is, konkrét tények nélkül a munkásmozgalom elárulásával, könnyelmű pénzkezeléssel, a hatóságokkal való együttműködéssel vádolják... Ezért a röpiratot kiadó Ember Sándort és három társát az egyesület tagjai sorából kizárja és egy ötödiket pedig egy évre minden funkcióit eltilt.”

Mellékeltem, közöljük az erről szóló bejelentést. Szövege így szól:

Budapest, 1930. jan. 4.

„Magyar Turista Szövetség Budapest.

Ezennel bejelentjük, hogy Ember Sándort, Dallos Ferencet, Császár Istvánt és Hegedűs Lászlót Egyesületünk tagjai közül kizártuk, minthogy az egyesületi fegyelemben ütköző cselekményt követtek el.

Természetbarát üdvözléttel
Utákar elnök

Ugye, ez nem együttműködés a hatóságokkal? Nem az, amit a Dunántúli Turista Egyesület a soproni rendőrséghez tett az ottani és később a győri természetbarátokról. Internálás, börtön, a II. világháború alatt pedig büntetőszázad, éhhalál, agyonlövés volt a következmény.

Hogy is írták 1926-ban?
„Távol állunk a napi politikától, annak hullámverése nem ér el hozzánk.”

Sokan fizették meg — hirdetőik közül is — a legdrágábbal, az életükkel ezeket a megalkuvó elveket.

A munkásturista alkotások szépen gyarapodtak. 1926. május 16-án avatta a Munkás Testedző Egyesület nagyszénási turisztaházat. Júliusában a pilisvörösvári bányászturisták avatták foglalt forrásukat a szentiváni erdőben, 1928. május 17-én nyitotta meg a TTE a kevélynyergeli turistaházat hatalmas tömeg jelenlétében. Az év végén pedig újból kiadták a Természetbarátot. A csévi Eszperantó-forrás avatása is erre az évre esett, s azt követte a széles hullámokat verő főjegyzői intézkedés, parlamenti interpelláció, újságcikk áradat.

Földcsuszamlás nem történt a csévi Basina völgyben. De hol vannak már azon idők kiskirályai?

Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, kiegészítette és összeállította Kunsági Viktor

TERMEZETBARÁTOK TURISTAEGYESÜLETE
TOURISTENVEREIN „DIE NATURFREUNDE“ IN UNGARN

Alapítás: 1920. július 26.

Felkutatás: Magyar Turista Szövetség Budapest.

Alapítók: Ember Sándor, Dallos Ferenc, Császár István, Hegedűs László. Egyesületünk tagjai sorából kizártuk, minthogy az egyesületi fegyelemben ütköző cselekményt követtek el.

Természetbarátok szövetsége

KÖZPONT 1910

1930. évi...
1930. évi...

ÚTKERESÉS

Szükséges-e a természetjáró tájékozási versenyzés, milyen legyen a formája, segíti, vagy hátráltatja-e a természetbarát mozgalmat?

A versenyzés létjogosultságát a Magyar Természetbarát Szövetség elismerte, de 1959. évi programjában ugyanakkor beiktatta a versenyszabályzat olyan irányú módosítását, amely elősegíti a turistajelleg, a sok irányú elméleti ismeret érvényesülését.

A Meteor e határozat szellemében igyekezett megrendezni 9. Benedek János emlékversenyét. A verseny rendezőse a tereptani rész mellett döntő súlyt helyezett a turista jellegű feladatokra. *Alapelve az volt, hogy a versenyző nyitott szemmel versenyezzen, menet közben lássa a környezetet: vésdőjön emlékeztetébe annak a tájnak a képe, ahol versenyzett.* Ennek megfelelően — az általános utasítás előzetes figyelmeztetése alapján — az egyes ellenőrző pontokon számot kellett adni a látottakról. Figyelmet követelt a résztvevőktől az a feladat is, amikor a kapott fénykép alapján kellett berajzolni a térképre a felvétel helyét. A két feladat hosszú szakaszokon megszüntette a futást is. Kétségtelen, a sietés megfékezésére sokkal jobb eszköznek bizonyult, mint a sietés büntetése, vagy akár titkos időmérők beállításai.

Nemcsak a természet figyelését követelte meg a rendezőség, hanem a természet ismeretét is. Ennek megfelelően minden postaláda letépőcédulája, egy-egy, a terep felől összefüggő kérdést tartalmazott. A választ mind a bedobó, mind a letépőcédulára fel kellett írni. Nemcsak menet közben, de az állomásokon is — amelyek minden esetben egy-egy szép kilátóponton voltak — kaptak kérdéseket a versenyzők. (Például: milyen fán találták a postaládát, milyen megyéket választ el az a határfa, amelyen a postaláda volt. A nógrádsápi erdősaroknál fel kellett ismerni a XV. századbeli templom stílusát. A Vashegy csúcsán feltett kérdés az volt, hogy milyen irányban, mely hegységek láthatók. Ismeretlen hegycsúcs metszéssel történő megállapítása, távolságbecslés, kőzetmeghatározás, elsősegélynyújtási és földrajzi feladatok tarkították még a versenyt.)

A verseny jellegénél fogva túlnyomórészt berajzolt útvonalon folyt. *A verseny rendezőse a hangsúlyt nem a terep nehezítésére, hanem az útvonal szépségére és érdekességeire fektette.* Mégsem kellett félni, hogy sok 0-pontos csapat között nem lehet eldönteni a versenyt, hiszen a turista jellegű feladatok — amelyek pontozása arányosítva lett a tereptani rész pontozásával — döntöttek el a helyezési sorrendet.

Érdekessé tette a versenyt a fotorész beiktatása is. Tíz felvétel közül négy kötelező kép, négy különböző témakörből adódott. A kapott utasítás szerint a versenyzők megörökítették népviseletes jelenetet, falusi zsánerképet, panorámaképet, s végül a csővári romokat. A csővári iskola igazgatója a legszebb felvételek készítőinek külön tiszteletdíjat ajánlott. A felvételekből a község levelezőlapot készített. Ilyenformán a verseny akaratlanul is hasznos eszközökkel segítette a természetjárók és a falu kulturális kapcsolatát.

A verseny végén a rendezőség minden csapat véleményét megkérdezte. Annál is inkább érdekesek a vélemények, mivel a versenybírói tanács sok tagja az ilyen típusú versenyeket nem tartja „sportnak”, az az elvük, hogy népszerűtlenek a versenyzők között. Nos, a versenyzők nyilatkozatai erre alaposan rácsáfoltak. Egyöntetűen az a vélemény alakult ki, hogy ez a versenyforma a természetjárók versenye. Az országos második helyezett Szeitz Jánostól kezdve, azokig a fiatalokig, akik nemrég kapcsolódtak be a versenyzésbe, a legnagyobb elismeréssel adóztak. E vasárnap senki sem találkozott agyonhajszolt, a versenybírótságot szidó, tépett overálú versenyzőkkel. A pécsi Meteor egyik versenyzője elmondta, hogyha eddig is rendeztek volna ilyenfajta verse-

nyeket, sokkal fejlettebb fokon állna a versenyzők elméleti képzettsége, s a természetjárás ügye. A Continental Szálló versenyzői nagyon helyesen mutattak rá, hogy ma a versenyrendezőségek kizárólag a fizikai feladatokat szorgalmazzák. A természetjárás azonban nemcsak sportteljesítmény, hanem széleskörű turistaismeretet is követel. A fizikai és szellemi teljesítményeket a túravezetőknek egyidejűleg kell nyújtaniuk. A Benedek János emlékverseny olyan követelményeket támasztott, ami túravezetés közben gyakorlatilag kamatoztatható.

Érdekes volt Novák Imre csővári iskolaigazgató véleménye. Szerinte eddig térképoltásban olyan maximális követelményeket támasztottak a versenyzőkkel szemben, aminek gyakorlati haszna már nem volt, ugyanakkor a legminimálisabb turistaismereteket sem követelték meg, ezt pedig a természetbarát-mozgalom erősen megsínylette. (Hic haeret aqua. — Itt a bökkendő.) Bejelentette, meli annyira tetszett a verseny, hogy a váci járási KISZ-bizottság nyári tábora is ilyen iktatnak be.

A Természetbarát Szövetség határozata szellemében megrendezett első kísérleti verseny, mind a versenyzők, mind a kívülállók körében várakozáson felüli sikert aratott. Ez azt bizonyítja, hogy a határozat helyes volt. A versenyzők szívesen vesznek az ilyen versenyeket is. Ezen pedig érdemes elgondolkozni, különösképpen azoknak, akik a természetjáró tájékozási verseny ügyét intézik.

Tokaji Tibor

(Bojtor A. felv.)

A NAGY KALAND

VI.

Minja Konka

A dolog azzal kezdődött, hogy a csengtui Inturist igazgatójának, Csan Jü-jun elvtársnak szerényen bejelentetem: utamat Tibet határvidékén át, a Nagy Havas hegység lábánál szeretném folytatni Észak-Jünnanba.

A derék igazgató mosolyogva távozott, de néhány óra múlva borús képpel keresett. Közben felhívta telefonon az útba eső helységeket, ahonnan közölték, hogy az 5–7000 méteres hegyek közötti hágók, a nagy hó miatt járhatatlanok. Mivel ragaszkodtam a már régen kitervelt útvonalhoz, az igazgató végül türelmét vesztve kijelentette: ha nem hiszem el, hogy lehetetlenség most keresztültörni a havas hágókon, menjek el a közelben levő Omejsán-hegyre s meggyőződhetek, hogy milyen nagy hó van már 3000 méteren is...

Örömmel ragadtam meg az alkalmat. Omejsánról, Kína négy legszebb hegyének egyikéről, már sokat hallottam. Most végre személyesen is láthatom...

Csan elvtárs úgy gondolta: autóbusszal leutazom a 150 km-re levő Omej faluba, innen feltekintek a hegyre, s a behavazott csúcsoktól megrettenve visszatérek és lemondok a havas hágókon át teendő útról...

Valóban, amikor Omej faluhoz érve, s a szél egy pillanatra szétbentette a felhőket az eljlesztésemre rendelt csúcsról, egy pillanatra meghökkenem. A kilométeres meredek falakat hó és jégpáncél fedte... De csak néhány pillanatig tartott a megrökönyödés, mert a következő percekben a hegység kítűnő ismerőjével, a helyi biztonsági szolgálat fiatal vezetőjével, Ko Han-can elvtárssal már az expedíció részleteit tárgyaltuk. Megállapodtunk, hogy a csúcs megmászására kb. négy napot számunk. Az expedíció tagjai: Csiu Ven-chá, Ma Kué-tue, Csen Su-dzo és jómagam.

Kora reggel indultunk el négyesben a hegy lábánál levő Pagosi nevű buddhista kolostorból. Elindulás előtt, mikor a felszereléseket kértem, kezembe nyomtak egy szépen fényezett sétatálcát. Dühösen adtam vissza: mit kezdjek ezzel a jeges sziklafalakon? A probléma azonban hamarosan megoldódott...

460 m tszf. magasságban átkeltünk az Omej-patakon, majd annak mentén haladtunk felfelé. Déltre elértük a Voó Niu-sze kolostort, kb. 1000 m magasságban. No, itt előkerültek a reklámtól felszerelések, a kötelek, a jégcsákányokat pótló vaspálcák és a különleges hágóvasak,

a „len-gua-ci”-k. Ez a „láma hágóvas” nem más, mint egy tenyérnyi nagyságú, ovális vaskarika, melyből 4–4 db 2 cm-es vastúska áll ki. Ezt a vasat a borpántok segítségével lehet felerősíteni a cipő középső talpprészére.

A 3035 m magas Omejsán-hegy tele van buddhista kolostorral, szám szerint 74-gyel. A hegység őserdeiben sok majom tanyázik. A kolostorok közti lépcsős utakat nyáron jámbor, öreg buddhista zarándokok ezrei tapodják. A hegy a valóságban meredek, silveg alakú csúcsok tömegéből áll, legmagasabb pontján, az Aranytetőn épült a Híres Csin-Tin kolostor. Kítűnő szépművészetű és természet szerzetesek lehetett ezeknek a lámáknak, mikor kolostoraikat a pompás hegyre építették!

Alig jártunk 1300 méter magasan, mikor a jeges sziklák miatt már fel kellett csatolnunk a hágóvasakat. Csan Lao-pin kolostornál már 30 centis jeges havon jártunk. Többszöri szintvesztés után az esti órákban börtorkáltunk be méteres hóban, a felhőkbe rejtőzött Si-San-Ci lámakolostorba, magasságmérőm szerint 2040 méteren. Az első éjszakát itt töltöttük a jámbor szerzetesek körében...

A kujcsoui karsztpató kis puji és miaó falvait járva sokféle, ismeretlen eredetű anyagból készült ételt ettem már, s hozzátehetem: valamennyi igen ízlett. De amit itt, a sok százeves, füstös tűzhelyeken, ezek a jámbor szerzetesek kotyvasztottak, ilyet még nem ettem! Állítólag különböző eredetű flvek, levelek ezek, melyeket szárítanak, rothasztanak s télen hőlében megfőznek. Jó arcot vágva fogyasztottam a förtelmes szagú és ízű kotyvalékot...

Reggel 10 fokos hidegben, méteres hóban és kegyetlen hóviharban folytattuk utunkat. Meredek falba vágott lépcsők következtek. Persze csak sejtettük a lépcsőket, mivel a jeges hó mindent betakart. Mögöttünk hirtelen robaj, visszatekintve láttuk, hogy tőlünk alig 50 méterre, friss hólavina zúgott le a kilométeres mélységbe...

Délután 4 óra. Elértük a csúcs legmagasabb pontját. A szél alábbhagyott, de a felhők még sűrűbbek. Hőmérséklet –20 °C. Holtfáradtan vánszorogtunk be a füstös-képző öreg szerzetesek közé.

Az első pillantásom az asztalra esett, ahol egy színes kínai újság feküdt. Fedelén ismerős kép: Budapest látkepe, előtérben a Lánchíddal, az Akadémiával és egy nagy épülettel, az Élelmezésügyi Minisztériummal, munkahelyemmel. Nagyot dobbant a szívem. Ez nem várt fogadtatás volt!

Magunkra húztunk egy-egy, vastag gyapjúból készült vörös lámaköntöst és körülültük a parázsló „gauhót”. Az izzó faszéndarabkákat –8 °C-ig melegítették fel a helyiséget...

Reggel Csiu Ven-chá rázta lámaköntösömet. Már derengett az ég alján, hajnalodott és... az idő tiszta volt. Fotógépeimet magamhoz véve rohantam ki, s fel a kolostor legmagasabb épületére.

Az Aranytető, mint sziget emelkedett ki a háborgó felhőtengerből. Kelet felől a felkelő nap első sugarai éppen akkor törtek át a ködtenger szegélyén...

... Es nyugat felől...

Nyugat felől, mint mesebeli látomás, sziporkázó, csillogó gyémántsüveg emelkedett ki a felhőtengerből. Ráismertem! Ez a Minja Konka! Tőle balra, jobbra a Nagy-Havas hegység néhány laposabb, 700 m körüli csúcsa állta körül a fejedelmi őrtást.

A csodás látványtól szinte megrészegevedve észre sem vettem a leselkedő veszélyt. Nagy felhőhullám emelkedett ki a mélyből és éppen felém tartott. Az utolsó pillanatban kaptam elő gépemet, hogy megörökítem egy kis képen találkozásomat a nagy Konkával... A következő pillanatban a felhőhullámok átcsaptak fölöttünk és eltűnt a látomás...

Amikor a jégbevágott lépcsőfokokon visszafelé másztunk, még mindig a Minja Konka járt az eszemben. De a Minja Konkáról álmodoztam még akkor is, amikor a

Baloldalt: Balázs Dénes eddig ismertetett útjának
vázlata

Jobbról: Másfél ezer éves, rézből készült elefánt-
szobor a Buddhával

(Szerző rajza és felv.)

kolostor közelében olyan dolog történt velem, amelyre
örökké emlékezni fogok.

Sűrű ködben, keskeny ösvényen, hótól rogyadozó feny-
vesben bandukoltunk. Hirtelen kanyar következett, s
egyszerre nagy ketrec előtt találtam magamat... A ket-
rec széttört rácsai mögül egy vicsgó fogú, vad tigris
egyenesen rám akarta vetni magát...

Pillanat alatt meghűlt ereimben a vér. Allg néhány
órával ezelőtt teljesült egyik legnagyobb vágyam, láttam
a föld legszebb csúcsát, a Minja Konkát, s most ilyen
borzasztóan kell elpusztulnom?

A tigris mereven nézett rám s... nem mozdult. Az én
lábam is földre gyökereztek. Farkaszemet néztünk...

Es akkor lassan derengeni kezdett bennem valami. Ez
az állat már nem él...

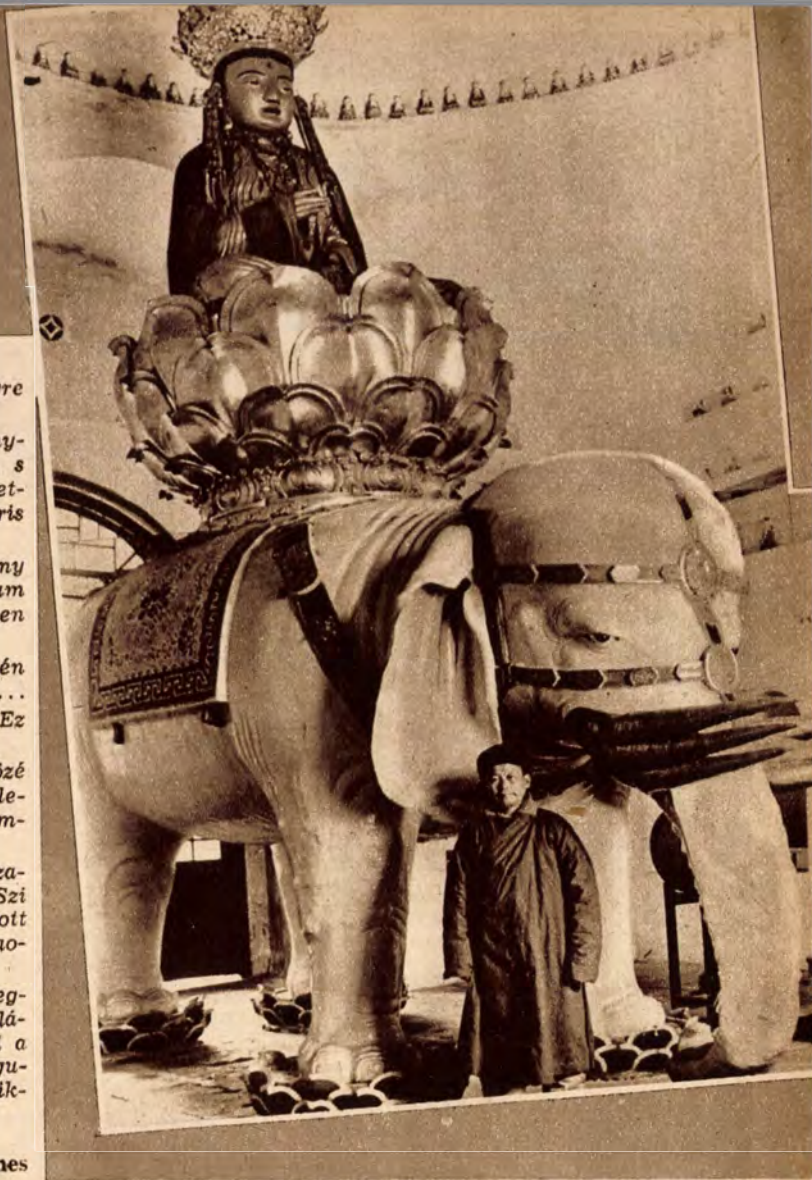
A jámbor lámák helyezték a ketrec kitért rácsai közé
ezt a kitémött tigrisbőrt, hogy elijesszék a rossz szelle-
meket. Hát én ugyan nem érzem magam rossz szellem-
nek, de azért sikerült megijeszteniök.

Visszafelé más utat választottunk és a harmadik éjsz-
kát már az 1770 m magasságban fekvő Sien Fun-Szi
lámakolostorban töltöttük. Az est folyamán még futott
erőnk arra, hogy felkeressük a közelben levő Tyiu Lao-
Dungot, a Kilenc Öregisten barlangját.

Másnap ismét csodálatos napra ébredtünk. Az idő meg-
enyhült. A mélyből a cukorsüveghegyek közt felhőfoszlá-
nyok emelkedtek. A nap aranyló sugarai öntötték el a
tájat. A súlyos terheket cipelő fenyők megrázták magu-
kat, levetették vastag vattaköntöseiket. A meredek szik-
lafalakon vad zúgással ömlött lefelé a hólé...

Omejsánba beköszöntött a nyár...

Balázs Dénes

Túra Napfény Pihenés

ÜDÜLÉSÉT

KELLŐ

IDŐBEN

BIZTOSÍTSA

ÉRDEKLŐDÉS:

TURISTAHÁZAKAT

KEZELŐ

VÁLLALAT

BUDAPEST VI.

LENIN KÖRÚT 55

Kisínóci turistaház

Első fecskék A KELETI FŐCSATORNÁN

A Keleti-Főcsatorna megépültével, vagyis, hogy az „Új Tisza” — e nagy vízi országút — közelebb jött Szoboszló városa alá, a csónakosok, kajakozók előtt nagyszerű vízitúrák lehetőségé nyílt. Nagy szó a csatorna ezen a vidéken, ahol azelőtt a vizet jóformán csak hírből ismerték. Szinte máról holnapra nőtt a tiszántúli Alföld végtelen síkján a mintegy 40 méter széles víziút. Nemrég még a Vörös Meteor nevű gépóriás kotorta 3—4 méteres mély medrét.

A víz megléte serkentett bennünket, szoboszlóiakat kajakok építésére. Így került, bátran mondhatom, mint „első fecske”, a *Vadkacsa* az új Tiszára, ahogyan a csatornát a környékbeliek nevezik. Követte őt az *Albatrosz*, s követni fogja a jelenleg épülő többi csónak is. Mert leleményesek ám ezek a Debrecen-környéki fiúk, saját maguk állítják elő vízijárműveiket.

Perzselő nyári napon indulunk kisebb túrára a Keleti-Főcsatornán. Két pontján lomhán nyújtózik a végtelen felé a magas védőgát. Néhol egy-egy virgonc ponty ugrik fel előttünk a vízből. Csobbanva esik vissza, egyre nagyobbó vízgyűrűket keltve maga körül. Itt-ott türelmes horgász tűnik fel a parton, — ülnek ott, a part szélén, hosszú méla lesben...

Ott ahol a Tisza-csatornát a Kösi folyó náddal sűrűn benőtt medre keresztezi, zsilipen kell csónakjainkat átmenelni. Magasabb vízállásnál olyan erővel zúdul itt alá a víz, hogy képes volna kisebb vízierőművet is üzemben tartani. A zsilip mellett örbödé szomorkodik, a vízben nézgetve magát, oldalán lógó parafaövrrel.

A védgát tetejéről körülpillantunk. Előttünk a Kösi nádrengetege.

Hányszor, meg hányszor elszíneződik eme nádas teteje. Ahogy hajlítgatja a szél, el, meg eltűnik, majd felvillan a tetején valami nagyon finom barnásodás. Virágzik a nádas. S a dohánybarna bugás nádfal mögött madárzsivaj harsog. Túlhan, jóval messzebbre a vízimadarak paradicsomától, a vibráló légen át feltűnedeznek a város tornyai, gyárkémenyei, míg nyugat felé, a kabai és nádudvari határban hatalmas fűrőtornyok acéltraverzei szinte kifúrják az égboltot. A közeli tánya sűrűje felől kakukk zeng, ebbe a hangba belevegyül egy-két szarka cserregése is. A napsugarak érlelő tüze ott látszik a mérgezőld kukoricatáblákon, az élénksárga napraforgófejekken...

Lemegyünk a gát tetejéről, s ismét vízen folytatjuk útunkat. A víz visszatükrözi a védgátakat, a pasztelkék égboltot, s a rajta tovasuhanó felhőpamacsokat. Olykor héja köröz a magasban, préda után lesve.

Nemsokára átsiklunk az angyalházi út hídjának betoníve alatt. A parton már fiatal erdősav húzódik. Most még amolyan süvölvény fácskák, pár év alatt sűrű komoly szélfogó pászták lesznek belőlük.

Jó darabig evezünk még, majd partra szállunk, hogy zsiabdadt végtagjainkat kissé kinyújtóztassuk. Éppen a Nagyhegyes nevű rész kiemelkedő nyúlványainál mászunk fel a védgát tetejére. Arra tekintve úgy hat a vidék, mint idedobott hullámos dunántúli táj. A Nagyhegyes mellett a Kishegyes alacsonyabb lankái emelkednek. A kettő között a Pece ér kacskaringózik felénk. A túlsó parton az elepi állami gazdaság számtalan új épülete tarkállik, majd a tógazdaság hatalmas felületű halastavai csillognak. S mindezeket túl laposan terül el a végtelenbe vesző hatalmas pusztaság: a Hortobágy.

Pihenés után óvatosan botorkálunk le a töltés tetejéről, mert meztőláb nem valami kellemes ám a taposás a szürös szederindákkal sűrűn behálózott, smaragdzöld színű pázsiton. Újra beszállunk csónakjainkba, s miután felszedjük a „horgonyt”, tovább indulunk. Az egyik csónakot még felyont vitorlával is támogatjuk. A Debrecen—Nagyhortobágy között vezető közúti híd alatt is átsiklunk és az Új-Tisza nevű öntözőhajóhoz érünk. A csatorna melletti részeket szokták vele öntözni. Az öntözőhajóból szétlövellő vízugarak a csatorna szelétől 100—150 méterre is elérnek.

Szivárvány színeiben tündököl az esőfal a hajó mindkét oldalán. Különben itt a cél, amikor a Keleti-Főcsatorna kékszalagjéért minden év augusztusában megrendezik az úszóversenyeket.

Közben újabb híd alá érünk, melyen a Debrecen—Balmazújváros közti forgalom bonyolódik le. Ezek a hatalmas ívű betonhidak mind egy „kaptafára” készültek. Szinte jellegzetességei a Keleti-Főcsatornának. Pár száz méter még, s kikötünk, ezúttal legmesszebbre szoboszlói „támaszpontunk”-tól. Felmegyünk a földgát sárga, piros, kék virággal tarkázott, buja pázsittal benőtt, méhdöngéstől zsongó oldalában annak tetejére.

Nem mesze tőlünk Balmazújváros integet. Három tornyával, a hajdúsági lőszátság és a hortobágyi szikhatáron épült. Balmaz néven már a XII. században megvolt, de akkor a mai hortobágyi csárda helyén állott. 1470-ben telepítették át jelenlegi helyére, ahol Balmazújváros nevet kapta.

Bár e kis vízitúra, mely Szoboszlón ér véget, nem olyan színes, éléménydús, mint a tiszai, vagy dumi kirándulás; de felemelő érzés, hogy hazánk újabb vívmányaként, ez a víziországút az ország legcsapadék-talanabb területén halad keresztül. Ott, ahol még tegnap búzagalász ringott, vagy tikkadt kukoricalevelek furulyáltak a rekkenő hőségben, ma már csónakok járnak, holnap pedig 1000 tonnás uszályok közlekednek rajta.

S ahol ma még a vízitúrázás „gyermekcipőben” topog, lehet — nem is olyan soká — mozgalmas víziélet lesz, nemcsak a Szoboszló alatti „Tisza-parton”, hanem a Keleti-Főcsatorna mentén is.

Cseke Béla

Balról: Száradnak a halászhálók a Tisza-partján
Jobbról: Zsilip a Keleti-Főcsatornán
(Dévai—Cseke felv.)

Lóczy Lajosra

Lóczy Lajos, a nagy magyar geológus és földrajztudós sírköve sokáig gondozatlanul őrizte emlékét az arácsi temetőben. A megye Idegenforgalmi Hivatala figyelt fel erre, s a síremléket pár évvel ezelőtt gondozásába vette.

Most, amikor a nemzetközi és hazai tájékoztató verseny a Balatonfelvidéken kerül megrendezésre, helyes és indokolt, ha mi, természetbarátok is meghajtjuk e nagy magyar tudós előtt a megemlékezés zászlaját.

Lóczy Lajos nevétől elválaszthatatlan Kína és a Balaton tudományos megismerése. Mi, magyar természetjárók, annyi tudást meríthetünk a Balatonnal kapcsolatban Lóczy munkáiból, hogy már maga ez a tény is indokolja megemlékezésünket.

Lóczy Lajos 1849-ben született és 1920-ban halt meg. Mérnöki oklevelét 1874-ben szerezte a zürichi politechnikumon. Már a következő évben megjelent értekezései olyan felhívást keltettek, hogy Széchenyi Béla 1877—1880. évi kelet-ázsiai expedíciójára magával vitte. Hazatérése után hat évvel jelent meg nagy földrajzi munkája a kínai birodalomról. Ezzel a művével Európa legkitűnőbb geológusai közé emelkedett.

Hazatérte után a Földtani Intézet osztálygeológusa lett. A budapesti egyetemen 1889-ben kezdte meg előadásait, mint az egyetemes földrajz professzora.

Halász Gyula írja Lóczyról: „lehet, hogy tanítványai, talán éppen a földrajz leghalmozottabb rajongói, csalódást éreztek néha Lóczy előadásain: nem volt meg benne a romantikus tudós magával ragadó heve; a

katedréről kevéssé és csak kevesekre tudta sugározni a benne olthatatlan lánggal égő szeretetet tudománya iránt (így volt ez, úgy lehet, geológiai előadásain is, bár ezt nem tudom megítélni, mert ennek nem voltam hallgatója); bizonyos azonban, hogy aki a tantermen kívül hallotta őt beszélni és még inkább, aki kinn a szabad természetben, kirándulásokon, utazáson látta és hallotta őt, soha el nem felejtí az egyéniségéből kiáradó belső fényt, hitet és gyújtó meleget. A Balaton volt örök szerelme, büszkesége. Ezt a szerelmét — már át tudta árasztani útítársaira.”

A Magyar Földrajzi Társaság 1891-ben megalakította, Lóczy Lajos indítványára, a Balaton Bizottságot. 1897 és 1919 között több mint 35 kötetben jelent meg Lóczy Lajos szerkesztésében „A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei” című könyvsorozat, a magyar tudományos irodalom egyik legnagyobb büszkesége.

Gyönyörűen emlékezik meg Halász Gyula, amikor azt írja, hogy „Lóczy Lajos művész volt nemcsak teremtő munkájával, hanem a ter-

mészetben való mély gyönyörködni-tudásával. Valahogy úgy van ez, hogy a tudós is, a művész is más-más célokat követ, másfelé indul, de olyan messze utakat jár be, hogy végre egy pontban kell találkoznok. Aki nagyon megért valamit, egy kicsit újra is teremti azt. És Lóczy Lajos, amikor csopaki szőlejéből, az arácsi hegy lejtőjéről — ahol majdan szobra fog állani —, csöndes nyári éjjel végigfuttatta tekintetét a Balaton szelíden hullámzó tájain és elmerengett az éggel összeolvadó tengernyi víztükör csillogó síkján: azt a gyönyört érezhette, ami a teremtés, az alkotás gyönyöre. Egy kicsit olyanformán nézhetett végig a csöndesen szunnyadó táj fölött, mint aki a tulajdon művében gyönyörködik.”

Ha nem is áll még az arácsi hegy lejtőjén Lóczy Lajos szobra, emlékezzünk mi, természetjárók, a nagy tudóra és tegyük az emlékezés tarka virágokból font koszorúját Stein Aurél himalájai havasigypár-csokra mellé az arácsi temető szerény síremlékére.

Csiki László
ny. egyetemi tanár

BERDA JÓZSEF:

Vándorolj képzelet!

Mindenkori útítársaim; hegyek
völgyek és erdők, kik elpártoltatok
tőlem a történelem forgószelében:
utánatok szomjúhozok most a nyugtalan lélek
az elernyedőben levő test, mely, mint
a fürgelábú őz, futna már felétek. De, im,
itt tart a szomorú kényszerállapot még: az
otthoni gondok tömege. — Itt a jó idő, a
tavasz felé nevető nap, a bőséges szabadság
sugarával s lám, mégis álmaimban bolygok csak
bennetek, mint holmi holdkóros az igézet után.
Úgy jelentek meg éjszakánként előttem, akár
szerelmes leányzó képzeletében a távoli
vőlegény, kivel álmaiban ölelkezhet
csupán a szenvedő vágyakozás.
Ó, mélyzengésű erdők, hegyek és völgyek; megnőtt
karom ölelésre nyúl értetek, szemem napsugárrá
válk s máris ott csillog bűvölő tájakok
felett, legyőzve a mostoha valóságot, mely
gyökeret eresztett lábaimba, hogy végül
a képzelet nyisson utat nékem, nyugtalan
vándorlásaim szépséges örömére.

IRODAHÁZ A DUNÁN

Gyermekkoromban sokszor álltam a Duna-partján és az elsuhanó hajók zászlóiról találgattam, hogy milyen nemzet lobogója leng rajtuk. Most felnőtt létemre is szívesen bámészkodom el a Duna lágy habjain ringó karcsú vízbuszok és tekintélyes nagy hajók felett. A múltkor, izgató, új „felségjelzésű” hajó jelent meg a vén Dunán. A hajón levő emblémán a következő szöveget betűztem ki: UVATERV SPORTKLUB.

Az UVATERV tudvalevőleg tervező intézet, székháza modern színfoltja a Duna-partnak, s megdöbbenő ellentéte a szomszédos Vigadó eklektikus stílusú romjainak. Most egy egész hajó viseli ezt az elnevezést, könnyedén, mondhatni derűsen szelve a hullámokat, meghajtva kéményét a Margithíd tiszteletére, elhagyva a Margitsziget partjait, egyre északra tartva.

Visegrádnál — vagy a fellegvár látképének, vagy kitartó nyomkövetésemnek engedve — végre parthoz simult a karcsú test, elhallgatott a motorok zaja, abbamaradt a zeneszó és megszólalt a hangszóró: „Figyelem! A hajó pontosan 18 órakor indul vissza, beszállítás...”

Egy filmoperatőr, két fényképész és több érdeklődő között nyomakodva kerültem a sportklub elnöke, Soltész Béla közelébe. „Szíveskedjék elmondani úgy röviden, hogy mi ez?” — a hangszóró közben a Nagyvillámtól induló túsókat harsogta. Az elnök válasza tényleg rövid volt: „Vállalatunk sportklubja mintaszerű tömegkirándulást szervezett. Mondom, mintaszerűt. Nézzon körül! Figyeljen minden apróságra!”

Az apróságokat a legnagyobbval kezdem. A szervező bizottság 30 tagból állt. Mindenkinek konkrét feladata volt. Voltak kultúrösszekötők, akik a résztvevők szórakozási igényeit hangolták össze a lehetőségekkel. Egyikben sem volt hiány. A stúdióban külön gárda tevékenykedett, a hajóút legjellegzetesebb pontjain rövid összefoglalásokban ismertették a környék nevezetességeit. Az emlékkönyv bölcsőjét ringató aktívák mindenkitől aláírást kértek, ezeket a lapokat a legjobb fényképekkel fűzik egybe. A fényképek mellett keskenyfilm készítésére is gondoltak. A hajón mindenkinek kényelmes hely jutott, heten csak az elhelyezéssel törődtek. A kisgyermekök óvodába mentek. A hajó elzárt részén ugyanis szakképzett nevelők ügyeltek fel rájuk. A főrendező, Pogány András, a sportklub titkára pedig mindenütt ott volt.

Mire ennyit megtudtam, a nagyvillámi turistaházhoz értünk. A gondos szervezők külön jelzésekkel látták el az útvonalat, azért senki sem csodálkozott, hogy a Salamontornánál elhelyezett hivatalos táblával ellentétben az út tovább tartott tíz percnél. Az érkezőket hírük megelőzte. Már a hajón meg lehetett rendelni az ebédet, s ezt a rendelést telefonon továbbították a ház gondnokának, nem beszélve a napokkal előbbi külön levélbeli bejelentésről. A gyakorlott természetjárók ennek ellenére is természetesnek találták, hogy az ebéd elkészültére három órán keresztül kellett várakozni.

Igy aztán a túsó indulópontjait jeltől tábláknál a vártnál kevesebben gyülekeztek, de annál többen keresték fel a fellegvárat, Mátyás király palotájának mindig újat adó emlékeit, a kis múzeumnak régi századok hangulatát érzékeltető termeit.

A kiránduláson közel ötszázan vettek részt. Ahogy hazafelé tartottunk, kicsit hihetetlen volt ez. A hangulat kergetőző vidámságához, ahhoz a sok-sok színfoltához, mulatságból tréfából, kacagásból rakott mozaikhoz 500 ember kevés. Helyesebben, ilyen sokat tud pótolni a szervezők áldozatvállalása, a jó rendezés, az a kedves és maradandó emlék, mely sokszorozta a dolgozók kedvét, s bizonytalanságot teszi munkájuk mindennapi eredménye is.

P. T.

AZ ÉREM KÉT OLDALA

A Vida család és Petőfi

A pomázi Kőhegy tetején tavaly emlékoszlopot állítottak s az oszlop körül, a környék legszebb kilátópontján vaskorlátokat emeltek, hogy a természetjárók könnyebben élvezhessék az eléjük táruló panorámát.

Abban a gyönyörű tájban, amelyet Petőfi is úgy megcsodált vándorlása idején 1845-ben. Az oszlop oldalába mélyesztett márványtábla aranybetűl is ezt a nevezetes dátumot hirdeti, amelynél nevezetesebb alig esett ezen a vén, kedves, szép Kőhegyen:

ITT PIHENT MEG
PETŐFI SÁNDOR
1845 szeptember 23-án

Igen, Petőfi erre járt, gyönyörködött a kilátásban. De erre jártak évszázadnyi idővel utána kóbor kirándulók, magukra hagyott iskolás gyerekek s nyilván megirigyelték Petőfi nimbuszát, és ők is halhatatlanná kívánták tenni saját nevüket.

A szép, friss, ragyogó márványtáblán ugyanis megjelentek a Jancsik, Margitok, Pisták és Jutkák nevei, dátummal, az „Itt voltunk” szellemeskedő szeljegyzetével. Alig száradt meg a Pilis TE ragyogó aránya a vésett betűkön, máris sietett két-tucatnyi kiránduló maga is odabiggyeszteni nevét ceruzával, krétával, szénrel, tollal, ahogy jött.

Nem; igazi természetjáró ezt nem tehetné! Ezt csak kóbor szélkelep, álorcás szemetelő cselekszi, az az ember, aki a Körúton a kukoricacsutkát dobja el és villamosjeggyel szórja tele a Duna-part aszfaltját. Az a fajta cselekszik így, aki a Lomhegyi nyereg útmutatótábláját sárral keni be, aki Mátraháza irányjelzőjét léggpuskával lövi, aki levakarja a turistajelzést és Aggteleken letör a cseppkövekből. A romboló fajta. Az önmagának emléket állító fajta. Aki nem bírja elviselni, hogy neve ne szerepeljen minden lánán, táblán, kövön, oszlopon, aki görbe-gurba betűkkel adja hírül a világnak, hogy „itt volt”, vagy „ott volt”, hogy sokáig várt Mancikára és felejthetetlen élménnyel gazdagodott a Csóványos tetején. De ezt befaragja az első oszlopba, vagy akár egy mellékhegyliség meszes falába is. Mindegy.

Csak neve szerepeljen valahol. Legszívesebben a Múcsarnok oszlopába, az Arany János szobra oldalába, vagy a Sztjeyi-Merse-kép vásznába is beleróná nevét, hadd lássa ország s világ: itt volt ő, O, O, a névtelen neves.

Igen, hát hadd jegyezzük ide nevét a sok öntömjénező közül „Vida és neje”, a „Vida-családét” — ők kétszer írták, még hozzá kézzel Petőfi neve fölé a maguk halhatatlanságát.

Van egy latin közmondás, amely úgy szól, hogy az esztelenek neve mindenütt ott látható.

Ezt a mondást véssék jól eszükbe azok, akiknek kezében vizket a ceruza, valahányszor egy üres kőfalat, márványtáblát, emlékoszlopot, vagy kilátótorny-deszkat megpillantanak, s rongálják a köz vagyonát.

Igazi természetjáró azonban ezt nem cselekszi.

Sőt. Fog egy nedves rongyot és letörli Petőfi glóriája fölül a büszke Vida családfőt. Nejével együtt.

Kisfiú a ronggyal

Egy kisfiú dolgozik serényen a Lomhegyi nyereg árnyas fái alatt. Tarka rongy a kezében. A ronggyal időközönként a közeli keréknyomhoz fut s felforrósodott vizébe áztatja, mossa, majd ismét visszazalad a nedves ronggyal az árnyas fák alá s munkálkodik tovább, amíg nem tiszta a tábla.

Az új, szépen festett útmutatótábla, amely a Lomhegyi nyereg felkapaszkodott vándorokat igazítja el a Lajos-forrás felé, a Dobogókő tetejére, vagy akár Szentendrére is. Pirossal, sárgával, kézzel.

Ezt a táblát törölgeti a gyerek már egy negyedórája. Mentőangyalként érkezünk:

— Bácsi, nem érem föl a tetejét, tessék segíteni!
Segítünk neki, ledörgöljük a rá-

száradt agyagot, azt a kemény sárpacnit, amit a tábla teljes terjedelmére rácsapott valami oktalan gazfickó. Nyilván százan és százan jártak már arra, boszankodtak, hogy nem tudták elolvasni a szöveget és nem jutott eszébe senkinek, hogy a mocsokos táblát letörölje, megtisztítsa a szennytől.

Ennek a kisfiúnak — alig tizenhárom éves — ment rá a tiszta zseb-kendője.

Még egy utolsót simít a táblán; ragyog a szöveg, legalul az a mondat is, amit eszébe véshetett volna a csapkodó ismeretlen gazember: Köztulajdon, véd meg!

A mi kisfiúnk védi a köztulajdont. Becsülettel, kedvesen, és összeszorított szájszéjjel, ha nyújtózni is kell.

— Hogy hívnak?

— Pisti.

De mást nem mond. Pesti iskolás fiú. A Röck Szilárd utcai iskolába jár. Hetedikes. Spartacus-turista.

Már búcsúzik is.

— Szaladok, elmaradtam a többiektől. Mami biztosan vár.

Még facsar egyet a zsebkendőn, hátára dobja, hogy száradjon és lohol a kék jelzésen tovább. Bizonyos, hogy mami nem szidja meg azért, hogy sáros lett a Pisti tiszta zsebkendője. (thyvi)

ÜNNEP SALGÓVÁRON

Szíves társadalmi munka a hősök emlékének

Alszik az erdő. Az éjszaka már belopódzott a fák közé, ott bujkál a lombok alatt, hosszan nyújtja fekete leplét a bokrok tövétől. Lassan betakarja bársonyával a salgói hegyek környékét. A hold még nem világít, a csillaglámpások szórnak valamí csekély fényt a völgy füvéből hirtelen kintött sátorvárosra. S mintha a csillagok fénye tükröződnék letről: az erdő homályából lámpások villannak. Természetjárók indulnak útjukra, vagy érkeznek éji pihenőre...

Másfél napig az ő birodalmuk volt a romkoronás salgói hegy környéke. Itt rendezte Tanácsköztársasági Emléktúráját és versenyt a Nógrád megyei szövetség. Történelmet látott vidék ez: negyven évvel ezelőtt itt gyülekeztek, innét indulva harcra, itt is véreztek a Tanácsköztársaság munkáskatonái. Emlékkövek áldoztak a nógrádi természetjárók, amikor impozáns bazaltoszloppal jelölték meg a régi harcok színhelyét. Elmondták a nógrádi sporttársak, hogy a tervezett emlékmű költségét először százezer forintokban számolták, aztán mégis elkészült alig több mint hét-ezerért. A titok nyitja abban van, hogy természetjárók egyengették a földet az emlékmű helyéül, ők vágták kővét a bazalt-hegyekből, ők aranyoztak acélból öntött szép betűket. S most ott áll készen az emlékmű, a homlokán aranszínű csillag ragyog.

Avató ünnepére gyülekeztek hát a salgói hegyek környékére a természetjárók. Eljöttek Újpestről, jöttek az angyalföldiek, a csepeliek, ismerkedtek ezzel a szép és ritkán járt vidékkel a tatabányaiak, a soproniak, pécsiek és a debreceniek is. Hiteles adatok szerint vagy háromezren gyűltek össze a tágas réten az emlékmű körül az avató ünnepély órájáig. S ennek az órának a közeledtét az első éjszakan lobogó tábortűz is jelezte.

Éjfélre járt, s jószérével még üres volt a sátoztábor. Fent a magasban, a romok tetején lámpafény villant, jelezte, hogy néhány lelkes hegyjáró fenéig akarja üríteni a szépség poharát. Mint halvány jánosbogarak csillogtak az éjszakában a távolibb Karancs oldalából is, a Kis-Salgó szikláiról — köröskörül az erdőkből.

Reggel pedig folytatódott a változatos program. Dicséret érte a nógrádi sporttársaknak: kitűnő szervezéssel várták vendégeiket. Őket illeti a köszönet, hogy az ország minden részéből idesereglett természetjárók bejárhatták a ritkán látott somoskői vár környékét, gyönyörködhetnek a páratlan geológiai érdekességnek számító lávaömlésben.

Maga Somoskő vára nem véletlenül vonzza mágnesként erre a vidékre a természetjáró-

Aranybetűk az emlékművön

Gyülekezés az ünnepségre

Kétszeres sztahanovista veterán

A sátotábor egy részlete

kat. Kör alakú sarokbástyája, az ajtó és ablaknyílásokon előtároló kép szinte páratlan a maga nemében, talán — a Duna nélkül — a visegrádi képhez hasonlíthatnók. Körben mindenütt hegyek, a közelben a Mátra, távolabbról a Bükk kéklík ide, átlátni messze Szlovákiába. Alant a völgyben ott húzódik a bájos kis falu. A vártól meredek ösvény visz a híres, nevezetes lávaömlésig. Európa-szerte alig találni párját. Mint a megkövesedett vizesés, úgy borulnak egymásra a bazalt jellegzetes hasábjai. Csattognak a fényképezőgépek, bizony sok természetjáró örökítette meg vándorútjait őrző albumába ezt a ritkán látott képet.

A környék maga a csábító ajánlkozás szebbnél szebb tűrákra. A Budapestről, vagy más vidékről érkezett sporttársakat nem is kellett biztatni, hogy gyalogszert induljanak neki a vidéknek. A legtöbb szakosztály kellemes, élményekben gazdag túrát vezetett Somoskő várától a salgói kúp tövéig. Am az ünnepélyre mind egybegyűltek az emlékmű körül, hallgatták a beszédet, figyelték a szónokot, aki a régi harcokra emlékeztet. S aztán gazdag kulturális program várt a résztvevőkre. Az emlékmű körül felállított dobogóra sorra vonultak fel a Salgótarján és a környék üzemi és falusi kultúracsoportjai énekszóval, táncsal, vídamsággal.

Igy telt el másfél nap a Tanácsköztársasági Emléktúrán. Figyelmességben sokat tanulhatunk e másfél nap alatt a nőgrádiaktól. Szinte megható volt, hogyan gondoskodtak a vendégségbe érkezett sportolókról. A versenyzőket már kész sátotábor várta s nem volt kérdés, amelyet a nőgrádiak teljesítetlen hagytak volna. Ha kellett, sátrat kölcsönöztek, pokrócot, vagy cöveket; hűsítővel, frissítővel szinte egész éjszaka szolgált a büfé.

Bizony, fájó szívvel bontottuk a sátrakat a másfél nap múlásával. Maradásra csábított a környék, új, szép tűrákat ígért a Karancs, a Medves. A fiatalabbak — akik közül sokan most jártak életükben először ezen a tájon — csak úgy, mint az idősebbek, az itt többször megfordultak, új élményekkel gazdagabban tértek haza az útról. Magukkal hozták az emléktúra szép jelvényét, s magukkal hozták azt a ritka élményt, amelyet csak ismeretlen, vagy ritkán látott vidék bejárása adhat. A jelvény, s a másfél napot, amelyre emlékeztet, azóta eltettük legkellemesebb sportbeli emlékeink közé.

Új jelet rajzoltak vidékük térképére a nőgrádiak. S amikor Somoskőújfalú állomásáról kigördült a vonat, úgy intettünk búcsút a festői vidéknek: eljövünk, ide még visszatérünk.

Igen, eljövünk máskor is, talán hosszabb időre, eljövünk felkeresni a Karancs—Medves térképének szép, új jelét.

Lantos László

„Pesti” tülekedés az autóbusznál

Igy is lehet

Indul a népi együttes a színpadra

(Veres M., Kunsági V., Barbierik F; felv.)

Ifjúsági tábortűzek

A források melletti tisztásokon, a völgyekben, folyók, patakok mentén, gyönyörű Balatonunk partján esténként tábortűzek gyúlnak. Édes-bús dallamok szállnak az ég felé a felröppenő szikrákkal, vidám elbeszélések, tarka műsorok teszik hangulatossá a nyári estéket.

Időnként azonban hamis, diszszonáns hangok bontják meg az összhangot. Egyik-másik tábortűzi műsor nem tölti be hivatását. Nem oktat, nem nevel, nem terjeszti a szocialista kultúrát. Nem a nép szolgálatára, az igaz hazafiságra nevelik a zsenge lelkeket.

Burzsoá szírupos számok, sovíniszta izgatás, más népek becsmérése keveredik a felhígított cserkészprogramokba. Ne engedjék meg a táborvezetők, hogy táboraikban az oly fogékony lelkű fiatalok között káros hatású, fertőzött műsorok kerüljenek előadásra. Több felelősséget és gondosabb szervezést várunk az ifjúsági tábortűzek vezetőitől.

Lelkes munka

folyik az Aldás utcai általános iskola természetjáró szakkörében. Hatfordulós népszerű csillagtúra versenyt rendeztek. Jártak többek között a Budai hegyekben, Pilisben, Börzsönyben. Júniusban szakköri kiállításon mutatták be növény- és ásványgyűjteményüket, a túrák leírását, fényképeket, rajzokat.

Nemrégben tartották meg ifjúsági háziversenyüket, győztes a Friedrich—Fehér kettős, Lujber—Kovács, illetve Bársony—Iványi előtt.

A következő tanévben a Pilisbe, Börzsönybe, Gerecsébe és a Mátrába terveznek túrákat. A tél folyamán térkép-olvasó tanfolyamokat terveznek.

A számok tükrében

A turista egyesületek, ligák és szakosztályok a Magyar Természetbarát Szövetségnél:

1959. június 30-ig 24 000 felnőtt és
4 879 ifjúsági

összesen: 28 879 tagot
igazoltak le.

Készülődés a táborozásra

Nagy volt az izgalom és a készülődés a napokban a dunakeszi II. Rákóczi Ferenc úttörőcsapatban. Kettős oka volt ennek. Az egyik, hogy a pajtások várták a 10 személyes rajsátrat az Úttörő Szövetségtől, amit a papírgyűjtési versenyben nyertek. (A csapat ugyanis 16 mázsás teljesítménnyel megnyerte az országos papírgyűjtési versenyt!)

A másik — talán még jobban — várt esemény a táborozás. Ebben az esztendőben nagy fába vágta fejszéjét a csapat: önálló sátoztáborozást rendezünk Lillafüred mellett. Ez lesz egyébként fennállása óta a csapat első önálló sátoztáborozása. Szinte „falják” a gyerekek a Bükkkel kapcsolatos irodalmat, ismerkednek a hegység turisztikájával.

A Kittenberger Kálmán természetjáró raj Mókus őrsére nagy feladatok várnak a táborban. Nagy tú-

rákat rendeznek a többi őr számára. Túraprogramjukban az alábbi kirándulások szerepelnek: Lillafüred—

Hollóstató—Bükkszentkereszt—Fehérkő—Lencsés-forrás—Örvénykő—Dédes—Szentlélek, Diósgyőr—Miskolc—Tapolca. De talán a legnagyobb szabásúnak ígérkezik a kétnapos túra, amelynek útvonala a következő: Lencsés-forrás—Jászkút—Bánkút—Szalajkavölgy—Istállóskői-barlang—Istállóskő—Gerencsértúr—Lencsés-forrás.

A túrázásokon kívül még több fontos esemény lesz a táborban: tábortűzek, karnevál, hadijáték, no és az éjjeli őrség, amire minden pajtás nagyon készül. Ezenkívül megrendezik a naplóírási versenyt, s a táborozás végén a két legjobban sikerült élmény-leírást jutalmaznak és beküldjük a Természetjárás szerkesztőségének.

Várna Béla
rajvezető

ISASZEGTŐL — PÉCELIG

A Mátra, vagy a Bükk szépséges tájai felé utazó természetbarát gyakran robot el száguldó vonaton Isaszeg mellett. Néha-néha ki is pillant az ablakon. Az isaszegi kanyarban talán elgondolkozik — érdemes lenne egyszer felkeresni ezt a dombos-dombos, erdős vidéket is. A szándék gyakran szándék marad. Pedig egy-egy szép tavaszi, vagy őszi túrát ez a vidék is megérdemel...

A Rákospatak völgyében kanyargó vasútvonatról legelőbb a domboldalon épült templom ötlük szemünkbe. A templom egyszerű külseje olyan régi épületet takar, amely a XV. század óta nagy események tanúja. Láta a környék rengetegeiben vadászó Mátyás király fényes udvarát. Láta Dózsa György kaszásainak erre vonuló hősi seregét. Romhalmazzá vált a török időkben. Tanúja volt Rákóczi kuruc katonái győztes csatájának. 1849. április 6-án a dicsőséges honvédsereg diadalmos előrenyomulása kergette el mellőle a császári seregeket. 1944 őszén a fasiszta fenevadat üldöző szovjet csapatok hatoltak előre itt Budapest irányába.

Túránk kezdetén keressük fel ezt a szép templomot.

Eppen restaurálják. Falában igen érdekes XV. századi gótikus részleteket láthatunk. A templom mellől megnyerően szép a kilátás a Rákospatak völgyére — azon túl a gödöllői dombos erdős hegyhátaira.

A faluból a Ságvári utcán keresztül induljunk el az erdő felé. A faluvégén előttünk áll a kopár dombháton a szabadságharc isaszegi emlékműve. A zászlót tartó vörössapkás honvéd alak Danjanich, Aulich, Nagy Sándor hősi harcára emlékeztet. A híres, éjszakába nyúló isaszegi csata páratlan színes leírását találjuk meg Jókai: „A kőszívű ember fia” regényében.

Utunkat folytatva, visszatérünk a Ságvári utcába, majd egy déli, délkeleti irányú széles kocsúton elérjük az erdőszélt és felkapaszkodunk a gerincre. Az irtásföldök szelén, utunk baloldalán három obeliszk áll. Ezek az isaszegi csata honvéd hőseinek síremlékei. Nyolcszáz magyar honvéd áldozta életét az isaszegi csatában. Egy részük nyugszik a dombok alatt.

A kocsúton szép erdők közé érünk. Utunkat körülbelül egy kilométer után délnyugati irányú erdővágás keresztezi. Ezen folytathatjuk túránkat. Valamelyik keresztező nyíladekon északnyugati irányba juthatunk a következő délnyugati irányú nyíladekig. Mindenképpen igen szép erdő között vezet utunk. Számos magasles arról tanúskodik, hogy vadban bő vidéken járunk. A ritka aljnövényzetű erdőben valóban gyakori a szarvas!

Körülbelül másfélórás túra után elérjük az erdőszélt. Szép réten pihentünk, majd az északnyugatra vezető kocsúton leereszkedhetünk a Rákospatak völgyébe, — félórás sétával el is érjük Pécelt.

Tavasszal a virágzó fában, ősszel a színes lombokban gyönyörködhetünk. Az egész vidék megnyugtatóan barátságos.

Pécelen feltétlenül keressük fel a vidék egyik legszebb műemlékét, a Ráday-kastélyt. Hála a MÁV-kórháznak, ma ez a kastély az egyik leg gondosabban restaurált és fenntartott műemlék. A jellegzetes Grassalkovich stílusú szép barokk kastély a XVIII. század közepén készült. A Ráday-család otthona gyakran nyújtott hajlékot a haladásért küzdő magyar íróknak, művészeknek. Könyvtára, képtára becses értékeket őrzött. Sajnos, 1825-ben, a nagy péceli tűzvész idejében sok érték pusztult el.

Ez a kastély ma a MÁV-kórház utókezelő osztályának ad hajlékot. Kívülről is érdekes, de belsejében szép falfestményekkel, érdekes kályhákkkal és ízléses kiképzéssel találkozhatunk. A kórház igazgatója, vagy helyettese szívesen ad az érdeklődőknek engedélyt a belső értékek megtekintésére. A földszinti könyvtárterem és az emeleti társalgó teljes épségben megmaradt. Az igazgatói szobában töredékesen előkerült falképek is érdekesek. A földszinti helyiség emberalakot mintázó cserépkályhája pedig ritkaság iparművészeti alkotás. Túránk végén akár vonattal, akár autóbusszal, szép emlékekkel térhetünk Budapestre.

Jávorka Péter

Fent: Isaszegi erdő
Középen: A honvéd emlék
Lent: A sok vihart látott isaszegi templom
(Kunfalvy R. felv.)

Hegymászás jégen és havon

A jég- és hótrák a technikai tudáson kívül sokkal több tapasztalatot kívánnak, mint a sziklamászók trákai. Itt nem voltak oly éles viták az újabb technikai segéd-eszközök bevezetése körül, mert azok soha nem változtatták meg oly nagymértékben a mászás jellegét, mint a sziklamászásban. A súlyponttolódás az akrobatika felé, közel sem történt oly nagymértékben, s ma a korszerű technika ugyanolyan hegemászó felkészültséget és a hegyekkel szemben ugyanolyan akaratot beállítottságot kíván, mint az a klasszikus korban volt.

Erdekes, hogy a ma ismert nevesebb hegemászók mind, mint sziklamászók kezdtek s később tértek át a hó és jégtrákra. A sziklán elég volt a technikai tudás, de a hóra már sok hegyi tapasztalat kellett. A mai korszerű felszerelés, a műanyagok, a biológiai problémák tisztázása új területet is adott a 6–8000 méteren felüli csúcsokban, s így a hó és a jég barátai nem kerültek bele abba a zsákutóba, ahová a sziklamászók az alapok mászóproblémáinak megoldása után jutottak.

A hó, a jég él. Ahol ma játék a feljutás a jól összeállt kemény firnhavon, ott néhány nap múlva életveszélyes a nedves puha hó, s egy-két hét múlva ugyanott féjgal ad emberfelelt munkát. A jégtrák kalauzal sohasem adhatnak oly pontos nehézségi meghatározást, mint a sziklán.

Egy éjszaka felszerelés nélkül — halál! Sokkal több felszerelést visel magával a hegemászó, ha jégre megy, mint a sziklára. A sziklamászó Zdrasky-zsákja fél kilogramm, kampóiból nyugodtan ott hagy egynéhányat a falban; a hótráknál hálózásokat, fűzőt, meleg ruhát kell cipelni s a drága kampókat is ki kell szedni. Hatalmas munkabírást követel a hó, a jég.

A magas hegyek világának egyik legszebb része a Kaukázus. Jégpáncélba öltözött, hófövede ötezer méteren felüli csúcson az egész világ hegemászóinak álma és örök célja. Mi abban a kivételesen szerencsés helyzetben vagyunk, hogy csak kívánnunk kell, s máris mehetünk. Egyetlenegy követelménynek kell megfelelnünk. Helyt kell állnunk! Déchy Mór után megvünk! S hogy helyt állhassunk, erre készülünk kell. Ime, miy közeli a cél, mily érdemes készülni.

Felszerelés

A hótrákon ma a perlon, vagy hasonló műanyagból készült kötél, minden egyéb anyagból készült felülmúl. Nem szív nedveséget, nem merevedik, nem válik kezelhetetlenné. A hossza 40 méter legyen. Gleccsertúrákra a három főből álló kötélársaság a szokásos, de két részre osztott sem hosszú, mert a kötél-távolság nagyobb, mint a sziklatúrán.

A zsinór már lehet sodrott kender, kb. 8 mm vastag. A vörös lavinaszinór is jó erre a célra.

A jégcsákány fontossága a kötélét is felülmúlja. Jó barátunk és segítő társunk. Sem imponáló nagyságú, sem könnyed kis játékszerű nem legyen. Hossza inkább néhány centiméterrel a csipő magassága alatt, mint felett legyen. Csúszógyűrűs csuklószíj nélkül soha ne használjuk. A gyűrű megakasztására ne körpántot alkalmazzunk, mert ez akadályoz a kemény hóba való beszúrásnál. Elég egy nagyobb fejtű rövid csavar. Használhatott jégcsákányt gondosan vizsgáljunk meg. Egy észrevétlen repedés — az életünkbe kerülhet. Az Eckenstein hágóvason évtizedek óta nem tudtak tökéletesíteni. (A télenként fogd, melynek két foga vízszintesen előre áll, csak a legnehezebb jégtrákon szükséges.) Elsőrendű minőség: az 1200 gramm súlyon alul. Csak kovacsotól acélból való és edzett hegyű gákkal bíró használható. A hágóvasat —

lakatossal — feltétlenül igazíttassuk a cipőhöz, hogy a fogak pontosan a cipőtalp széle alatt legyenek. Rendkívül fontos, hogy a szíjkötés egy húzással legyen megszorítható. A fogak hegyéit kíméljük. Finom acélreszelő legyen a zsákunkban, hogy ha sziklán is kellett járnunk, másnap ismét kélhezvehessük.

Cipőnk a legjobb minőségű, vízhatlan és bőrbélelt legyen. Két meleg harisnya és egy vékony filc talpbetét úgy férjen bele, hogy sehol ne szorítson. Jégen a gumitalp nem tudott úgy hódítani, mint a sziklán. Az óskszettel váltakozó hó és jégtrákon még ma is a Tricouni szuegek a legjobbak. Könnyebb túrákon hágóvasat pótol.

Minden túrára ötvetelenül vigyünk Zdrasky-zsákat. Ez nem egyszer életmentett már. Ha pedig bivakra is számíthatunk, a hálózásokat ne hagyjuk a menedékházban, mert a vacogva és álmatalanul töltött éjszaka elviszi a másnapit erőnket.

A ruha erős és valódi gyapjúszövet, vagy lóden legyen. A csipő fölé érő nadrág bivaknál sok meleget ad. Meredek hófalon az egyik hágóvasunk állandóan a másik térdünk magasságában van, bő térdnadrágba igen könnyen beleakadhat a hágóvas foga. Vigyázzunk tehát nadrágunk szabására. Az alpin síelésben megszokott fűzős kamánsík igen jó szolgálatot tesznek itt is. Zubonyunk is hosszabb legyen, mint a sziklamászóké. Vízhatlan, jó minőségű anorák ma már hozzátartozik a jégtrákhoz. Minden ruhadarabon sok legyen a begombolható zseb (zippráz nem jól). Fehérműben a tiszta gyapjúnál jobb nincs. Meleg kesztyű nélkül, annyi mint metizálb elindulni! Két pár sem sok, mert ha átázik,

nem sokat ér. S ha elejtjük, esetleg néhány száz méterről kellene visszahozni. Ezenkívül nehéz részekhez ötujjas bőrkésztyűt is vigyünk. Fejfedőnk megválasztásánál gondoljunk füleinkre is. Bélelt és meleg sapka magy hidegben igen jó szolgálatot tesz. Hőszemüvegünk jól illő, be nem párasodó, gumival felerősíthető legyen.

Nehéz túrákra, ugyanúgy, mint sziklán, szuegeket, karabínert és kalapácsot viszünk. A szuegek hosszabbak — 20–25 cm — mint a sziklán használtak, fűrészfogszerűen kiképzettek, s mozgó gyűrűvel ellátottak. Duraiumíniumból könnyebbek, de igen drágák és nem is váltak mindig be. Igen ügyes, megbízható és főleg könnyen kisdézhető az Abalakov által ajánlott körkeresztneszetű és hatszögletes fejtű acélzsig, mely egy, a fejhez illő kulccsal elfordítható s így kalapács nélkül megmozdítható. A szövet karabínert, mely szikla- és jégtrákon egyaránt használható, Abalakov szerint 50%-kal nagyobb teherbírási.

A kalapács nagyobb és nehezebb, mint a sziklán használt. Ifegyves vége hosszabb és kissé csőrözöttebb hajlott. Fogást majdnem mindig néha lépcsőt is ezzel vágnak. Gondoljunk arra is, hogy vasszerszaink a havon sokkal könnyebben rozsdásodnak, mint a sziklán használtak és különösen a karabínert rugója kívánja az olajat.

A felszerelés nagyjából azonos a sziklamászó felszerelésével, s pusztá felszerelésük is hosszú lenne a szueget biztosító karabínertől a gyertyalámpáson keresztül a gleccserkérmig. Mint azt már említettem, a jégtrákra vállalkozóknak már tapasztalt hegemászóknak kell lennie.

Bucsek Henrik

AZ EXPOZICIÓRÓL

Gyakran fordulnak hozzánk, különösen kezdő amatőrök azzal a kérdéssel, miért nem tudnak jól nagyhátú, éles, elfogadható szemcsézett negatívot készíteni? Vannak, akik gépüket okolják. Nem lehet élesre állítani — mondják. Természetesen ez is fennállhat! Rövid úton megoldhatjuk, jól mutat-e méterskálnak, vagy sem. Fotóműszereszeink rendelkeznek bemérő műszerekkel, hozzájuk kell mindössze elvinni. Leggyakrabban azt kapják válaszként, hogy gépük kifogástalan. Következő lépés tehát a fokozott gondnal elvégzett élesreállítás a felvétel készítésekor, valamint a mélységélesség adta lehetőség helyes kihasználása. S ha biztosak vagyunk abban is, hogy az előírásnak megfelelően, nyugodt kézzel, érintéskészítéssel exponáltunk, vagyis nem elzárások élettenséggel állunk szemben, új hibalehetőséget kell megvizsgálunk, előhívott negatívunkon. Igen gyakran tapasztalható fenti panaszok között, hogy negatívainkon tusfoltoszerűen fedett foltok dominálnak. Ezt a negatívot túlexponáltuk felvételnél, a túlexponált negatív ugyanis veszít vonalélességéből és szemcsézete is romlik. Ez kémiai úton mutatható ki.

Mikor exponálunk tehát helyesen? Receptszerű válasz helyett tapasztalatra és gyakorlatra hivatkozunk. Ezt mindenki-nek egyénileg kell begyakorolnia. Ertekimő segítségként a következő elvet javasoljuk. A negatív legfedettebb része is átjáró legyen. Leggyorsabb ezt egy újságlapon kipróbálni úgy, hogy a negatívot az apróbetűs részre fektetjük.

A helytelen expozíció igen gyakran, szemünknek túlságosan nagymértékű alkalmazkodó képességétől ered. Árnyékos zordokból kilépve verőfényes tisztásra, kis ideig hunyorítunk ugyan, néhány másodperc múlva viszont ugyanolyan jól látunk, mint az imént. Pupillánk ugyanis a fényintenzitás növekedését érzékelve szűkül. Ha ezt a természetnyújtotta példát nem felejtsük el a felvételzés során és a fennálló különbségekkel számolunk, megelőzhetjük a túlexponációt is.

Szabadtéri felvétel előtt vegyük szemügyre az égboltozt. Derült-e és így a nap zavartalanul ontja sugárát, vagy fátyol-fehérs-e? Az utóbbi esetben erős fényzóródás áll fenn, így rövidebb expozíciós időt kell alkalmaznunk, az előbbihez képest.

S ha már a fényzóródásnál tartunk, meg kell említenünk a vízfelületek nagy fényvisszaverő képességét. A Dunán kisebb, a Balatonon nagyobb mértékben tapasztalható ez. Higgyünk bátran fénymérőnknek, amikor felvétel előtti mérés során elképesztően rövid időt javasol! Reflexfényekben ugyanilyen bőséges télen a havas táj.

Hogy fényre vagy árnyékokra számítjuk az expozíciós időt, az attól függ, melyik van túlsúlyban? Árnyas erdőben, ahová a fakoronákon itt-ott világít csak át a napsugár, a fényfoltokat figyelmen kívül hagyva, az árnyékokra exponálunk, tehát nyilván bőven, s a negatívot egyenlőtlenül hívalással hívjuk, vagy hivatjuk.

Ellenfényes felvételek során ugyancsak így járunk el helyesen. A derített árnyékos képeket exponáljuk ki, a barszócúcsfényeket hívás során egyenlítő, nehogy azok részlet-nélküli fehér mészfoltként jelentkezzenek papirképeinken.

Beller Iván—Brett Pál

Pálvölgyi világítás

Több olvasónk panaszolta, hogy a Pálvölgyi-ceppekőbarlang világítása nem kielégítő. A TKV illetékes vezetői elmondták: a panaszok és a műszaki vizsgálat megállapította, hogy az eddigi 220 voltos áramrendszer életveszélyes és nem kielégítő. A Vállalat még ebben a hónapban megkezdi a barlang világításának korszerűsítését. Az elázott régi kábeleket kicserélik modern, tengeri kábelekre, és a 220 helyett 24 voltos áram fogja a barlang világítását szolgálni. Az őszi időnyre a közönség új, korszerű világítás mellett gyönyörködhet hazánk e szép természeti kincsében.

Nemzetközi H * I * R * E * K

Meghíusult az osztrák Himalája-expedíció

A Fritz Moravec mérnök vezette osztrák Himalája-expedíció a súlyos veszteség után, amely a kiváló alpinista Roiss halálával érte, mint már legutóbbi számunkban is közöltük, nehéz helyzetbe jutott és már akkor kétségessé vált, hogy a Dauladzsiri megmászásának kísérletét egyáltalán folytatni tudják-e.

Az expedíció szinte emberfeletti munkával hatolt tovább a máig megmászatlan 8350 méteres csúcs felé, és június végén már azt jelenthette Moravec, hogy az expedíció a 7800 méter magasságot érte el. Utközben, 7400 méteren a VI. tábornot létesítették, amelyet már az első éjszakán szétrombolt a vihar. Az expedíció két tagja, Karl Prein és a tibeti Pazang Dava Lama még 3 napig küszködött a viharral a továbbjutásért, ekkor azonban hófergeteg is keletkezett és meg kellett kezdeni a visszavonulást, amely rendkívül nehéz körülmények között ment végbe a mély hóval borított Majangdi Kola-gleccseren.

Említésre méltó, hogy egyidejűleg egy argentinai expedíció is ostromolta a barátságatlan csúcsot és jelentésében arról számolt be, hogy máris 8000 m magasságot ért volna el, vagyis 200 méterrel magasabba jutott volna, mint az osztrák expedíció és 350 méternyire közelítette volna meg a csúcsot. Moravecék szerint azonban ez a jelentés nyilván hamis számításon alapul.

Vészjelek a hegyekben

A Hegyi Mentőszolgálat Nemzetközi Bizottsága színes vészjelek bevezetésének tervezetét tanulmányozza, amely mind a segélykérést, mind a segélynyújtást megkönnyítené. Egy töltőtoll nagyságú tubusból kilövellt rakéta, amely nem volna nagyobb egy fél cigarettánál, megfelelő erős fényt tudna fejleszteni. Az egész készülék kb. egy doboz cigaretta nagyságú kis plasztikzacskóban lenne. A sárga jel figyelmeztető, a piros segélykérés, a zöld pedig választ jelentene, hogy a segélykérés jelét vették.

Alpínisták, amíg ilyen készülékek nem rendelkeznek, vigyenek a zseblámpájuk mellett sárga, piros és zöld színű kristálypapírt, hogy szükség esetén zseblámpájuk fénye az előírt szint mutassa.

10 napig étlen-szomjan a sziklafalon

Egy 15 éves salzburgi iskolás lány, Ursula Bauer, minden üzenet hátrahagyása nélkül megszökött a szülői háztól, átlépett a határon Berchtesgadenbe, nekivágott a Watzmannnak és alig ért a Schellenberg fölé, már le is zuhant. Az esésnél csak köny-

nyebb sérüléseket szenvedett, azonban olyan helyre jutott, ahonnan se föl-, se lefelé nem mozdulhatott. Ebben a kétségbeesett helyzetben töltött 10 napot, miközben csupán a megismétlődő esőzések mentették meg a szomjanhalástól. Éhségét az elérhető közelségben levő sziklákról lekaptart mohával csillapította.

A megrémült szülők értesítették a rendőrséget, a nyomozásba a nemzetközi rendőrség is bekapcsolódott, mivel bűncselekménytől tartottak, a kislány merész alpesi vállalkozására azonban senki sem gondolhatott. 8 nap múlva egy turistacsoport segélykiáltásokat hallott, minek alapján megindulhatott a mentőakció, ez azonban nem vezetett eredményre. A következő vasárnapon több turistacsoport járta a hegyvidéket, több hallották a már-már elhaló segélykiáltásokat, anélkül, hogy a szerencsétlen lányra rátaláltak volna. Ekkor azonban a hegyi mentők és határrendőrök nagy csoportja indult keresésére, rátalált a teljesen elgyötört, beszélni is alig tudó Ursulára és a legrövidebb úton a berchtesga-

deni kórházba szállította. E lányból Himalája-mászó lesz, akárki megállás!

Félcipővel az alpesi halálba

Johanna Liehske 54 éves berlini nő Spittal a. d. Drau mellett félcipőben, egyedül nekiindult a 2230 m magas Stager nehéz falának. Flattachberg-nél egy odaváló paraszt hába figyelmeztette, hogy nyári ruhában, felszerelés nélkül életveszélyes a vállalkozása, amit egyébként sem ajánlatos vezető nélkül megkísérlni, a nő minderre jó berlini tájszóval csak annyit mondott: „Det werd ick schon schaffen”. (Szabadon fordítva: Fog az menni.)

Továbbindult és valóban, feljutott a csúcsra, ugyanis mikor két nappal később keresésére indultak, a csúcson megtalálták a papíros, amelybe szállásadónője, vajaskenyeret csomagolt számára útravalóul. A csúcsról leereszkedés közben érte a baleset, 200 métert zuhant alá a sziklafalon. A mentők csupán szétzúzott holttestét tudták a völgybe szállítani.

Olcsó szállás turistáknak

a Camping táborokban

A turistaság növekedésével mind nagyobb gondot jelent a kirándulók elhelyezése. Az országot megismerni kívánó emberek gyakran megisméskölnak, hogy a legszebb tájakon nincs szálláslehetőség. Különösen a Balaton környéke érezte meg a szállodák hiányát, hiszen ide évente körülbelül 2 millió ember látogat el.

A jogos panaszok orvoslására az Országos Idegenforgalmi Tanács és a Balatoni Intéző Bizottság megszervezte, a külföldön már jól bevált camping-táborozást. Elsőként a Balaton partján, az üdülőövezetben, 14 helyen jelölték ki camping helyeket. A déli parton hat, az északi parton nyolc helyen. A campingeket, vagyis sátortáborokat bárki igénybe veheti, ha a bérleti díjat megfizeti és aláveti magát a táborozási rendnek. Balatonvilágoson 200, Földváron 300, Balatonszárszón 200, Boglárán 200, Fonyód-Bélatelepen 950, Balatonbényben 200, Balatonakarattyan 200, Tihanyban 200, Kiliántelepen 200, Révfülöpön 150, Szigligeten 200, Balatonyörökön 200, Szentmihálydombon 50 és Keszthelyen 200 személyes táborokat nyitottak. Ezek közül a tihanyi, a balatonyöröki, a bélatelepi és a földvári elsőosztályú camping helyek, amelyeket a nemzetközi előírásoknak megfelelően teljes közművesítéssel láttak el. A többi másodosztályú besorolást kapott, de ezek is

ivó- és mosdóvízzel, WC-vel, hulladékgyűjtővel ellátottak. Az elsőosztályú helyeken felállított sátrakat az állandóan ott tartózkodó gondnoktól lehet bérelni, máshol a saját sátrakat kell felállítani. A másodosztályú táborok helyeit a községi üdülőhelyi előadónál lehet bérelni.

A táborokban egyszerre 3600 személynek tudnak helyet biztosítani olcsó áron, hiszen a négyszemélyes sátrak bérleti díja egy napra 10, egy hétre 60 forint, a lakósátraké pedig egy napra 15, egy hétre 75 forint. Aki a táborban saját sátrát kívánja felvenni, az a tábor használatáért napi 2 forint bérleti díjat és 2 forint üdülőhelyi járulékot fizet.

A camping táborozás módját, a táborok helyét és a szükséges tudnivalókat érdekes füzetekbe gyűjtötték össze, amelyet 50 000 példányban adtak ki. A könyvecskében minden helyről külön térkép-vázlat könnyíti meg a tájékozódást. Felsorolják a táborok környékének legfontosabb adatait: hol van a legközelebbi étterem, orvos, telefon, patika, posta, fodrász stb. A füzet hátralevő részében hasznos tanácsokkal látják el a motoros, autós és egyéb turistákat: hogyan kell sátort felvenni, mikor ajánlatos napozni, csónakázni, tűzhelyet készíteni. Az idej (próba) camping-táborok felkeresésében, minden turistának nagy hasznára válik a „Balatoni Camping 1959” című könyvecske.

A kirándulók legnagyobb öröme, az Országos Idegenforgalmi Tanácsnál elmondták, hogy az idej tapasztalatokat felhasználva jövőre az ország más helyein is állítanak fel ilyen olcsó és minden bizonnyal népszerű sátortáborokat.

Kapalyag Imre

A Magyar Természetbarát Szövetség Elnöksége elfogadta a természetjáró tájékoztató versenyek irányvonalára, célkitűzéseire, szabályaira és bajnoki rendszerére vonatkozó előterjesztést és jóváhagyást véget továbbította az MTST Elnökségéhez.

Az előterjesztés kimondja, hogy a versenyek a természetjáró tömegképző iskola szerepét kell betöltenie. „Olyan értelemben, hogy ezeken a versenyeken nagy súllyal szerepeljenek olyan feladatok is, amelyeknek hasznát látják a résztvevők nemcsak a versenyzés során, hanem a természetjárás különböző formáit élvezve is. Részletesen felsorolja azokat a célkitűzéseket, amelyek elérésére törekedni kell, valamint a versenyzéshez szükséges ismeretanyagot.

A VT július 31-ig kidolgozza a túrázással és táborozással kapcsolatos ügyességi versenyek pontozási rendszerét.

A jövőben a vidéki, országrészek szerinti (dunántúli, kelet-magyarországi) bajnoki rendszer helyett „a területi természetbarát szövetségek szervezésében az erőviszonyoktól függően két vagy három forduló területi bajnokságokat kell rendezni.”

Foglalkozik az előterjesztés az elméleti versenyek beiktatásával is. „Minden bajnoki csapatversenyen egy alkalommal — önálló versenyszakaszként értékelt — elméleti versenyt kell beiktatni, amely a szabályzat 7/125 pontja szerinti feladatokat öleli fel. A részlegként értékelt és összesített csapateredmény alapján a csapat helyezési pontszáma hozzáadandó a gyakorlati versenyen elért helyezési pontokhoz.” A későbbiekben meghatározza az elméleti verseny követelményeinek pontos tárgykörét.

Végül az előterjesztés javaslatot tesz az ifjúsági szöveges-utasításos versenyek rendezésének néhány elvi kérdésében, valamint 1980-tól kezdődően az egy versenyzőre eső, versenyenkénti utazási költségekre vonatkozólag.

A szövetség Elnöksége ezzel — a VT-vel együtt — lezártnak tekinti a versenyzésről közel egy éve folyó vi-

tát, s bízik a természetjáró tartalommal telített tájékoztató versenyek sikerében.

A Magyar Természetbarát Szövetség és a Veszprém megyei Természetbarát Szövetség augusztus 22—23-án együttesen rendez meg a Nemzetközi és hazai Balaton Kupa, a Keszthelyi Kupa természetjáró tájékoztató versenyeket.

A Nemzetközi Balaton Kupa versenyen ez évben nemzeti válogatott csapatok indulnak. A Keszthelyi Kupa I. osztályú éjszakai, a Balatoni Kupa II. osztályú nappali csapatverseny lesz. A folyó évben, mivel nemzetközi táborozást nem rendezünk, ifjúsági és női osztályban verseny nem lesz.

A hazai versenyek résztvevői saját sátraikban alszanak. Étkezésükről a versenyzők maguk gondoskodnak. A verseny színhelyén levő vendéglőben meleg ételek és frissítő italok fogyasztására lesz lehetőség.

A nevezési határidő elmulasztása esetén a csapat részvételét a versenybírók nem biztosíthatja.

A verseny alkalmával Balatonarács temetőjében küldöttség koszorúzza meg Lóczy Lajosnak, világhírű geológusunknak és földrajztudósunknak, a balatonkőnyéki kiváló kutatójának sírját.

A cseretúrák során július 4-én érkezett hazánkba a szovjet természetjárók első csoportja. A csoportot Rahmanov elvtárs, a Szovjetunió Szakszervezeti Tanácsa Turista és Kirándulási Hivatala osztályvezetője vezette. Ittlétük alatt több napot töltöttek a Balatonnál, túráztak a Pilsiben, megtekintették a főváros nevezetességeit, részt vettek kulturális életünk néhány eseményén.

A Budapesti Természetbarát Szövetség Túravezetői Tanácsa, az oktatási bizottsággal karöltve július 5-én már harmadízben rendezte meg túravezetői gyakorlatát a Budai hegységben. A résztvevők elméleti és gyakorlati felkészültségüknek megfelelően alap-, illetve középfokú túravezetői minősítést szereztek.

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT MŰVELŐDÉS-POLITIKÁJÁNAK ÉRTELMEZÉSE A TESTNEVELÉSI ÉS SPORTMOZGALOMBAN

Az elmúlt esztendőben jelent meg a nyilvánosság előtt az MSZMP művelődéspolitikájának irányelve, amely meghatározta a kulturális forradalom helyzetét és feladatát. Ezek a testnevelési és sportmozgalmokban is megmutatkoznak, de a szocializmus erőinek itt is meg kell küzdeniük az ellenséges és helytelen nézetekkel, amelyek akadályozzák a további fejlődést.

A Magyar Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikájának értelmezése a testnevelési és sportmozgalmokban, a kulturális irányelveknek megfelelően kifejti a testnevelés és sportmozgalom legfontosabb elvi kérdését, hogy ezzel is elősegítse a szocialista kultúrforradalom teljes győzelmét.

A Magyar Természetbarát Szövetség Elnöksége a Politikai Bizottság által jóváhagyott tézisek alapján felülvizsgálja tevékenységét, hogy munkáját az irányelveknek megfelelően sikeresen végezhesse.

VERSENYHÍREK

A V. Meteor Benedek János emlékversenyének eredményei:

1. Állami áruházak.
2. Beruházási Bank.
3. Kűlker. SC.

A Pest megyei II. osztályú természetjáró tájékoztató csapatbajnokság végeredménye az összesítés alapján:

1. Váci vasutas 183 hibapont
2. Szigetszentmiklós 2316 hibapont
3. Gödöllői 202. sz. isk. 3028 hibapont

A Salgóvár környékén rendezett Tanácsköztársaság Kupa verseny győztese és a kupa védője a Bp. Pedagógus, 2. a Bp. Spartakusz, 3. a BVSC.

Ünnepi hetek Szegeden

Július 25. és augusztus 16. között kerülnek megrendezésre a gazdag kulturális és sportműsorban bővelkedő Szegedi Ünnepi Hetek. Augusztus 1—2-án rendezik meg az országos természetjáró tájékoztató versenyt. A természetjárók részére a Tisza-parton sáttortábor lesz. A szabadtéri játékokkal egyidejűleg ipari vásárt is rendeznek.

A több mint 700 éves város sok kellemes órát nyújthat a műemlékek és az árnyas Tisza-part látogatóinak. Hat állandó kiállítás, hangversenyek, opera- és színházi előadások, nemzetközi és NB I-es sportmérkőzések szerepelnek a változatos programban.

A nagy érdeklődésre való tekintettel IBUSZ-vonatokat és a MÁV többi vonatait is 50%-os kedvezményt biztosítottak.

TERMÉSZETJÁRÓ NYOMTATVÁNYOK;

20. Túrajelentés	—,05
90. Igazolvány	—,40
251. Minősítési könyv	2,60
294. Minősítési karton	—,20
296. Túranapló	1,20
297. Versenytervezet	—,40
296a. Túranapló	2,50
298. Forgatókönyv	—,40
299. Versenyjelentés	—,40
301. Forgatólap	—,20
302. Jegyzőkönyv	—,20
303. Rajzlista	—,20
304. Menetkarton	—,10
305. Állomáskarton	—,20
311. Átjelentő lap	—,60
312. Célbontó értékelő lap	—,90
328. Igazolvány érvényesítő lapok	—,40

Megyei találkozót rendeztek július elején a Csongrád megyei természetjárók. A Mátéfy-község közelében felállított sáttortáborban több százan ülték körül a találkozó kezdetét jelző ünnepi táborítélet. Másnap déli előtt a szakosztályvezetők és a legjobb aktivisták hosszasan beszélgettek a természetjárással kapcsolatos kérdésekről.

Nemrég alakult meg a Mezőhegyesi Csukorgyár természetjáró szakosztálya. Eredményeik máris sokatmondóak. Egyike legnagyobb túrájuk során autóbusszal járták be a Mátra és Bükk legszebb tájait. A négy napos út során közel 1000 kilométeres távot tettek meg. A természet gazdag szépsége mellett nem feledkeztek el a mindennapok életéről sem. Gyűrés és üzemeletogatásuk során igaz munkasbarátságok születtek. Sikeres túrájukról diafilmet készítettek.

A természetjáró szervezetek sok barátot, sok új tagot köszönhetnek jól sikerült tömegkirándulásaiknak. Augusztus folyamán többek között az alábbi különvonatokat indítják szervezetük. 9-én a Kinizsi Liga Siófokra, 20-án a Vasas TE Balatonfüredre indít nagykedvezményű különvonatot.

A dolgozók hétfélig phénését, ország-megismerő lehetőségeit segítetik elő a vasutas természetjárók is. Nemrég külön kiadványban ismertették az üzemi tömegkirándulások szervezésének legfontosabb teendőit. A tájékoztató részletesen foglalkozik az előkészítés és levezetés legfontosabb feladataival.

A Vasas TE-re taglétszámának gyors gyarapodása miatt egyre nagyobb feladatok hárulnak. Az egyesületnek már 100-nál több osztálya működik. Nagyobb rendezvények szervezésének megkönnyítésére az egyesület most létrehozta a Központi Rendezőgárdát. A rendezőgárdába jelentkezők hozzáértésüknek és kedvüknek megfelelően veszik ki részüket a munkából. Minden fontosabb feladat ellátását (utazás, szállás, étkezés, egészségügy stb.) külön munkacsoportok végzik.

A központi szervek mellett, feladatok vállalásában, nem maradnak el az osztályok sem. A Vasas Villamos Állomásterelő osztálya a budapesti VI. kerületi KISZ-szervezet patronálását vállalta el. Az osztály tagjai tanfolyamok rendezésével, túravezetéssel, túratervek készítésével nyújtanak segítséget a fiatalok természetjáró életéhez. A kerületi KISZ VB bizakodóan fogadta munkájukat.

Július második felében megkezdtek az Építők Természetjáró Liga sasbérci sportházának építését. Az előzetes tervek szerint a régi vadásztornyot korszerű formában, modern berendezéssel ellátva állítják helyre.

EGYESÜLETI *Élet*

Ezért a sportház avatására csak a jövő évben kerül sor. A Liga tagjai augusztus 1—2-án tartják országos találkozójukat Sasbércen. Ugyanakkor rendezik meg házi versenyüket.

A Közalkalmazottak TE vartúra sorozata alkalmából jelvény pályázatot írt ki. A bíráló bizottság a beérkezett 10 tervet közül Mohay Ödönnek ítélte az első helyezést. A győztes az országos találkozó alkalmából verzi át az egyesület tiszteletdíját.

Külsőleg és tartalmában egyaránt hangulatos, kedves körlevelekben számolnak be túráikról a Budapesti Postaigazgatóság természetjárói. Legutóbbi körlevelüket a Zempléni hegységéből hozott, élénk színű szalmavirág néhány szála díszíti. A túra leírása során beszámolnak Boldogkővárról és Regéc váráról, valamint apróbb epizódokról. Egyiket itt bocsátjuk közre: „Késő délután értünk a gönci kolostor romjaihoz. Szép napunk itt sem maradt élmény nélkül, mert egy kis, fészkből kihullt gyöngybagoly fiókára találtunk. Ahogy megfogtuk, csőrét hangosan pattogtatta, majd szép nagy fekete szemét kiforgatta, szárnyait kitárta, és ájulást színelve földhözvágta magát. Kattogtak a zárok, nem volt irtalom, fényképezőgép előtt kár volt hisztizni. Kisleány lehetett, mert azonnal átlátta a helyzetet, és az eléje tartott boton csinos bagolypózbá kapta magát. Megszántuk szegény árvtát és szállást kerestünk neki...”

Az alföldi természetjáró szervezetek fejlődéséről tanúskodik a Hajdú-Bihar megyéből érkezett hír. A megyei szövetség öt tömegtúrát rendez az év folyamán, többek között Szilvásváradra, Zebegénybe és a Zempléni hegységbe.

A miskolci vasutas természetjárók bensőséges ünneplésben részesítették Szilágyi Istvánt, a népszerű Pista bácsit, 80. születésnapján. A ma is aktív turistát mi is köszöntjük és sok szép túrát kívánunk szeretett Bükk hegységében.

Értesülésünk szerint a Bp. Spartakusz tagja, Holló Béla sporttársunk is nyolcvanéves lábakkal rója a hegyeket. Kívánjuk, hogy még sok kedves születésnapot üljenek.

A Bp. V. Meteor július 12-én tartotta ünnepi természetbarát találkozóját a szigetmonostori telepen, a tanácsköztársasági megemlékezések kapcsán.

Az egyesület barlangkutató csoportja, dr. Dénes György vezetésével négyhetes kutatóútra kel az észak-borsodi karsztra. Karsztforrások és víznyelők vizsgálata, több zomboly

feltárása és felmérése szerepel terveikben.

A Pedagógus Természetbarát Egyesület május 23—24-én tartotta országos értekezletét a mátrai Szalajka erdészházban. Az értekezlet részvevői — köztük sok alföldi szakosztály képviselője is — az egyesület munkatervének megvitatása után elhatározták, hogy őszi találkozójukat szeptember 26—27-én tartják a Börzsönyben.

Kereken négyszáz általános és középiskolás tanuló vett részt a VIII. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázat szakköri tagozatán. Az általános iskolai szakkörök között a zempléni ágárdi általános iskola irodalmi önképzőköre lett az első „Zempléni ágárdi néphagyományainkból” című pályamunkájával.

Az iskola önképzőköre más területen is igen tevékeny. A szövetkezeti község fiataljai összegyűjtötték a régi, ritka mezőgazdasági szerszámokat és azokat átadták a sárospataki Rákóczi múzeumnak.

A DVTK természetjárói két és fél méter magas emlékművet állítottak az Örvénykőn, Jókai Mór, a nagy magyar regényíró a szabadságharc bukása után itt bújdosott. A sziklás csúcson gyönyörködött a tájban és figyelte, nem közelednek-e Haynau pribékjei. Kedves ünnepség keretében avatták a társadalmi munkával készült emlékművet.

Barlangversenyt rendezett a BEAC a solymári Ördögglukban. A szövevényes versenyen kilenc csoport indult.

A pilisszentlászlói FM Italbolt levelezőlap kérésre meleg étel készítését vállalja.

A V. Meteor Természetbarát Liga március 7-én rendezte hagyományos „Pály Tivadar” elméleti versenyét Budapesten, Miskolcon, Veszprémben, Pécsen és Mátraházán.

A Soproni Postás új vezetősége elkészítette az évi programját. Költészkímélés céljából hivatalos túrákat csak a Dunántúlon rendeznek. A különböző szakági túrák mellett sűrűbben rendeznek hétfélig kirándulást, táborozást a postás dolgozóknak. Érdekesebb rendezvényeik: a csáfordi rezervátum, a röjtöki erdő.

Az idén egyéni háromtusa terepversenyt rendeznek a most alapított „Deákkúti” vándorserlegért.

A II. országos Vasas Találkozót július 19—26-án rendezik a Börzsönyi Nagy Irtás pusztán.

Az egyesület a Börzsöny hegység megismerése céljából I., II. osztályú és ifjúsági természetjáró tájékoztatói csapatversenyt írt ki.

Könyvszemle

Budapest természeti földrajza, Pécsi Márton dr. szerkesztésében, a főváros természeti viszonyainak részletes, népszerű tudományos feldolgozása. Budapest és környékének földrajzi helyzetét, geológiai kialakulását, morfológiáját, éghajlatát, vízrajzát, talaját, növényzetét és állatvilágát kiváló szaktudósok írásaiban, igen bő szemléltető anyag kíséretében mutatja be. A 400 oldalú meghaladó művet 100 rajz, 90 művészi fénykép, geomorfológiai térképmelléklet, panoráma rajzok egészítik ki.

Turistáink, kirándulóink hálásak lehetnek a kiadónak, hogy a széles olvasóréteg számára élvezhető formában ismerkedhetnek meg számos túraterület és a főváros eddig ismeretlen tudományos anyagával. Kutató szemmel járva a hegyeket, még nagyobb élvezetet lel, a könyvben olvasottak alapján, saját „felfedezéseiben”, kövek, bogarak, vízelőfordulások magyarázatában. Rendkívülien érdekes, hogy csak egy példát említsünk, a Budai hegység arculata fejezetben, az egyes hegycsoportok geológiai kialakulásának ismertetése, a mellé fűzött szelvényrajzok. Szinte kedvet kapunk, hogy csákánnyal, lapáttal magunk is megbizonyosodjunk az érdekes alakzatokról.

A külső kiállításban is kitűnő mű, az Akadémia Kiadó és nyomda szakavatott munkáját dicséri.

Felfedező utakon a föld alatt, Jakucs László. Izgalmas és tanulságos olvasmány ismert barlangkutató geológusunk új műve, a barlangot még sohasem látott, egyszerű könyvbarát számára is. Sokszorosan izgalmasabb és élvezhetőbb azok számára — és sok százezren vannak ilyenek —, akik életükben már legalább egyszer látogatást tettek valamilyen barlangban. A villanyreflek-

Gy. E., Budapest: Versei kezdetlegesek, nem használhatjuk.

D. I., Hódmezővásárhely: Kérésével forduljon a megyei KISZ Bizottsághoz.

S. C., Budapest: Igaza van, a kiadványokban sok értelemzavaró hibát találni. A Bükkben Lusta völgyről tudunk. A Mecsekéről már megjelent az útikalauz, a Karancsról most készítenek.

torok fénye mellett is láttunk sötét hasadékokat, ahol ki tudja, járt-e már ember. A felfedező útítárs izgalmaival olvassuk a szépen megírt lapokat, amelyből eléink lépnek a föld alatti világ feltáróinak hősi küzdelmei a természettel.

Az agyagrétegek kiásása, a sziklák elbontása és robbantása nyitja fel a leplet, a föld mélyében elrejtett csodás titokról. A turisták könyvespolca új, értékes kötetekkel gyarapodott, a kutatómunkák irányításában, aktív végzésében részvevő krónikás művével (Gondolat kiadó).

Budapest térképe: tartalmazza a Budai és Csiki hegyeket is. Részletes utcajegyzék. Ára 11 Ft. (Kartográfiai Vállalat).

Balatonföldvár, Somogyi séták sorozat. Bő illusztrációkkal mutatja be a Balaton-partját és a mögöttes erdős-dombos vidék szépségeit. Ára 8 Ft (Idegenforgalmi Hivatal, Sító-fok).

Budapest—Pilis—Vértes—Gerecse, útikönyv írásban és képben. Melléklet: Tatabánya részletes térképe. Ára 12 Ft (Panoráma).

Budapest—Velencei-tó—Székesfehérvár, útikönyv. Részletes ismertetés az útvonal érdekességeiről. Melléklet: Székesfehérvár részletes térképe. Ára 12 Ft (Panoráma).

AZ ORSZÁGOS KÉK-TURÁK ÚTVONALA kilométer, szintadatokkal, vázlatrajzokkal, az útvonalon látható érdekességek leírásával megjelent. Kapható a füzetet kiadó Vasutas Szakszervezet Sportosztályán (Bp. VI. Benczur u. 41) és a Magyar Természetbarát Szövetségben 9 Ft áron.

K. K., Budapest: Verse nem közzélhető.

S. S., Budapest: A jól sikerült versenyéről jelen számunkban írunk. Ugyanerről a témáról olvashat az MTSZ elnökségének határozatában.

Cs. B., Hajdúszoboszló: Alföldi leírásokat továbbra is kérünk, de gondosabb és rövidebb szöveggel és jobb képekkel.

E számunkhoz mellékletként adjuk az 1955—58. évi tartalomjegyzéket. Kérjük olvasóinkat, fogadják szeretettel.

Lapzártá minden hó végén. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

FEJTŐRÖ

Rejtvényünk a Vízi Nagykör jelvénytulajdonos verseny egyes útvonalszakaszait és nevezetesebb részeit tartalmazza. Beküldendő a vízszintes 1., 17., 25., a függőleges 4., 7., 9. Beküldési határidő: augusztus 31.

Vízszintes: 1. A nagykör útvonalának egy szakasza. 8. Ilyen fegyverük van a méheknek. 10. Libahang. 12. Hoz keverve. 13. Szovjet gépkocsik nemzetközi jelzése. 14. Becézett női név. 16. Külföldi csomagok után kell fizetni. 17. A nagykör bélyegző helye. 18. Helyhatározó szó. 19. Atomcsoport. 20. Házilátat. 21. Kezes mássalhangzó. 23. Sír régiesen. 24. Ilyen amerikai országok is vannak. 26. A Nagykör Duna szakaszán.

Függőleges: 2. Kötőszó. 3. Mondat része. 4. Ikervárnál ilyen mű van. 5. Ultrarövidhullám. 6. Biztató szócska. 7. Ezen a lapon kell bélyegeztetni. 9. . . . alatt is elhaladnak. 11. Ilyen folyó is van. 13. Felszereléshez tartozik. 15. Becézett női név. 16. Duna-parti város. 21. Régen használták a méhészek. 22. Vonat, villamos halad rajta. 24. Ugyanaz, mint vízsz. 20. Mutató szócska.

Készítette: Delly Károly

Májusi FEJTŐRÖNK helyes megfejtése: Tatárárok, Karancs, Bárna, Salgó. Könyvjutalmat nyertek: Bayer Ernő Szolnok, Miskei Piroska Budapest, Pusztai Sándor Kocsola.

	1	2	3	4	5	6		
7		8						9
10	11		12					13
14		15				16		
17								
18						19		
20			21		22		23	
			24			25		
	26							

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkesztő: Kunsági Viktor. Kiadásért felel a Sport-Lap- és Könyvkiadó Igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. emelet 316, telefon: 123-087. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj 1/4 évre 8.— Ft. Csekkzámlaszám: egyéni 61.251, közületi 61.066 (vagy átutalás az M. N. B. 47. sz. folyózámlára). Külföldön terjeszti a KULTURA Könyv és Hírlap Külföldi Kereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-760) és a KULTURA külföldi képviselői.

NÖVÉNYEINK

Az égerfa

Nyári tûrâkra rendszeren a hûvösebb, völgyi útvonalat választjuk. A völgyek mélyén futó patakok partját szerte az egész országban égerfák kísérik, — így idôszerû most hazai fáink közül ezekkel megismerkedünk.

Nagyon könnyû felismerni a fát két tulajdonságáról. 1. Nagyon vízigényes, mikéig csak erôsen nedves helyen, többnyire vízparton él. 2. Tobozszerû, egyetlen más fához nem hasonló termései egész éven át fennmaradók, így jó útmutatóul szolgálnak meghatározásához. A tavalyi megfásodott és megfeketedett termései még fenn vannak, mikor az ideî, még zöld tobozok serege fejlődik már az új hajtásokon.

Kétféle égerfa él nálunk. Az enyves éger (*Alnus glutinosa* Gärtn.) hazánkban gyakori. A hegyvidéki patakok mellett éppúgy otthonos, mint síkvidéki folyók mellett. Vadvizes öntésterületeken ligeteket, berkeket is alkot, többször a fûzfával és a nyárfával társulva. Sötétzöld, kicsipett csúcsú levelei fiatalon ragadósak, innen kapta a nevét.

A hamvas éger (*Alnus incana* Mch.) kevésbé gyakori. Levele hasonlít a másik égeréhez, de csúcsa hegyes, nem kicsipett, fonákja kékes-hamvas, fiatalon nem enyves. Míg az enyves éger fôleg a 600 m alatti alacsonyabb hegyekben él, a hamvas éger a magasabb hegyvidékek lakója. A hegyekben eredô vizek mellékén több helyt mélyebbre is lehúzódik, még az Alföldre is.

Az enyves éger kiváló faanyagot szolgáltat a vízi építkezésekhez. Így pl. Velence, Amszterdam égerfácölöpökre épült. A faipar egyéb ágának is jól használható puha-fát ad.

Pár szóval megemlíthetjük, hogy van harmadik égerünk is, de ez nem fa. A havasi éger (*Alnus viridis* Mich.) csak bokor alakúvá fejlődik. Tipikus havasi cserje, hazája a felsô erdôhatár felett van. Lavínák, árvizek néha lehordják az alacsonyabb régiókba is. Nyugati határszélünkön: Kôszeg közelében és az Orség néhány egészen kis foltján nálunk is megtalálható. Azon szerencsés turistatársaink, akik a nyáron eljutnak a nagy hegyek közé — például a Tátrába —, a törpefenyô-övében megláthatják, s remélhetôleg fel is ismerik ezen éger bozótfát.

Papp József

Megjelent a

MECSEK kalauz

Kapható az összes könyvesboltokban

Ara: 28 Ft

1. Enyves éger 2. Hamvas éger

(Csapody V. rajzai után)

Kis Météorológia

A délibáb

A délibáb szó hallatára a legtöbb ember képzeletében sivatagi táj jelenik meg a láthatáron csaloéka vízfelülettel. Ha forró nyári napon a déli órákban az Alföldön végigtekintünk, kôdbe burkolt alakok, bábok közelednek, s el is tűnnek. Valószínű, így alakult ki a déli bábból a „délibáb” szó.

Jókai Mór, a nagy mesemondó a Sárgarózsza című regényében így ír a hortobágyi délibábról: „A tündéralom meglevélésére. A látóhatáron egy tenger támad, melynek magasra hányt hullámai sebesebben futnak keletre nyugat felé. A kiemelkedô halmok szigetkévé válnak benne, a törpe akácok rengeteg erdôké... A keleti határon napfelkelte után leghatalmasabb a délibáb fantáziája.”

A délibábra nagyon ráül a csaloéka megnevezésére, mert hiszen a nagy melegben a pusztákon, vagy a sivatagokon a nehezen elérhető víz képét festi a szemlélô elé. Valóban így van, pedig milyen kevesen tudnak valamit a Hortobágy eme szép tüneményéről.

A délibáb jelensége erôsen valószínűtlen és így tág teret enged a képzeteknek. Dél-Európában „Fata Morgana”, azaz Morgana tündérnek nevezik. A „Bolygó Hollandi” regéje is a csaloéka délibáb jâtekébôl ered.

Mi is hát a délibáb?

Erôsen elûtô sűrűségű légrétegek mentén támadó, ide-oda libegô légtükörzés. A légrétegek különböző sűrűségét a hőmérséklet különbsége hozza létre. A nap sugarai nem közvetlenül a levegôt, hanem azon áthaladva a talajt melegítik. A felmelegedett talaj adja át melegét a felette levô légrétegeknek. Az átmelegedett levegôréteg aztán ritkább lesz mint a felette levô hidegebb levegô. A meleg levegôréteg alig néhány centiméter, E vékony réteg olyan szerepet töl be, mint a földre fektetett tükör. Legalább 10–15 fok a hőmérsékleti különbség a két levegôréteg között.

Mármost az égbolt tükörképe a melegebb rétegen vízfelületnek látszik és mivel a levegô nem mozdulatlan, úgy tűnik, mintha a víz hulláman. Még csaloéka dolog, ha ezen a víznek látszó rétegen tükörözôdnek a közeli fák, vagy egyéb tárgyak.

Talán kevesen hiszik el, hogy amikor gépkocsival, vagy kerékpárral meleg müton haladnak, azt bizonyos távolságban fényesnek látják, mintha vizes volna, csak mikor odaérnek, tapasztalják, hogy száraz. Néha még a fák is tükörözi. Ez sem más, mint délibáb.

Délibábot aránylag sok helyen láthatunk, ahol erôs a felmelegedés. Leghálásabb játéktérülete a szikes, homokos, kopár puszták.

Délibábot egyébként otthon is előállíthatunk, ha veszünk egy poharat és egy üvegcsövet teszünk bele. Az üvegcsô végébe rakjunk néhány kavicsot s nézzünk felülrôl a pohárba. A kavicsok ilyenkor jól láthatók. De töltünk vizet a pohárba, a kavicsok eltűnnek. Ha azonban az üvegcsôbe is vizet töltünk, újra szembe-tűnnek. Ez a különböző sűrűségű anyag tulajdonsága.

De térjünk vissza a hortobágyi délibábhöz. Fôként nyári jelenség. Leggyakoribb júniusban, júliusban és augusztusban. Igen érdekes, hogy szélben és borult idôben is jelentkeznek. Rövid kis zápor alig zavarja. Csak a hûvös idô és a hosszantartó, csendes esô számúzi. A délibábos napok száma a Hortobágyon 220 is lehet. Általában 9 órától 17 óráig látni. Napsütéses, derült idôben pompázik a legszebben. Amíg a nyári gomolyfelhöz (cumulus) kevés, barátja a délibábnak, ha megnô és sok lesz — ellensége, mert eltűnik. Széles idôben is látható, sôt ilyenkor néha még érdekesebb. De nemcsak a Hortobágyon élvezhetjük, hanem, mint mondtuk, országutakon is feltűnik, olykor-olykor a Balaton is.

A délibáb a meteorológiai optika, azaz a légköri fénytán tünemények közé tartozik.

Z. A.

Természetjáró sportkönyvek:

Balaton útikalauz	20,— Ft
Börzsöny útikalauz	12,— „
Cserhát útikalauz	10,— „
Hétfévi tûrâk	18,50 „
Pilis útikalauz	15,— „
Sportfényképezés iskolája	37,— „
Túravezetôk könyve I.	22,— „
Turista tereptan	16,— „
Vértes, Velence útikalauz	14,— „
Vízitûrâzók könyve	22,— „
Vitorlázás alapismeretei	14,— „
Zempléni útikalauz	17,— „
Az igazi gyôzelem, 20 különböző nemzetiségű író drámai fesszültségű izgalmas sportnovellái	30,— „

Megrendelhetôk:

Sportpropagandánál
(VIII. Rákóczi út 57)

Postán utánvétellel.

Jól nevelt férjek — vagy agglegények?
(Schön Rudolf felvétele)

Természetjárás

Természetjárás

1959. AUGUSZTUS

★

V. ÉVFOLYAM 8. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

KÉSZÜL A REGGELI...

(Susóczky F. felvétele)

Hírdelmes ÉVTIZEDEK

X.

A 30-as évek az igen súlyos gazdasági válság jegyében indultak. Kiéleződött a politikai helyzet az élet minden területén. A Kommunista Magyarországi Pártja illegálitásban végezte munkáját, de felhasználta a legális szervezetekben adódó agitációs lehetőségeket is. A TTE minden csoportjában — még a központi osztályban is — sok baloldali munkás működött. Egyes csoportok kommunista vezetése alatt álltak.

A Munkás Testedző Egylet tagságában, a turistáknál és különösen a tornászoknál a többség baloldali volt.

A szervezetten belüli jobboldali erők denunciaciója sok kárt tett, de fokozottabban végezték ezt az aljas munkát a „keresztény kurzus” emberrel.

Az alábbiakban két épületes levélből közlünk kivonatokat.

„A Dunántúli Turista Egyesület Tekintetes Elnökségének, Sopron, 1930. május 25-én.

Az E. K. N. L. (Egyesült Keresztény Nemzeti Liga. Szerk. megj.) országos igazgatósága... célszerűnek tartja, ha a Dunántúli Turistaegyesület figyelmét felhívja a Természetbarátok egyesületére és tájékoztatja őt ezen egyesület hangzatos jelszavak alá rejtett titkos céljairól, mert talán így módjában lesz ezen egyesület működését ellenőrizni...”

Valószínűleg a Magyar Turista Szövetség is adott ilyen utasításokat, mert a DTE 1930. augusztus 2-án a szövetség másodelnökéhez küldött jelentést.

„Mélyen tisztelt Alelnök Úr!

... Csatoltan van szerencém a „Győri Hírlap” mai számának egyik cikkét szíves tudomásáért végezték előterjeszteni. Végre tehát sikerült az eddig igen ügyesen leplezett agitációt leleplezni! En magam is érdeklődtem a mai napon a helybeli rendőrség vezetőjénél, aki a cikk minden betűjét igazolta, sőt azt is közölte velem, hogy a rendőrség annyira ismerté már a TTE-et, hogy a győri osztályt már huzamosabb idő óta kötelezte arra, miszerint minden kirándulást csak a rendőrségnél való előzetes bejelentés után volt szabad megtenni! Miután pedig éppen az utolsó hetekben a TTE ilyen engedély nélkül rándult ki, feloszlatták az osztályt, illetve éppen a napokban rendelték el a feloszlást. A rendőrség ugyanis előzőleg már rajtacsípte őket, hogy kirándulás címen kint a szabadban, a Bakonyban kommunista gyűlést vagy megbeszélést tartottak. A Természetbarát...

Müller elnök nyug. alezr.”

Dr. Zsembery Gyula alelnök Úr bekérte a feloszlattott VII. kerületi és győri csoportok tagnévsorát és igazolványait...(!)

Idegesek voltak az urak. 1930. szeptember elsején hatalmas tüntetés zajlott le Budapesten. Munkát, kenyeret követeltek százezrek. A rendőrség kardlappal, letartóztatással, börtönnel sújtotta a kommunistákra és a velük együtt érzőkre.

Volt ennek a tüntetésnek folytatása a Kévély nyeregben is. A vándorgyűlésről írja a Népszava 1930. szeptember 7-i számában „... a beszéd után az általunk nagyon jól ismert rendező banda — akiket az egyesület mint kullancsot már eltávolított magáról — visszaélve türelmünkkel, akcióba lépett... Alig hangzott el a beszéd, zöld suhancok — a háttérben sunyin lapító uszítók utasítására — röpiratokat szórtak az ünnepi tömeg közé...”. ERA és más személyek neve mögé bújó jobboldali vezetők így akartak „egységet”, a kizsákmányolásba beletörődő, politika iránt érdektelen egységet teremteni.

A forradalmár turistákat nem lehetett elhallgattatni. A jobboldali Magyarság közli 1930. szeptember 16-án: „Vasárnap este egy százados telefonált a főkapitányság központi ügyeletére és bejelentette, hogy a budai hegyek között levő Ördög-órom csárda mellett kommunista gyűlés van...”

Ugyanott, lejjebb: „... Kiderült, hogy a Természetbarátok Turista Egyesülete egyik csoportja rendezett vasárnap kirándulást a Guggerhegyre és ebbe a csoportba nagyon sok kommunista vegyült... A Magyarság hasábjain már többször szóváltottuk, hogy a TTE tagjai között nagyon sok kommunista érzelmű fiatal munkás van és ezek a vasárnapi kirándulásokat bolsevista agitációra használják fel...”

A kizárások, denunciaciók, bebörtönzések még jobban összekovácsolták a baloldali tömegeket. 1930. május elsejét sokszáz fiatal munkás a Remetehegyen ünnepelte, a Mozgaskórus műsora követte az ünnepi beszédet. A selymári falnál József Attila tartott szemináriumot, persze nem hivatalos túrákon. A Rózsi-forrásnál, az ezüstihegyi kőbányában, a Jánoshegy környékén egymást követték a tömeges baloldali túrák. A kétnapos ünnepeken egy-egy pilisi, borszónyi túra felért egy pártiskolával.

A MÁV 1931 őszén felemelte a vasúti tarifát, az 50%-os turista kedvezményt leszállította, ami elsősorban a munkásturistákat sújtotta. Az OTT (Országos Testnevelési Tanács. Szerk. megj.) pedig elrendelte a TTE 4000 pengős segélyének törlesztését. De ez nem volt új dolog, mert 1928-tól több éven át semmilyen támogatást nem adtak az államsegélyekből.

Ennek ellenére a munkások filléreiből és két kezük munkájával több turista alkotást hoztak létre. 1930-ban adták át a forgalomnak a frankhegyi turistaházat, 1933-ban a soproni istenszéki turistaházat. Felépült a TTE horányi vízitelepe s számos forrás foglalása, útjelzések festése bizonyítják a munkásturisták alkotó tevékenységét.

ZSEMBERY GYULA dr.
GÖRVED
BUDAPESTEN
TELEFON: 14 82

Budapest, 1933
V. ker. 14. sz.

Természetbarátok Turista Egyesületének
jelöltjei be van az egyesületi csoportjában
jelöltjeit elvételre határozott
és munkássá be az ottani osztály
kapitányát a igazolványait.

A M. Kir. Belügyminiszter a budapesti főkapitánynak az alábbi utasítást adta: „... az utóbbi időben több föltanultól oly bejelentés érkezett hozzám, hogy egyes kirándulócsoportok vallásos énekek dalmáira osztályellenes tendenciájú dalokat énekeltek, amelyekkel megbotránkosították a jóérzésű kirándulókat. Ezekből az ismétlődő jelenségekkel arra kell következtetnem, hogy még a Főkapitány Úr rendelkezése alá tartozó területen sincsen meg a kellő ellenőrzése a kirándulócsoportoknak, amelyek között igen tekintélyes számban szerepelnek olyan ifjúmunkások és munkások, akik nagyon könnyen megnyerhetők a kommunista propaganda céljaira. Felhívom ezért Főkapitány Úrat, hogy a jövőben minden vasár- és ünnepnapon Budapesten a Főkapitány Úr fennhatósága alá tartozó körzet, valamint a környékbeli közeli kirándulóhelyeket turistáknak öltözött detektívekkel ellenőriztesse és igyekezzen pontosan megállapítani, hogy mily egyélsülethez vagy szervezethez tartoznak azok a kirándulók, akik ún. proletárdalokat és indulókat énekelnek.”

Előléptetésre számítva, fogalmazóktól a közrendőrig, kezdtek figyelni a turistákat.

„Vitéz” dr. Zurányi Rudolf rendőrfogalmazó 1931. május 18-án a következő jelentéssel kedvezkedett feljebbvalójának:

„Tisztelettel jelentem, hogy tegnap d. u. 7 óra tájban az I. ker., Guggerhegy, Glück Frigyes útján az „Oroszlánszikla” táján több 10-15 főnyi csoport turistaruhás fiatalok a Hűvösvölgy felé menekelve menetelni. A csoportok 80-100 méterre voltak egymástól és a hazafias polgárságban méltán megbotránkosítást keltő proletárnótákat harsogtak. A „Halod-e te jó proletár!” kezdetű közismert nótának dallamára például a következő szöveget énekeltek:

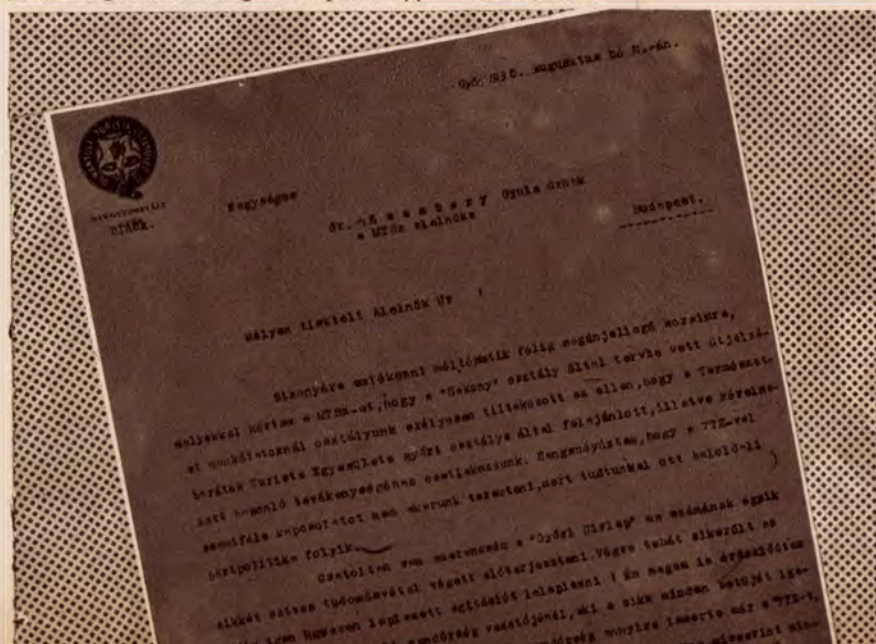
Halod-e te jó proletár, jó proletár,
[jó proletár]
Vasárnapnak vége van már, vége van
[már, vége van már]
Újból kezdődik megint a robot,
Míg a szocializmust ki nem harcolod!

A turistaházak megfigyelése országos államrendészeti érdek lenne és amennyiben a Természetbarátok Egyesülete tényleg feloszlattatott, úgy a menedékházak elvolnának kobzandók és megbízható egyesületekre bízandók” (13 évvel később ezt meg is valósították. Szerk. megj.)

Az őrszobán egyszerűbben jelentettek: „Alázatosan jelöntöm, előállítottam ezüket a marokisztákat, mert az interpellációt énekeltek!”

Volt más mód is a háborgó gondolatok korlátozására. „Pályaudvari miséket ajánlott a budapesti r. k. lelkészkező papság decemberi konferenciáján Czaplak Gyula apátkanonok, a vasár- és ünnepnapra elutazó turisták és weekendezők lelki szükségleteinek kielégítésére”, írja a Turistaság és Alpinizmus 1930. decemberi száma. A krisztusi szeretettől eltelve és a földi hívságoktól mentesen mégis könnyebb volt a csendő és erdőőr gorombaságokat elviselni és az utakat elzáró táblák mulandóságán elmélkedni.

(Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, Tiborc Zsigmond, kiegészítette és összeállította Kunsági Viktor.)

Eperjesi László: **AZ IFJÚSÁG** előre lép

a KISZ KB titkára

A magyar kommunista ifjúsági mozgalom történetében mindig ott találjuk a munka szerves részeként a túrázást, a táborozást, a KIMSZ tagjai ott dolgoztak a munkásturista egyesületekben, bevonták az ifjúságot a különböző túrákba, táborozásokba és közben szüntelenül hirdették köztük a párt politikáját.

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség a kommunista ifjúsági mozgalom legjobb hagyományait követi, amikor megalakulásától kezdve mind szélesebb körben szervezi a túrákat, táborokat. A KISZ előtt az a feladat áll, hogy a párt vezetésével, az iskola mellett, az ifjúság szocialista szellemű nevelésének fő bázisa legyen, a párt köré tömörítse az ifjúság nagy többségét. A szocialista szellemű nevelésnek pedig szerves része a turistaság, a táborozás, amely hozzájárul a minden oldalán fejlett szocialista ember neveléséhez. A KISZ, mint a magyar ifjúság egyetlen politikai szervezete, fontos feladatának tekinti, hogy a túrák és táborok szervezésével, politikai tevékenységével, a szervezeten kívüli fiatalokat bevonja a társadalmi, politikai életbe.

A párt szereplő gondoskodása folytán az ifjúsági szövetség megfelelő lehetőségeket kapott arra, hogy az állami, szak szervezeti, szövetségi vezetők, a társadalmi munkások ezreinek támogatásával hatékonyan szervezze a túrákat és táborokat. A KISZ egész tevékenységében, a munka irányításában jelentős szerepet tölt be az Országos Ifjúsági Sportbizottság mellett működő Természetjáró és Táborozási Bizottság, valamint annak budapesti, megyei, kerületi szervei, amelyek a KISZ szerveiként működnek.

A KISZ I. Országos Értekezletének határozatában olvashatjuk: „Ifjúsági szövetségünk népszerűsítse a kirándulást, a természetjárást. Segítsük elő, hogy a fiatalok megismerjék városukat, megyéjüket. Szervezzünk kirándulásokat, túrákat, táborozásokat, hogy a fiatalok minél nagyobb tömegei ismerjék meg hazánk tájait.”

E határozatnak megfelelően végezzük munkánkat, amelynek eredményeként 1958-ban, közel ötvenezer fiatal vett részt táborozásokon és sok ezer fiatal vett részt különböző túrákon. Az EXPRESS keretén belül mintegy hétezer fiatal számára biztosítottuk, hogy külföldi utazáson vegyenek részt.

1959-ben nagy számban vettek és vesznek részt fiatalok táborozásokon, túrákon. Jellemző, hogy egyedül július hónapban több, mint ötven ifjúsági tábor működött. Ez évben nagy gondot fordítottunk a nagyüzemi ifjúmunkások táborozásának megszervezésére. A szak szervezetek támogatásának eredményeképpen, tízezer ifjúmunkás vesz részt a nógrádverőcei sátor táborban. Egyre nagyobb számban kapcsolódnak be a fiatalok a természetbarát egyesületek munkájába is. A Vasas Természetbarát Egyesület 24 nagyüzemi osztályánál működnek ifjúsági csoportok. Növekedett a Természetbarát Szövetségnek leigazolt fiatalok száma. 1957-ben 2700, 1958-ban 3400, 1959-ben ideig 5100 ifjúsági leigazolt tag van. Az iparitanuló-intézetekben, középiskolákban, egyetemeken tovább szélesítjük a természetjáró szakosztályokat, a táborozásokat. Ez évben Szigligeten és Balatonalmádban 1200 egyetemista fiatal üdül sátor táborokban.

Öröndetes esemény, hogy a KISZ-bizottságok és szervezetek nagyobb része aktívan bekapcsolódott a sportmozgalomba, és tevékeny részvevői, aktív irányítói sok helyütt ennek a munkának. A KISZ-szervezetek aktivitásának további növelése, szakértelmének fokozása a biztosítéka annak, hogy továbbfejlesszük az ifjúsági természetjárást és táborozást. Nagy gondot fordítottunk eddig és fordítunk a jövőben is a tábor- és túravezetők kiképzésére. A KISZ KB péceli iskolájában ifjúsági funkcionáriusok, különböző helyen vezetőképző táborokban százak ismerkednek meg a túrák és a táborok vezetésének módszereivel.

Az elkövetkezendő időkben tovább folytatjuk az eddig végzett munkát, mindenekelőtt a KISZ-szervezetek, a kászisták aktivitását növeljük a természetbarát egyesületek ifjúsági csoportjaiban, az iskolák természetjáró szakosztályaiiban. A vezetőképzés továbbfejlesztésével, a táborozás anyagi alapjainak megteremtésével segítjük elő, hogy az ifjúság mind nagyobb tömege vehessen részt túrákon, táborozásokon. Előttünk álló megoldatlan feladat még, hogy a parasztfiatalok számára is megszervezzük a téli üdülést, a téli túrákat.

A KISZ feladata a természetjárás és táborozás szervezésében sokrétű, kiterjed az ifjúság minden rétegére. Feladataink megoldásához — úgy ahogy ezt eddig is tettük — igényeljük az állami, szak szervezeti, szövetségi vezetők, tudományos munkások, szakemberek támogatását. Tudjuk jól, hogy csak így, együttműködve, egymást támogatva és segítve fejleszthetjük tovább még szélesebb méretekben az ifjúság természetjárást, táborozását.

Természetjárás - BÉKE ÉS BARÁTSÁG

Nemrégiben zajlottak le a VII. VIT ünnepségei Bécsben. A világ minden tájáról gyűlt össze a sok ezernyi fiatal, különböző nyelveken beszéltek, de egy gondolat töltötte el őket: BÉKE ÉS BARÁTSÁG.

Amit az állami vezetők döntenek, ahogy országukat vezetik, annak minden jótéteménye vagy kára — az ifjúság öröksége. Magától értetődő, hogy a fiatalság szereti a kalandokat, megpróbáltatásokat, erőfeszítéseket, de szereti a romantikát, a békét, a nyugalmat is. Kalandok, megpróbáltatások alatt nem a háború borzalma, az atombomba esztelen pusztítását, hanem a fiatalság bő energiájának levezetését érti. Például olyant, amire több száz ifjú vállalkozott, hogy Bécsből Belgrádig kajakokkal utazik és közben sátor táborokban tölti éjszakáit, maga gondoskodik minden szükségéről. Több nemzet fainak, lányainak sokhetes együttléte pedig a barátság erős szálait fonja.

A béke és barátság eszméjét szolgálja a hátizsákos turisták cserelátogatása. A turista nemcsak a városok körútjait, műemlékeit, szépen rendezett parkjait, a nagyszerű szállodákat látja. Megismerkedik a látogatott ország munkás hétköznapjaival, látja a vidék érdekességeit, a falu dolgozóit, sokkal közelebb kerül az egyszerű emberekhez.

A turista a menedékházakban napokat tölt el együtt más népek fiataljaival. A jó öreg közmondás: az ember lakva ismeri meg egymást, itt a valóságban érzett igazságát. A nacionalista metely egyik igen hatásos ellenszere az együttlakás, más nemzetek életének, értékeinek megismerése. Ehhez csupán az kell, hogy józanul, tárgyilagosan szemléljük szomszédaink erényeit és hibáit, de ne feledkezzünk meg saját erényeink mellett hibáinkról sem. S akkor látjuk: ember és ember között csak a nacionalizmus tesz különbségeket, lebecsül egyes népeket, saját kiválóságát hirdeti.

Ez évben turistáink — az MTSZ, az Express ifjúsági utazási iroda és egyéb akciókkal — a Szovjetunióban, NDK-ban, Csehszlovákiában, Bulgáriában, Romániában jártak, s fenti országokból voltak nálunk munkások, falusi fiatalok, értelmiségiek. Megismerték nemcsak más országok természeti szépségeit, egy-egy nemzet évszázados alkotásait, új építményeit, hanem megismerték az ezeket létrehozó embert is!

Fájdalmas, könnyes volt a búcsú, amikor barátaink eltávoztak tőlünk. Egy bolgár leány heves zokogásra fakadt az állomáson, s szepegeve magyarázta, hogy milyen felejthetetlen élményt nyújtott neki ez a jutalmul kapott túra. A magyar sporttársak vendégszeretete soha el nem múló emlék lesz számára. Általános vélemény, hogy a legbensőségesebb barátság alakult ki vendégek és vendéglátók között. Bizonyos, hogy ez nem valamilyen hivatalos udvariaskodás, hanem szívből jövő érzés megnyilvánulása.

A béke és barátság szálait erősítjük, amikor a csendes hétköznapokon ki-ki a maga helyén járul hozzá a szocializmus építéséhez, hogy jövőre még több újat, még szebbet tudjunk mutatni, s még csatlásabban tudjuk fogadni barátainkat.

A NAGY KALAND

VII. LOLÓK FÖLDJÉN

Az egyhetes omejsáni túráról Csengtuba visszatérve, Csan Jü-jun igazgató elvtárs mosolyogva fogadott.

— Nyi hao, Balaszi tundzse — üdvözölt. Nos, remélem most már saját szemével is meggyőződött arról, hogy ezekben a hetekben lehetetlen az átkelés a behavazott tibeti határmenti hágókon. Én közben már szereztem is Önnek egy ingyen repülőjegyet Kunmingba.

Megköszöntem a derék igazgató gondoskodását, de szerényen megjegyeztem, hogy a repülőjegyet nem fogadhatom el.

Az omeji kirándulás csak megacélozott elhatározásomban: utamat minden természeti akadály ellenére a hágókon keresztül folytatom második fő munkaterületemre, a Jün-nani-platóra. Útközben pár napot töltök a lolo nép földjén, bejárom a Csunháj-tó vidékét, majd átkelek a vad Jangce folyón Jün-nanba. Itt egy eltűnt folyót kutatok fel, majd a híres burmai úton jutok el a tartomány székhelyére, Kunmingba.

Napokig tartó izgalmas tárgyalások következtek. Kínai barátaim újabb és újabb érveket hoztak, hogy lebeszéljenek utamról. Makacsságom, konokságom végül is sikert hozott: kezembe nyomták a bűvös sárga papírt, az utazási engedélyt.

Utam első szakaszát Csengtuból délnyugat felé Já-An városába autóbusszal tettem meg. 79 évvel ezelőtt, ezen az útvonalon indult Tibetbe Széchenyi Béla expedíciója nagy geológussal, Lóczy Lajossal. Az expedíciónak nem sikerült eljutnia Lhasszába. Batang vidékén végleg feltartóztatták őket és innen délfelé fordultak. Nagyjából az én tervezett útvonallal párhuzamosan, de attól 300–400 km-rel nyugatabbra haladtak, majd a Jangce folyón átkelve, Tali érintésével Burma felé folytatták az útjukat. Eredetileg az én útterveimben is szerepelt a dalai láma városa. A tibeti reakciók körök áruól politikája sajnos keresztülhúzta számításaimat.

Já-An városa egyébként a Tibetbe induló expedíciók, gépkocsikaravánok egyik legfontosabb bázisa. Környékén sok teát termelnek, melynek nagyrésztét öszvérháton, s ma már teherautóval Tibetbe szállítják.

Já-Anból délnyugat felé Szinjenbe, a híres kínai „azbeszt-városba” folytattam utamat. Kimeríthetetlen gazdag lelőhelyek vannak itt, a szinjeni üzemek évente 100 000 tonna azbesztet adnak a kínai népgazdaságnak.

A következő Szinjen-Szicsan közti 220 km-es útszakasz utazásom egyik legérdekesebb része volt. A kínai térképek szerint itt 4000 métert meghaladó hágókon kell átkelni és az út mindvégig a nem túl barátságos jü nemzetiség által lakott területen vezet végig. E népeket az

eddigi leírások — így Lóczy Lajos is — lolóknak nevezik.

1650 m magasságban egy kis loló falut, Nin-Ci-Pint érintettük. Itt felszereltük autónk gumijaira a hóláncokat. Kocsink nehezen birkózott meg a magas hóval. Szerencsénkre az idő lassan javult, a felhők néha megszakadoztak és havas csúcsok kandikáltak felénk.

Magasságmérőm 2300 m-t mutatott, amikor egy kis lapályon elértük Thó-Vu falucskát. Utunkat itt megszakítottuk, így alkalmam nyílt körülnézni a faluban és környékén.

Itt is lolók laknak. Magastermetűek, erős testalkatúak. Nagyon elütnek a kínaiaktól. Kujcsouban már sok helyen megfordultam jü nemzetiségű falvakban, de ezek a lolók egyáltalán nem hasonlítanak a Jangcétól keletre és délre élő nyelvtestvéreikre. Sötétbarna, csaknem fekete arcszínűek, komoly, kemény tekintetűek félelmetes megjelenést kölcsönöz a Thó-Vu vidéki lolóknak.

Néhány évtizeddel ezelőtt még nem volt tanácsos idegennek betenni ide a lábát. A Tá-Liang-sán vad hegyvidéke az előnyomuló kínaiak előtt a legutóbbi évtizedekig bevehetetlennek bizonyult. A kínaiak főleg a völgyekben telepedtek meg, de a harcias hegylakók itt is sokszor rajtuk csaptak. Az életben maradt telepéseket elhurcolták, rabszolgájukká tették, és ennek jeléül homlokukra kék keresztet tetováltak. A rabszolgatartás még századunk első évtizedeiben is általános volt a lolók földjén.

A lolók körében a nők igen nagy tiszteletnek és megbecsülésnek örvendenek. Nem egy törzsnél női törzsfők uralkodnak. Leírásokban olvastam, hogy ha egy idegen férfi loló nő társaságában van, nem eshet bántódása, háborítatlanul utazhat keresztül az országon. Ha több időm lett volna, lehet, hogy én is felhasználtam volna egy csinos loló kislány védőszárnyait e gyönyörű vidék bejárására.

De mivel erre nem kerülhetett sor, meg kellett elégednem a hivatalból kirendelt kínai kísérellemmel. Thó-Vu faluból kelet felé indultunk el. Itt már alig volt hó, s amint magasabbra kapaszkodtunk, még tovább csökkent a hó vastagsága.

Loló vadászokkal találkoztunk. Vállukon ócska mordályok, úgy gondolom, egyikért-másikért a Hadtörténeli Múzeum szép pénzt fizetne. A vadászokat egy csomó nagy fekete tibeti kutya vette körül. Kis híján múlt, hogy meg nem ropogtatták csontjaimat. A férfiak fekete turbánt, nyers gyapjúszínű körgallért viseltek, nadrágjukat térdükig lábszártkerces fedte. Ami a legérdekesebb: néhány férfi bal fülén fülbevalót viselt; egymáshoz fűzött, dió és tyúktojás nagyságú, sárga és piros színű fagyókat.

Erdő — mint általában Kínában — nagyon kevés van ezen a vidéken is. A hegyoldalakat sűrű bozót fedi, melyben jó búvóhelyet talál a tigris és a leopárd. Kínai kísérellem minden eshetőségre felkészültek, így nem

Régi kínai erőd, Thó-Vu falu mellett

Csunháj-tó, Szicsan város mellett

Loló családi képek. Balról: öreg paraszt; középen: fiatal anya gyermekével és az elmaradhatatlan pipával; jobbról: zenész „kör-gallérban”

(Szerző felv.)

hiányoztak felszerelésünk közül a modern lőfegyverek sem.

Visszatérve Thó-Vu faluba, néhány loló lányt és egy pár pipázó loló asszonyt sikerült megörökítenem. Megnéztünk néhány régi elhagyott erődöt, melyeket a kis-számú kínai telepések építhettek a garázdálkodó tibeti rablók és a hegyi lolók támadásai ellen.

Thó-Vu falu a Tá-Szüe-sán (Nagy Havas hegység, legmagasabb csúcsa a Konga-sán, vagy Minya Konka, 7590 m) és a Tyiao-Sán-Nin hegységek között mélyen belevágódott lapos nyereg központjában fekszik. Innen DNY felé haladtunk tovább. Többszöri ereszkedés és kapaszkodás után elértük az utolsó, de már hőmentes, legmagasabb hágót. Ezt 2450 m tengerszint feletti magasságra mértem be, tehát a térképek mintegy 2000 m-t tévednek a hágómagasság jelölésénél.

Nemrégén épült úton szerpentinezünk le az An-Nin-hó lapos völgyébe. Sivár körengeteg fogadott. Két oldalt, tisztaságban 4000—5000 m-es, majd fokozatosan ellaposodó hegyek kísérték. Gyakran találkoztunk vándorló lolókkal. A hágótól délre élő lolók népviselete — főleg a nők fejkendői — lényegesen eltérnek az északi lolókéitól.

De nemcsak az emberek, az időjárás is megváltozott. Az elmúlt két hónapban alig-alig láttam a napot, mely itt az An-Nin-hó völgyében úgy ontotta forró sugarait, mintha minden mulasztását egy nap alatt akarná bepótolni.

Késő délután értünk be Szicsan városába. Lehajítottam hátizsákomat a kis kínai szállodában és városnézésre indultam. Szerencse, hogy itt sem mentem egyedül. A szűk kis utcácskában 50—100 főnyi tömeg követte, főleg loló gyerekek, de sok felnőtt is. Szinte verekedés tört ki körülöttem. Mindenki legalább egyszer meg akart érinteni, s hol a kabátom ujját, hol a nadrágom szarát rángatták, kétes tisztaságú kezeikkel pedig arcomat, karomat tapogatták. Látszott, hogy kevés „fehér” ember fordul meg itt. Szinjeni kísérem és a helyi kínai biztonsági szervek emberei alig tudták féken tartani a kíváncsi tömeget...

Szicsan a loló vidék legnagyobb helye. Gyorsan fejlődő kínai város. A lolók a környező hegyekben élnek, de nap, mint nap bejárnak a városba vásárolni. A kínai párt és államvezetés bölcs nemzetiségi politikája békeséget teremtett e vidéken, ahol a múltban az egyes loló törzsek egymással is állandó harcban álltak. Mintegy Dunántúl nagyságú területen létrehozták a Táliangszáni Ji Autónom területet, melynek székhelye a Szicsantól keletre eső Csaó-Csüe városka lett.

Mikor nagy népszerűségem kezdett már túl kényelmetlenné válni, kínai barátaim tanácsára visszatértünk szállásunkra.

Az ablakból még sokáig figyeltem a pezsgő várost és a csodás panorámát. A havas hegykoszorú mögül akkor

tűnt fel a teli hold. Fialovány fénye megfürdött a közeli Csunháj-tó vizében és a visszaverődő sugarak ezüstös fátylat vontak a tájra.

Balázs Dénes

FLÄMING

Földtörténeti múlttal, évezredek lovagokkal és modern turista-alkotásokkal vegyes tarka képet találunk az NDK egyik legérdekesebb környékén, a Berlintonól délre, Lipcse irányában felelőn elterülő Fläming-körzetben és a Plane völgyében. A kis Raben községből indulunk az elszórt lakótelep fölött emelkedő Rabensteinre, amelyen az ezeréves lovagvár komor, sötét falai és terjedelmes kerek tornya állnak. A kívülről barátságatlan épület belsejében vidám élet zajlik a nyári hónapokban. 1957 óta ifjúsági szállást rendezett itt be a német demokratikus állam.

A várat a 12. században létesítette Bederich gróf, bár valószínű, hogy a szlávoknak már korábban volt ezen a csúcson fából készült erődjük. Az okmányokban említett 12. századbeli vár a szász fejedelmek és a magdeburgi érsek közötti állandó hadakozásban 1394-ben teljesen elpusztult, később azonban Hans von Oppen újra felépíttette, hogy Dietrich von Quitzow rablólovag támadásai elől védelmet találjon. Talált is, a vár erős volt, így a rablólovag kénytelen volt beérni a környék parasztságának kifosztásával.

A Rabensteinről leereszkedve a Plane völgyébe jut a vándor. Útközben egy kis kápolnát talál, a kápolna alatt egy régi kincskamra van, amelyből a kincz eszközöket a II. világháború utolsó évében ellopták. Lehet, hogy valamelyik náci körzetparancsnoknak volt szüksége rájuk. Egy 50 m mély kút mellett, amely ma kőlapokkal van befedve, a „Steller Hagen” nevű szakadékos völgybe vezet az út. Itt a jégkorszakra emlékeztet egy hatalmas vándorkő, a „grosser Rädiger Stein”, amelyet Norvégia hegyéből az Északi Sark gleccserfolyama szakított le és szállított ide sok évezredek vándorútján a brandenburgi tájra. Brandenburg tartomány egyébként is gazdag lelőhelye az ilyen vándorköveknek. Az ún. „Markgrafenstein” nagyságú megfelel egy jókora védkunyhóénak, kerületét 12 összefogódzó ember sem képes átölelni.

Raben kicsi falu, de már élvezzi a demokratikus német állam új alkotásait. Mélyreható változáson ment át a földművelés és a közoktatás, szép iskolája, modern gyermekotthona van. Ahol egykor a junkerek, Plauen grófja, Kuntz von Lochow, az anhalti és schwerini hercegek uralkodtak, azon a környéken ma 64 termelőszövetkezet és 3 állami gazdaság virágzik. Ebben az egykor elmaradottságáról ismert agrárkörzetben ma 4 középiskola, 3 tanyai és 43 általános iskola terjeszti a kultúrát.

Belzlg, a környék régi városkája szerencsésen elkerülte a pusztulást, amire a fasiszta hadvezetőség ítélte. A Vörös Hadsereg közeledtére a lakosság rábeszélte a német katonákat, hogy szüntessék be a céltalan ellenállást, kifizették a fehér zászlót és a szép régi városka sértetlen állapotban köszöntötte a bevonuló felszabadítókat.

Az Unterwegs-ből ford. Mezel Iván

Drégelyvár HOLDFÉNYBEN

Adáz Ali tábora innen ágyúzhatott azokban a szomorú napokban a nagyoroszi faluvégén, ahonnan vödörnyi friss kútvízzel bocsát most útnak bennünket a szives vasúti örné. Tán akkor is úgy villámlott az ég alja, mint ezen a holdvilágos éjszakán. Hátunk mögött a váci Naszály hegyén már kél a hold, mutatja álmos, vöröses ábrázatát, de szemben velünk, valahol a selmeci, zó-

lyomi végeken sűrűn lobban a világ, pillanatonként csap ki a felhők mögül a hangtalan villám. Hangja nincs; nem úgy, mint durrogó Ali bős táborában, jó Szondy György vára alatt az ostrom nehéz óráinak idején.

Arra ballagunk most a setétedő fák tövében, amerre a nagyoroszi pap siethetett a várba egykoron, Adáz Ali küldötteként: adná fel a várat derék Szondy György s vonulna el bántatlan minden magyarjával. A hold kékesen villog már, puha fénye sejtelmesen teríti be a tájat. Mélyek az árnyékok mögötte, a börsöny hegysoraí úgy vágnak bele a hideg-kéken derengő fénybe, mint megannyi fekete kés.

Azon a lépcsőn botorkálunk föl felé, amelyet sziklába vágtak hajdani építői a várnak s amely a török végső rohamát szenvedte, állta. Ezen a keskeny, sziklába hasított kőkapun rohantak a várba a lófarkas janicsárok s tetek pontot Drégely várának küzdelmes sorsára.

De mily békés most a vidék! Ha a távoli Szitnya fölött nem villognának a villámok s ha alattunk a mélyben nem csillognának a falvak ablakszeméi, azt hinnők, mozdulatlan a világ. Elpihentek a madarak, szél sem lebbenti a fák leveleit, a béka

elhalkult, az egész természet megcsendesedett. De nem az ember.

Mélyen alattunk, a drégelypalánki földéken traktor dorombol; valaki, szorgalmas munkás, enyhe éji időben, holdfény reflektora alatt szántja a tarlót. Dejtár fölött vonatfűtты hasít a csöndbe, tehervonat bandukol békésen Balassagyarmat felé.

Tűzünk rőt fénye felvillan, ropog a vékony ág, serceg a szalonna. Hagymás-paprikás szalonnát sütünk Drégelyvár elhagyott, füves piacán az éjjeli hold langy levegőjében. A költő sürgősen hosszút kortyint a borából, az író a kilátótorony tetején mormolgatja magában Arany sorait Szondy két apródjáról s már szedeggetjük össze Czuczor versét is igyekvő emlékezéssel. S a hold csak gurul fölfelé fáradhatatlanul az ég baka-sinján, rátűz egy-egy vékony sugarat a Kámorra, Csóványosra, a Kőember szürke sziklájának hegyére, leszalajt néhányat a vállalkozóbb sugarakból a hosszú, pázsitos völgyekbe, a fürgébbeket a patak ölébe

bújtatja s máris megcsillan a víz teteje a hideg holdfényben. Ez a fény nem melegít, csak apró csillagokat szór.

Ahogy lefelé imbolygunk-botorkálunk a kanyargó gyalogúton, úgy tűnik el lassan a vár, a szikla, a fal, a bozót. Régmúlt csaták emléke vész el hirtelen a fák komor árnyai mögött. Villanylámpánk szentjánosbogara köröz az erdő tövében, nesztelen ballagunk, ne zavarjuk az alvó erdő nyugalmát.

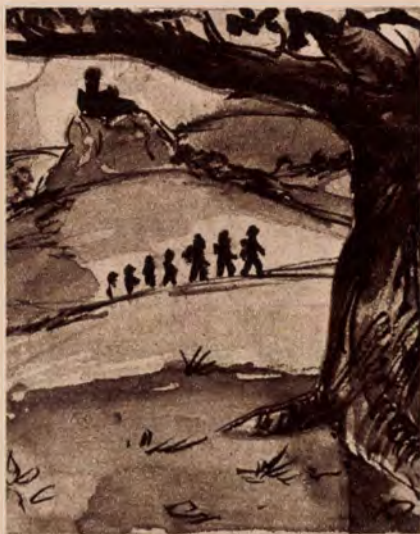
Egy őz mégis felriad, suhanva ível a holdfényes tisztáson át, békés szenderegéséből költöttük föl. Disznó is röffen a zsemlekes patakparton s tűnik el párjával a még sűrűbb bozótban. Őt lámpa fénye szűrja át kíváncsian a levelek között, de nem mozdul a vad: a különös fény óvatosságra készíti menten. Lapul a malac is, csak az Oszlopó-kút békái vetik magukat loccsanva a vízbe, megijedtek a cuppanós bakancstól.

Amde a hal alszik a kristályos vízben, meg se mozdul a kulacs kottyanó hangjára.

A Nagy völgy tisztásaira, lekaszált réteire élesen záporoz a fény, imbolygva kísér útjain az árnyék. Már hajnali harmat csillog a fűvön. Deszkáspusztá oly mélyen szunnyad, mintha maga is a holdba költözött volna. Kuttyája sem jelzi, hogy hét elszánt vándor imbolyog félálomban ablakai alatt és a friss víztől, szálló harmattól újra ébrenlétre jutva zengi a holdfényes séta szépségét bátortalan rímekben.

A költő üvegéből kibuggyant az utolsó csöpp bor is. Az egyik most fejezte be kiadós meséjét viharos tátrai útjáról, a másik kezében ketytyen a gép: holdfényes képpel próbálkozik, hátha sikerül. A fák meg-rázzák üstöküket, mintha fésülköd-nének s barátságos arccal mosolyog-nak bele a lencsébe.

S mintha e jelre várna: a messzi drégelyi vár mögött új küzdelem indul. A hajnali Nap kél harcra a hűnyő Holddal. Rózsaszínbe borul az ég alja, bíbor gömb gurul a világ mennyezetére, elfehéredik a Hold, tűnnek éles árnyai. Megrebben egy fészek, csippen a madár s váratlanul emberi, mélyhangú prüsszögés harsónája vág éket a menekülő csendbe.

A doktor áll a patak friss vizében s új napra ébredve fürdeti magát a hajnali ékes sugár zuhanyával.

Szombathy Viktor

Mit nevezünk csillagtúrának? A több, vagy esetleg egy helyről kiinduló, különböző útvonalakon haladó, de mindig egy helyre érkező túrát nevezzük csillagtúrának. Ilyen például a minden évben megrendezésre kerülő Felszabadulási Emlék-túra is.

A VASAS TE

II. találkozója

II. országos találkozóra gyűltek össze a Vasas Természetbarát Egyesület osztályai. A hagyományos találkozót ez évben a Nagytúrás pusztán tartották, hogy megismerjék a vasas sporttársak az épülő új egyesületi turistaházat. A nagyszabású találkozó gazdag programja túravezetőképző tanfolyamból, a Vasas TE 1959. évi tájékoztatói egyéni bajnokságáért folyó versenyből, fototerepversenyből, valamint Vasas vízitáborozásból állt.

Egyes osztályok már 23-án kivonultak Nagytúrás pusztára, hogy munkájukkal hozzájáruljanak a turistaház építéséhez. Az egyesület zöme, mintegy 700 természetjáró július 25-re, a találkozó első napjára vonult be. Az osztályok előre elkészített 50 sátrán kívül 30 egyéni sátor nyújtott otthont a találkozó résztvevőinek. A táborfoglalás után ünnepi táborüzenet rendeztek az osztályok kultúr csoportjainak részvételével. A színes táborüzeneti műsor kiemelkedő száma volt a Szállító Berendezések gyára gitárduójának nívós előadása, sok tapsot kapott még a „Jokó és Spigaj” sporttársak által előadott vidám jelenet. A műsor után, a kora hajnali órákig szállt a nóta a parázsló tűz maradványai mellől.

Másnap reggel ünnepi találkozóra gyűlt a tábor apraja nagyja. Bartos Gyula elvtárs, a Vasas TE főtítkára beszámolt az elmúlt év eredményeiről, a múlt évi dobogókői találkozó óta eltelt eseményekről. A beszámoló után kiosztották az 1959 évi természetjáró tájékoztatói egyéni bajnokság díjait. A bajnokság állása a következő: 1. Mészáros (MÁVAG) 2. Báthy Elemér (MÚM. 26) 3. Vasvári Viktor (MMG). 50 társadalmi aktívát kapott arany, ezüst illetve bronz plakettet jó munkája elismeréséül.

A hivatalos ünnepség után egyes csoportok a közeli hegyekbe indultak túrára, mások nekifogtak a ház építéséhez. A fototerepverseny résztvevői délidőben futottak be a táborban levő célállomáshoz, ahol sűrűn kattogtak a fényképezőgépek zárjai, mert hálás fototémát nyújtott a bográcsgulyást főző férfiak és nők csoportja, vagy a nyüzsgő táborélet.

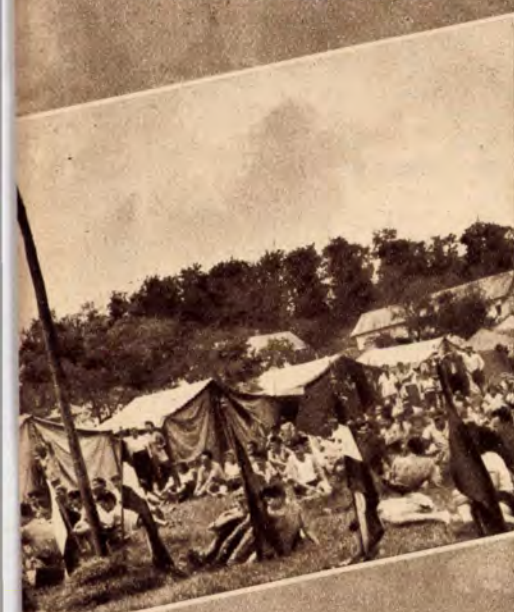
Ebéd után kisebb csoportokra oszolva indultak haza a találkozó résztvevői. Minden sapkán, mellen ott pompázott a találkozó szép jelvénye, tanúsítva a vasasok népes tömegének részvételét a hagyományos találkozón.

Kívánunk a Vasas Természetbarát Egyesületnek a következő évre sok sikerben gazdag túrát és mielőbb szeretnénk a Börzsöny térképén a vasas turistaházat bejelölni.

—dor.

Kezdődik az ünnepség, Bartos Gyula beszél
A táborozók egy csoportja

Mindjárt kigyúl a táborüzenet

A verseny egyik állomása a Sós-hegyen
Gyakorlati feladat: főzés

Sátorverési és csomagolási gyakorlat
(Gábris I., Gyarmos Gy. és Sándor Gy. felv.)

Nádasok mélyén

Vízek partján járva nemegyszer elnéztük az ingó, ringó, susogva hajlázó nádszálak rengetegét. Akadt, aki még szidta is, mert elfogta előle a szabad vízfelületek felé a kilátást... Higgyétek el kedves turista-társaim, nincs igaza annak, aki rossz szót szól a fűféléknek erre a vízi életmódhoz alkalmazkodott, kemény szárú, magastermetű fajára: a nádra.

A természet szépségeinek külön birodalmával ismerkedik meg, aki a náderdő rejtékébe hatol, s a zizegő levelek sejtelmes világának titkait kutatja.

Mindannyiunk ismerős-körében akad egy-egy víziturista, kérjük meg: vigyen el egyszer magával. Csak arra vigyázzunk, ne olyan rekordhajhászhoz társuljunk be, aki napszámba gyűrja az evezőt, mert az ilyenek elkerülendő akadályt látnak csak a nádfoltokban... Olyant keressünk, aki nem fél attól, ha az evezőjét közben tolóruának kell használnia, ki a pákások keskeny víziösvényén bujkálva fel tudja keresni a nádasok mélyén rejtőzött kisebb-nagyobb tisztásokat, a nádasok legzebb helyeit.

A vadvízek országának növény- és állatvilága egyaránt sok új élménnyel, kedves emlékekkel szolgál. Aki fényképezőgéppel indul ily felfedező útra, az megkülönbözetően gazdag zsákmányra talál.

Jóformán nincsen olyan álló-, vagy lassanfolyó vize az országnak, hol ott ne találánánk a nádat. Nagyobb nádas is akad még többfelé, ha nem is oly nagymértékben, mint volt egykor, a folyók, árterületek szabályozása előtti időkben.

A vízpartok tocsogóiban a sásfélék az uralkodók, a tőzeges semlyékekben sokhelyt ott találhatjuk a mocsári páfrányt is (*Dryopteris thelypteris*). A parti vizek káka és gyékényállományain túl, az állandó vízállásos részeken következik a nádas, melynek rendszerint egységes, tiszta állományaiban alig találunk más növényt belekeveredve. Néhol láthatjuk csak, hogy a szép fehér, nagyvirágú szulák ikapaszokodik fel reája. A nádasban levő kis tőzsemek tükrét nemegyszer a békalence (*Lemna*) apró kerek levélmillióinak smaragdzöld szőnyege borítja. Másutt a fehér tündérróza, vagy a sárga viziróza (*Nymphaea* és *Nuphar*) kerek levelei, egyes helyeken a sulyom (*Trapa nutans*) csillagosan elrendezett levélrózsái kínálkoznak tutajul a brekegő hangászművészeknek. A vízben lebegve élő hínárnövények közül talán legérdekesebb a rovaréví rence (*Utricularia*), mely csak csinos kis sárga virágait emeli ki a vízből. Itt-ott egy ma már szinte ritkaságszámba menő, kihalófélben levő érdekes növényt: a kolokán-t, vagy vízi aloé-t (*Stariotes aloides*) is megellehetjük. (Legutóbb a Badacsony közelében levő Ábrahámhegy alatt, a nádasba vívő „nyiladék” vízében találtam reá, a szintén eléggé

ritka fehérvirágú árokvirág (*Samolus valerandi*) társaságában.)

Sok érdekes növényt kínál a nádasok környéke, de talán még változatosabb az itt élő állatok világa.

Elmesélem velük való ismerkedésem egyik esetét.

A nádas mélye felé indultunk. Ahová néztünk, mindenütt nyüzsgött-mozgott a vízben a mindenféle próbó-nagyobb lények serege, csíkok, csiborok, vízipoloskák, vízikorpiók úszkáltak. Egy gyűszűnyi, ezüstösen csillogó harang körül a búvárpók maszatolt, a víz tetején molnárkák korcsolyáztak, a fejük felett zörgőszárnyú szitakötők cikáztak, legyekre vadászva. Göték, békák, kígyók, halak sokféle változatát láthattuk — némelyiket csak egy-egy villanásnyira — és már el is tűntek.

Már amikor befelé igyekeztünk a nádas felé, meg kellett ismerkednünk — ha akartunk, ha nem — a víz-környék egyik szárnyas lakójával. Úgy látszik a bóbítás bibic fészkelő helyét közelítettük meg, mert éles, jajongó sikoltásokkal úgy csapkodott le gyors bukórepüléssel felénk, mintha a kalapot akarta volna lesodorni a fejünkről. Később meg egy görbecsőrű szélkialtó kóválygott felettünk, póli-póli-t fuvolázva bánatosan csendő hangján. Mikor beértünk a nádasban levő első tisztáshoz, pittyegve, gyors úszással tűntek el onnan a sűrűs rejtékébe a fekete szárcsák, vízityúk, vízcibék. A nádiposzta szép énekét, a nádírigó kerékcsikorgáshoz hasonló éktelen karicsolása harsogta túl. Később megláttuk e madár három nádszálra erősített művésziesen kiképzett fészket is. Beljebb hatolva, a sziget fűzfájának egyik bókoló ágán még érdekesebb fészkek-remeket fedeztünk fel: a függőcinege jókora körtényi, bámulatos ügyességgel elkészített lakásában gyönyörködhetünk. Ez a cinege inkább a vízpartok lakója, de van egy másik, a barkós cinege, amelyik kimondottan nádaslakó, egész életét itt tölti el.

A sziget túlsó oldalán levő nagy tisztásról hápogások hallatszottak, óvatosan igyekeztünk megközelíteni, hogy a hangok gazdáját is megláthassuk. Meg kellett állanunk, mert a fejünk feletti ágra azurkék begyű madárka szállott és elbájolóan szép éneklésbe kezdett. (Nem ismerem, lápi fülemilének kereszteltem hirtelenjében el, de utóbb szakkönyvben megtaláltam a nevét, legfeltűnőbb sajátsága alapján „kékbecy”-nek = *Luscinia cyaneculana* nevezik az ornitológusok.) Mikor egy általunk felriasztott béka nagy loccsanással a vízbe ugrott, a félénk kis madárka is elszállott, s mi továbbosonva kikandikálhattunk a tőzsemre, ott többféle úszkáló madarat láttunk egyszerre. A hegyesbóbítajú búbosvöcsök volt közöttük a legéberebb, ezt csak egy villanásnyi ideig szemlélhettük, mert gyors lebukással máris eltűnt előlünk. A többiek is hamar észrevettek, de mielőtt elmenekültek volna, sikerült megállapítani, hogy barátéce, cigányréce és böjti- vagy csörgőréce alkotta a kis társaságot. A legtávolabbi kis csoport, amelyik felrepüléskor sípoló hangot hallatott, valószínűleg kerceruca volt. A rucatársaság felrezenésének neszére nehézkes szárnyalással egy nyakigláb szürkegém is felszállt valahonnan a tavacska túlsó széléről. Amerre ez a hosszúcsőrű a nádas mélyébe húzott, ott van a gémtanya, — mondotta kísérom. Szerettem volna oda is eljutni, de sokáig elidőztünk az ezerféle látnivaló tanulmányozása közben, a nap a nádas mögött az ég pereméhez közeledett már, előttünk nagy út volt még hazafelé, így vissza kellett fordulnunk.

Még egy érdekességgel ismerkedhettem meg, mielőtt elhagytuk nádország rejtelmes mélyét. Összerezentem reá, oly erős, mélyhangú bömbölés hallatszott az avas nád felől. Kísérom mosolyogva mondotta „csak egy bömbika”. Hallottam én már róla, hogy egy vastagnyakú kis gém kivert bilka bögésére emlékeztető hangot tud adni, de sohasem gondoltam volna, — míg most nem tapasztaltam —, hogy ezt bizony egészen szó szerint kell érteni.

Papp József

„A nap a nádas mögött az ég pereméhez közeledett már...”

TÁBOROZÁS hegyen-völgyön

Ezekben a hetekben, szerte az országban, ifjúsági táborok százai tarkították az erdei tisztásokat, a patakok partját és a Balaton bájós vidékét.

Úttörők, középszkolások, ipari tanulók, no meg az egyesületi szakosztályok csoportjait már rájötték a táborozás izére, kedves romantikájára, a kollektív együttélés nevelő előnyeire.

Köteteket lehetne írni a nyári vakáció gyönyöreiről. Szűkreszabott terjedelmünk csupán kis mozaikok közlését engedi meg. Ezek némi ízelítőt adnak a sok szép élményről.

A Bakony fő táborozó helye: a Cuha völgy. A Porva-cseszneki vasútállomás közelében ideális tisztáson, közvetlenül a patak mellett ültöttek tábori a kiskunmajsai úttörők és gimnazisták, szomszédságukban a tatabányai vajúrtanulók.

Egy éjjel, nem sokkal takarodó után, a vajúrosok lefogták a táborőrséget és zsákmányul vitték az úttörők zászlórúdját. Mint gyászmagyarok Lech mezejéről, lógó orral kullogtak a bajba került örök táborukba. Jelentésük lehangolta az úttöröket.

Aludni egyik pajtás sem tudott, mindegyik azon gondolkodott, hogyan lehetne kiközösülni a csorbát.

Hajnaltájt, amikor az ipari tanulók meglehetősen horkoltak, ügyes felderítők nemcsak saját zászlórúdjukat, hanem az „ellenség” zászlórúdját és addig diadalmasan lengő zászlaját is zsákmányul ejtették. Volt reggel könyörgés, fenyegetés, de mindez nem hatotta meg a „harcosokat”. A zsákmány, zsákmány! Szerencsére másnap kitelt a tatabányaiak szabadsága és tábori bontották. Díszes majsai küldöttség kísérte őket az állomásra, ott visszakapták zászlajukat.

Gézaházán a veszprémi leánygimnázium diákjai táboroztak. Napról napra zuhogott az eső. A kis szűnetekben bizony nem lehetett túrára menni. Idejüket úgy hasznosították, hogy befestették a turistaház virágágyait védő oszlopcskákat. Szép emléket hagytak maguk után. A tartós esőt azonban nem bírták és idő előtt hazamentek.

Többet kellene beszélni a keszthelyi általános gimnázium emlékeiről. Őket sem kegyelte a Mogyoróskertben az idő. Végül búcsútáborítást gyűjtöttek (még a szép sudár fehérgérgű táborkaput is el akarták tüzelni), majd elvonultak. Szemetet bőven hagytak maguk után!

Közben a Gézaházától félóránnyira fekvő Mogyoróskerthez megérkeztek a Villamosenergiaipari technikum diákjai. Formás táborukat a hatalmas vörösfenyők lombjai alatt helyezték el. Napi öt-öt fős váltásban adták a szolgálatot, ami vízhordásból, főzésből, Csesznekről a kenyér és tejszállításból, meg a tábor tisztításból állt. A többiek közben túráztak a Cuhában, Galya szurdokában, Ördögárokban.

Egyik éjjel „ellenség” lopakodott a táborhoz. Bizony a külső és belső elektromos védőlánc (villanypásztor, a gyerekek ötlete és készítménye) sem ért volna semmit, mert a támadók között a helyszínnel és technikai berendezéssel ismerős „áruló” is akadt. De az őrség éber volt és az apró neszekből észrevette, hogy valami készül. Egyszerű dolog következett: lefűltek az „ellenséget”.

Ördög réten a Győr-Sopron megyei úttörő tábor, szemben vele a kecskeméti úttörők tábora fogad be nagyszámú pajtást. Szép a táboruk, csak éppen az nem helyes, hogy a tábor a jelzett turistaútra került és az éber örök nem engedik keresztül a turistákat. Ezen sokáig nem lehet bosszankodni, mert ahogy a szurdokba érünk, meg-hökkentő a bő víz, s bakancsokat levetve lehet csak tovább haladni.

A Kőpince-forrásnál a legtarkább a kép. Itt a devecséri járás úttörői, amott a budapesti textilipari technikum tanulói, a dombtetőt pedig a testnevelési főiskolások szállták meg. Fakanállal éppen a fedőkön harangoznak ebédre. Gyülekeznek a fiúk és lányok, a patak közelében telepített konyháknál.

Vidám az élet a táborokban, életre szóló élmény a jutalom.

A vándor közben a helyneveken is elmereng. Az érthető, hogy Eszterházy gróf gyermekeiről nevezte el Gézaházát, Imre és Flóra majort. Még az is érthető, hogy ezek az elnevezések a mai napig fenn maradtak. De az már furcsa, hogy manapság az Ördögátat „Gizella átjárónak”, az Ördöglyukat „Éva-barlangnak” nevezték el. Melyik Éva és Gizella, milyen érdemek alapján kapta ezt a megörökítést?

Krónikás

Kerékpárral a Velencei-tónál

Tizenkét kerékpáros szállt nyeregbe, hogy részt vegyen a Vasas Természetbarát Egyesület által hirdetett „Velencei jelvénytulajdonos túrán”. A 12 lelkes sporttárs a Mechanikai Laboratórium kerékpáros alosztályának színeiben indult a győzelmi trófea megszerzéséért.

A borús idő, mely az induláskor sem sok jóval kecsegtetett, nem szegte kedvét a vállalkozóknak. Vidáman, énekelve hagyták maguk mögött Budapestet, Érdet, Martonvásárt, Velencét, valamint a sűrű felhőket és verőfényes napsütésben futottak be a célállomásra — Gárdonyiba.

A túravezetőség jó szervezésének tudható be, hogy a Vadkacsa turistaház előtt katonás sorba emelt sátrak és a konyha felől incsliklandozó illatok fogadták a kerékpáros vándorokat.

A festői környezet kényszerítő hatására, a sietve bekapott reggeli után csónakra szálltak az országot járól és felkutatták a Velencei-tó nádrengetegében fellelhető valamennyi utat. Feledhetetlen élményt nyújtott az alkonyatkor lebukó nap visszképe a tó síma tükrében.

Másnap reggel egyik csoport a Meleghegy és környékének bejárására indult. A kis csoport meglátogatta a pákozdi emlékművet, ahol lerótták tiszteletüket hős honvédek emlékének. Innen pedig fel Sárhegy, Pákozdvár érintésével a Likkaskőhöz. Megtekintették a híres nadapi szentezési ősjegyet is. Jeney Dénes túravezető Sukoró és Nadap térségében igen nehéz terepen — vízmosások, szakadékok, lejtők tarkította úton vezette kerékpáros csapatát. Sukoró alatt két sporttárs, megelégedve a megerőltető karikázást, visszafordult. A többiek még tovább járták gépeikkel a fásztót terepet.

A Mechanikai Laboratórium kerékpáros természetjárói újabb igen szép élménnyel gazdagodtak. Elmondhatják, hogy nehéz, de igen szép feladatot oldottak meg. Megérdemlik a jelvényt.

PEDAL

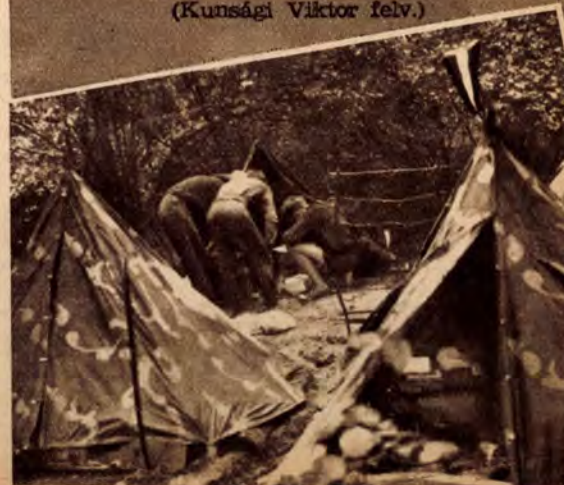
Sorakozás az ebédhez a kiskunmajsai táborban

A Kőpince-forrásnál a konyha, lent a dombtetőn a testnevelési főiskolások tábora

Műsoron kívüli feladat: darázsfogás a villamosenergiaipari technikum élelemsátrában

(Kunsági Viktor felv.)

A budapesti úttörők életéből

Az elmúlt iskolaévben 126 úttörő végezte el a túra-vezetői tanfolyamot a zuglói Úttörőházban. Ezek a pajtások képezik a zuglói úttörő természetjárók magját. Túráik alkalmával példamutató rendszeretéről tettek tanúságot. A végigjárt útvonalon a rendetlen kirándulók által otthagytott szemetet felszedik és elégetik. Vigyáznak, az oly nagyon szeretett erdők és mezők tisztaságára. Az ifjú túravezetők széleskörű ismereteket szereztek a tanfolyamon, ismerik a térkép kezelés fortélyait, biológiai és közettani ismereteket sajátítottak el. Élvezetes és oktatójellegű túrákat tudnak már vezetni. A zuglói pajtások nemcsak természetjárásban jeleskednek, hanem tanulmányi eredményeiket is igyekeznek javítani, az a pajtások elve: rossz tanuló nem érdemli meg, hogy természetjáró lehessen.

Vízen, levegőben, földön és föld alatt kutatják a természet érdekességeit a IX. kerületi Kutató Gárda pajtásai. A Gárda naplója és a pajtások beszámolója alapján sok érdekes élmény derül ki.

Vízitúrát vezettek Budapestről — Bajáig. Erről a Gárda 3. sz. harcparancsa így ír:

„A vízitúra előkészítéséből a Gárda dicséretesen kivette a részét. A vízitúra célja: földéríteni és megismerni a Budapest—Baja Dunaszakaszt és a fontosabb partmenti helységeket. Feladat: a Gárda fegyelmét tovább javítani. A vízitúra sikeres végrehajtásához magasfokú fegyelmezettség és közösségi szellem szükséges. A vízitúra sikerére érdekében megparancsolom az úttörő törvények szigorú betartását, a gárdavezető és az őrvezetők utasításainak maradéktalan végrehajtását.”

Nagy élményben részesültek a pajtások, amikor a Gárdavezető pajtás repülni vitte a gyerekeket. 4—500 méter magasságból gyönyörködtek az apró házak és a patakká zsugorodott Duna varázslatos képében. Büszkén sügták meg a pajtások, hogy a repülés során senki sem kérte a nevezetes zacskót.

A Gárda tagjai régi barlangkutatóknak számítanak. 1957-ben írták fel először a Mátyáshegy egyik barlangjának falára a Gárda jelét, azóta már több, mint hét szép barlangi túrát tettek a pajtások.

Szép munka folyik a XI. kerületben. Előre pajtások, sok új és eddig ismeretlen terület felkutatására!

Nem hiába laknak a hegyek tövében az óbuda-i pajtások, a kerület összes iskolájában működik természetjáró szakosztály.

A Garibaldiról elnevezett csapat májusban érdekes akadályversenyt rendezett, ahol kicsiben lejátszották az 1919-es salgótarjáni csatát és az 1919. május 1. eseményeit. Így kötötték össze a természetjárást a történelem megismerésével.

A Fényes Adolf utcai iskola természetjáró úttörői javaslatára a kisdobosok próbáztatását kirándulással egybekötve a Hármashatárhegyen rendezték meg.

A kerület úttörői ezen a nyáron az ország nagy részét meg akarják ismerni. Országjárást szerveznek, aminek keretében Dél-Dunántúl, Pécs, Balaton megismerése a cél. Hazánk történelmének megismerése érdekében felkeresik a történelemből ismert helyeket, így felkeresték Drégely várát is, itt felelevenítették a vár ostromát.

A nyári szünidő leteltével lesz mit mesélni egymásnak. Sok szép és új vidéket jártak be ebben az évben az óbudaiak.

Apró, kis mozaikok ezek úttörőink életéből, de hűlőkre megváltozott fiataljaink életének, hazaszeretetének. Boldogan látjuk, hogy gyerekeink jó úton haladnak és felnőtt korukra méltó tagjai lesznek szocialista társadalmunknak.

Sándor—Halácsi

Balatoni úttörő tábor

Síófok legszebb helyén, a part mellett többszáz hatalmas sátrat látunk. Nyílegyenes sorokban, nagy bekerített területen, árnyas fák alatt épültek.

— Nagyszerű lehet itt a munkásöröknek — mosolyogtunk a tábor kapujában álló géppisztolyos őrre.

— Az igaz, jó itt — csakhogy ezt az óbudai vörösnnyakkendős úttörő gyerekeknek építettük.

Így tudtuk meg, hogy a Balaton legnagyobb úttörő sátotáborában kéthetenként kb. 200, összesen több, mint ezer gyereket táboroztat a III. kerületi munkásörség.

A sátrakban villany, a tábor területén vízvezeték, zuhanyzó, jól felszerelt konyha, és ebédlő van. A parancsnoki sátrat katonai rádióvevő berendezéssel, lemezjátszóval, mikrofonnal, magnetofonnal szerelték fel. A műsort és a parancsokat több, fára szerelt hangszóróval közvetítik. Ezek közül az egyik a Balaton felé irányul, a fürdőző gyerekek így jól hallják a közleményeket.

Kényelmes sodronyos ágyakban alszlik mindenki. Rengeteg könyvvel, társasjátékkal, sportfelszereléssel bővelkedik a tábor. Csaknem minden gyereknek jut saját használatra egy úszógumi — magyarázta Valovits elvtárs, aki körül vezetett minket.

— Milyen az élelmezés?

— Kétnaponként vágunk disznót, a közeli termelőszövetkezetből kapunk friss tejet, gyümölcsöt és más nyersanyagokat.

— Kell-e fizetni a gyerekeknek?

— A legnagyobb részük nem fizet, vagy csak minimális összeggel járul hozzá az ellátás költségeihez. A csapatok többsége már az év folyamán megkereste a táborozáshoz szükséges összeget: pl. az Erdőalja úti úttörők saját műhelyükben készített játékaikat adták el, hogy pénzhez jussanak — szolt közbe Lakatos elvtárs, a munkásörség parancsnoka.

Lakatos elvtárs, aki különben régi óbudai lakos, elmondta még, hogy a III. kerületi Munkásörség jelenleg kétszer annyi óbudai úttörőt táboroztat, mint amennyi budapesti gyereket nyaraltattak Horthyék pl. 1927-ben. Ekkor ugyanis 503 üdültetést tudtak kimutatni egész Budapesten. Ezek többsége cserkész, nagyrészt jómódú, fizető szülők gyereke volt. Óbudai alig akadtk köztük. A Balatonhoz kevesen jutottak. A többség Budapesten maradt, Bizonyára mosolyognak a Raktár és Kisceli úti tanulók, hogy valamikor az ő iskolájukban és a többi kültelki iskolákban is üdültettek pesti gyerekeket. Szép kis nyaralás lehetett az — gondolhatják most az úttörők — pedig abban az időben boldog lehetett az is, aki oda jutott.

1935-ben az óbudaiaknak szerencsájük volt. Összesen 36-an kerültek vidékre. A Kövi Mária egyházközség Balatonmária fürdőre 20, és József királyi herceg alcúti jószágkormányozóságába 16 kislányt vitt.

Amíg Lakatos elvtárs a rosszízű multról beszélt, a körülöttünk álló munkásörök öklei keményebben szorították meg a géppisztolyt. Bizonyos, hogy ezek a felfegyverzett munkások minden körülmények között biztosítani fogják gyerekeinknek a Balatont, a boldog életet.

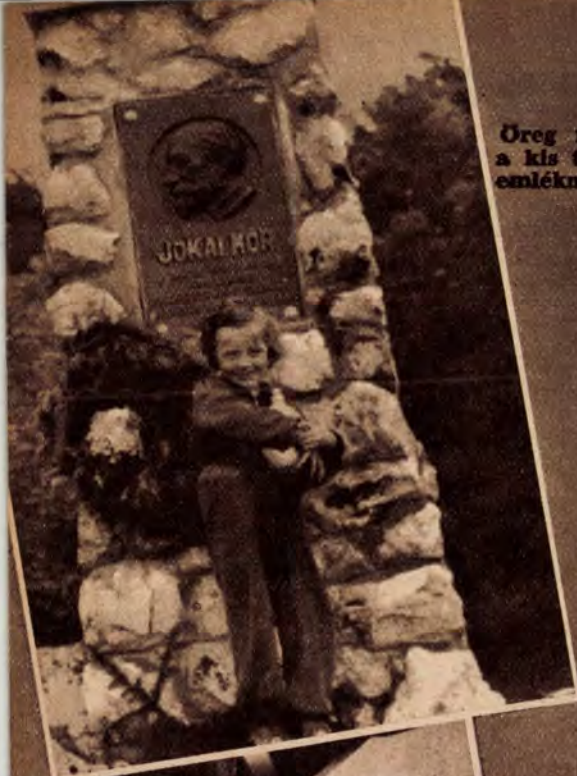
Deli Károly

1. Nyári örömök a táborban
2. Gumí tutajon Baja felé
3. Úttörők az eget hódítják
4. Egy kis hétközi próba
5. Munkásörök az úttörőkért
6. Eligazítás a síófoki mólón
7. Kétlábás „görgökön” kerül a ladik a vízre
8. Tengerre kis magyar

(Deli K., Kutató Gárda felv.)

Oreg mesemondó és a kis táborozó. Jókat emlékmű az Orvénykőn

Csendélet a táborban

Szívet szorító pillanat: búcsú a zászlótól
(Rakó J., Várnai B. felv.)

Felsőtárkányban vertek táborot a kunhegyesi úttörő pajtások, hogy kipihenjék az egész tanév fátalmait és jól megérdemelt jutalmul élvezhessék a bükk-hegyek szépségeit.

A tábor-építéssel kapcsolatos rengeteg probléma megoldásában mindenütt segítségre találtak. Munkásor elvtársak állították fel a sátrakat, erdészek adták a fát és a Berva gyár segítette az élelmezés problémáit megoldani. A kisvasút minden nap — talán szabálytalanul — megállt a tábor mellett és átadta a Berva-gyári ebédet tartalmazó edényeket.

A táborozás programja igen gazdag. A táborozók fénye mellett a pajtások olyan emberekről beszéltek, mint a tábor névadója, a kunhegyesi munkáshős: Füleki János. Szerveztek találkozót a környéken táborozó pajtásokkal, akikkel a "búcsi VIT-ről és a népek barátságáról" beszélgettek. És nem utolsósorban a környék gyönyörű hegyeinek bebarangolása szerepelt. Megmászták a Várhegyet, megfürödtek a síkfőkúti tóban és legszebb emlékeik közé tartozik az egri kirándulás, ahol az ősi város minden nevezetességét igyekeztek megnézni.

Sokat szórakoztak, pihentek és tanultak a pajtások ebben a táborban. Megérdemelték, az iskolában is jól tanultak.

Vidám nótaszó veri fel a Tótfalusi völgy csendjét. A rákoscsabai Bányay Júlia úttörőcsapat sátrai lepték el az egyik magaslatot. A táborot a lányok kis sziklakerttel, virágokkal, sőt apró vízesésekkel díszítették fel. Nem hiába nevezik őket a Bükk szerelmeseinek. Második éve táboroznak a Bükkben. Hagymánnyá vált, hogy a táborozás utolsó napján természetjáró akadályversenyt rendeznek, amin a túrákon, próbákon tanult kérdésekről adnak számot. A tábor látogatói elismeréssel szóltak a tábor vezetősége, a pedagógusok és szülők munkájáról, de a gyerekek is bebizonyították, hogy munkájuk nem volt hiába való. *Rakó József*

Búcsútáborozás

A Lencsés-forrás melletti tisztáson magasra csap a táborozók lángja. A tűz körül a Dunakeszi II. Rákóczi Ferenc úttörőcsapat pajtásai ülnek. Meghatottság csillog a szemükben, mert ezen az estén, búcsúszünet kell a táborozás, egymástól és az oly nagyon megkedvelt Bükk-től.

Ezekben a percekben a tábor vezetősége is az itt eltöltött kellemes napokra emlékezik. Újból felelevenedik a táborral kapcsolatos összes élmény, esemény.

Mikor megérkeztünk a tábor területére, a sátrak és felszerelési tárgyak egy része a táborhelyen, a többi lent az országút mentén volt felhalmozva. Első feladat volt az utóbiaknak felszállítása a táborhelyre. Szinte emberfeletti munkát rótt a pajtásokra a meredek lejtőn a nehéz anyagok felszállítása. Bizony voltak ekkor még olyanok, akik húzódoztak a munkától, de amikor látták, hogy így nem lesz fedél a fejük felett, hamarosan ők is buzgóbban fogtak a munkához. Az első napon a sátrak és a konyha volt a fő gond, a következő nap a kerítés és a sátorkapu felállítása után elkészült a tábor. A kirándulásokról nem győznénk beszámolni, habár minden pajtás naplót írt.

Örömmel tapasztaltuk, hogy sikerült eredményeket elérnünk a munkára való nevelésben. Sok pajtással szeretettük meg a fizikai munkát (táborépítés, favágás, stb.). Másik nagy eredmény: az őrskőn belüli kollektív megszilárdulása. A pajtások megvalósították gyakorlatban is az „egy mindenkéért, mindenki egyéért” elvet.

Nem utolsósorban igen sok történelmi, földrajzi, biológiai és turista ismerettel gazdagodtak a tábor résztvevői.

Köszönetet kell mondanunk a Dunakeszi Vagongyárnak és Ritz Sándor elvtársnak a sok anyagi segítségért és a táborban végzett munkájáért, mert segítségükkel tudtuk ilyen széppé tenni a pajtások táborozását.

Míg ezek a gondolatok jártak az eszünkben, a lobogó fahasáboliból izzó parázs lett, s a pajtások ajkán felhangzott az utolsó dal: „Szellő zúg távol, alszik a tábor...” Az ének végén a kürtös megegyeszer, utoljára megfújta a talkarodót, s kürtjének hangjából kiérződött, hogy ő is búcsúzik ettől a csodálatos két héttől, a táborozástól és a Bükk vadregényes tájaitól.

Várnai Béla
tanár

Úttörők a Dunán

A Újpesti Úttörőház Kossuth Zsuzsa víziút-törői nagy fába vágta fejszéjüket. 17 napos víziút-rát terveztek Esztergontól Mohácsig. Az Úttörőház valamennyi szakköre részt vett az előkészítő munkálatokban. Saját műhelyükben készítették az evezőlapáttól kezdve a gyékényszőnyegig a vízitúra felszereléseit. Július 20-án ke-rekedett fel a csapat, hogy vasúton felutazzék Esztergomba. A ladikok csak két nap múlva ér-keztek utánuk.

A megérkezés után az esztergomi úttörőház sportpályáján a fiúk sátrait verték fel egyenes sorokban, a lányokat az úttörőház egyik szobá-lyában szállásolták el. Első nap a tábor ren-dezésével telt el, így csak másnap indultak város-nézésre. A Bazilikától kezdve a legújabb ásatá-sokig minden nevezetességet megnéztek. A csó-nakok megérkezéssel megváltozott a program is. Evezési gyakorlatokat végeztek és délután 2—3 órát a strandon töltöttek. A kisebb pajtások a vízből mentést, a nagyobbak az ugrótoronyból ugrást gyakoroltak. Meleg barátság szövődött a környéken táborozó szegedi, illetve battonyai pajtásokkal, akikkel közös sétákat tettek.

Sajnos, a tervezett 3—4 napos esztergomi tar-tózkodás a Duna magas vízállása miatt, 7 napig húzódott el. A kényszerű maradás idejét a paj-tások további kiképzésével töltötték. Megszok-tatták a pajtásokkal a lapát fogását, a kemény evezőpadot és megszilárdították a fegyelmet.

Végre hosszú várakozás után apadni kezdett a Duna. Megkezdődött a berakodási és kiszállási gyakorlatok sorozata. A tábor lebontása után hétfő reggel a csapat vízre szállt, hogy az oly régen várt víziutat megtegye. Vidáman szár-nyalt a dal a fehér matróz sapkák alól:

A megyeri kikötőben áll egy hadihajó,
Közepében, két végében nemzeti szín zászló.
Fújja a szél, fújja,
Hazafelé fújja
Az újpesti, víg úttörők mennek hajózásra.

A indulás napján egészen Szentendréig hajóz-tak le. Az útközben érintett nevezetesebb part-menti falvakat csak futólag tekintették meg. A szentendrei táborozás utáni nap délutánjára már az Újpesti révnél kötöttek ki. A készletek kiegé-sztése után, másnap hajnalban indultak tovább. Az ébredező város elhagyása után, erős tempó-val haladva Ercsiig jutottak. Itt örsönkénti fő-zést rendeztek. A legjobban a Gém örs járt, mert útközben a csónakukba egy kb. 3 kg-os ponty ugrott be (tettéknek oka ismeretlen), s így ők rántott halat vacsoráztak.

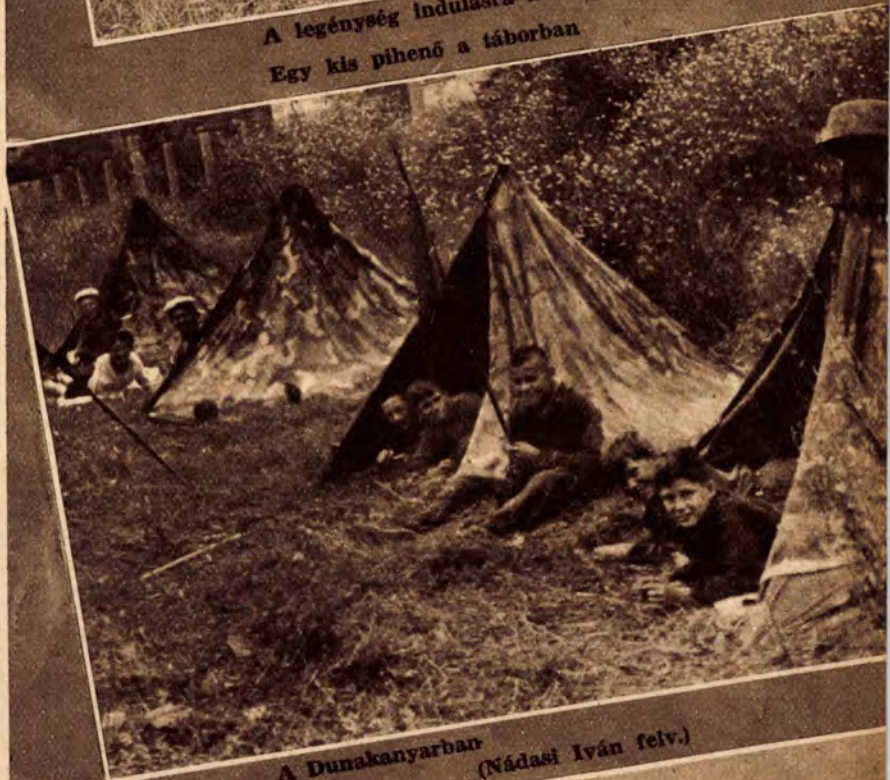
Másnap, kora hajnalban indultak Sztálinváros felé. A jó É—ÉNY-i szelet kihasználva evezőre szerelt sátorlap segítségével vitorláztak egy jó darabon. Sztálinvárosban egy napot töltöttek, a város megtekintése után még a Vasművet is meglátogatták, ott a martinkemence hős kohá-szai tiszteletére kürtszóval búcsúztak.

Az új várost elhagyva Paks—Gemenci erdő—Baja útvonalon haladtak a végcél: Mohács felé. Sajnos, a megáradt víz miatt sok értékes nap veszett el Esztergomban, és így nem tudták a vízitúrát az eredeti terv szerint végrehajtani, de a pajtások naplójából azt olvashatjuk, hogy mara-dandó élmény, szép emlék ez a vízitúra.

Nádasi Iván

A legénység indulásra kész
Egy kis pihenő a táborban

A Dunakanyarban
(Nádasi Iván felv.)

Természeti járó

Járás és biztosítás havon és firtven

Nincs helyünk, hogy alapjaitól kezdjem a hó és jégtechnika ismertetését. Sok szakkönyv kimerítően tárgyalja ezt. Inkább az alapvetően fontos és a könyvekben esetleg le nem írt dolgokat ismertetem, különös tekintettel a magyar edzéslehetőségekre. Mint már említettem, jégre a sziklamászáshoz szükséges képességeken kívül több kell. Nagyobb tudás, elméletben és gyakorlatban. Nagyobb jártasság a gyakorlatban, ügyesség az iskolázásban.

Az elemi ismereteket Franz Nieberl, Josef Ittlinger és V. M. Abalakov könyveiben találjuk meg. Zsigmondy-Paulcke: „Die Gefahren der Alpen” című könyvének alapos ismerete nélkül pedig ne is gondoljunk hó és jégtúrákra.

A mi telünk és terepeink természetesen igen korlátolt lehetőségeket adnak az edzésre. Eppen ezért minden adódó lehetőséget fel kell használnunk. Talán meg sem kellene említenem, hogy akl nem siel, az ne is gondoljon hóúrára. A hóval megismerkedni, vele összebarátkozni, azt megszeretni, kiismerni csak sifelő, sőt síversenyző tudhat. Tehát hazai sielés közben is gondoljunk a magas hegyekre. Felfelé menetben, de síkon is, különösen az összefutó mély hóban igen jól gyakorolhatjuk a havonjárást.

Ne lépünk hosszút, ez igen fáradságos. Lábnkat ne emeljük ki teljesen a hóból, a felső laza rétegben, ahol már alig van ellenállás, csúsztatásként töljük előre. Leleléskor ne helyezük át azonnal testsúlyunkat, hanem préseljük össze a talpunk alatti havat annyira, hogy ha teljes súlyunkat óvatosan áthelyezzük, a hó ne rogyjon le mélyre alattunk. Szokjuk meg ezt a járásmódot, sok beszakadást és felesleges fáradságot fogunk vele megtakarítani. Ha többen vagyunk, mindig ugyanabban a nyomban haladjunk s gondoljunk arra, hogy az utánunk következőnek is jól esik ha ép nyomba léphet.

Igen hasznos gyakorlat télen meredek hólejtőkön hátzakkal és vállunkon hordott sílécceikkel, lépcsőket rugdalva a hóba haladni felfelé. Lesiklás után ne menjünk fel sível a lejtőn. Csatloljuk le a gyakoroljuk felfelé a meredeken való járást.

Meredek hófalon biztos mély nyomot készítsünk s ne dőlünk be a hegy felé. Itt alapvető szabály: testet egyenesen (függőlegesen) tartani. A jégcsákány csak segítségül szolgáljon, ne azzal és azon kapaszkodjunk. Nemcsak csúnya, de veszélyes is. Sem mély hóban, sem lavina-veszélyes helyen ne haladjunk szerszénben, vagy a lejtőt keresztezve.

Lefelé menetben, nagy meredéken a hegy felé fordulva, háttal lefelé haladjunk, csákányunkat minden lépésnél oly mélyen szúrjuk be, amennyire csak tudjuk. Laza havon, bizonytalan terepen, kisebb lejtőn is így használjuk csákányunkat.

Fagyott firtre gyenge lejtőn óvatosan lépünk, hogy be ne szakadjon. Meredeken erélyes rúgással igyekezzünk minél mélyebb és biztosabb lépcsőt kialakítani.

Ha a megfagyott hófelszín oly vékony, hogy majd minden lépésünkkel betörük, ne kísérletezzünk a felszínen való járással. Könnyed rúgással szakítsuk át a felső kérget s utána a már ismertetett testsúlyáthelyezéssel lépéssel haladjunk.

Nem túl meredek hólejtőn igen gyorsan lejuthatunk, ha a szükséges merészséggel, lélekjelenléttel, erővel és — természetesen — gyakorlattal rendelkezünk. Jó sítchnika igen nagy előnyt jelent. Csak sziklamentes és messzire jól belátható terepen ajánlom a következő módszert: jégcsákányunkat amennyire lehetséges oldalra tartjuk s álló helyzetben, zárt lábbal, csúszva elindulunk lefelé. A csákányt mindkét kézzel leszorítjuk a hóba s ezzel szabályozzuk a síklás sebességét. Vigyázat! Felbukás végzetes lehet, tekintettel arra, hogy majdnem mindig fejfelé esünk előre s így síklunk lefelé egyre sebesebben. Tehát, a legnagyobb figyelemmel vizsgáljuk az előttünk levő terepet. Apró befagyott kő, hirtelen terepegyenetlenség mind bukást okozhat. Természetesen ezt a lesiklást hágóvással megtenni nem lehet, jég pedig nem szabad.

A hó és jégtúrák rendszerint igen hosszúak s azonkívül a forró déli nap által meglágyított hó nehezen járható és lavina-veszélyes is. Tehát a túrákat ajánlatos a kora délutáni órákban befejezni. Az időtakarékosság tehát itt igen fontos tényező. Legtöbb időt természetesen a koral indulással nyerjük. Itt fokozottan érvényes az a sziklamászásnál is bevált szabály: soha nem indulhat el elég korán! De igen sok időt nyerhetünk a biztosítás nélküli járással. A hágóvas bizonyos hártárig feleslegessé is teszi a biztosítást. Azonnal kezdjük el azonban a biztosítást, ha a kötéltársaságnak csak egyetlen tagja is bizonytalannak érzi magát.

S a legkomolyabban óvok mindenkit a látszatbiztosítástól. Ez nemcsak a biztosított életébe kerülhet, hanem a biztosítóéba is.

Alapkövetelmény a jó állás. Csákányt a lehető legmélyebbre leszurni. Vigyázat! A lejtő és a leszúrt nyél egymással minél kisebb szöget képezzen. Minél jobban kiáll a csákány, annál jobban megtámasztandó. Rálépéssel, lábszárral, combbal nyomjuk a hegy felé. Sokan különféle módon áttekerik a kötelet a csákány nyelén és vasán, én azt ajánlom, fogjuk meg a nyél mögött simán áttett kötelet két kézzel. Ne higyjünk semmiféle — fényképeken és filmen látható — elegendős biztosításban. Társunk esetleges zuhanásakor azonnal dőlünk rá teljes testsúlyunkkal a csákányra, hogy kiszakadását megátolhassuk. Ha addig késztyű nélkül is voltunk, biztosításkor azt okvetlenül húzzuk fel. Mindezt — biztosított haladást, biztosítást és megtartást, télen idehaza is gyakorolhatjuk még a Pilsben is, de különösen a Börzsönyben találunk ehhez jó terepet.

Újabbban egyre inkább tért hódít a sziklamászásnál megszokott vállon keresztül való biztosítás. Ez ugyanúgy történik a havon, ill. jégen, persze itt igen biztos állás és hágóvas is kell hozzá. A leszúrt csákányra az önbiztosító hurok kerül. Ezt az előbbi biztosítási módnál is tegyük meg. Végül pedig: a legnagyobb mérvű elővigyázat és gondosság is csak éppen hogy elegendő, bármiféle biztosításmódot is válasszunk.

Bucsek Henrik

A POZITÍV KÉP

A hosszadalmas előzmények után joggal türelmetlenkedik az amatőr, társal val együtt: mi lesz már a képpel? Mikor látjuk mindnyájunk számára érthető kivitelben turánk emlékezetes pillanatait, felejtethetetlen szépségű tájait? Mert bizony az előhívott negatív maga, furcsa tünemény! Fekete arcú turistatárs mered ránk üres fehér szemgolyókkal, idegen torz vigyorral, háttérben fehér folttokkal tarkított hegycsúccsal.

Papír pozitív képek készítésének leggyorsabb módja a másolatok, az ún. kontakt-kópiák készítése. Meg kell jegyeznünk, hogy ez esetben elvitathatatlan előnyhöz jutnak a 6X6, főleg a 6X9-es negatív méretű gépek tulajdonosai. Kis anyagi megterhelést jelentő felszerelés beszerzésével, rövid úton elsajátítható gyakorlattal, másolás útján élvezhető méretű képet tudnak előállítani saját „fűrűdöszoiba laboratóriumukban”.

Másolás alatt azt értjük, amikor a fotópapír fényérzékeny réteget közvetlen érintkezésbe hozzuk a negatív emulziós réteggel (matt oldal) és azt a negatívon keresztül valamely fényforrásból származó fehér fényvel rövid ideig megvilágítjuk. A papírt ezután előhívjuk, majd rögzítjük. A papír és a negatív egymáshoz simulását másolókerettel vagy másológéppel biztosítjuk.

A másolókeret kemény fából készített keret, sülyesztett üveglappal és csuklós, posztóval bevont falbetéttel. A másoló gép egy ilyen fakeret alá épített doboz, melyben fehér és vörös lizzo van elhelyezve. Utóbbi a negatív és a papír helyes elhelyezésének ellenőrzését teszi lehetővé. Hogy a két felszerelési tárgy közül melyik előnyösebb, arra nehéz választ adni. Az egyszerű keret olcsóbb és könnyen elfér egy hátizsákban a többi holmi mellett. Így szükség esetén hosszabb túrán velünk lehet. A doboz több kiadást jelent és nagyobb terjedelmű, viszont a munka igen kényelmes vele, gombnyomással kapcsolhatjuk be és ki az expozíciót jelentő fehér fényt, mely lehet állandó erősségű, illetve tetszés szerint szabályozható.

Másolatok készítéséhez minden esetre be kell szereznünk pozitív előhívót és rögzítőt. Mindkettőt hígításra, illetve feloldásra kész állapotban árusítják szaküzleteink. A vegyszerek elkészítését a velük járó utasítás szerint végezzük. Ajánlatos két olcsó műanyag tálka beszerzése is, melyekbe megfelelő jelzés segítségével mindig azonos fűrűdőt töltünk.

Most még másoló papírra is szükségünk van. Az elárúsító azonban kellemtelen kérdést szögez a gyanútlan vásárló mellé: melyet? Iparunk fotó-cikkék terén elírt fejlődése igen nagy választékra nyújt lehetőséget. A papírfajtákban való válogatás azonban éppen olyan tapasztalatot kíván, mint a fotózás más területén. Hogy ebben is segítsünk, azt javasoljuk kezdő amatőrtársainknak, fehér fényes vagy fehér matt papírt kérjenek. A fényes felületű papírra olyan képek kerüljenek, melyeken a víz is jelentős szerephez jut, beleértve az erős felvételeket is. Ezzel ugyanis a víz csillogását fokozhatjuk. A matt papírra pedig személyi, zsáner, táj, város és téli képeket készítsünk.

BELLER IVÁN—BRETT PÁL

OSZI TURÁKHOZ

szerezze be a

MECSEK KALAUZT

Kapható az összes könyvesboltokban.

Ára 28 forint

Nemzetközi H * I * R * E * K

Az Eiger-katasztrófa epilógusa

Két év óta függött az Eiger északi falán Stefano Longhi olasz alpinista holtteste saját kötelén, amellyel vállalkozása utolsó szakaszán, ahonnan továbbjutni nem tudott, a falhoz lánccolta magát. Társát még sikerült annak idején felhúzni a csúcsra és visszaadni az életnek, a további mentéskísérletet azonban a hirtelen beállott hóvihár miatt fel kellett adni. Azóta több kísérlet történt a nehezen megközelíthető holttest elszállítására, míg végre ez év július 9-én két svájci hegymászó a csúcsról leereszkedett az északi falon és 350 méterrel a csúcs alatt elvágta a nylonkötelet, amellyel Longhi a falhoz erősítette magát. A holttestet ezután hengerre erősített kötélen vontatták fel a csúcsra, ahonnan a völgybe szállították.

Kínai hegymászó nők

Az „Új Kína” hírügynökség jelentése szerint nyolc kínai nőnek sikerült a Pamir-masszívóban a 7559 m magas Musztágh Ata megmászása. Ezzel a teljesítménnyel megdöntötték az alpinizmusban eddig elért női magassági rekordot, amit eddig a francia Claude Kogan tartott, aki egy svájci Himalája-expedícióval 7457 m magasra jutott föl férfiak társaságában. A kínai nők eredménye annál imponálóbb, hogy azt nem egy, hanem nyolc nő érte el, még pedig férfi-alpinisták nélkül.

Nyolc napig a barlang mélyén

Két fiatal francia barlangkutató, a 23 éves Bernard Randolph és öccse, a 20 éves Francois, a Lyon melletti Crochet-barlangba szálltak le. A kötelet, amelyen 15 méternyire ereszkedtek le, nem tudták többé a vízszajutáshoz használni. Minthogy napokig nem tértek vissza, keresésükre indultak a bonyolult barlangrendszerben, a mentési akció azonban napokig nem vezetett eredményre, míg végül egy diákcsoport, amely szintén leszállt a labirintusba, halk kiáltást hallott, a hang irányába ment és rátalált a két, már csaknem éhenhalt barlangkutatóra. A lyoni kórházban mesterségesen kellett őket táplálni, míg szervezeteik a normális táplálkozáshoz szokott.

„Yeti”, a havasi ember

Egy amerikai expedíció tagjai, akik, a Himalájában Yeti, a havasi ember után kutattak, eredménytelenül tértek vissza Katmanduba. A két kutató fivér, Peter és Brian Byrne, kijelentették, hogy látták Yeti nyomait a hóban, egyébként azonban semmit nem találtak. Ha mód-

jukban lett volna további hat hónapot tölteni a Mount Everest körzetében, bizonyára láttak volna egy élő Yetit — állították.

Négy alpinistából hármat visszaadott a gleccser

Április 26-án négy olasz alpinista lezuhant a 3373 m magas Cengalo megmászása kísérletekor. A lezuhant alpinistáknak akkor nyoma veszett, míg július 16-án hármat közülük a Cengalo gleccserének jégárjában megtaláltak. A negyedik olasz holttestét mindeztideig nem sikerült feladni.

Épül a Montblanc alagút

Százéves álom készül valósággá válni: Francia- és Olaszország között megépül a 11,6 km. hosszú alagút a Montblanc alatt és ezzel a Páris és Milano közötti távolság 313 km-el rövidül meg. A Montblanc déli lábánál, az Agosta völgyében már megkezdtek a fúrást. Naponta 10 métert jutnak befelé a hegy gyomrába, így előreláthatólag 1961-ben az alagutat már át is adják a forgalomnak. Egyidejűleg francia oldalról is megindul a munka és a tervezők szerint a két akna a jövő év végén, pontosan a 4810 m magas csúcs alatt 50 fokos hőségben fog találkozni. Ezen a ponton 3430 m vastag földréteg lesz az alagút fölött. Ezzel a gigászi alkotással az év minden szakában járhatóvá válik ez az útvonal, amely mindmáig a hágón keresztül csupán a nyári hónapokban volt használható.

Tekintettel arra, hogy az előrelátott forgalom az alagútban a benzingőzzel tekintélyes mennyiségű szénmonoxidot állít elő és ezzel annak levegőjét megmérgezné, automatikusan működő ventiláció vezet friss levegőt az alagútba. Az úttest világításáról ugyancsak automatikus berendezéssel gondoskodnak. Az alagutat előre reklámmentesnek nyilvánították, ahol a nemzetközi közlekedési jeleken kívül egyéb felírás nem lesz elhelyezhető.

A Himalája „nem fogadta” a franciákat sem

Moravec osztrák Himalája-expedíciójának sikertelensége után a Jean Franco által vezetett nyolc tagú expedíció két sikertelen kísérlet után ugyancsak kénytelen volt a 7600 m magas Jannu tervbevetett megmászásáról lemondani. Ez a csúcs, amelyet a franciák „Arête Des Dentelles”: Csipkék Gerincének neveztek el, a Himalája keleti tömbjének egyik legnehezebb, orgonasípkhoz hasonló gerince. Az expedíció először a délnyugati falon próbált feljutni, de a szünet nélkül lezúduló lavínak visszafordulásra kényszerítették őket. Ezután a déli gerincen tettek kísérletet, 6500 méterig fel is jutottak, itt

azonban a nehézségről hirhéd „fauteuil”, állandó hóviharakkal gátolta a továbbjutást.

Falusi turista szövetkezet Lengyelországban

Rövid idő alatt népszerűvé vált Lengyelországban a Falusi Turista Szövetkezet. A szövetkezet célkitűzése, hogy a falusiak számára megszerveze az ország legszebb tájainak megismerését; országjárásokat, kirándulásokat szervezzen. Ebben az évben előreláthatólag háromszázezer paraszt vesz részt az utazásokon. Több mint százezer falusi lakost vontak be olyan városlátogatásokba, amelyek kulturális műsorok és hangversenyek látogatásával vannak összekapcsolva.

A szövetkezet üdülőkkel és sátor-táborokkal rendelkezik, ahol a tagok pihenhetnek. Egyre nagyobb számban jelentkeznek a falusi fiatalok országjáró gyalogtúrákra is. Ebben az évben több mint kétezer személy részére tették lehetővé a külföldi kirándulást.

Hol kezdődik ÉS HOL VÉGZŐDIK?

A Vasas Természetbarát Egyesület egyéni terepversenyén az eddigi gyakorlattól eltérően — igen helyesen — elméleti feladatokat is beiktatott.

Több turista-kérdésre kellett válaszolni, például, hogy hol kezdődik és hol végződik az országos kék jelzés a Pilis és Börzsöny hegységben. A versenybírószám, alapul véve a Túrávezetők Kézikönyvét, a következő választ követelte: a Pilisben Dorognál kezdődik és Visegrádnál végződik, a Börzsönyben pedig Nagymarostól Nógrádig húzódik.

Mi ezzel szemben a valóság? A Pilis hegységet a Gerecse fölől valóban Dorognál éri el a kék jelzés, de később Piliscsabánál elhagyja és a Budai hegyeken áthaladva a Bécsi úti 18-as autóbusz volt végállomásánál ismét belép a Pilisbe, amit Visegrádnál hagy el végleg. A Börzsönyt a nagymarosi révnél érinti, de nem Nógrádnál, hanem Berkenye és Szokolya között, a Lesvölgyben, a Vác—Balassagyarmat vasútvonal átlépése után hagyja el.

Miért utaszkodik a Vasas TE versenybírószága a könyv helytelen adataihoz? Miért akarják a hibás, rossz adatokat tovább tanítani?

Lajos Ferenc

Megbeszélést tartott a szövetség Technikai Bizottsága. A bizottság vezetője beszámolójában foglalkozott az eddigi eredményekkel, a jövő terveivel. Külön kiemelte az útjelzések bővítését, illetve felújítását, mely célra a szövetség ebben az évben már 8000 forintot fordított. A Börzsöny és Pilis hegység útjelzéseinek felújítására például 2410 forintot, a bakonyi utak jelzésére 1190 forintot használtak fel. Hosszas munkával készült el a Mátra nyugati részének mindent magába foglaló, pontos, többszínű úthálózat-vázlata. Tervezik az ország valamennyi hegységéről készített, olcsó áron forgalomba hozható, magyarázatokkal ellátott útjelzeshálózat sorozatos kiadását. A bizottság tagjai beszámoltak a létesítmények védelméről. Sajnálatos tényként említették meg, hogy egyes erdészek szinte elsősorban a jelzett fákat vágatják ki, de örömmel szóltak a mátraszentimrei tanácsról, amely — kérésükre — gyorsan intézkedett a galyatetői kilátó rendbekerítéséről. A Technikai Bizottság hamarosan elkészíti az ország területének turistaföldrajzi szempontból való felosztását, s az egyes területek gondozásával a területi szövetségeket bízza meg. Ugyancsak kéréssel fordul az állami szervekhez az iránt, hogy valamennyi természetjáró létesítményt (az útjelzéseket is!) nyilvánítsák állami vagyonná, melynek

rongálása törvényszabta büntetést von maga után. Ugyancsak lépéseket tesz a bizottság a turistafelszerelések értékesítésében érdekelt kereskedelmi szerveknél a gyártott és keresett cikkek jobb összehangolása érdekében.

Felsőszintű bizottság alakult, mely a Turistaházakat Kezelő Vállalat munkájának elvi irányítását és ellenőrzését tűzte ki célul. A bizottság elnöke Hámori Pál, az MTSZ osztályvezetője, tagjai az MTSZ, a szövetség és a THKV képviselői. A bizottság munkáját külön működési szabályzat alapján végzi.

A szövetség Propaganda Bizottsága a központi rendezvényekről fotóalbumok összeállítását tervezi. Ilyen rendezvények az 1959. évben: Felszabadulási emléktúra (Vöröskő), Tanácsköztársasági emléktúra (Esztergom), Tanácsköztársasági emléktúra (Salgótarján), valamennyi kül- és belföldön vezetett nemzetközi cseretúra (vizitúra is) és a természetjáró tájékoztató versenyek országos bajnokságai. A Propaganda Bizottság kéri a természetjárókat, hogy a fenti eseményekkel foglalkozó, jól sikerült és e célra alkalmasnak vélt fényképeiket 6×9-es méretben, 2 példányban, név, cím és szakosztály neve feltüntetésével juttassák el a szövetség címére. A beküldött fény-

képek előállítás költségeit — beküldő külön kérésére — a szövetség megtéríti. Az albumokat a Propaganda Bizottság a magyar és külföldi állami és társadalmi szervekhez továbbítja.

1960-ban lesz 50 éve annak, hogy megalakult a Természetbarátok Turista Egyesülete. A szövetség Elnöksége a jubileum alkalmából külön bizottságot nevezett ki az eseményhez méltó ünnepi események szervezésére. A tervek szerint 1960-ban a természetbarátok nagyszabású találkozójára, Nemzetközi Táborkozásra, jelvénytulajdonosok kiírására, sokoldalú pályázat-sorozatra számíthatunk. A szövetség Elnöksége és a jubileumi évet előkészítő bizottság kéri a tagszervezeteket és azok tagjait, hogy ötleteiket, javaslatukat, melyekkel a jubileumi év sikerét kívánják fokozni, küldjék el a szövetség címére.

A Magyar Természetbarát Szövetség 23. számú körlevelében ismertette az 1960-as évben szervezendő devizamentes cseretúrák rendszerét. Ezúton hívjuk fel valamennyi érdeklődő figyelmét, hogy a cseretúrák minél zavartalanabb lebonyolítása érdekében szakosztály (osztály) vezetőjüknél érdeklődjenek a körlevelében foglaltak után.

ŐSZI TÚRÁKRA, PIHENÉSRE

IDŐBEN

BIZTOSÍTSÁ

HELYÉT

ÉRDEKLŐDÉS:

TURISTAHÁZAKAT

KEZELŐ

VÁLLALAT

BUDAPEST VI.

LENIN KÖRÚT 55

Ágasevár

a Mátrabércce

A Sikáros pusztán újjáépített

LENKŐ EDE emlékművet ünnepélyes keretek között szeptember 27-én 13 órakor adják át a turistaságnak. Mindenkit szeretettel vár az ünnepségre a Vasas TE Budapesti osztálya.

A bicskei úttörők a Gerecsében, Pusztamaróton táboroztak. A településtől északra, 400 méternyire forrásra akadtak. Az úttörő törvény (az úttörő szereti és védi természetet) szellemében foglalták a forrást és környékét is rendezték. A márványtáblát az állami gazdaság falaztatta be a foglalásba. Neve Bánk bán-forrás.

Balatonfüreden rendezték meg a haasományos ÉDÁSZ természetjáró találkozót és tájékoztató versenyt. A találkozóra az ország minden részéből mintegy 400-an jöttek el, s a háromnapos táborozás folyamán sok problémát, szervezeti és szakmai kérdést tisztáztak. A versenyre 21 csapat nevezett, a vándordíjat az esztergomiak nyerték el. Szovjet vendégek is részt vettek a villamoszakma természetjáróinak eredményekben gazdag évi találkozásán.

Augusztus folyamán több szakma természetjárói rendezték meg országos találkozójukat és táborozásukat. 7—10-ig Pilismaróton táboroztak a közalkalmazottak, 15—16-án az építők Sasbércen, 20—23-ig a vasutasok a Bakonyban, a Helyiipari Természetjáró Liga tagjai Tatán rendezték találkozójukat. Az egyesületi találkozók sorát a pedagógusok szeptember 26—27-i borsönyi találkozója zárja le.

Érdekes kezdeményezéssel ismerkednek meg hamarosan a II. kerületi Medve utcai általános iskola ifjú természetjárói. A szakkörvezető tanárnő már felkészült a rejtélyversenyre, melynek során 10 ország életéről készített fényképtáblák alapján kell válaszolni különböző kérdésekre a tanulóknak. A helyiipari Természetjáró Liga által patronált szakkör vezetői már a jövő évi részletes munkatervüket is elkészítették, s tudják, hogy például a szilvesztert a Kőhegyi turistaházban töltik téli táborozással egybekötve.

A Balinkai Bányász SK természetjáró szakosztálya az év első felében 6 egynapos és 2 kétnapos túrát szervezett. Második félévi túratervük szerint több esetben vesznek részt a Fehér megyei Természetbarát Szövetség által kiírt jelvénytörző túrákon, felkeresik a Balatonfelvidék hegyeit, túrát szerveznek a Bükkbe és a Velencei-tó környékére. Az eredményekről és a tervekről beszámoló levél ismerteti a szakosztály pontozási rendszerét. Ebből idézzük: „A pontérték kiszámítása úgy történik, hogy a gyalogmenetek minden kilométere 1,5 ponttal, az indulási szint és az elért legmagasabb szint 100

EGYESÜLETI

* Élet *

métereként 1 ponttal kerül jutalmazásra. „A pontverseny élén az első félév után Cserni Ferenc áll 244,53 ponttal. Az első félév 8 túráján összesen 130 fő vett részt 3262 pontot szerezve.

Mozgalmas ősz terveiről ad hírt a Közalkalmazottak Természetbarát Egyesülete Intéző Bizottságának tájékoztatója. Szeptemberben kezdődnek a térképolvasói, az alap- és középfokú túravezetői, valamint az állomásbírói tanfolyamok. Novemberben az osztályok vezetői, túravezetők és versenybírók részvételével országos konferenciát és gyakorlatot tartanak. December hónapban táncos klubest keretében osztják ki a vár- és vízitúra jelvényeket és az éves fotópályázat díjait.

A debreceni pedagógus természetbarátok a Pedagógus Szakszervezet Városi Bizottsága segítségével 10 napot töltöttek el a Pilisben. Beszámolójuk gazdag programról, élménydús napokról, eredményes túrákról tanúskodik.

Túráik során sokat beszélgettek a környék dolgozóival, több úttörő tábor is meglátogattak. Mindenne a legnagyobb elismeréssel emlékeznek vissza, kivéve a Nagy Villám kilá-

tóját, amelynek tisztaságát kifogásolják, felvetve a felelősség kérdését. Utjukról hazatérve hasznos tapasztalataikat oktató-nevelő munkájuk során gyümölcsöztetik.

Allandó Petőfi kiállítás nyílt meg az Irodalmi Múzeum 3 termében és a termekhez csatlakozó 4 előcsarnoki részben. (Budapest, V. Egyetem u. 16.) A kiállítás művészi keretben mutatja be a világirodalom egyik legnagyobb lírikusának, a magyar forradalmi törekvések örök példaképének; Petőfi Sándornak életét és költészetét. A hazai táj nagyszerű ismerője és szépségeinek hirdetője a természetbarátokhoz is közel áll. Kéziratok, könyvek, emléktárgyak, metszetek, pályatársak emlékezései teszik teljessé a kiállítás anyagát.

A Baranya megyei Mekényes községben van hazánk utolsó üzembépes ősi szerkezetű olajütője. A lóval húzatott száraz malmot és a vele kapcsolatos olajütőt néhány évvel ezelőtt leállították és az azóta pusztul. Most építészeti szakemberek és múzeológusok foglalkoznak az ipartörténeti szempontból is fontos szerkezet megmentésével.

A gézaházai Béke turistaház környékén igen kitűnően készített, frissen festett útjelzések irányítják a turistákat. A mintaszerű jelzés Csiky László sporttársunk munkája.

TÚRAVEZETŐ VIZSGA

Ragyogó napsütéses nyári reggelen tömött autóbuszokon mentek a Csúcshegy felé a Budapesti Természetbarát Szövetség által rendezett túravezető vizsga résztvevői.

Kora reggel, Petek Lajos sporttárs a Túrabiszottság elnöke a verseny szabályok ismertetése után útnak bocsájtotta a túravezető jelölteket. Előkerültek a térképek és tájoló. Egy kis megbeszélés és az elmaradhatatlan vita után elindultak az útvonalon. Nemsokkal az utolsó indulók után, az első versenyzők már be is érkeztek. A beérkezés után kezdő-

dött az elméleti és gyakorlati vizsga. A jelölteknek be kellett mutatniuk sátorverést, tűzrakási, árkolási stb. tudásukat. Fáradszót volt a vizsga, de a vidámság elfelejteti a fáradságot is. A tréfálkozás és a szinte hihetetlen nagy „keverések” mesélésében is kiemelkedő eredményeket mutatnak fel az újonnan vizsgázott túravezetők.

A vizsga jól sikerült. Újra néhány jó túravezetővel gazdagodott a természetjárók tábora.

Gyuriss Gyula
(szerző felv.)

Könyvszemle

MECSEK útikalauz, dr. Oppe Sándor és munkaközössége. Az első teljes kalauz a Mecsekről, ismerteti a Hetvehely-Bükkösd vonaltól Máza-Mecseknádasdig az összes túralehetőségeket. Az általános rész minden ágazatra terjedően ad tájékoztatást a Mecsek természetrajzáról, gazdaságáról, néprajzáról, stb. Két színes térkép, a berajzolt útjelzésekkel könnyíti meg a túrák tervezését és lebonyolítását.

Az ívek közé helyezett fényképmelléletek plasztikusan mutatják be a Mecsek szépségeit. Helyenként, az egy oldalra tett több kép zavaros. Ára 28,— Ft. (Sport Lap- és könyvkiadó).

Vajkay Aurél: A BAKONY NÉPRAJZA. A Dunántúl egyik legnevezetesebb ethikai egységének népi és tájrajzi összefoglalója. A mű nagyrésze a szerző saját gyűjtése. Az itt élő emberek babonás hiedelmeitől, a pusztuló életformától elvezet a felszabadulás után születő újhoz. Ára: 25,— Ft. (Gondolat kiadó).

A BOLDOG VADÁSZOK, görög novellák, fordította Révay József. Huszonöt régi görög novella, a fordító bevezető tanulmányával és Kondor Lajos illusztrációjával. Ára: 27,— Ft. (Magvető kiadó).

VEDETT ERDŐK SÜRÜJÉBEN, G. Uspenszkij. A zoológus-vadász, természetleíró érdekes művében elmondja, miként lett hallgatója a világon még ma is egyedülálló vadorképző főiskolának. Az íróasztalt hamar megúnyva elindult nagy útjára a Bajkál-tó menti védett területre, majd a Kaukázusba. Nemcsak hangulatos leírásai, hanem gyakori találkozásai a turistákkal, a természet más szerelmeseivel, hozza közel szívünkhöz értékes és hasznos művét. Ára: 35 Ft. (Gondolat kiadó).

A FERTŐDI ESZTERHÁZY-KASTÉLY, Sallay Marianna. Műemlékeink leírásának sorozatában ismerkedünk meg a magyar Versailles csodálatos épületével. Ára: 6,— Ft. (Képzőművészeti Alap kiadása).

ISMERJÜK MEG AZ ÉPÍTÉSZETI STÍLUSOKAT, Gerő László. A ma természetjárója, a hegyekben, vizeken, havon, barlangok mélyén tett útjain kívül vizsgáló szemmel járja az országot, szemrevételezi a letűnt korok építményeit, elgondolkodik egy-egy város zeg-zugos utcáinak céljáról. A szocialista embert

már nem elégíti ki az a magyarázat, hogy ezt vagy amazt az épületet melyik arisztokrata emeltette, tudni akarja a kevésbé mutatós, — régi — épületek eredetét is. Tudja, hogy az építető neve fenn maradt, de elfeledték az alkotók neveit feljegyezni. S mind jobban érdekli őt a ma építészete, az a hatalmas alkotás, mely országszerte szeme elé tárul, melynek maga is részese.

Gerő László szakavatott keze nyomán a turista segítséget kap ezekhez a kérdésekhez is. (Gondolat kiadása).

BUDAPEST — EGER — SZILVÁS-VÁRAD, útikönyv írásban és képből. **Pethő Tibor.** Melléklet Eger részletes térképe. Ára: 12,— Ft.

BUDAPEST — VESZPRÉM — BAKONY, útikönyv írásban és képből — **Huba László.** Melléklet Veszprém részletes térképe. Ára: 12,— Ft.

BUDAPEST — MISKOLC — AGG-TELEK, útikönyv írásban és képből — **Pethő Tibor.** Melléklet Nagy-Miskolc részletes térképe. Ára: 12,— Ft.

VISEGRÁD, útikönyv, Cseke László. Színes térképmelléklet Visegrádról és környékéről, valamint számos fénykép. Ára: 14,50 Ft. (Panoráma kiadványai).

Visegrád és a Tihanyi félsziget távlati térképe jelzi azt a fejlődést, ami jellemzi idegenforgalmunk útját. Madártávlati térkép, hátlapján magyar, orosz, német, angol és francia nyelvű magyarázattal. Ára 6,— Ft. (Kartográfiai Vállalat kiadása).

A számok tükrében

A turista egyesületek, ligák és szakosztályok a Magyar Természetbarát Szövetségnél: 1959. augusztus 15-ig 26 068 felnőtt és 5 280 ifjúsági

összesen: 31 348 tagot igazoltak le.

Olvásóinkhoz: A múlt számunkhoz mellékelte Tartalomjegyzék 5—8. oldala kimaradt, ezt mostani számunkhoz mellékeljük. Elnézést kérünk kedves olvasóinktól.

R. V. Budapest: A cikkből félreérthetetlenül kitűnt, hogy csak a találkozó idején volt lehetőség felmenni a somoskői várba.

FEJTŐRŐ

Úttörő táborozás

Beküldendő a vízszintes 1. és 17. szeptember 30-ig.

Vízszintes: 1. Melyik táborba mennek legszívesebben az óbudai úttörők? 8. A hajók útját jelzi. 9. Almafajta. 10. Arc része. 12. Zavarunkban mondjuk. 13. Szid. 14. Bátor, önfeláldozó. 16. Határozórag. 17. Táborozók lakhelye. 18. Igeköto. 20. Táborozók felszerelése. 21. Fél cipő. 22. Női név. 23. Csatorna. 24. Sportág. Őt németül.

Függőleges: 2. Kikötőgát. 3. Nem régi. 4. Bízató szó. 5. Egymás után következő hangok. 6. Sporteszköz. 7. Vigyáz a táborra. 11. Sebesülten teszi. 14. Testrész. 15. Első, második... 19. Város. 21. Fém. 25. Építőanyag. 26. Egyiptomi autók jelzése. 27. Szél teszi. 28. Őti magánhangzó.

Készítette: Deli Károly

Júniusi FEJTŐRÖNK helyes megfajtése: Visegrád, Horány, Tahitó. Könyvjutalmat nyertek: Kelemen József Székesfehérvár, Kemenczei József Nyáregyháza, özv. Szakáts Jenőné Győr, Szekeres József Pécs, Vass Zoltán Debrecen.

1	2	3	4	5	6	7	
8				9			
10				11		12	
13			14		15		16
		17					
18	19		20				21
22					23		
24		25	26		27	28	

A. K. Abádszalók: Könyvjutalmat régebben kapott. Ha nem kapta meg, akkor kellett volna észrevételezni.

V. E. Budapest: Anyaga későn érkezett és így elavult. Küldjön be ősi jellegűt.

K. A. Hatvan: Szeged környéki túrákra szívesen ad felvilágosítást a megyei szövetség. (Szeged Tolbuhin sugárút 84. Tóth Imre.)

Többeknek: Következő számunkban közlünk leírásokat a cseretúrákról.

Lapzárta minden hó végén. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkesztő: Kunsági Viktor. Kiadásért felel a Sport- Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. emelet 316, telefon: 123—087. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központú Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj 1/4 évre 8,— Ft. Csekkzámlaszám: egyéni 61.251, közületi 61.066 (vagy átutalás az M. N. B. 47. sz. folyószámlára). Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429—760) és a KULTÚRA külföldi képviselői.

NÖVÉNYEINK

KECSKERÁGÓ

Nyarútón, őszbe hajló szeptemberi túráinkon mindenütt láthatjuk utak mentén a kecskerágó liláspiros, érdekes alakú terméseit.

„Piroslik a kecskerágó
Szőlő árka mellett...”

írta Petőfi. De nemcsak itt, hanem erdőszegélyeken, erdőkben (főleg tölgyesekben), írtásterületeken, cserjésekben is megtalálhatjuk hegyvidékeinken éppúgy, mint az Alföldön. Szórványosan száraz-köves helyeken is megél, tömegesebben azonban csak völgymélyi patakpartokon látható.

Termésérése idején messziről hívogatójuk tekintetüket a feltűnő színű „papsapkák” laza csoportjai, — de könnyen felismerhetjük a növényt télen, lombtalan állapotában is, mert kissé fehérral csikozott vesszei zöldék, szegletesek. Rendesen erőteljes cserje, vagy kisebb fatemetű, de néha egészen komoly méretű fává is kifejlődik. Túrám közben találkozom ilyen kecskerágó „fá”-val Leányfalu felett, a Vöröskő alján, s a kőszegi vár árkában, az egyik bástya tövében. Mások ismertettek ilyeneket a bakonyi Cuhavölgyből és a porvacsenezeki állomás északi részéről. Hazánk legnagyobb kecskerágó-fája a Magyaróvár melletti „Parti-erdő”-ben él, ennek törzskörmérete mintegy 90 cm-nyi.

A csikos kecskerágó (*Evonymus europaea* L.) egész Európában otthonos: Írországtól, Délskandináviától a Kaukázusig, — elfordul tovább is, Turkesztánban, sőt Nyugat-siberiáig.

Rokona: a bibircses kecskerágó (*Evonymus verrucosa* L.) nem ilyen nagy termetű, kisebbek a termései és székebb az elterjedési területe is.

A finom, vékony ágazatú, alacsonyabb cserje csak néha éri el a két méter magasságot. Vesszeit sűrűn borítják a vörhenyes színű, kiálló paraszemölcsök, bibircsek. Mire — az előbbiéhez hasonló, de kisebb — termései megpirosodnak, akkorra lombja is nagyon szépen megszínesedik, főleg a haloványabb és erőteljesebb rózsaszínűk széles skálája teszi szerfelett tetszetőssé.

Hazánk hegy- és dombvidékein, főleg a déli lejtők tölgyeseiben eléggé gyakorinak mondható ez a szárazságot, egyéb szélsőségeket eltűrő, jól alkalmazkodó cserje. Az Alföldön azonban ritkább.

Európának inkább csak a délkeletibb részén él Középnémetorszáig (Stájból már hiányzik), keleten a Dnyeperig terjed előfordulása.

Papp József

Mi az Aszó völgy? Az időszakos záporokat levezető mélyebb, általában száraz barázdákat nevezik Aszó völgynek. A régi magyar nyelv síóként is említi. Ilyen például a Bakonyban a Várvölgy és a Kőárok.

A kecskerágó „papsapka” termése

A JÉGESŐ

Májusi és júniusi túráinkon, de a meleg évszak más napján is meglephet bennünket egy-egy zivatar alkalmával a jég-eső. Kivételes esetben még komoly bajt is okozhat. Az időjárás károk és katasztrófák sorrendjében az árvíz és aszály után a harmadik helyet foglalja el a jég-eső, tehát népgazdasági jelentősége is igen fontos.

A jég-eső nem télen keletkezik amikor hideg van, hanem éppen ellenkezőleg a legforróbb tavaszi vagy nyári napokon. Nem is a Föld hideg helyein fordul elő, ahol várnák az emberek, sőt ott nem is ismerik, hanem a legmelegebb vidékek pusztító jelensége. A jég-eső sokáig rejtély volt az emberek előtt és csak igen későn, a XX. század elején oldották meg keletkezésének fizikáját.

Minden eső nagy magasságokban keletkezik 3–7000 méteren. Ebben a magasságban még a legforróbb nyári napokon is fagypontra alatti a hőmérséklet. E magasságokban keletkezik a hó és jég. Ez olvad meg hullása közben és lesz belőle eső. Ha a jég-eső nem olvadnak meg, mert olyan gyorsan jutnak le, keletkezik a jég-eső.

A jég háromféle formában hullhat a földre. 1. Kicsi hőszerű gömböcskék alakjában. Ez a hódara, télen és tavasszal fordul elő. 2. Tiszta átlátszó kis jégdarabok alakjában. Ez a jég-eső, téli jelenség. 3. Jég-eső alakjában. Ennek anyaga hó és jég, nyári jelenség.

Forró nyári napokon, amikor a talaj igen erősen felmelegszik, átmelegíti a vele érintkező levegőt is és nagy hőmérsékleti ellentét alakul ki a magasabb és alacsonyabb légrétegek között. Ilyenkor a levegő légköri egyensúlyi helyzete igen labilis lesz. Óriási felhőtornyok keletkeznek. Ezekben gyorsan sebességgel emelkedik a magasba a levegő. A láthatatlan vízpára a magasba emelkedve kis vízcseppek alakjában, felhők formájában látható lesz. A felhőben vegyesen van vízcsepp és jég szem. Egy némelyik jég szem igen nagyra megnőhet, és elkezd lefelé hullani, de közben ismét erősödik a felszálló áramlás és akkor újból a magasba emelkedik, majd újra víz fagy rá és még nagyobb lesz. Ez a játék jó darabig eltarthat. A jég szem mint valami gumilabda: hol a magasban, hol lejjebb jut. Közben oly tekintélyes magyra megnőhet, hogy kihullik a felhőből és a felhő alatti légtérben nem olvad meg, hanem lejut a földre. Ez a jég-eső.

Minél magasabbról indul útjára, minél sűrűbb a felhőréteg, amelyen áthalad és minél erősebb a felszálló áramlás, annál nagyobb lesz a jég szem. Általában a nagyon magasra megnőtt felhőrétegből keletkezik. Ezért olyan sötétek azok a felhők, ezért nevezik vészjelenésnek, jégfelhőnek.

Nézzünk csak meg egyszer egy jég szemet. Alakja igen változatos. Gömb, körte, korong, esetleg egészen furcsa alakú. Ha kettévágjuk, közepén egy belső magot — néhány milliméternyi átmérőjű átlátszatlan hódarát — találunk. Ezt vész körűl rétegesen az átlátszó, hol világosabb, hol sötétebb jég. Réteges szerkezetű, olyan mint a fa égvyrűl, vagy mint a vöröshagyma. Ahogy a fa égvyrűl elárulják a fa korát, ugyanígy a jég szem sorsát is leolvashatjuk szerkezetéből.

Előfordulhat jég-eső nélkül is. Ezt tiszta vagy száraz jég-esőnek nevezik. Nagyon ritka jelenség, éppen ezért sokáig kétségbe vonták lehetőségét. Lehet, hogy a felhő alatti térben az esőcsepp elpárolog, a jég pedig nem, vagy megelőzi az esőt, mert esési sebessége jóval nagyobb. Az esőcsepp legnagyobb esési sebessége 8 m/mp, a jég szem elérheti a 10–20, esetleg 30 m/mp sebességet is. Legtöbbször a zivatarfelhő előoldalából hullik a jég.

A leggyakoribb a borsónagyságú jég szem 4–5 mm-es átmérővel, de elérheti a dió, tyúk-, vagy lúdtójas nagyságot is, sőt ennél nagyobb is lehet. Hazánkban az eddig mért legnagyobb jég szemek 30 dekákák voltak.

Szinte hihetetlenül hangzik, de feljegyezték, hogy 1888. április 30-án Indiában egy jég-eső 250 ember halálát okozta. 1923. július 10-én a Don vidékén, Rosztov határában 1/2 és 1 kg-os jég darabok 23 ember halálát okozták. 1920 májusában Kolozsvarótt tyúktojás nagyságú jég darabok 20 gyermeket és 10 felnőttet súlyosan megsebesítettek. Számos hasonló esetet jegyeztek fel. Hazánkban évente átlagosan 3 jég-esős nap fordul elő. A jég-eső kitérésének legnagyobb valószínűsége 14–16 óra között van. A legkisebb hajnali 3 és 4 óra között. Vizsgálták, hogy melyek azok a napok, amikor a jég-eső a leggyakoribb. Budapesten e napokon: május 1, 6, 21, június 13, július 19 és augusztus 14, 17.

Ismerünk ún. jég-esős fészkeket, ahol gyakrabban jelenik meg a jég-eső. Ezek összefüggnek a zivatarfészkekkel. Ilyen fészkek egyes hegyvonulatok előtti területek, mocsaras, lápos részek, vízenyős vidékek, vagy ahol a talajban közvetlen a felszín alatt rádióaktív tartalmú vagy vezető fémekben gazdag anyag van.

A jég-eső pusztítása hazánkban óriási, hiszen 10 évi átlagban évente 20 000 hektárnyi terület mezőgazdasági terményeiben okoz 100%-os kárt.

Teljességgel a jég-eső okozta súlyos károkról, ösdióktól kezdve próbálnak védekezni ellene. Sajnos, eddig minden igyekezet hiábavaló volt. A mesterséges esőkeltés már részben megoldottnak tekinthető, de a jég-eső elleni védekezés még nem.

Teljesen naív és tudománytalan elgondolás az, hogy a jég verés ellen a harangok zúgásával, vagy vihargyuk működésével próbáltak küzdeni.

Z. A.

Figyelem!

Természettjáró nyomtatványok kizárólag a „Sportpropagandánál” kaphatók (Bp., VIII., Rákóczi út 57/a) vidékre utánvétellel küldünk

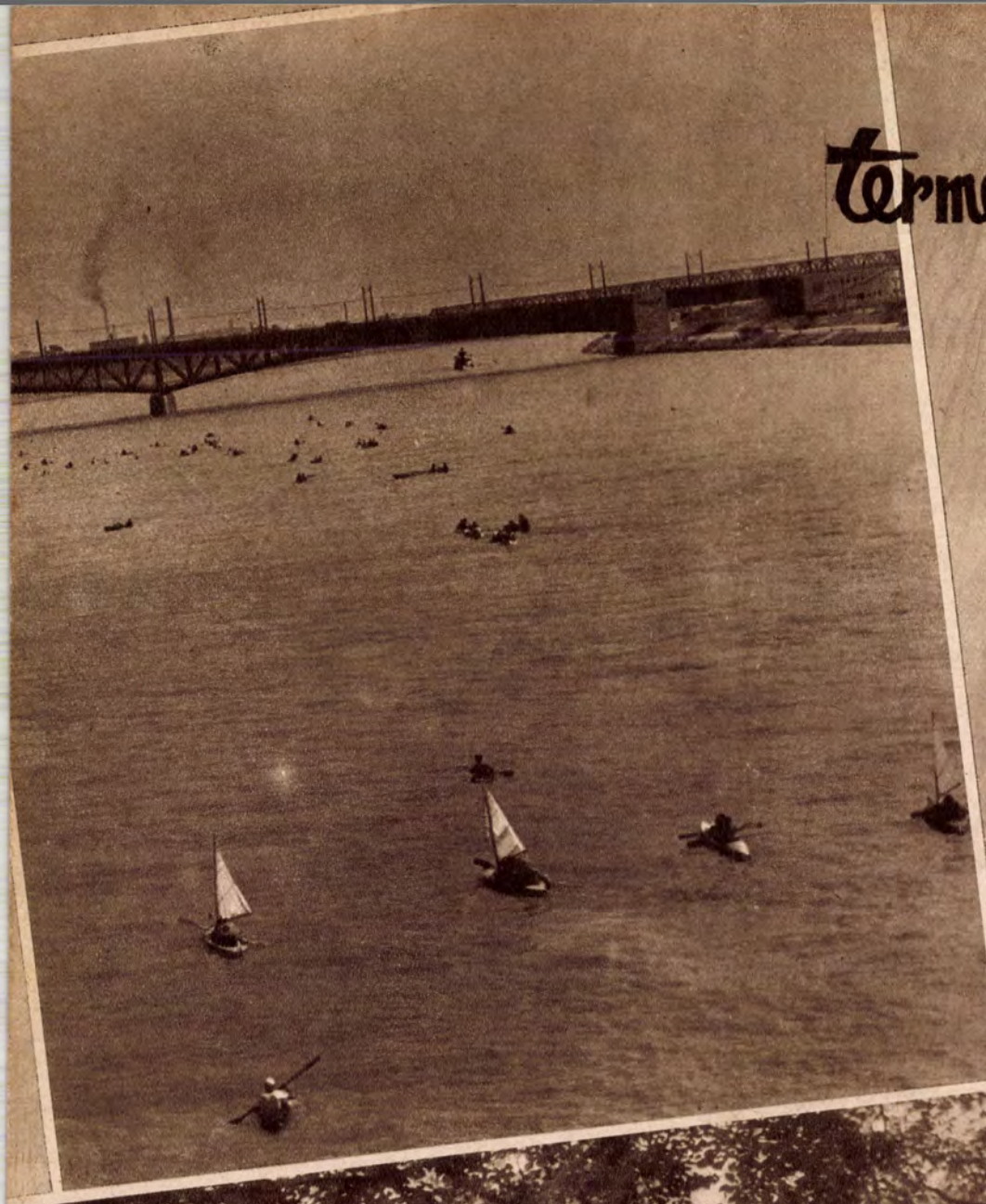
Túrajelentés	—,05 Ft
Igazolvány (tagsági könyv)	—,40 Ft
Műnősítési karton	—,20 Ft
Túranapló, 10 lapos	1,20 Ft
Igazolvány érvényesítő lap	—,40 Ft

és az összes hivatalos nyomtatványok

Térképészjárás

Megérkeztek Budapestre a VII. VIT keretében rendezett nemzetközi Duna-túra résztvevői (MTI Foto — Mikó László felv.)

Sátor „turistaház” a Bükkben. A szeptemberi túrák kedvelt szállása (Doma István felv.)

Térképészjárás

1959. SZEPTEMBER

★

V. ÉVFOLYAM 9. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

A harmincas évek elején hazánkat is elért világgazdasági válság erősen éreztette hatását a turistamozgalomban is. A MTSZ taglétszáma 1929-ben érte el legmagasabb pontját. Ezután állandóan lemorzsolódás következett (1935—8566, 1938-ban 8002). Pedig közben a világszerte folyó fegyverkezés bizonyos gazdasági konjunktúrát hozott. Az országban egymás után alakultak a turista szervezetek, mégis a szervezett turisták száma csökkent. Egyedül a TTE tartotta szilárdan pozícióit, illetve a bizonyos csökkenés valóban gazdasági és politikai okokra vezethető vissza.

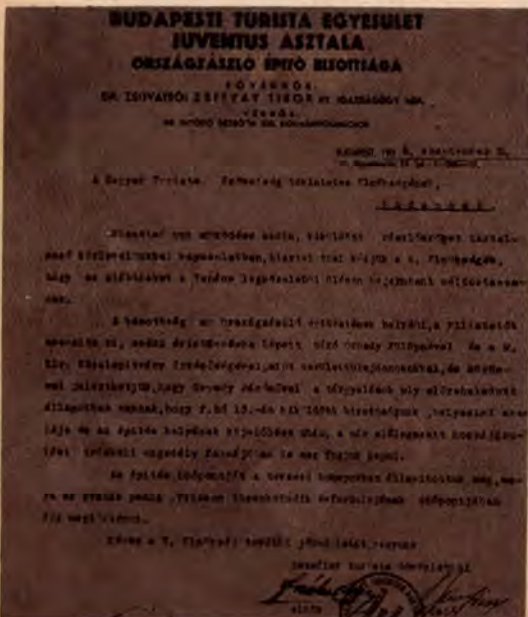
A nagy munkanélküliség a munkásoknál lehetetlenné tette még a legminimálisabb tagdíjak fizetését és túraköltségeket is. S a huszas évek végén és a harmincas évek elején történt kizárások sokat visszartartottak a belépéstől.

Erdemes néhány baloldali turista visszaemlékezését közölni. „Hivatalos túsám volt kírva 1932-ben a május elsejét követő vasárnapra. Igen sokan jöttek el. Egy helyen lepihentünk, majd onnan tovább vezettek az illegális ünnepség színhelyére...

Ezután beidéztek a TTE-MOSZ (magánalkalmazott osztály, Szerk. megj.) vezetősége elé és kikérdeztek. Kitérő válaszokat adtam, mire az elnökkel megjegyezte: — Úgy beszél, mintha a rendőrségen lenne. Erre megjegyeztem, hogy úgy is vállatnak, mintha a rendőrségen lennék. Ezzel kapcsolatban ki is zártak a TTE-MOSZ osztályból”. V. Imréné emlékeihez hasonlóan sok baloldali természetbarát részeseült.

Cs. P. elvtárs a következőkre emlékezik vissza: „Rendszeres kapcsolatunk volt a központi osztály és

Az uralkodó osztály ideológiáját és politikai törekvéseit híven követték a polgári egyesületek. A BTE Juventus asztalának egykori beadványa

más TTE osztály baloldali tagjaival. Mint a központi osztály vezetőségi tagjai, harcoltunk a „politika-mentes munkássport” elmélet ellen. A központi osztályon belül a baloldali ellenzéki munka nem volt olyan széleskörű, mint más osztályokban, de igen jelentős volt azért, mert a legnagyobb taglétszámú osztályon belül hangot adtunk, felvilágosító, nevelő, szervező munkát végeztünk. Szép eredménnyel gyűjtöttünk a VS-re is. (Vörös Segely a bebörtönzöttek támogatására. Szerk. megj.) Aktívan harcoltunk a legreakciósabb bürokraták ellen, ezenkívül tájékoztattuk a többi osztályban működő baloldali elvtársakat olyan dolgokról, amit csak rajtunk keresztül tudhattak meg. Ezzel segítettük az ő munkájukat is.

Mikor több ízben börtönben ültem, — hónapokig magánzárkában — sokat jelentett számomra egy-egy szép túra emléke. Ellenállásomat megsokszorozta, hogy lebukásom előtt rendszeresen túráztam...

Nehéz volt a küzdelem az osztályharcos tartalmú, munkásturista mozgalomért. Lássuk, hogyan érzekelte a túlsó oldal a TTE-ben lefolyt eseményeket.

A Turistaság és Alpinizmus folyóirat 1935 májusi számában a következőket írja: „S ha mindeme dicséretes működés (a TTE 25 éves működése. Szerk. megj.) mégsem kapcsolható bennünket, polgári turistákat szorosabbra a szociáldemokraták természetbarátokkal, az nagyrészt a világnézetű különbségen múlt... Amellett egyes régibb vezetők nyíltan hirdették, hogy a munkásság osztályöntudatát a polgári elemekkel való vegyülés és együttműködés gyengíti... A turistaságnak ki kell zárnia minden pártpolitikát. „Néhány hónappal később, decemberben, örömmel közlik a TTE háromnapos ankétjáról.”... Az előadások közül kivált Mónus Ilés (a TTE akkori elnöke. Szerk. megj.) igen alapos és minden irányban konziliáns előadásával...”

Eregették a szírehangokat a munkásturista vezetők felé, mert tudták, hogy a tömegeket úgy sem nyerhetik meg. Az e célra létrehozott Magyar Munkások Turista Egyesülete minden próbálkozásuk ellenére sem tudott tömegszervezetté válni. De nem tudtak nagyobb állami támogatást sem szerezni. Tormay Gézához, IBUSZ vezérigazgatóvá történt kinevezése alkalmával az alábbi fohászt küldték: „Méltóságotól várjuk azt, hogy az idegenforgalmi propaganda milliós dotációjából jussanak morzsák a turisták évente 30 ezer pengős államsegélyt élvező beruházásaihoz...”

Az igyekezetből csak sovíniszta propaganda lett. Országászólókkal akarták kielégíteni a turistákat. A BTE Juventus asztala a Pilistetön kívánt ilyen felállítani. Az előzetes megbeszélések kárba veszttek, mert Orosdy bárónő, a nyalka vadász-hölgy, nem tűrt turistát birtokán, még „úriembert” sem.

A „Magyar Turista Elet”-ben a következőket olvashatjuk: „A francia forradalom harmas jelszót írt a zászlajára: szabadság, egyenlőség, testvériség!... Amit a francia forradalom nem tudott elérni, azt megint mi turisták valósítottuk meg, a magunk kis boldog országában, a magunk Utópiájában.”

Hogyan is néznek ki ezek a jelszavak a valóságban, a turisták számára?

Az MTSZ 1938. január 10-i tanácsülésén „Sebestyén István az elmúlt évi turista bántalmazásokkal kapcsolatban tett fel kérdéseket. Dr. Zsembery Gyula válaszában utalt arra, hogy a felvetett turista bántalmazások ügye illetékes fórumok előtt van. Meg van győződve arról, hogy a példás büntetés nem marad el.” A meggyőződéssel szemben áll a valóság.

Bródi Endre 23 éves tüzért a M. Kir. budapesti honvédtörvénytűzek 5 évi börtönnel sújtotta. Indokolás: „... vádlottat az ítélet bűnösnek mondja ki bujtogatás büntetésében és az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló vétségben, melyet azáltal követett el, hogy 16—17 éves korától kezdve úgy a budai hegyek közé, mint a Duna mentén levő kirándulólhelyekre, ún. „túrákra” járt, e kirándulások alkalmával szélsőséges politikai gondolkodású egyének társaságába került, tagja lett a Természetbarátok Turista Egyesületének, melynek kommunista szervezkedést elősegítő működése újabban állandó rendőri ellenőrzés alatt áll”.

A TTE ankétot hívott egybe a villamosarifa drágítása ellen, ami jelentős mértékben érintette a turistákat, elsősorban az igen nehéz anyagi körülmények között élő munkásturistákat. Eredménye természetesen ennek a tiltakozásnak sem lett. Még az sem emelte a munkásturisták szavának súlyát, hogy a mostoha körülmények között is új turistaházat létesített Újhatán (Bükk-szentkereszt. Szerk. megj.).

Minden úton módon igyekezett az uralkodó osztály éket verni a munkásturista mozgalomba. Ha már nem sikerült a tömegeket megnyerni, olyan körülményeket teremtett, hogy a vezetők legyenek az ő embereik. Ennek tragikomikus példája adódott a hitleri határ-átjárólás idején. A TTE kassai csoportjának tisztújító közgyűlésén az alábbi vezetőséget választották: dísztag: Tost László polgármester; díszelnökök: Bauernebl Szilárd sörgyáros, dr. Fülöp Dezső kir. főügyész, a helyi MTE elnöke, dr. Payer Ervin főorvos, a helyi MKE elnöke, Poldinák Károly gyáros; elnök, dr. Vass József városi aljegyző, a kassai villamosvasutak igazgatója. Nesze neked munkásturista mozgalom!

(Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, Tiborc Zsigmond, kiegészítette és összeállította, Kunsági Viktor)

A TURISTAHÁZAK kérdéséhez

Allandó vita folyik a turistaházak ügyében. Vitáznak arról, helyes-e a vállalati rendszer; vitatják, hogy milyen legyen a házak jellege. Ezek a viták készítették szerkesztőségünket, hogy foglalkozzék a turistaházak kérdésével.

A felszabadulás előtt Magyarország területén 49 menedékházban 1831 férőhely állt a szervezett turisták rendelkezésére. Ezeknek a házaknak nagyrésze a háború alatt elpusztult, felszerelését az utolsó szögig kifosztották. Amikor a Turistaházakat Kezelő Vállalatot 1949-ben létrehozták, 38 turistaházat tudott forgalomba állítani 1300 férőhellyel. A legújabb adatok szerint már 50 ház áll rendelkezésre 2077 férőhellyel. Ezenkívül sátozóborokat és vikendházakat állítottak fel a házak mellett.

Jelentős fejlődés mutatkozik a turistaházak felszerelésében. A régi menedékházakban nem volt ritkaság, hogy bolhás, egérrága szalmazsákon kellett aludni; alig néhány helyen volt villany. Ma már minden házban matracos ágy van, többségükbe bevezették a villanyt, folyóvizet, és nem ritka a hűtőszekrény, a vízmelegítő bojler sem. A vendégek szórakoztatásáról több helyen rádió, televízió gondoskodik. Izléses, tiszta étkezőkben fogyaszthatják a turisták, akár saját kosztjukat, akár az olcsó, frissen főtt ételeket. Sajnos előfordul, hogy az étterem ajtaján: „A magával hozott ételmelet kérjük kint elfogyasztani!” felirat fogadja a fáradt turistát. Bizunk abban, hogy a vállalat az ilyen kirívó hibákat minél előbb megszünteti. A fennálló hibák ellenére állíthatjuk, hogy a házak gondnokkal többségükben, előtérbe helyezik a szervezett turisták érdekeit. A vállalat vezetőségének az a törekvése, hogy gondnokainak a szakmai tárgyakon kívül a turistaság iránti megbecsülést is oktassa.

Nem vitás, hogy megnőtt az igény a turistaházakkal szemben, többen keresnek szállást, jobb minőségű ellátást kívánnak. Ez az igényesség helyes is. De nem kívánhatjuk, hogy egyszerre változzék meg a helyzet. Az állam nagy összegeket bocsátja a turistaházak fejlesztésére. 1959 első felében mintegy 1 227 000 forintot fordítottak felújításra és felszerelésre. De ez az összeg is kevés. Az építkezés a turistaházaknál sokkal költségesebb mint máshol.

Az eddigi fejlődés biztosíték arra, hogy helyes irányban és az anyagi lehetőségekhez mérten megfelelő ütemben folyik a házak fejlesztése. Nagy segítséget jelentene, ha a turista egyesületek mozgalmat indítanának társadalmi munka vállalására. A szakosztályok és egyesületek vállaljanak védnökséget egy-egy turistaház fölött. Társadalmi munkával építsék, szépsécskák a házat, mert hisz az mindannyiunké. Egymással versengve küzdjenek azért, hogy az ő munkaterületükön levő ház legyen a legszebb és a legtisztább. Elvételre már most is találkoznak olyan esetekkel, amikor egyes csoportok segítenek a házak csinosításában. Szép és elismerésre méltó az olyan társadalmi segítség is, amit a büklöd Herman Ottó turistaházban láttunk: az egyik lelkes turista a rossz aggregátort javította meg.

Evente jelentős összegbe kerül a házak karbantartása is. Ezt mindenki méltányolja. Sokszor voltunk tanúi az étkezőben végzett bakancs-tisztításnak. Csak a társadalom nevelő ereje az, ami hatni tud a szemetelő, hanyag emberekre. Egyre több olyan turistával találkozunk, aki a gondnok segítségére siet. Nem ritka, hogy a közeli forrásból vizet visznek, virágot szednek az étterem feldíszítéséhez. Ezek a turisták szeretik a házat, mint otthonukat.

Sok a panasz a helyek elosztásával kapcsolatban. Mi itt a helyzet? Az OTSB 1953-ban kiadott és még mindig érvényben levő rendelete szerint az egyesületek és szakosztályok hálójához igénylést kell tenni — a túraterv alapján — a túrát megelőző hónap 5-éig küldik be a TKV-nak. Ezt a szövetség képviselője és a TKV az igénylés és fontosság sorrendjében osztja el. Amelyik szakosztály elmulasztja igényét időben közölni, az saját hibájából veszíti el jogát az elsőbbségi kedvezményre. A szervezett szakosztályi túrákon kívül az országot járó más turisták is hozzájuthatnak szálláshoz, ha a TKV budapesti irodájában igényelnek helyet. Az igazolvánnyal rendelkező turisták részére hálójid-kedvezmény van biztosítva, hogy ezzel is kioldorodjon a szervezett turisták megbecsülése. Nagy kárt okoz a társadalomnak az olyan — sajnos gyakori — eset, amikor a szervezett szakosztályi túrákon résztvevő, igazolvánnyal nem rendelkezők részére is igénylik a kedvezményes hálójidat; egyes szakosztályok lefoglalnak hálójidat, de azt nem veszik igénybe. A fenntartott, de igénybe nem vett helyek miatt többször üresen állnak a házak. Ezzel mások elől elveszül a lehetőség, hogy ott pihenjenek. Jobb szervezéssel ezen is lehet segíteni.

Ismételnem felvetett kérdés Eger, Miskolc és Pécs természetjáróinak helyigénylése. Ezek a városok legnagyobb hegysegeink mellett lévén, nagy turista múlttal rendelkeznek. Szeretnék, ha lehetőségük lenne a környező házakban, helybeni hálójid igénylésre. Járható útnak tartom, hogy a tervezett szakosztályi túrákhoz szükséges hálójidhelyeken felül fennmaradó helyekből 4-5 ágyat saját rendelkezésre kapna a helyi Természetbarát Szövetség.

Egyesek a turistaházakat összetévesztik a vendéglátó üzemekkel. Így fordulhatott elő az, hogy a pécsi Vendéglátóipari Vállalat az általunk kiépített és berendezett dömörkapui turistaházat luxus szállóvá akarja átépíteni. A városok mellett épült létesítmények nálunk kettős célt szolgálnak: részt vesznek az országos turista ellátásban és a helyi lakosság vikendigényeit is kielégítik. Az utóbbi miatt nem szabad engedni, hogy megszűnjön a turistaház jelleg.

Az MTSH, a szövetség és a TKV képviselőiből alakult Operatív Bizottság megalkulása gyakorlati lépés arra, hogy a turistaházak munkáját jobba tegyék. De ez nem elegendő. Szükség van a turista társadalom segítségére is. Segítsék az Operatív Bizottság munkáját építő bírálatokkal, javaslatokkal. Ez az útja annak, hogy minden turista saját otthonának érezze a turistaházat.

Nem igaz, hogy a rádió és a matracos ágy bevezetésével kivesszék a turistaházak romantikáját. Ahol a gondnok nem szállodajellegű létesítményt akar létrehozni, ott igenis van romantika és ehhez minden turista szívesen hozzá fog járulni akár társadalmi munkával, akár csak egy csokor virággal. Ahol társadalmi segítséggel megfélemlítő tettük a környezetet, ott öröm lesz a pihenés, mert mindenki otthon, a sajátjában fogja érezni magát.

Ez legyen az út, amin járunk. Ezekkel a módszerekkel tudjuk elérni, hogy az állam és a társadalom összefogott ereje újjávarázsolja a turistaházak hálójidatát. Sándor György

Ságvári Endre mellszobra

Kegyeletes ünnepség színhelye volt augusztus 29-én a bölcsőhegyi turistaház. A ház névadójának, a veszélyeket megvető kommunista harcosnak mellszobrát avatták bensőséges ünnepség keretében.

Ságvári Endre a legnagyobb elnyomatás idején szervezte az ellenállást a náci megszállók és nyilas bérenceikkel szemben. Illegális találkozókon törtek rá a detektívek a Szép Ilona kocsiszín melletti cukrászdában. Nem adta olcsón az életét. Felvette a harcot támadóival és egyet leterített, kettőt megsebesített, mire elérte a halál.

A turistaház, — az egykori vadász-kastély — már régebben viseli Ságvári nevét, s méltatlanul még ma is az autóbusz menetrendben Lajosfürás th. megjelölést találunk. Reméljük, hogy most már végképp eltűnnek a régi elnevezések, s a házat látogató turisták, egy-egy szál virágot helyezve a szobor talpazatára, a mártír harcos emlékével járják a szabaddá vált hegyeket.

Az ünnepség alkalmával a szép dekoráció, katonazenekar fogadta a magyar és szovjet turistákat.

Kisházi Iván, gondnok melegsavú megnyitója után Szabó Béla, a szentendrei MSZMP-szervezet első titkára leplezte le a szobrot, majd Székely Lajos a KISZ nevében mondott ünnepi beszédet. Az ország szervezett turistáinak nevében Miklós János a Magyar Természetbarát Szövetség elnöke vette át a szobrot.

Rudas Istvánné a KISZ KB nevében helyezte el a megemlékezés koszorúját, majd a szentendrei párt-szervezet, a Természetbarát Szövetség, a szentendrei KISZ Bizottság, a szovjet turistacsoport, a honvéd tiszthelyettesképző iskola, a pilisi erdőgazdaság, a szentendrei kocsigyár, a közlekedési dolgozók, a turistaház dolgozói és a Turistaházakat Kezelő Vállalat képviselői tették le a koszorúikat.

A szobor elkészítésében és az ünnepség lebonyolításában kiemelkedő segítséget nyújtottak: a szentendrei párt- és KISZ-szervezetek, az állami szervek és gazdasági vállalatok és a pilisi erdőgazdaság. Dicséret illeti a TKV dolgozóit, különösen: Béki Istvánt, Kisházi Ivánt és Kovács Józsefet.

AZ ŐSZI LOMBTALAN ERDŐ fokozottan tűzveszélyes. Tartsuk be a tűzrendészeti szabályokat. Az erdőben ne gyűjtsünk tüzet, égő cigarettát, gyufát ne dobjunk el. Figyelmeztessük erre turistatársainkat is. Az erdő a közösség tulajdona!

A NAGY KALAND

VIII.

Észak- Jünnanban

Kínos érzésekkel szálltam le az autóról. Zuhogott az eső és bokáig érő sárba cuppantam. A lolók földjéről ötnapi viszontagságos utazás után értem el ezt a kis északjünnani falut, Jaoán-t.

Rosszat sejtettem, mert hiába kémleltem az esőfüggöny mögötti tájat, mészkövet sehol sem láttam. Pedig jaoáni utam szoros összefüggésben volt ezzel a jól karsztosodó kőzettel.

A legújabb kiadású kínai térképek Jaoán mellett egy nyílhegygel végződő folyót jelölnek. A nyílvégződés azt jelenti, hogy a folyó ettől a helytől kezdve föld alatt folytatja útját. Ilyen búvófolyó csak jól oldódó, karsztosodó kőzetben fordulhat elő, tehát elsősorban mészkőben. Hiába figyeltem a környező hegyeket, mészkőnek még nyomát sem láttam.

A titokzatos folyó Jaoán helyeségtől mintegy 50—60 kilométerre ÉNY-ra ered térképeim szerint, a pei népek által lakott hegyvidék közelében. A folyó eltűnését Jaoán közvetlen közelében, a falutól K-re jelzik, majd 10—15 km-es földalatti út után egy 3000 méteres hegység keleti oldalán tör ismét elő.

Ezt a folyót szerettem volna megismerni, s ha mód lenne rá, elkísérni ismeretlen földalatti útjain...

Megrakott hátizsákomat magamra kapva, berobogtam a falu tanácsházára. Eppen valami gyűlés volt. Nem várt látogatásom felkavart méhkassá változtatta a házat. Megszakadt az értekezlet, és nagy érdeklődéssel mindenki körém sereglett.

Tundzsemin — kezdtem és bemutattoktam. — Magyar barlangkutató vagyok. Szeretném megismerni a falujuk mellett levő búvófolyót. Kérem, legyenek segítségemre...

Igazolásul megmutattam a Kínai Tudományos Akadémia nagy pecsétetes levelét és a pekingi nagykövetségünkötől kapott igazolványokat. A kezdeti bizalmatlanság feloldódott. Forró teával, déligyümölcszel kínáltak meg.

Ismét a „fultuhó”-ra, azaz az eltűnő folyóra tereltem a szót. Hogy félreértés ne essék, előszedtem kínai térképeimet, majd vázlatokat készítettem a feltételezett búvófolyóról.

Kínai vendéglátóim csak fejüket csóválták és egymásután ismételtgették:

— Pucidao, pucidao... (nem tudjuk, nem ismerjük).

Végül sikerült annyit kiderítenem, hogy a falu alatt valóban található egy kis folyó. Csin-Lie-Ho-nak hívják. Ez a folyó azonban nem ÉNY-ról érkezik, hanem DK felől folyik!

No, ez is furcsa folyó lehet, ha ilyen könnyen 180 fokkal változtatja irányját!

Mihelyt csendesedett az eső, elindultunk a Csin-Lie-Hó-hoz. Átmásztunk a falut körülvevő ősi kőfalon, majd a zöldelő rizstáblákat trágyázó, locsoló parasztok közt a folyó felé tartottunk. Kínai kísérom nemigen ismerték az utat, minduntalan kérdezgetniük kellett, hogy melyik ösvényt válasszuk.

Végül elérjük a bambuszbokrokkal övezett folyópartot. A folyómeder azonban — üres volt!

Hol lehet a víz? A kínai parasztok a földekre mutattak: ott van! A folyó vizét az utolsó cseppig felhasználták öntözésre.

Jünnan tartomány teljesen a monszun éghajlat hatása alatt áll. Ez azt jelenti, hogy a nyári monszun beköszöntével lehull az éves csapadékmennyiség mintegy 80—90%-a, és a fennmaradó 10—20% oszlik el az év többi 9 hónapjára. Én éppen a száraz időszak végén jártam erre, s ez is hozzájárult ahhoz, hogy a folyót — üresen találtam...

Azt azonban kétségkívül megállapítottam, hogy a folyó az esős évszakban valóban nem dél felé, hanem északnak folyik, Tájao irányá-

ba és vize végeredményben mély völgyeken át a Jangcába ömlik.

A jaoáni „búvófolyó-túra” sikertelensége azonban nem kedvetlenített el. A felszakadó fellegek mögül a falu körül 3000—3200 méteres hegyek bontakoztak ki. Nosza, ha nem lehet föld alá bújni, gyerünk fel a legmagasabb csúcsra...

Teraszosan művelt rizstáblák között haladtunk tovább. A sűrű, zöld vetések közt víz csillogott. Szinte minden megművelhető földet öntöznek. Ennek, s a kínai parasztok szorgalmas, szakszerű munkájának köszönhető, hogy Kínában a mezőgazdaság világraszóló terméseredményeket ér el s már évek óta végérvényesen megoldott kérdés a hatalmas néptömeg élelmezésügye.

Az út mellett érdekes fák vonták magukra figyelmemet. Ezüstösszürke, kopasz, ritkás ágait 12—15 cm-es virágok díszítették. Mintha óriási vérvörös tulipánokkal aggatják volna tele a fákat. Néhány vastaghúsú, kehelyalakú, hervadó virág már a földön hevert...

— Padzehoa-fa — mondták érdeklődésemmre kínai kísérom. — Nagyon értékes fa.

A fák mögött egy kis vályogkunyhot pillantottunk meg. Megszomjaztam, ezért azt javasoltam, térjünk be egy csésze vízért a házba.

Óreg kínai bácsi fogadott. Betesékelt a kis vityilló egyetlen helyiségébe s már szedte is elő a porcelán csészéket. Megmerítette őket a tuzhelyen gőzölgő forróvízes edényben, néhány csipet illatos zöld teát szórt bele, majd lefedte őket kis porcelán fedőkkel. Néhány perc múlva vígan szüröcsöltük az aranyárga levét a fedő és a csésze közül. Ez a leggyakorlatiasabb teázási forma, a szűk nyíláson ugyanis csak a teavíz hatol át, a tealevelek a csészében maradnak.

Szétnéztem a kis lakásban. A falakra — a hagyományos szerencsejel és néhány színes plakát mellé — kis családi fényképeket szegeztek fel. A bútorzat három egyszerű deszkaágyból, egy kis asztalkából és egy kőből épült primitív tűzhelyből állt. Az ágyakon vattamatracok, az asztalon könyvek, újságok, a tuzhelyen két beépített vasedény... Ez utóbbiak méter szélesek, de alig 15—20 cm mélyek. Az egyikben

A kínai fiúcska — hátán kis testvére — fűrgén kotorja szájába a rizsszemeket

A vad Jangce folyó, Jünnan északi határán

forróvíz gőzölgött, a másikkban már a mai rizsebéd főtt. Egyszerűség és tisztaság, e két szóval lehetne jellemezni e kis lakást...

Megkérdeztem, hányan laknak itt?
— Nyolcan, felelte az öreg. Rajtam kívül itt lakik egyik fiam a feleségével és öt kis gyermekével...

Igen, a lakásvizonyok még nem rózsásak. Milliósámra épülnek az egészséges, új lakóházak, de a múlt örökségét, a kínai paraszok és munkások százmillióinak nyomortanyáit nem lehet néhány év alatt összkomfortos, kényelmes lakosztályokká változtatni...

Látogatásunk híre hamar elterjedt, és a környék gyermekhada percek alatt megjelent. Néhány 5—7 éves fiúcska hátán nagy batyút cipelt, melyből legkisebb testvérkéje feje kandikált ki. Egyik-másik az ebédétől szökött el, magukkal hozták ételes csészéjüket s miközben félszemmel engem mustrálgattak, a két kis fapálcikával sebesen kotorták magukba a rizsszemeket...

A szívélyes vendéglátás után búcsút vettünk öreg házigazdánktól és folytattuk útunkat a csúcsra. Sáros, agyagos lejtőkön kapaszkodtunk felfelé 3200 méter magasba.

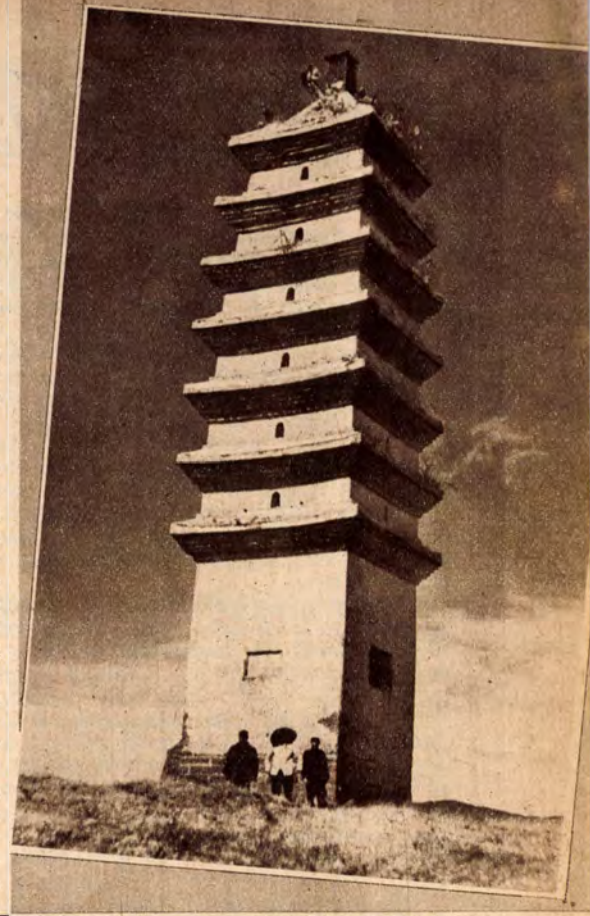
A fellegek oszladoztak. Dél felé, Nan-Hoa városka irányában, egy

dombtetőn karcsú padoga trónolt. Lent a völgyben hosszan elnyúlva tó vize csillogott. Alig két éve létezik e tó, két évvel ezelőtt készült el az a völgyzárógát, mely tóvá duzzasztotta a völgybe ömlő kis patakot. Vagy tízezer kínai paraszt hordta itt a földet vállfákra függesztett kis kosárkákban egy éven át, míg elkészült a mű, mely újabb nagy terület öntözését teszi lehetővé. Így alakul át évről évre a jün-nani föld természeti képe a kínai dolgozók szorgalmas munkája nyomán...

Nyugat felé tekintettem.

A távoli messzeség ködéből magas hegyek hófödte csúcsai emelkedtek ki. S ha szemem a múlt ködét is képes lett volna szertefosztatni, s ha az idő kerekét is vagy nyolc évtizeddel visszaforgathattam volna, e hegyek tövénel, a tali tó partján furcsa kis lovaskaravánt pillantottam volna meg. Észak felől, a tibeti határhegységekből ereszkedtek le. Az otromba kanszui lovakon a málna már megcsappant, a szilkani hegyi-ösvények bozótja véresre tépte az elcsigázott lovak szügyét...

...1880. tavaszán ezen a vidéken haladt át Burma irányába az egyik legeredményesebb áziakutató expedíció, Széchenyi Béla lovacsapata...
Balázs Dénes

Telcs, a meseváros

Mikor régi, szép európai városokról beszélünk, olvasunk, rendszerint távoli olasz, francia, német, spanyol neveket hallunk emlegetni. Pedig itt a szomszédunkban, Csehszlovákiában, Brnotól nyugatra is van egy olyan városka, hogyha az ember toronyos szűk kapuján gyalog besétál (az autóbusz nem fér át a kapun) és bejut a város főterére, olyan kép fogadja, mintha egy mesebeli, kuliszálkával felépített mozivárost látna maga előtt.

Köröskörül árkados, egy-kétemeletes, fent barokk pártával, díszekkel ékesített házak, melyek egység stílusban, valódi több száz éves város képét nyújtják a látogatónak. Itt, mintha megállt volna a történelem sietős órája, minden úgy van, mint 2—3 évszázaddal ezelőtt. A városka felett ott áll a négyszögletes várostorony, figyelve a külvilágból jövő ellenség vagy jóbarát közeledését, vagy nem lángol-e fel valahol a tűzveszély. A hatalmas nagy, ovális főtérén a folyton folyó, csobogó városkútra járnak vízért az emberek, de nem azért, hogy mindezt megigyák, mert inkább a boltíves, vasrácsos, apróablakú, homályos világítású, füstös kiskocszmában iszszák a jól habzó, pompás pilseni ősforrás „Plzen Prazdroj” söréit.

Az egész városka ma törvényesen védett műemlék, az épületeken változtatni semmit sem szabad, idegenforgalmi látványosság. Neve rövid: Telcs (Telc, Teltsch), megérdemli, hogy utazási terveink közé is beiktassuk, mert a régi, híres és minden aprólékos adattal teletömött Baedeker-ekben hiába keressük e mesevároska nevét.

Dr. Pénzes Antal

Fent: A dombtetőn karcsú pagoda trónol (Szerző felv.)

Az erdős-dombos tájból mesevárosként emelkednek ki Telcs pompás épületei

A városka főtere. Köröskörül a gondosan megóvott műemlék épületek, jobbról a város kútja, ma is működik. Bizarrr ellentétként, vadonatúj Skodák parkolnak a sörözők előtt (Tallós P. felv.)

MEGYERHEGYI tengersizem

Aki felkeresi a Zempléni hegyek keleti oldalát, hogy néhány napig bejárja annak legszebb helyeit, feltétlenül találkoznia kell a Sárospatak—Sátoraljaújhely—Füzérkomlós lassan dőcögő, keskenynyomkötő vasútjával.

A sok kiváló és ismert hely közül egy különlegesen szép, ritka természeti adottságokkal rendelkező kincsről egyik útleírás sem foglalkozik. Ez a hely a Megyerhegyi tengersizem. A Kartográfia által kiadott térképen „tengerszem” megjelöléssel találjuk meg.

Sátoraljaújhelyen, vagy Sárospatakon kell felülni a kisvasútra és Károlyfalvánál leszállni. Az útjelző táblánál nem megyünk be a faluba, hanem letérünk balkéz felé, a legelő szeien nuzódó bokrokkal és fákkal körülvelt patak mentére és amellet haladunk egészen a hegy lábáig. Atlépve jobbra a patakot, hét házból álló tanyára találunk. Az utolsó nád-fedeles ház udvarán töltjük meg kulacsunkat a kiváló hideg vízzel.

Eléggé kijárt gyalogösvény vezet a hegytetőre. Szőlők között, majd tölgy-cserjésen és fiatal ritkás tölgyesen haladunk a hegytető felé. A leírt út nem meredek, könnyű gyaloglást jelent. A kisvasút megállójától kb. 45 perces túra.

Felérve a hegytetőre kissé aláereszkedünk a túloldalra és akkor szemünk elé tául a gyönyörű tengersizem. Kiálló sziklákkal, hasadékokkal, sziklapadokkal és szúrdokkal körülvelt csillogó, teljesen símatükrű, kissé barnás árnyalatú tó. A sziklafalak hegyenként a 25—30, sőt 40 m magasságot is eléri. A tó felszínének megközelítése a körülvevő meredek sziklafalak miatt már kissé nehezebb, de kevés fáradsággal le lehet menni és közvetlen közlelről lehet gyönyörködni a természetadta szépségben. A sziklafalakat, a peremeket és kiálló párkányokat, korcsosan nőtt fák és egyéb növényzet tarkítják, a helyet még szebbé téve. Az egész tó és környékének becserkészése elég nehéz, mert többször kell fel- és alámaszni, hogy minden oldalról láthassuk, de a fáradságot megéri. Ha valaki nagyon elfáradt és meleget van, meg is fürödhet a tóban, természetesen csak ha tud úszni, mert helyenként a tó mélysége az embermagasságot is meghaladja.

Ha a sziklafalakat jobban megnézzük, akkor azokon bizonyos mesterkelt formálást vélünk felfedezni. Ugyanis egyes részeken feltűnik a sziklafalak simasága és csiszoltsága. Ezeknek magyarázatára a környékbeli lakoságtól azt a felvilágosítást kaptam, hogy a jelzett hely valamikor malomkőbánya volt, a területet víz öntötte el, így keletkezett a tengersizem. A víz feltörésének és a malomtechnika haladásának következtében a malomkő bányászat megszűnt. Ma már csak egy csendes szépsége ennek a területnek, ahová ha egyszer elmentünk, számtalanszor visszafelé járunk, hogy gyönyörködhessünk benne. Aki több napot akar itt eltölteni, még táborozásra is van lehetősége. Kisebb gyerekekkel vagy úttörőkkel való táborozásra nem alkalmas, mert meredek sziklái és hirtelen mélységei bal-esetre adhatnak alkalmat. Az egyik sziklabevágásban mesterségesen készített nagy területű barlang is van.

Ez a hely a turista útjelzést is megérdemli, hogy könnyebben lehessen megtalálni.

D., Rátvay József

KINAI NŐK magassági csúcsa

Írta: Tsi Yen-lung

Hóviharok, dermesztő hideg és a megritkult levegőréteg hiába dacolt nyolc kínai nő erős akarátával, bátorságával és kitartásával: a Musztág Ata lábaik alá hajtott hókoronázta fejét. Ezzel magassági világcsúcsot állítottak fel a nők alpinizmusában. Megerőltető mászás után július 7-én, hatnapi küzdelemmel érték el a Pamirban a 7546 m magas csúcsot, 90 méterrel túlteljesítve a híres francia alpinista nő, Madame Claude Cogan eddigi magassági csúcsát, amelyet a svájci Himalája-expedícióban 1955-ben ért el és azóta tartott.

Bemutatjuk a nyolc diadalmas alpinista nőt: Csü Yu-Ying 21 éves földmérő-geológus, Sheirab 26 éves tibeti munkásnő, egy állami gazdaság dolgozója, Phundob 21 éves munkásnő, Sheirab munkatársnője, Chhimed 21 éves tibeti főiskolás, Rabjor 21 éves ugyancsak tibeti főiskolás, Wang Yi-Csin 25 éves orvosnő, Wang Kuei-hua 21 éves egyetemi hallgató a geológiai fakultáción és Csung Csen 21 éves egyetemi hallgató ugyancsak a geológiai fakultáción.

A csoport többi három nő-tagját a nagy magasságban szédülés, orrvérzés és hegyi betegség visszafordulásra kényszerítette. A 24 éves Yuan Yang geológus, az expedíció helyettes vezetője 46 méterrel a csúcs alatt volt kénytelen visszafordulni, de már ezzel is megdöntötte a francia világcsúcsot.

A 47 alpinistából — 11 nőből és 36 férfiból — álló Musztág Ata-expedíciót az 1958-ban létesült fiatal Kínai Hegymászó Szövetség szervezte meg. A csúcsot 8 nő és 25 férfi alpinista érte el.

Musztág Ata (a kirgiz hegyi pásztorok „a Jéghegyek Apjának” nevezik) a kínai-szovjet határ közelében, fekszik a Szinkiang Uighur autonóm területen. Helyi népmonda szerint legmagasabb csúcsán kék tó van zöld mezővel körülvéve, melynek fűvét ugyan állandóan legeli egy fehér tevé, de a fű azonnal utána nő. A hegy olyan tiszta és változatlan képet mutat, hogy fiatal szerelmesek nemzedékek óta, mint vonzalmuk tisztaságának és állandóságának szimbólumát emlegetik.

Ez, a ma már meghódított csúcs a múltban két világhírű hegyászó kudarcát okozta. Elsőként 1894-ben Sven Anders Hedin svéd kutató próbálkozott vele, de négyszeri kísérlet után, 6800 m tengerszint feletti magasságnál tovább nem jutott. Ötvenhárom évvel később Eric Earle Shipton brit hegyászó 7000 méterig ért el, mielőtt földalta a nehéz küzdelmet.

A Musztág Atát először 1956-ban mászta meg egy 31 tagú kínai-szovjet csoport. De nők akkor nem vettek részt ebben az expedícióban. Kínai nők először csak 1958 augusztusában vettek részt alpesi expedícióban, amikor négy nő megmászta Kína északnyugati részén a Csilian-hegylánc 5215 m magas csúcsát.

Később, 1958 szeptemberében három kínai alpinista nő egy kínai-szovjet hegymászó csoporttal, amely a 7114 magas Lenin-csúcsot mászta meg a Kirgiz Szovjet Szocialista Köztársaság területén, 6900 m magasságot ért el, 200 méterrel a csúcs alatt. Ez év februárjában nyolc alpinista nő megmászott egy 6177 m magas csúcsot a tibeti Tangla-hegyláncban. A most szóban levő legújabb expedícióban vett részt ezideig a legnagyobb női alpinista csoport.

Az expedíció ugyanazt az útvonalat választotta, amelyen valamennyi megelőző expedíció járt: két gleccser között a nyugati oldalon, ahol a lejtő aránylag a legkönnyebben járható.

A csoport két hetet töltött a kiindulási tábor, valamint az I. és II. tábor megépítésével 4500 m, 5500 m, majd 6200 m magasságban. Így a kiindulási tábor 500 méterrel magasabbra helyezték, mint annak idején az 1956-i expedíció, ami lényegesen megkönnyítette a további emelkedést. Ez alatt a kétheti idő alatt az expedíció tagjai lefrissítették kondíciójukat, edzési gyakorlatokat végeztek, számolva a hó, jég és egyéb nehézségekkel, amelyek komoly hegymászó képességet kívánnak. Hozzá kellett szoktatni magukat a nagy magassági viszonyokhoz.

Ezekután július 2-án indult el a 47 tagú expedíció a kiindulási bázisról a csúcs felé. Az I. és II. tábor közötti szakasz egyike volt a legnehezebbeknek, számos hóval fedett, alattomos, nehezen felfedezhető gleccserhasadékot kellett leküzdeni. Nylon-kötéllel biztosítva egymást, biztonságot nem nyújtó, alig egy lábnyi széles sziklaéleket kellett az alpinistáknak traverzálni, hogy továbbjussanak a 45 fokos meredek lejtőkön. A tátongó hasadékokat azok szegélyén haladva oldalozta a csoport, míg örök hó alkotta hidakra talált, amelyeken átjutott fölöttük. Amint a csoport egyre magasabbra

Óriási nehézségek 6000 méternél

A csúcsmászók első csoportja a Musztág Ata büszke ormán

jutott, néhány tagjánál mutatkozni kezdett a megritkult levegőréteg hatása. Megépítették 6800 m magasságban a III. tábor. Miután azt is maguk mögött hagyták, egy fényképészen, egy tibeti lányon és két orvoson szédülés jelei mutatkoztak, úgy, hogy vissza kellett fordulniuk. Egyik alpinista kísérte le őket.

A többiek időközben elérték a 7200 méter magasságot, ahol negyedik és egyben utolsó táborukat létesítették. Innen ismét a csoport négy tagjának kellett visszafordulnia két alpinistától kísérve. Ezzel az expedíció tagjainak száma harminchatra apadt.

A hegymászók az utolsó 346 méteres szakaszra a IV. táborból július 7-én, délelőtt 11 óra 15 perckor indultak el. A nagy megerőltetés minden tízpercnyi mászás után rövid pihenőre kényszerítette őket. Azután tovább emelkedtek a fehér némaságban, küzdve a fáradság és a megritkult levegő okozta álmoság érzésével. Még a legszívósabbaknak is legalább 20 pihenőt kellett tartaniuk, miközben az utolsó 150 méteren felküzdötték magukat.

A 7500 méteres határjelmél, amelyet az első megmászó kínai-szovjet expedíció 1956-ban létesített, csu-

pán 46 méterrel a csúcs alatt, a légszomjtól szenvedő Yuan Yang vezető-helyettes orvosi rendeletre szintén kénytelen volt visszafordulni. Két alpinistát adtak melléje kísérőnek. Az eredetileg 47 tagú expedícióból így végül harminchárman jutottak föl a csúcsra.

A 31 éves Si-San-Sun, az expedíció vezetője, Mu Ping-sou és Lhaba Tsering, mindhárman katonák, képezték az első csoportot, amely délután, pekingi idő szerint 18 óra 20 perckor lépett a csúcsra. Közvetlenül utánuk érkezett két hattagú csoport, közöttük Szu Sing, Kína veterán hegymászójának egyike és három nő. A hőmérséklet mínusz 22 fok Celsius volt a csúcson.

Miközben Szu Sing elhelyezett egy fémdobozt a sikeres expedíció részleteit és időbeli adatait tartalmazó okirattal, a többiek mindannyian köréje sereglettek és Csung Csen, az expedíció egyik nőtagja magasra emelte a magával hozott nemzeti lobogót, Si-San-Sun készített felvételt a csúcson álló csoportról, mint hogy az expedíció két fényképésze a magasság okozta szédülés következtében képtelen volt a csúcsra feljutni.

Fordította: Mezei Iván

A II. tábor 6200 méteren

Hegyhát - Völgyesség

A Mecsekbe utazva sokszor néztük kutató szemmel, a Pincehely után balról magasodó, sűrű erdővel borított hegyeket. Ez a Hegyhát, majd lejjebb, Dombóvár után a Völgyesség ígér bájós túsíkat.

Különösen az ősz alkalmas e vidék bejárására. Jó kiinduló helyek: Pincehely (délkeleti irányban), Belecska, Csibrák, Kurd s Döbrököz.

Ismertetőnket buzdításul adjuk azoknak, akik szeretik az ismeretlen területek felfedezésének izgalmát.

A Kapos völgyére koszorúalakban aláereszkedő Mecseknyúlványok, a Zselic, a Hegyhát és a Völgyesség egyetlen nagy egység, s ezeknek bármelyikét különös, s meghitt szépségekkel megáldott tájaival, — nincsenek bejáratatlan részek — a kényelmes és mégis gyönyörködtető túsíkat kedvelő természetjáróinknak figyelmébe ajánljuk.

A Hegyhát annak a harmadkori táblának, mely Belsősomogyiól a Sió-Kapos találkozásából keletkezett merész „folyókönyökig” terpszkedik, a középső tagja. A Sárvíz, majd a Kapos hídján átrobogó vonat ablakából kitekintő utast Kaposváron túlig elkíséri a három testvér-vidék képe, a síkságból hirtelen felszökő, meredek, erdőkoszorús magaslataival, partvonulatával.

A Hegyhát északi homloka 235—263 m-ig magasodik, s a belsejében sehol sem emelkedik 250 m fölé, ellenben a dei, az idősebb rétegekből felépített rögök 350 m fölé is felnyúlnak, és szomszédokra a Mecsek 400 m-mel meghaladó északi tömegével.

Ha a mágocs-nagyhajmási úton tekintünk északra, előttünk mintegy 20 km szélességben terpszkedik a Hegyhát kulisszaszerűen egymás mögött sorakozó hátjaival. Festői, látszólag néptelen tájkép, szélesen fekszik a csupa egyforma magas hát. Csak a nagyon élespillantású, vagy távcsővel felszerelt megfigyelő veszi észre, hol húzódnak a falvak; valamennyi „átkolódzó” völgyekben rejtezik, s jelenlétüket csak egy-egy „lábujjhegyen” ágaskodó templomtorony, vagy felmagasodó kerti fa árulja el. Ha viszont keletnek tekintünk, az előtér sárgás-zöld „tengere” mögött a fennsík alatt, a mélyebb tájak kékeslila ködökből tűnnek elénk.

A Hegyhát vizeinek legnagyobb része a Sárvíz felé veszi útját.

Valamennyi patakja rövid, meredek esésű szakasz után éri el a 180 m szintet, és szélestalpú, berkes völgyekben, lomhán ereszkedik gyűjtőjébe, akárcsak a Zselic vizei. A Hegyhát forrásainál számosabb a Völgyességé, egyedül Vázsnok határában vagy négy tucatnyi fakad.

A táj erősen rokon a Zselicével, itt is széles hegyhátak terpszkednek a szelídletű völgyek között, s az utak majd mindenütt ezeken vezetnek pl.: a Keszőhidegkút—Gyöng, a Szakály—Sióagárd, a Kurd—Lengyel—Bonyhád vonalakon.

A Hegyhát barma erdei talajával elárulja, hogy ősidők óta erdősegek hona volt, rejtelmes, sötét bükkösei mellett gazdagon díszlett a gyertyán, a vörös- és lucfenyő, és a cser. A vidék lakosainak fő megélhetési forrása a fakitermelés volt, s mellette virágzott a hegyvidékre jellemző agyagipar. Az erdőszéleken mindenütt viruló kertek, túlnyomóan szilvások. Rengeteg szilva termett s temérdek aszalványt s pálinkát készítettek belőlük.

Az „önellátó háziipar”-on túlmenően, (az innen nem messze) csak az 1820 óta bányászott, de csak a múlt század 80-as éveiben fellendült Szászvár környéki 15 km hosszúságú szénmedence jelentett az ősi mezőgazdaság mellett munkaalkalmat.

Történelme, mint a környező vidékéké. Az ősember korán jelent meg a Hegyháton. Az újabb kőkorszakból számos lelet került felszínre.

A magyarság a honfoglaláskor a nehezen megközelíthető területet szűk völgyeivel, gyepeinek hagyta meg. A Hegyhát közel 700 km² területével mindvégig várostalan vidék s csupán maroknyi népű apró községek — megközelítőleg 70 falu — rejtőzött völgyeiben, hegyoldalain. Az elszigetelt Hegyhát magyarsága sok ősi vonást őriz, dülő-, és helyneveik sok érdekes felvilágosítással szolgálhatnak, szintűgy az idősebbek szókincse. Később németekkel telepítették be a perem-községeket.

A hegyháti hegyek s völgyek számos táji szépséggel lepik meg az utazót. Az északi rész széles völgytalpai kövér rétekekkel, kedves ligetekkel, takaros falvakkal — bennük számos néprajzi érdekességgel, a szelíd domboldalakon présházak — szíves szavú gazdákkal, zamatos borokkal. Majd a délibb részek szűk völgyei a vasútvonalig lenyúló erdősegekkel, vígan csörgedező — emlétkbe egy-egy malmot hajtó — patakjaival megannyi szemet gyönyörködtető látvány. Ha pedig a falvak végében a szűk lösz szurdokba vezető úton kapaszkodunk fel a hátak tetejére, tíz meg tíz km-nyi szakaszokon asztalsímaságú területeken barangolhatjuk be a Hátság tájait, gyönyörködhetünk a völgyek s hegyhátak ellentétéből keletkező különös változatokban.

Nyárvégi, hegyháti kalandozásaink útmutatója Kogutowicz Károly kb. negyedszázada megjelent idevonatkozó munkája volt, annak nyomán jártuk be a szelíd tájakat, és élveztük a nem fárasztó túsíkat nyújtotta szépségeket, de ezeknél is nagyobb örömünkre szolgált a lakosságnak a Zselic népéhez hasonló vendégszeretete. Már érnek a hegyháti szőlők, és nyílnak a nyárvégi virágok: a gyümölcsök pompás zamata, illata, a virágok pazar színei maradandó emlékként kísérik beszámolóinkban, s nem egyszer álmainkban is.

Borsi Darázs József

1. Kastély Csibrákon
2. A völgy alján
3. Belecska vidékén
4. Kilátás a magaslesről
(Kunsági—Sándor felv.)

ALKOTMÁNYUNK ÜNNEPÉRŐL

Weiss—Chorin—Dréher, Zsitvay s más erdőbitokosok, földesurak, bankárok elleni harcban születtek. Az Alkotmányunk köszönhetjük, hogy szabadon járhatjuk az egykor elzárt erdőket, hegységeket.

Legnagyobb szabású megmozdulásnak a Nemzetközi, hazai Balaton és a Keszthelyi Kupa versenyei számítanak. A Kóloska völgy bájos vidéke megtelt a versenyzők sátraival. A terepen az állomások, az ellenőrző pontok várták a versenyzőket. A bolgár, csehszlovák, német és az ország minden részéből összegyűlt magyar versenyzők nehéz feladat előtt álltak. Forró sugarait ontotta a nap, de nem is a meleg volt a fő ellenfél. Felismerhető, de alaposan benőtt nyiladékok, bozótok, s különösen az éjjeli szakaszon, a számos harántvölgy tette próbára a tájékozódási képességet. A versenyzők, versenybírák jól vizsgáztak. A gördülékeny rendezést nagyban segítette a helyi munkatársak, a községi tanácsok és az idegenforgalmi hivatal.

Kissé távolabb, a fenyőfői Hódosér tisztásán tartotta országos találkozóját a vasúti turistaság. Bevezetőül az egyesületi bajnokságot rendezték, majd országos értekezletüket tartották. A gúlasátrak tucatjai bizonyították, hogy nálunk is végérvényesen diadalra jutott a sátortáborozás.

A Helyiipari Természetbarát Liga Tatán gyűlt össze országos találkozója és szakmai csapatbajnokságára. A tó melletti tisztáson augusztus huszadikán reggel emelkedtek szép sorjában a sátrak és délben a szakszervezet főtitkára ünnepi szavakkal nyitotta meg a négynapos táborozást. A közelben rendezték a megyei vidámvásárt s így első nap bizony nagy volt a népvándorlás az egész megyéből. Lacikonyhák illata, meg az elmaradhatatlan hangszóró hangja szüremlett át a lombokon. A további napokon már csend, nyugalom honolt az erdő lombja alatt; csupán a versenyre készülők izgultak.

Gézaházán a Textiles Természetjáró Liga rendezte országos találkozóját és szakmai bajnokságát. Közel kétszáz textiles-turista gyűlt össze az ország szakosztályából. Fáradhatatlanul járták a Bakony kies völgyeit, felhágtak a cseszneki várra. A szakosztályvezetők részletesen megbeszélték a textiles-természetjárás időszerű kérdéseit.

A közalkalmazott turisták Pilismaróton tartották találkozójukat. Közel hetven csónak és kajak indult Komáromból a találkozóra. Pompás látványt nyújtott a vizi-karaván beérkezése a maróti Dunapartra.

Alkotmányunk adta lehetőségeket bizonyította az Északborsodi karszton, a V. Meteor és a Kinizsi barlangkutatóinak többhetes tábora. Immár harmadszor táboroztak e vidéken barlangkutatóink. A korábbi felmérések után most már mind közelebb kerülnek e vidék karsztvíz mozgásának, közet alakulásának megismeréséhez és a tényleges barlangfeltáró munkához.

Engedélyt kaptak a határon túli kutatásokra is. Már eddig is jelentős eredményről számolhatunk be. Csehszlovák oldalon felfedeztek egy 105 méteres zsombolyt. Eltérően az Almásy zsombolytól (113 méter) ez egy tagban szakad le a szédítő mélységbe. Igen nehéz fizikai munkát jelent különösen a feljövétel. Epizódok. Egyik ifjú kutató, a 15 éves Kozák Irén is lent járt a zsomboly mélyén, méltán érdemel elismerést. A kutató-brigád egyik tagja, erősen rövidlátó, a zsomboly szélén megcsúszott s véletlen folytán akadt meg a mélység előtt. A többiek rákiáltottak: Mít csinálsz? Mire ő angyali nyugalommal felelt: Hát meg kell törölni a szemüvegemet, poros lett!

K—i

1. A győztes magyar B csapat
2. A közalkalmazott evezősök célba érnek
3. „Nemzetközi” tárgyalás a határon
4. Indulnak a kutatóbrigádok (Bojtor—Kunsági felv.)

KAUKÁZUSI MOZAIKOK

Természetjáróink évkönyvében az 1959-es esztendő méltán tarthat számot a mérőföldkő jelzőre. A magyar-szovjet turistaegyezmény keretében ugyanis történelmünk során ebben az évben léphettek először magyar természetjárók csoportosan a Kaukázus örök hóval és jégpáncéllal borított földjére...

A nagy útra valamennyien szorongással gondoltunk. Mit is vigyünk? — ötlött fel bennünk százsor is a kérdés, hogy a nagy távolság, a viszonylag hosszú túraidő, az ismeretlen feladatok, a jég és hó világa, meg a Fekete-tenger szubtrópusi forrása közé beékelődő szélsőségekkel étkezésben, ruházatban s energiában egyaránt meg tudjunk küzdeni. De bármilyen gondosan készültünk is, — az úton mégis akadt egy-két meglepetés, köztük olyan is, amire előre nem gondolhattunk. Néhányat tanulságul csokorba kötöttünk.

Az egyik a rövidnadrág. Ez igen célszerű ruhadarab még a Kaukázusban is, de nem kell azért föltétlenül Kievdn is viselni. A város nagyon barátságos népe ugyanis nincsen hozzászokva a mezítelen lábszárakhoz. Ez a magyarázata, hogy az első rövidnadrágos magyar csoport olyan feltűnést keltett az ukrán főváros utcáin, hogy azt Hannibál még akkor sem tudná utolérni, ha véletlenül az örökké kíváncsi Budapest utcáira vetődne 30 harci elefántjával együtt. Ez a feltűnés végigkísért bennünket csaknem egész úton, — még a tengerparton is. Egyébként kevés ruhát kell vinni, mosni ugyanis mindenütt lehet s a villanyvasaló is rendelkezésre áll, még a Kaukázus legeldugottabb zugában is.

Valahogy idevág a férfiak-nők elhelyezésének a kérdése is. Vendéglátóink mindenütt nagy gonddal ügyeltek arra, hogy csoportunk gyengébb nemhez tartozó tagjait éjjeli szállásokon külön helyezték el a férfiaktól. Mikor azonban — túra alatt — sátorban éjjeleztünk, mi ragaszkodtunk a megszokott, hogy úgy mondjam „nemzeti” elhelyezkedéshez. Álláspontunk sohasem valálkozott osztatlan helyesléssel. Ezzel szemben a hosszú vasúti utazás alatt magától értetődő természetességgel zártak össze bennünket több napra-éjszakára a hálókocsiban tökéletesen idegen személyekkel, nemre-korra való válogatás nélkül. Szóval: ahány ház, annyi szokás.

Két dologgal ajánlatos takarékoskodni: a filmmel, meg az energiával. Most láttam csak, hogy a fotósok népes tábora milyen türelmetlen emberfajta. A csoport 19 tagja közül tizenheten fényképeztek. De kicsoda elszántsággal! A Kaukázus előhegyei és a tulajdonképeni fővonalat közt — a Kubán alsó folyása mentén — közel 200 km-es síkság terül el. Itt autóbusszal utaztunk. Ahogy a síkságból méltóságteljesen kezdtek kiemelkedni a hegyek körvonalai, ahogy megjelentek az első vízésések, majd felvillantak a napfényben az első, távoli hófödte csúcsok, úgy nőtt a fotósok izgalma. Ez végül is oda vezetett, hogy még a kocsit tetején a szellőztetőket is leszerelték, hogy csak minél előbb, egymás hegyérőlhátáról fényképezhessenek. Pedig a hegyek vártak bennünket s közelebről sokkal jobb fotótémát nyújtottak, mint a robogó autóból.

Különben meg is lehet őket érteni, mert a Kaukázus egyszerűen lenyűgözi az embert. Ezzel egy kicsit ki is emeli a józan ítélőképesség biztos pályáját. Ezerarcú, tömör szépsége láttán olyan érzés keríti hatalmába a nézőt, mint a mélytengerek világát kutató békaembereket egy bizonyos mélységen túl. Megrészegeudnek a szépségtől. Ez a részegség, a minden szépséget egyszerre birtokolni kívánó ösztön arra hajtja az ember, hogy megfontolás nélkül vágjon neki azonnal a legmagasabb csúcs-

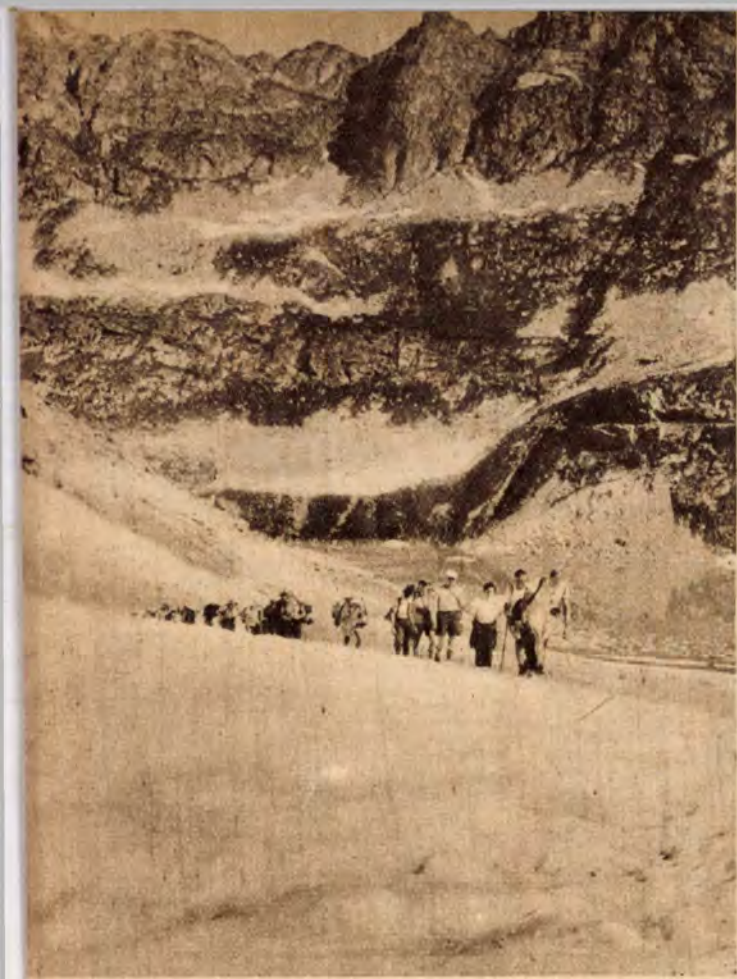

Felső kép: a „népek országútján”

Alsó kép: át a gleccseren

nak, mert úgy érzi, hogy enélkül pótolhatatlanul elmulaszt valamit. S így, mielőtt akklimatizálódna, hajlamos arra vállalkozni, ami csaknem meghaladja, vagy a fölöslegesenél jobban kiveszi erejét. Valami ilyesféle történet velünk is. Ennek az lett a vége, hogy csak 3150 méterre jutottunk fel, míg az utánunk következő csoport, nyilván okulva az úttörők rossz példáján, jobban gazdálkodott az energiával s így elérte a 3300 m-t is. Szóval kevesebbet markolni, s úgy többet lehet fogni.

Hozzá kell szokni az ünnepeléshez is. Ha egy turista-bázisra érkezik a csoport, ünnepélyesen fogadják s amikor útnak indul, ünnepélyesen, katonás rendben búcsúztatják. Fel kell állni szép sorjában az e célra rendelt

Fent: az utolsó kapaszkodó

Alsó kép: végre a Kluhor hágón (Dr. Paraciz Ervin felv.)

téren, ahol a fogadók és búcsúztatók is felsorakoznak — negyvenen-ötvenen, olykor százan is — és a táborparancsnok rövid, szívélyes beszédének, vagy intelmének elhangzása után hatalmas üdvözlőgratulál az elért eredményhez, vagy kíván sok szerencsét az úthoz. A köszöntést ily formán kell viszonzni is.

Jól meg kell tanulni — még hozzá idehaza! — a túrafegyelmet. Kaukázusi viszonylatban ez annyit jelent, hogy a túrázó csoport tagjai csak libasorban haladhatnak, egyenlő távolságban. Elöl a csoportért felelős idegenvezető, utána a fizikailag gyengébbeknek ítéltek (nők, idősebbek), végül a többiek erősrendben. A sorból kilépni, a vezetőt megelőzni, vagy lemaradni nem szabad.

De nem is lehet, mert vagy egyáltalán nincs út, s akkor csak abba a nyomba léphetsz, amelyikbe a vezető, vagy van ugyan út, de az húsz centiméternél nem szélesebb s egyszerűen nincs hová lépni róla. Vigyázni kell minden láb elé kerülő kis kőre, mert helyéről kimozdítva mászás körengeteg lavinájának az elindítója lehet.

Jó leszokni az ivásról is. A szovjet turisták azt tartják, hogy vizet vagy teát csak étkezéskor kell inni s annak elégnek kell lenni a következő étkezésig. A maguk részéről ezt be is tartják. S bár körülötted kristálytisza hegyi patakok rohannak s vizesések százaí ontják a vizet, tőlük nyugodtan szomjan halhatsz. Ugyanis valamennyi gleccservíz, minek következtében sótartalma nincs és így ivásra, illetőleg szomjcsillapításra teljességgel alkalmatlan.

Erdemes a túra előtt egy kicsit történelmet és néprajzot is tanulmányozni. A Kaukázusban ugyanis még ma is közel félszáznyi kisebb-nagyobb nép lakik s illik róluk egyet-mást tudni. A mi útvonalunk a cserkeszek, karacsejevek, grúzok és abházok földjén vezetett. A cserkeszek vannak vagy százezren s a Kubán alsó folyása mentén lóhátról legeltetik hatalmas gulyáikat. Nyugodtan vélheted bennük az őshaza egykor itt feledett lakóit. Hosszú bajuszaikkal a magyar Alföldön is helytállnának, senki sem mondaná róluk, hogy nem magyar parasztok. Fentebb a Teberda völgyében a negyvenezernyi, tatár fajta karacsejev nép húzódik s a cserkeszekkel együtt szemlátomást szívesen foglalkozik idegenvezetéssel. A mi hegyi vezetőnk is igen jóképű cserkesz fiú volt.

Éppen a sok nemzetiség miatt nehéz a csúcsok nevének megtanulása is. Egyik csúcsot az egyik nép, a másikat egy másik nép nevezhette el, persze saját nyelvén, ami a csúcsok neveinek bábeli zavarát idézi elő. „Dom-baj-Ulgen”, „Szo-frudzs”, „Pikine”, „Alibek”-gleccser hogy csak néhányat ízeletőül említek.

Nagyon kell ügyelni a napra is. Tűző melegét a hó és jég közelsége megtévesztően közömbösíti. Csak este veszi észre az ember, hogy vörös lett, mint a főtt rák. De akkor már késő. Három négy napot szenvedhet a feledékenység miatt. Fehér, zárt ing, fehér sapka s erős napolaj a védekező eszköz. S no persze, napszemüveg. Enélkül mozogni sem lehet.

És hát igen nagy probléma az élelem. Elég is, izletes is, meg kalóriadús is, csak nem változatos. Itt csak a „hazai” segít.

Jó dolog, hogy minden turistabázison hideg-meleg fürdő várja az embert. S ezen kívül aki akar, fürödhet a háromezer méter magasan levő gleccsertavak 4 fokos vizében is. Erre viszont csak a szovjet turisták vállalkoztak.

Hozzá kell edződni az autón való utazáshoz is. S ez nem tartozik a legkellemesebb dolgok közé. Viszont a „holt terepek” áthidalása rendszerint ily módon történik. Utközben aztán van min medíálni. Válogathatsz, hogy a szovjet autógyártás nagyszerűségét, minden elképzelhető terhelést és terepet kibíró autói minőségét irigyeljed-e, vagy a grúz soffőrök idegrendszerét, vezetői készségét. Alattad 3—400 méteres mélységben haragos hegyi patak hömpölyög, föléd 1000 méteres sziklafal hajlik s te, ég és föld között lebegve egy alámosott öszvérösvényen robogsz s élvezed a táj ezer arcúlatát s lépten nyomon csodálkozol vagy félsz, — amire éppen adott pillanatban jó, vagy rossz idegrendszered képesít.

Lenyűgöző a Kaukázus. Vad, ezernyi szakadékkal megtörtelt hegyei, égbenyúló végtelen hó és jégmezői, amelyeken a szivárvány minden színében táncol a napfény, zabolátlan, örökké haragos hegyi patakjai, a megszámlálhatatlan soha nem sejtett nagyságú vizesések, a hihetetlenül gazdag vegetáció s e természeti szépségek közt bolyongó, mindig vidám s mindig segíteni kész szovjet turisták minden pillanatban együtt-egyszerre hatnak az emberre, s tesznek egy kaukázusi túrát s annak minden mozzanatát életre szóló élménnyé.

Dr. Szaniszló József

Ifjúsági Természetjárás

Mozgótáborunkról

Egy éve már, hogy a veszprémi Közgazdasági Technikum ifjú természetjárói az első szakiskolai ülésen elhatározták, a tanév végén mozgótábor keretében a tőlük oly messze eső és ezért szinte ismeretlen zempléni hegyeket fogják felkeresni. Megvették a térképeket, örsönként a kalauzokat és a kéthetenkénti foglalkozásokon, a vasárnapi túrákon, téli táborban egyaránt sokat beszélgettek, tervezgettek. Közben bővítették is tervüket: a városi KISZ-bizottságtól és líl úzből kértek egy-egy természetjáró jelöltet, akinek a sátorozáshoz, a főzéshez, a kirándulásokhoz kedve van. Még a városon kívüli is körülnézték és Füzfőről meg Balatonfűzfőről is kerestek egy-egy kedves KISZ-es sportársat. Munkás-tanulóifjúsági találkozóvá, új szakosztályok alakításához szükséges ismeretek elsajátításává fejlődött a terv: káderképző mozgótábor lett belőle.

Öt-hat főnyi örsöket alakítottunk. A „mókusok” forma-szoknyát csináltattak, a „főskhegyi sasok” egyforma inget, emblemat, örsi selyemzástól szereztek be, míg a „mackók” örsi indulón törték a fejüket. Az öt órs külön-külön életre rendezkedett be, hiszen a közösség csupán az autóbustól állta, az összes többi költség a részvevőket terhelte. Mindenki-nek saját sátorlapja, hátizsákja, az örs-ösöknek bográcsa, műszaki felszerelése, mentő-felszerelése volt.

A vasas fiúk háromrészes, összecsavarható zászlórudat készítettek, amely büszkén hirdette a közösséget végzett lelkes munka első lépését. És másnap reggel 5 órakor... megkezdődött a csomagolás. Örsönként egy élelmiszeri zsák, benne az élelmiszer, a bogrács, az arbrons és a beledugható három láb — nem kell tehát labilis fára kötni a bográcsot, hanem szilárdan le lehet helyezni.

Indulás. Unfelelt notázás közben hagyjuk magunk mögött az utolsó felhőszőlányokat és derült időben kilencnapos utunk megkezdődött. Még félnyolc sincs, amikor már Budapestben vagyunk. De most tovább... Gödöllő, Hatvan, Gyöngyös, Eger az útvonal. Egy kis városnézés, fürdés és már Szarvaskö alatti kanyargunk. Szilvásvárad, Szalajkavölgy. Megállunk a Tótfalusi völgy bejáratánál. Fel az Istállóskői barlangig, a kristálytisza hegyipataokban cikázó pisztángok felejtethetnek. Kifizetjük az „autóbusz belépőt” és megindul kocslink felfelé a Bükk-fennsíkra. Minden percen más a kilátás... nincs még egy ilyen regényes útja hegyeinknek, mint ez az ezereknyaraló bujkáló keskeny erdei út. Szédítő szakadékok az egyik oldalán — meredek sziklafal a másikon... mi lenne, ha ilyenkor szembe is jönne valaki... Felérünk a tetőre és csakhamar Jávorkúton vagyunk.

Táborverés, főzés, vacsora, tábornézés. Hűvös este van. Aki kevés levelest gyűjtött, bizony fázik és inkább a tűz mellett, az éjjeli őrköt batorítja. Mire félkilenore az autóbusz indulásra kész már a Bálványt is megjárta. Nagyszerű a hangulat, eddig is sok az élmény. Most már gyorsan haladunk a Zempléni hegyek felé. Lillafüred, Diósgyőr, Miskolc, távolban a Tokaji-hegy és a többi „sátor”. Éjjeli szállásunk Erdőbénye-fürdő. Zászlófelvonás jelzi, hogy kész a tábor, s a felfelé szálló kékes füst élénk konyhaéletet jelez. Túrósuszsa az egyik örs-

nél, tarhonyás krumpli a másiknál s megindul a vetélkedés, az egymást kínálgatás — ki főzött jobbat, ízesebbet.

Amikor leszállt az alkony, a vidáman lobogó tűz mellett kacagástól pirultak az arok. Rákóczli jobbágyaira való emlékeztől felejtődtek múltba a szemek. Nem volt este tábornézés, s ezek az együttlétek hozták közelebb a tűz körül ülőket, csiszolták a napi hiányosságokat, vagy öntöttek lelkesedést a múlt harcából, a jelen küzdelmeiből, a szocializmust építő ember lelki és fizikai tulajdonságainak ismeretéhez, kialakításához. Szokásá váltak e tűzek. Lelekesdéssel idéztük a VIT tábornézetek emlékeit, a világ ifjúságának barátságát, küzdelmét a békeért.

Erdőbénye után be a zempléni hegyek közepébe. Újhuta a legközelebbi céll. Az MTH-üdülővel szemben kis erdei tisztás a táborhely. „Viperaveszély miatt az útról letenni tilos” szól a figyelmeztető és mindenki meglepődik egy kicsit. Rögtön nagy az érdeklődés: milyen a vipera, hogyan támad, mit kell csinálni, stb. A táborépítés izgalma azonban hamar felejteti a veszélyt. Allótáborra rendezkedünk be — hiszen két napig itt leszünk. Az egyik örs palacsintát kever és a sok érdeklődőnek meg is ígéri a kínálást.

Délután az öt órs öt úton indul tájolóval és térképpel Kőkapuhoz. Mindenki odaér — ha egy kicsi keveréssel is. Visz-szafele már nem mindenki ilyen szerencsés. Az egyik „öreg” örs másnap reggel 6 órára ér haza. Jó tréfaalkalom az esti tábornézéshez. Az ipari tanulókkal rendezett közös tábornézés ismét közelebb hozza az ifjúságot egymáshoz.

A reggeli torna jól megmozgatja az éjjeli nagyserűen alvókat. Tábor díszítünk, fürdünk, főzünk. Délután a Pengőköről gyönyörködünk a páratlan körképben. Az állótábor „pihenő jellegű” 18-20 km-es túrái után jól esett eleget tenni az üdülő meghívásának és a sárospataki gimnázium tanulóival együtt táncesten részt venni. A nyugodtan alvó tábor felett a télhold és az éjjeli örök világítottak.

Túránk negyedik napján előbb a Regécl vár, majd a Hernád völgye látták a vidáman daloló veszprémieket. Érdekes látványt nyújtott a már nagyüzemi termelésre áttért szomszéd Szilvencia és a mi nadrágszj-parcellánk. Világosan mutatja a kétrányú termelés a határt. A kékeddi labdarúgó pálya sugározta a júliusi meleget, ahogy mozgalmi indulónk hangja mellett vidáman kúszott fel a zászló az árboera. Gyorsabban főtt az ebéd a kánikulai melegben, s mindenkinek nagygor jólesett a kékeddi fürdő strandjának hűs vize.

Tábornézésünkkel igen barátságos közeli szomszédokkal szórakoztunk együtt és távolról hallgattuk a pálya különböző

pontjain lobogó tűzek vidám együttesét, a kis úttörőket és a debreceni közgazdaságiak szalonna-pirító vidámságát.

Kéked—Telkibánya—Hollónháza után a felejthetetlenül szép László tanyára vitt utunk. Nagyszerű helyünk volt. Az összegyűjtött széna egy boglyáját reggelig használhattuk.

A Nagy Milicre vezető gyalogúton közvetlenül a határon sétáltunk. A nyiladék közepén halad a határ és a gyalogút hol az egyik, hol a másik országban jár. Felejthetetlen panoráma nyílt a magas fakilátó tetejéről. Esti tábornézésünkön az üdülő vendégek együtt énekeltek velünk... a fiúk pedig nagy lelkesedéssel segítettek a váltás miatti kisebb létszám megmaradt ennivalójának elpusztításában.

Most már utunk vége felé járunk: Füz-zérvár után Füzerradvány gyönyörű kastélyában gyönyörködünk, majd Széphalom, Sátoraljaiúj hely megtekintése után az emlékekben oly gazdag Sárospatakon ültünk tábor. A várral szemben a parti fűzesben lobbant fel a vacsorát főzők tűze. Az élelmiszer örsök baromfit vásárolnak és finom becsinált leves illatát hordja az esti szél. A télhold mellett a tábor tapasztalatait beszélgetjük meg és azokról az erkölcsi tulajdonságokról beszélgetünk, amelyek feltételei szükségessé ahhoz, hogy 39 ember zökkenőmentesen élhessen együtt. A szocializmus építésének kisiskolája ez a tábor.

A hajnali köd fátyola ül a langyosmeleg Bodrog felett. Az ébredező falu kacsa, liba méltó versenytársat kapnak a reggeli torna után fürdőző veszprémiekben. Más kirándulók kerékpáron, autóbuzson iparkodnak a hűsítést adó fürdőhelyek felé. Mi Miskolc-Tapolcának tartunk.

Fazola Henrik öskohója mellett verünk tábor. Még egy utolsó séta a Herman Ottó turistaházban és az utolsó este sajátos hangulata ömlik el a táboron. Mit köszönhetünk a KISZ-szervezeteknek, mit vár tőlünk a kiküldő szervezet, hogy fogjunk meli otthon a munkának, hogy segítsük egymást továbbra is. Ezek a kérdések foglalkoztatták a tábornézésnél.

A hajnali ébresztő már a hazaindulás jele. Jön a csomagolás, táborbontás. Ismét Lillafüred. A gyönyörű bükkü autót után Egerbe érkezünk. Megnézzük, ami a múltkor elmaradt, alaposan megfürdünk és rohanunk, hogy Pest után már ismerősként üdvözöljük a Meleghegyet, a Keleti-Bakony ismert csúcsait. Szűkebb otthonunkat.

Dr. Borsai Lőrinc

Balról: reggeli szemle a Mókus rajnál. Fent: Lázás egykezettel készülő az ebéd. Jobbról: a bográcsos (Szathmáry Árpád felv.)

KAJAKKAL a Fesztiválon

Az elmúlt évben nagy tervek születtek: a vízi túrázás elősegítése érdekében vegyünk részt kajaktúrán a bécsi fesztiválon, majd 1960-ban kerékpártúrán a római olimpián.

Sok munka, edzés, túrázás után most itt állunk tizenötön a IV. Nemzetközi Dunai VIT Barátság-túra résztvevőiként a hatalmas Práter Stadionban, képviselve a magyar természetbarátokat, hazánkat.

Pár perce kezdődött meg a zsúfolt nézőtér előtt a világ fiataljainak felvonulása. Megindul a menet és szinte egy hangként zúg Kelet és Nyugat akarata „Frieden! Freundschaft!” Béke! Barátság! A Maratoni kapu alatt feltűnik az algir fiatalok fekete ruhás menete. Gyászolják hősi halálát halt testvéreiket! Zászlójuk becsavarva, mivel a „semleges Ausztria” nem járult hozzá, hogy nemzeti színek alatt vonulhassanak. Szolidaritásból minden nemzet kibontatlan zászlóval lép a stadionba.

Zúg a taps, zúg az éljen! Az egész gyepszőnyeg, színes, kavargó kép. Brazília, Nyugat-Afrika küldöttei vonulnak sajátos hangú tam-tam dobjaik kíséretében. Amott már a bolgár fiatalok hatalmas rózsával teli kosara tűnik fel. A kínai küldöttséget kitörő tapsal köszöntötte a lelkes közönség.

Önkéntelenül visszagondolunk előző napi érkezésünkre, amikor a Westbahnhof-ról kilépve 3 repülőgép körözött felettünk. Utánuk nagybetűs felirat úszott a levegőben: „Fesztivál nélkülünk! Gondolj Magyarországra! Gondolj Tibetre!”. Működött az ellentábor. Ők, úgy látszik nem akarnak békét, ők nem vesznek részt a fesztiválon. Mégis most itt több mint ötvenezer bécsi ujjong, tapsol és élteti a békét. Megteltek a sorok, sőt a sorközök és a lépcsők is.

Több ezer galamb repül az ég felé, a két Németország fiatal engedték fel őket, bizonyítva, egyet akarnak: békeszerződést Németországnak! Hömpölyög a színes, örömtől sugárzó menet. Vietnám, Kuba, Japán és Csehszlovákia fiataljai után feltűnik a bejáratnál a szovjet úrrakéta modellje. Felzúg ismét a szünni nem akaró taps. A menetet megáll, mindenki tapsol, ujjong, köszöntik a szovjet fiatalokat. A levegőben rakéták robbannak és azokból apró ejtőernyőkön a fesztivál és az egyes nemzetek zászlócskái szállnak fel. Majd továbbindul a menet és meghatottan kapcsolódunk mi is a felzúgó tapsorkánhoz, amikor a megafonon keresztül üdvözlözi Bécs a bejáratnál feltűnő magyar küldöttséget. Percekig zúg a taps, zúg az éljen! A világ megbecsüli a békét szerető magyar fiatalokat.

A felvonulásnak lassan vége. Három órán keresztül hömpölygött sűrű sorokban 117 nemzet 17 ezer fiatalja, hogy hitet tegyen közös akaratauk, a béke mellett.

A bécsi Honatyák jóvoltából 6 km-re levő táborhelyünkre gyalog mentünk a sötét éjszakában. De nem bántuk, így volt időnk melegében megbeszélni a látottakat és leszűrni a tapasztaltakat.

★

Másnap „nyakunkba vettük” a várost. Ismerkedtünk a monumentális épületekkel, a széles utcákkal, a rendezett virágos terekkel és a sok szép szoborral. Gyalog jártunk, mert a villamos igen drága, ha megszemlajtunk inkább vizet ittunk, mert a hűsítő italokat ugyancsak jól megszámitották.

A Práter, a Ring, a városháza, a Burg gyönyörű. Csatoltak a fényképezőgépek, teltek a jegyzetlapok. Többnapos sétánk közben igyekeztünk megismerni az osztrák és a résztvevő nemzetek fiataljait. A Graben egyik sarkán nemzetközi csoport közepén találjuk magunkat. Amikor megtudják, hogy magyarok vagyunk, mindenki velünk akar jelvényt cserélni, közös fényképet készíteni. Máskor, a schönbrunni kastély parkjában, ciprusi fiatalok ajándékoznak meg bennünket szép jelvényükkel.

Elérkezik a dunai felvonulás időpontja. Több száz csehszlovák, lengyel, jugoszláv és magyar vízi természetjáró evez végig a Donau-Kanalon, színpompás zászlódszben. Végig a partokon, a hidakon integető bécsiek és a fesztivál-küldöttek.

Sajnos, nem maradhattunk tovább. Várt bennünket a másik, igen kedves program: a Duna-túra.

★

Öt nap után a téli kikötőben lebontottuk sátrainkat és rövid búcsúzás után vízre szállva, a rohanó habokra bíztuk magunkat. Megindult a népes vízi karaván, hogy délután már a Bratislavában levő magyar vízi természetjárókkal együtt ismerkedjünk Szlovákia fővárosával. A két nap hamar eltelt, de azért nagy vonalokban megismertük a gyors ütemben fejlődő várost.

Augusztus 2-án, rövid ünnepség után rajtolt a közel 300 főnyi vízikaraván, osztrák, csehszlovák, lengyel, jugoszláv és magyar vízitermesztéjérekkel.

Gabcikovo, Komárno, két igen szép tábor, szép túra, hangulatos táborfűz, sok-sok élmény. Másnap a Vág torkolatánál búcsút veszünk Csehszlovákiától és utunkat a magyar parton folytatjuk. Ismerős tájak következnek. Esztergom, Visegrád, Kisoroszló. Gyönyörű vidék, külföldi és hazait ámulatba ejt. Észre sem vesszük, az idő hamar telik. A Dunán végigvonulva üdvözlöljük Budapestet. Két napon keresztül, kalauzolásunk mellett ismerkednek külföldi barátaink fővárosunkkal. Majd elérkezik a búcsú, sok új élménnyel, új barátal gazdagodva rendezgetjük emlékalbumunkat s közben tervezgetjük elkövetkezendő túráinkat.

Bokody József

A pozitív kép II. rész

Járás, biztosítás, mentés a gleccseren

A kalauzok, ha gleccseren való átkelést írnak le, elég szűkszavúak. Részletes leírást nem is adhatnak, hiszen a jégár mozog. Ha lassú is, de szabályos és állandó a folyása. Felülete is változó. Hasadécai hol keskenyebbek, hol szélesebbre nyílnak. Kora nyáron a szakadékok száma és szélessége kisebb, a rajtuk átvezető hóhidak erősebbek, biztonságosabbak. Később a közlekedés nehezebbé és — különösen hóesés után — veszélyesebbé válik. Igen nagy tapasztalatot, körültekintést és óvatosságot követel minden átkelés. Ezért nem árt, ha egynéhány alapvetően fontos szabályt jól emlékeztünkbe vesszünk.

1. Behavazott gleccseren kötél nélkül járnunk óvatossággal.

2. Útirányunkat úgy válasszuk meg, hogy az keresztet a repedéseket. Kiemelkedések, hajlások, jégárösszefolyások különösen hasadékvészélyesek. Kerüljük el ezeket, de használjunk fel minden utunkba eső morénát.

3. Hóhidakon való átkelésnél legyenünk nagyon óvatosak és igen jól biztosítsunk!

4. A kötéltávolságot tartjuk be és soha ne hordjuk kötélnünket összetekert gyűrűkben, sem kezünkben, sem vállunkon! Ha a kötéltávolságot meg akarjuk rövidíteni, úgy a felesleges kötelet szedjük gyűrűkbe, kössünk rá csomót és egy karabínnal akasszuk a derekunkon levő kötéltre.

5. Ne járjunk, de ne is álljunk többen egyszerre bizonytalan talajon.

6. Az első gondosan derítse fel — szemmel, majd csákánnyal — az előtte levő terepet.

7. A második egy pillanatra se vegye le tekintetét az elsőről! A beszakadás pillanatában történő kötélmegfeszítés sok szerencsétlenségnek veheti elejét.

8. Soha ne feledjük el, hogy a kötélnkre önbiztosító gyűrűt kössünk. Még jobb, ha ezt zsinórból készítjük el és Prusik-csomóval a kötéltre kötjük.

9. Tartalékkötél, vagy Prusikzsinór nélkül gleccseren soha ne járjunk. Ha csak egy tartalékkötélünk, vagy zsinórunk van, úgy ezt mindig a második vigye, ha kettő van, úgy elosztva. Ugyanis majdnem mindig az előjáró szakad be. Ha mégis egy kötéllal kell elindulnunk, félkötélhossz távolságban dupla kötéllal járjunk.

10. Szűk hasadéka való beszakadást villámgyors kar széttartással, testünk előre- vagy hátravetésével tudjuk elkerülni. Ilyenekből, ha nem sérültünk meg súlyosan úgy kíménymászási technikával, jégcsákány és hágóvas segítségével kímélhetünk a magunk erejéből is.

Másolópapír vásárlása során még egy adatra kíváncsi az elárúsító. Milyen fokozatú papírra van szükség — teszi fel a kérdést! Lágy, normál vagy kemény legyen? Hogy erre válaszolni tudjunk, tisztáznunk kell a fogalmakat is. Normálnak akkor nevezzük előhívott negatívunk egy-egy kockáját, ha azon a legvilágosabb és legsötétebb foltok között szürke tónusok is láthatók, azok között mintegy átmenetet képezve. Kemény negatívról akkor beszélünk, ha ezek a szürke átmenetek hiányoznak, azon csak fekete és füvesen átlátszó foltok vannak. Ezt szaknyelven túl-, "kontrasztos"-nak nevezzük. Ennek ellentéte a lágy-negatív, melyen a fény-árnyék különbség csaknem teljes mértékben hiányzik. Ezt átnevezhetjük szürkének látjuk gyakran olyan anyira, hogy a rajta levő személyek, tárgyak csak körvonalakkal válnak ki a háttérből, környezetből. Meg kell jegyezni, ezek az esetek a szélsőséget jelentik.

Mielőtt tehát papírvásárlásra szánjuk el magunkat, vizsgáljuk meg negatívjainkat ilyen értelemben. Kemény negatívhoz lágy, normálhoz normál, lágy negatívhoz kemény fokozatú papír szükséges. A másolási munkát elsőtűtött helyiségben végezzük. Tájékozódásra szükséges fényt sötétkamra lámpából, szükség esetén íróasztallámpára húzott piros, vagy narancssárga színű celofánzacskóval színezett fényből nyerhetünk.

A munkamenet a következő; előzőleg feloldott hívonkat és rögzítőket a kimosott tálaka kiöntjük. Ajánlatos a folyadékok hőmérsékletét a használati utasításnak megfelelően mérés segítségével szabályozni. A két tál mellé egy nagyobb úrtartalmú, tiszta vízzel telt öblítőedényt is készítünk. A másolókeretet kinyitva, kiválasztott negatívunkat az üvegre fektetjük rétegoldalával (rendszerint a matt

oldal) felfelé. Ezután a sötétkamra-lámpa bekapcsolása és a fehér fény eloltása következik. Csak ezután bonthatjuk fel papírcsomagunkat, hiszen a papír szintén fényérzékeny. Takarékszági okokból javaslom az egyik papírlap cca. 2 cm-es csíkokra való felvágását. A csíkok közül egyet elől hagya — a többi ismét sötét papírbőrítőbe zárjuk —, a kintmaradtat pedig ugyancsak rétegoldalával, de lefelé a negatívra helyezjük. Ezután a fabetét behelyezését lezárhatjuk keretünket. A megvilágítás következik. Erre receptet nem lehet adni, de gyakorlati tapasztalat alapján javasoljuk a keret kb. 1 m-re való elhelyezését az égőtől valamilyen rögzített helyre, hogy szükség esetén amennyiben ismételni kell, a keret ugyanoda kerüljön. A megvilágítás időtartama ugyanis a fényforrástól való távolsággal is összefüggésben áll. Számolással, vagy óránk stopperével rögzítjük a megvilágítás tartamát. Ezután előhívjuk a próbacsíkot. A hívóba helyezve csípessel nyomkodjuk, hogy a folyadék mindentől ellepje, majd enyhé mozgással áramlásba hozzuk azt. Ezzel biztosíthatjuk, hogy a papír nem emelkedik ki a folyadékból, s a hívás egyenletes lesz. Közben figyeljük a pozitív kép kialakulását. Amennyiben az az utasításban jelzett hívási idő alatt nem fejlődött ki, tegyünk új „próbacsíkot” a keretbe és pár másodperccel hosszabb időre tegyük a fehér fény alá. Ha túlságosan is kifejlődött, sötét megfeketedett, az időt csökkenteni kell. Pár kísérletet csak elromlik, végül a tálban látjuk kis tájképeket olyan fényhatásban, amilyenben azt emlékeztet kirándulásunkon lefényképeztük. Csípessel óvatosan kiemeljük, a hívót lecsurgatjuk, majd öblítés után a rögzítőbe dobjuk. Izgatott kíváncsiságunkat egy percig kell csak féken tartanunk, aztán villanyt gyűjthetünk. Amennyiben megnyerte tetszésünket, a „belőtt” idővel most már egész képet világítunk meg. Két teljes papír helyett két csíkot rögtönként mindössze! A képet rögzítőben kb. 15 percig hagyjuk, majd folyóvízben kb. 30 percig mossuk. Ezután szárazítjuk.

Gyakorlat kérdése, hogy olyan tapasztalatra tegyünk szert, mellyel negatívra való ránézés után biztosan állapítjuk meg, milyen fokozatú papíron adhat helyes tónusú képet.

Beller Iván—Brett Pál

Ha minden elővigyázatosság dacára beszakadtunk, vagy társunk zuhant egy hasadéka, úgy háromféle mentési módszer közül az adott helyzetben legmegfelelőbbet válasszuk. Alapfeltétel bármelyik módszernél az, hogy a lezuhant is segít a kintmaradtnak. Egy ember ugyanis soha nem képes valakit egyedül felhúzni!

Az első mód, ha a lezuhant a felülről kapott kötéllhúzás, valamint saját jégcsákány és hágóvasa segítségével felmászik. A második a huroklépcsős (Steigbügel) módszer. Ehhez már egy tartalékkötél, vagy zsinór is szükséges. Ha duplakötélen mentünk, úgy a kötélt egyik fele. A mentési eljárás röviden a következő: A lezuhart csákányra erősítjük a lezuhant tartó kötelet. A kötelet le vesszük magunkról és a repedés szélén megbeszéljük társunkkal a mentési eljárást. Ha duplakötéllal jártunk, a lezuhant maga köti le a szabad kötéltvéget és készíti el a huroklépcsőt. Ha a tartalékkötél vagy zsinór nálunk van, a végére kötött hurokkal leeresztjük. A lezuhant mindkét esetben a mellén levő tartókötél hurokján belül fűzve át a szabad kötelet. Egyik lábát befeszíti a huroklépcsőbe — de nem nehezíti rá. A továbbiakban a következő három ütemben megy a mentés: a) A mentő felhúzza a terheletlen kötelet a behelyezett lábbal kb. fél méternyit s fenn a csákányán megerősíti. b) A lezuhant a kötélibe kapaszkodva átteszi a testsúlyát a hurokban levő lábra és feláll rá. c) A mentő a most meglazult biztosítókötélt behúzza, megerősíti, majd a tehermentesített huroklépcsős kötelet, mint előbb, újból felhúzza s megerősíti.

Meg kell jegyezni, hogy egy embernek a két kötelet kezelni igen nehéz, fázasztó és körülményes. Igen sokat kell gyakorolni. Bármely mászóeszköznél is olyan helyen, ahol ereszkédést szoktunk végezni, gyakorolhatjuk. Persze nem kell

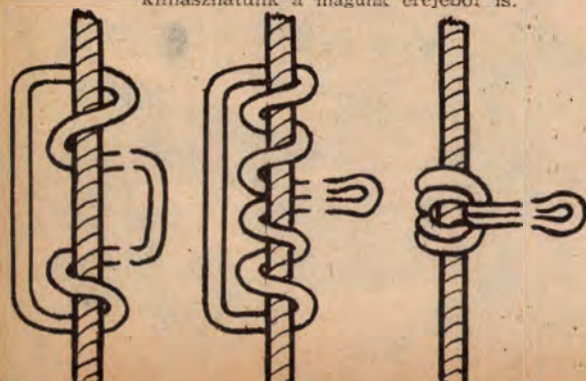
felülről leugrani, elég ha lenn felkötődünk s egy-két méterrel ugrunk le. A harmadik mentésmód az ún. Prusik módszer. A lezuhant két zsinórgyűrűt erősít a kötéltre Prusikcsomóval. Ezekbe belelépve, felváltva hol az egyiket tehermentesíti és táolja fel, hol ebben felállva a másikat. Tekintettel arra, hogy a kar az erős igénybevételől könnyen kifáradhat s ilyenkor nagy a kibukás veszélye, ezt elkerülendő, a mellünkön átfutó kötelet karabínnal a lefüggő tartókötélhez erősítjük. Sokkal jobb, ha egy harmadik Prusik-zsinórt a hónunk alatt kötünk át. Erre ránehezelve még pihenhetünk is közben s tökéletes önbiztosítást is ad.

Ezt a feljutási módot is gyakorolhatjuk ugyanúgy, mint az előbbi. A Prusik-csomó megkötésének módját a mellékelt rajz mutatja. Mint tudjuk, megterhelve nem csúszik vissza, tehermentesítve pedig könnyen feltölthető. Meg kell jegyezni, hogy erősen elázott, vagy havas, fagyott kötélen ez a módszer nem működik úgy, mint szárazon. Ajánlom tehát ezt jól beáztatott nedves kötéllal, és esőben is gyakorolni.

Nyomatékosan figyelmeztetnem kell mindenkit, hogy a kötélt kezelést nem a magas hegyekben kell megtanulni, s különösen nem bajban. Prusik-csomót megkötni fejfelé lögva is kell tudni. Minden módszer annyit ér, amennyire azt alkalmazni tudjuk.

Ha társunkat kimenteni nem tudjuk, helyzetét amennyire tudjuk megkönnyítjük (élelem, meleg ruha, leengedett esetleges hóhidra stb.) és azonnal segítségért megyünk. Három részvevő esetén mindig a gyengébb marad a szerencsétlenül jártnál!

Bucsek Henrik

Nemzetközi H * I * R * E * K

A Nemzetközi Madárvédelmi Bizottság évi jelentése megállapítja, hogy rengeteg vándormadár nem tér vissza többé Észak-Európába, mert Olaszországban összefogdoszák őket és egyes vendéglők mint különlegeséget szolgálják fel külföldi vendégeiknek. A Bizottság arról értesült, hogy Észak-Olaszország több városában évente tartanak ún. „madárlakomákat”, amelyekre „turisták” ezrei érkeznek, élvezni a polentát (árpakásából és gesztenyelisztből készített olasz levest) és a madárpecsenyét. Becslés szerint százezer kis madarat fogyasztanak el ilyen alkalmakkor, főleg pacsirtát, fülemilét, vörösbegyét, kanárit és pinyókét.

Óriási meteorit zuhant le 1908-ban Észak-Szibériában, hatalmas területű erdőséget pusztítva el. A tavasszal Moszkvából elindult expedíció a kidöntött óriási fatörzsek között 800 kilométernyi útvonalat járt be és megállapította, hogy a meteorit 40 km átmérőjű körzetben pusztított. Ezúttal a tudós Florenski a második expedíciót vezeti, az elsőt a Tudományos Akadémia 1927-ben küldte ki. Megállapítást nyert, hogy a meteorit az erdőséget a központból kiinduló sugáralakban döntötte le, a fák legyező alakban hevernek a földön, koronáikkal körben mutatva valamennyi világtáj felé. Kulik, a korábbi expedíció vezetője annak idején talajpróbákat hozott magával, amelyekből Moszkvában megállapították, hogy igen finom vasfém részecskéket tartalmaznak és ezek részben meteorit eredetűek.

Arra a hírre, hogy nyolc kínai nő a Musztág Ata megmászásával megdöntötte a francia Claude Cogan eddigi magassági világrekordját, az utóbbi megszervezett egy Himalája-expedíciót, még pedig kizárólag nők-ből, franciákból és angolokból. A 12-tagú expedíció augusztus közepén érkezett meg Új-Delhibe, innen azonban egyelőre nem tudtak továbbjutni, mert a légi forgalom pilótái éppen sztrájkoltak. A csupán 24 órára tervezett sztrájk megszűntével azonban mégis eljutottak Katmanduba, ahonnan a nyolcezeres Cho Oyu megmászására készülnek.

Lenin 1913-ban mászta meg a Rysy-csúcsot. Ennek emlékére szlovák, cseh, lengyel, szovjet és magyar turisták minden évben ünnepélyes keretek között megismétlik ugyanezt a túrát. Mint a szlovákiai „Új Ifjúság” jelenti, augusztus 14-én találkoztak Otátrafűreden, ezideig a legnagyobb számban a fiatalok, hogy a nemzetközi proletáriátus nagy tanítójának tiszteletére rendezett hegymászásban részt vegyenek. A

Tátra ünnepélyes zászlódiszben fogadta a kétezernél nagyobb számban megjelent alpinistákat, akik az első nap délutánján szabadtéri előadásokat, majd este tűzijátékok és lampionos felvonulást rendeztek. Másnap a Poprádi-tótól indultak a csúcra, amelyet kivételesen szép időben értek el. Sokan közülük életükben először gyönyörködhetek a Tátra szépségeiben.

A bratislavai Új Szó jelenti, hogy a Poprádi-tó melletti jelképes turista-temető ligetében augusztus 18-án leleplezték Zsulawski lengyel hegy-mászó emléktábláját, aki tragikus körülmények között vesztette életét, amikor egy expedícióval egy szerencsétlenül járt turista-csoport megmentésén fáradozott.

A múlt évben — mint arról annak idején megemlékeztünk — egy francia csoport látogatta meg a szovjet alpinistákat a Kaukázusban, hogy a szovjet alpinizmus módszereit tanulmányozza. A szovjet alpinisták idén augusztusban viszonzták a látogatást. A francia Si- és Alpin-iskola vendégeiként 21 szovjet hegyászó érkezett repülőgépen Párizsba, ahonnan a város megtekintése után Chamonixba utaztak, hogy a Mont-Blanc-masszív csúcsait megmásszák és a nyugatiak technikáját tanulmányozzák.

Az alpesi balesetek száma az utóbi években aggasztó mérvet ölt annak ellenére, hogy az egyre tökéletesebb alpesi mentőszolgálat a technika legújabb vívmányait (repülőgép, helikopter, rádió) veszi igénybe. Egy augusztusban készült kimutatás szerint a hónap közepéig a nyugati alpokban 148 halálos szerencsétlenség történt, ezekből 51 Ausztriában, 33 Olaszországban, 27 Svájcban, 22 Franciaországban és 15 a Német Szövetségi Köztársaságban. Megállapítja a jelentés, hogy a legnagyobb veszély a könnyelműség, ez okozza a legtöbb balesetet.

Az alpinizmus történetében 1957 volt a letragikusabb esztendő, amely csupán az Alpokban 385 halálos áldozatot követelt.

A Nemzetközi Camping Szövetség (International Federation of Campers and Caravanners) több vezetőségi tagja táborozott augusztusban Carshalton Oaks-parkjában (Tölgyfaliget). A londoni „Times” ebből az alkalomból visszatekintést nyújt a Szövetség múltjára. A Hollandiában 1933-ban tartott összejevetelen a Szövetség célul tűzte ki a nemzetközi barátság előmozdítását és ennek eszközeként a nemzetközi táborozások szorgalmazását. Mister J. A. C. Champion, a Szövetség első elnöke, azóta közmondássá vált egyetlen mondattal világított rá a nemzetközi táborozás jelentőségére: „Ha valamennyi diplomata táborozó lenne, nem lenne többé háború”.

A turista térképekről

Számos olvasónk fordult hozzánk azzal a kérdéssel, hogy foglalkozunk a turista térképek helyzetével. Ennek a kívánságnak igyekeztünk eleget tenni, amikor meglátogattuk a Kartográfiai Vállalatot és felvilágosítást kértünk a minket érdeklő ügyekben.

1956-ban kezdte meg a vállalat a turista térképek kiadását. Eddig kilenc legismertebb hegységünkéről van turistatérkép. A legújabb kiadásokat már szintvonalas domborzat ábrázolással és részletesebb adatokkal látják el. A kilenc turista térképen kívül 28 városunkról adtak ki térképet, kapható a Duna vízisport térképe is, mely két részletben ábrázolja a Duna hajózható vizét. Az idegenforgalom növekedésével új igények merültek fel, ezek kielégítését szolgálja Visegrád, Tihany és Badacsony távlati rajzát mutató térkép is.

Legismertebb hegyeinkről már megfelelő térképek állnak rendelkezésünkre, de szükség lenne a kevésbé ismert területek turistatérképeire is. Milyen lehetőség van erre? — kérdeztük meg Mészáros György elvtársat, a Kartográfiai Vállalat igazgatóját. Ezekről a területekről legjobb esetben 5000 db térképre volna szükség. Ilyen kis példányszámmal az előállítás költsége messze meghaladná azt az összeget, ami mellett még elviselhető ára lenne a térképnek. Ezekről a területekről célszerűbb megoldás részletesebb vázlatot közölni a kalauzokban. Így csökkenhetnék a költségek.

A térképek elosztása sincs megfelelően megoldva. Előfordul, hogy például Mátraházán az összes turistatérkép kapható volt, csak a mátrai nem. Ha az Állami Könyvterjesztő Vállalat figyelembe venné, hogy ezek területi jelentőségű cikkek, akkor sokkal több példányban tudnák eladni a térképeket és ezzel lehetővé válna az árak csökkentése.

A Kartográfiai Vállalat terveiről a következőket hallottuk: két új területről készült panorámkus térkép: a Várról és a Margitszigetről. Ezeket a lapokat új, Color eljárással készítik, ami lehetővé teszi, hogy több színben, plasztikusabban tudják a terepet ábrázolni. Két atlasz kiadását tervezik. A 60 oldalas Világatlasz nyomdai munkálatai már folynak. Ebben megtalálhatjuk politikai és hegy-vízrajzi ábrázolásban a világ egész területét. Elkészült a terve egy Magyar Atlasznak is. Ez 96 oldalon Magyarország geológiai, hidrológiai, közlekedési, népszűrségi stb. adatait térképezi fel. Ilyen jellegű atlasz magyar kiadásban még nem jelent meg. Hamarosan elkészülnek Magyarország, műanyagra nyomott dombortérképei.

Sok segítséget nyújtott hazánk tájainak megismerésében a turista térkép. Szeretnénk új területekről, még jobb és pontosabb térképeket kapni, hogy természetjáróink előtt feltárulhassanak hazánk eddig rejtett szépségei is.

S. Gy.

A Magyar Természetbarát Szövetség elnöksége szeptember elején tartott ülésén meghallgatta és jóváhagyólag elfogadta az 1958. évi devizamentes cseretúrák gazdasági munkájáról szóló beszámolót. Az elnökség a továbbiakban a szövetség Gazdasági-, Túra- és Technikai Bizottságainak munkájával foglalkozott.

A Velencei-tavi Hajózási Vállalat egyórás sétahajó különjáratokat indít a természetbarát szervezetek részére. A 35 személyes motoros hajó díja egy járatra 200,— Ft. Egyyszerre 100 tagú csoport szállítására nyílik lehetőség. A járatok Agárdról indulnak bármely irányban, kívánságra kikötnek a Pákozd-szigeti halászcseréjénél. Különjárat rendelése esetében, valamint a Velencei-tavi sétahajózással kapcsolatban bővebb felvilágosítást dr. Csépfalvai Imre tanár ad: Telefon: 130—838.

Lapunk más helyén közölt egyesületi találkozók után, szeptember elején a Közlekedési Liga tartott több napos találkozót a Klastrom pusztánál. Rövid értekezleten beszélték meg eddigi munkájukat és a feladatokat, majd szétszéledtek a környék bejárására. Többen a közeli sziklákat szemelték ki, kellő felszereléssel mászógyakorlatokat végeztek. Az egyesületi jelvény tervére 35 javaslat érkezett, melyek közül a találkozón választották ki a véglegeset.

Új kilátó épül a Mecsekben. A Misina kilátóhoz vezető új út elkészülte után, a Kis Tubesen (581 m) építenek esővédő házzal egybekötött kilátótornyot. A munkálatok serényen folynak.

Versenyhírek

A III. Nemzetközi Balaton Kupa természetjáró tájékozdási verseny eredménye.

- I. Magyar B csapat (Kósa Csaba, Szarka Ernő, Szondi Ferenc, Garai László, Dóra Tibor, Fehér Miklós) 5 hely. p.
- II. Magyar A csapat (Skerletz Iván, Tóth István, Mészáros István, Kóvári Endre, Horváth Loránd, Maác Benedek) 6 hely. p.
- III. Csehszlovák A csapat (K. Proháska, J. Duros, J. Cerny, J. Jaburek, M. Strzinek, J. Jankovic) 10 hely. p.
- IV. NDK csapata (G. Schneider, B. Müller, P. Cruse, H. Zemanek, J. Kröber, G. Schott) 11 hely. p.

V. Csehszlovák B csapat (St. Houser, V. Cajthaml, J. Basta, L. Zenisek, J. Kotval, Z. Nemeč) 14 hely. p.

VI. Bulgária csapata (T. S. Gagov, N. D. Becev, R. S. Raskov, P. I. Usunov, K. W. Saharinov, B. S. Joncsev) 17 hely. p.

A Keszthelyi Kupa verseny eredményei:

- I. Bp. Vasutas SC 5 hely. p.
- II. Bp. Spartakusz 9 hely. 5.
- III. Bp. Pedagógus 10 hely. p.
- IV. Tipográfia 11 hely. p.
- V. Bp. V. Meteor 11 hely. p.
- VI. Vasas MÁVAG 12 hely. p.

A Balaton Kupa verseny eredménye:

- I. M.-magyaróvár Timföld 5 hely. p.
- II. Közalkalmazottak III. csapata 8 hely. p.
- III. Vasas MÁVAG III. csapata 9 hely. p.

A három versenyen 77 csapat indult.

A Helyiipari Természetbarát Liga Szakszervezeti Emlékversenyének eredménye:

- I. I. ker. Ing. kezelő 3 hely. p.
- II. Művészi kézmű 5 hely. p.
- III. Díjbeszedő 10 hely. p.

Szakmai csapatbajnokság:

- I. I. ker. IKV 4 hely. p.
- II. Művészi kézmű 4 hely. p.
- III. Csatornázási művek 6 hely. p.

Szakmai egyéni bajnokság:

- I. Gyöngyösi Ferenc 305 hibapont
- II. Apostol Péter 338 hibapont
- III. Szalontai Gergely 376 hibapont

A textiles természetjárók szakmai bajnokságának eredményei:

- I. Soproni fésűsfonó I. (dr. Margittay, Unger, Vida)
- II. Lőrinci fonó (Somogyvári, Fehér, Sósne)
- III. Kaposvári Textil I. (Deák, Szontágh, Kaszás)
- IV. Hazai fésűsfonó (Kavetzky, Karlovits, Karay)
- V. Soproni fésűsfonó II. (Palkovits, Garas, Steiner)

Ifjúsági:

- I. Kaposvári Textil (Róna, Negyedes, Vigh)

Országos kék a Cserhátban

A Borsod megyei Idegenforgalmi Hivatal a miskolci természetbarátok közreműködésével július folyamán végigfette az országos kék csereháti szakaszt, Perkupától a boldogkőváraljai vasúti állomásig.

Felújította a Hivatal az országos kék jelzés Zemplén hegységi vonalából a boldogkőváraljai vasúti állomástól Eszkálág vezető szakaszt is.

Végül ugyancsak a Zempléni hegységen elkészítette a Hivatal:

a) a Szpalanyica rétről az országos kék-ből Újhutára kiágazó kék négyzet jelzést,

b) a Telkibánya alatti Potácsháztól a Borsóhegyen, Gergelyhegyen át Fonyba vezető zöld jelzést,

c) a Pálháza-ipartelevől Újhutára vezető zöld jelzést,

d) a telkibányai 60-as nyeregéből a Bohó rétekre vezető (a zöld jelzést rövidítő) zöld kereszt jelzést,

e) a Telkibányáról a Rostallón át Úvegutára (az állami erdészeti teleplig) vezető sárga jelzést, és

f) Az országos kék-ből a Pengőkőre kiágazó kék háromszög jelzést, amely jelzések leírása a Sport Lap és Könyvkiadónál 1958-ban megjelent Zempléni hegység c. kalauzban XXIII., XXVIII., XXXI., XXXIV., XXXVII. és XXXVIII. számok alatt található.

Tájékozdási verseny az ezer tó országában

A Finn Munkás Sportszövetség, a TUL meghívására hatodmagammal, két hetet töltöttem Finnországban. Ez alatt az idő alatt módunkban volt behatóan tanulmányozni a tájékozdási versenyés észak-európai formáját. Nyolc napot töltöttünk edzőtáborban a TUL tájékozdási versenyzőivel; indultunk a fiskari sportkör versenyén és részt vettünk egy nagy országos versenyen Järvenpääben.

A versenyek sokban különböznek hazai versenyeinktől, mégis érdemes foglalkozni az ott szerzett tapasztalatokkal, mert sokat tanulhatnak az északiaktól a magyar természetjáró tájékozdási versenysport hívei. Érdemes azokkal foglalkozni azért is, mert elképzelhető, hogy lesznek Magyarországon is, akik szívesen üznék a finnek erőt, ügyességét, gyorsaságot igénylő sportját.

A versenyek képe

Järvenpääben az általános utasítások átvétele után a versenyzők átvették, legtöbbjük tornacipőben, atlétaruhában és lábszárvédőben versenyez. A gyülekező helyről szalagozott út vezetett az indító helyre. A versenyen kb. 450 induló volt. (Ugyanezen a napon még 8 nagy verseny volt Finnországban.) A különböző kategóriákban indulókat párhuzamosan, percenként indítják. Az indítástól a célbaérkezésig mérik az időt és az győz, aki a leggyorsabb. A térképre minden versenyző — sa-

ját idejéből — maga rajzolja át a pontokat, az utasítástérkép az indítóhelytől mintegy 100 méterre van, nehogy illetéktelenül bárki is előbb abba betekintsen.

Az osztályok és korcsoportok szerint változó, általában 3—11 kilométeres útvonalon 3—8 érintendő pont van. A mi szakaszunkon például 8 km légvonaltávolság mellett 5 érintendő pont volt. A versenyzők, ahol ezt a terep megengedi, futnak, a célban pedig megfelelő szervezéssel biztosítják a zavartalan időmérést és a gyors értékelést.

Elméleti alap

A legmegkapóbb az volt, ahogy a versenyzést elméletileg megalapozták. Pontosan mérlegelik a lehetőségeket és nagy gondot fordítanak a versenybírók és versenyzők oktatására. Láttunk filmeket és diaképeket a versenytaktikáról éppúgy, mint a versenybírók munkamódszeréről.

Ime néhány gondolat: igen nagy gondot fordítanak arra, hogy a tájékozdási versenyből a véletlent kiküszöböljék. A mi versenyrendszerünkben még ma is nagy szerepet kap a szerencse. Az északi országok versenyein valamennyi megadott pontot érinteni kell, az érintés sorrendje kötelező. Aki egy pontot kihagy, kiesik a versenyből. Nálunk bizony gyakran előfordul, hogy az ellenőrző pontot kereső versenyző taktikából abbahagyja a keresést, de akkor még nem tudja, hogy ez jót vagy rosszat jelent neki. Kétségtelenül izgalmas ez a játék, de versenysportnál nem reális.

Vigyáznak a rendezésnél arra, hogy a versenyzőnek ne kelljen visszatérni a már előzőleg járt útra, mert ez nyomra vezethet más versenyzőket.

Megkövetelik a versenybíráktól, hogy előzetesen járják végig az útvonalat. Vigyáznak az állomások (érintendő pontok) elhelyezésénél, hogy megtalálásuk ne a véletlen, hanem a logikus tájékozdáson múljon. Helytelenítik azt, ha az érintendő pont könnyen felismerhető terepvonal (folyócska, tó, országút, stb.) mögött van, mert ez esetben a versenyző különösebb tájékozdás nélkül eljut a terepvonalig és onnan játszi könnyedséggel fogja a pontot.

A nagy távolságok előnye

A járvenpáai versenyen az első érintendő pont az indítóállomástól mintegy 3 kilométerre volt. A feladatot csak úgy lehetett teljesíteni, hogy önmagunknak fel kellett építeni egy külön versenyt. Térképen meg kellett határozni azt az útvonalat, amely a legjobbnak látszott. (Arra a rendezésnél külön vigyáznak, hogy a térkép szerinti leglogikusabb útvonalon valamilyen előre nem látott terepakadály ne jelentsen hátrányt a jól gondolkodó versenyzőnek.)

A nagy távolság tehát azt jelenti,

hogy alaposan át kell gondolni az útvonalat és a versenyzőnek önmagát kell útközben ellenőriznie. Ilyen körülmények között az elkeverésre több lehetőség van, mint nálunk, de a tájékozdási feladat is nehezebb.

A megadott pontok nehézsége osztályonként változik. Alsóbb fokon a mienknél könnyebb, magasabb fokon, nehezebb feladatokat kapnak a versenyzők.

Felkészülés

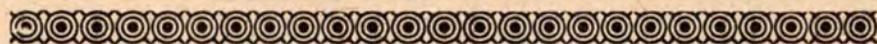
Igen szigorúan veszik az elméleti oktatást és rendszeres tanfolyamokon képezik ki a versenyzőket. A 9—10 éves gyerekektől kezdve, 55—60 éves öregekig, korcsoportokat állapítottak meg és így nem kényeszerülnek az idősebbek a fiatalokkal együtt versenyezni. Az elméleti oktatás mellett rendszeres fizikai, erőnléti és ügyességi edzések is folynak.

Pontosan kidolgozott edzésmódszerek vannak. A nálunkjától fájó verseny néven ismert módszer csak edző gyakorlat. Ugyancsak jó gyakorlat az, amikor a terepen kijelölt útvonalon kell végighaladni és a táblák helyét be kell a térképre rajzolni. A tájékozdási készséget fejleszti az a módszerük, hogy tájékozó nélkül, térkép alapján keresnek meg könnyebb pontokat.

Es végül magunkról...

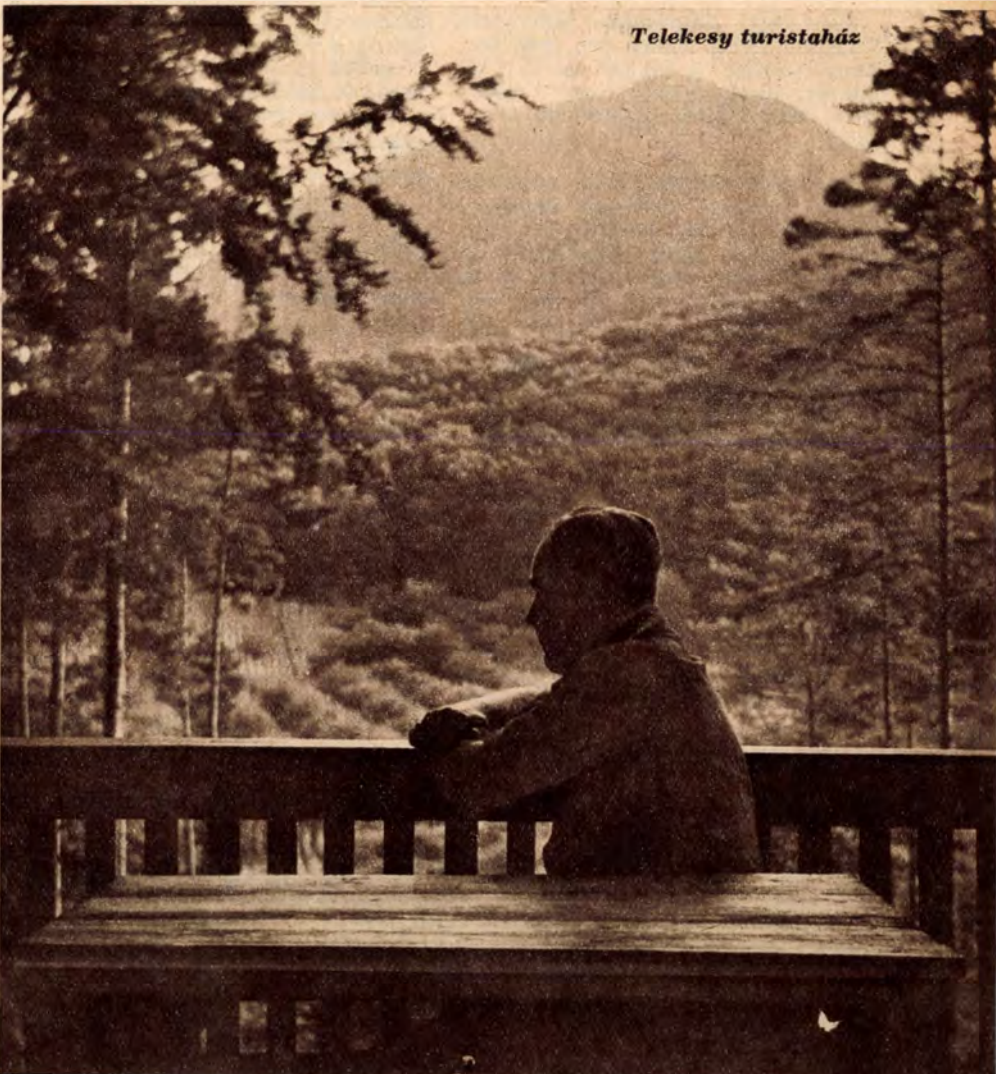
nem túl sok jót írhatunk. A látzólag gyenge eredmények ellenére, — amelyek oka elsősorban a számkra teljesen szokatlan terep volt, — elmondhatjuk, hogy igen sokat láttunk, tapasztaltunk. Meggyőződünk arról, hogy nem jelent nagyobb fizikai erőlkifejtést a gyorsasági verseny a mienknél, csupán alaposabb felkészülésre van szükség.

Jávorka Péter

ŐSZI IDŐBEN BIZTOSÍTSA TÚRÁKRA, PIHENÉSRE HELYÉT ÉRDEKLŐDÉS: TURISTAHÁZAKAT KEZELŐ VÁLLALAT, BUDAPEST, VI., LENIN KÖRÚT 55

Telekesy turistaház

Könyvszemle

Korda István: A NAGY UT. A Székelyföld nagy fiának, Kőrösi Csoma Sándornak ázsiai útját érdekes regényben, nagy alaposággal írja le a szerző.

Egy tudásszomjas, bátor, az akadályoktól meg nem rettenő kutató életleírása, az emberi akaraterő hősközléménye ez a mű.

Kőrösi Csoma Sándor izgalmas útján kívül a korabeli társadalom és gyarmatosítás hű tükörképét látja az olvasó Korda István könyvében. Ára 22 Ft. (Bukaresti Ifjúsági Könyvkiadó)

P. H. Fawcett: A MATTO GROSSO TITKA. A szerző 1906—25 között nyolc expedíciót vezetett Dél-Amerika vad, buja belsejébe. A sűrű őserdő mélyén élő indiánok életének tanulmányozásán, régi kultúrák maradványainak feltárása izgalmas és sok ismeretet nyújtó olvasmány. Ára 38 Forint (Gondolat kiadó)

ORTÜZEK A HEGYKÉBEN, tizenkét kiváló szlovák író egy-egy válogatott elbeszélése a partizánok életéről, tevékenységéről. A turisták előtt jól ismert helyek, a gyönyörű szlovák hegyek menedékében készítették elő akciójukat a hőspartizánok, mely megérlette a Szlovák Nemzeti Felkelést. (Európa kiadó)

Széchenyi Zsigmond: AFRIKAI TABORTÜZEK címen írta meg vadászélményeit s egyben az afrikai földrész tájait. Könyvét saját felvételei illusztrálják. (Szépirodalmi kiadó)

SOPRONI ÚTIKALAUZ. Ismerteti a tájat, a város történetét, műemlékeit. Városi séták, a környéki hegyekben tehető túrák ismertetése és színes útjelzés vázlat egészíti ki a művet. Ugyanaz németül is. Ára

H. I. Budapest: Versét nem tudjuk közölni, de őszintén örülünk jelentkezésének. Jöjjön november 8-án a Pilis nyeregbe, a koszorúzási ünnepeken sok régi turistatársával találkozhat.

S. K. Nyíregyháza: Beküldött anyagát nem tudjuk közölni. Sok ilyen természetű anyagot kapunk, s csak ritkán áll módunkban helyet szorítani.

6 Forint. (Idegenforgalmi Hivatal kiadása.)

ERDŐ-MEZŐ MADARAI, Vertse—Tildy. Szakszerű ismertetés, gyönyörű képekkel illusztrálva új formában mutatja meg a természet csodás szépségét. Természetjárók útjait teszi színesebbé a madarak ismerete és hasznos működésüket: azok védelme. (Mezőgazdasági kiadó)

MOSONMAGYARÓVÁR ÚTIKALAUZ, írta Uzsoki András. A mű ismerteti a város érdekes történelmi múltját, majd séta keretében bemutatja a helytörténeti jelentőségű épületeket és műemlékeket. Ára 6 forint. (Idegenforgalmi Hivatal kiadása.)

A BUJÁKI VÁR — Patay Pál. Műemlékeink sorozatának legújabb füzeté. Ára 6 Forint. (Képzőművészeti Alap kiadása)

PANNONHALMA, legrégebb történelmi emlékeink őrzője. A most kiadott útikönyv ismerteti a település történetét, műemlékeit és értékes levéltári hírességeit. Győr-Sopron megyei Tanács Idegenforgalmi Hivatala kiadása. Kaphatók a Hivatalnál: Sopron Ógabona tér 8., 6 forintos áron.

MARGITSZIGET, Szitnyai Jenő írásában. A Duna festői szigetét mutatja be számos képpel. Külön melléklet nyújt képet a romok alaprajzáról és távlati térkép a szigetről. A könyvet a Fővárosi Idegenforgalmi Hivatal magyarul, oroszul, németül, franciául és angolul jelentette meg. Ára 11 Forint.

Rövidesen megjelenik a

GERECSE HEGYSÉG

útikalauza.

Jegyeztesse elő bármely Állami könyvesboltban.

Sz. L. Somogyfajs: Cikke később érkezett. A gombaszéken ilyenkor már végetér. Hasonló témákat igyekezzünk az évadot megelőzően közzélni. Esetleg eltesszük jövőre.

A. Z. Kecskemét: Kérését továbbítottuk a Természetbarát Szövetséghez. Ok küldenek választ.

F. E. Budapest: Cikke igen érdekes kérdéseket vet fel. Szeretnénk, ha a kérdésekről bővebben írma és jobb felvételeket küldene. Mi is azt valljuk, hogy komolyabb túrák mellett számos üzemi tömegtúrát, kirándulást kell szervezni. Ezzel két célt érünk el. Sok dolgozóval szeretettjük meg a természetet, vezetjük

FEJTŐRÖ

Rejtvényünkben öt turistához neve, vagy helye található. Beküldendő: vízszintes 26., 28.; függőleges 5., 6., 8., október 31-ig.

Vízszintes: 1. ...hegyek. 6. Húz. 7 Testrés. 9. Rokon. 11. — bogas (visszafelé.) 12. Dél — Rhodésiai autójelzés. 13. Becézett női név. 14. Vietnámi autójelzés. 15. Szamárellel. 17. Időegységek. 19. Becézett női név. 21. Csereértéke van. 22. 3,14. 23. Közületi ingatlankezelőség. 25. Személynévadás (visszafelé.) 26. Turistaház. 28. Turistaház.

Függőleges: 1. Hegység. 2. ANO. 3. A cselekvés rugója. 4. Állatok háza. 5. Turistaház. 6. Turistaház. 8. Turistaház. 10. Csatorna. 11. ua., mint a függőleges 10. 16. Sir. 18. Igeköltő. 20. Igazgató neve az iskolában. 23. Méhek otthona. 24. Tatár fővezér. 26. A Pireneusok kezdete. 2. Szolmizációs hang.

Készítette: Dely Károly.
Júliusi FEJTŐRÖNK helyes megfejtése: Kisduna, Zalaapáti, duzzasztó, igazoló, rumi híd. Könyvjutalmat nyertek: Kasza József Dunaharaszti, Kristó Judit Budapest, Brucher József Pogányszentpéter.

	1	2		3		4	5	
6						7		8
9			10		11			
12			13				14	
15		16			17	18		
19				20		21		
22			23		24		25	
			26			27		
	28							

őket a hasznos szórakozás felé; másodsor a nagy tömegekből mindig lesznek, akik aktív turistákká válnak.

Olvasóinkhoz: Anyagtorlódás miatt e számunkból kimaradt az Egyesületi élet rovat. A fontosabb eseményekről más cikkekben számoltunk be.

Lapzártá minden hó végén. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Címképünk Bojtor András felvétele

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkesztő: Kunsági Viktor. Kiadásért felel a Sport-Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hszp. u. 1., III. emelet 316, telefon: 123—087. Terjeszti a Magyar Posta. Elfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj 1/4. évre 8.— Ft. Csekk számlaszám: egyéni 61.251, közületi 61.066 (vagy átutalás az M. N. B. 47. sz. folyószámlára). Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Kiskereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429—760) és a KULTÚRA külföldi képviselletei.

1959/9327 — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest, Dohány utca 12. — F. v.: Janka Gyula

NÖVÉNYEINK

A csereszömörce dícsérete

A fakuló lombú cserjék között megszólal a pirregő tücsök. Találónan nevezi a nép fia „őszí bánat”-nak e kis rovar, mert ha ennek trilláit halljuk, bizony vége felé közeledik a nyár, itt az ősz újra, hivatlanul, kéretlenül.

Szép őszí lombot vegyenek! — halljuk az utcasarki virágárustól, ki remek színekben pompázó, kereklevelű gallyak csokrát kínálgatja megvételre. Aki kötélnék áll, annak mindjárt meg is magyarázza: ha meleg vasalóval kivasaljuk a leveleket, úgy azok szép színüket megtartva, lehullás, zugorodás nélkül sokáig megmaradnak a vázában, tartós szobadíszül.

Erdemes megismerkednünk e növényvel: a csereszömörce cserjével (Cotinus cogglyria Scop.). Mész- és dolomit hegyeink karsztos, száraz, napos lejtőin nem ritka az országban. Így a Balaton mentén, főképp Almádi-Tihany környékén, tömegesen a Vértes délkeleti szegélyén, a Bükk délnyugati lábán, Egertől a Bélkőig, — de Budapesten is megelhetjük kisebb mennyiségűt, ha eljő az ideje, a Margit-hídról is lehet látni a Hármashatárhegy oldalában levő szép színfoltjait.

Az alacsony vagy közepes cserje inkább elterpeszkedően szélteben nő, nagy sarjtelepeket alkotva. Csak ritkán láthatók magas, néha kisebb fa formára kifejlődő példányai. Terméscesomóit tollas bóbíták díszítik, s ezért, eguesek parókafának is hívják. Kerek levelei ősszel pompás színorgiában tobzódva az arany-sárga, narancs, rézvörös, égő tűzpiros, skarlát, bíbor, bordó, mély jeketéslila, stb., stb. ezer és egy árnyalatban ékeskedők.

Észak-Amerikában az Egyesült Államok északi és Kanada déli része híres a nagyon szépen színesedő fák erdeiről. A lomb színváltozásának idejét indián nyárnak nevezik (Indian summer), s a turisták, autósok százezrei keresik fel e tájat, mely gyönyörködhessenek e természetcsodában.

Évek hosszú sora óta biztatom természetjáróinkat szóban és írásban egyaránt: ne mulasszák el megtekinteni a „mi” indiánnyarunkat! Iktassák be őszi túráik közé a Vértes felkeresését. Csákvárra ma már autóbussz jár, Csóka-kő vonattal is könnyen elérhető. Csákvár—Csóka-kő közt a hegyek lejtői égni látszanak, mikor riktító tűzpirossá válik a Kotlóhegy, Hosszúhegy, Rókahegy, Gémhegy, Papirtás, Sasfészek, Gránási hegyek, a csákberényi és csóka-kői lejtők valahányára.

Ma, amikor nem csupán néhány rövid óráig tart ezen élmény, de fényképezőgéppünkkel papírra is tudjuk rögzíteni a látott gyönyörűségeket, vétek elmulasztani hazánk

A csereszömörce termékes gallya

kiáló természeti kincsének megtekintését.

A csereszömörce nemcsak szívetleket gyönyörködtező szépség, de az ipar szempontjából is értékes növény. Régen a vitézek szattyánbőr-kordován csizmáit, harci paripák bőr-szerszámaikat szerették a szömörcevel szép pirosra, ma a női divatickek és egyéb finom bőrárúk kidolgozásához nyújt kiáló nyersanyagot, — sőt még a gyógyszeripar is hasznosítja egyes termékeit.

Papp József

A légkör fényjelenségei

A Nap és Hold fényének hatása alatt a bennünket körülvevő légkör igen sokféle, olykor egészen különleges optikai tünemények színhelye. A természeti tünemények közül legkönyebben megfigyelhető jelenségek ezek, mégis általában igen keveset tudnak róla az emberek. Túránk alatt lépten-nyomon feltűnik egy-egy légköri fényjelenség. E jelenségek a légkörben levő cseppfolyós, vagy szilárd testeknek (vízcseppek, jégkristályok és porszemek) a fényre gyakorolt hatásából származnak.

Legegyesrűbbnek tűnő jelenség maga az égboltnak kék színe. Valójában nem is olyan egyszerűen magyarázható jelenség, hiszen sokáig még a tudósoknak sem volt fogalmuk, hogy miért van ez így. A levegő kisebb vastagságban színtelen, nagyobb vastagságú felhőtlen légkör mellett azonban az ég színe kék. Ha a levegő nem tartalmazna szilárd testeket és vízpárát, akkor az ég fekete volna és csak a fényforrások világítanának. A sztratoszféra-repülők egyre magasabbra jutva sötétkéknek, majd feketének látják az eget. A fénysugarak — főképp a kék és ibolya — a lebegő szilárd testekbe ütköznek és ezek a testcskéék a fénysugarakat szétszórják. A testcskéék méretel igen kicsinyek a fény hullámhosszához viszonyítva (a hullámhossz negyedik hatványánál arányosan) és ezért szórják szét a fényt. Ha a levegőben nagyobb méretű részecskéék is vannak, akkor hozzátevéődik a fehér szín is. Nagy szárazságok idején, pl. amikor igen szennyezett a levegő, egészen tejfehér az égbolt színe.

A csillagok pislogását kizárólag a légkör idezi elő. Ennek alapján tanulmányozhatjuk is a légkört. A pislogás annál erősebb, minél alacsonyabb a levegő hő-

mérséklete, ezért általában télen erősebb, nyáron gyengébb. Ugyancsak erős a pislogás, ha nagy a levegő nedvessége. Ha kevés a vízpára, gyenge a pislogás. Ennek alapján — gyakran — ha nagyon erősödik a pislogás, időjárás front közeledtét várhatjuk, ami esőt és időrosszabodást jelent.

A Nap koronájának színe az ég alján sárgás, narancsszínű, és ha nagyon sok por van a levegőben, azaz nagyon szennyezett, egészen vörös lehet. Napnyugta és napkelte idején egyébként is hosszabb utat tesz meg a fénysugár a légkörön, mintha magasan jár az égen a Nap. A fénynek a különböző szennyezettségű rétegekben való áthaladása és ekközben való fényelhajlás és szóródás okozza a színpompás hajmál és különösen alkonyi fényjelenségeket. E jelenségek 6 fokkal a napkelte előtt, illetve 6 fokkal a napnyugta után már, illetve még gyönyörködtethetnek bennünket.

Amikor a Napot, a Holdat, vagy fényes csillagokat vékony felhőtakaró zárja el előlünk, az égtestek körül gyakran különféle méretű és színű koszorúk, udvarok láthatók. Ezek a koszorú-jelenségek. Egyforma gyakorisággal figyelhetők meg a Nap és a Hold körül. Mivel a Nap vakító sugaral mellett nehéz észrevenni, rendszerint csak a Hold körül figyeljük meg. A koszorúk fényelhajlási jelenségek. Annak következtében jönnek létre, hogy az égtestről érkező fénysugarak a felhőt alkotó vízcseppek, vagy jégkristályok közötti hézagokon haladnak át. Fontos feltétel, hogy a cseppek, vagy kristályok méretei egyformák legyenek, mert ellenkező esetben csak elmosódott fehér foltot látunk az égtest körül. Ez az oka, hogy nem mindig látjuk felhőzet esetén a Nap, vagy Hold körül a koszorút. Mérete igen különböző lehet, legtöbbször 5–6 foknyira van az égtesttől. A koszorú rendszerint kékes, vagy kékesfehér és ezt kívülről vöröses szín szegélyezi. A jégkristályokból álló felhőkben (ezeknek kristályai kicsinyek és egyformák) különösen szép koszorúk jelenhetnek meg.

Ha a Nap és Hold elé különféle képp elhelyezkedő jégkristályokból álló felhők vonulnak, vagy pedig a kristályok mint különálló elemek lebegnek a légkörben, akkor az égbolton igen különleges, nagy kiterjedésű gyűrűk, vagy annak egyes részét jelennek meg, melyeket halóknak nevezünk. Igen népes családjuk van. Ebben az esetben nem fényelhajlás keletkezik, hanem fénytörés és visszaverődés a jégkristályokon. Ez a szírvárvány testvére. A jégkristályok sík területén a fény, mint a prizmaokban megtörik. Többféle haló ismeretes. A leggyakoribb a 22 fokos kör a Nap, vagy Hold körül. Ennek sugara 22 fok, szélessége 1 fok körül van, középpontja pedig a Nap, vagy a Hold. A kör belső része vöröses színezetű, külső része ibolya-kék. Ugyancsak gyakori a 45 fokos haló. A színek elhelyezése hasonló az előbbihez. Igen sok esetben nem az egész kör, csak egyes részét láthatók.

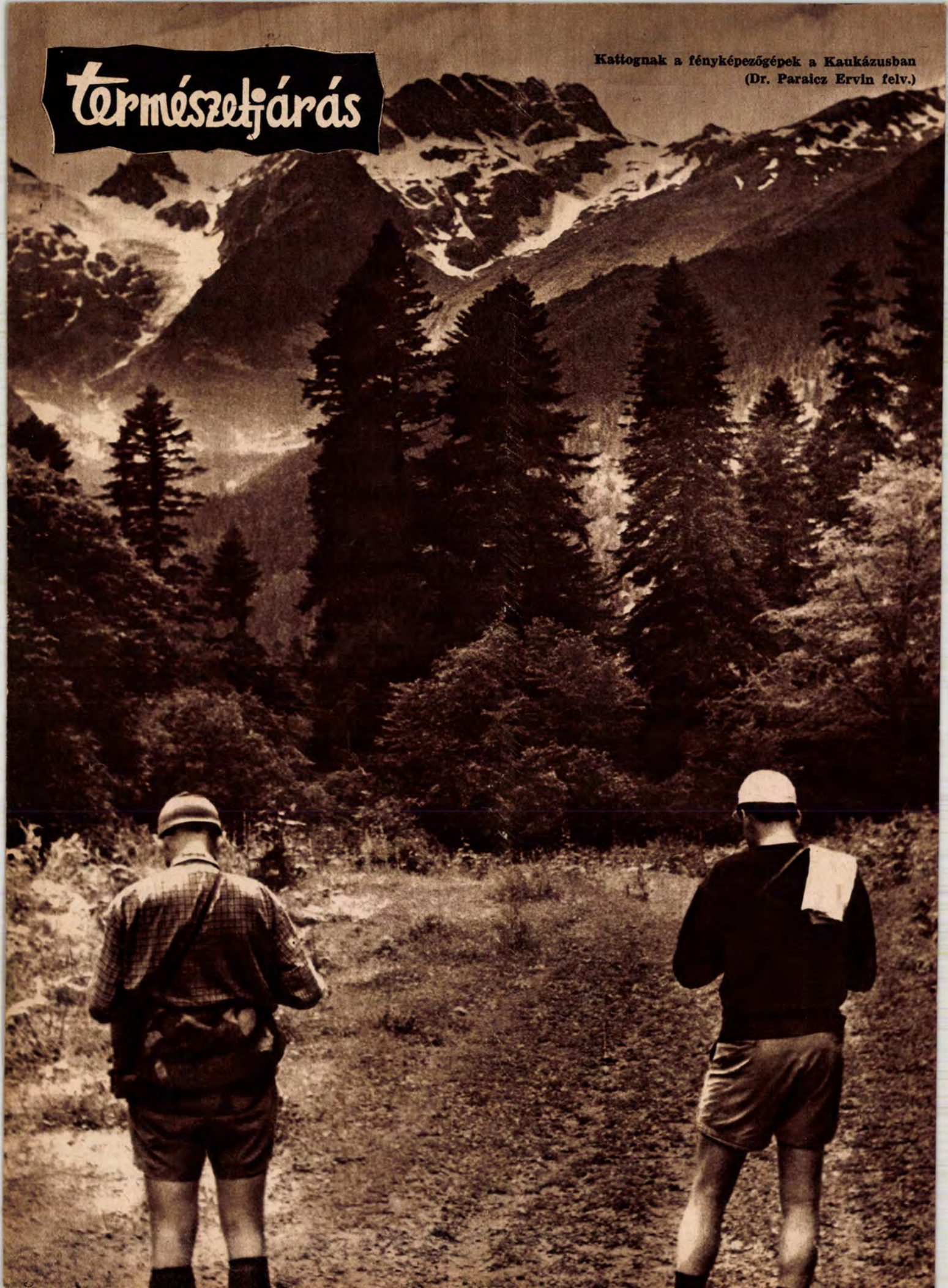
Az ivenek és körökön kívül vannak színes, vagy fehér folt alakú halók is, a Nappal egy magasságban, ezek vaknapok. Cimborája, kuttyája van a Napnak, mondják. A haló-jelenségek időváltásra mutatnak. A Babilonban talált közel 6000 esztendőös agyagtáblán olvashatjuk: „ha gyűrű övezi a napot, eső lesz”. Vannak különösen híres halók, ilyenek az 1630-ban Rómában, 1790-ben Szentpéterváron, majd 1929. febr. 3-án Kalocsán észlelt összetett, színes fényjelenségek.

Ritka esetben napnyugtakor, amikor a Nap koronája a látóhatár alá süllyed, abban a pillanatban felső csücsénél smaragd-zöld színjelenség lesz látható, amit zöldsugárnak neveznek. E jelenség csak igen tiszta, felhőtlen és páramentes időben figyelhető meg és igen rövid ideig tart. Ilyenkor a színeképből minden elnyelődik, csak a zöld érvényesül.

Hegycsúcsokon, ha alattunk sima felhő-réteg, vagy ködtakaró terül el, előfordulhat, hogy saját árnyékunkat megnagyítva láthatjuk. Ezt Brocken-jelenségnek nevezik. (A Brocken-csúcson figyeltek meg.) Az árnyék fejét néha színes fénykörök övezik, ez a Brocken-dicsfény, vagy Brocken-gyűrű. Ez akkor látható, ha a Nap alacsonyan jár és a ködfal közel van. Z. A.

Térképészjárás

Kattognak a fényképezőgépek a Kaukázusban
(Dr. Paricz Ervin felv.)

Természetjárás

1959. OKTÓBER

★

V. ÉVFOLYAM 10. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

MEGJÖTT AZ ŐSZ

(Doma István felv.)

Az elnyomatás utolsó időszaka, — a legvéresebb, a nyílt fasiszta diktatúra következett. Folyt a haditermelés. Sorozások; az átcsatolt területekre megkezdődtek a „hósi” bevonulások.

Magasra szították a szovinizmus lángját, s annak rózsaszínű köde mögé rejtették a háború fenyegető rémét. Az arisztokraták, a földesurak megkapták százezerholdas birtokaikat a felvidéken és Erdélyben; a dolgozók öntudatát a „Nagy-Magyarország” mákonyával próbálták elaltatni.

Fokozódtak a letartóztatások. A munkásság szervezeteit — a turistaszervezeteket is — igyekeztek szétzilálni. Egyes munkásturistákat a vezetők megalkuvása elkedvetlenített, mások katonai szolgálatba kerültek, de akadtak konjunkturnavogok, akik jobboldali egyesületekben kerestek érvényesülést.

Az átcsatolt területek turistaházaiért megindult a marakodás a „keresztény nemzeti” egyesületek között. A Kárpát Egyesület kijelentette, hogy ő az egyedüli keresztény turistaegyesület. Na, ezt nem hagyta az MTE. Vörös Tihamér, a Turisták Lapja 1940 januáriusi számában dörögdelően kioktatja a neokurzusistákat:

„A kommun utáni takarítás alkalmával úgy a lázítókat, mint az „új” tagokat és vezetőiket egyesületünk törölte sorai közül és mert akkor még a hatóság nem engedte az alap-szabálya bevenni a zsidókra vonatkozó tilalmat, ezért a tagfelvétel szigorítását az 1920-as közgyűlés akként szövegezte, hogy új tagok csak egy rendes, s azonfelül külön egy választmányi tag ajánlásával vehetők fel a Magyar Turista Egyesületbe. A választmány pedig ugyanakkor irratlanul elhatározta, hogy nemzetellenes tevékenységben résztvevő, valamint zsidót nem ajánl felvételre ...

A Magyar Turista Egyesület tehát már 1920-ban felállította ... a korlátot.”

Végül elosztották a rablott koncot és szent lett a béke.

A jobboldali turistaegyesületek s velük csaholva mások is, híven követték az uralkodó osztály törekvéseit.

Sujtó Béla írja:
„Új távlatok nyílnak meg előttünk, szerepünk kiszélesedik, a

turistamunka jelentősége megnövekszik.”

Polgárdy Géza, főideológusuk mar nyíltabban ír:

„A helyzet kétségbeejtő volt, a magyar turisták riadtan kerültek egyes vidékeket, hol — ha nem veték észre közeledtük — remekbe szabott agitációs gyűléseket élvezhettek a bokrok által jótékonyan eltakart sűrűségeiből ...”

(S ezt a derék Polgárdyt zárta ki ugyanakkor az MTE tagjai sorából! Tudnillik az történt, hogy Polgárdy nagy zsidófalásban egy-két egyesületi vezetőjének a tyukszemére is lépett, kik saját és feleségük négy-négy nagyszülőjének öskeszertény származását nem tudták igazolni. De nem kell megjedni, az Országos Sportközpont megsemmisítette a kizárási határozatot. Szerk. megj.)

Még egy adalék ennek az időnek „eszmei” tartalmához. A Magyar Vadászújság 1941. február 3-i száma a következőket írja:

„... igenis, a turista is nyúljon bugyellárisba és béreljen az árveréseken területeket, ha szabadon akar rendelkezni egyes hegységekben ... Magyarország, ha nem élnek benne emberek, a legnagyobb vadászterület lenne a világnak ...”

(Pedig a Weiss Manfrédnek, Eszterháznak s a többi vérszopónak éppen azért volt kitűnő vadászterülete ez az ország, mert éltek benne emberek, munkások, parasztok, akiket ki lehetett szilpózni.)

A turistaszövetség és a rendszerzűn hűen támogató egyesületek úgy teljesítették hivatásukat, hogy eladták a fővárosnak a dobogókői turistaházat, hatósági intézkedéssel megszüntették a Természetbarát folyóirat megjelenését, egymás után zárták el a turistautakat a Pílisben. Börzsönyben és a többi hegységekben.

Dehát nem is a klasszikus értelemben vett turistakodás volt a cél. Ezt világosan kifejtette von Tschammer und Osten német birodalmi sportvezér a Magyar-Német Társaságban:

„... a népi (?) államnak a nevelés munkáját nem arra kell elsősorban beállítania, hogy pusztá tudást préseljen be, hanem arra, hogy makkégszerűségeket teremtson ...”

Nyers, vad, gondolkodni nem tudó agyútoltekre volt szükségük.

A Sújtó prófétája jelentős növekedést az alábbi számok illusztrálják: az MTSZ-nél 1938 végén 7993 tagost igazoltak; 1942 végén pedig 4983-at! Ehhez a Turista Ertesítő megjegyzi: „A visszaesés nem jelentős. (?)”

A RIESNER-FORRÁSRÓL

A Természetjárás márciusi és májusi számaiban már megemlékezett Riesner István elvtársról, a forradalom halottjáról.

Most el szeretném mondani a Csömöle völgyi forrás történetét.

Igaz, a Riesner-forrás története nem nyúl vissza a messze középkorba, mégis a történelemről beszél, az első világháború utáni forradalmak s a fehérterror Magyarországról. S ha olyan gondosan ápoljuk tájaink, hegyeink középkori emlékeit, ne feledkezzünk meg azokról sem, amelyek már a magyar munkásság forradalmi mozgalmához kapcsolódnak.

Öreg turistákkal beszélgettem a múlt-

kor, azokkal, akik még az első útjelzéseket festették a Börzsönyben. Közöttük volt valamikor Riesner István is. Sok szép szombat-vasárnapot töltöttek együtt a Börzsöny hegyeiben.

Az öbudi természetbarátok azonban nemcsak a turistaság iránt érdeklődtek. Munkásegylet volt ez, az osztályai szervező proletariátus csapata, tagjai tevékenyen vettek részt a munkásság politikai megmozdulásaiban. S amikor a forradalom megindult, az a kis társaság, amely a Börzsönt járta, most ott volt a pesti utcán, a tintézők első soraiban. Együtt nyomultak fel a Lánchídra, itt érte őket a gyilkos sortűz, itt kapott halálos sebet Riesner István, s így lett a magyar forradalom első mártírja.

Hátra van azonban a történet folytatása. Ugorjunk pár évet előre, a 20-as évek fehérterror Magyarországra. Mert a forrást ekkor nevezték el a forradalom hősi halottjáról. No persze, nem a hivatalos tényezők, ünnepélyesen, díszesen, hanem a legnagyobb titokban Riesner elvtársai és turistabaráta.

— Tavasztól őszig majd minden szombat vasárnap kimentünk a Csömöle völgybe — meséli Pápai József, az egykori turista-csoport lelke. Sőt, elemózsiát vittünk, kinn maradtunk éjszakára. Hátizsákjaink azonban olyan tömöttek voltak, mintha nem két napra, de hetekre

előzetl. V. Kir. Vallás és Köznevelési Minisztérium. Tájékoztatók Turista Egyesülete felől. 226.987/1944.VIII.OLK. Felgátló utáni Budapest. Írta Polgárdy Géza, hogy a Turistaszervezetek Turista Egyesülete, annak valamely helyi tagozatát és főnökét a sportegyesület feletti föfelügyeleti jog alapján a m. kir. Belügyminiszterrel egyetértve feloszlott. Így határozza meg a Turistaszervezetek Turista Egyesületének tagjai között nagyszámú szereplését és szereplését szétválasztó gondok között azonosították, illetve kommunista elemek. Ezeknek megakadályozása érdekében áll a 226.987/1944.VIII.OLK. rendelkezésben lefektetett korlátozás és az ezzel szembeni követelményekkel. Az egyesület tagjai kizárólagos alkalmával kommunista gyűléseket tartottak, amelyekben a fennálló társadalmi rend ellen beszélték a szövegben. Így ilyen alkalommal természetesen engedély nélkül tartott gyűléseket voltaként folytatni a szervezetek alatt álló minisztérium egyik főosztályára is megfigyelte. Nem tartott megengedhetőnek, hogy az a nemzeti érdekek és idején a baloldali gondolat a szocializmusok párt feloszlását után ebben az egyesületben találhasan megindult. Például Polgárdy Géza, hogy az egyesület vezetésének átvételéről, annak kizárólagosáról és további intézkedésekről való kezességéről hatóságai biztos kizárólagosával szíves. Gáz gondolkodni. A hatóságai biztos munkájának megkönnyítése végett a szervezetet kizárólagos vezetés alatt álló minisztérium testületével szembeni szolgálatait teljesítő Várady József min. szövegéről. Felkértem Polgárdy Géza utáni, utasítva kizárólagos hatóságai biztos, hogy munkájának megakadályozása előtt az összesítő tétel Várady József min. szövegéről állandóan Budapest V. Alkotmány utca 3, telefonon 112-210./ vagy fel. Ücsöztes továbbá a hatóságai biztos arra is, hogy a végzős átvételének megtörténtét hozza az 1944. évi 10. sz. Képviselet utján jelentse. Budapest, 1944. Április hó 15. Antal J. ...

A másolat készült a ...
Antal J.

Hatósági végzés a TTE feloszlásáról. Az okirat másik oldalán utasítás a helyi előjárásoknak a központ és kerületi csoportok vagyónának elkobzásáról

Lent: Korabeli kép a Csömöle völgyből. A középső ülő alak Riesner

Ha már nem sikerült a jobboldali erőstése, erőszakos eszközökkel léptek fel a baloldali turistaszervezetekkel szemben. Az ABC besorozással megvonták több egyesület szövetségi szavazati jogát. Fasiszta bandák próbálták szétűlni a gödi munkás-víztelepeket (véres fejfel futottak meg); egymás után oszlatták fel a TTE helyi csoportjait, majd 1944. április 15-én magát az egyesületet.

Az MTE, MMTE, Postás SE, Mecsek Egyesület és a többiek jelentkeztek a TTE verejtékes munkával épített menedékházaiért.

Még néhány hónap, és a szovjet hadsereg ledöntötte a hegységekben a sörömpókat, a tilos-táblákat, előzte a volt uralkodó osztály legfőbb képviselőit, s a fasiszta hadakat.

Végre, valóban új távlatok nyíltak meg a magyar turistaság előtt. Nem volt hiába a munkásturisták többevezédes küzdelme, szabad lett az ország, szabadá váltak a hegyek!

(Gyűjtötték: Erdős Jenő, Forgács Géza, kiegészítette és összeállította: Kunsági Viktor.)

TAUSZ JÁNOS:

Évfordulója

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 42-ik évfordulóját ünnepeljük. A világtörténelem, az egész emberiség nagy sorsfordulóján az öt világrész haladó embereivel együtt a magyar természetbarátok is magasabbra emelik a Nagy Októberi Szocialista Forradalom dicsőséges lobogóját.

1917. november 7-én a halhatatlan Lenin vezette Kommunista Párt irányításával az orosz munkások, parasztek és katonák megdöntötték a földesurak, tőkésék uralmát és létrehozták a Szovjet Köztársaságot, amely a világ első szocialista állama lett és ma győzelmesen építi a kommunizmust. A pétervári forradalmárok nemcsak a Téli Palota hatalmas vaskapuján hatoltak be s döntötték meg a cári rezsimet, hanem forradalmi győzelmük behatolást jelentett a kapitalizmus addig bevehetetlennek tartott bástyái mögé is. Megdőlt az imperializmus legyőzhetetlenségének hite és megszületett az imperializmus fölött aratott első győzelem a világon!

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom hallatlan nemzetközi jelentősége többek között éppen abban van, hogy megmutatta az elnyomott népeknek a kapitalizmus megdöntésének lehetőségeit, eszközeit s módszereit. Azóta, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom útmutatásai alapján, a Szovjetuniót követve, leszakadtak az imperializmus rendszeréről a népi demokráciák is, a gyarmati és félgyarmati országok egész sora szabadította fel magát az imperializmus jármái alól és a gyarmati népek felszabadító harcainak lángjai egymás után lobbannak fel szerte a világon. Beteljesedtek Lenin látnoki szavai: „Új világtörténelmi korszak, a szocializmus korszaka köszöntött be!” A régi és az új, a kapitalizmus és a szocializmus, a kapitalista tábor és a szocialista tábor közötti harc folyik az élet minden területén, de a szocializmus erői feltartóztatlanul fölénybe kerültek.

Az imperialisták kezdetben intervenciókat szerveztek a fiatal szovjet állam ellen; amikor ezeket leverték, a szovjet iparosítást, a mezőgazdaság szocialista átalakítását próbálták „ideológiailag” és szabotázsokkal aláásni. Grúnyolódtak, rágalmazták, fenyegették a szovjet államot, ez is hiába való volt. Életre hívták a fasizmust és ennek fenevadait szabadították a szocializmus országára. A Szovjetunió óriási emberi és anyagi veszteségeket szenvedett, de ezt is kiheverte s ma már katonai, gazdasági, tudományos és technikai ereje az egész világ figyelmét, barátainak örömet, ellenségeinek aggodalmát kellette fel. A szovjet tudomány napjainkban a szó szoros értelmében — a holdrakéta, űrállomás felbocsátásával — az eget ostromolja s kiváltotta az egész emberiség csodálatát. Az imperialisták, akik 42 esztendővel ezelőtt azt jósolták, hogy a szovjet állam legfeljebb hetekig maradhat fenn, éppen a napokban ülték tárgyalóasztalán a szovjet kormány fejével, mert a Szovjetunió a békés egymás mellett élés lenini alapján, tárgyalások útján kívánja megoldani a nemzetközi helyzet megoldatlan problémáit és biztosítani akarja a nukleáris fegyverek korszakában az aggódó emberiség számára a békét.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és hazánk történelmi fejlődése között szerves, elválaszthatatlan összefüggés van. A Nagy Október eszméi útmutatást adtak a magyar társadalom legégetőbb problémáinak megoldására is. Az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság a Nagy Októberi Szocialista Forradalom útmutatásai alapján megkísérelte megoldani többek között a földkérdést, a szabadságjogok, a függetlenség, a nemzetségek stb. problémáit, azonban az akkori erőviszonyok mellett ez nem járt sikerrel.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom szele által a világ minden részére elsodort magvak a Horthy-fasizmus rideg talajából nem tudtak kikelni, csak 1945-ben, a Szovjetunió Vörös Hadserege által történt felszabadulásunk után hoztak termést a magyar munkásosztály, dolgozó parasztság és a haladó értelmiség, az egész dolgozó nép számára. Megkezdtük a szocializmus alapjainak lerakását, sőt Pártunk kongresszusi irányelvei szerint azt néhány éven belül be is kívánjuk fejezni.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulóját hálatelt szívvel ünnepli az egész magyar társadalom, benne a természetjárók is. A szocializmus nagy hajtóereje: a tömegek tudatos, aktív, alkotó tevékenysége. E tudatosság a Párt vitte a tömegekbe és vezette őket a régi rend megdöntésére és az új, a szocializmus építésére. Már a korai természetbarát-mozgalom is a természet és az ember szeretetének jegyében indult. A nagy 1919-es próbálkozás és a felszabadulás közötti időszakban a Párt a természetbarát-mozgalmat, mint egyik legszélesebb tömegmozgalmat, felhasználta a munkásosztály, a dolgozók tudatosítására, szervezésére a régi rendszer ellen és az új társadalmi rendszer feladataira való előkészítésre. Mindez csak titokban és üldöztetések árán volt lehetséges, mert akkoriban Magyarországon nemcsak a haladó eszme, a szabad szó, hanem a természet is tilos volt. Ennek ellenére ezrek és ezrek vállalták egészséges, kulturált szórakozásuk és a kommunizmus eszméi elsajátításának céltudatos összekapcsolását. A felszabadulás szabaddá tette a hegyeket, völgyeket, erdőket, réteket a dolgozók előtt. Ma már a természetjárók is szabad emberként járhatják az országot. A természetjárás hatalmas tömegmozgalommá vált a Párt irányítása mellett, amelyben a turista egyesületek mellett a szakszervezetek, iskolák s egyéb társadalmi szervek is részt vesznek. Megváltoztak a turistákodás anyagi feltételei is s amellett, hogy tagtársaink eljuthatnak a legtávolabbi országokba, itthon is rendszeres lehetőség nyílik a hosszabb táborozásokra, üdüléssel egybekapcsolt túrákra.

Megváltozott körülmények között új feladatok várnak a természetjáró sport vezető szerveire annak érdekében, hogy a természetbarát-mozgalmat, szép hagyományait megőrizve, tovább fejlesszék. A természetjárás szervezeti és tárgyi feltételeinek biztosításával a dolgozók tíz- és tízezeit vezessük ki a szabad természetbe, ezzel elősegítve fizikai, kulturális és politikai fejlődésüket szocializmust építő hazánk javára.

Hazánk egész történelme tanúsítja, hogy mindig akkor értünk el népünk életében eredményeket, amikor a haladás ügyének szolgálatában állunk. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta az emberi haladás útját ennek fényes szírói világítják meg. Járjunk továbbra is ezen a biztos úton, hilen a marxizmus-leninizmus eszméihez, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tanításához, követve a szocializmus első országának: a Szovjetunió példáját és óvva a szovjet és a magyar nép harcban született barátságát.

A NAGY KALAND

IX.

A TYIAODUNGSÁNI KÖERDŐBEN

Amikor Pekingben a Kínai Tudományos Akadémián úttervet ismerttettem és megemlítettem, hogy a Jünnan tartományban levő köerdőket is szeretném felkeresni, Csan elvtársnak felcsillant a szeme:

— Siling? Azt okvetlen meg kell néznie, Balasz tundzse. Ilyen nincs több a világon...

Érthető, hogy amikor a jünnani Lunan városkába érkeztem, első kérdésem az volt a kis szálló szani nemzetiségű vezetőjéhez, Van Tin-szjue barátomhoz, hogy merre vannak azok a híres köerdők. Válasz helyett felvezetett egy öreg pagoda tornyába és kelet felé mutatott:

— Náli! (Ott.)

Lunan környékén a közel 2000 méter magas mészkő-fennsíkot alacsony dombok borítják. A dombok közt medencék, vörös agyaggal borított teknőszerű völgyek húzódnak. A termékeny öntözött rizstáblákat karsztos kősvatag övezi. Zöldellő fákat csak a falvak közelében lehet látni, egyébként kopasz, sivár az egész táj...

Kelet felől azonban a dombokat itt is, ott is sötétebb foltok fedik. Fenyvesek — gondolná az ember. Szinte látni lehet a fenyők kiemelkedő csúcsait, jellegzetes, fűrészszerű koronáit...

Csak, ha közelebb érünk az „erdőhöz”, akkor látjuk, hogy ez az erdő nem él. A fák levelei nem rezdülnek, ágait nem mozgatja a szél.

Halott erdő. A fák — kőből vannak...

Hogy megértsék, kedves olvasóim, a köerdő miben-

letét, meg kell ismerkednünk egy szakkifejezéssel: a karrosodással.

A lejtős, kopár mészkőfennsíkra hulló csapadék a víz oldó hatása következtében barázdákat vág a kőzet felszínébe. A barázdák egyre mélyülnek, különösen kőzet-repedések, hasadékok mentén.

A kezdeti sekély barázdák kedvező éghajlati viszonyok és vastag rétegségű kőzet esetén mély, zegzugos hasadékrendszerre fejlődhetnek. Ezt a folyamatot nevezük karrosodásnak, a létrejött karsztos forma pedig a karr (karrmező, karrlejtő).

Különösen nagyméretű karrképződés folyt le a dél-kínai karsztplaton Jünnan tartomány keleti felében. A bővízű záporok 20—30 méter mély árkokat véstek a vastag triász mészkőbe. Ezt a zegzugos sziklavilágot, mely hasonlít a sűrű trópusi őserdőkhöz, a nép „siling”-nek, azaz köerdőnek nevezte el (si = kő, ling = erdő).

A pagoda tornyából megállapítottam, hogy a legközelebbi köerdő kb. 8—10 km-re van Lunantól kelet felé. Az odavezető utat is nagyjából kifürkésztam. Mivel alig múlt el dél, elhatároztam, hogy még a mai napon teszek egy kirándulást ebbe a köerdőbe.

Egy kis falucskába értünk, Tyiaodungsán-ba. Itt szani nemzetiségű lakosság él. A szanik a ji nép egyik ágát képezik, miként a lolók is, amelyekről egy korábbi írásomban beszámoltam. Szorgalmas, becsületes nép. A múltban a kínai uralkodók elnyomták e kis néptörzseket, de azok mégis megőrizték szokásaikat, nyelvüket, sajátos ősi kultúrájukat, melyet most szabadon kivirágoztathatnak.

Az egyik házban kis bazárra bukkantunk. Különleges dolgot vettünk, „pícsit”. Ez hagymaformájú, kívül barna, belül fehér színű, lisztes, kesernyés ízű gyümölcs. Ize a keserű mandulára emlékeztet. Megtöltöttük zsebeinket, mondván, jó lesz uzsonnára — a köerdőben.

A kunyhók közül kiérve, a dombra kapaszkodtunk fel, majd újabb nagy kiterjedésű, lefolyástalan lapos völgyeket, ún. poljékat kereszteztünk. Még egy-két kilométer és előtünk az első „siling”...

Megkapó látványt nyújtanak ezek a karcsú, több emelet magas mészkősziklák! Találomra nekivágtunk egy kis sikátornak. Alig 1—2 méter széles volt az „utca”, kétoldalt vízmosta függőleges sziklafalak határolták. Az „utcat” nedves, ruhatépő bozót borította. 10—15 méter után utunk sziklafalban végződött. Zsákutca!

Balra a sziklafalban mély vízmosta bevágódást pillantottam meg. Sikerült átmászni és egy újabb kis folyosóba jutottunk. Ebből keskeny hasadék vezetett tovább. „Lapjával” beprésem magam és sikeresen át is jutottam a 10 m hosszú szűkületen. Egy olyan helyre kerültem, melyre a „kőfák” koronái szinte ráborulnak. Az aláhajló sziklafalak közt azonban olyan kürtöt fogtam ki, amelyen keresztül feljuthattam majdnem a „fák” koronájáig.

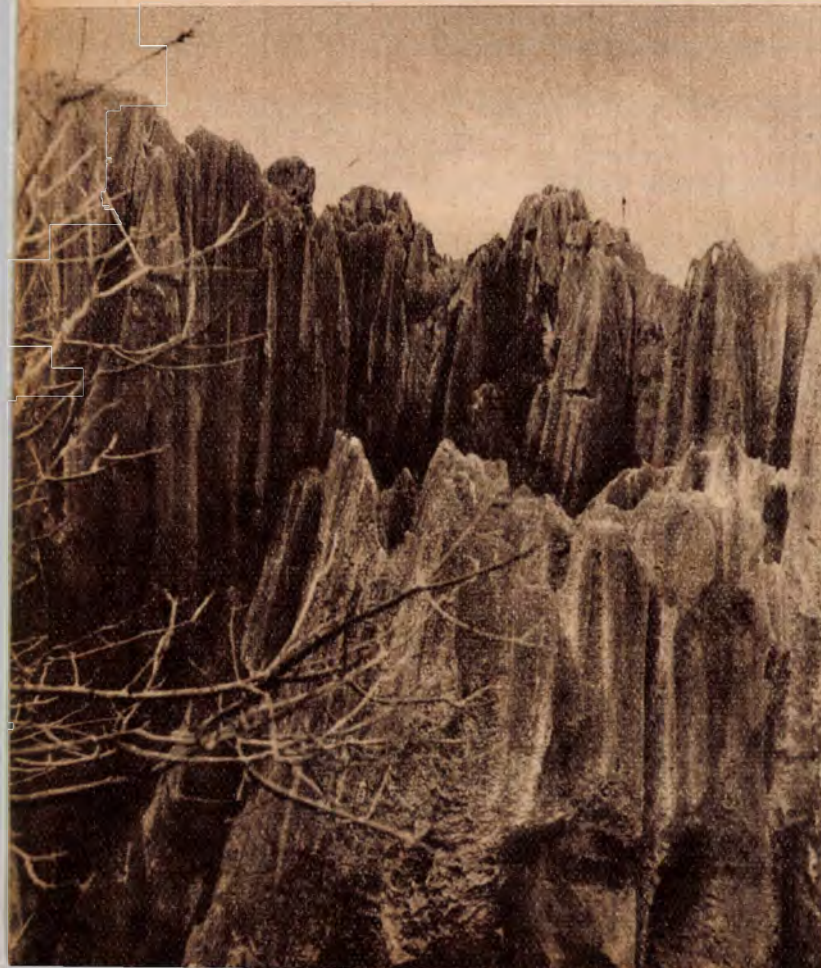
Ekkor vettem észre, hogy másodmagammal maradtam Li Tao-zsunnal. Kiáltozni kezdtem:

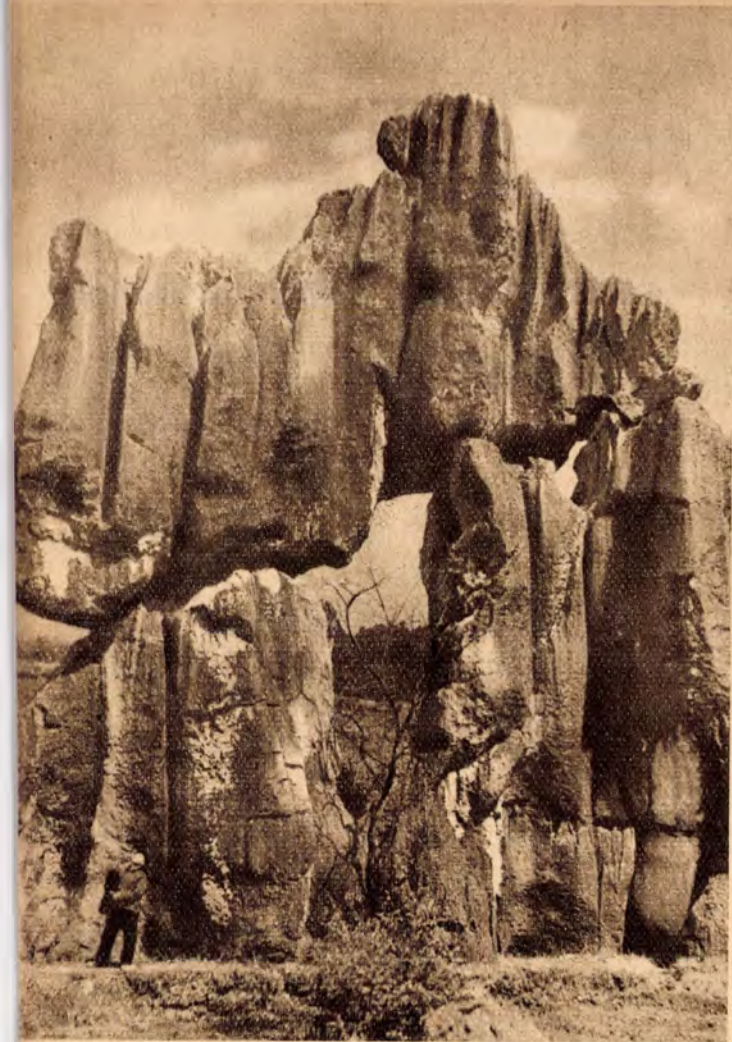
— Ján tundzse! Ján tundzse!

Semmi válasz. Mi történhetett az én kedves kínai barátommal?

Kénytelen voltam visszamászni. Az előbb említett szűk hasadékban találtam. Beszorult. Se előre, se hátra nem tudott továbbjutni. El kell ugyanis árulnom, hogy Jan barátom nem egészen fiatal ember már és testének átmerője deréktájon kissé nagyobb, mint az átlagos emberé.

Nagynehezen sikerült kivonszolni póruljárt társamat a sziklák ölelő karjaiból, de további bolyongásra már nem bírtam rávenni. Kezébe nyomtam tartalék tájolómat és megmutattam az irányt, melyet követve elérheti az erdő szélét. Jőmagam viszont Li-tundzséval nekivágtam, hogy feljussak a fák koronájáig. Terpesztett másszással értük el egy meredek sziklatorony tetejét. Körülöttünk száz és száz éles sziklaperem emelkedett ki, a víz oldó hatására a kis gerincek, a sziklataréjok olyan

élesek voltak, mint a borotva. Nem mertem teljes test-süllyal rájuk állni, nehogy elvágják cipóm gumitalpát.

Ott, ahol a kőzetek egymástól élesen elválnak, fantasztikus formák állnak elő. Mintha óriási síveget nyomtak volna egy-egy kőfenyő tetejére. Elcsodálkozik az ember, amikor látja, hogy soktonnás sziklatömbök nyugszanak egy-egy karcsú sziklaorom tetején...

A közlekedés rendkívül nehéz és veszélyes. A „fák” közötti ösvények 3—4 emeletnyi mélységben vannak, ezek fölött kell egyik fáról a másikra átkapaszkodni, majd a borotvaéleken lovaglóülésben tovább csúszni. De a zezugos alsó járatrendszeren sem könnyebb az út, sokszor kell le- s felmászni a szűrös bozóttal fedett sziklafalakon.

A nap már nyugodni készült, mikor sikerült a sziklák dzsungeléből kikeverednünk. De hol találjuk meg kunmingi barátunkat, Ján Cin-t?

Az egyik magányosan álló „kőfa” alatt bukkantam rá. Tépett ruhája csuromvizes volt, keze vérzett. Amikor kifelé próbált mászni a kőlabirintusból, eltévedt. Egy helyen leesett a szikláról és parányi tóba pottyant, mely a köerdő legmélyebb pontján levő kis szabad térséget töltötte ki.

Mialatt vázlatokat készítettem a köerdő szelvényeiről, lelkesedve meséltem neki, hogy milyen csodálatos formákat hozott létre itt a platóra zuhogó bőséges csapadék. Ján tünzse csak szakadt ruháját és véres kezét nézegette, mondókám nem nagyon érdekelt, mert csendesen megjegyezte:

— Milyen kár, hogy ezeken a kőfákon nem fog a tűz! Mert búcsúzásul csak azt tudnám mondani: a tűz égesse ki tövestül ezt a silinget!...

Úgy látszik, rosszul agitáltam, avagy Kínában sem szereti mindenki a bozóttúrát?...

Bánatában néhány „pícsit” kotort elő zsebéből, szájába dobálta, majd a telihold fényénél csendben elindultunk lunani szállásunk felé...

Balázs Dénes

HAJÓS FERENC

elvtárs elhunyt. Régi turistatársunkat, a párt, a szakszervezet hű katonáját 54 éves korában ragadta el a halál.

Zsenge gyermek volt még amikor a proletársors folytan tanonc lett az egyik vasgyárban. De ezzel egy időben az újpesti Munkásotthon állandó látogatója, ahol az ifjúmunkás és természetbarát szervezetben ismerkedik meg osztályának helyzetével és harci törekvéseivel.

Hű, megingathatatlan harcosa osztályának a két háború közötti időben. Aktív tevékenységet fejtett ki a pártban, szakszervezetben és a természetbarát-csoportban is.

A felszabadulás után valóra váltak álmai s még fokozottabban dolgozik a nép hatalmának kiépítésében. Fontos gazdasági és politikai funkciói mellett mindig szakított időt, hogy régi barátaival, elvtársaival túrázzon. Elmaradhatatlan volt a vöröskői, pilisnyergi ünnepekről, ahol mint munkásőr, géppisztollyal a vállán állt díszőrséget.

Hajós Ferencben, a munkásturista-mozgalom aktív harcosát vesztette el. Példamutató magatartása, a IV. kerületi tanács és a Hazafias Népfront szervezeteiben kifejtett értékes munkája eszményképet hagy maga után. Élete, tevékenysége követésre méltó.

Emlékét barátai, elvtársai és a természetbarát-mozgalom kegyelettel és híven megőrzi.

LENKÓ EDE EMLÉKÉRE

Egyszerű lelkes katonája volt a természetbarát-mozgalomnak. Szeretett hegyei között, a sikárosi erdészház mellett egy téli túrán lett hirtelen rosszul és bevégezte küzdelmes életét.

Már korábban is emlékoszlop hirdette volt barátainak, turistatársainak, egyesületének kegyeletét. Az idő, meg gyalázatos vandál kezek tönkretették az emlékoszlopot, melyet most a Vasas TE budapesti osztálya épített újjá.

A Sikárosi már sok átvonuló vagy éppen ott táborozó turistacsoportot látott. De nyögte csendőrszakaszok terhét is, mert az urak világát „veszélyeztette” az emlékoszlop koszorúzása.

Az új emlékműnél most már főszozlagbírák, csendőrök és tilos táblák nélkül emlékezhethetünk meg a munkásturista-mozgalom — derék harcosáról, meríthetünk erőt küzdelméből további munkánkhoz.

Berda József :

SÍRVERS NAPFÉNYBEN

Hetvenhároméves korodban is vidám diák voltál s hogy nem élsz már (mint zord rémhírt) most nem tudom elhinni még; — ki vélem oly sokat csavarogtál-barangoltál; most aludj jól odalenn, hisz sírod felett tovább ragyog az ég!

Herman Ottó: A MAGYAR EMBER és a hal

A vas munkásból lett kiváló természettudós
1887-ben írt és most újból kiadott könyvének
egyik fejezetét közöljük az alábbiakban.

... Amíg a magyar felföld sebes patakjánál a „piszt-rángtűdős” veti ki horgát; amíg a Székelyföld havasainak tövén a közszékelly a kakas tollas gallérjából kitepi a vöröset, hogy mesterséges legyet hazudhasson a horogra, s reácsalja a göbe lengjében leselkedő pisztrángot; addig a cigány meglábolja a vizet, puszta kézzel tapogatja ki a halat; vagy a tó szélén lekucorogva, a vad-rózsza hegyes, görbe tüskéjét köti az apró küszhal hasa alá, madzagnál fogva beereszti ezt a nagy furfangot a vízbe — s amidőn a fogafehéret vigyorogva kimutatja, ez azt jelenti, hogy a tóság vad kalózhala, a csuka rajta-vesztett.

Amíg a Tisza, a Duna öreghalásza száznál is több öles hálóival szántja, szinte megszüri az ösfolyamok vizét, s a Balaton bérloje háromszáz öles hálóját nagy dereglyén álló vasdaruval húzza ki a magyar tenger hullámai közül — addig a Tisza, Duna szegény fenekese őskori cölöpépítményekbe visszavágó fentővel keresi a víz mélyében elszakadt fenékhorgát, melynek pallóköve, bön-csóje is szakasztott olyan, mint amilyen volt a történelemelőtti korok halászó emberéé. És végre, amíg a „kor színvonalán álló” birtokos ezer mesterkedéssel költeti ki a halat, lajstromba foglalja a petéik s felszabadított halak százezreit: addig a havasvidék sötét fenyesében nesztelenül lépeget az orvhalász lába, keze nyalábra szedi a mérgefüvet, az Euphorbiát, azután begázol a patakba, a víz alá, nagy köre nyomja a mérges növényét, egy másik követ törli, zúzza — a patak vize átmérgesedik, s a nemes hal és minden elkábul, oldalra fordul: a leggyávább, legnyomorultabb gyilkosság áldozata válik belőle!

Annyi bizonyos, hogy a halászat a magyarságnál már ősi korban is valódi népfoglalkozás volt; erről tanúskodik azoknak a vonatkozásoknak sora is, mely a magyar ember és a hal között fennáll, s amelynek itt a helye.

A hal s a halászat mestersége családok, vármegyék, helységek neveiből szól. Ott van a hal családok, vármegyék, városok címerében, ott van a halásznépség dalai-ban, a halászság és nép közkeletű példabeszédeiben is — mindezekkel tanúskodván a halászmesterség ősi voltáról.

A Halászkok családja vetekedik a Nagy és Kis családokkal; bőségével egy rangban áll a germán Fischerekkel, akiknek a beszármazása magyar halász mesterszót teremtett, a *fisher-t*, a *Calepinus* tizenegy nyelvű szótárában még *halkufárt*.

Halfajok nevét a következő családok viselik: Csík, Csuka, Csukás (új időben Csukási), Czompó, Gadócz, Kárász, Keszeg, Viza; Vék, Vékei és Vékes — a jeges halászat véke vagy léke után.

A halászatra vonatkozó helység- és határnevek közül álljanak itt a következők: *Csanak* — merítő szerszám, *Csukás* — számos tó és halastanya, *Halas* város és puszta, *Halosdózd* falu, *Halasmező* (Liptó), *Halastó* falu, *Halcson* puszta, *Halász* falu, *Nagyhalász* (Szabolcs), *Tiszahalász* (Heves), *Szécsényhalászi*, *Halászi* (Moson), *Halászpatak* (Gyergyó), *Halásztelek* több, *Harcás* falu (Komárom megye) — sok tónak és halastanyának a neve; *Jászalu*, a jász halról (Komárom), *Kárásztó* Komádi mellett, *Keszeg* falu (Nógrád), *Keszegfalva* (Komárom), *Nagyhalas* határnév Komádiban, *Szák* (Komárom), *Varsád* (Tolna), *Varsánd* (Arad), *Varsány* több, *Vék* falu (Komárom), *Vésztó*, a vészről (Békés); ősi vonatkozásúak: *Csege*, *Cege*, *Cégény*, *Nagycég*, *Kiscég* stb.

A hal a következő vármegyék címereit díszíti: Bereg, Bihar, Szabolcs, Szatmár és Ugocsa; s ott van Adánd, Hidas és Kiskunhalas városokéban is.

A halászdalok gyöngye, mely a halászság szívére vall, im ez:

Három hete, hogy a Tiszát halásztam,
Könnyeimtől egy csepp vizet nem láttam;
Kifogtam a kedves rózsám kendőjét,
Kék selyemmel rávarrattam a nevét.

A példabeszédek java, mely a kedélyt csillogtatja im ez:

Fejétől büzlik a hal. Ez latinnal közös tulajdona a magyar embernek, s leginkább a rossz előjáróra, országban, vármegyében, helységben, de a családfőre is méri a kemény szót.

Jól van, mint a hal a vízben: elemében van, semmi baja.

Eleven mint a csík: az elfogott csík nyüzsgésétől; jókedvű, friss.

A hálnál is egészségesebb, mondja Miskolczi Gáspár uram, *Jeles Vadkertjében;* ez már az egészség egészsége.

Él, mint a hal a vízben (balatoni szójárás): semmi baja.

Hallgat, mint a csík a varsában. Mikor az emberfia rossz fát tett a tűzre, akkor meghúzódik, hallgat, vagy legalábbis követi a struccmadár példáját: homokba dugja a fejét, s a csík sem tesz különben; mihelyt megérzi, hogy fogva van — vesztig marad, meglapul a varsában. S miért mondja a halász, hogy hallgat? Azért, mert a csík, kifogva, nyilkorgó hangot hallat.

Küszön — keszeget. Ez a balatoni halászember szájában annyi, mint „eben gubát cserélni”, vagyis hitványról hitványra kerülni.

Bámul, mint a csíkhal. A balatoni halászember így fejezi ki az ostobaság végső határán járó báméskodást, amikor az ember „se lát, se hall, se ért”, álla leesik, szeme kerekre nyílik, bámul-bámul, és a szava eláll. A csík szeme mindig egyformán kerekre van nyitva.

Amint veted a pendelyhálót, úgy fogod a keszeget, mondja a halászember ugyanarra, amire a szántóvető evvel a szóval él: „*Ki mint vet, úgy arat.*”

Az a hal a legszebb, amely a hálóból kiugrik. Általános emberi tulajdonságot fejez ki: még az anyának is az a legszebb gyermeke, akit a halál elragadott tőle.

Kivetette a hálóját: szép lány, szép menyecske (de a csúnyája is) a legény után, prókátor a per után, uzorás áldozata után — a legrégebb mesterségek egyike.

Hálóba került, ha ti. a kivetés sikerült.

Horogra kerül: leginkább a legény a lányéra — azután ott vergődik a házaseslet szárazán.

Átkozott a hal a harmadik vízben. Az első víz az, amelyben a hal él, a második az, amelyben fő, a harmadik az, amelyet az ember a halra iszik: megromlik a gyomra, ezért átkozott az a víz; a hal bort kíván. Ez olasz barátok tanítása; de magyar ember regulája is.

Zavarosan halászik. Ez talán leginkább közszólás, mely a fondorkodó haszonleséstől a szemenszedett csalásig festi a becstelenség ősrégi mesterségét.

Karó közt a potyka. Mikor már a potyka a varsa karói közt van, akkor biztos a veszte. Az embernek is, ha nem vigyáz, az alkalom ezerkaros varsával áll élete útján.

Csuka van a tóban: a házsártos, kapzsi, békétlenkedő ember, amikor a család, község, vármegye, ország nyugalmát zavarja; de a tevékeny is, mikor a restség pocsolyájában az iszapot turo emberpotykát ösztökélni kezdi.

Ez, a mesterségen kívül, a magyar ember viszonya a halhoz.

Mi a *firn*? Megülledett szemcsés régi hó. A hókristályok a napsugár hatására megolvadnak és újból megfagyva szilárd szemcsékké állnak össze. A firnhó további összeállásából lesz a firnjég.

A *havasi gyopárról.* A turisták kedvenc virága. Bársonyos ezüstsziürke virágja csak a magas hegyek sziklái között él meg. A Bucsecs és a Fogarasi havasok vidékén is védett növényként tisztelik. Latin neve: *Leonopodium alpinum*.

A tölgyeseink hazánk erdőségeinek, mintegy ötvenszázalékát alkotják. A tölgyesek a bükkösöktől és fenyvesektől eltérően nem alkotnak zárt lombkoronát, ennél fogva aljnövényzetük dús, amelyben gazdag állatvilágot találunk.

A hűvös völgyi Nagyrét körüli erdőkben gyakran találkozzunk a hosszúcsápú hörcsincér (*Cerambyx cerdo*) jól megtermett példányaival. Rendszeresen napnyugta után repülnek, nappal farakásokban, fák repedéseiben pihennek. Árnyas utakon nem ritka a gyászincér (*Mortuus funereus*), amely négy fekete színű szárnyfoltjáról kapta ezt a furcsa nevét. Odvas fák körül idegesen kering, keresgél, a kellemetlen csipésű, sárgásbarna, óriási lódarázs (*Vespa crabro*). Ugyancsak tölgyesekben él ennek a veszedelmes daráznak egy híres „utánzója”, a lódarázslégy (*Volucella zonaria*). Ártalmatlan állat, de jellegzetes darázsszabása miatt sokan megijednek tőle. A baktalórántházi tölgyesben megfigyeltem, hogy megtévesztő hasonlatosságát felhasználva, még darázsfészkeket is gyakran látogatott.

Ha a nap sugarai áttörnek a lombokon, a keletkezett fénynyalábokban hosszasan gyönyörködhetünk a párdülecpekék (*Argynnis Paphia*) táncszerű röptében. Hernyója az erdő avarában az ibolyán él. A debreceni Nagyerdő „utacáin” nem ritka látvány a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) himjének agancsakasztó párharcában gyönyörködők sokasága. Hegyvidéki tölgyesben, ha lépteinket csendesebbre fogjuk, hamarosan előkerülnek az avar alá húzódtott aranyosbábrblók (*Calosoma sycophanta*). Szivárvány színű szárnyfedők, mint egy-egy ékkő ragyog, villog az avaron. A tölgy leghíresebb „utánzó” lepkéje a tölgylevél-pohók (*Gastropacha quercifolia*), hatalmas, barna színű éjjeli állat, amelyet többnyire zseblámpánk sugárkévéjében pillantunk meg. Nappal meglátni vagy észrevenni nem könnyű ezt a rendszeren fatörzsön pihenő állatot, mert összezecsukott csipkés-hullámos szárnyaival elsárgult, fakult tölgylevélhez hasonlít. A nyerges szöcske (*Ephippigera vitium*) színe hasonlóan alkalmas rejtőzködésre. Nincs ugyan átalakja, de élénkzöld színével tökéletesen beleolvad a lomb színébe. Borús, nedves, hűvös időben, amikor valóban „csendes” az erdő, utunkon gyakran megfigyelhetjük az óriási meztelen csigát (*Limax maximus*), amint lassú mozgással, gyöngyházfényű nyálkaszőnyegét hagyva maga után, tűnik el az avarban. Kegyetlen emberek sűrűn eltapossák. Az eltaposott vagy elhullott példányok szaga hamarosan előcsalja az erdő futrinkáit. Ezek a rejtett életmódot élő, csodás szépségű éjjeli bogarak ritkán kerülnek szemünk elé. Egy-egy kitéhezettebb példányt azonban gyakran ott talál a hajnal, elhullott állaton s a korai erdőt járó turista hosszasan elgyönyörködhet színes pompájukban.

Táborozásaink alatt igen kellemetlen lehet a vöröshangya (*Formica rufa*). Ezek a 6–7 mm-es szorgalmas állatok, a figyelmetlen táborozónak a hálósáskjába is bemásznak. Védekezni ellenük csak gyors táborbontással lehetséges. Rövid pihenők alatt az erdő légyvilágával is megismerkedhetünk. Szemtelen, tolakodó tömegeik mind száraz, mind nedves, napos vagy árnyékos helyeken egyaránt felkutatnak. A hegyvidéki tölgyes legszebb rovára a japán szitakötő (*Cordulegaster annulatus*). Egy kirándulósapat igen találóan „úszó tigrisnek” nevezte el sajátságos sárga-fekete csíkozása miatt. Tölgyesek magashegyi, ligeterdős tisztásain él a kereplő sáska (*Psophus stridulus*), amely éles kereplő hangjával és piros szárnyaival méltán kelti fel érdeklődésünket.

Mindezek az állatok nagyságuk, színeik vagy viselkedésük miatt könnyen megfigyelhetők, láthatók. A tölgyes rovarvilágát azonban még ezerféle állat felsorolásával sem meritenénk ki teljesen. A különféle kabócák, poloskák, méhek, legyek, pókok stb. állatok, amelyek a lombkorona, cserje vagy talajszintben, vagy magában a talajban találnak megfelelő életteret, még röviden sem jellemezhetők.

Steinmann Henrik
aspiráns

Fiatal tölgyes a mályvádi erdőben. A dús aljnövényzet jó búvóhely a vadaknak

Szorosan egymás mellett növekvő bükk és tölgy birkózása az életért
(Szerző felv.)

HAJDU-BIHAR MŰEMLEKEINÉL

Ősz van már javában, s a szél őszi hangskálákat fújdogál. A levegő vitorlázó ökörnnyállal van tele. Süt a nap, szinte ragyog, de mosolya egyre hűvösebb lesz, s csak akkor van ereje a napsugárnak, ha a szél más tájakra jár. Útra kelünk ezúttal a megye műemlékekben oly szegény, de számunkra annál becsesebb helyei felé.

Kezdjük Zelemérenél, a Hajdúböszörménytől mintegy 6—7 kilométerre fekvő templomromnál... Ez csaknem ott van, ahol a Nyírség nyugati pereme földfalként húzódik, mintegy elállva a Hortobágy keleti szegélyén a határtalan Tisza balparti lapályát... A 15—16 m magas romfal, mely valaha őrtorony szerepét töltötte be, terebélyes akácfákkal szegélyezett domb tetején áll. Meglehető jalai az 1936—39-ben végzett ásások során kerültek felszínre az egész elpusztult templom alapjaival. A rom Árpád-korabeli, mintegy 800 éves múltra tekint vissza. Valaha körülötte virágzó község épült, ami megvolt egészen a XVI. századig, de a törökidőszak folytán lakói 1594-ben elhagyták. S a templom a faluval együtt elpusztult.

A rom mellől nagyszerű a kilátás. Egészen közelben van a debreceni Nagyerdő idáig elhúzódó többezerholdas területe. A sokszínű ősz rajta látszik meg a legjobban. Kárminvöröstől rőtbaránig pompázik a táj. A mezők mindig üdezőld gyepére egyre vastagabban terül a fák sárga és barna arany levele.

De búcsút veszünk Zelemértől, s a kitünő betonúton egymás után hagyjuk el a kilométereket.

Nemsokára a Tiszántúl fővárosának is hátat fordítunk. Újra kint járunk a határban. A kukoricaszárak kúpjainak százai-ezrei úgy tűnnek, mintha sátrak lennének. Ebes község — 1945 óta, szinte a földből nőtt ki — elmarad mellettünk. Egy völgyeszerű lapályhoz érünk most, Vervölgy a neve. Nevét onnan kapta, hogy 1660-ban, a törökidőszak idején a Szoboszlóról elmenekült lakosságot a török itt érte utol, ahol aztán kegyetlen vérfürdőt rendezett. Ide már csak pár kilométer Szoboszló. Itt is van egy XV. századbeli erődszerű építmény, szintén műemlék. Mintegy 20 méter hosszú lőréses várfala ma is áll, zömök toronyszerű sarokerőddel. A törökvilágban kisebb templomerőd volt, melyet a Kösely folyó vett körül. Mivel a portyázó török csapatoknak útjába esett, gyakran lett azok áldozata. Valamennyi között mégis 1660. április 28-a volt a legvégzetesebb. Amikor is Szeidi Ahmed budai pasa janicsárjai, a védők löszereinek elfogyta után behatoltak a várfalak közé, ahol aztán a férfiakat mind leölték, a nőket pedig rabláncra fűzve elhurcolták. A pusztuló város lángja egészen Debrecenig ellátszott. Történelmi levegőjű hely ez, akár az egész Hajdú-vidék. Véráztatta föld, dicső tettek, nagy szabadságharcok mezeje. Valaha a Hajdúság soraiból kerültek ki Dózsa György legelszántabb harcosai, a magyar végvárak legjobb katonái, Bocskay hajdúi, Rákóczi kurucjai. Ma pedig híres fürdőjét évente sok százezer fürdőző, kiránduló keresi fel.

A városból tovább menve az eperfákkal sűrűn szegélyezett országúton, Kaba községet érintjük. Neve bnnan ismeretes, inkább a tudományos körökben, hogy 1857-ben meteorit hullott le a határban, ami azóta a debreceni kollégium értékes kincse. Kabát, Tetéltent, majd Földest is elhagyva, átkelünk a Keleti Főcsatornán. Nemsokára rá, Berettyóújfalun túl elérjük a herpályi templomromot. Jókora mélyedéssel körülvett kisebb emelkedőn áll. Vörös téglából épült toronyszerű építmény. Valamikor a Berettyó folyta körül. Most sűrű állványzat burkolja, restaurálják. Igen régen páloskolostor volt itt, Érpályi községgel együtt. 1241-ben a tatárok felgyújtották. Ekkor menekült el a lakosság, s valamivel odább Újfalun néven új települést építettek, amiből később Berettyóújfalun lett. A rom körül ásásokat végeztek, és rábukkantak a föld alatt levő fundamentumra. Ugyanekkor múzeális értékek is kerültek felszínre, mint régi fegyverek (kopják stb.), s egy ritka becsű arany paizsdudor, ami ma a Nemzeti Múzeum birtoka.

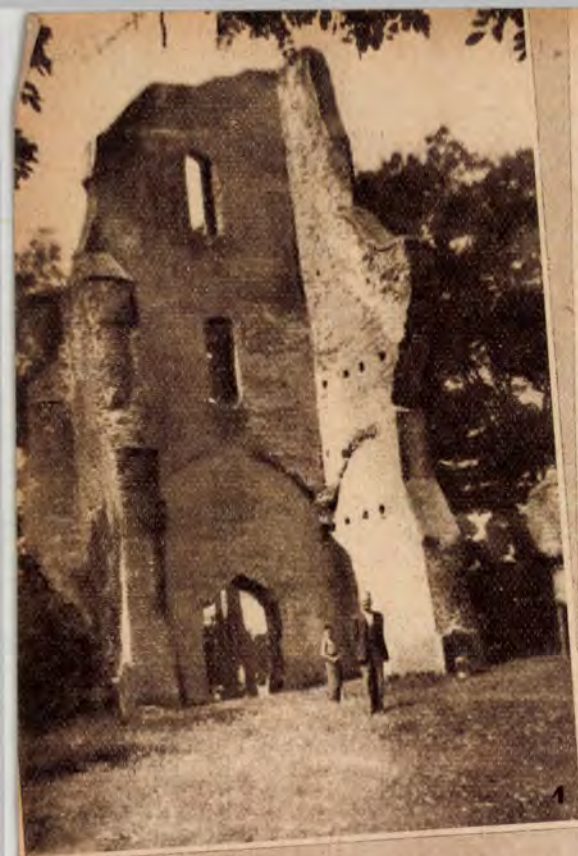
A klastromrom mellett jókora fiatal gyümölcsös. S kicsoda színpompás őszi köntösben a fák, bokrok. Bágyadt napsugár cirógat, ahogy tovább indulunk.

Ott vagyunk utunk végcéljánál, a nagykereki Bocskay-várkastélynál. Maga a falu igen régi, már az 1332-es években szerepel. A régi iratok szerint a vár 1569-ben „derekas erősségnek és jeles várnak” számított. Itt verte meg 1604-ben Örvendy Pál, Bocskay hadnagya Belgiojós seregét. Ennek az emléket őrzi Perzsivalma is. A várnagy leánya, aki, mint a hagyomány mondja, a várból kiszökött, hogy a Székelyhídon táborozó csapatoknak hirt vigyen a vár szorongatott helyzetéről. De visszatéréseben a császáriak elfogták és meggyilkolták. Holtteste fölé emelték azt a dombot, amely ma Perzsivalma néven ismeretes.

Az itteni szájhagyomány a község nevére is érdekes magyarázatot tud. Amikor ugyanis László király holttestét Váradra szállították, a templomdombon álló halottasszekér kerekerei maguktól megindultak Várad felé.

Búcsút veszünk a várkastélytól, búcsút Nagykerekitől. Késő délutánba hajlik az idő, s a nap is egyre bágyadtan süt. Néha hűvös szellő támad, s ilyenkor a fák megrázzák magukat, s a lehulló levelek zöme útrakél. Messze előttünk, Újfalun felett fehér füstoszlopok emelkednek az ég felé. A napsugár egyre haloványabb lesz, s nem sokkal később meg ráborul a a vidékre a vasárnapi est homálya.

Cseke Béla

1. A restaurált zeleméri romok

2. A szoboszlói várfal maradványai

3. Bocskai-várkastély Nagykerekiben
(Szerző felv.)

A Barátság-barlang felfedezése

Az Erdély nyugati részében elterülő kistáplányos karsztvidék fejtelt földtani világa már régóta érdekelte és izgatta a barlangkutatók széles körét.

1957. április 6-án Sonkolyoson Bodea Dumitru öreg bányászánál szálltam meg. Az esti beszélgetés során egy közelben levő sziklarepedésről kezdett beszélni, mivel érdeklődésem a barlangok felé terjedt.

Elmondta, hogy ez a „Szelek odúja”-nak nevezett sziklarész a pásztorok kedvelt hűsülő helye a nyári nagy melegekben, mivel azon keresztül hideg szél fúj ki.

Másnap felcsigázott érdeklődéssel indultam útnak az öreg által messziről megmutatott nyílás felé. A táj szépsége teljes pompájában bontakozott ki. A sonkolyosi szoros „Szakadásnak” nevezett, félkörben mészkősziklák által bezárt völgykatlanában jártam. A katlan túlsó oldalán a Sebes Körös rohant tova erős zúgással sziklás medrében. Egy kanyarulat után a sziklák által bezárt kis tisztesen a Körös felé folydogáló patakot vettem észre. A meglehetősen bővíző patakot követve nemsokára négy ágból előtörő karsztforrásra bukkantam. A patak a „Szelek odúja” felől tört ki a napvilágra. Most már minden világosan állt előttem, a hegy gyomrában barlangnak kell lennie, csak az a kérdés hogyan lehet odajutni?

Mintegy 25–30 méteres kapaszkodás után a „Szelek odúja”-nál álltam. A sziklarésből erős, hideg levegő vitte tovább a feldobott száraz faleveleket. Ha a sziklarészhez közeledtem, hallani lehetett a szél zúgását.

Elfogott a barlangi láz, gondoltam szél ide, szél oda, de nekem itt be kell menni nálam!

A sziklarést szemügyre véve észrevettem, hogy az alján sziklatörmelékkel kevert föld van. Előkerült a növénygyűjtő kis ásóm és minden ruhámat magamra véve nekifogtam a törmelék eltávolításához. Mintegy kétóra munka után a rés annyira kitágult, hogy megkísérelhettem az átbúvást rajta. Féloldalt préseltem magam be az ovális alakú résbe és a lábammal toltam magam előre. A rés mintegy 3 méter után kitágult és egy kis sziklafülkében lábra tudtam állni. A „Szelek csarnokának” elnevezett kis fülkéből a barlangi folyosó lefelé indult. Egy szakadék szélén álltam, nem tudtam a mélység mekkora lehet, mivel az agyagos, csúszós sziklán nem mertem a szakadék pereméhez menni. A ledobott kövekből arra következtettem, hogy mélysége nem lehet több 3–4 méternél, így hát nem volt más választásom, mint kúrtó mászásban nekiindulni. Leérve baloldalon egy másik járatot vettem észre, amelyben négykézláb kb. 4–5 métert mentem előre, hogy aztán egy újabb sziklapárkányról egy tágasabb, kb. 2 m

mély kútszerű üregbe tekintsek le. Itt nem teketóriáztam, hanem leugrottam.

Az utam jól járható folyosóba vezetett néhány métert előre, majd hirtelen egy hatalmas teremben találtam magam, ahol a cseppkövek sokaságától díszített „tündérvilág” bővült el. A terem 60–70 m hosszúságban láttam be és a terem közepén ott folydogált a felszínen látott patak, amely valahol a közelben — idehallatszó dübörgő hangjából ítélve — víz-esést képzett. Nem tudtam ellenállni a kísértésnek —, habár eszembe jutott, hogy egyedül vagyok és a barlangban sokféle veszedelem leselkedhet az emberre —, tovább mentem. Megtettem minden lehető óvintézkedést és a patak homokos partját követtem befelé az ismeretlen sötétségbe. Előttem ember itt még nem járt, a cseppkövek érintetlen szépsége mind beljebb meg beljebb csalogatott.

Egy fél kilométernyit mentem előre, de a józan ész azt súgta, hogy most már jó lesz visszatérni. A nevem kezdőbetűit beírtam a homokba és visszatértem a föld gyomrából az élők birodalmába.

Az általam elnevezett Barátság-barlang feltárasának híret Kolozsvár természetjárói nagy lelkesedéssel fogadták. Az újságok és a rádió is közvetítették a felfedezést.

Ezek után gyorsan perogtak az események. Egy hét múlva társaimmal ismét a barlangban voltam, ahol több oldaljáratot és a főjáratot a vizesesen túllig kutattuk át. Az elbűvölő cseppkőalakulatok részére alig találtunk kifejező neveket. Április 29-én már látogatókat is kaulaoltam a barlang feltárt részébe. Másnap bekapcsolódott a kutatómunkába a nagyváradi alpinisták egy kis csoportja is. Velük indultunk útnak a Runk tető alatti víznyelő barlang átkutatására, aminek összefüggését sejtettük a Barátság-barlanggal. Sajnos egy agyag- és homokdugó elzárta utunkat és nem tudtuk eredményre jutni.

A kolozsvári Vasas barlangkutató szakosztály a Barlangkutató Intézettel karöltve megkezdte a barlang tudományos feltárasát is. A barlang jura mészkőben van, az emeleti részeken pedig dolomit is található. A levegő hőmérséklete 9.5 °C. A barlang szája 360 m magasan van a tengerszint felett. A barlang állat- és rovarvilágát most tanulmányozzák.

1958. január 26. nevezetes dátum a barlang feltárasának történetében. Kutatócsoportunk egy emeleti járatot fedezett fel, mely terjedelmében és szépségében messze meghaladta az eddig feltárt területeket. A tágas folyosón helyenként fura haladtunk előre, hogy minél előbb szemünk elé táruljanak a barlangi világ szépségei. Kb. hat-hét óral bolyongás után egy omlás zárta el utunkat így kénytelenek voltunk megelégedni az eddig feltárt 1200 m-es új szakasszal.

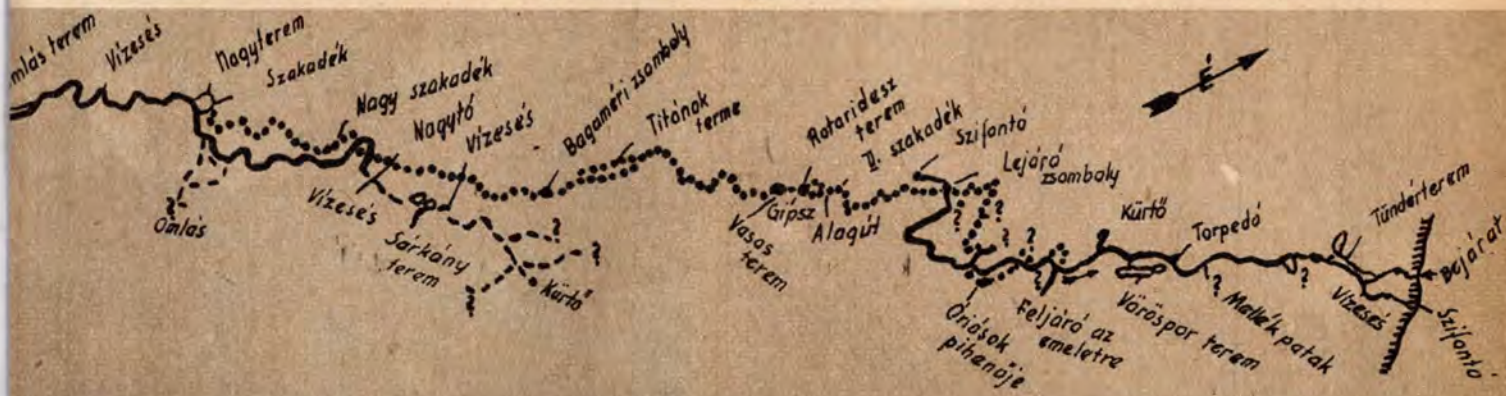

A barlang feltérképezése közben megállapítottuk, hogy az emeleti omlás területén kell kutatómunkánkat tovább folytatni. További expedíciónkat ide irányítottuk. Az omlás kibontása után újabb terület nyílt meg a szemünk előtt. Hatalmas termek, hosszú folyosók váltak szabaddá, amiket Titánok terme, Rotaridesz terem stb. névvel neveztünk el. 10 évi barlangkutató múltam legszebb gipszkristály képződményeit itt a „Kristály-palotában” láttam.

A következő expedíciót az Országos Természetvédelmi Bizottság támogatta és tíz napig tartott. Ez idő alatt 25 óra hozzászólást tartózkodtak a kutatók egyfolytában a barlangban. Az ez alkalommal feltárt utat a Speológusok útjának nevezték el. Azóta is állandóan folyik a barlang további feltárasa. Az eddig felmért terület 3,5 km, további ötszáz méter pedig ismeretes előttünk.

Ez év októberében a kolozsvári Barlangkutató Intézet a kolozsvári alpinistákon kívül a hadsereg bukaresti alpinistáit is bevonja egy újabb kutató expedíció munkájába. Minden jel arra utal, hogy a Barátság-barlang feltárasa után ez a barlang lesz a Román Népköztársaság legszebb és leghosszabb barlangja.

Bagaméri Béla
kolozsvári alpinista

A Barátság-barlang vázlatrajza

JELMAGYARAZAT:

- Vizesjárat
- Emeleti járat
- Fel nem mért részek
- ? Ismeretlen részek

BULGÁRIA

kevéssé ismert tájain

A Pirin hegység, vagy ahogyan a bolgár útikalauzok nevezik, a bulgáriai Alpok, — az a hegység, ahol az idén első ízben járt magyar természetjáró-csoport. Erről szeretnénk röviden beszámolni. Természetesen kimerítő leírásról szó sem lehet, hisz a hegység nagyon kis területét kerestük fel, de általános képet tudunk adni így is.

Banskóig, a hegység lábánál 680 m magasságban fekvő kis faluig, amely a Pirin-tűrák kiindulópontja, keskeny vágányú motorossal jöttünk. Az út hat óráig tart ezzel a vonattal Septemvritől, miközben 1200 m-re kapaszkodik fel. A Maricza völgyéből — melynek forrása a 2925 m magas Stalin-csúcs alatt ered — eljutunk a Mesta völgyébe, amely a Rila hegységnek szintén legmagasabb (és egyben Bulgária legmagasabb) hegye közelében ered, de amíg a Maricza végigkanyarog egész Bulgárián, majd a török-görög határt alkotja; addig a Mesta egyenesen délre fordul és sokkal rövidebb úton éri el a tengert. Mi azonban a Rila és a Rodope hegység között haladtunk át, mert csak így jutunk el utunk céljához: a Pirinhez. Maga ez az út is említésre méltó, mert így mindjárt — hacsak szemünkkel is — egyszerre ismerkedhetünk meg ezzel a három hegységgel. Örömmel láttuk, hogy a motoros vonat, Ganz-készítmény.

Banskó igen jó benyomást kelt, a turisták szinte érzik, hogy ez a kis hely már az ő birodalmuk határán van. Ezen a vidéken fejlett dohánytermelés folyik. Apró gyermekektől az aggokig mindenki a dohánylevelek felfűzésével foglalkozott, lévén dohányszüreti idő. Nagyon érdekes az itteni népviselet, bugyogós férfiak övvel a derekuk körül, fez alakú sapkában és kis törökös mellényben, míg a nők között a nagy, fél arcukat eltakaró, vállukat is befedő könnyű kendők tanúskodnak az elmúlt idők követelményeiről. A banskói vendéglőt ajánlhatnánk italboltosainknak tapasztalatcserére.

Innen 4 órai kapaszkodással jutunk fel az El-Tepe-házhoz, amely már 2000 m magasban fekszik, közvetlen a Vichren lábánál. A Vichren 2915 m magas, csak 10 méterrel alacsonyabb a Stalin-csúcsnál.

Az El-Tepe-ház gyönyörű helyen fekszik, fenyvesek között, vadul zúgó hegyipatak mellett. Ezzel ugyan nem mondtunk sokat, mert kevés olyan hely van a Pirin hegységben, ahol vadul zúgó, bővizű hegyi folyó ne emelné a táj vadregényes szépségét; inkább az a kivétel, ahol csak egy akad. No meg azután kő, még hozzá a javából. Kőrengeteg, mély szakadékok, meredek sziklafalak és télen majdnem mindenütt lavinaveszély. Itt fent a ház mellett a kőhalmazokat kocka alakú burkolókövekké dolgozzák fel és innen szállítják el olyan utakon, hogy az ember legszívesebben kötélútján ereszkedne le rajtuk. A házból végiglátni azon a gyönyörű völgyön, amely idáig vezet Banskóból. Párját kevés helyen találjuk a földön. Maga a ház is szolgál némi meglepetéssel; a nap minden szakában ingyen forró teával, ami ugyan nem kínai, de valamilyen jó füvekből főzött és kellemes. Ezzel szemben nincsen szeszes ital, eszpresszó sem, penziósok sincsenek; viszont rengeteg a turista, kiránduló és úttörő. Azonkívül még egy nevezetességet is találtunk a házban, illetve attól néhány száz méter magasan, útban a Vichrenre. Todor Ivanov Dutcin névre hallgat ez a húszéves fiatal banskói szabólegény, aki három esztendeje tagja a turistaszövetségnek és éppen akkor ment fel tizenhetedszer a Vichrenre, hogy gyönyörködjön, a csak általa ismert gyopárléshelyekben. Általában 2—2½ óra kell a Vichrenre, de ez a fiú már másfél óra alatt is feljut. Erdemes megnézni, hogyan halad a kövek között! Ja, elfelejtettem megemlíteni, hogy csak egy lába és két mankója van.

A következő állomásunk Damjanicza volt. Ez a ház ugyan vagy 150 méterrel alacsonyabban fekszik az El-

Banskói utca. Muzulmán férfi, hagyományos öltözkében. A nő akár magyar faluban is járhatna, öltözéke nem különleges

Indulás a Damjanicza turistaház felé. A fehér sziklák között üditő színt folt a törpefenyő

Todor Ivanov Dutcin a természet szépségeivel kárpótolja magát a kegyetlen sors folytán elvesztett lábáért. Ő igazán tudja értékelni a Pirin hegység vad és csodás szépségét

(Szerző felv.)

Tepénél, de ahhoz, hogy idáig eljussunk, egy kb. 1650 m magas hágón kell átkelni. Kis tavak mellett haladunk el, vad csipkés bércek és omladékok közt vezet az út egyre meredekebben fel és amikor az ember azt hiszi, hogy itt a hágó, akkor látja, hogy most jön a java. De végre csak fent vagyunk és a dämulat moraja züg végig a 14 főnyi társaságon. Jobbra tőlünk csodálatosan szép csipkézett gerinc húzódik, míg hirtelen éles letörésben ér véget. Balra laposan emelkedik a csúcs. Előttünk leírhatatlan szépségű hegylánc és alattunk csillogva tündöklük egy mesés tó. Szinte ropulnánk már lefelé, hisz csak pár száz métert kell leereszkedni és közben hófoltok is hívogatnak; mégis majdnem egy óra múlva érjük csak el hűs partjait.

De amikor a csodálatos tó partján állottunk, megállapítottuk, hogy megérte a fáradságot. Ez a tó V alakú, persze köves, jó néhány méter mély, kristálytisza. Közeliünkben nem kevesebb mint négy kis ér folyik belé. Mi a kifolyó mellett tanyáztunk és ez hasznosnak bizonyult. Ugyanis egyszerre jókora pisztráng ugrott fel a kifolyóban levő egyik kőre. Egyik bolgár ismerősünk nem volt rezbe, odaugrott és bár a pisztrágnak sikerült közben a vízbe merülni, kifogta a szikla alól. Pompás falat jutott belőle mindegyikünknek.

Tavak mellett vonultunk tovább, ahol sáttortáborokban lakó ifjak dallal köszöntöttek, mire mi is dallal válaszoltunk. Lett is belőle parázs hurrázás. Majd ünnepélyesen bevonultunk a Damjanicza-házba, ahol jó priccsek vártak ránk, no meg rossz ellátás.

Damjaniczáról csak olyan túrákat lehet tenni, amelyek mindegyike felér egy végrendelettel. Ha valahol, itt már benne vagyunk a sziklarenetegben, amelyeket csak vízmosságok, vad kőhalmok — amelyek alatt zuhog a lerohanó víz — és óriási sima, meredek falú sziklák tarkítanak. Növényzetként itt a gyalogfenyő, amelyeken ha szükséges — de ez nem mondható kellemesnek — valahogyan végig lehet vergődni. Könnyelmű társaságunk egyszer jóval a besötétedés után került haza, ami szép teljesítmény és nagy könnyelműség. Van a Pirinnek egy csodálatos csúcsa, a Dzsengela, amely messziről azt a benyomást kelti, mintha a Matterhorn fenséges tigrise meredne reánk. Sajnos, ide nem jutottunk el, de ajánlanám, hogy aki csak teheti, keresse fel. Jó magunk csak az idő rövidsége miatt nem mehettünk fel rá, mert már erősen alkonyodott és nem akartunk mi is a sötétben hazavergődni. Határozottan kijelentem, hogy ehhez semmi köze sem volt annak a pár farkasvonításnak, amit menet közben hallottunk, mert az elég messze volt, viszont közelünkben juhok legelésztek békésen. Ahogy elmesélték, ezek kis termetű hegyi farkasok, amelyek messze elkerülik az embert és a hatalmas juhászkutyákat. Szerencsénkre kijelölt úttervünktől eltérően nem kellett egy napot sem a Bezboz nevű táborban töltenünk, ami azt jelentette, hogy nem sátorban aludtunk. Igaz ez romantikusabb, de mi ehelyett szívesen vállaltuk az egy napi várnai pluszt. Az vessen ránk követ, aki nem így cselekedett volna a helyünkben. Így hát hatnapi túrázás után nekivágtunk a völgyi ereszkedőnek és három óra múlva újra Banskóban voltunk.

Nem hiszem, hogy csoportunk bármelyik tagja is megbánta volna ezt a túrát, sőt erős meggyőződésem, hogy azok, akik az egyik, nagy teljesítményt követelő túra után kijelentették, hogy ezt a túrát még egyszer semmi pénzért sem tennék meg, ma talán éppen ezért vállalkoznának egy Pirin-túrára, ha ezt a „borzalmat” helyeznék kilátásba. Nem gyerekjáték, de méltán sorakozik bármely magashegyi túrához.

Nem tartozik ugyan a Pirinhez, de a bolgár túrákkal kapcsolatban szeretném felhívni a szövetséget, tegyenek javaslatot arra, hogy Várnában ne csak fürdővel és hajókirándulással szolgáljanak, hanem szervezzenek kirándulást Bulgária egyik nevezettségébe: a „Dikiltas” nevű kővé vált erdőbe és Longazába, az elsüllyedt erdőbe, amelyek közvetlen Várna mellett találhatóak. Igazi élményt nyújt mind a kettő, hiszen ismeretterjesztő filmen itt Budapesten is bemutatták.

Forgács Géza

Ifjúsági Természetjárás

Ifjú természetbarátok „évnitőjára“

A nyári táborok már csak szép emlékként élnek a fiatalok és idősek emlékeztében. Most már új munkára sorakozik fel mindenki. Szívet-lelket gyönyörködte-tő táborozó jelentések tanúskodnak arról, hogy igen sok helyen megtalálták már a természetjárás, a táborozás helyes útját. De sok jelentésben, sok meglátogatott táborban akad még bőven próbálkozás, gyakorlatlanság. Ez éppen úgy jelentkezik a tábor politikai előkészítésében, szegényes programjában — mint elégtelen anyagi felszerelésben.

Jobban elő kell készülni a táborra, az egész év rendszeres munkájának kell ezt megelőznie. Mi tehát a konkrét feladat: a megfelelő vezető kiválasztása. A Művelődési Minisztérium a középiskoláknak kötelezően előírta a természetjáró szakosztályok megszervezését, hasonló határozata van az Úttörő Szövetségnek és a KISZ-nek is. Iskolai, üzemi, falusi alapszervek egyaránt munkatervükbe vették a természetbarát mozgalom támogatását, megvalósítását. Az egész kérdés azonban a megfelelő vezetőn múlik. Ugyanolyan szeretete, lelkesedése legyen elsősorban; a szakmai ismereteket az összefogó meggyel szervezeteknek kell megadniuk. Azután ki kell választani, toborozni a fiatalokat. Akinek kedve van túrozni, akinek kedve van táborozni. Osszuk be őket örsökbe, rajokba. Válasszanak jó nevet maguknak, beszéljenek emblémáról, egyforma ingről, szoknyáról vagy blúzról, kis zászlócskáról, örsi indulóról (lehetőleg saját szöveggel ismerős dallamra). Készítsünk jó munkatervet. Az iskolai természetjárás c. könyvet, az új ifjú kommunista próbakönyvet, a túrávezetők kézikönyvét, az egyes vidékek útikalauzait, térképeit sokszor forgassuk. Készítsük el a túratervet (ezt közöljük a szülőkkel is), ismertessük az anyagi kihatásokat, jelöljük ki az egyes túrák ifjúsági vezetőit, mozgassuk az örsöket gyakran önállóan és beszéljük meg a túra előtt is és után is — a felkeresett terület összes érdekességeit.

Közös megbeszéléssel — irányításunkkal — döntünk el a téltábor helyét és idejét, hasonlóan a tavaszi szünet nagyobb mozgását — amelyik lehetőleg már a nyári tábor helyére menjen — és az egész munkánk gyöngyszemét: a nyári tábor.

Ne legyen foglalkozás tervezés nélkül, megbeszélés nélkül. Nagyon fontos mozgásunkhoz keressük az újságok cikkeit is. A nyári táborra... már „haza” menjünk. Levelezünk, ismerkedjünk.

De készüljünk fel személyileg is, anyagilag is. Az egyéni felszerelés összeszedése évek gondja: legyen az a csomag kicsi és könnyű, de minden legyen benne. Ez már szinte művészet, amire a fiatalokat megfelelő irányítás nélkül csak az évtizedes gyakorlat, az öreg természetbarátok állandó lesése segítheti hozzá. De hozzuk össze a csapatfelszerelést is. Jelöljük ki valamennyi szakágazatának felelősét: konyha, műszak, elsősegély, túra, stb., stb. Gondosan fejlesszük és ápoljuk felszerelésünket. Tervszerűen gyűjtünk és csoportosítunk a zavartalan tábor előfeltételeit. Ha résen vagyunk, év közben sok mindent ingyen vagy olcsón megkaphatunk és akkor nem kell egy-két héttel a táborbaindulás előtt kapkodni... amire sajnos nagyon sok példát láttunk már.

De gondoljunk a romantikára is, az együttes szórakozásra is. Minden alkalommal tanuljunk dalt, játszunk önefeledten, gyűjtsük a megfelelő mesét, szavakat, jelenetet, hogy tábortüzeink, téli tábori hosszú esteink tartalmában gazdagok legyenek.

Ne legyen foglalkozás erkölcsi téma nélkül. Az elmúlt túrák, a nyári nagytábor ezerszámra adott példát arra, hogy milyen a jó közösségi ember, milyenek

a szocialista embernek legfőbb jellemvonásai: gondoljunk csak egy kicsit a munkához való viszonyra, egymás segítségére, a csendes pihenők meghitt beszélgetéseire, a politikai világnézeti vitákra. A jó tábor már egy kis megvalósult szocializmus. Hasznosítsuk ennek tapasztalatait és gyakran szólaltassuk meg fiataljainkat is.

A nyári nagytábor végén az örsvezetőkől — megadott szempontok alapján — jellemzést kértem örsi tagjaikról. A jellemzések olyan találok, olyan igazak voltak, amelyeket csak olyanok tudnak készíteni, akiknek maguknak is van dolgokról véleményük, akik együtt vernek sátrat, gyűjtenek tüzelőt, tisztítanak burgonyát és állnak éjjeli őrseget. Olyan vélemény is volt, amely azzal végződött: sohasem mennék el vele többet egy örsbe táborozni!

Szóval van miről beszélgetni, van mit idézni, csak szívvel-lélekkel benne kell élni a csoport életében.

Készítsünk hát széleskörű, mindegre kiterjedő tervet és hozzunk létre minél hosszabb ideig együttélő, sok élményben összeforrott közösségeket.

Dr. Borsi Lőrinc
TTB elnöke, Veszprém

Kölcsönként lábashól TIZ BOGRÁCS

A Néphadsereg Napja tiszteletére a Budapesti Úttörő Elnökség akadályversenyt rendezett. A versenyben az összes kerületek úttörővezetőiből alakított örsök indulhattak.

Nagy szorgalommal készültek fel a túrára a fiatalok: összeállították a kiharás szerinti örsi felszereléseket. Elosztották a feladatokat és bizakodva várták a nevezetes dátumot. Bár egész héten sütött a nap, vasárnapra cserben hagyta az idő a versenyzőket. Hol zuhogott az eső, hol szemerkélt.

Az örsök mégis elindultak, hogy összemérjék tudásukat, ügyességüket, leleményességüket s eldöljön, melyik kerületben vannak a legjobb úttörővezetők. Két útirány volt. Az egyik Nagymarosból, a másik Zebegényből indult Törökmező felé.

Az akadályok lekiüzdése nem volt könnyű; sok gyakorlati és elméleti felkészültséget igényelt. Hogy csak egy párat említsék, szerepelt ezek között: embléma kihímzése mozgó vonaton, zászlóval adott nyílt morse-szóveg adása, vétele; nyomkeresés, sebesült szállítása, saját készítésű (úttörővekből és két vastag fából összeállított) hordágyon; bajba jutott felhúzása szakadékból kötél segítségével, fózés és sok más feladat. Mindezeket csak nehezítette a tapadó sár, az eső. Különösen a törékeny holmik — így a nyers tojás, paprika — szállítása okozott sok gondot. De a szitáló esőben mégis énekszóval haladtak az örsök s a nylon-kabátok, sátorlapok alól ki-kivillant a vörös nyakkendő.

Ezen a túrán történt meg a IV. kerületiek Vidámság örsével, hogy tíz helyett csak nyolcan indultak;

ketten nem jöttek el az eső miatt, s mivel ők vállalták az örsi bogrács elhozását, a nyolc versenyző főzvény nélkül ért ki Zebegénybe. Idegesen topogtak a vasúttállomáson; bogrács nélkül kár is elindulni, behozhatatlan pontvesztés — ezt mindegyikük tudta. A helyzet reménytelen volt! Ekkor az örsvezető-helyettesnek mentő ötlete támadt. Véletlenül volt a faluban egy ismerőse s nagy könyörgések közepette kölcsönkértek egy nagy piros zománcozott lábst. Sőt száraz faanyagot is szereztek az esetleges tűzgyújtáshoz.

Ekkor már visszatért jókedvvel állt rajthoz az örs. A piros lábas megmentette a becületet. És akadályt-akadály után hagyva maguk mögött, mindenütt jól megállták a helyüket, de arra, ami a célnál várt rájuk, még álmukban sem mertek volna gondolni. Miután megfőzték a lábóban a tojásos, kolbászos lecsót — ami oly jól sikerült, hogy háziasszonyoknak is becületére vált volna —, a versenybizottság eredményt hirdetett: a IV. ker.-i Vidámság örs a harmadik helyre került, díjazásként pedig — tíz darab új bográcsot kaptak!

Ekkor jött meg a hangjuk csak igazán! Hazafelé friss lelkesedéssel zengett éneküktől az erdő. Nagy volt a nevetés, mátkor a piros lábst bő hálálkodással visszavitték. Így lett az úttörő leleményességéből, és egy piros lábashól: tíz bogrács.

Ez csak kis epizódja volt a versenynek. A résztvevők általános véleménye szerint —, s'ez a nehéz körülmények kiemelése a Budapesti Úttörő Elnökséget dicsérje — iluen jól megrendezett verseny már régen volt.

Nádasi Iván

Diáklányok motoron

Az elmúlt nyár folyamán bizonyára sokan találkoztak és gyönyörködtek az egri Szilágyi Erzsébet Leánygimnázium tíz BERVA-mopedből álló csoportjában. A különféle színű járműveket, hollócímeres emblémával díszített melegítőbe öltözött diáklányok vezették.

Az egri Szilágyi Erzsébet Leánygimnázium motoros-szakköre az 1958/59-es tanév folyamán alakult azzal a céllal, hogy az önként jelentkező harmadikos diáklányokat megismertesse a motorozás szépségeivel. A BERVA-mopedra esett a választás, melynek beszerzéséhez messzemenő támogatást nyújtott az egri Finomszerelvénygyár igazgatósága.

A szakkör tagjai kezdetben elméleti kiképzésen vettek részt, majd a KRESZ-vizsga sikeres letétele után kerülhetett sor kisebb túrára is Eger környékén. Az elméleti és gyakorlati felkészültségnek igazi próbaköve a nyári országjárás volt. Ilyen előzmények után került sor a két országjáró túrára július, illetve augusztus első tíz napjában.

Az alföldi túra útvonala a következő volt: Szolnok—Cegléd—Kecskemét—Szeged—Hódmezővásárhely—Békéscsaba—Debrecen—Nyíregyháza—Tokaj—Miskolc—Mezőkövesd—Eger.

Valamivel nehezebb volt a dunántúli túra, amely Eger—Cegléd—Kecskemét—Kalocsa—Pécs—Harkányfürdő—Kaposvár—Tihany—Balatonfüred—Veszprém—Székesfehérvár—Tatabánya—Esztergom—Visegrád—Gyöngyös—Eger útvonalon haladt.

A résztvevő diáklányok az első napi „szokatlan” fáradtság után igen élvezték a szép és változatos útvonalat, amely színes kaleidoszkóphoz hasonlóan állandóan más-más látványt nyújtott a túra résztvevőinek. — A lányok sportfeladatnak tekintették a nem minden fáradtság nélküli túraszakaszokat. Hiúságuknak hízelgett is egy kissé, hogy egy-egy városba érkezve, feltűnést keltett a tíz ízléses összeállítású motor, hátán a mosolygós arcú diáklányokkal.

Az alföldi túra állomásai olyan gyorsan követték egymást, hogy a sok látványzó élményt alig tudták követni. A túra résztvevőinek szélesebbre tárult épülő szép hazánk megismerésének horizontja. Saját szemükkel győződhetek meg nagyszerű építkezéseinkről, a magyar tájak szépségeiről.

A lányok alapos megfigyelést végeztek a kis motorokon s tapasztalataikat tudatták az egri Finomszerelvénygyárral. — Nem a szakember figyelte itt a motorokat, hanem a technika iránt érdeklődő diáklányok. Megállapítható ezekből a megfigyelésekből, hogy a BERVA-mopedek megbízható járművek, hiszen több mint 2000 km-es túrán komolyabb motorhiba nem volt. — Különösen feltűnt, hogy milyen jól bírják a hegyi utakat, amelyre Pécs környékén bőven volt példa. Az átlagos utazósebesség 35–38 km/ó volt a túra alatt. A leghosszabb napi útszakasz 170–180 km volt. A gépek jó rugózása megkönnyítette a fáradtságos vezetést. Az ülések kényelem szempontjából azonban — véleményünk szerint — fejlesztést kívánnak.

A motorostúra felejthetetlen élmény maradt minden résztvevő számára és olyan kezdet ez, amely követésre méltó a többi tanuló részére is.

A Természetjárás hasábjairól is köszönetet mondunk mindazoknak, akik elősegítették, hogy fiatal lányok is megismerkedhettek a motorozás örömeivel és ezen keresztül hazánk szép vidékeivel!

Szücs Józsefné tanár,
Eger

A BTSZ Ifjúsági Bizottságáról

A Budapesti Természetbarát Szövetség keretén belül megalakult az Ifjúsági Bizottság. Feladata a fiatalok bevonása a Szövetség munkájába és megszervezni az egyesületek, ligák és szakosztályok ifjúsági csoportjait.

Örömmel látjuk, hogy megkezdődik az utánpótlás szervezése. Ideje, hogy a fiatal természetjárókkal is kezdjenek foglalkozni szervezeteink. A kezdeményezés már megvan, de még rosszul áll a szervezés szénája. Az Ifjúsági Bizottság első ülésén 150 meghívott közül csak tizen jelentek meg, hogy beszámoljanak eddigi tevékenységükről és jövő terveikről. Legnagyobb hiba az, hogy a Közal-kalmazott Liga kivételével, egyik egyesület és liga sem képviseltette magát! A megjelentek elmondották, hogy sok nehézség árán, de azért már folyik itt-ott ifjúsági szervezés. Különösen szép eredményt tud felmutatni a Nehézipari Minisztérium természetjáró szakosztálya, ahol idősebb természetjáróink segítségével már több iskolát szerveztek be.

A bizottság ifjúsági csillagtúrát rendezett Nagyszénásra a Tanácsköztársaság emlékére. Ezen a találkozón ismerkedtek meg először a budapesti ifjú természetjárók a bizottság munkájával. Ugyancsak a bizottság szervezésében kerül megrendezésre novemberben az ifjúsági természetjárást népszerűsítő fotokiállítás is.

Ezúton is felhívjuk az egyesületek, ligák, szakosztályok vezetőit, hogy több gondot fordítsanak az ifjúsági csoportok szervezésére és segítsék fiatal természetjáróinkat, hogy önálló feladatokat hajthassanak végre.

Az úttörők életéből

Az aszódi járás úttörői ebben az évben is megrendezik a hagyományossá vált rózsakúti túrájukat. Hazánk felszabadulásának jubileumi éve alkalmából akadályversenyt rendeznek, melyen a járás minden csapatából részt vesz egy órs. Az egyes állomásokon az úttörőpróba különböző részeiből és természetismeretből kell vizsgázniuk. Az állomásokon feltett kérdések között szerepel a járás felszabadulásának történetével és a 15 év eredményeivel kapcsolatos kérdés is.

R. J.

A dunakeszi úttörők Kittenberger Kálmán természetjáró raja megkezdte az új tanévben túráit. Első akadályversennyel egybekötött túrája a Pilisbe vezetett. A célállomáson az órsók izes paprikáskrumplít főztek, majd az eredményhirdetés után elmentek a Holdvilágárokba. Ezernyi emlék és élmény került a pajtások naplójába. Jól sikerült az első őszi túra.

V. B.

Természetjáró

Hágóvas használat, lépcsővágás

Jégtechnika azelőtt úgyszólván kizárólag a lépcsővágás tudományát jelentette. Ma igen sokan a kizárólagos hágóvas használatra esküsznek. Igen kínos helyzetbe kerülhet azonban az, aki a jégcsákány használatának nem mestere. Gondoljunk csak egy hágóvas törésre! A csákány kezelését és a lépcsővágás technikáját igen jól meg kell tanulni; ugyanígy az erőnkkel való takarékoskodást. Minden felesleges mozdulatot el kell hagynunk, hogy esetleg órákig legyen erőnk egyfolytában lépcsőket vágni.

Kévsz, jól célozt, nem gyors ritmusú csapásokkal dolgozzunk. Biztosításnál nagy, egyébként kis lépcsőket vágunk. Vigyázzunk a tervszerű vonalvezetésre és a nyomfektetésre.

Életbevágóan fontos az, hogy a csákányt mindkét kézzel egyformán tudjuk kezelni. Könnyen kerülhetünk olyan helyzetbe, mikor egyik kezünkkel fogódzunk kell s csak egy kézzel dolgozhatunk. Ilyenkor előfordulhat az is, hogy a csákányt csak bal kezünkkel kezelhetjük.

Ne vágjuk a lépcsőket egy egyenes vonalba, hanem úgy, hogy egy képzeletbeli tengelytől jobbra és balra fektűdjének. Különösen akkor vigyázzunk erre, ha visszafelé is ezen az úton jövünk. A hágóvas fogai ugyanis rendkívül könnyen akadnak be a nadrágszárunkba, ha lábainkat szorosan egymás mellett kell előrevinni. Nagyobb lépcsőt is vágunk, ha ugyanabban akarunk lefelé is jönni. Ha csak lehet kerüljük lefelé menet a lépcsővágást. Nehéz az egyensúlyunkat megőrizni és igen fárasztó.

A hágóvas használatában művészi tökélyre kell magunkat kiképeznünk. Ettől függ ugyanis, kell-e lépcsőt vágunk és mennyit. Kötőnő egyensúlyi érzék és szilárd önbizalom kell, hogy párosuljon egészséges bokával, ha lépcsővágás nélkül akarunk mászni. Egyéniségéhez képest mindegyik maga alakíthatja ki stílusát, de alapja mindnek a statikai törvény kell hogy legyen. A talp a lelépés pillanatában mindig a jégfelülettel párhuzamosan álljon, hogy valamennyi fog egyszerre érjen le s egyenlő megterhelést kapjon! Nyugodtan, elővigyázatosan, meggondoltan lépni. A hágóvasnak ruhábaakadása — zuhanással jelenthet egyet.

Különösen ügyeljünk vékony jégkérgen való mászásnál arra, hogy azt a szikláról le ne repesszük, s ha ez a kérés havon van, úgy azt be ne szakítsuk. Hóban s sziklán ugyanígy nem jól fog a vas. Ragadós vizes hómal csúsztatva lépjünk. Puhán, lazán, rugalmasan, az egész testünkkel haladjunk. Meredekség és kitettség semmiféle gátat nem szabad, hogy okozzon. Ha mindezt elértük, 35°-ig a lejtőt lépcső nélkül és esésvonalban mászhatjuk meg.

Harmincöt és ötvenöt fok között legfeljebb a meredek clikkcsakkok fordulóján vágunk lépcsőt. Ha jégfolyosó egyenes vonalú haladásra kényszerít, úgy a lábfejeink V-alakban álljanak erősen szét. Har-

rántozásnál a völgy felőli lábfejet, amennyire tudjuk, döntjük kifelé.

Ötvenöt és hatvanöt fok között vagy lépcső nélkül megyünk egy kis darabon fel és utána nagy pihenő és biztosító lépcsőt vágunk, vagy állandóan keskeny lépcsőket, amikbe a hágóvasnak csak hegyfelől oldala áll be. Az egyik lábfeje a lejtő irányára merőleges, a másik egyirányú vele, azaz a völgynek fordított. Ez a lejtő már kitűnően képzett kiváló hegymászót követel.

Hatvanöt fok feletti lejtőknél már lépcsőt kell vágunk s 70° felett már fogásokat is. Ez már mászás a jégen. Mint már említettem, a tartásunk mindig függőleges legyen, s ne dőljünk a hegy felé!

Lefelé 50–60° között normális lábtartással többé-kevésbé mély guggoló testtartásban a jégcsákányunkra támaszkodva megyünk.

Jó hegymászonak hágóvas-technikájához hozzátartozik 50°-ig a biztosítás nélküli haladás. Vagy kötél nélkül, vagy egészen rövidre fogott kötéllel egyszerre mozgunk. Aktnek az ehhez szükséges tudása és merseze nincs, az ne látszabiztosítást alkalmazzon, hanem jó lépcsőket vágva vállon keresztül biztosítson. A biztosítás azonban önbiztosítással kezdődjék, mert enélkül jégen komoly biztosításról nem beszélhetünk.

A jégtechnika legmagasabb fokáról, az igazi jégmászásról most talán nem is beszélünk, ez túlmegy már az ABC keretén.

De szólnom kell még arról, hogyan készülhetünk fel mi magas hegyek nélküli ország fiatal, a hóval és jéggel való küzdésre.

Bucsek Henrik

MÁSOLÓ ÉS NAGYÍTÓ PAPIROK

Eddigi cikkeinket azon természetjárók számára szántuk, kik a természet szépségeit csak szemükkel rögzítették, de maradandó képet — fényképet — még nem készítettek. A beérkezett számos levél arra kérészt bennünket, hogy segítségére legyünk leghaladottabb fotoamatőr-társainknak is. Ismertetőt adunk a leggyakrabban használatos (fehér) fotopapírokról.

A FORTE-papírok ma már világszerte keresettek és mind minőségben, mind a különböző fokozatban és felületben az igényeket ki tudják elégíteni. A különleges gyártmányoktól eltekintve, háromféle papírfajta ismerete szükséges az általános használatához: ROTAX, FORTEZO és BROMOFORT jelzésű.

BROMOFORT jelzésű. Magas fényérzékenységű nagyítópapír. Jellemzői: Briliáns, mélyfekete képtónus és jó részlet-visszaadás. Jelzései:

* Felület	Vastagság	F o k o z a t					
		lágú	speciál	normál	kemény	extra k.	
Fényes	papír	BS 0	BSP 0	BN 0	BH 0	BEH 0	
Félfényes	papír	BS 2		BN 2	BH 2	BEH 2	
Fényes	karton	BS 4	BSP 4	BN 4	BH 4	BEH 4	
Félfényes	karton	BS 5		BN 5	BH 5	BEH 5	
Fínomszemcsés	karton	BS 8		BN 8	BH 8	BEH 8	
Fénytelen	karton	BS 10		BN 10	BH 10	BEH 10	
Fénytelen	papír	BS 12		BN 12	BH 12	BEH 12	
Selyemraszter	karton	BS 13		BN 13	BH 13	BEH 13	
Royal	karton	lágú		közép	kemény	extrak.	

FORTEZO jelzésű. Magas fényérzékenységű. Másolóshoz és nagyításhoz használható. Képtónusa meleg-fekete. Jelzései:

Felület	Vastagság	F o k o z a t			
		lágú	normál	kemény	
Fényes	papír	F 50	F 70	F 90	
Félfényes	papír	F 52	F 72	F 92	
Fényes	karton	F 54	F 74	F 94	
Félfényes	karton	F 55	F 75	F 95	
Fínomszemcsés	karton	F 56	F 76	F 96	
Fénytelen	papír	F 62	F 82	F 102	
Selyemraszter	karton	F 63	F 83	F 103	
Fínomszemcsés	karton	F 65	F 85	F 105	
Kristály	karton	F 67	F 87	F 107	

ROTAX jelzésű. Alacsonyabb érzékenységű, másolóshoz használják. Papírvastagságban készült. Jelzései:

Felület	lágú	F o k o z a t			
		speciál	normál	kemény	extra kemény
Fényes	S 1	Sp 2	N 3	H 4	EH 5
Félfényes	S 21	Sp 22	N 23	H 24	EH 25

Durva felületű papírok arcképek közlésére használatosak. Durva szemcsés nagyításoknál is használják. Fényes papírt használunk természeti felvételeknél, különösen amelyek vizet (tó, folyó) ábrázolnak, mert a finom részletek ezen jönnek ki legjobban; valamint a víz csillogása is szebben hat.

Várjuk további leveleiket, hozzászólásukat, kéréseiket.

Brett Pál—Beller Iván

Autó-stop — Lengyelországban

Érdekes és hasznos rendszert vezettek be Lengyelországban a turisták és diákok országjárásának megkönnyítésére. Autó-stop könyvecskék kiadásával szinte fil-lérekért utazhatják be a turisták hazájuk legszebb tájait. Mi ennek a rendszernek a lényege?

A fiatalok és természetjárók részére az állam 25 zlotyért Autó-stop könyvecskét ad ki, amely tulajdonosát 1000 km ingyenes utazásra jogosítja fel. Az igazolvány tulajdonosa bármikor személy- vagy tehérgépkocsit leállíthat, melynek útvonala megfigyelték a turista útjával. (Természetesen katonai, mentő-, tűzoltóautó és autóbussz nem áll meg). A gépkocsivezető, ha van a kocsi hely és útvonala megfigyelték a kívánttal, akkor elviszi a „pötyautast” magával. Mikor elválnak, az utas a megtett km-nek megfelelő szelvényvel „fizeti” ki a fuvarozást. Az Autó-stop könyvecskét Lengyelország bármelyik útvonalon lehet használni a főváros kivételével.

Nagyon érdekes az, hogy a gépkocsivezetők hogyan válnak érdekeltté ebben a mozgalomban. Az összegyűjtött szelvényekkel év végén jutalom soroláson vesznek részt, ahol a szorgalmas gépkocsivezetők között két gépkocsi, motorke-relépárók, rádiók, magnetofonok kerülnek kiadásra. De aki nem nyer, az sem jár rosszul, hiszen nem tett meg külön utat, csak a megtett útvonalon nyújtott segítséget a fáradt vándoroknak.

A természetjárók szeretik, mert olcsó és kis szerencsével nagyon gyors és kényelmes közlekedés, a gépkocsivezetők is szeretik, mert nem kerül külön fáradságba és esetleg értékes nyaralásukhoz is juthatnak, az állam is jól jár, mert nem járnak gépkocsijai kihasználatlanul és egy újabb juttatással segítheti a dolgozókat.

Figyelemre méltó módszer, érdemes vele foglalkozni.

M. L.

Nemzetközi H * I * R * E * K

Szeptember 6-án rendezték a Wien-uralában a Hermannskogel csúcsán az 1959 évi Nemzetközi Természetbarát Napot, amellyel kapcsolatban a Volksstimme a következőket írja:

„Az osztrák Naturfreund nyilván nem fogja többé elérni azt a taglétszámot, amelyet a fasiszták általi betiltása előtti időben kimutathatott. A lemorzsolódás egyik oka, hogy a kormány a menedékházak nagy részét az Österreichischer Alpenvereine kezére juttatta és ennél fogva számos munkásturista kénytelen volt az Alpenvereinebe belépni, hogy sportját gyakorolhassa, annak ellenére, hogy ettől a jobboldali egyesülettől világszemléletük távol áll. Egyébként a természetbarátok ezekben a házakban nem szívesen látott vendégek, mert tőlük nem lehet kiadós jövedelemre számítani.”

Új turistaközpont létesül a Kaukázus legmagasabb hegyének, az 5633 m magas Elbrusznak lejtőin, hogy ezt a pompás alpesi világot a hegyászok és turisták minél szélesebb körének tegyék megközelíthetővé. E célból több szálloda épül egyrészt 700, másrészt 2300 m magasságban és ezektől drótkötélvasutak vezetnek majd a nagyobb magasságokba. Ezek nem csupán a 2—3 napos túrákat rövidítik le néhány órára, de lehetővé teszik síversenyek lebonyolítását az év minden szakában. Az épülő sífelvonók és egy hatalmas ugrósánc alkalmassá fogja tenni az Elbruszt, az olimpiai téli versenyek megrendezésére.

Néhány év óta Indiában is komoly alpinista tevékenység van kifejlesztve. A Himalájában 1954-ben hegyásziskola létesült, amelynek igazgatója, Gyan Singh ezredes, és alpesi vezetője, Tensing ez idő szerint Nyugat-Európában járnak tanulmányúton, hogy a sziklamászás európai módszereit elsajátítsák. Miután svájci tanulmányútjukat befejezték, Gyan Singh ezredes Bécsbe érkezett, hogy az osztrák alpinisták vendégeként a Rax-on a bécsiek sziklamászás stílusával megismerkedjen. Bécsben vitett képes előadást tartott, amelyben kifejtette, hogy a Himalája indiai része a világ legpompásabb hegyvidéke és India kormánya igyekszik ezt a területet vasútépítéssel, helikopter-összeköttetésekkel, szállodákkal és drótkötélvasutakkal az idegenforgalom számára megnyitni.

Az alpesi iskolát Darjeelingben, a 2000 m magasan fekvő híres klima-

tikus gyógyhelyen létesítették. Itt a Himalájamászó-jelöltek először elméleti kiképzésben részesülnek geológiából, állat- és növénytanból, fiziológiából, térképolvasásból és meteorológiából. Megismerkednek az oxigénhiány hatásával az emberi szervezetre és a nagy magasságok rendkívül száraz levegőjével szembeni védekezés módszereivel.

Említésre érdemes, hogy Gyan Singh ezredes csodálkozásának adott kifejezést, hogy Ausztriában nincsenek hegyászó iskolák és az utánpótlás kiképzése csupán egyéni, baráti, legjobb esetben egyesületi alapon történik. Ebben látja az okát annak, hogy az osztrák alpinisták ugyan a legkiválóbbak közé tartoznak, viszont a balesetek gyakoribbak, mint ott, ahol a kiképzés kollektívában történik.

Olasz alpinistáknak sikerült Kaszmir egyik legmagasabb csúcsát, a 7349 m magas Saraghrart a Karakorumban megmászni. Az expedíció kizárólag amatőr hegyászokból állt. A szervezés és előkészítés munkája teljes esztendőt vett igénybe.

Lesz tájoló

Nemcsak a versenyzőknek, de a nagyobb túrára indulóknak is fontos felszerelése a jó és pontos tájoló. Félített kincsként őrzi, kinek birtokában van, mert beszerzése a lehetetlenséggel határos. Mi az oka ennek, hogy hazánkban — melynek műszeripara világszerte híres —, nem kapni ezt az egyszerű kis műszert?

Megkerestük az illetékeseket, hogy megtudjuk, hogy mi a helyzet a tájoló ügyében. Az OFOTERT kereskedelmi osztályán elmondták, hogy az ifjúság igényelt kielégítő, egyszerűbb kivitelű műanyagtokba öltöztetett „Túra” tájoló most került forgalomba. Ez a fokos beosztású tájoló, egyszerűbb feladatok megoldásához kielégítő pontosságú. Ára is az ifjúság igényelhez igazodik, 25 Ft-ért kerül forgalomba. Ebből a típusból 10 000 darab kerül ez évben az OFOTERT üzletkebe.

A legjobban bevált Bézárd rendszerű olajcsillapítású vonásbeosztású tájoló gyártásával viszont problémák voltak. Az OFOTERT erre az évre 1000 darabot rendelt meg a MOM-tól, de gyártási nehézségek miatt, csak október végén kezdhetik meg a szállítást. Így a kereskedelemhez csak novemberben jut Bézárd tájoló.

A jövő évi ellátás teljes mértékben biztosított.

Reméljük, hogy ez — a turisták részére olyan fontos műszer — hamarosan kapható lesz, és hozzá segít minket, hogy szép hazánk rejtett szépségét felkutathassuk.

S. GY.

Új jelzések a Bakonyban

A Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatal és a helyi szövetség technikai bizottsága 1959-ben létesített új turista jelzéseit:

Piros kereszt jelzés: Bakonybél — Gáthegy — Tevelvár oldala — Vas-kapu (barlanghoz, barlangjel kitérő 100 m) — Királykapu, 5 km. Csatlakozás a piros jelzéshez.

Piros rom jelzés: Királykapu — Tevelvár, 900 m.

Piros kör jelzés: Királykapu — Királyforrás 150 m.

Kék kereszt jelzés: Markó vm. — Menyke erdészház — Várhegy lába — Miklóspálhegy — Szögek — Vöröstói erdő — Kabhegy 22 km.

Kék kereszt jelzés: Dudar — Dudarbánya — Bakonyhána — Gaja-patak völgye 5,5 km. Csatlakozás az országos kékhez.

Sárga kör jelzés: Szárazgerence völgy (a Somhegyről jövő sárga háromszög folytatása) — Százhalomok — Tekereskút forrás — Barátok útja 1,5 km. Csatlakozás a zöld jelzéshez.

Sárga barlang jelzés: Szárazgerence völgyéből — Pörgölbarlanghoz 300 m. Kitérés a sárga jelzésből.

Kék négyszög jelzés: Zsófiapusztai a. m. — Kabhegy. Kinizsi th. 4500 m. (Autóbuszszal is járható.)

Kék barlang jelzés: Kőrishegy-csúcs — Márványbánya — Ördöglik barlang — Márvány völgy — Barátok útja 1700 m. Csatlakozás a zöld jelzésbe.

Piros háromszög jelzés: Szömörke völgy — Somhegy psz. (kitérés piros romjelzés a Földszánc — Podmaniczki útjára 600 m) — Somhegy (kék jelzés a kilátóhoz 70 m, piros bg. jelzés a Kispénzlík bg.-hoz 100 m és Nagypénzlík bg.-hoz 90 m) — körível visszafordulva a Somhegy lábához (kitérő a forrásokhoz: piros körjelzésen) 5 km. Csatlakozás a piros kereszt jelzéshez.

Piros rom jelzés: Somhegy keleti lábától — Ösbülkkök (hét vezér fája) — az előbbi piros háromszögig. 2 km.

Kék kör jelzés: Kiágazik az országos kékéből. Laposok erdészház — Fekete Séd völgyében a Tisztaviz forráshoz. 2,5 km.

Kék barlang jelzés: Kiágazik az országos kékéből. Hajszabarna lábától — Pénzlyuk barlanghoz. 1 km.

Kék háromszög jelzés: Kiágazik az országos kékéből: Pápvár csúcsán levő kilátóhoz. 600 m.

Sárga háromszög jelzés: Somhegy csúcstól a 3—4 ezer éves kőszán mellett indulva — Szárazgerence völgyéig. 2,5 km.

Zöld kör jelzés: Kerteskö szurdokból — Judit forráshoz. 500 m.

Zöld háromszög jelzés: Kerteskö szurdoktól — Oltárkö kilátó és vissza a zöld jelzésbe. 900 m.

Piros háromszög jelzés: Csatári kápolnától a Csatárhegy csúcsig. 100 m.

Az MTST Elnökségének határozata értelmében, 100 fős 8 napos bentlakásos vezetőképző tanfolyamot szervez közösen a SZOT Természetbarát Iroda és a Magyar Természetbarát Szövetség. A szövetségi tagszervezetek (területi szövetségek, egyesületek, ligák) leendő oktatói messze-menő részletességgel cserélhetik ki tapasztalataikat a viták és konzultációk során. Külön módszertani képzést kapnak a túravezetői, külön a versenybírói tanfolyamok leendő vezetői, oktatói. A tanfolyamok idejét, helyét, a részvétel lehetőségeit és módját a szövetség körlevélben közli az érdekelt szervezetekkel.

A szövetség Túravezetői Bizottsága az 1959. évi cseretúrák tapasztalatainak felmérését, összegezését megkezdte. A külföldön járt csoportokkal külön-külön megbeszéléseket tartottak, amelyekben szóba kerültek a cseretúrák szervezését, útvonalát, vezetését érintő összes problémák. A tapasztalatok összegezése most van folyamatban, annyi azonban máris megállapítást nyert, hogy a jelentkezők beosztásánál nagyobb gondal kell ügyelni a túrák fizikai követelményeinek szem előtt tartása, valamint fokozni kell a kiutazó csoportok kollektivitását.

A Túravezetői Bizottság nagy gondal kíséri az 1960-as jubileumi év országos túramozgalmait. A hagyományos emléktúrák mellett jelvény-szerző túraversenyeket terveznek.

Nemrég a soproni postások zempléni túrájáról adtunk hírt. Most a Budapest-Vidéki Postaigazgatóság szakosztálya küldte el beszámolóját ötnapos bükki túrájáról. A túrán tizenketten vettek részt. A túravezető tollából származó beszámoló végig az elragadtatás hangján szól, akár Siktőkút környezetéről, akár a Csunya völgy sziklaóráisairól legyen szó. A sikert mi sem jelezheti teljesebben, minthogy októberben újabb ötnapos túrát vezettek a Bükkbe.

Ötéves fennállását ünnepli az Ybl Miklós Építőipari Technikum most megalakult Természetjáró Szakosztálya. A bejelentés fogalmazása csak látszólag téves. A technikum természetjáró fiataljai öt éven keresztül a BVSC patronálásával működtek, s az ifjúsági természetjárásban országos hírt vitáltak ki ötletes fellépéseikkel, nyári táborokkal, a féltő gondnal és ezernyi ötlethez berendezett turistaszobáikkal. Az eddigi szakkör most a felnőttek sorába lépett: önálló szakosztállyá alakult. Szeptembertől kezdve az Építők Természetjáró Ligájához tartoznak. Alakuló ülésükön részt vettek az iskola Igazgatóságának képviselői, az országos szövetség vezetői is. Az ötéves fennállást kiállításal ünneplő szakosztályt az Építők Liga vértesi jutalomtúrára hívta meg.

Az őszi szezon jól kihasználják az Építők Mélyépterv szakosztályának tagjai. Minden vasárnap találkozhattunk velük a hegyek között. Szeptember végén vezettek jól sikerült túrát a Balatonfelvidékre. Októberi programjuk csúcspontja a háromnapos bükk-i portyázás volt.

Az 1960. évi Országos és Nemzetközi Tábor keretében, rendezik meg a szakszervezeti egyesületek is országos találkozójukat. A mintegy 5000 fős tábor szervezéséhez a szövetség munkatársai már szeptember folyamán hozzáálltak. Mindenekelőtt a jövőendő táborhely kiválasztása a legsürgetőbb. Az előkészítő bizottság több helyen megvizsgálta a lehetőségeket.

A szövetség technikai bizottsága körlevélben és ez úton is a nyilvánosság elé fordul. Kéri, hogy a természetbarát-szervezetek, azok tagjai tegyenek javaslatot kilátók, pihenők építésére, források foglalására, úti-kalauzok, térképek kiadására, célszerű és olcsón előállítható felszerelési tárgyak gyártására vonatkozólag. Ugyancsak várja a bizottság a megrongálódott létesítményekről, megkopott vagy hiányos útjelzőhálózatokról, hibás útleírásokról és térképekről érkező bejelentéseket is. A leveleket az MTSZ címére kell küldeni.

A Budapesti Természetbarát Szövetség Túravezetői Tanácsának elnöke, Petek József másirányú elfoglaltsága miatt lemondott. Az új tisztikar, elnök: Varga László, elnökhelyettes: Trautmann Herbert, titkár: Buch Jánosné.

A Túravezetői Tanács Oktatási Bizottsága bronzjelvényes túravezetők számára november hónapban hat-

hónapos túravezetői tanfolyamot indít az ezüstjelvény elnyerésére.

Jelentkezés a Budapesti Szövetség-nél nov. 15-ig az egyesület (liga, osztály) vezetőjének írásbeli javaslatával.

Versenyhírek

Az Országos Csapatbajnokság II. fordulója után, melyet Mátramindszent és Szuha környékén rendeztek meg, a bajnokság élén a MAFC áll 27, 2. a MÁVAG 40, 3. a Bp. Pedagógus 45 helyezési ponttal.

Jól szerepeltek a magyar természetjárók a bulgáriai Sztara Planinán rendezett nemzetközi természetjáró tájékoztatósi versenyen. Egyéni bajnokság eredményei: 1. Jankovics (csehszlovák) 333, 2. Streleczi (szovjet) 395, 3. Strzinek (csehszlovák) 415, 4. Dóra (magyar) 564, 5. Skerletz (magyar) 569 ponttal. Az egyéni összetettben Magyarország 1133 ponttal a második helyet érte el Csehszlovákia után. A csapatversenyben 1. NDK 843, 2. Magyarország 921, 3. Csehszlovákia 925 ponttal. A nemzetek közötti összetett versenyben Magyarország második helyezést ért el.

A Szombathelyi Cipőgyár természetjáró szakosztálya III. osztályú csapatversenyt rendezett Oszkó-Kám területén. A versenyen nyolc csapat indult. A 11 kilométeres útvonalon a szombathelyi Vasas Elektromos I. csapata 3 hibaponttal nyerte a versenyt.

EGYESÜLETI Élet

A Közalkalmazottak Természetbarát Egyesülete Országházi Osztálya nemcsak bőséges túraprogramjával büszkélkedhet, hanem jó propagandamunkával is. A negyedévenként kiadott tájékoztatók mellett havonta is megjelenik részletes programismertetőjük. A túrák kiírása alapos és figyelmes tervezésre enged következtetni. A túrakiírásban figyelemre méltó az is, hogy pl. autóbustúránál sem feledkeznek el — mint annyian mások! — a természetjárás gyalogos módjáról.

Újabbal bővült a természetbarát-egyesületek száma. A KPVD SZ Elnöksége még augusztus hó folyamán tárgyalta és jóváhagyta a Vörös Meteor Természetbarát Egyesület alapszabályait. Ugyanakkor megalakították az egyesület Szervező Irodáját, mely alapjaiban és részleteiben kidolgozza az egyesületi élet elvi és gyakorlati feladatait. A Szervező Iroda november 16-17-én kétnapos aktívértekezlet keretében tájékoztatja az osztályok vezetőit a további teendőkről.

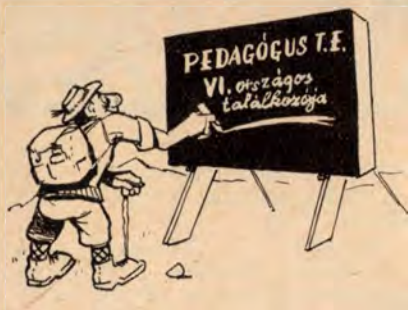
Október 5-én rendezte meg a Vörös Meteor Természetjáró Liga a X. Stromfeld Auréli Emléktúrárt a Remetehegy — Táborhegy — Virágos nyereg — Kálvária-hegy — Jegenye völgy útvonalon. A túrán 1400 fő vett részt, köztük ötszáz fiatal különböző fővárosi iskolákból.

A Csongrád megyei Természetbarát

Szövetség a Tanácsköztársaság 40. évfordulója alkalmából a sárgal és vetykehátú illegális találkozó emlékére a Maros-parti Vetykehát turistaemlékművet épít. A helyi TSZ felhívással fordult a megye természetjáróhoz, hogy szervezzenek munkatúrákat az emlékmű építkezéséhez. Az emlékművet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 42. évfordulóján dél-magyarországi természetjáró találkozó keretében avatják fel.

Másodszor gyűltek össze a sziklamászók, hogy dr. Zsigmondy Emil emlékének adozva ünnepi találkozót tartsanak a pillisi Vaskapu-szikla ível alatt. A másfél napos találkozóon bemutató mászás és gyakorlás volt a program, majd vasárnap ünnepi gyűlésen Bucsek Henrik, a Hegymászó Bizottság elnöke elmondta, hogy miben áll a sziklamászás jelentősége. Kiemelte, hogy régen az urak sportja volt, ma már mindenki eljuthat akár a hazai gyakorlóhelyekre, akár az igazi célhoz, a magashegyekbe. Az ünnepség után megkoszorúzták a sziklafalon levő emléktáblát.

Évadzáró jelvénytérző túrát szervezett a Vasas TE Belioanisz osztálya Magyar-kútra, melyen vendégül látták az összes Vasas osztályok turistáit. A nagyszerű találkozóon közel 2000 fő vett részt. A túrákon kívül gazdag program várta a szórakozni vágyókat. Ügyességi versenyek, szimfonikus zenekar, vidám műsor és szellemi totó szerepelt a műsoron. Ez a találkozó is bizonyította, hogy a Vasas TE rendezvényei és túrái gazdagok az ötletességben és a szervezés kiemelkedő példáját mutatják. Turistamódra, vidáman szórakoztunk. Jól éreztük magunkat.

Hatodszor gyűltek össze országos találkozóra a PTE turistái, hogy felmérjék az eddig végzett munkát és újult erővel indulhassanak a jövő évben szebb tájak megismerésére. Az Országos Találkozót megelőzte az egyesület aktívaértekezlete, ahol az osztályok és a meghívott szakszervezeti vezetők előtt megtárgyalták a PTE munkáját és helyzetét.

Az értekezleten dr. Márkus Andor titkár ismertette a PTE eddigi munkáját, elmondta, hogy tizennégy megyében vannak szervezett pedagógus turisták, összesen 1464-en. Nagy jelentőségűnek ismerte el, hogy a legjobb szervezési munkát éppen egy alföldi osztálya, a Bács-Kiskun megyei végezte, akik 554 tagot szerveztek és közel 20 túrát vezettek. Ha figyelembe vesszük azt, hogy a terület milyen szűzeső (egy-egy tanyai iskoláról csak egy-két pedagógus jön el), akkor ez a teljesítmény különösen jelentős. Márkus sporttárs beszámolója után dr. Borsi Lőrinc, az egyesület Bakonyi Osztályának vezetője elmondta, hogy milyen mód-

szerekkel érte el kiváló eredményeit az osztály. Kiemelte, hogy a pedagógus nemcsak szórakozásból járja a természetet, hanem munkájához és az iskolai kirándulásokhoz gyűjt élményt, anyagot. A PTE túrák után, tömegesen keresik fel a megismert helyeket a tanárok iskolájukkal is, hogy a gyönyörű tájakat diákjaikkal is megismertessék.

A hozzászólások során a megyei osztályvezetők beszámoltak osztályuk munkájáról és bírálták az elnökség munkáját. Dr. Fodor József elvtárs a Pedagógus Szakszervezet elnöksége nevében üdvözölte a megjelenteket és kifejezte a szakszervezet köszönetét a pedagógusok szervezése terén végzett munkájukért.

A találkozóra kilenc táborhelyen gyűlt össze a pedagógusok népes táborra, hogy 27-én reggel csillagtúra keretén belül a kisinóci turistaházhoz érkezzenek be, ahol az ünnepélyes találkozót rendezték. Vasárnap reggel, az esős idő ellenére, sűrű csoportokban érkeztek az egyes osztályok képviselői. Az ünnepség megkezdéséig a környező hegyek felkeresésére használták fel az időt. Többben, különösen a biológia tanárok, diákjaikra gondolva, a ritkán található foltos szalamandrakból hoztak egy-egy példányt, amik az eső hatására ellepték a környéket. Sok tanár elhozta a találkozóra diákjainak egy csoportját, hogy a Börzsöny e, szép vidékét megismertesse velük.

A rossz idő miatt a tervezett csapatbajnoki természetjáró tájékozó-

dási versenyt nem rendezték meg, hanem gyors és leleményes munkával tájékozási terepfutást szerveztek. A verseny nagy sárban és szemerkélő esőben, de nagy lelkesedéssel folyt le. A felnőtt csapatok eredménye: 1. Csongrád megye csapata, 2. Szolnok megye csapata, 3. Borsod megye csapata. Az ifjúsági csapatok a következő sorrendben értek a célhoz: 1. Budapest II. csapata, 2. Keszthely II. csapata, 3. Veszprém II. csapata.

A verseny végeztével került sor az ünnepségekre, ahol huszonnégy osztály és csoport képviselőiben mintegy 400 részvevő jelent meg, hogy meghallgassa dr. Szabó László, a PTE elnökének beszámolóját. A beszámoló után kiosztották a verseny díjait és emléklappal jutalmazták a legjobban dolgozó osztályok vezetőit. Az ünnepség szemerkélő esőben, az úttörőzenekar hangjai mellett ért véget.

A vonatok és autóbuszok tizennégy megyébe viszik szét a tanácskozás és találkozó részvevőit, hogy hírül vigyék a pedagógusok természetjáró munkájának eredményeit, és újabb híveket szerezzenek a természetjárásnak, valamint minél több tanárral megszerettessék a természetet. Nagy jelentősége volt ennek a találkozásnak, mert különösen fontos az, hogy fiaink, lányaink nevelői, a pedagógusok szeressék és úzzék ezt a szép és nevelő erejű sportot.

Sándor György

Legszebb az ősz a hegyekben! Töltse a hétvégét turistaházakban!

MELEG ÉTELEK
HŰSÍTŐ ITALOK
OLCSÓ ÁRAK

ÉRDEKLŐDÉS:
TURISTAHÁZAKAT KEZELŐ
VÁLLALAT, BUDAPEST, VI.,
LENIN KÖRÚT 55

GÉZAHÁZAI
TURISTAHÁZ

Könyvszemle

Herman Ottó: TERMÉSZETI KÉPEK. Régi adósságát törlesztette a magyar könyvkiadás a nagy tudós művének kiadásával. Herman Ottó, egyetem helyett a géplakatos műhelyben töltötte ifjúságát. Mégis, természetszeretete, tudományzomja segíti, hogy harminc éves korától olyan pályát fusson be, amely a tudósok között vezető helyet biztosít számára.

1849-ben, tizennégy éves korában a honvédek közé jelentkezik, majd Lombardiában az olasz gerillák között harcol az osztrák császárság ellen, utána a lengyel felkelők között küzd a szabadságért. Pókokról, madarokról, a halászatról, a pásztorok életéről ír értékes munkákat. Alapos hozzáértéssel vesz részt a Bükk barlangjaiban talált kőkorszaki nyomokról rendezett vitában. Várjuk, hogy írásainak kis gyűjteménye után nagyobb kötetei is kiadásra kerüljenek. **Ára 19,— Ft. (Magvető kiadása).**

VÉRTES, a Fejér és Komárom megyei Idegenforgalmi Hivatalok munkatársainak műve. **Ára 21,— Ft. (Közlekedési kiadó)**

NAGYVÁZSONY — Éri István Egyik legérdekesebb történelmi területünk műemlékeinek leírása. **Ára 12,— Ft. (Képzőművészeti Alap kiadása).**

A TUNHUANGI EZER BUDDHA TEMPLOMOK, Miklós Pál műve. A kínai ősi művészet értékeit ismerteti a színes illusztrációkkal teli könyv. **Ára 98,— Ft. (Magyar Helikon kiadása).**

Kurt Seliger: ALBÁNIA, a sasfiak országa. Osztrák újságíró riportkönyve Albánia természeti szépségeiről és népéről. **Ára 15 Ft. (Kossuth könyvkiadó).**

James Aldridge: A VADASZ. A kanadai őserdők vadászainak harca a természettel és a törvénnyel. **Ára 20 Ft. (Európa könyvkiadó).**

Passuth László: ÉDENKERT AZ ÓCEÁNBAN. Tahiti felfedezésének színes leírása. **Ára 14,50 Ft. (Táncsics könyvkiadó).**

Ivan Olbracht: ATOK VÖLGYE + NYIKOLA SUHAJ A BEITYÁR. A kitűnő cseh szerző két kárpáti regénye. **Ára 29 Ft. (Európa könyvkiadó)**

MAGYARORSZÁGI RENESZÁNSZ MŰVÉSZET — Radocsay Dénes. **Ára 7,50 Ft. (Képzőművészeti Alap kiadása)**

HÍREK Turistaházak

Intézkedést adott ki a Turistaházakat Kezelő Vállalat a turistaházak gondnokaihoz, hogy a megnövekedő őszi forgalom lebonyolítására fokozott gondot fordítsanak. A turistaházak nagyobb mennyiségű gyümölcszörp és olcsó turista étellel fogják várni a természetjárókat. Mindezt kapható lesz 10 Ft-on alul olcsó meleg étel is.

Megkezdték a Rodostó turistaház átépítését. Ezzel kapcsolatban 1959. szeptember 15-től 1960. április 1-ig korlátozzák a ház forgalmát, ahol ez idő alatt meleg étkezési lehetőség nem lesz. A Rodostó-ház átalakítása miatt egész télen nyitva lesz a Balatonalmádiban levő Vörös rózsza turistaház. Itt kapható lesz a szálláson kívül meleg étel is.

A csikóvárjalai turistaház átalakítása befejeződött. Új köntösben várja az őszi túrájuk során megpihenni vágyókat.

Beszédes számok

Három éve annak, hogy a Kiskunság fővárosában felébredt a vágy a pedagógusok körében, hazánk tájainak és természeti szépségeinek megismerésére. Azóta sok szép emlékekkel gazdagodott a PTE Bács-Kiskun megyei osztálya. Jubileumi túrájuk alkalmából statisztikát közölnek az eddigi túráikról. Érdekes számok, megbecsülendő teljesítmények.

A három év alatt 25 túrán 799 fő vett részt. 580 km-t gyalogoltak, ami hosszabb távolság, mintha a Vas megyei Ritkaházától, a Szabolcs-Szatmár megyei Magosligetig keresztüljárták volna Magyarországot. Még érdekesebb az a szintkülönbség, amit a túráik során leküzdöttek: 16 330 méter. Ez a magasság majdnem megfelel a Mount Everest kétszeres magasságának. 27 vármótot másztak meg.

Szeretettel köszöntjük jubileumuk alkalmából ezt az alföldi osztályt és kívánunk nekik sok, élményben gazdag túrát.

V. J., Budapest: Beküldött turistadalát szakemberekkel megvizsgáltatjuk, s amennyiben jónak találják, közöljük. Esetleg már a következő számban sor kerülhet rá.

V. B., Budapest: Igen sok külföldi anyagot kapunk, természetesen nem közölhetjük mindegyiket — minden országból legalább egyet —, folyamatosan közöljük.

K. P., Fárrikút: Verse nem közölhető. Sem témája, sem feldolgozása nem nyerte meg tetszésünket.

K. F., Szolnok: Cikkje megfelelő lenne, de fényképek is kellene az ilyen leírásokhoz. Sajnos, következő számunkhoz már nem időszerű. A jövőben a tájat jellemző fényképekkel küldjön cikket.

U. J., Régen: Cikkét nem tudjuk közölni, nincs elég tartalma.

M. L., Nyiregyháza: Cikke túl hosszú. Lapunknak nem áll módjában

Budai hegyek.

Beküldendő a vízszintes 1., 8., 26., 28. és a függőleges 7., 9., 11., 13. november 30-ig.

Vízszintes 1. Hatalmas kőszál Máriamakk közelében. 8. Hegycsúcs a Frankhegy mellett. 10. EV. 12. Kis helyecske. 13. Tata fele. 14. Hant. 16. A betegség egyik tünete. 17. Izmos. 18. Sérülése. 19. Állati hullá. 21. Több. 22. Kötőszó ékezet nélkül. 23. Apaállat a juhoknál. 25. Helyhatározórag. 26. Híres budai hegy. 28. Budai forrás helye.

Függőleges: 2. Fél akác. 3. Gyom. 4. Hirtelen fellépő, heveny. 5. Halcan közöl. 6. Hosszú mássalhangzó. 7. Hegycsúcs Budakeszinél. 9. Hegy Hűvösvölgy közelében. 11.kővár. 13. Obudai hegy. 15. Dölyf. 16. Titokban figyel. 20. Hangszer része. 23. A fürdőszoba kelléke. 24. Rend. 26. Nem rossz. 27. Szovjet autójelzés.

Készítette: Dely Károly

Augusztusi FEJTÖRÖNK helyes megfejtése: a munkásország síófoki úttörőtábor; sátor, Könyvjutalmat kaptak: Ambrus Zoltán Mohács, Molnár István Somogytúr, Neuberger Ilonka Tata.

	1	2	3	4	5	6	
7		8					9
10	11		12				13
14		15				16	
17					18		
19				20		21	
22			23		24		25
		26				27	
	28						

e témával ilyen terjedelemben foglalkozni. A téma érdekessége miatt rövidített tartalmával közöltük.

Többeknek: Igen sokan küldöttek be cikkeket különböző témákról. Nincs módunk mindegyikre külön válaszolni. Az értékesebb anyagokat időszerűségük sorrendjében közöljük. Meg kívánjuk jegyezni, hogy sem hosszú cikkeket, sem illusztráció nélkülieket nem tudunk használni.

Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Lapzártá minden hó végén.

Természettudomány

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkesztő: Kunsági Viktor. Kiadásért felel a Sport-Lap- és Könyvkiadó Igazgatósága. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hsz. u. 1., III. emelet 316. telefon: 123-087. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj 1/4 évre 8,— Ft. Csekk számlaszám: egyéni 61.251, közületi 61.066 (vagy átutalás az M. N. B. 47. sz. folyószámlára). Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Kereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-760) és a KULTÚRA külföldi képviselői.

NÖVÉNYEINK

Szelidgesztenye

A szelidgesztenye (*Castanea sativa* Mill.) nemcsak gyümölcsfa, de szép díszfa és hasznos ipari fa is, melyet a kerteken kívül, erdeinkben is találkozhatunk. Nagyobb állományai csak a nyugati országreszeken: Sopron, Vas, Zala megyében vannak, meg Nagymaros, Visegrád környékén. Néhány szép példánya látható a Visegrádról Nagyvilámra vivő turistaút mentén az erdőszélen. Pomázról a Kőhegyi Turistaházhoz vivő út közelében is vannak ilyenek Susnyáron. Budán a Disznófő forrás felett, a Jánoshegy oldalában él három szép szelidgesztenyefa. Mecseki túráinkon is találkozhatunk vele többhelyt. Sopronban a Daloshegyen vörösfenyővel vegyes szép állományát gondozzák az erdészek.

Rendesen mésztelen talajon él e fa, de néha a kissé meszes, káliumban gazdag talajon is megtalálható.

A kiváló fototémát nyújtó viritó gesztenyefákban későn, június végén gyönyörködhetünk. Ilyenkor a nagy, fényes, fogazott szélű leveleket szinte eltakarja a halovány vajsárga színű, felálló barkavirágzatainak tömege. Sündisznószerűen nagyon tüskés kupacsából október elején hullanak ki tápdús gyümölcssei.

A szelidgesztenye a legmagasabb kort megérő fánk. Idősebb korában terjedelmes koronát nevelő, hatalmas példánnyá fejlődik. A nemrég elpusztult zengővárkonyi gesztenyematuzsálemet 1000 évnél idősebbre becsülték. Ma a Kőszeg melletti Királyvölgy 800 év körüli és a szintén Vas megyei Velem határában élő, hasonló nagyságú (10 m-t megközelítő törzskörméretű) gesztenyefát ismerjük hazánk két legidősebb fajaként. Mindegyik a Természetvédelmi Tanács védelme alatt áll.

A szelidgesztenye a mediterrán flóra jellemző fája. Egész délibb Európában el van terjedve, Portugáliától Görögorszáig, valamint Kiszáziában és Észak-Afrikában. Hazánknál északabbra, így a szlovákiai hegyek déli, védett lejtőin már csak itt-ott él néhány szórványterületen.

Régi leletek bizonyítják, hogy már az ősember is ismerte az inséges téli időszakban is tápláló gyümölcsöt szolgáltató, sok célra felhasználható fájú szelidgesztenyét, s nagyobb településeit az enyhébb klímájú déli lejtők gesztenye- vagy dióligetei csalógtatták magukhoz.

A bokrátfát, vagy más néven vadgesztenyét (*Aesculus hippocastanum* L.) egyesek összekeverik a magyarban hasonló hangzású nevű szelidgesztenyével, pedig a két fa semmiféle rokonságban nincs egymással, egészen más annak a levele, virága, más a terméskialakulás-módja, tulajdonsága, hazája stb. is.

Papp József

A sarkifény

Rendkívül ritka, de egyik legszebb természeti tünemény a sarkifény. Amíg a sarkvidékeken mindennapos jelenség és barátságosabbá teszi a téli fél év hosszú éjszakába burkolt zord, hideg tájakat, addig az alacsonyabb földrajzi szélességeken — mint nálunk is — csak ritka vendég. Régen, amikor még nem rendelkeztek az emberek természettudományos ismeretekkel, babonás félelemmel néztek e csodálatos jelenségre. Égiek között dúló véres csatáknak tulajdonították megjelenését. Nemegyszer fenyegető veszélyt jósoltak belőle. A régi normannok égiek táncának hitték. A XVI. században Luther Márton „Isten haragjának” nevezi.

A Napból elektromos részecskék repülnek a Föld felé és ezek többekévesbé mélyen behatolnak légkörünkbe. Egy-egy ilyen elektromos részecske hihetetlen sebességgel száguul, 25—40 ezer km a másodpercenkénti sebessége. A légkörbe való behatolása alkalmával ezek a részecskék összeütköznek a levegő molekuláival és azokat fénykibocsátásra készítetik. Az elektromosan töltött részecskék mintegy bombázzák földi légkörünket. A Föld mágneses sarkai arra kényszerítik e részecskéket, hogy a mágneses sarkok környékén jussanak a földi légkörbe.

Földünket több mint ezer km-es levegőburok veszi körül. A felsőbb rétegek jól vezeték az elektromosságot. Itt a gázmolekulák elektromos töltést hordanak, nevük: ionok. A légkörnek ezt a részét éppen ezért ionoszférának is nevezik. Rendkívül ritka itt a levegő. Több km távolságban találunk csak ebben az övezetben egy-egy gázmolekulát. Ebben a légrétegben keletkezik a sarkifény.

A sarkifény 100 km-es magasságtól 1000 km-es magasságig jelentkezhet. Ha a Nap különösen sok elektromos részecskét bocsát ki és ezek bejutnak légkörünkbe, akkor erőteljes a sarkifény tündöklése. Ha a napfoltok száma megszaporodik, azaz erőteljes a napfolttevékenység, kivételesen nagyarányú a sarkifény jelenségének feltűnése. Ilyen esetben látható nálunk is, sőt előfordult már az Egyenlítő vidékén is.

A sarkifényt az északi félgömbön északi fénynek, aurora borealisnak, a déli félgömbön délsarkifénynek, aurora australisnak nevezzük. A sarkifény kutatása főleg az északi sarkon történik. A sarkifényt kísérő állítólagos hangjelenségek, zörejek, akusztikai csalódások. A hangokat a sarkvidéki szél súvítése, a hóförgöttek moraja, vagy a távoli tengerek zúgása okozza. A sarkifény a helyes elnevezés, mivel mind az északi, mind a déli sarkon előfordul.

Alakja igen változatos. Egyszer függőnszerűen ráncosodó, máskor íves, sugaras, vagy fonalas. Lehet szalag alakú is, ilyenkor a zenit felé összefutó sugárnyalábokat látunk, és ezt koronának nevezzük. Legtöbbször a fény kígyózó mozgást végez, hol felerősödik, hol gyengül. Felső része halványzárba és zöldes színű. Alsó része vöröses, majd vérvörös. A jelenség állandó mozgásban van. A nagyvárosok fényreklámjaira használt neonvilágítás tulajdonképpen kismértékben előállított sarkifény.

Hazánkban 1938 januárjában volt az utóbbi évek legszebb és legerőteljesebb feltűnése. Különösen a szabad természetben járónak van alkalomuk könnyen felismerni, mivel a városi fényzóna itt nem zavarja megfigyelését.

A sarkifény érdekes tanulságos természeti tünemény, a tudomány behatóan tanulmányozza. A sarkifény tanulmányozása betekintést nyújt légkörünk magasabb részeinek összetételére és kiterjedésére.

Nagy segítséget nyújtanak azok, akik túráik alatt esetleg feltűnő sarkifényről részletes leírást adnak a Meteorológiai Intézetnek.

Z. A.

Megjelent

A MAGYAR SPORT
ÉVKÖNYVE 1959

Ismerteti az összes sportágak (természetjárás is) elmúlt évi legfontosabb eseményeit, eredményeit

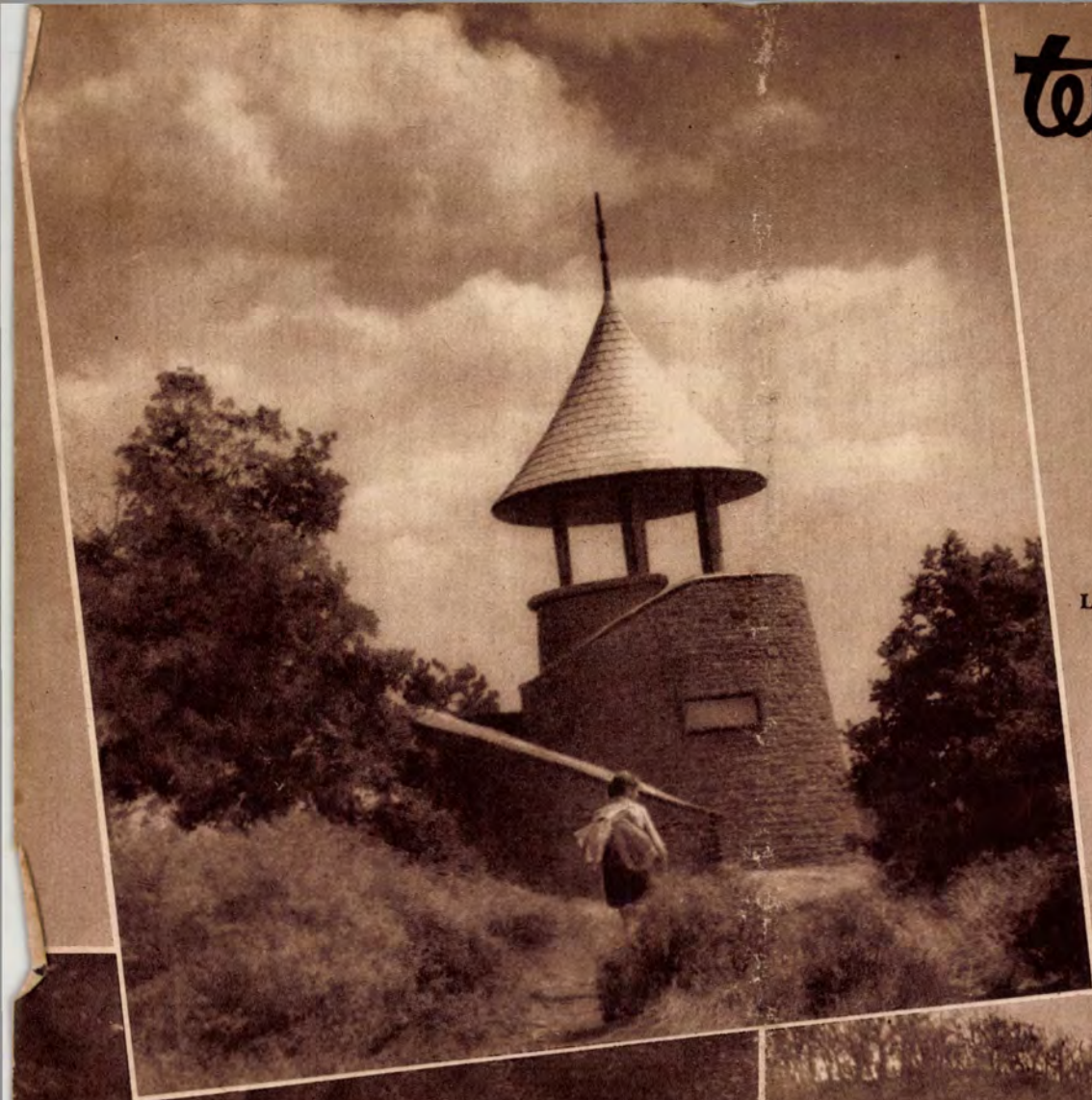
Kapható a könyvesboltokban

Térképészjárás

Kozmári kilátó a Mátrában
(Holler Ilona felv.)

Lenkó Ede emlékműve a Sikárosban
(Kunsági Viktor felv.)

Őszi hangulat Kápolnapusztán
(Hajdufi Tamás felv.)

Térképészjárás

1959. NOVEMBER

★

V. ÉVFOLYAM 11. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

Az első hó a Bükkben

(Doma István felv.)

ŐSZI LEVELEK

Ilyenkor ősszel úgy van az ember, hogy minden nap-
sütést ajándéknak tekint. Estefelé, a korai sötétedéskor,
kicsit megborzong, s azt gondolja: holnap már hó lepi
el a vidéket, vagy vigasztalan esőben kutyaagol a leg-
közelebbi vasútállomásig. Ha aztán másnap reggel ra-
gyogó napsütésre ébred, újból virágos kedve támad és
gyönyörködik az ezer árnyalatú lombok pompájában.

A Mátra csodás hegység, pesti műnyelven szólva:
komplex táj. Remek műutak gyakori autóbusszjárral,
üdülőépületek, presszók, szanatórium, telefon, hideg-
meleg folyóvíz. Találsz szeméttgyűjtő-kosarakat szemét-
tel és szemetet kosár nélkül. De amint letérsz a
víkendezők hadiútjáról, az ósvadont leled; nem zavarja
ezt még a máshol tömegesen található útjelzés sem.
Elvértve tűnik szemédbe a lekopott jelzés, bizonyítva,
hogy egykor lelkes turisták ilyenekkel is foglalkoztak.

Most egyik csoport a Vörösmarty Turistaházban rojja
a tangót és a rockyt, mások pedig háborognak — csak
háborognak —, hogy a Mátra elveszti turistajellegét.
Na, ezért vannak, akik többet is tesznek. Az egészség-
ügyi dolgozók Mátra Klubja telekkönyvileg is átvette
a Kaparóházat és szorgos társadalmi munkával többől
turistaotthont varázsolt a Remetefa dombján. A Vasas
hamarosan megkezdi a nyugati Mátra útjainak jelzését,
a vasutasok pedig a keleti részt gondozzák.

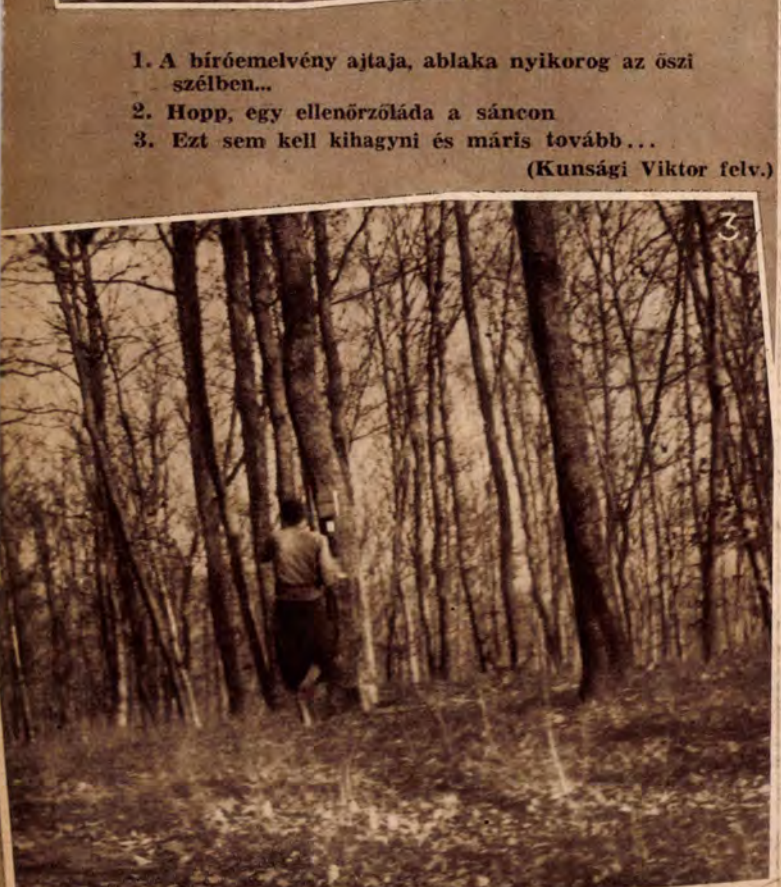
Ősz lévén, önkéntelenül is a sílesikló és az ugrósánc
felé irányulnak a léptek. A lesiklópálya és az ugrósánc
várja a havat és az egyvégtében végigszáguldo, avagy
stembógnival, krisztániával, esetleg fejreállással több-
szöri megállással sílesiklókat. A véletlenül kisarjadzó ága-
kat elsöpri a lesikók könyörtelen köristalpa. Az ugrósánc
azonban nem méltó hazai és nemzetközi versenyek ren-
dezéséhez. A bíróemelvény ajtaja, ablaka nyikorog az
őszi szélben s találós kérdés, hogyan taposnak fel a ver-
senyzők a meredeken, ahol bizony egyetlen lépcsőt sem
találni. Kiáltó az ellentét a ragyogóan berendezett
sportszálló-étterem és az elhanyagolt ugrópálya között.

Ezen a tájon tartotta az egészségügyi dolgozók ter-
mészetjáró Ligája országos találkozóját és egyesületi
csapatbajnokságát. Orvosok, gyógyszerészek, ápolónők
gazdasági beosztottak gyűltek itt össze az ország min-
den részéből, nem fehér köpenyben, hanem a turista
lelemény adta változatos öltözékben, tapasztalataik ki-
cserélése, ismerkedés és némi versengés céljából. Ma
már negyven osztályban, közel ezer egészségügyi dol-
gozó hódol a természetjárás sportjának. Ők aztán lelke-
sen és tapasztalatból tudják ajánlani a testet, lelket gyö-
nyörködtető, az idegeket megnyugtató és sok ismeretet
nyújtó turistáskodást. Jövőre a szakszervezet mellett
már önálló egyesületük lesz s még fokozottabban tud-
ják szervezni a szakma dolgozóit. Minden megyében
alakítanak természetjáró-osztályt, ami újabb növekedés
záloga.

A Mátra Klub kitűnő előkészítésével, remek pályán
folyt le a verseny. Itt láttuk a vándordíj tavalyi védőjét:
a székesfehérváriakat, majd az egrieket, komáromiakat,
a szegedi, tatabányai, kazincbarcikai, veszprémi, miskolci
és több budapesti osztály természetjáróit. A vándordíj
védője a veszprémi területi bizottság csapata lett, máso-
dik a Bp. László Kórház, harmadik a Bp. Gyógyszertár
csapata.

A jól dolgozó aktívák jutalmazása után ismét szétszé-
ledtek a csoportok, most ki-ki vonaton, autóbusszon ott-
honaikba, hogy jövőre újabb eredményekről számolhas-
sanak be, számos új taggal gyarapítva a természetjárók
táborát.

Kunsági Viktor

1. A bíróemelvény ajtaja, ablaka nyikorog az őszi szélben...

2. Hopp, egy ellenőrzőláda a sáncon

3. Ezt sem kell kihagyni és máris tovább...

(Kunsági Viktor felv.)

Van-e turistafelszerelés?

Az MTST októberi kibővített ülésén Székely Miklós, a Magyar Természetbarát Szövetség főtítkára, hozzászólásában elmondta, hogy a szervezett turisták létszáma rohamosan nő, de sokakat tart vissza a természetjárástól és a táborozástól a drága és nem kielégítő felszerelés. Kijelentjük meg tudni, mi az oka annak, hogy nem lehet kapni megfelelő minőségű turistafelszerelést és ami van, az viszont nagyon drága.

A turistafelszerelések ellátásának megszervezésére és a különböző tárgyak gyártására a szövetség Műszaki Bizottságának kellene javaslatokat tenni. A bizottság megvitatta a feladatokat, és határozatokat hozott a kereskedelemmel való kapcsolat felvételére, de erre mind ez ideig nem került sor. Tehát a legilletékesebb szerv még csak a határozathozatalnál tart.

Megkerestük a Sport-, Hangszer- és Játékkáru Nagykereskedelmi Vállalat illetékes osztályát, hogy ott már egyes cikkekre bontva megkérdezzük a hiány, illetve a nem kielégítő minőség okát.

Sátrak. A kiskereskedelem rendelkezik magyar gyártmányú, nem megfelelő minőségű sátrakkal, amiknek az ára igen magas. Ezenfelül kapható (csak kevesen tudják) NDK gyártmányú selyemballon, gumifenekű négy- és öt személyes sátor is. Ennek az ára 2200,— Ft. Még ez évben kap a kiskereskedelem az ideai sportszerkiállításon nagy sikert arató műanyag-sátorból 50 darabot. Ennek az ára 400,— forint alul lesz. Ha ezt a típust a turisták igénylik, akkor a jövő évben kellő mennyiséget tudnak ebből gyártani, 1960-ban Csehszlovákiából importál a vállalat 4 és 2 személyes sátrakat, melynek ára előreláthatólag 2200,—, illetve 1800,— forint lesz.

Viharkabát (anorák). A viharkabát elavult felszerelés, nehéz és nem mutatós, külföldön már az anorák lépett a helyébe. Nálunk, mivel egyre inkább a hétköznapi öltözetévé is vált, a Ruházati Bolt foglalkozik a gyártásával. Sajnos, divattervezőink még nem foglalkoznak kellő gonddal a célszerű és mutatós, amellet vízhatlan anorák megalkotásával. Eerre vonatkozó javaslatokat a turistáktól vár a kereskedelem, ennek az összegyűjtése a műszaki bizottság feladata lenne. Sokan javasolták PVC-körgallér gyártását is. Ha a szövetség rendel ilyen, akkor a nagykereskedelem még ebben az évben megkezdheti a gyártást.

Túrácipők. A profilgumitalpú túrácipők olcsók és jó minőségűek. Megkértük a vállalatot, hogy mellékeljenek a cipőkhöz kezelési utasítást, mert a helyes kezelés évekkel növelheti meg az élettartamát. A sícipők árát, sajnos, nem lehet leszállítani, mert az önköltsége igen magas. A jövő évi tervek között szerepel a könnyű vászon-felsőrészes terepjáró bakancs gyártása is.

Hátizsák. Az olcsóbb hátizsákok formája nem korszerű, nem megfelelő a szakító szilárdsága s nem vízhatlan. A Nagykereskedelmi Vállalat javaslatot kér, hogy milyen típust rendeljen, vagy hozasson be külföldről. Jelenleg a raktárak tele vannak csehszlovák zsákokkal, amit nem vesz a közönség a magas árak miatt.

A többi apróbb felszerelési tárgyak gyártására javaslatot kér a Nagykereskedelmi Vállalat és az igények szerint fogja is gyártani. Mi tehát a helyzet? Vannak felszerelési tárgyak, jók és nem drágák, de ezekről a turisták nemigen tudnak. Egyes cikkek formája, kivitele nem megfelelő, mások viszont drágák. A szövetségnek sürgősen fel kellene venni a kapcsolatot a kereskedelmi szervekkel, javaslatot tenni egyes felszerelési cikkek gyártására, illetve behozatalára. A Nagykereskedelmi Vállalat igyekezzen ellátni a boltokat megfelelő minőségű és áru turistafelszerelési cikkekkel. Ne felejtsek el, hogy a turisták a praktikus és olcsó dolgokat szeretik. A hazai és importcikkek ármegállapításánál nem kell megfigyelkedni, hogy a természetjárás nem fényűzés. A kiskereskedelem pedig több gondot fordítson a propagandára, hogy a turisták tízezrei értesüljenek, milyen felszerelés és milyen áron kapható boltjaikban. Ez nagy segítség lesz ahhoz, hogy a turisták tábora még tovább növekedjen és a kereskedelem a fokozódó igényeket ki tudja elégíteni.

Sándor György

Harcostársra emlékezünk

Közel hat éve, hogy egy természetrajongó, kora ifjúságától az emberibb társadalomért lüktető szív megszünt dobogni.

Kolacskovszky Lajos, a klerikarizmus fellegrárában, Egerben szervezte meg a diákokat — 1912-ben — a munkásság általános sztrájkjának támogatására. A Tanácsköztársaság idején a Direktórium tagja, mint büszkén emlegette, ő volt az első vörös-alispán.

Börtön, internálás, állástalanság jutott osztályrészéül a későbbi években. Egerből kitiltották, s a szó szoros értelmében vándorbotot vett a kezébe. Szegeden, Budapesten tengődött hosszabb ideig, végül visszalopakodott Egerbe.

Turistairásaival, ízes előadásaival, túravezető-tanfolyamok kedvelt előadójaként fejtett ki jelentős nevelőmunkát.

Most az egeri vasas-elektromos természetbarátok impozáns emlékművel rótták le kegyeletüket a szeretett Kola bácsi iránt.

Az emlékmű ott áll a Telekesy turistaháznál, a Belsővel szemben, ahol annyira szeretett üldögelni s szípkázó elbeszéléseket tartani a nép sanyarú múltjáról, s nem szűnt meg harcolni a biztató jövőért.

A NAGY KALAND

X.

Barlangkutatás a vietnami határon

— Ké-lem asz út-lefele — ... lekeve... lefekelet... Ah, borzasztó ez a magyar nyelv! — fakadt ki végül kínai barátom, Cáj Csán-tyin százados, a pingsziangi határőrség parancsnoka.

Kínos várakozásunk közepette már órák óta tanítgatom édes anyanyelvünkre ezt a derék katonát — nem valami nagy sikerrel... Hej, de nehéz ez a magyar nyelv!

Fu Tie-cseng, a lányosképű angol tolmácsfiú jött be a szobába, és közölte, hogy összegyűjtötte a szükséges felszerelést a nagy expedícióhoz. A szomszédos kőbányából karbidlámpákat és egy csomag tartalékkarbidot szerzett. A kis szállóban ételmezt csomagoltak az útra: egy köteg cukornádat is adtak hozzá.

De kezdjük csak előlről:

Úgy látszik, Kínában is a borbélyok a legjobban értesült emberek. Amikor ugyanis a falu lakosait faggattuk, hogy merre található a környéken nagy patakos barlang, azt mondták: menjünk a borbélyhoz, az tudja... Nem-csalatkoztunk.

Az üstököspaszttás és arccyalulás neves mestere így nyilatkozott:

— Innen dél felé, Pulung falu mellett található a vietnami határvidék egyik legnagyobb barlangja. Ha elhagyják a falut, előbb a híres Kvan Jin-jie-barlangot érik el, amelyben Buddha anyjának szentélye van. Ide járnak imádkozni azok az asszonyok, akik gyermeket szeretnének.

— Ettől a helytől vagy két li-re van egy nagyobb barlangszáj, melybe befolyik egy patak. Ez a Nyu-Jie-barlang (magyarul: Tehénbarlang). A felszabadulás után még éveken át kuomintangista kígyók bujkáltak benne. Ma már legfeljebb rendes kígyók tanyáznak hűvös előcsarnokában.

Megőrültem a hírek s még aznap felkerestük a barlangot. Kuomintangista banditák és óriáskígyók helyett mindössze denevérek és temérdek egyéb barlangi élőlény fogadott. De az első expedíció kudarcra végződött: szifon állta utunkat és a meredek, veszélyes, omladékos sziklafalak megmászása után sem találtunk továbbvezető járatot. Az elbeszélések szerint pedig a barlang tovább folytatódik a falu széléig. Allítólag már keresztül is mentek rajta.

Másnap a barlang feltételezett másik végénél a forrás környékét kutattuk át, de a sűrű bozótban semmiféle barlangnyílást nem találtunk. Sorra faggattuk a falu asszonyait (a férfiak mind munkában voltak), míg

A kínai expedíciós társak: Lün Szien-tyün és Li U-szen egy szifon előtt, lenge „kínaiában”

végül egy fiatal, fekete hajú vietnami asszony vállalkozott rá, hogy nyomra vezet. Sikerült is a buja trópusi növényzet közt felfedezni egy sötét, hűvös üreget, mely a mélybe vezetett. Elhatároztam: önkéntes kínai fiatalok köréből expedíciót szervezek és bejárjuk, fel-dolgozzuk e nagyméretű trópusi barlangot.

Fu Tie-cseng kiosztotta a karbidlámpákat, összekészítettük csomagjainkat, majd felszajztuk kerékpárjainkra. Előbb országúton, majd sűrű banánosban, keskeny, kanyargós ösvényeken kerekeztünk.

A közelgő nyári monszun előhírnökeként időnként kisebb zápor paskolt meg, de az esőre kényes karbid-készletünket és fényképezőgépeimet időben biztonságba helyeztük.

Pulung faluban egy vietnami család házában rendeztük be főhadiszállásunkat. Kiosztottam maradék hazai konzerveimet, majd egy-egy vaskos, jó másfélméteres cukornádat kézbe véve elindultunk a forrás feletti barlangnyíláshoz.

A barlangba leereszkedve, szerencsésen elértük a patak szintet és a víz folyásirányával szemben folytattuk utunkat. A 2–3 m széles patak itt alig bokáig-térdig ért, később azonban már sok helyen derékig gázoltunk a vízben. Munkatársaimat kioktattam a barlangi térképezésben való közreműködésükre s megkértem őket arra is, hogyha valami fehér élő lényt látnak, azonnal csapjanak le rá. Nem sokáig kellett biztatnom őket, pár perc alatt összegyűjtöttek egy tucatnyi 3–4 cm-es százlábút és egy csomó fehér szöcskeszerű, 15–20 cm-es villájú ugróbogarat. Később, amikor denevérlakta helyhez értünk, a friss guanóban a fehér barlangi állatkák oly tömege nyüzsgött, mintha vásárt tartottak volna a barlang mélyének lakói. Hej, hogy repesett volna hazai biológusaink szíve, ennek látán...

A mélyebb vizű szakaszokon jó hasznát vettük a magunkkal hozott nádszálaknak: velük tapogattuk ki a vízmélységet. Kínai túratársaim nem túlságosan lelkesedtek a föld alatti fürdőzésért. Pedig ez nem is volt olyan kellemetlen. Visszaemlékeztem arra, hogy természetei barlangfeltárásiaink során órákat töltöttünk télvíz idején 9 C°-os áramló hideg vízben. E trópusi barlangok 20–25 C°-ú vizét nem is lehet egy napon említeni a hazai hideg barlangi zuhatagokkal.

Ezután impozáns, cseppkőes barlangszakaszok következtek. A kínai barlangokban — különösen a trópusi vidékeken — sokkal több a cseppkőképződmény, mint nálunk. A barlang szelvénye, járatainak keresztmetszete a mi aggteleki Baradlákkal hasonlítható össze.

Folyamatos térképezés közepette haladtunk tovább. Egyszerre csak távoli emberi hangokra lettem figyelmes. Egy mélyvizű barlangszakaszhoz értünk, ahol a mennyezet csaknem a vízre borult. A hangok a szemközi oldalról, a szifonos ág tulsó feléről hallatszottak.

Az első pillanatban megdöbbsentem. Fu Tie-cseng magyarázkodni kezdett:

— Comrade Balaszi, mi titokban egy „ellenexpedíciót” is szerveztünk — biztosítékul. Ők a víznyelős bejáraton keresztül indultak el s íme, összetalálkoztunk.

A tulsó csapat nem mert nekirágni a mintegy 20 méteres szifon mély vizének. Pedig a mennyezet nem zárt le teljesen, a falakba kapaszkodva óvatosan át lehetett sétálni — száraz fejbübbal. Ez lényeges, mert közismert dolog, hogy ilyen vizes barlangi túra alkalmával az ember minden szárazon átmentendő dolgot igyekszik a feje tetején elhelyezni.

Üdvözöltem a háromtagú „ellenexpedíciót”, majd együtt folytattuk utunkat. De mintha ismerős lenne a barlangi táj! Ekkor jöttem rá, hogy két nappal ezelőtt már voltunk erre. Sikerült tehát a barlang teljes hosszát bejárni. Szinte ismerősként üdvözöltek a rikácsoló barlangi „bienfu”-k, a közel félméteres óriási trópusi denevérek.

Egy kavicszigeten letáboroztunk. Az „ellenexpedíciót” feltankoltuk és útnak indítottuk visszafelé, arra, ahonnan jöttek. Mi pedig a patakából gyűjtöttünk állatokat. Jó két óra múlva lihegve visszatért az „ellen-

expedíció": eltévedtek a sziklabirintusban, nem találták meg a kivezető utat. Elhatározták, hogy velünk tartanak.

A mi utunk sem volt zavartalan. Egy szifonos szűkületben órákig kerestük az átjutást, míg végül ráakadtunk. Utolsó barlangi táborhelyünkön kibontottam a maradék vesevelő-konzerveket, a Budapesti Konzervgyár ajándékait. Kenyér helyett — májpestétomot ettünk hozzá s elrágcsáltuk az utolsó vízmélységmérő cu-kornád-botjainkat is.

Az izes, üdítő cukros lé új erőt adott föld alatti vándorlásunk befejező szakaszához. Amikor ismét felszínre értünk, a kis falu apraja-nagyja, a csuang és vietnami nemzetiségű lakosság nagy örömmujongással fogadott. Pedig nem jelentettünk szívdertő látványt, még a füllünk is tele volt sárral. Vagy talán éppen ezzel érdemeltük ki a közönség tetszését?

Azóta a pulungi Tehén-barlang begyűjtött állatainak nagy részét biológusaink feldolgozták, rendszereztek. A nehéz expedíció e téren sem volt eredménytelen: a tudomány számos új állatfaj megismerésével gazdagodott.

Balázs Dénes

Szerző két kínai társával a vietnami határ közelében elterülő karsztvidéken. A szelíd táj nem sejteti a hegy mélyében keringő hatalmas barlangrendszert. Még sok felfedezőút szükséges, mire feltáruznak a föld alatti világ csodái a látogatók előtt

(Szerző felv.)

A SZOVJET-KÁRPÁTOKBAN

Vonatunk átfutott az almáskertekkel tarkított szabolcsi tájon, aztán rákanyarodott a záhonyi Tiszahídra. Az ország-határon voltunk. Még a legrutinosabb „világjáróban” is megpezsztül valami ilyenkor, mert vagy rég látott kedves vidékek várnak rá, vagy az ismeretlen, ami még izgalmasabb.

Ráadásul, mi heten, egy kicsit ütörök is voltunk: az első magyar turisták, akik a Szovjet-Kárpátokba utaznak. Fogadtatásunk ezt még jobban aláhúzta. Újságok írtak rólunk, fényképeket közöltek túránkról, s még az ungvári rádió riportere is fülöncsipett bennünket. (Itthon legfeljebb a brazil labdarúgók körül vertek volna ekkora port sportberkekben nem, csoda hát, hogy roppant tekintélyes fickóknak tartottuk magunkat). A csapi állomáson — kellemes meglepetés — az „Inturist” várt ránk egy csinos kislány személyében, aki miután villámgyorsan megállapította személyazonosságunkat a főzőedényekkel ékesített hátizsákjainkról, ügyesen átevezett velünk a pályaudvari áradaton, az Ungvárra induló autóbushoz.

A „Turbáz”

Ungvári szálláshelyünk la tanuló ifjúság turista-bázisa, ezt hívják rö-

Szerencse, hogy nyári időben kell átlábalni a Lyuta patakon

(Végh A. felv.)

viden Turbáznak. Kétemeletes villa, a Kárpátok előhegyeire települt kertvárosban, teraszáról szép kilátással a kanyargó Ung két partján húzódó városra, s a házak fölé emelkedő vár vaskos, szürke tömbjére. A Turbáz tele van vendéggel, akik a Szovjetunió legkülönbözőbb vidékeiről érkeztek. Szobáit és felszerelését bárki igénybeveheti. Még hozzá milyen felszerelést! Raktára 150 embert lát el, bármilyen túrára. Könnyű fenéklapos sátrak, teljes téli és nyári ruházat, sílécek, kerékpárok, főzőkészletek, hálósákok, modern műanyag mászókötelek és minden egyéb, a turisták számára kincset érő holmi sorakozik a polcon. A diákok ingyen, a keresettel rendelkezők pedig minimális kölcsöndíj fejében használhatják a fel-

szerelést. Használják is, mert a folyosók falait beborító rengeteg fénykép — szebbnél szebb túrák emlékei — erről tanúskodnak.

A Jávorniktól a Róna havasig

Az ungváriak egyik legkedveltebb kirándulóhelye a Jávornik. Ungvárról Nagybereznáig menetrendszerű autóbusz visz a folyó hol kitaruló, hol összeszűkülő völgyében. (Nevickénél érdemes megszakítani az utat, s megnézni a Rákóczi-korabeli vár romjait.) Nagybereznát már gyalogszerrel hagytuk magunk mögött, átkelve az Ung fölött hintázó függőhídon. A hidtől jó állapotban levő, régi jelzésű ösvény vezet a menedékházhoz. Az út mindössze 8 km, de a második fele

több mint 700 m szintkülönbséggel izzaszt! Érthető hát, hogy minél közelebb jutottunk — az Ung folyóra nagyjából merőlegesen húzódó — gerinchez, annál többet álltunk meg visszapillantani a szép vidékre. A lenyugvó nap fénye meglepő közelségbe hozta a Vihorlát kúpját, megcsillantotta a folyó fodrozó vizét, s ezt a gyönyörű panorámát szinte feketesötéten zárta le (északkelet-keleti irányban a Fenyvesvölgy és a Beszkidek hosszú lánc).

A Jávornik egy hajlatában, 900 m magasságban meghúzódó menedékház kellemes állást nyújt. Ágyai kissé rövidek ugyan, de bőven el látott takarókkal; van jókora tűzhelye és vadászpuskája. Ez a kötelező felszerelés arrafelé! A puska nem a hideg ellen, hanem a télen ott vendégeskedő farkasok miatt szükséges. A gondnok mesélte, hogy ez év telén egy ungvári sielő-társaságot kétnapos szobafogságra kényszerítették ezek a nemkívánatos házőrzők. Kora őszi lévén, nekünk nyugodt álmunk volt és másnap könnyű lélekkel s valamivel könnyült hátizsákkal folytattuk az utat. A csúcson (1021 m) megtaláltuk az ungvári turisták „levelesládáját”, (egy jókora kő alá rejtett konzervdobozban hagynak egymásnak üzeneteket) s a helyi szokásokhoz alkalmazkodva mi is írtunk. Nem eredménytelenül, mert azóta három kedves ismeretlentől kaptunk képeslapot. A Jávornik gerince fátlan, nagy kiterjedésű havasi legelő. Az erdő-övezet legfeljebb 7—800 m magasságig nyúlik fel, s így nemcsak szép kilátást enged, hanem sítérepnek is kiváló lehet. A gerincet elhagyva Csernaholova falucska alatt leereszkedtünk a Lyuta völgyébe. A folyó itt 20—25 m széles, de a víz legfeljebb térdig ér, minden veszély nélkül átlábalhatunk. Ebéd után, a melegre való tekintettel, árnyékos utat választottunk, a Lyutába torkolló sebes Bacsovát követtük, folyás ellenében. A menetelosen emelkedő festői völgy telve hidegvízű forrással, a

következő faluig, Ungbukózig majd tízet találtunk. Persze mindet megkóstoltuk, bár ne tettük volna!... Ungbukóc egyébként is nevezetes hely lett számunkra. Házikói több mint 5 km-es távolságban vannak szétszórva, egyre magasabban. Már azt hittük, a felvéget csak a mennyekben találjuk meg, pedig mindössze 800 m magasan áll a falu végét jelentő érdekes fatemplom. De azon túl megszűnt a világ! Út sehol, az erdőt áthatolhatatlan bozót nőtte be, s hol azon törtük át magunkat, hol a patak alagútszerű medrét követve értük el a hegytetőt, ahonnan szemügyre vehettük aznapi célunkat, a mélyen alattunk fekvő Rónafüredet.

A hegyoldal szénagyűjtő lányok énekétől zengett, mi a görnyesztő hátizsákok alatt daliásra feszítettük derekunkat, s úgy masíroztunk be a faluba, ahol egy-kettőre szállást kaptunk az erdészeti dolgozók pihe-nőjében. Lefekvés előtt utánaszámoltam a napi teljesítménynek, 32 km volt, kb. 1400 m szintkülönbséggel. A büszkeség egy halovány szikrájával ajultunk bele a vetett ágyba.

Reggel Rónafüredet néztük meg. Kicsiny üdülőhely, kénes forrása mellett szanatórium épült. A fürdővendégek felhívták figyelmünket a közel levő (elképesztő, hogy milyen kevesen tudnak távolságot becsülni!) vízesésekre, hát programba iktattuk. Szép volt, de jaj! előttünk magasodott a Rónahavas, ahova estig fel kellett jutnunk. Útközben néhány becsmélő megjegyzés esett a kíváncsiskodással kapcsolatban. Szállásunkon, a lebergi egyetem biológiai állomásán, már helyrebillent a kedvünk, s a meleg szoba, a vízszintes testhelyzet, meg a teli gyomor kellemes érzetével tettük el magunkat másnapra. A Rónahavas az Ung és a Latorca közötti hegyvidék legmagasabb pontja (1482 m). Hullámos háta óriási legelő, az északnyugati letöréstől eltekintve, teljesen sziklamentos. Egyike a legjobb sítérepnek, amelyeket vala-

ha láttam. Változatos lejtőin november-től május végéig biztos a hótakaró. A biológiai állomás jó szállást nyújt annak, akinek nincs luxusigénye és vállalja az önellátást. Előre biztosítani lehet a szállást bárhova a Szovjet-Kárpátokban (az ungvári turista szövetségen keresztül, Szarvas Sándor elnök címen: Ungvár, Szőlő u. 13.).

A Sipot völgy

Gyalogtúránk utolsó napjára jutott a csemege, a Sipot völgy felső szakasza. 1400 m magasságban, közel a Rónahavas csúcsához, bővízi forrásként tör elő a Sipot, aztán meredek utat vág magának a völgyteknő irányában. Lépten-nyomon rohanó erek növelik és gyorsítják vizét, s mikor az erdőhatárt eléri, már bömböl, tajtékzik a szurdokká keskenyült völgyben. A víz útját rendkívül nehéz követni. Az erdőt, meg a parti cserjést kétnégy méteres párányok és csalánok szővik sűrűre. Hatalmas szálfák holttesteinek boltozatot a folyó fölé, és a vad táj komor színeihez, a sellőkön zuhogó víz ad stílusos kísérőzenét.

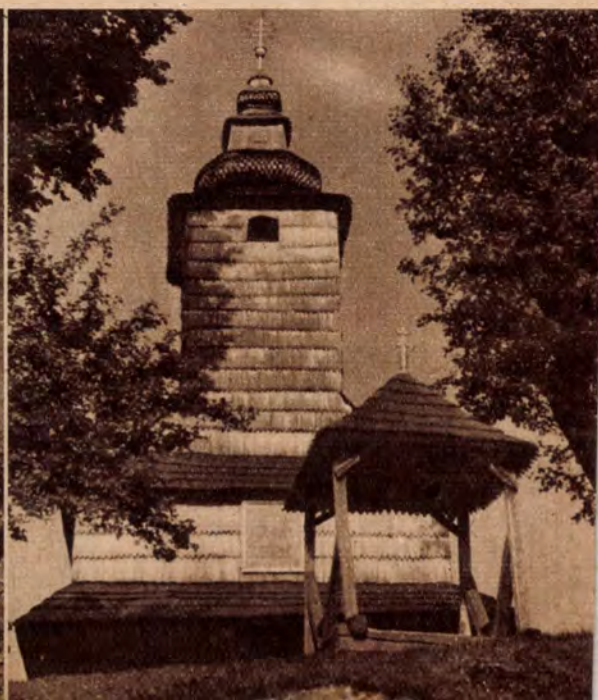
Kilenc kilométeren át követtük a folyót, azután zúgó füllel, kissé megtépázva, de páratlan élménnyel gazdagabban fejeztük be gyalogtúránkat, Turjapolenán, Onnan gépkocsin folytattuk utazásunkat.

Néhány műemlék megemlítése — amelyeket a szűkreszabott idő felkeresni engedett — idekívánkozik még. Szolyvától Munkács felé haladva jobb kéz felől emelkedik a fák fölé az egykori Schönborn kastély, ma Kárpát-szanatórium. Az osztrák bárói család majdnem egész Kárpát-aljával együtt Mária Teréziától kapta. Munkácsra néhány óránk jutott csak, azt a várban töltöttük.

Dobozy László

**Függőhid az Ung folyón
Ungbukóc. Ez aztán igazi fatornyos
templom**

(Végh A. felv.)

KOMLÓ - 10 éves szocialista városunk

tíz éves szocialista városunk

Komló természetjáró szempontból szerencsés helyen fekszik, szinte a Mecsek szívében. Közlekedése is kedvező: a budapest-pécsi vasútvonalból Dombóvárnál ágazik el a komlói szárnyvonal, jó csatlakozásokkal. A Komló környéki túrákhoz kiindulási pontként jól felhasználható a dombóvár-bátaszéki és a pécs-bátaszéki vasútvonalak több állomása is. Autóbusszon a Pécs-Mánfa-Komló és a Pécs-Hosszúhetény-Zobák-Komló útvonal kínálkozik. Mindkettő fejlődő bányáiparunk lüktető erejét bizonyítja, helyenként vadregényes, szép vidékeket szel át és a motoros túrázás híveinek is emlékeztető látnivalókat nyújt. A napokban oldódott meg a szállás probléma. A komlói Béke szállóban most rendeztek be 42 ágyas turistaszállást. A jó közlekedést felhasználva tehát bátran indulhatunk túrára. A környező falvakban is találunk szállást.

Komló környéke a középső és a keleti Mecsek hegyláncolata által félkörben közrefogott tág katlan, amelyet észak felé a Vaszari erdő tömege zár be. Mindhárom hely bővelkedik érdekes, szép látnivalókban.

A Vaszari erdő jelzetlen, vadregényes terület, alacsony hegyvonulatokkal (250-350 m) és szép völgyekkel. Vonattal és busszal egyaránt könnyen elérhető Mecsekjárási vagy Mecsek-pölsöke felől. Ezek Komlóhoz közeli kőzések.

A középső Mecsekben, a közeli Sikondán a szénsavas gyógyföldöt és Komló bányászszanatóriumát találjuk a festői Eredék völgy talpán. Túránkat strandfürdőzéssel tehetjük nyáron kellemesebbé. Sikondához közel érhetjük a Mélyvölgyben a Kőlyuk barlangját (vízfoglalás miatt lezárva), előtte szép réteket s távolabb a vadregényes felső Mélyvölgyet. A Komlóhoz csatolt Mánfáról, az Árpád-kori műemlék templom mellől vezet át a turistajelzés a csodásan szép mésztufás-vizeses Melegmányi völgybe. A Mánfával egybeépült Budafa településének délkeleti sarkában találjuk a bájos Sugói rétet, kis stranddal a komlói vízművek közelében, és a Rákosi völgyet.

A keleti Mecsek őrizte meg legjobban érintetlenségét az egész hegységben. Komlóról igen szép túrákat vezethetünk Zobák érintésével (Vasas turistaház, buszjárat) a Hármashegyre, a Szentlászló völgybe, a Zengő büszke ormára, az elragadó szépségű Hidas völgybe. Nagyobb túrával pedig eljuthatunk a Miske-tetőre (igen szép kilátás) és a Dobogóra, Kisújbányára vagy Obányára (a magyar Svájcba), az őket összekötő zuhata-gos völgybe, avagy Magyarereggyől délre a Máré völgybe és a Márévár romjaihoz; vagy a völgy felső részébe, a Némétöglés-hez, vagy a Somos-küthöz. Honfoglaló őseink számos emlékével találkozhatunk e területen; a hegyek közé zárt falvak érdekesen változatos vidékén, szép kilátóhelyeken és megbúvó zugokban, ligetekben és források környékén.

Mai életünk lüktető erejének egyik ősforrása Komló, a szocialista bányaváros, amely azonban nemcsak bányáiparának hatalmas fejlődését, új lenyűgöző, szép lakótelepeit fordítja felénk, de környékén, közelében egyik leglátogatottabb hegy-ségünk; a Mecsek megőrzött szép arculatát is.

*

A mecsekpölsöke-komlói völgy az utolsó fél évszázadban — gazdaságilag — a Mecsek legjelentősebb völgye lett. Komló; a feudalizmus korában kis parasztközség, a kapitalizmus korában bányászfalu, jelenleg Baranya megye és az ország egyik legfontosabb bányavárosa.

Aki a régi emlékek után érdeklődik, felkeresheti a közeli János község mellett a közelmúltban felfedezett római kori épületmaradványokat. Az alapfalak közel 90 m hosszú építmény-

Tanácsháza Komlón

(Gyöngyösi J. felv.)

Gyár és új lakótelepek a Mecsek lábánál

(Fóris I. felv.)

ről tanúskodnak. A folyamatban levő ásások meglepő eredménnyel gazdagítják — az előjelek szerint — római kori ismereteinket. Magyar középkorból származó műemléket találunk a település régi temetőjében; a XV. századi templomrom műemléki védelemben részesül. Mánfában meg kell említenünk a többszöri renoválás folytán még épségben látható, alapjaiban román stílusú, XII. századi műemlék templomot.

Komló jelentőségét a legújabb korban még a fekete kőszén adja meg. Kőszénét még 1812-ben fedezték fel, termelni is kezdték, de a bányaművelést hamarosan abbahagyták. Csak 1895-ben indult meg a folyamatos bányamunka néhány táróval. A századforduló bányaművelése pécsi tőtés, János Engel Adolf nevéhez fűződik. A bánya 1907-től 1909-ig a Dunántúli Kőszénbánya Rt, 1909-től 1945-ig a régi államkincstár tulajdona volt.

A komlói bányákat a kapitalizmusban még kisüzemi jelleggel művelték. Csak az 1930-as években gondoltak arra, hogy nagyüzemivé fejlesztik. A második világháború miatt azonban ez elodázódott és már a népi demokrácia feladatává vált.

Az első hároméves terv még csak főbb vonásaiban változtatta Komló új útját, de fejlődése már akkor összekapcsolódott az épülőben levő hazai vasipari központtal. A komlói lüktetészen ugyanis Magyarország legjobban kokszolható kőszene, melyből — kellő előkészítés után — a nagykohászatban is elfogadható minőségű kokszot lehet előállítani.

Komló nagyüzemivé fejlesztésének kezdetét 1949 őszétől számítjuk, s valójában az első öt éves tervben létesült azoknak az üzemeknek többsége, amely ma Komlót a szocialista építőmunka legkiemelkedőbb példáiinak egyikévé teszi.

Most épül a legfiatalabb akna, a zobáki ikerakna, mely még nem termel. Mélyépítésével jelenleg 900 m felé járnak, és ezért „ezerméteres” aknának is hívják. Ez lesz hazánk legmélyebb aknája.

Gyors ütemben építették meg a komlói Altárót, mely az itteni kőszénbányászat egyik legnagyobb jelentőségű létesítménye. Az Altárót — a Kossuth I. és a Kossuth II. akna, és elágazással az Anna-akna termelését vizsgáló Komló ipari központjába.

Komló látogatói részére a bányaváros igen jellegzetes területe az ipari központ, ahol négy osztályzatú szénosztályozó áll, hatalmas csillepályaudvar közepén. Atellenben van a 4500 személyes fürdő és e mögött az irodaépület, valamint a hatalmas szerelocsarnok. Komló bányavárost kb. 10 000 főt kitevő bányamunkásállományra méretezték. Így a város teljes fejlettségi fokán kb. 30 000 lakossal rendelkezik majd.

A fejlődésnek megfelelően indult el Komló lakás- és kommunális jellegű építkezése is, amely a települést ma már valójában — külső formában is — a városok kategóriájába emeli.

A település lakossága 1947-ben 4500, 1954-ben 17 000 fő volt. Ma a lakosság lélekszáma kb. 24 500 fő.

A városfejlesztés tíz esztendejében, 1959. április 1-ig 2393 lakást adtak a dolgozóknak. Az új lakások természetesen mások, mint a kapitalizmus adta bányászlakások; valamennyi összkomfortos és többségében kétszobás.

Az új városrészek lakóházainak zöme a régi falu főle emelkedő dombokon, oldalakon (Kökönyös, Kenderföld, Berekalja) helyezkedik el. A városban szabadterei színpad, múzeum, kultúr-otthonok, mozik, klubok, könyvtárak stb. állnak a dolgozók rendelkezésére.

A városban korszerű SZTK rendelérintézet, és két év óta jól felszerelt kórház is van. 1944 előtt a kincstári bányaiüzem három orvost alkalmazott, ma 46 orvos és 66 egészségügyi dolgozó kezeli a betegeket.

A Magyar Népköztársaság kormánya 1959-ig kereken kétmillió forintot fordított Komló kőszénbányászatának fejlesztésére és a városépítésre. A hatalmas és azóta is folyamatos beruházás gyümölcse sok irányban észlelhető: mindennekeltű a bányamunkások fokozódó jólétében és abban a naponként 480 vagont kitevő köszénmennyiségben, amelyet a komlói bányák adnak népgazdaságunknak.

Babics András — Oppe Sándor dr.

Képek A TÉLI FALUBÓL

A kertek alján olyan a koratél hajnali világa, mint egy hatalmas, ünnepségre készülődő, különös ország.

A parasztember hajnal felé összegyűjti barátait, szikrát vet a köszőrűkő, a böllér megvillantja hosszú kését, de a hízó nem sejtí meg, neki szomorú, nekünk vidám végét. Pedig ha kitekintene óljából, hej de elszomorodna.

Igy is csupa türelmetlenség és követelés, enne még, de annyi a leskelődő, hogy hirtelen gyanút fog és elvisítja magát. Két emberhullám közt menekülne kifelé. Az ólbanmaradó még utána röffent, mint egy búcsúz. Ott kívül már nyisszan a kés, és a piros vér vastagon bugyog bele az odatett talba, s az elcsöndesedő disznó már saroglyán nyugszik.

Szép a kert. Kései virágok — törpe krizantémok — nyílnak a reggeli fényben. A kerti úton át, mintha apró boglyák sietnének s eltűnnek a bokrokon túl. Ilyenkor disznóöléskor a legmozgékonyabb a téleleji falu. A levegő és táj, a konyhák és az udvarok megtelnek finom, nyálcsordító szagokkal, s ha szétnézünk a kertek alján, mindenfelé vidám tüzek lobognak a reggeli ködben. Egyetlen évszak sem gyújt annyi lángot, mint ez a Lucanap előtti időszak. Piros és sárga lobogások sokasodnak körülöttünk, bármerre is nézünk. A jutalmazó tél jó falatokat termő tüze világol körös-körül. A bővelkedés korszaka ez, a hurkáké, a disznósajtoké. Hőfehér szalonnatáblák, piruló tepertők, orjaleves, töltöttkáposzta s hájaspogácsák illatoznak itt erősen. A tor és a bor csodálatos ígérete húz át a csipős levegőn. A konyhai sürgésforgás igéri, hogy sokat ehetsz, jókat ihatsz s nagyokat nevehetsz.

Amint lobognak a tüzek, a reggeledésben magasra nő fel, a fellegekig lebben a füst. A téli napforduló előtti nappalok rövidebbek a nyúl farkánál. Sietni kell. A kialvó tüzek alól saroglyákra kerülnek a pirosra pörzsölt disznótetek, s a kertek aljáról széthőmpölyög az inycsiklándozó jó szag, mint valamely tömény illat és az orrokon át felmegy a legrejtettebb emberi tudatig, mert nem csupán a nagy evők, de a falu bolondja is ott izgomozog a rotyogó ételektől hangos konyhák tájékán, és homályos eszével cinkos megértéssel a kutyákra gondol, de azok dallamtalan füttye ellenére is ott ólálkodnak már s egy-egy mócsingon huzakodnak vagy eliszkolnak, ha egy vigyázatlan ember csizmás lába véletlenül eblábra hág.

A torban gyökerezik a nagy, nyári munkabírás. Minden mezei népek az őszvégi, téleleji disznóölésben szerzik meg a kaszáláshoz, kapáláshoz erőt adó szalonnáikat, jobb falatjaikat és itt gyűjtik össze az egész évre való tréfát, mert még a jövő évi kukoricaszedésnél is emlékeznek majd a disznótorokban halott vidámságokra, nótákra.

A bor és pecsenye sokunkat pirkadatig együtt tart, s csak hajnalban cihelődhetünk. Egyikünk-másikunk aztán nem is haza, az erdőbe indul.

A leveletlen fák alatt olyan a téli hajnal, mint egy végtelen finom, szürke tempera-kép.

Ezen a képen a faágak finom ákembakomjai látszódnak, a decemberi kora reggel gomolygó ködei közt, mert a fák törzsei bele-tűnnek egészen, az erdő sűrűjében elkenődött párazatba. Semmi sem mozdul a tájban, és a hang is csak néha küszik elő a köd mögül, s úgy hangzik, mintha valami nagyon álmos óriás aludna hangos horkolással, valahol az erdő fái közt. Lassan haladunk csak, s a horkolásnak tűnő zaj egyre közeledik, de ez nem zavarja az erdő harkályait, azok egyáltalán nem nyugtalanok, s szaladoznak le-fel a fák oldalán: élelmet keresnek a fakéregben. Az éles horkolás, ami egy alvó óriás torkából tör elő, az ide-oda rángatott fűrészek hangja, s ha elhallgat, az óriás szálfa erőteljesen hanyatlának el, az állva maradó többi fa közt, s máris fejszés emberek vadossák a ledölt fagóliátok ágait. Mások meg hangos „hórukk” kiáltások ütemére hatalmas rönköket taszítálnak, gurítanak a közeli úthoz.

Elsuhan a nappal. Lassan ereszkedik a téli alkonyat, s a szürke temperaképen egyszerre villodzó csillag gyűl ki, a láthatatlan eset nyomán aztán sorban rajzolódnak a kép vásznára a közeli szőlőhegy présházai. Míg ballagunk, az előbb még mozdulatlan kép, mintha filmé változott volna, az erdő, a venyigesor, a csillagos ég, a kívüllátott présházor a díszlet, s mi a képen a szereplők.

A présház sárga fényében olyan az este, mintha borszagú alagútban volnánk. Most ebben a halovány ragyogásban, nyúlós csendben a vá-rakozás van a legerősebben jelen. A borok elképzelt ízei, fényei és heve összegyűjtötte a háznépet, a vándorokat, no meg a gyerekeket. A gye-

reféle legszívesebben hazaindulna már, álmos is és bort se kap, talán gyalog is nekivágna a türelmetlenebbje, de sikos is, hosszú is a faluig az út, és nemsokára két-három kocsi is indul majd. A lovak szaporázva rázzák a nyakukba akasztott abrakostarisznyát, mintha éreznék, hogy a borosember keze alatt a gebének is táltossá kell majd változni.

A présházi szoba mélyén a kályha megvillantja lángjait, de meleget egyelőre nem bocsát ki magából inkább füstöt ereget, meg is köhög-teti az előtte térdeplő asszonyt.

Igy is csupa öröm a szobába lépni. A ház előtt olyan erős a szél, hogy majd felökeli az embert, de ez még csak egyik baj, a nagyobbik, hogy körme is van.

— Phü, de bűdös ez a füst! — mondja az egyik belépő, aztán sietve csukja be az ajtót, mert a szél ide is utána szökne, pedig már elég volna belőle.

Lassan ritkul, majd véglegesen eltűnik a füst és felerősödik a meleg. A kályhában ropogva, pattogva ég a venyige s a piros világosságban falatozó embereket látok. A türelmetlenebbje sűrűn fordítja tekintetét a pince felé, ahonnan nemsokára meg is érkezik a gazda. Az üveg-lopóban kicsit zavarosan csillog még az újbor, de kivillog már a tüze. Ablak magasságig kapaszkodott éppen a hold s gyöngye ezüstje körülfolyerja a szobában ülőket, majd különleges fényléssel csillog a kézben tartott poharakon.

— Hát ének? — teszi fel valaki a kérdést, de csak az összekoccintott poharak csilingelnek. Utána szede-lőzködünk már. A présház ajtajában nagyot csikordul a kulcs. Az első kocsi már zötyög a meredek úton s megcsörren a féklánc. A szél már nem is csak goromba, most már kegyetlen is. Bele-belemar a kezünk-le. Egyikünk-másikunk füttyürészni próbálna, de hirtelen abbahagyjuk, úgyse tudnánk versenyezni a széllal, füttyül az már helyettünk is, az út két oldalán feketéllő erdő fái nyög-ve sóhajtoznak, s úgy tűnik, mintha minden egyes ág külön-külön sirna, füttyülne. Ijesztő hangokkal zúg, majd lassan elmarad a hatalmas kórus.

A házak közt már szelidebben fúgdogál a szél, aztán kívül marad, és hiába mosolyog ránk a tegnapi reggeli disznóölésből maradt tömérdék finomság. Szinte dobáljuk le gönceinket, hogy magába ölelhessen dunnái közé az ágy, ahol félálomban még egyszer végig csinálom gondolatban, amivel a téli falu elszórakoztatott. A szomszéd szobában már nevetnek a televízió nézői, de nekem olyan távolinak tűnik ez, mert az álom vizein ringat már az éj...

Borsi Darázs József

Tanulmányi túrán

A Bp. Vörös Meteor természetjáró szakosztálya az utóbbi időben szakemberek bevonásával számos tanulmányi kirándulást szervezett. Így felkerestük természetvédelmi területeinket, a vácrátóti botanikuskertert, a zirci arborétumot, a fehértói madárrezervátumot. Várlátogatásokat szerveztünk. Jártunk Szegeden, Vácon, Tatatóvárosban, Herenden, Győrben, Veszprémben, Esztergomban. Megismerkedtünk városaink műemlékeivel és szocialista alkotásainkkal, mint pl. a fői gyermekvárossal, Sztálinvárossal, a sztálinvárosi vasművel.

Azonban nemcsak az ismert műemlék-városokban, természetvédelmi területen láthatunk érdekességeket, hanem bármely túrán. Ezt akartuk bizonyítani őszi másfél napos pilisi túránkon, ahol az erdő, a virágok életével, a hegyek felépítésével, a földtörténet múltjával kapcsolatos kérdésekről beszélgettünk túravezetőinkkel. Célunk az, hogy túravezetőink túráikat színvonalasabbá tegyék, ne csak a táj szépségeire, hanem a természet törvényeire, a természet megfigyelésére is felhívják a figyelmet. Kétségtelenül színesebbé, vonzóbbá teszi a túrát az, ha alkalomadtán a túravezető megáll s a résztvevők figyelmét ráirányítja olyasmire, ami bővíti, gazdagítja látókörüket s ami mellett eddig észrevétlenül elmentek.

Klastrompusztáról elindulva, a színesedő erdő kínálja az első témát. Mi idézi elő a juhar aranysárga, a vadgesztenye, som, cserszömörce vörös elszíneződését? A Pilisnyereg előtt a kék jelzésű út mentén víznyelőre bukkantunk. A víznyelő a karstjelenségek egyike. Ezért a barlangok keletkezésére, azután feltárására terelődik a szó. Vajon van-e ezen a környéken feltáratlan barlang? A víznyelő, a Leány-és Legény-barlang alatti lefolyástalan katlan arra enged következtetni.

A Pilisnyeregig folyik erről a vita, ahol új témát kínál a szovjet hősi emlékmű. A második világháború sok hősi csatájának egyikét vívta itt néhány szovjet katona, aki élete árán védte a kulcsponthoz a német ellentámadással szemben. A Pilisnyereg másfél évtized előtti véres harcokra emlékeztet, míg a negyedóránnyira levő Feketekő már 200 millió év távlatáról mesél. A triász kori mészkőhegyek és a miocén andezit határvonala húzódik lábaink alatt. A Cserepes völgy—Szentléleki patak—Kétbükkfanyereg—Hármasforrás völgye—Pilis pataktól délre eső, zömében mészkőből épült hegyek, ősi tengerek "kihalt állatvilágáról tanúskodnak, míg az északra eső Maróti hegyek, Dobogókő stb. háborgó vulkánok tüzes lávafolyama, eget elsötétítő vulkánhamu, porfelhők félelmetes képét idézik képzeletünkbe. Amikor átkelünk a Hármasforrás völgyén, távolságban csak néhány métert, időben 150 millió esztendő lépünk.

Hogyan keletkeztek a Zsivány-barlang óriási mészkő sziklafolyosói? Ezt a kérdést vetik fel túravezetőink, miközben néhány percre megpihentünk a mohos sziklákon.

A Kanyargós patak völgyében a római hadiútra terelődik a szó — de nem sokáig —, az utat szegélyező fenyvesek hazai vadon élő fenyőféléinkre irányítják a figyelmet: — Az őszi lombját veszítő vörösfenyő, erdei-, fekete-, luc-és fésűsfenyő, melyekkel túráinkon leginkább találkozunk — állapítják meg túravezetőink.

A dobogókői turistaházban keveset időzünk, a Thuring-sziklákon ereszkedünk le s a Déri-forrás érintése után felkapaszkodunk a Rámhegy pompás kilátást nyújtó csúcsára. Közben növényt gyűjtünk, hogy a rámhegyi napozás közben megismerkedjünk a pilisi flóra jellegzetes képviselőivel.

Dömösre ereszkedve sima, szürkés-kérgű bükkösön haladunk át. Kívágott fa rönkjére hívjuk fel a társaság figyelmét. Tájéoló és egyben naptár a turista számára, hiszen a sűrűsödő évgyűrűk biztosabban mutatják az évszakot, mint a fatörzset benövő moha, mely különösképp állományban, gyakran körbe növi a fát. Az évgyűrűkből egyébként nemcsak a fa korát, hanem a száraz és nedves esztendők egymásutáni sorát is kiolvashatjuk. Ilyen s ehhez hasonló kérdések bármely túrán felvetődnek s ha túravezetőink választ tudnak adni, nyilván színvonalasabb, értékeesebb túrákat vezetnek a jövőben.

Tokaji Tibor

1. Kilátás a Cserepes völgyre
2. Növénytan előadás a Prédikálószeiken
3. A hegyi juhar őszi

(Pick I. felv.)

SOMOGYBÓL, BARANYÁBA

A Dunántúl bővelkedik természeti szépségekben. Szépek a hegyek, és nemvébé szépek erdős dombvidékek is. A sokfelé járt, sok szépet látott természetjáró nem csalatkozik, ha erre felé veszi útját. Igaz, hogy vannak nehézségek: nagy a távolság, nincsenek turistaházak, nincs térkép, jelzett út is alig akad... De akit hájt az új vidékek megismerésének vágya, aki tud lelkesedni azért, hogy turisták által alig ismert tájakon barangolva új és új színlépeket ismerje meg a magyar földnek, az le tudja és le fogja győzni ezeket az akadályokat.

Ezúttal Somogyból Baranyába mentünk. Negynapos túránk útvonalára a következő volt: Kaposhomok—Somogyhegy—Szentbalázs (szállás)—Szentbalázi hegy—Hajmás—Szenáshegy—Nagyotváros puszta—Szagy (szállás)—Felsőkövesdi puszta—Nagy Máté puszta—Hollófészek—Kán (szállás)—Káni völgy—Hetvehely. A bejárat útvonal mindvégig igen érdekes volt, a táj — az igényes turista szemével is — nagyon szép. Hegyvidéki túrákról sem jöhettünk gazdagabb élményekkel haza, mint erről az útról.

Kaposhomokról zuhogó esőben indulunk. A kedves kis falun keresztülhaladva, a templomnál rátértünk a szentbalázi útra, mely enyhén kapaszkodó felé felé a dombra. Észak-déli irányú alacsony hátón járunk. Bal oldalt, a szomszédos, párhuzamos dombháton fehér présházak sorakoznak. Jobbról az erdő szegélye kísér, egyre jobban közeledve. Amint az eső kicsit csillapodik, megállunk és visszatekintünk a Kapos barátságos völgyére. Újabb kis emelkedővel feljutunk a Somogy lapos tetejére. Szép erdőben, széles nyiladékokban folytatjuk utunkat. A felhők alacsonyabbnak járnak, az út vége minduntalan párába vész. Amire elérjük a somogyi erdészházat, már csaknem teljesen eláll az eső, csak az úton folyó vizet kell kerülgetni, ahogy ereszkedünk a hegyről lefelé. Nemsokára kilépünk az erdőből s feljutunk a festői völgyben Szentbalázs templomtornyára.

Ez az erdőtől övezett, szép fekvésű

kis somogyi falu nagy múltra tekint vissza: 1932-ben ünnepelte fennállásának 600-ik évfordulóját. Temploma közel két évszázados. Az eredeti település kissé arrébb volt. Történetét részletesen feldolgozta Csutorás Lajos igazgató-írnok.

Turistaembernek első dolga reggel, hogy kikémmel az ablakon: milyen időre virradt? Hát amint kinézünk ezen a hétfői reggelen, ugyancsak megdöbben a szívünk! Nemcsak azért, mert nyoma sincs már a tegnapi esőnek, ragyogóan süt a nap, de most pillantjuk csak meg, amit tegnap eltakart a köd, a felhő: a Szentbalázi-hegyet... Szép, szabályos, erdős kúpja ott emelkedik közvetlen a falu fölött, szinte érinthető közelségben.

A falu közepén egy kis közön jutunk ki a faluból. Atkelünk a Róka patakon, kereszteljük a lila őszi kikicristól pompázó keskeny rétet, s csakhamar bentjárunk a pompás bükkösben. A hajmási úton emelkedünk felfelé, még sáros a tegnapi esőtől és tele van szarvas- és őznyomokkal.

A völgy, amelyben a szigetvári vasút halad, már mélyen alattunk van. Felértünk a Szentbalázi-hegy (253 m) tetejére. Amikor még alacsony volt a növényzet, el lehetett innen látni egész a Badacsonyig, — mondják a szentbaláziak. Pompás dolog lenne itt egy kilátótorony. Fordul az út és sűrű erdő egy kis tisztásán előbukkan a szépen karbantartott szentbalázi vadászház. A ház körül hatalmas fenyők emelkednek. Idillikus szép hely.

A vadászház után nagy kanyarulattal lefelé ereszkedünk az út. Újabb erdészháznál kilépünk az erdőből és a szép fekvésű hajmási vasútállomást érjük el. Innen rövid bekötőtűt visz a faluba.

Az iskolánál elhagyjuk az egysorház-fűtőcső és felkapaszkodunk a domboldalra. A dombtetőn újra kezdődik az erdő. Hosszú nyiladékok húzódnak egészen az erdő széléig s ezen haladunk lassú kaptatóval felfelé a Szenáshegy (285 m) hosszú hátán. Melegen süt az őszi nap s meg nem álljuk, hogy egy keresztény-ladéknál hosszú napozást tartunk. Így azután délutánra jár az idő, mire a Szenáshegy tetején elérjük Somogy és Baranya megyék határát. A tetőn tágas tisztás, innesszó szélén fedett magaslat, amelyről félkörben pompás kilátás nyílik a környező erdős dombvidékre; a háttérben holnap utunk célja, a Hollófészek látszik.

Most egy ideig a megyehatárt követjük. Erdőben (balra fiatal fenyves) haladunk, majd kitérünk az erdő szélére s lent a

BETYÁROK NYOMÁBAN

Ha a Zselic erdőrengetegének, a Dennai vagy a Vitorági erdő részét járjuk és elbeszélgetünk erdőmunkásokkal, a kis erdei települések lakóival, számtalan történetet mondanak el a Zselic betyárvilágának életéből. Még ma is külön világnak számít Somogyban a Kaposvártól délre eső, távol a vasúttól, távol a járható műutaktól, erdők közé ékelte települések élete.

Amikor autóbuszunk elhagyja Kaposvárt és a kis községeken halad keresztül, szemünkbe tűnik itt-ott a házak közül egy-két jellegzetes régi stílusban épült gerendaház, vagy másnéven kontyos ház, faragott tartó oszlopaival, faborításos, díszített, utcáranéző tűzfalával, kicsiny ablakokkal, zsúp tetejével. Szilvásszentmártonban az egyik gazda elmondta, hogy háza közel 200 éves, az ácsolásnál egyetlen vas alkatrészt sem használtak.

Ha be-betérünk egy ilyen falusi házba, vagy erdei, hegyi településen keresünk fel idősebbeket, mind többet hallunk a Rapolyi erdő egyik betyárjának, Nagy Pálnak történetéről. Egyik vasárnap, ragyogó szép őszi időben felkerestük e nevezetes betyár sírját, azt kutattuk, hogy milyen cselekedetével vált nevezetessé a sok somogyi betyár egyike, Nagy Pali. Ott, ahol a Dennai erdő található a Vitorági erdővel, ahol keresztelje egymást a szilvásszentmártoni és kadarkúti földút, bekerített, fejjával ellátott, gondozott siron íme ezt a felírást olvashatjuk:

„Vármegye katonája,
Lábam nyomát sokat járta”.
Nagy Pali

Ki gondolja a sírt Pali betyár halála után közel száz évvel? A kis települést itt az erdő között a régebbi kiadású térkép „Pali temetés” név alatt tünteti fel, napjainkban Kis-denna a neve. Szétszórt, dombra épült erdei, szőlőhegyi település. A házak távol esnek egymástól, vilány, rádió még ismeretlen fogalom ezen a részen. Az itt élők erdőmunkásokként dolgoznak a Zselic erde-

jében, vagy kevéske földjüket művelgetik. Hosszú téli estéken nemzedékről nemzedékre száll a mese Pali betyárról.

Az 1930-as években a somogyi betyárok fennmaradt történetét gyűjtötte össze Gönczy Ferenc s könyve alapján (Somogyi betyárvilág) meg a Pali betyár sírja körüli település lakóitól ismerjük az alábbi kis történetet. Ma már nehéz lenne kinyomozni, hogy melyik vidékről való Pali betyár. Annyit tudunk róla, hogy az 1848-as szabadságharcban, mint lovász harcolt Hegyessy tiszttel. A szabadságharc bukása után hazatért és regényes, kalandos, harcolni akaró természete betyárrá tette. 1850-ben besorozták katonának, Dunaföldvállaló megszökött, Somogyba tette át székhelyét. Egy 1858-ból származó hivatalos iratban

völgyek alján megpillantjuk a Kis Vidék-pusztá házáit. Magasan a pusztá felett, az erdőszélen folytatjuk utunkat. Ahol a megyehatár élesen jobbra fordul, az út betér az erdőbe és mai szálláshelyünk. Szágy felé vezet. Mivel bőven van időnk, egy kis kerülőt teszünk. Követjük tovább a megyehatárt s egy darabig az érdekes kilátást nyújtó csupas gerincen, majd erdők között haladva az idillikus fekvésű nagytóvárosi temetőt érjük. A kis temető után élesen balra fordulunk s nagyon szép erdőn át, erősen lejtő gyalogúton leszállunk Szágy közsébe.

Másnap reggel megcsodáljuk házigazdánk gyönyörű faragott pásztorbotját — Kapoli Antal népművész munkája —, és meghallgatjuk bőséges úti tanácsait, amelyekre nagy szükségünk is van. Tegnapi délután ugyanis a Szénáshegynél „kiléptünk a térképből” s most térkép nélkül kell mennünk Hollófészekig, amely viszont rajta van a Mecsek-térkép szélén.

Rövid ideig a kövesúton haladunk, igen szép tájon Kötörö-pusztá felé. De már jóval előtte letérünk, keresztúlvágunk a keskeny réten s a patak felett, belépünk az erdőbe. Sűrű fiatalosban, meredek ösvényen emelkedünk felfelé. Fent a tetőn meglepő kép fogad: kiterjedt földek, gyümölcsösök, szőlők; a közeli Felsőkövesdi-pusztá tartozékai. A pusztán állami gazdaság van, erdészeti központ és iskola. Vízét az Almás-vízből szivattyúzzák fel; az út mellett vízvezetékcsap áll, kitűnő ivóvízzel.

Most a Hollófészek oldalában fekvő Nagy Máté-pusztá felé tartunk. Két lehetőségünk van: a gyalogút — keresztelve egy mély völgyet — mindvégig erdőben vezet; a kocsút kerülővel és túlnyomóan az erdő szélén halad. Ezt választjuk, mert szép kilátást nyújt. Balról erdő, jobbról nagy darabon kukoricás. Majd nagy bekerített erdőtelepítés. (Mindenen erdősítést be kell keríteni, mert a fiatal fákat összerágják a vadak.) Ahol az út kettévágódik, balra betérünk az erdőbe s azon át csakhamar elérjük a pusztá kiterjedt fennsíkját. A hír szerint a közeljövőben itt nagyszabású vadászszállodát kívánnak építeni. Ide már egészen közel van a Hollófészek. Még bekkantunk a Bakóca felé vezető ösvényen a Farkaslyuk vadregényes, szakadékos völgyébe, majd követve a kocsit, felemelkedünk a hegy alatti nyeregbe.

Hollófészek (358 m) a környék legmagasabb pontja. A csúcson állt kilátógulának ma már csak az alapkövei vannak meg és néhány korhadt gerenda. Így az

erdős csúcstről kilátás nincs. De igen szép kilátás kínálkozik valamivel tovább, a Hollófészek déli nyúlványát képező Nagykorpadai hátról. Először jobbról szakad meg az erdő s nagy kiterjedésű, bekerített ültetéshez érünk. Mögötte ott sorakoznak a somogy-baranyai dombok: erdő, erdő, ameddig csak a szem ellát. Kilencezer hold erdő egytagban. — Azután balról szűnik meg az erdő, s élénk táru, egészen közelről, a Mecsek teljes vonulata: a Jakabhegytől a Zengőig. Mikközben lefelé ereszkedünk, folyvást ebben a szép képben gyönyörködünk.

Kán közsébe úgy érkezünk meg, hogy már bent is járunk, amire észrevesszük. Valóságilag elrejtőzik a völgyben. Ez is ötszáz fón aluli kisközség, mint a többiek, de sokkal elhagyatottabb. Bekötőútja s így autóbúsa sincs. A villányt sem vezették még be. A közös Tanács Hetvehelyen székel. Fekvése azonban nagyon szép. Es sok szép öreg háza van, meg érdekes harangtorony. Igen régi település lehet. A Kán-nemzetség nevét viseli, mely Botond vezér baranyai szállásterületén a legrégibb nemzetségek egyike volt.

A falu szélén, kis erdős völgyben az erdészház nyújt kiváló szállást. A vendégszeretetet, amelyben Frigyesi erdész részesített bennünket, alig lehet leírni. Hosszasan elbeszélgettünk, sajtó természetű kitűnő borát poharazgatva. Errefelé már elvetődnek a pécsi turisták. Egy ízben nagy terepversenyt is „endeztek itt. Erdőkről, hegyekről, vadakról, vadászatokról folyik itt a szó. Már ugyancsak ráborult az este a csillagos erdészházra, amire nyugovóra térünk.

A negyedik napra már csak rövid út maradt. Ez egyike utunk legszebb részleteinek. A Káni völgyben haladunk, a patak, mely kezdetben úde rétek között, szelíd dombok alján folydogál, hirtelen összeszorul. Meredek hegyoldalak fogják közre és az egész völgyet beborítja az erdő. Az út hol a patak egyik partján vezet, hol a másikon, imitt erdőben, majd apró tisztásokon keresztül. Majd véget ér az erdő s patakok beléfolyik a Bükkösi vízbe. S kora délelőtt bent vagyunk utunk végcéljánál, a Mecsek egyik kapujánál, Hetvehelyen.

Pápa Miklós dr.
(Miklós László rajzaival)

szerepel a neve, — tulajdonképpen Mészáros Pál —, 40 éves, fekete hajú, fekete bajszú ember volt. Somogy, Zala, még néha-néha Szlavónia volt színhelye bandája működésének. Héttagú bandát szervezett maga mellé, akik közül a szájhangomány ma is örzi Szakos István Szántó János, Botika Ferenc, Pakos József, Gyuri István nevét.

1860-ban halt meg Pali betyár, mostani sírhelyének környékén. Halálához is érdekes történet fűződik. Golyó nem fogta a testét — tartja róla a néphit —, hanem 7 éves sürge (sörnye) juharbokorról vágott, 7 évig nem használt pipaszárral lőték agyon. Abban az időben elől töltes puskával jártak a pandúrok és lövedékként használták ezt a kőkemény aszalódott juharfa-darabkát, melyből a környék lakói a pipa-

szárat is készítik. Pali betyár veszte volt, hogy betyártársainak elmesélte bűvös erejének titkát. Elmondta, hogy őt a golyó nem fogja, egyedül sörnyefatot sebezheti meg. Bandájának egyik tagja — Mészáros nevű — kivált a betyárok közül, pandúrnak állt be. Ez a pandúr lőtete aztán agyon Pali betyárt, amikor az erdőbe akart menekülni az üldözők elől.

Nemcsak az erre lakó szegény nép — akiken Pali betyár sokat segített — tulajdonított bűvös erőt neki, hanem az erdei cigányok is, kik különösképpen tisztelték és a későbbi időben minden évben sírjándál rendezték meg a cigánytalálkozót. Egy ilyen találkozó alkalmával fogták el a pandúrok a cigányok betyártandáját, csak a banda fejének, Zunkának sikerült elmenekülnie.

Közel száz éve, hogy a sírt gondozzák a környék lakói, apáról fiúra száll a történet, mindszentek napján ezen a síron ég a legtöbb gyeritya.

Nemcsak Pali betyár történetéről nevezetes a Zselic erdőségének Kisdenai része, hanem a sírtól nem is

olyan messze levő Vásárosbéczi betyárokról is, Patkó Bandiról és társairól. A Patkó testvérek ebből a községből valók, betyárkodásuk alkalmával bebarangolták a megye majd egész területét. Patkó Bandi sírját jó messze szülőfalujától: Bábormegyben találhatjuk meg. Nevét a nőta is megörzi, amikor olyan szövegbe foglalta, hogy egy lovon látható hét patkó.

„Négyet visel ez a nemes állat,
Az ötödik magam vagyok nemde,
Kettő meg a csizmámra van
verve” ...

A történet érdekessége, hogy Patkó Bandi csak költött név, Tóth Pál volt a hivatalos neve. Ma már nem tudni, miért kapta a környéken a Patkó Bandi elnevezést.

A Zselic egy-egy vidéke számtalan kis történetet őriz a régi időből. Nagyon szükséges lenne, hogy a technika és egész népünk fejlődéséből erre a vidékre is jutna, és a betyár történetek mellett mai életünkben is minél többet mesélhessenek a turistáknak az itt élő somogyiak.

Bence József

Ifjúsági Természetjárás

Néhány hét csupán, és búcsút intünk az 1959-es esztendőnek. Továbbint a nyár — de emlékei, élményei frissen élnek még. Szívesen idézi mindenki — kivált képp pedig azok, akik az idén is útra keltek, hegyeket-völgyeket, falvakat-városokat jártak. A fényképalbumok is gyakran kerülnek elő. S ahogyan lapozgatjuk, valósággal élénk táruul az egész ország:

Természetjárók haladnak az ősi várromhoz vezető ösvényen, vörösnnyakendős úttörőket kalauzolnak egy óriás lizemben, mezei virágok pompáznak a felszabadulás emlékét őrző szobrokon, csónakok síklnak a Tiszán, Rábán, táborítzések gyúlnak mindenfelé.

1959 nyarán úttörőink dalálót volt hangoz egész országunk. Soha annyian nem táboroztak még nálunk, mint az elmúlt nyáron.

Az Úttörőszövetség Országos Elnöksége összegyűjtötte, értékelte az idei táborok nagy eredményeit, gazdag tapasztalatait és tanulságait.

Íme a mérleg: 2400 táborot vertek fel csapataink az ország különböző vidékein.

A közismert helyeken kívül, az idén sátor-táborok álltak már a Bakonyban, a Tisza mentén, a Zempléni hegyekben is. Örvendetesen nőtt az országjáró-mozgalom a falusi, tanya csapatoknál. A nyírlugosiak tavaly Szarvaskőn voltak, az idén Tolcsván jártak. A baglyasaljai úttörők 1958 nyarán Galyatetőre mentek, most Keszthelyen táboroznak, jövőre a Bükkbe készülnek. A csongrádiak kenuval eveztek fel egészen Sárospatakig, a váciak pedig ismét megtették a „Nagy Köröt”, több mint ezer kilométert hajóztak a Dunán, Sión, Balatonon, Zalán és a Rábán.

Vándortáborainkkal is joggal büszkélkedhetünk. Komáromban kerékpárutat rendeztek „Ismerd meg megyédet!” jelzővel. Az angyalföldi úttörők 30 bakonyi falut érintettek vándortúrájukon, a XIX. kerületiek pedig kerékpárral tették meg a Budapest—Eger—Miskolc útvonalat.

Önmagukban is sokat mondanak az alábbi számok: 167 tábor volt a Bükkben, 98 a Mátrában, 400 a Balaton partján. 10 millió forintot is meghaladta a táborokra fordított összeg és úttörőink 230 ezer kilométert tettek meg vonaton, autóbuzsón, kerékpárral és gyalog.

A legnagyobb eredményeket azonban mégiscsak a nevelőmunka hozta táborainkba. Úttörővezetőink, kisaszrajzezőtőink irányításával megismerkedtek a gyerekek a vidék nevezetességeivel, régi emlékeivel, munkásmozgalmi hagyományával. Távoli hegyeket másztak, festői völgyeket jártak, népi hagyományokat kutattak.

A táborban az úttörőélet törvénye szerint éltek a gyerekek. Dolgoztak a közösségért, segítettek a közeli természetövékezetben, táborítzések rendeztek a falu lakóival. Megannyi élmény, jó játékok sorozata, a táborépités felejthetetlen öröme tette emlékeztetéssé a tábori életet. Nagy számmal érkezett hír arról is, hogy úttörőink forrásokat építettek vagy javítottak és rendbehozták a turista-jelzéseket.

A egyszerű eredményekért mindenekelőtt az úttörőcsapatok vezetőinek jár az elismerés, a köszönet. Munkájukat azért tudták sikerre vinni, mert mellettük állt úgyszólván egész társadalmunk. Munkásörök, veteránok, szülők, kisaszrajzezők segítettek táborainkat. Ebből a sorból azonban nem maradhatnak ki a turisták, lelkes természetjárók, és az erdészek sem. Mindenütt nagy örömmel fogadták úttörőink hasznos tanácsait.

Csapataink már az 1960. évi úttörőtáborok előkészítésén dolgoznak. Reméljük, hogy a most kapott segítséggel is számolhatunk. A mérleg nyereségi oldala akkor bizonyosan az ideinél is magasabbra nő majd.

Rakó József,
az Úttörőszövetség munkatársa

Úttörők az NDK-ban

A monori járás úttörői a lipcei 50. Grundschule „Erich Mühsam” pionírcsapatának meghívására 32 tagú csoporttal látogatást tettek a Német Demokratikus Köztársaságban. Már az utazás során gyönyörű tájakat ismertek meg a magyar pajtások, Lipcse megtekintése ezernyi emlékével rengeteg ismeretet nyújtott munkásmozgalmi és történelmi anyagukhoz. A kint töltött idő legnagyobb részét a Kurort Oybinben levő „Rudi Arndt” nevét viselő nemzetközi sátor-táborban töltötték. A német pionírok vendégszeretete minden váraozást felülmúlt. A pajtások fogadására 40 pionír adta meg a jelt. Táborunkat nemzeti színeinkkel dekorálták és minden lehető megtettek, hogy a magyar pajtások jól érezzék magukat.

A műemlékek és nevezetes helyek meglátogatásán kívül sok túrát is tettek a pajtások a környező hegyekre. A 769 m magas Hochwald csúcsáról ragyogó körképben gyönyörködhettek. A Schafenstein meredek sziklafala, a Papagei auf dem Töpfer alakszikliá mindmegannyi sokáig emlékeztető élményt nyújtottak.

Élményekben gazdagodva, sok szeretettel gondolva a német pajtásokra, tértek vissza a monori úttörők, de mégiscsak az utolsó kép rögződött meg legjobban az ifjú szívekben, mikor több mint kétheti távollét után ismét magyar szót hallottak és magyar tájakon vitte őket a vonat.

P. S.

A Nagyszénáson

A Budapesti Természetbarát Szövetség Ifjúsági Bizottsága a Tanácsköztársaság emlékeztetőre jelbényszerző csillagtúrárt szervezett Nagyszénásra. A csillagtúrával egy időben a XI. ker. KISZ Ifjúsági Sportbizottsága III. osztályú természetjáró tájékoztatói versenyt rendezett.

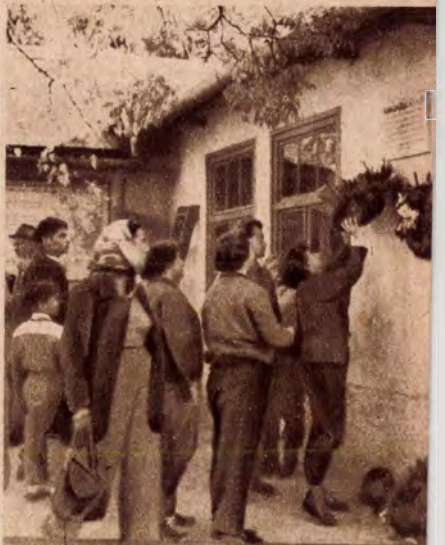
Mindkét rendezvényen a budapesti turistafiatalok ezreinek kellett volna megjelenni. Mi volt ezzel szemben a helyzet? A csillagtúrán alig voltak pár százan. Mi ennek az oka? Megkérdeztük a jelenlevők egy részét és megtudtuk, hogy alig, vagy csak véletlenül tudtak a rendezvényről. Első hiba tehát a nem megfelelő szervezés volt. Későn mentek ki a meghívók. És nem utolsósorban: az egyesületek és ligák még nem szervezték meg az ifjúsági csoportjait!

Akik a versenyen és a találkozózn részt vettek, azok jól érezték magukat. Jól szervezett, tanulságos, gyakorló jellegű volt. A feladatok mégsem voltak túl könnyűek, így a résztvevőkben a küzdelem érzése is megvolt. Igazán kár, hogy a díjkiosztás olyan későig húzódtott és addigra már sokan szétszéledtek a találkozó közönségéből.

A megjelent fiatalok részvétele azt bizonyítja, hogy igénylik az ifjúsági túrákat. Hiszen a fiatalok érdeklődési köre részben más, mint az öregeké. Igenis, szükség van ifjúsági rendezvényekre, de az szervezett legyen. Az idősebb sporttársak vállaljanak ifjúsági túravezetést, s neveljenek ki új gárdát, az ifjúmunkás turisták gárdáját. Már elértek, hogy a diákok negyven százaléka túrázik, de a munkásfiatalok csak elvétve járnak a természetet. Ezeket kell most az ifjúsági csoportoknak megszervezni és kivinni a természetbe.

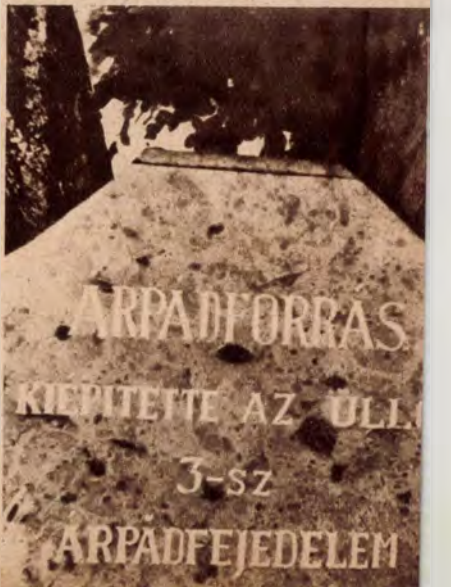

Görlitzben, a tornyok városában
(Mészáros I. felv.)

Diáklányok koszorút helyeznek az emléktáblára
(Sándor Gy. felv.)

Úttörők alkotó munkája
(Rakó J. felv.)

A SOPRONI HEGYEKBEN

Betyárok a Bakonyban

„Az úttörő szereti és védi a természetet.” Ennek az úttörőpontnak a jegyében kezdődött a túra, amit a sopronbánfalvai úttörők 3911. sz. Kossuth Lajos természetjáró úttörőcsapat rendezett a soproni hegyekben.

Borult időben, szemer-kelő esőben indultunk, de az úttörőkedvet nem töri meg az égbolt siránkozása. Egy leány és egy fiú órs halad a kijelölt, de az úttörők számára még ismeretlen cél felé. Az útvonal különböző pontjain jelek, levelek, titkos írással írt utasítások rejtőznek. Ezek megtalálása és megfejtése után tudjuk meg a további útirányt. Deákkút, Riciágyi út, Fáberrét a különböző álmások s észre sem vesszük az út hosszát és nehézségeit, úgy elmerülünk a jelek, no meg a természet szépségeinek megfigyelésébe, mert Sümegi Jóska bácsinak, a csapatvezetőnek arra is gondja van, hogy a túra közben a természet szépségeinek megfigyelésére is rányissa a szemeket. A Fáberrét előtt egy fa odvába rejtett levél utasítására ketté válik a fiú és leány órs útja, hogy a következő parancs szerint a Fáberréten számbaború során csapjanak össze.

A leányok elhagyják a zászlót s harcuk sorsa ezzel eldőlt. A rét a fiúké s megyünk tovább. Hutweide, majd a Tacsí-árok következik s itt a Természetbarát forrás mellett hosszabb pihenő és ebédkezés következik. A leányok most remekelni akarnak, de a sors — meg a tudás — megint a fiúknak kedvez, az ő ebédjük jobb és ízletesebb.

Ebéd után tökéletes rendezés, a nyomok eltüntetése, majd a parancs szerint virágszedés következik, a csokrok két sopronbánfalvai 19-es veterán asztalára kerülnek, akiket túrájuk végén meglátogatnak a kegyeletörző úttörők. Ez a veteránlátogatás már szinte hagyományos, mindig kérdeznek, de el is mesélik kalandjaikat a sopronbánfalvai természetjáró úttörők.

Gyuris Gyula

„Hajnalodik, reggel van már hat óra.

Vig úttörők indulnak a táborba” harsogott a vidám úttörődal a Veszprémi I. sz. Ált. Fiúiskola természetjáró tanulóinak az ajkáról. Kirándulni mentek a Bakonyba. Olaszfalu-Eplény térségébe.

Közösen tették meg az utat Olaszfalu felé elkanyarodva a Malomréti-völgy elejéig. Itt térképet és utasítást kaptak, hogy Savanyú Jóska betyárjaikat megjelölt hidakat, romokat, utakat és nyiladékokat megkeressék.

Az út sűrű erdőn, vadvirágos réten, hegyen és völgyön át vezetett. A szegény „betyárokat” a második híd után figyelmeztető tábla térítette le a színpompás Malomréti-völgyben csobogó patak partjáról. „Egy vadászháznál pandúrok leselkednek a betyárookra. Ha nem akarsz a nemes vármegye börtönébe kerülni, ne menj a völgyben tovább!

A kis betyárok összenéztek. Bár még nem láttak pandurt, mégsem akarnak velük találkozni. Kénytelenek egy meredek nyiladékon fölkapaszkodni. A nyiladékkeresztezésnél váratlanul az igazgató bácsira bukkantak. A leszedett cédulákat bemutatva igazolták, hogy a kifizőtt tereptárgyakat megtalálták.

Az üldözött szegénylegények az erdőben kanyargó úton folytatják az elrejtett cédulák keresését. Most a favágók írása figyelmezteti őket az újabb pandúrveszélyről.

A hat-hat főből álló betyár csapat elszántan átvág az erdő sűrű bokrain. Rátalál egy nyiladékra, de tovább tört az őszi erdő színes bokrai között, hogy a kijelölt második nyiladékot is elérje. Közben tájolóval és térképen ellenőrzik, hogy helyes irányban haladnak-e.

Sikerült a jobbra-balra leselkedő pandúrokat kikerülni. A nyiladékon verejtékezve kapaszkodnak föl az 523-as magassági pontra, hogy a célban Savanyú Jósokánál jelentkezzenek, és a feladat megoldásáról boldogan beszámoljanak.

Innen az Ámos-hegy tetejéről büszkén tekintenek szét a környéken. A megéhezett betyárok a tűznél pirított kenyérral és szalonnával csillapítják éhségüket. Az ivóvíz is hamar elfogy, és a szomjúságot csak a fanyar som enyhíti.

Az esti vonatban az úttörő-ének és népdalok mellett felcsendül a felidézett betyárhősről is a nóta: „A Savanyú tizenhat szél gatyája Elakadt a cserfa-bokor ágába. Cserfa-bokor ereszd el a gatyámat!...

Sziklasi Rudolf

Rejtett levél a fa odvában. Figyelmeztetést és utasítást tartalmaz a további úthoz.

Első pihenő a Deákkútnál

Kottából készül az ebéd, — de a fiúk is így csinálják

(Gyuris Gy. felv.)

A HEGYMÁSZÓ EDZÉSE

Bátorság, merészség, szédülésmentesség, jó fizikum, ép szív még nem képesítenek hegymászásra. Ezek csak az alapkövetelmények. A munkabírást, kitartást, technikát, meg nem törő akaraterőt, önuralmat, sőt bajtársiasságot és az önfeláldozást is meg kell tanulni, s ugyanígy, mint az izomzatot, edzeni kell. Magashegyi edzés magashegyek nélkül természetesen igen nehéz. Mégis meg kell találnunk a módját, mert a modern túrák nehézségei olyan követelményeket támasztanak a hegymászóval szemben, amit csak rendszeres edzéssel lehet elsajátítani. Es az, aki edzi magát, sokkal könnyebben becsülheti meg saját képességeit és erejét.

Hosszú tapasztalat alapján a kar, láb és az általános izomzat fejlesztésére a következő gyakorlatot tartom igen jónak és eredményesnek.

1. Guggolás zárt lábbal. Rugozva. Súlypont jól hátul legyen.

2) Ugyanez egylábon. Felváltva jobb és bal lábbal. A másik láb vízszintes kinyújtva.

3. Teljesen szétterpesztett lábbal guggolva rugózni, majd járni, előre és hátra.

4. Lábujjhegyről, lábujjhegygel lassan fellépünk egy székre, majd ugyanígy vissza le. Mindkét lábbal felváltva. Fontos, hogy ne lendülettel végezzük a gyakorlatot, hanem lassan felhúzódnak.

5. Kissé behajlított térddel, egész talpon állva, kezeket előrenyújtva hajoljunk hátra, amennyire csak tudunk.

6. Feküdjünk hanyatt a padlóra. Karjainkat nyújtjuk előre s csípőben hajolva emeljük fel törzsünket és kinyújtott lábainkat is addig, míg kezünk érinti lábujjainkat. Vigyázzunk arra, hogy sem a lábunk, sem törzsünk ne törjön be. Homorítsunk!

7. Ülünk le a szekrény elé s lábfejeinket dugjuk alá. Kezeinket emeljük fejkünk fölé s lassan feküdjünk hanyatt, majd ugyanígy húzzuk magunkat fel.

8. Haronkfevből, kihomorítva, oly magasra emelkedünk fel, amennyire csak tudunk.

9. Hanyatt fekvé karjainkat szétárjuk és kinyújtott lábainkat igen lassan felemeljük. Felváltva zárt és terpesztett, de mindig nyújtott lábbal.

10. Terpeszállásban nyitott tenyereink közé két, vagy három nagyobb könyvet szorítunk. Ezeket fejkünk fölé emelve nagy lendülettel térdeink között minél hátrább visszük. Innen egész lassan emeljük újból a fejkünk fölé.

11. Az ajtó borítása 2—3 cm-re szokott a faltól elállani. Kis ugrással ujjaink hegyével elérjük a felső léctet. Ezen lassan felhúzódnak,

ahányszor csak tudunk. A gyakorlat továbbfejlesztése, ha nyújtott lábainkat függeszkeedés közben vízszintes helyzetbe emeljük.

12. Ugyanúgy, mint az előbbi gyakorlat, de ujjainkkal hátrafelé fogunk. E két gyakorlatnak igen sok hasznát vettem a hegyekben.

A gyakorlatokat lehetőleg napon-ta végezzük s ha már igen sokszor tudunk egy-egy gyakorlatot elvégezni, mindennap mást hagyunk ki, hogy az egész 10—15 percnél tovább ne tartson.

Minden hegymászó felszereléséhez tartozzon egy durva fűrdőkefe. Energiikus, hosszú mozdulatokkal dörzsöljük vele testünk minden részét fűrdés közben. Szokjuk meg használatát hihetetlenül, jó szolgálatot tesz.

Terepen való munkánk legyen kemény edzés. Lehetőleg szombat este induljunk. Így a zsákunk is nehezebb lesz s a szabadban való hálást is megszokjuk. Korán keljünk s legalább 4—5 órát másszunk megszakítás nélkül. Ne problémákat oldjunk meg, hanem zsákkal könnyebb utakat járjunk, akár többször is ugyanazt. Az időt rabló technikai gyakorlatokat hagyjuk délutánra. A korszerű sziklamászás téli edzést is megkövetel, a tornatermi edzésen és síelésen kívül terepen is. Könnyű mászást nyújtó hosszabb utakat kell kikeresni s ezeket télen is zsákkal kell bejárni. Gondolok itt pl. olyanokra, mint a Kétágúhegy alatti legelőkről a barlangig vezető, valamikor pirossal jelzett mászóút, mely kb. háromnegyed óras folytatólagos mászást tesz lehetővé.

Legnehezebb a hágóvas és jégcsákány használatának begyakorlása. Rövid és hőszegény teleink erre kevés lehetőséget nyújtanak. Fel kell áldoznunk egy-két síelési lehetőséget s fel kell keresnünk hóval, jéggel telí szurdokot, ahol ezt gyakorolhatjuk. Itt jegyzem meg, a lépcsővágáshoz szükséges izomzatot a legjobban a fafűrészeléssel és favágással fejleszthetjük. Ne mulasztunk el egyetlen alkalmat sem, ha erre lehetőségünk adódik.

Sítúrara vigyük el hágóvasainkat és ha eljegesedett lejtőt találunk, használjuk fel ezt gyakorlásra. Aki nek módja van rá, csináltasson gyakorló hágóvasat, mellyel nyáron is járhat meredek, gyepes lejtőkön.

Nem tudok elképzelni sportot, amely a testet és szellemet tökéletesebbé tudná formálni, mint ezt a hegymászás teszi. Gondos megfontolás — robbanásgyors cselekvés, megtörhetetlen szívós harcikévd — a kellő pillanatban való ésszerű visszavonulás, acélos akarat — lemondás és szerénység: ezt mind a hegyektől tanuljuk. A másokért végsőig menő önfeláldozás, amit mi legelőször tanulunk meg, az új szocialista embernek is legszebb erénye, s mi ennek a szebb jövő felé tartó seregnek első soraiban akarunk harcolni és építeni.

Bucsek Henrik

NAGYÍTÁSRÓL

Előző számaink egyikében a pozitív képkesztés legegyszerűbb fajtájáról, a kontakt másolásról írtunk. A nagyítás abban különbözik ettől, hogy lencserendszerrel lktatunk a negatív és a papír közé, s így a negatív képét, sokszorosán felnagyítva vetítjük, majd rögzítjük. A nagyítás előnye elsősorban az, hogy a kép nagyobb, így élvezhetőbb, emellett szinte újra komponálhatjuk eredeti felvételünket, elhagyva a nem lényeges képrészeket. Igen nagy előnye még, hogy fizikai és vegyi beavatkozásra nyílt alkalmunk, melyek segítségével nagyító-papírunk hiányos tónusvisszaadási problémáján igyekezzünk segíteni

A jó nagyítás első feltétele a jó negatív. A helyesen exponált, kiegyenlítő hízással hívott korszerű negatív árnyalatgazdagsága mindig nagyobb, mint amennyit nagyítópapírjaink rögzíteni tudnak. Követelményünk viszont az — különleges jellegű képektől eltérően —, hogy nagyításunk papírfehértől a mélyfeketelig minél gazdagabb tónuskálát tartalmazzon.

Normál hívót feltételezve, a papírfokozat helyes megválasztása legelső feladatunk. Lány negatívhoz — kemény, normálhoz — normál, kemény negatívhoz lány papírt kell alkalmaznunk. Kellően lányabb papír tömpítja a kép brilianciáját, s csak sötétszürke tónus váltja a világosszürkét azon. A kelletlenül kontrasztosabb papíron a csücsfények és mélyárnyékok válnak részlet nélkül foltokká. Egyes fokozatok közötti átmeneteket különleges, egyénileg kikísérletezett és közkincsé vált „fogásokkal” állíthatunk elő.

A papír fokozatát tág határok között változtathatjuk, lágyíthatjuk elővilágítás segítségével. Ezzel az eljárással kemény papírból normál, lány, sőt extralány fokozatot nyerhetünk, melynek lényege az, hogy egy fokozattal keményebb papírt választunk nagyításhoz, mint amilyent negatívunk megkívánna! Ezt a papírt exponálás előtt, vagy után, külön, teljes terjedelmében gyenge fehér fényvel megvilágítjuk. A megvilágítás leblendezett nagyítógéppel is történhet, annak objektíve elé matt üveget téve, hogy ezzel a fény egyöntetűségét elősegítsük. A megvilágítás időtartama függ a fény erejétől, amit próbacsíkon ajánlatos kikísérletezni. A csíkot lépcsőzetesen 8—6—4—2 másodperccel megvilágítva előhívjuk. Amennyiben az eredeti papír keményfokozott volt és a 8"-es sáv leheletszerűen tér el a papír alapszínétől, a 6"-es sáv lány, a 4"-es sáv pedig normál fokozatot jelent. E két utóbbitól még fátályt sem észlelünk. Az elővilágítás után a nagyítás menete ugyanaz, mint rendes körülmények között.

Ennek másik változata a részleges utánvilágítás vagy visszatartás, melyet akkor alkalmazunk, ha felvételünkön egy-egy kisebb terjedelmű túl fehér vagy túl fekete folt van. Ebben az esetben papírfokozat váltása nem tanácsos, mert azt a kép többi része sínyli meg. Ilyenkor kartonba vágott lyukkal, vagy drótszálla fűzött keménypapír-koronggal nyúlunk a folt fölé és rezgésszerű moztatással túlvilágítjuk a kritikus részt, illetve a ráeső fényt visszatartjuk.

Ez a két eljárás kellő gyakorlat megszerzése után igen népszerű fejlett fotósok körében. Az eredményhez vezető kísérleteket azonban célszerű elvégezni még mielőtt alkalmazására szükség lenne, mert begyakorlásukhoz türelem kell.

Beller Iván—Brett Pál

Nemzetközi H * I * R * E * K

Kurdisztánról, erről a Törökország, Szíria, Irak és Irán földjével határos úttalan hegyvidékről és szabadságszerető, hacias néperől közöl felvételeket az „Atlantis”. Kurdisztán területének körülbelül a fele ma Törökországhoz tartozik. Északon az örmény Taurusz és az 1718 m magas Van-tó tartozik hozzá az ősrégi citadellával és az ún. Szemirámisz-kastéllyal. Az ékírástos feliratok 3000 éves kultúráról beszélnek, erről a hajdani Van városának romjai is tanúskodnak. Ma a néhány laposfedelű házacskából álló Hakkari falu az utolsó település török területen Irán és Irak határán, ahol vége szakad a kelet felé vezető útnak. A nomád életet folytató kurd törzsek sátrakban laknak, savanyú birkatejjel, hússal és kovásztalan kenyérral táplálkoznak (lásd képünket). Törökország és Irak határán hófedte négyezresek emelkednek. Ezek a vidékek csak néhány, elég veszélyes hegyi ösvényen járhatók.

A nomád törzsek sátrait a kurd asszonyok szövök kecskeszörből, de nem kevesebb gondot fordítanak a szépségápolásra, Európából származó borostyán-láncokkal, gyöngyökkel és török aranyérmékből álló nyakfűzékkel ékesítik magukat. A boldogsáért és szerelmi vágyaik teljesüléseért eső imaszövegeket is arany szelencében őrzik. Haladó szellemű kurd vezető személyiségek energikus küzdelmet folytatnak a közkutatás kifejléséért és a nők emancipációjáért.

Román turisták társas kirándulásra készülnek a Kínai Népköztársaságba. Az ONT-Carpati által hirdett utazást 17 napra tervezik, amely idő alatt a részvevők útközben Moszkvát tekintik meg és innen TU-104-es repülőgépen folytatják az utat, hogy Pekinget, Sanghajt, Kantont és több más várost látogassanak meg. A kínai utazáson kívül az ONT-Carpati a jövő évben hetenkint fog háromnapos kirándulásokat vezetni Magyarországra és Bulgáriába is.

A kilenc tagú svájci Karakorum-expedíció, a 7260 m magas Dasztagiszar megmászását tervezte, de kénytelen volt feladni a küzdelmet, miután az ismételt megmászási kísérleteket a rossz időjárás mindannyiszor megalakályozta. Utoljára 6900 m magasságig jutottak el, ahol negyedik táborukat létesítették, de ezután már minden további kísérletről kellett mondaniuk.

A Himalája-expedíciók történetében a legtragikusabb eseményről ad hírt a Reuter-ügynökség Katmanduból október 17-ről keltezett jelentése: Nepál külügyminisztériuma

október 16-án közli, hogy Claude Kogan, a női Himalája-expedíció vezetője és Mlle Claudine van der Straeten, az expedíció egyetlen belga nőtagja, valamint két serpa (teherhordó hegyi vezetők) a Cho Oyu megmászása közben halálukat lelték a viharban.

A Daily Mail már előző napon jelentette, hogy az expedíciótól az egyik serpa visszaérkezett egy nepáli alpesi állomásra és nyugtalanító híreket hozott a két nő sorsa felől. Ez a hírnök október 11-én hagyta el a tábort. Szerinte a lavina eltemetett két serpát, egy harmadiknak sikerült késével utat vágni magának a keményre fagyott hótömeg alól, ezt most lefagyott újjakkal szállítják le Namche-Bazar faluba. Minthogy a Nangpa hágót szabaddá tették a lezúdult hótömegetől, remélni lehetett, hogy a többiek sorsáról kedvezőbb hírek fognak érkezni.

A hóviharok ellenben még szakadatlanul dühöngtek a Cho Oyu csúcán, amelyre az expedíció útban volt. A két fiatal nő, akikről a lap zártáig nem jött hír, maga Mme Claude Kogan és Mlle Claudine van der Straeten, elérték a negyedik tábort 7456 m magasságban és az utolsó szakasz megmászására készülődtek. Küzdelmüket tehát már diadal koronázta, amikor a katasztrófa történt.

A Karakorum 7700 m magas Kanjucsár-csúcsát sikerrel mászta meg a Guido Monzini által szervezett nyolc tagú olasz expedíció. A végső szakaszon a csúcra egyedül Camille Pellissier jutott föl, mert kötél társát a csúcs közelében roszszullét fogta el.

Balszerencsé üldözte Moravec mérnök ezévi osztrák Himalája-expedícióját, jelenti a „Volksstimme”. A 8172 m magas Dauladzsiri, amely rászolgált a „Kegyetlen hegy” névre, mint annak idején köztük, Heinrich Roiss kiváló bécsi alpinista életét követelte áldozatul. A hallatlan nehézségekkel járó, drámai eseményekben gazdag expedícióról Moravec mérnök október 23-án a bécsi Stadthalleban vetített-képes előadást tartott. Szerinte az expedícióból Karl Preih és a serpák vezetője. Pazang Dava Lama 7800 m magasra jutottak és már csak 372 m választotta el őket a csúcstól az utolsó gerincen, amely alpinista szempontból nem nyújtott volna nehézséget, ha a monszunszelek nem érkeztek volna még óránként 100–160 km sebességű viharokkal és hóförgeteggel. Az expedíció legfontosabb eredménye, hogy egy új útvonalat puhítottak ki, amely valószínűleg a legkedvezőbb, amelyen a Dauladzsiri csúcsa egyáltalán elérhető lehet.

Egy fiatal bécsi nőnek vigyázatlansága a Raxon, életébe került.

Traudli Fischer 22 éves asszony egy 21 éves katonatiszt társaságában mászta meg a hegyet és a meredek Blechmauerkanten akart kötélben leereszkedni. A kötelet egy fenyő törzse köré csavarta, anélkül, hogy annak szilárd tartásáról meggyőződött volna. A fa gyökerestől kifordult a talajból és az asszony a mélységbe zuhant. Természetbarátok, akik az eset szemtanúi voltak, segítségére siettek, Fischerné azonban kórházba szállítás közben meghalt. Közben a segédkezők az asszony mentésével foglalkoztak, a falból segélykiáltásokat hallottak: a fiatal katona, társnője lezuhanása után, magára maradt kötél nélkül a falon. Őt bécsi turista sietett segítségére és ezeknek sikerült őt biztonságba helyezni. A két fiatal nyilvánvalóan nem bírt alpesi képzettséggel.

Koszorúzás a Pilisnyeregben

Immár hagyománnyá vált, hogy a pilisnyergí szovjet hősi emlékműnél tisztelegnek a magyar természetjárók a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulóján. A Magyar Természetbarát Szövetség, több egyesület, liga és szakosztály helyezte el, a tisztelet és megemlékezés koszorúját az emlékműnél. Sok magános turista is egy-egy virágcsokrot helyezett el a szocialista forradalom ünnepén. Egész nap kisebb-nagyobb csoportok keresték fel a Pilisnyeret.

A Forradalom évfordulója alkalmából több egyesület és osztály emléktúrát és versenyeket rendezett az ország számos részén és a fővárosban. Az ünnepi túrák fejezték ki a magyar természetbarátok tiszteletét a felszabadító szovjet hősök iránt, akik lehetővé tették, hogy szabadon járhatjuk hazánk gyönyörű tájait.

VERSENYHÍREK

Befejeződtek a természetjáró tájékoztatói országos és területi bajnokságok. Eredmények:

Országos csapatbajnokság:

1. MAFC	91 hely. pont
2. Bp. Spartakusz	119 " "
3. Bp. Pedagógus	135 " "
4. Újpesti Spartakusz	138 " "
5. UVATERV	145 " "
6. Helyiipar Csat.	155 " "
7. Ganz-MÁVAG	162 " "
8. V. Meteor	171 " "
9. Danuvia	183 " "
10. BVSC	189 " "
11. Misk. Vasutas	202 " "
12. Pécsi VSK	274 " "

Kelet-magyarországi CSB:

1. Egri Spartakusz	42 hely. pont
2. Salgótarjáni KSE	53 " "
3. Szegedi VSK	81 " "
4. Egri Vasas SK	85 " "
5. Debreceni VSK	89 " "
6. Váci VSK	96 " "
7. Ózdi Kohász SK	124 " "
8. Diósgyőri VTK	126 " "

Dunántúli CSB:

1. Mosonmagyaróvári TE	7 helyp.
2. Veszprémi Haladás	12 " "
3. Oroszlányi Bányász	17 " "

Országos egyéni bajnokság:

1. Schönviszky György (Bp. Spart.)	4 hely. pont
2. Skerletz Iván (BMSC)	9 " "

3. Horváth Loránd (MAFC)	12 " "
4. Dávid László (MAFC)	13 " "
5. Rosta János (UVATERV)	13 " "
6. Mozes Ferenc (Tipográfia)	13 " "
7. Fehér Miklós (Mátra Klub)	13 " "

Országos Ifjúsági CSB:

1. MÁVAG	7 hely. pont
2. Bp. Pedagógus	17 " "
3. BVSC	18 " "
4. MÜM 26, 5. Bp. Spartakusz 28, 6. Szegedi MÁV 33, 7. Autóbuszüzem 36, 8. DVTK 44, 9. Salgótarján gimn. 44, 10. MÜM 9.46, 11. Szegedi Erd 46, 12. Szegedi Közg. 55, 13. MÜM 202. 58, 14. Ózdi VM 59, 15. Békéscsaba 73 helyezési pont.	

A budapesti 1959. évi természetjáró csapatbajnokságok:

I. osztály

1. BMSC	58 hely. pont
2. BEAC	75 " "
3. MÜM 26.	92 " "
4. Állami Áruházak	93 " "
5. Vasas Csepel	99 " "
6. Tipográfia	113 " "
7. Vasas Dinamó	155,5 " "
8. Kőb. Törekvés	165 " "
9. Autóbusz fõm.	166 " "
10. Rákospalotai Testvériség	170 " "
11. Közalkalmazott Liga	173 " "
12. Száll. ber. gyára	185 " "
13. Vasas Izzó	190 " "

14. FORSz	223 " "
15. TÁKI	230 " "

II. osztály:

1. M. M. G.	27 hely. pont
2. Helyiipari Liga	37 " "
3. Siketek	43 " "
4. Gamma	48 " "
5. Közlekedési Liga	48 " "
6. Kismotor	63 " "
7. Postás	68 " "
8. Orion	69 " "
9. Hajtóműgyár	69 " "
10. Elektronikus	82 " "

Nők:

1. Bp. Pedagógus	9 hely. pont
2. Bp. V. Meteor	18 " "
3. UVATERV	29 " "
4. Tipográfia	30 " "
5. Vasas MÁVAG	35 " "
6. Vasas Izzó	38 " "
7. V. Szállber.	41 " "
8. BVSC	45 " "
9. Vasas Dinamó	54 " "
10. Bp. Spartakusz	57 " "
11. Vasas Csepel	59 " "
12. Törekvés	69 " "
13. Autóbusz fõm.	74 " "

Budapesti ifjúsági

1. Bp. Spartakusz	28 hely. pont
2. Autóbusz fõmühely	31 " "
3. Bp. Pedagógus	37 " "
4. MÁVAG	37 " "
5. BVSC	39 " "
6. UVATERV	53 " "
7. MOM	55 " "
8. MÜM 26.	56 " "
9. V. Meteor	66 " "
10. BMSC	68 " "
11. Tipográfia	80 " "
12. KaTE	81 " "

**Ősszel, télen a hegyekben!
Töltse a hétvégét turistaházakban!**

MELEG ÉTELEK
HŰSÍTŐ ITALOK
OLCSÓ ÁRAK

ÉRDEKLŐDÉS:
TURISTAHÁZAKAT KEZELŐ
VÁLLALAT, BUDAPEST, VI.,
LENIN KÖRÚT 55

Két éve, alig húsz főből alakult meg a Helyiipari Természetbarát Liga. A szervezkedés itt sem volt könnyű. Az első munka tehát az aktív hálózat kiépítése volt. Első értekezletünkön, Dobogókőn, megbeszéltük a szervezés és aktivizálás feladatait. Az értekezlet határozata alapján 1958 március—június között alapfokú térképolvasási és túravezetői tanfolyamon kezdtük meg az oktatást.

Ezután az évi program alapján a túrákat szerveztük. Minden második vasárnap szervezetten kivittük a turistákat a hegyekbe. A természetjárás népszerűsítésére a nem turistáknak négy IBUSZ különvonatot indítottunk Egerbe, Tihanyba, Tatára és Badacsonyra. Ezek a tömegkirándulások igen népszerűek voltak, és sok barátot szereztek a természetjárásnak.

Programjaink népszerűsítésére és tájékoztatásul negyedévenként „Tájékoztatót” adunk ki, mely a közérdekű közleményeken kívül tartalmazta az érdekesebb túrák leírását és a versenyhíreket is.

A versenymozgalom előmozdítása érdekében három forduló szakmai csapatbajnokságot és szakszervezeti emléktversenyt szerveztünk.

A sok munka meghozta az eredményt. A Liga I. Országos Találkozóján az elnöki beszámoló 22 pesti és 4 vidéki szakosztály működéséről tehetett jelentést. Ekkor a Liga már 1200 igazolt tagot mondhatott magáénak.

A túrákon készült fényképekből fotókiállítást rendeztünk, ami szintén jó alkalom volt arra, hogy népszerűsítsük sportágunkat.

Ez évben újult erővel kezdett a Liga fokozottabb feladatainak megoldásához. Februárban turistabállal kezdtük az évszót. Márciusban országos szakosztályvezetői találkozón értékeltük az elmúlt év munkáját és ennek alapján terveztük meg az új esztendő feladatait. Megszerveztük az „Ismerd meg várainkat” mozgalmat. Ez évben már öt IBUSZ vonatot indítottunk, de ezek már fokozottan természetjáró jelleggel bírtak.

Újabb tanfolyamokon már komolyabb képzést tudunk nyújtani aktívainknak. Túravezetői, sí- és versenyzői tanfolyamokon adtunk képzést. Az év végére a Liga 26 bronz és 6 ezüstjelvényes túravezetővel rendelkezik.

A II. Országos Találkozón a tatabányai Óregtónál már 27 pesti és 7 vidéki szakosztály képviselői jelentek meg. Tagjaink száma közel 1400.

Szépen fejlődő Ligánk eddigi munkája biztosíték arra, hogy a jövő év végére megkétszerezzük taglétszámunkat és szakmánk tömegsportjává fejlesszük a természetjárást.

M. B.

EGYESÜLETI *Élet*

A Somogy megyei Természetbarát Szövetség megállapodott a közép-somogyi Erdőgazdasággal a zselicségi túrákkal kapcsolatos kérdésekben. Mivel ez a terület vadászati rezervátum, szükségesnek mutatkozott a túrázások idejének rendezése. November 1 és február 20 között járható a terület, de az erdőgazdaság kéri az útvonal bejelentését, mert a vaddisznó vadászat miatt tájékozódni kíván a vadászterületen való mozgásról. (Részletes tájékoztatást a megyei szövetség ad: Kaposvár, Megyei Tanács címén).

Ötödik évfordulójukat ünneplik az Ybl-technikum természetjárói. Ebből az alkalomból nagyszerű kiállításban mutatták be működéslük történetét. Gazdag biológiai gyűjtemény és igen szép dekoratív kiállítási anyag fejezte ki azt a szeretetet, amivel a technikum ifjú természetjárói túráznak.

December elsejétől ismét a közönség rendelkezésére áll a Nagyhideghegyi turistaház.

Két szombathelyi Vasas természetjáró kapott NDK túrájuk alkalmából 100 kilométeres teljesítményüket kifejező bronz emlékérmét. Kovács János és felesége a 17 napos cseretúrán érték el szép teljesítményüket.

Emlékkünnepélyre gyűltek a Kínizsi barlangkutatók, hogy az égerszögi Szabadság-barlang felfedezésének 5. évfordulóját megüljék. Az ünnepségre meghívták a barlang feltárásában résztvevő szervek, valamint a minisztérium képviselőit. Vidám műsor után a látogatókat végigvezették a barlang legszebb szakaszain.

Országos aktív értekezleten vitatják meg az elmúlt év tapasztalatait és a jövő évi terveket a Közalkalmazott Természetbarát Egyesületben. A november végi értekezleten osztják ki az évi vár- és vízi jelvényeket.

Menedékkunyhót avattak az ajkai és somlóvásárhelyi pedagógus turisták, a somlóhegyi taposókút mellett. A nevezetes műemlék mellett épült kis kulcsosházban tizenkét férőhely áll rendelkezésre.

November 8-án avatta fel a PTE Bakonyi Osztálya az ödönforrási

kulcsosházat. Ebből az alkalomból megyei találkozóra gyűltek a Bakonyi Osztály turistái.

A nagyvillámi turistaházban rendezték meg a Textiles Természetjáró Liga évi közgyűlését. Dr. Bártaszéki Gyula számolt be az elmúlt év eredményeiről és vázolta a jövő évben egyesületi szervezés feladatait. Az ország számos vidékéről egybegyűlt textiles turisták új feladatokkal, új lendülettel indulnak fokozott tervek megvalósítására.

Sopronban egyre fejlődik a természetbarát mozgalom. Jelenleg a létszám 450—500 körül mozog. A létszámemelkedés következménye, hogy kevés a jól képzett túravezető. A soproni vasas természetbarátok az összes üzemi és iskolai szakosztály bevonásával vándordíjas versenyt szerveznek, melyre minden természetjáró nevezhet, a minősített versenyzőkön kívül. Így segítik a vasas természetbarátok a többi szakosztály munkáját.

Béke és barátság jegyében rendezte meg a Postás Táviró Sportkör természetjáró szakosztálya, fennállásának tízéves évfordulóját. Vidám bakancsos bálón ünnepeltek a zsfroshegyi turistaházban, majd jó hangulatban rendezték meg a jubileumi emléktúrát.

Dicséretet érdemel a József Attila Gimnázium két tanulója: Kertész László és Cserha István, mert a vandál kezek által összepiszkított kőhegyi Petőfi emlékművet megtisztították.

100 osztályban mintegy 7000 fő a Vasas Természetbarát Egyesület létszáma. Legnagyobb egyesületünk életét kifejezően mutatják az alábbi számok: 1959. év első felében 1532 túrát vezettek 17 524 résztvevővel, ugyanakkor 99 tömegesítő kirándulást is szerveztek, melynek közel 8000 résztvevője volt.

A Klement Gottwald Villamossági Gyár Vasas természetbarát osztálya versenyfelhívást intézett az egyesületi osztályaihoz a nagyirtáspusztai Vasas turistaház felépítése érdekében. Az osztály vállalta, hogy december 20-ig három helyiséget teljesen berendez és elkészít.

A Tipográfia TE a külföldi túráról előadás sorozatot rendez. A cél az, hogy ne csak a túrák résztvevői ismerjék meg a külföldi nevezetességeket, hanem azok is, akik nem tudtak a cseretúrákon részt venni.

„A harcban nem szabad megállni” KISZ daloskönyv. Az ifjúsági szervezet Országos Ifjúsági Sportbizottsága a neveléshez, kulturálódáshoz ad anyagot ebben a gyűjteményben. Himnuszok, forradalmi és békedalok, hazai és külföldi népdalok, énekes-táncos játékok nyújtanak segítséget a túrák pihenőin, táborozásokon a vidám együttléléshez.

Korlátolt példányszám! még rendelhető az Ifjúsági Lapkiadó Vállalatnál (Bp. Blaha Lujza tér 3. Csekkszám: 61704) Ára féléves kötésben 25, egészéves kötésben 28 Ft.

Halász Zoltán: Budapest felfedezése. Budapest és környékének barlangi, táji érdekességei, kulturális és műemléki szépségei. Ára 12 Ft. (Élet és Tudomány kiskönyvtára).

Hilmar Wulf: A szerencse kék pisztrángja: Dán író leírása egy kínai lány életéről. (Kossuth könyvkiadó).

Galabárdi Zoltán: Cigányút. A ma emberének, a máról szól a szerző második érdekes regénye. Ára 24 Ft. (Szépirodalmi kiadó).

Urbán Ernő: Földközélen. A ki tűnő író riportjai a magyar falu szocialista átalakulásáról. Ára 20,50 Ft. (Magvető könyvkiadó).

W. Burchett: Fel a Mekong folyón. Színes riport Kambodzsáról és Laoszról. Ára 24 Ft. (Kossuth kiadó).

Fekete Gyula: A kék sziget. Fantasztikus regény sok technikai, tudományos és társadalmi oktató tartalommal. Ára 22 Ft. (Móra Ferenc kiadó).

E. Kästner: Mikor én kislány voltam. A vidám családi történet, egyúttal a vilmoscsászári társadalom rajza. Ára 20 Ft. (Gondolat kiadó).

François Villon: A nagy Testamentum. A középkor nagy költőjének műve. Kétnyelvű. Ára 28,50 Ft. (Magvető kiadó).

Ottlik Géza: Iskola a határon. A Horthy-korszak kadétiskolájának s egyben társadalmának rajza. Ára 28 Ft. (Magvető kiadó).

Roger Peyrefitte: Szent Péter kulcsai. Regény, egyben történeti rajz a Vatikán életéből. Ára: 30 Ft. (Táncsics kiadó).

MEGYEI SZÖVETSÉGEK

A Pest megyei Természetbarát Szövetség október végén a Ságvári Turistaházban rendezte meg őszi évzáró találkozóját. A találkozón megvitatották az 1959. év tapasztalatait és a következő év tervéről beszéltek.

Toma Ferenc elnöki megnyitóját követően Zierer sporttárs elmondta, hogy 1959-ben négy egyesület kivételével, megye területén levő osztályok nem vesznek részt a szövetség munkájában. Kiemelte, hogy a megyei szövetség életében kiemelkedő munkát végeznek a MÜM 202. iparitanulmányozóinak fiataljai. Dicséretben nyilatkozott a váci Vasutas TE-ről, melynek 85 tagja közül 32-nek van állomásbírói vizsgája. Sok osztály és szakosztály önállósítja magát és nem képviselteti magát a megyei rendezvényeken, ilyen önálló életet él a megye területén levő pedagógusosztály is.

Ezután a versenybírói tanács működéséről számolt be Mayer sporttárs. Elmondta, hogy III. o. CSB-n kilenc, a II. o. CSB-n öt csapat indult. A megye osztályaiiban élénk a versenyélet, mégis részvevőhiány miatt nem tudták megrendezni az I. oszt. Mátyás Duna Kupa bajnokságot.

A továbbiakban ismertették az 1960. évi terveket, kiemelve a kéaderképzés fontosságát, mert ez nagyon elmaradt az elmúlt évben.

A hozzászólások során a megyei TST képviselője, Barna sporttárs kiemelte, hogy a versenyre költött összeg túl magas a túráköltségekkel szemben. Mikor a tömegesítés a legfontosabb szempont, akkor nem szabad a költségvetésben ilyen túlzott összeggel szerepelni a versenyés költségeinek. Felhívta a szövetség figyelmét, hogy a fiatalokkal való foglalkozásra több gondot fordítsanak, mert ez a kérdés is elhanyagolt a megyében.

Az értekezlet végén került sor a hagyományos Túra Kupa 1959. évi versenyének kiértékelésére és díjkiosztásra.

A találkozón résztvevők vidám szórakozással töltötték el a további időt és új lelkesedéssel indultak a jövő év feladatainak megoldására.

S. Gy.

A TURISTASZÁLLÁSOKRÓL kívánunk a lehető legteljesebb kiutatót összeállítani és közölni. Kérjük a szakosztályokat, olvasókat, hogy közöljék velünk a kulcsosházak s más (erdészeti munkásszállás, idegenforgalmi, tanácsi, diákszállás stb.) szálláslehetőségek címét, férőhely, szállásdíj adatait.

M. J. Záhony: Mi voltunk az elősők, akik felfigyeltünk tevékeny munkájukra s ismertettük módszereiket. Sajnos, nem áll módunkban, hogy egy szervezett rendszeresen foglalkozzunk. Hazánkban sok száz szakosztály működik s igyekszünk — a lehető legtöbb — munkájáról némi ismertetést adni. Leveleiket

FORRÁSOK A PILISBEN

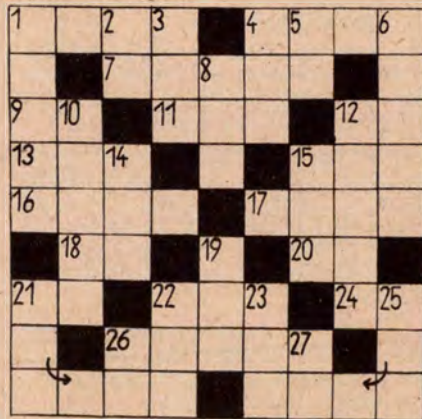
Beküldendő a vízszintes 1., 7., 26., és a függőleges 1., 6., 10., 12., 21., 25. december 31-ig.

Vízszintes: 4. Együttműködő. 9. Sajnálkozó szócska. 11. A labda a hálóba repült. 12. Fegyverrel teszi. 13. Szórakozóhely. 15. Nem lát. 16. Elektróda. 17. Rokona. 18. Állatok lakhelye. 20. Szd. 21. VS. 22. Nem nagy. 24. Kétes (!).

Függőleges: 2. Bosszúságot kifejező szócska. 3. Foggal feldarabol. 4. Nyom. 5. Kötőszó. 8. Összedőlt épület. 14. Helyhatározórag. 15. Űt. 19. Könnyeit hullatja. 22. A méhek otthona. 23. Esős időben keletkezik. 26. Helyhatározórag. 27. Allóvíz.

Készítette: Dely Károly

Szeptemberi FEJTÖRÖNK helyes megfejtése: Parád, Kisinóc, Ságvári, Vaskapu, Bánkúti. Könyvjutalmat kaptak: Vancsik Jánosné Hatvan, Prettenhoffer Gergely Győr, Zentai Gyula Budapest.

köszönjük, mert figyelemmel kísérhetjük fejlődésüket, alkalomadtán ismét helyet szorítunk az önk munkájának. Jó lenne, ha egyesületük híradójában adnának hangot magukról.

V. Z. Debrecen: Sajnos, a cikkben tárgyalt versenyek eredményeit velünk nem közölték. Jelen számunkhoz viszont igen sok országos érdekességű anyag gyűlt össze, így nem tudunk cikkének helyet szorítani.

F. M. Gyöngyös: A kért területről már régóta szeretnénk alapos ismertetést adni. Sajnos, több év óta csak ígéreteket kapunk a területet jól ismerő szakosztálytól, — cikk helyett.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Lapzártá minden hó végén.

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkesztő: Kunsági Viktor. Kiadásért felel a Sport- Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. emelet 316, telefon: 123-087. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj 1/4 évre 8,— Ft. Csekkszám: egyéni 61.251, közületi 61.066 (vagy átutalás az M. N. B. 47. sz. folyószámlára). Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-760) és a KULTÚRA külföldi képviselőlet.

59.9730 — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest,

KÖKÉNY

Helyes természet-megfigyelésre valóan azt zengi a népdal őszi strófája: Kék a kökény recece, ha megérik fekte.

Túránkon, szerte az országban mindenütt találkozhatunk ezzel az igénytelen, tővises cserjével: utak szélén, árokparton, kopárosokon, legelőkön, elhagyott helyeken, s száraz tölgyesek aljnövényeként. A korábban kékesen hamvas-deres 1—1,5 cm átmérőjű gömbölyded termékek, az előrehaladottabb őszi idejére hamvuktól megkopottan egészen megfeketednek. Ha korábban próbáltunk egyet-egyet megkóstolni gyümölcséből, hamar elment tőle a kedvünk, mert erősen fanyar leve összehúzta nyelvünket, később azonban, mikor már a dér „megcsipte”, s megpuhult, édeskés mellékíze elenyészte a megennyhült fanyarságát úgy, hogy a szerényebb igényeket már kielégíti.

A kökény (*Prunus spinosa* L.) nemcsak nálunk, de egész Európában, sőt még azon túl is gyakori cserje, a Földközi-tenger mellékétől Finnorszáig, Skóciától Perzsiáig honos.

Első tavaszi túráinkon nem sok figyelemre méltatjuk erősen elágazódó feketés-sötétzürke, tövises gallyú bokrait (legfeljebb akkor illetjük egy-két keresetlen jelzővel, ha beléakadunk, s megszaggatja kontósunket), — de március végén, április elején mindenkit elbájolnak a bokrok, mikor a még lombfakadás ideje előtt megjelenő apró fehér, mézédés illatú virágainak tömege ellepi őket. Egy fiatal túratársunk azt mondta egyszer róluk: olyanok, mintha a tündérlányok börtönöké volna rájuk fátylaikat...

A virító kökénybokrok nemcsak szépek, de hasznosak is. Lerázogatott szirmait összegyűjtik, megszárogatják, s gyógyszerként vértisztító-teának használják fel. Megaszalt gyümölcsét is értékesíti a gyógyszeripar, — frissen kipréselt, erjesztett levéből pedig zamatos ízű párlatot készítenek.

Minthogy rendszeren sok ágú, 2—3 m magas bokorra fejlődik, s kisebb (5—6 m magas) fát csak néha alkot, számottevő faanyagot nem szolgáltat, de ha kemény fájához hozzájuthat, szívesen felhasználja azt a faragó, szobrász, esztergályos egyaránt.

Papp József

FELHŐ ÉS KÖD

Milyen egyhangú volna az égbolt, ha időnként nem jelennének meg rajta felhők, de az is szomorú volna, ha állandóan felhők borítanák. A felhőkről a természetjáró embernek sokat kell tudnia, hiszen nemcsak gyönyörködtetnek, hanem a várható időjárásnak a legbiztosabb előhírnökei.

A levegőben mindig van több-kevesebb vízpára. A víz párolgás útján jut a levegőbe. A vízpára láthatatlan gáz halmazállapotú anyag. A levegőnek egyik alkotó eleme a vízpára, éppen úgy, mint a nitrogén vagy oxigén. Ha a vízpára erősen lehűl, akkor előbb-utóbb apró kis vízecskékké sűrűsödik. Ha nagy mennyiségű levegő egyszerre és erősen lehűl, akkor a benne levő láthatatlan vízpárából rengeteg apró kis vízecsképp keletkezik. Ezeknek a vízecsképeknek az óriási tömegét nevezzük felhőknek.

A felhők tehát nem vízpárából állanak, mint azt igen sokszor halljuk, hanem apró mikroszkopikus kicsinyiségű vízecsképp halmazából. Ha vízpárából állának, nem látnánk őket.

A felhőt alkotó cseppek bizony igen kicsinyek. 1 m³ levegőben jó néhány százmillió cseppecskét számíthatnánk meg. A felhők a fénynek útját állják, részben elnyelik őket, részben szétszórják, és ezért látjuk sötétebb tömegnek. A felhők messziről szinte szilárd testek benyomását keltik, a valóságban azonban nem így van. Igen finom szerkezetű anyag. Erősen gomolygó tömeg, amely állandóan változtatja alakját és nagyságát. Különösen egyes felhőkben hihetetlen örvénylés, szinte küzdelem folyik. Könnyen betejuthatunk a felhőbe és akkor egészen más kép fogad bennünket. Sötét, nyirkos a környeztet ott, olyan az, mintha ködben járnánk.

A köd és felhő ugyanaz a jelenség. Ha egy felhőt kívülről nézünk, azt mondjuk, hogy felhő, de ha benne vagyunk, azt, hogy köd. Hogy két külön szót használjunk erre, annak az a magyarázata, hogy valóban egészen mást látunk, ha benne vagyunk, mintha messziről nézzük. Mondhatjuk, hogy a köd is felhő, de alacsonyabban a talajon jár, de mondhatjuk azt is, hogy a felhő magasban úszó köd.

A felhőt alkotó vízecsképek súlya igen kicsi, és ezért a legkisebb légmozgás lebegve tartja őket. Ezért nem esnek le. A szelek szárnyán vándorolnak néha igen sokáig, míg újra el nem párolog-

nak, vagy megnöve, esővé vagy hókristállyá válna, le nem hullanak a földre.

Néhány szó a felhők méretéről. A széknyári időben keletkező kis fehér pamacsok, úgynevezett kumuluszok, kb. 1000 méteren keletkeznek, 40—50 méter alapterületűek és 20—40 méter magasak, térfogatuk néhány tízezer m³. Egy nyári zivatarfelhő mérete már óriási. Alapterülete esetleg 10 km², vastagsága 5—6 km, tehát térfogata 50—60 km³. Ennél még nagyobb a mérete a hatalmas kiterjedésű, országos esőt okozó vastag felhőknek. Alapterületük könnyen eléri a 100 000 négyzetkilométert, vastagságuk 2—3 km, térfogatuk több százezer köbkilométert tehet ki.

A felhőknek egyik vonzereje, hogy szinte kimeríthetetlen változatosságban jelennek meg. Vannak bizonyos fő típusok és rengeteg altípusok. A legfontosabbakat mindenkinek ismernie kell. Csoportosíthatjuk a magasságuk szerint. Így van magas felhőzet 6000 m felett, középmagas felhőzet 2000 és 6000 m között, alacsony felhőzet a talaj és 2000 m között. Vannak azonkívül függőleges felépítésű felhők, aljuk esetleg 500 m, tetejük pedig 6—8000 m. A magas felhők csoportjába a jégtűfelhők tartoznak, az ún. cirrus-felhők. Igen finom szerkezetűek, bárányfelhőknek is nevezik őket. A középmagas felhők az altokumulusz-felhők, amit párnafelhőknek neveznek. Az alacsony felhők a strátusz-felhők vagy foszlányok. A függőleges kiterjedésű felhők a gomolyfelhők, kumuluszok, vagy ha igen nagyok, kumulónimbuszok, azaz zivatarfelhők. Minden évszaknak megvan a maga jellegzetes felhőtípusai.

A réteges felhők közül legtöbbször a csendes eső, vagy télen csendes havazás keletkezik, a gomolyos felhőkből. Ha megjelenik, a záporzerű eső vagy havazás. Ugyancsak ebből keletkezik a zivatar és jégeső is. Igen gyakran keveredve fordulnak elő. A légkörben az az igen érdekes jelenség fordul elő, hogy a víz nem 0-foknál fagy meg, hanem esetleg jóval 0-fok alatt, —10 vagy —20 foknál. Ezt a túlhűlés jelenségének nevezzük. A felhőkben ez általános. Tehát mélyen a fagypontra a felhők még vízecsképké alakulhatnak. Csapadék, azaz eső vagy hó csak olyan felhőkben keletkezik, amelyekben víz és jég vegyesen fordul elő, tehát a magasba nyúló felhőkből.

A felhőzet egyik legfontosabb időjárás elem, mert befolyást gyakorol a hőmérséklet alakulására, a csapadékképződésre, a sugárzás erősségére stb. Ma már mesterségesen is létrehozhatunk felhőket, de el is oszlathatunk.

Dr. Zách Alfréd

Új természetjáró nyomtatványok készültek

Rf: 20	Túrajelentés
Rf: 90	Természetjáró igazolvány
Rf: 251	Minősítési igazolvány
Rf: 294	Minősítési karton
Rf: 295	Minősítési lap
Rf: 297	Versenytervezet
Rf: 298	Forgatókönyv
Rf: 299	Versenyjelentés
Rf: 301/a	Forgatólap
Rf: 302	Jegyzőkönyv
Rf: 303/a	Rajtlista
Rf: 304	Menetkarton
Rf: 305/a	Állomáskarton
Rf: 311	Átjelentőlap
Rf: 312	Felbontó értékelő lap
Rf: 328	Igazolvány érvényesítési lapok

Kapható: Sportpropagandánál (Budapest, VIII., Rákóczi út 57/a).

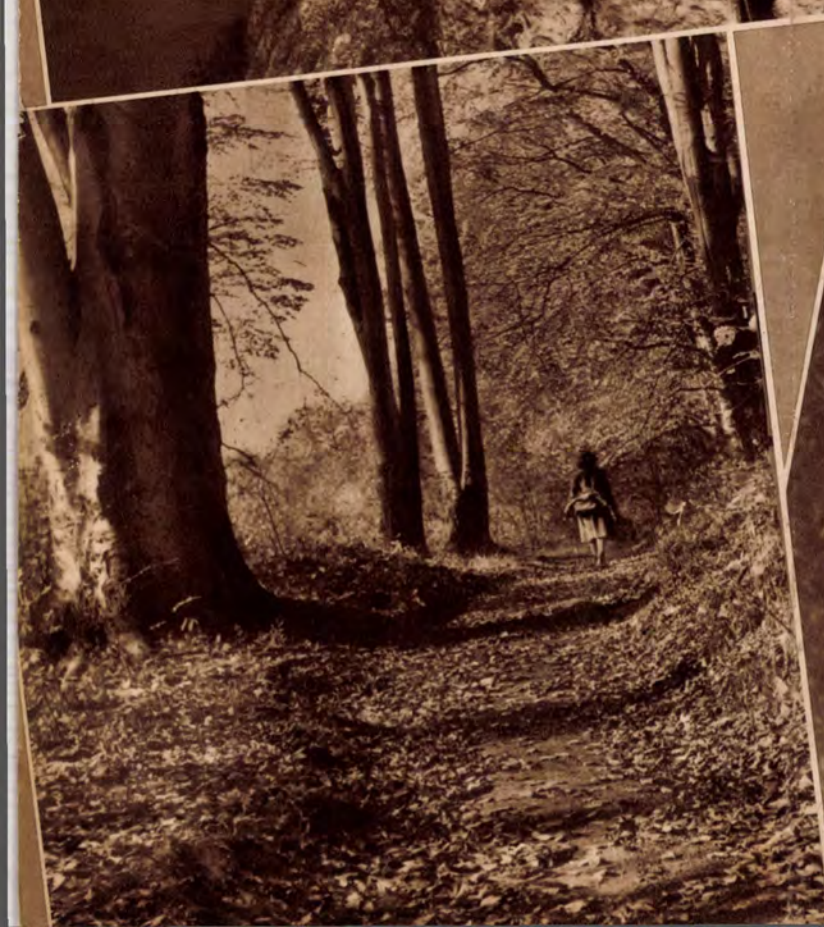
Természetjárás

Ősz vége idején a természetjárás különböző formáit élvezik turistáink

Derűs szép időben hegyászaink keresik fel a mászóiskolákat, hogy gyakorolják a fogásokat, leküzdjék a szédülést s jól felkészülten indulhassanak a Tátrába, a Kaukázusba, a felsőbb teljesítmények sikeres megoldására (1. kép. Pászthory Lóránt felv.)

Barna színekben játszik az avar a gyengülő napfényben. A fákon már csak néhány elszáradt levél maradt mutatónak (2. kép. Doma István felv.)

Lefolytak az utolsó bajnoki versenyek is. Schönviszky György, Bp. Spartakusz újabb ellenőrző látát érint, jó szerepléssel nyeri az országos egyéni bajnokságot (3. kép. Kunsági Viktor felv.)

Térképészeti társaság

1959. DECEMBER

★

V. ÉVFOLYAM 12. SZÁM

★

ÁRA 3 FORINT

Kilátás a Borzhegyről a Nagy Gerecse felé

Újonnan foglalt forrás az Iván-halála völgyben

Áldozatkész turisták emelte otthon
(Felv.: József Attila kultúrház)

A Magyar Természetbarát Szövetség 1960-ban nagyszabású csillagtúrákat, találkozókát és ünnepeket szervez a Természetbarátok Turista Egyesülete alapításának 50. évfordulója alkalmával. A rendezvényekről időben adunk tájékoztatást.

A nyomdász dolgozók kezdeményezte TTE alapításának 50. jubileumi éve alkalmából és a Typographia TE 30 éves fennállásának megünneplésére a Nyomda-, Papíripár és Sajtó Dolgozóinak Szakszervezete 1960. január 23-án, szombaton este 1/28 órai kezdettel a szakszervezet nagytermében (Budapest, VIII., Kölcsey u. 2.) nagyszabású emlékünnepelet rendez élvonalbeli művészek fellépésével. A műsor után tánc Dobossy Sándor zenekarának közreműködésével.

A kultúrestet megelőzően január 20—24-ig bezárólag ugyanitt, természetjáró művésznk, Szigeti Sándor akvarell-kiállítását is megrendezzük.

A kultúrterem korlátozott befogadóképességére való tekintettel kérjük az érdeklődőket, hogy részvételi szándékukat a fenti címre (Sport- és Kultúrosztály) küldött meghívóigénnyelssel bejelenteni szíveskedjenek.

Tipografia Természetbarát Sportegyesület

Új utak forrás kulcsosház

Egy évvel ezelőtt a Gerecseben barangoltunk, Neszmély-téglagyártól délre, a Tekerés patak mentén. És amit nem szoktunk megtenni, letértünk a patak partján vezető erdei útról és toronyiránt vágunk neki a Nagysomlyónak. Váratlanul, egy régen használt erdei útra érve, kis házikó bukkant elő az erdő sűrűjéből rozoga, elhanyagolt állapotban, ajtó-ablak nélkül, lyukak tetővel. Látszott, hogy nincs gazdája és az idő könnyörtelen vasfoga kikezdte.

Első gondolatunk az volt, hogy jó lenne kulcsosháznak és már kezdtük is tervezgetést, hogy lehetne berendezni. Izzott bennünk a tettvágy, romhábzból turistatöthont építeni. Hazajövet levelet írtunk a Pilisi Erdőgazdaságnak, melyben kértük, hogy engedjék át használatra szakosztályunknak a házat. Levelünk megértésre talált és ez év április 26-án megtörtént a hivatalos átadás.

Voltak, akik kételkedtek abban, hogy képesek leszünk a házat helyreállítani, de mi nem csüggedtünk. Ettől kezdve sok szép túráról mondtunk le. Szabad időnkben minden percünket erre áldozva dolgoztunk. Hátizsákban, vállunkon hordtuk fel a cserepet, téglát, faszemet. Nehéz munka volt. Ma már büszkén beszélünk róla, ha a ház előtt rakott táborfűz körül ülünk, hogy szép kis otthonunk van, ahol hét végén a gyönyörű hegyek között keresünk felüldülést és nyerünk új erőt további munkánkhoz.

És most, hívjuk azokat a természetjárókat is, akik még nem jártak erre. Neszmély-téglagyártól a zöld jelzéssel megtalálják házukat. De e jelzéstől letérve, a barlangjelzéssel megtalálják a nagysomlyói Jankovich-barlangot is. Ha pedig a Repedtköre kíváncsi, ahonnan gyönyörű kilátás nyílik a környékre, az Iván halálától a zöld kereszt jelzés vezet fel őket. Mert ezeket az utakat is lejelöltük, hogy szaporítsuk a Gerecse hegység turistaút-hálózatát. És ha fáradtságtól szomjúság epeszi a vándort, keresse meg az Iván halála-völgyben foglalt és kiépített forrásunkat, ahol üdítő, friss kristálytisza vizet talál.

Ezt csinálták a komáromi „József Attila” kultúrház Természetjáró Szakosztályának tagjai. Most már jó érzés visszagondolni elvégzett munkánkra. És ezt az alkalmat megragadva, ez úton mondok köszönetet mindazoknak, akik ezen létesítmények létrehozásában időt és fáradtságot nem kímélve szolgáltak a turistaság ügyének.

Szalay Vince
szakosztályvezető

A szakszervezetek és a természetjárás

A természetjárás olyan sportág, mely igen alkalmas az MSZMP sporttézisei megszabta célkitűzéseknek a megvalósítására. A gyárak munkásai, a hivatalok, intézmények dolgozói is mindinkább felismerik a természetjárás jótékony hatását s mind nagyobb számban utaznak szombaton és vasárnap, ünnepnapokon a hegyekbe, tavak, folyók mellé, a heti munka után felfrissülni, élményeket és új erőt gyűjteni. Társadalmi életünk gyökeres átalakulása megteremtette a természetjárás népszerűségének feltételeit. De ezeket nem használtuk ki. Be kell ismernünk, hogy a nagy munka hevében nem fordítottunk erre megfelelő figyelmet. Ehhez járultak még a párt által azóta már feltárt sportpolitikai hibák is, amelyek a sportágakat a nemzetközi szinten elért eredmények alapján osztályozták s — támogatták. Ez a szemlélet a sportvezetők gondolkodását is károsan befolyásolta, a természetjárás fejlesztése nem került előtérbe.

Az ugrásszerű fejlődés 1957 után — a fenti szemlélet fokozatos megváltozásának eredményeként — következett be. Az eltelt 3 év olyan fejlődést hozott, amelyre a magyar természetjárás történetében még nem volt példa. Az eredmények elérésében jelentős szerepet játszik a Magyar Testnevelési és Sport Tanács anyagi és erkölcsi támogatása, a KISZ, a Természetbarát Szövetség és a SZOT szoros együttműködése, a szakosztályokban, egyesületekben és ligákban dolgozó több ezer lelkes társadalmi aktivista jó munkája.

A fejlődés egyik jelentős állomása volt a SZOT elnökségének 1958-ban hozott határozata, amely a szűk szervezeti kereteket feloldotta és megteremtette a nagyobb arányú fejlődés feltételeit. A már korábban megalakult Vasas Természetbarát Egyesület mintájára a szakszervezetek egymás után hozták létre a természetbarát egyesületeket: a jövő évben például további 6 szakszervezetnél (ÉDOSZ, Építők, KPVDSZ, Orvos-Egészségügyi, stb.) alakul új turista egyesület. A megváltozott légkör és az új szervezeti keretek már éreztetik jótékony hatásukat: mind több és több üzemben, hivatalban hozzák létre a dolgozók kívánságára a természetjáró osztályokat, csoportokat, szakosztályokat. 1958-ban 397 szakszervezeti természetjáró alapszerv működött, 1959-ben már 578, ami 45,5 százalékos fejlődésnek felel meg. Hasonló fejlődés mutatkozik a taglétszám emelkedésében is. Amíg 1958-ban 19 623 fő volt az igazolványos természetjárók száma a szakszervezeteknél, 1959-ben már 27 491 főre emelkedett. A természetbarát egyesületek, ligák és alapszervezetek mind nagyobb figyelmet fordítanak az üzemek, hivatalok dolgozóinak megnyerésére s a nem rendszeresen túrázók bekapcsolására. Jellemző erre az alábbi számadat: amíg 1958 végéig 6200 túrán 94 000-en vettek részt, addig 1959. szeptember 1-ig — nyolc hónap alatt — az 5060 megrendezett túrának 93 500 részvevője volt. Ez a szám tovább emelkedett az őszi túrák megrendezésével.

A természetjárás jelentőségének és eredményeinek elismerésével párhuzamosan növekedett az anyagi támogatás mértéke is. A múlt évi 1 600 000 forinttal szemben a szakszervezeti természetjárásra ez évben a sportszervezetek már 2 750 000 forintot fordítanak. Öröndetes jelenség, hogy a természetjárók társadalmi munkával erdei épületeket hoznak rendbe, s tesznek alkalmassá turista célokra. Az elmúlt 3 év alatt összesen 14 ilyen turista létesítménnyel gyarapodott a szakszervezeti természetjárás.

A természetjárás ágazataiban egyedül a kerékpáros túrázás hozott számszerű fejlődést a múlt évhez képest. A múlt évben 149 túrát szerveztünk 1080 részvevővel, idén pedig 162 túrát — 1120 fővel. A vízi és síturázás — bár e téren is komoly lehetőségek vannak — ez évben nem fejlődött a kívánt mértékben. A sátoráborozásokon részt vevők száma viszont jelentősen emelkedett. 1958-ban a szakszervezetek 43 sátoráborot szerveztek 3084 részvevővel, de 1959-ben 63 sátorábornak már 6322 részvevője volt. Az ez évben először megszervezett nógrádverőcei ifjúsági tábor — melyet a SZOT és KISZ együttesen szervezett — sikeresnek mondható. A táborban közel 6 ezer ifjúmunkás szép környezetben, kulturált viszonyok között töltötte szabadságát.

Az eredmények igazolják, hogy a szakszervezeti természetjáró mozgalom jó úton halad, s ha még a szomszédos népi demokráciák turistamozgalma előttünk is jár, minden reményünk és lehetőségünk megvan arra, hogy néhány éven belül mi is gyorsan felzárkózzunk. A számadatok felhívják a figyelmet munkánk jelentősebb fogyatékoságaira. A káderképzés elégtelenségét például 'mísem bizonyítja jobban, mint az, hogy az egy túravezetőre jutó taglétszám a textilészeknél 56, az építőknél 61, a vegyészeknél 148 fő. Ha figyelembe vesszük, hogy a túravezetők, szervezők területi megoszlása sem megfelelő — legnagyobb részük budapesti —, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy ezen a helyzeten gyökeresen változtatni kell.

A SZOT jövő évi természetjáró programjának gerincét az eddig elhanyagolt területek fejlesztése, a természetjárás tömegbázisának szélesítése képezi. A program legfontosabb célkitűzései között szerepel — a szakmák oktatási munkájának megkönnyítése érdekében — túravezető oktatóképző, versenybíró oktatóképző, egyesületi vezetőképző és ifjúsági túravezetőképző tanfolyam szervezése, egyetértésben a Természetbarát Szövetséggel és az Országos Ifjúsági Sport Bizottsággal.

Az agitációs és propagandamunka megjavítása érdekében tervebe vettük egy általános turistaplakát kiadását, 15—20 perces természetjáró film elkészíttetését, s „A szakszervezetek 1960. évi természetjáró rendezvény naptára” kiadását.

Az 1960. évi program fő feladata újabb dolgozó rétegek megnyerése. E cél érdekében mozgalmi versenyt hirdetünk a „Legeredményesebb Természetbarát Egyesület”, illetve „Legeredményesebb Természetbarát Liga” cím és a vele járó 40—20—10 ezer forint értékű felszerelés elnyeréséért. Arra törekszünk, hogy néhány év múlva minden számottevő üzemben, hivatalban, intézményben természetjáró csoport, osztály működjön.

A fejlesztés eddigi öletszerű módszerei helyett már a jövő évtől kezdődően biztosítanunk kell a természetjáró mozgalom tervszerű fejlesztését. Az MTST október 22—23-án megtartott teljes ülése kidolgozta a magyar sport fejlesztésének 5 éves tervét. Ebből a természetjárásra is jelentős feladatok hárulnak, melyek kidolgozása és gyakorlati megvalósítása a Természetbarát Szövetség, a KISZ és a SZOT közös dolga. Törekvéseink minden tekintetben kapcsolódnak azokhoz a nagyszűri célkitűzésekhez, amelyeket az MSZMP VII. kongresszusa tárgyalt és elfogadott.

Hazánkban egyre szélesebb körben népszerű a természetjárás. Ez a nagyszűri mozgalom nemcsak az egészséges életmód fontosságát, hanem a hazánk szépségeit és gazdagságát ismerteti meg a dolgozó emberek, ifjak százezreivel, hanem felébreszti és erősíti a hazaszeretetét, közelebb hozza egymáshoz az embereket, szilárdítja népiünk egységét, ami döntő feltétele a szocialista építő munkának.

Kádas István

a SZOT Testnevelési és Sportosztály vezetője

Az MSZMP VII. KONGRESSZUSÁNAK BESZÁMOLÓJÁBÓL: „... A párt, mint a munkásosztály élcsapata számára a legnagyobb jelentőségű tömegszervezet a szakszervezet... A szakszervezetek elvégzik a szakszervezetekben tömörült dolgozók helyesen felfogott érdekvédelmét és hatékonyan segítik a szocializmus építését hazánkban.

Rendkívül fontos feladatokat látnak el nálunk a szakszervezetek. Ezek sorában ott van a dolgozók egészsége feletti örökös és a szocialista munkaszellem ösztönzése is.”

A NAGY KALAND

XI.

A Csojalszán-hegyen

Mit tehet egy szegény egyedülálló turista, ha valamely idegen ország ismeretlen városába veti a sors?

Megkeresi a városka legmagasabb épületét, felmászik a tetejére és szétnéz a tájon. Kiszemeli az érdekesebb látnivalókat, kirándulási lehetőségeket, majd gyors vázlatot készít megközelítésükről.

En is így tettem, mikor hosszúra nyúlt kínai utazásomról hazatérően Mongólia fővárosában, Ulan Batorban néhány napra megszakítottam utamat. Felmentem az öreg Altáj-szálló padlására, s mikor kilestem a pókhálós padlásablakon, tekintetem egyszerre egy erdőkoronával díszített hegyvonulatra esett. E padlás egyben elhatározást is jelentett: holnap ezt a vidéket, a mongol nép hősi fiáról, Csojalszánról elnevezett hegyet keresem fel...

Egynapi étellel s a nélkülözhetetlen foto- és filmfelvevő gépekkel felszerelve indultam útra másnap kora reggel. A naptár már májust jelzett, de a fagypon alatti hőmérséklet és a hóhelyeket sodró északi szél egyáltalán nem keltette bennem a tavasz érzését.

A város központját jelentő modern, melegvízfűtéses, több emeletes házakat elhagyva, egyszerre a „jurtá negyedben” találtam magamat. A százezres lakosú főváros népének mintegy kétharmada ma is jurtában él. Idegen számára ez az első pillanatban furcsának tűnik. A jurtákat azonban nem lehet párhuzamba hozni a magyarországi Horthy-időszak Mária Valéria-telepének nyomortanyáival. A jurta speciális mongol „lakás-típus”, mely évezredek során a helyi természeti adottságoknak (zord klíma, vándorló pásztor élet a fátlan pusztaságokon stb.) legjobban megfelelő formában kialakult. A fehér ponyvából készült kör alakú sátrakat belül vastagon kibélelik gyapjúlemezekkel, prémekkel és szőnyegekkel. Középen van a modern tűzhely, melynek kéményét a sátor tetejét képező 6—8 szögletű ablaknyílás közepén vezetik ki. Az Ulan Bator-i jurtákból szabályos utcákat képeztek ki, ahol esténként jobb a közvilágítás, mint Budapest egyes mellékutcaiban. De a villanyt bevezették valamennyi jurtába is és a legtöbb jurtában rádió is szól...

Utam most a jellegzetes kínai stílusú kolostor-épületek mellett vezet el. Alig négy évtizeddel ezelőtt még itt székelte a mongol főháza, a hatalmas ország mindenható egyházi és egyben világi ura. Az elmúlt évtizedekben a legegyszerűbb mongol pásztor előtt is világossá vált, hogy az imakerek pergetése és a lámakolostoroknak ajándékozott marhák nem teremtik meg számára a boldogabb életet. Ehhez „más” kell, s ez a „más” most van fejlődésben, kialakulóban.

A lámák uralma megszűnt, de még mindig lépten-nyomon találkozik az ember piroskaftános, sárgasapkás öreg

Jurták Ulan-Batorban, háttérben lámakolostor

buddhista szerzetesekkel. Nem is nagyon haragszanak érte, ha az ember lefényképezi őket.

A város szélén folyik a Tola folyócska, hátán hordja még a szigorú tél terhét, a méteres jégpáncélt. Az egyik partrészen a jég felszakadt és előcsillant a folyó kristálytisza vize. Itt éppen egy élénk piros színű, selyem vattaruhás, csinos mongol kislány merte a vizet vedrébe.

A folyón túl, a várostól délre, előbb egy kis dombocskára kapaszkodtam fel, ahol Csojalszán emlékműve áll. Az emlékmű oldalán levő dombormű a mongolok japánok elleni hősi harcának egyik csatájára emlékeztet.

Visszaereszkedtem a Tolába ömlő kis Jajszen-patak völgyébe és ennek ellenében folytattam utamat. Kissé felkapaszkodtam a hegyoldalba, hogy néhány felvételt készítek az ott legelő „tevenyájról”. Őrjöjük, egy közepkorú mongol férfi sietett hozzám, s barátságosan rázza meg kezemet. Szemem irigykedve csillant meg új ismerősöm oldalán fityegő Exacta-Warex fényképezőgépén. Mongol barátom elkísért a közeli, alig 50—60 jurtából álló falucskáig, ahol meghívott jurtájába. A jurta oldalánál egy vadonatúj Ja'va 250-es motorkerékpárt pillantottam meg. Azt mondja, hogy ezen jár le a városba bevásárolni vagy színházba.

Mindezen már nem csodálkoztam. Mikor az első Skodákat és Moszkvicokat, no meg Jávákat a jurták oldalánál megpillantottam, nem akartam hinni a szememnek. De jómagam is hamar meggyőződhettem, hogy a mongol nép életszínvonala vetekszik a legfejlettebb népi demokratikus országok lakóinak életkörülményeivel. E kis nép nagy országa igen gazdag ásványi kincsekben és állatállományuk oly nagy, hogy minden egyes lakosra 25—30 db jut.

Hiába ellenkeztem, mongol barátom — barátságunk megpecsételéseképpen — búcsúzáskor belém erőszakolt egy kupica erős archi nevű mongol pálinkát, de a hideg, jeges szél a hegyremászás közben hamar kiverte a fejemből a bódultságot.

Elértem az erdőszegélyt, de, ó jaj, a szerencsétlen fák — május ellenére — még csak nem is rügveztek. Ezeknek is, akár az embereknek, egész életük küzdelem a zord természettel, a téli 40—50 fokos hideggel és a csapadék-szegénységgel. Úttalan utakon, egyre nagyobb hóban, kora délután értem el a gerinc legmagasabb pontját mintegy 2400 m magasságban.

Északra, a Tola széles völgyében terül el Ulan Bator bádogtetős 2—3 emeletes épülettömbjeivel és az ezt minden oldalról övező, sok ezer fehér gombának tűnő jurtájával. Nyugat felől néhány hosszasan elnyúló tevekaráván közeledett, állatbőröket szállítottak az átvevőhelyre. Délre, és tovább a város mögött, kopasz erdőkkel fedett, hasonló magasságú hegyek sorakoznak. Érdekes azonban, hogy csak a várost körülvevő hegyeken vannak kisebb erdők, távolabb ezer kilométereket lehet vándorolni a kietlen dombokon és pusztákon, míg egy fára akad az ember.

A Jajszen-patak völgyét nyugatról övező gerincen indultam vissza. Közben hol kiderült, hol havazott. Néhány vad pásztorcutya akadt az utamba, de egy-egy jól irányzott kődobás búcsúzásra készítette őket.

A város előtti utolsó kies gerincpúpon öreg mongol bácsival akadtam össze. Nomento Budának hívják és az egyik Ulan Bator-i iskola tanítója. Kitűnően beszélt oroszul, így sok érdekes dolgot tudtam meg tőle. Mesélt a mongol nép nagy fiának, Ulan Batornak hősi harcairól, a japánok 1939. évi betörésének visszaveréséről, mai életükről, jövőjükről. Mesélt a vad Tola folyóról s a hegyről, melyen jártam, s amelyet az öregek még Bagdolámá néven emlegetnek... Végül bekísért házába, egy csupa-szőnyeg 2 szobás központi fűtéses lakásba.

Az egész kirándulás az ellentétek jegyében zajlott le. Tavasz és hóvihar, nomád pásztor és Exacta-Warex, ősi jurták és modern luxusautók! Igen, ez Mongólia, a nagy történelmi átalakulás hazája. Amikor ez a nép közel

Barlangi hírek

A világ tíz legmélyebb barlangjának legújabb jegyzéke

A nemzetközi barlangkutatás állandó fejlődése, a kutatási módszerek és eszközök rohamos tökéletesítése folytán egyre sűrűbben változik a világ leghosszabb és legmélyebb, feltárt barlangjainak sorrendje, amely eddig szinte évtizedekig állandó volt.

A hazai természetjáró és barlangkutató körök tájékoztatása érdekében időnként közöljük az elért „csúcseredmények” állását. Ez alkalommal az 1959. évi állapotnak megfelelően soroljuk fel a tíz legmélyebb barlangot.

1. Gouffre Berger (Franciaország)	1128 m
2. Grotta di Piaggia-Bella (Olaszország)	689 m
3. Gouffre de la Pierre Saint-Martin (francia—spanyol határon)	689 m
4. Réseau de la Dent de Crolles (Franciaország)	603 m
5. Antro di Corchia (Olaszország)	553 m
6. Gouffre Pierre (Franciaország)	540 m
7. Anou Boussouil (Djurdjura, Algéria)	539 m
8. Geldloch (Ausztria)	524 m
9. Fledermaushöhle (Ausztria)	517 m
10. Grotte-Gouffre de Chevrier (Svájc)	504 m

A legközelebbi (III.) Nemzetközi Barlangkutató Kongresszust az osztrák kutatók rendezésében 1961-ben tartják Bécsben, Salzburgban és Obertraunban. **K. H.**

A V. Meteor barlangkutatói nyári expedíciójuk során felkeresték a Domica-barlang felfedezőjének, Ják Majkónak kutatótáborát Szilice közelében. A neves csehszlovák barlangkutató jelenleg a Szilicei-fennsík déli részének víznyelőit és barlangjait kutatja, melyeknek nagy része — megállapítása szerint — egyetlen kiterjedt rendszerhez tartozik. A magyar csoport érdeklődéssel tanulmányozta a csehszlovák kutatók munkamódszereit és felszereléseit.

A lengyel Akadémiai Barlangkutató Egyesület sikeres norvégiai expedíciója után ez év őszén hosszabb jugoszláviai kutatómunkára utazott. Budapesten átutazóban lengyel barátaink, a V. Meteor Barlangkutató Csoportja vendégként megtekintették a főváros nevezetességeit és a Szemlőhegyi-barlangot.

Új szakasszal bővült a Mátyáshegyi-barlang

A barlangi balesetek folytán hírhedté vált Mátyáshegyi-barlanggal kapcsolatban ezúttal jó hírt közlhetünk.

A V. Meteor TE barlangkutatóinak lelkes feltáró munkája folytán Magyarország negyedik legnagyobb barlangja újabb szakasszal bővült.

A V. Meteor kutatói — Rónai Miklós, Barátosi József és társaik — a Sárdagasztó szűkületén áthatolva, a mögötte levő hasadéokban mintegy 30 métert felfelé traverzáltak, ahol vízszintes járatra akadtak. Ez egy korróziós gömbüstökkel borított fülkébe vezet, melyet Dohányzónak neveztek el. A járat folytatását omlás zárta el. A brigád nekilátott az omlás kibontásának. Munkájukat november 1-én siker koronázta. A kibontott nyíláson és a Viharpatkónak elnevezett kanyarodó szűkületén keresztülpréselődve, minden kétséget kizáróan szűz szakaszba jutottak, mely felfelé tágasabb üregbe, a Meteor-terembe vezet. A járat falai pecten-héjakban, tengeri sün töredékekben és egyéb ősmaradványokban igen gazdagok. A járat ezután az általunk „Nyugati Omladékos folyosó”-nak elnevezett barlangrészbe vezet, melyen át egyrészt a „Kígyó-terembe” lehet jutni, hol a falon kígyóra emlékeztető cseppkőlefolyás látható, másrészt a „Lapítóba”, melyet november 22-én bontottak ki a kutatók.

A nehezen bejárható új szakasz hosszát, a november végi legújabb feltárásokkal együtt 150—200 méterre becsülhetjük. Ezzel a Mátyáshegyi-barlang összes ismert járatainak hossza már megközelíti a 3 kilométert.

Dr. D. Gy.

Csojbalján emlékmű a kopasz hegytetőn (Szerző felv.)

négy évtizeddel ezelőtt a szocializmus építésének útjára lépett, ősközösségi nomád pásztor nép volt. Ezredéveket kell most átugrania és a gyors ütemű átalakulás az egyszerű turista számára az első pillanatban hihetetlennek tűnő ellentétet mutat.

Mai utolsó túraleírásommal búcsúzom is kedves olvasóimtól. Közel 40 000 km-es viszontagságos utazásom temérdek élményéből, benyomásaiból igyekeztem egy kerek csokorra való átnyújtani a Természetjárás hasábjain keresztül.

Remélem, hogy kínai túraleírásaim egyszerű sorai mögött mindannyian érezték azt a hatalmas történelmi változást, ami e 680 milliós nép földjén napjainkban lezajlik. A „nagy kaland” vagy helyesebben a nagy tanulmányút háttérében ott lüktetett egy újjászülető csodálatos nép, melynek káprázatos méretű felemelkedése az elkövetkező évtizedekben világtörténelmet formáló erő lesz.

Balázs Dénes

DR. JAKUCS LÁSZLÓ
az aggteleki lábnyom-rajzok

A magyar barlangkutatóknak mindig nagy problémát jelentett annak a bizonyos titokzatos gyalogösvénynek az értékelése, amelyről Vass Imre mérnök, az aggteleki Baradla-barlang felfedezője adott hírt 1831-ben megjelent könyvében. Vass Imre előtt, eddigi tudásunk szerint, az Aggteleki-cseppkőbarlangnak csak az 1800 méteres szakasza volt ismeretes, amely a barlangbejáratról a „Vaskapu” nevű sziklaomlásig terjed. Vass Imre 1821-ben átbújt a sziklaomladék hézagain s egy kanyargós barlangfolyósóra bukkant, amelyben mintegy 100 méternyi akadálytalanul előre mehetett. Itt azonban mély vizek állottak további útját. Ekkor jegyezte fel a sziklafalra a klasszikussá vált mondatot: „1821-ben eddig és nem tovább — Vass Imre”.

1825-ben, az évek óta tartó szárazság arra bírta kutatókat, hogy ismét megpróbálkozzon a Vaskapun való átgázzal. Vass Imre bejutott a „Szoros” után ismét szélesen folytatódó hatalmas barlang folytatásába. Utána kilométereken keresztül akadálytalanul folytatta útját emberi lábnyomában, s erről az útról szóló könyvében mindenhol úgy emlékszik meg magáról, mint az ember szem sohasem látta barlangjárás első bejárójáról, felfedezőjéről. Annál nagyobb volt a megdöbbenése, amikor az Oriások-teremben, több kilométeres felfedezőútja végén, váratlanul meztelbas és bocskoros emberi talpnyomatokból álló gyalogösvényt talált, ennek az ösvénynek a végén pedig, a Ganymédes-kútjánál egy fekete, a malaktól nagyon eltérő készítményű cserépkorsó töredékeit. Vass többször is visszatért ennek a titokzatos ösvénynek a nyomozására és megállapította, hogy ahol az ösvény kezdetét veszi, az Oriások-terme alatti nagy víznyelőnél, ott a meredek agyagfalban olyanféle csúszási nyomokat látni, mintha valakit felülről kötélen engedtek volna alá s ez az illető otthagytta volna „hátsú felének” csúszási nyomait. Tekintettel ezekre a csúszási nyomokra, valamint arra, hogy végig a barlang több kilométeres szakaszán sehol másutt emberi nyomot nem látott, a lábnyomokat illetően azzal nyugtatta meg magát, hogy azok egy jósvafői, előtte ismeretlen bejáraton át beható embernek a lenyomatai, de semmiképpen sem olyan emberé, aki hozzá hasonlóan végigjárta a teljes főágat, s az aggteleki természetes bejáratról kitudulva ekként jutott volna el az Oriások-termeig.

Vass Imre, mint könyvből megállapítható, nagy súlyt helyezett arra, hogy előtte a Baradla főfolyosóját ember még nem járta be, tehát az utókor őt tekintse e hatalmas barlangrészt első emberi szemlélőjének, felfedezőjének. Már itt szeretném zárójelben, de aláhúzottan kijelenteni, hogy az esetben, ha beigazolódna egy ezzel ellentmondásban álló tényállás, és semmivel sem kisebbítésértékelésünkben a kiváló kutató elődünk tiszteletét és nagyrabecsülését, mert munkájának érdemi része: a teljes Baradla első feltérképezése és leírása az ő érdeme.

A lábnyomok azonban olyan, nyilván Vass Imre számára is nyugtalanító jelek voltak, amelyek — hacsak az Oriások-termeinek egy természetes kijárat nyílását nem sikerülne megtalálni — az 1825-ös felfedezőútnak pontosan a felfedezés-jellegét veszélyeztették. Így érthető, hogy a Baradla kutatóit a későbbiekben is mindig izgatták ezek a titokzatos és reánk mindössze csak Vass Imre leírásából maradt jelzések, amelyek a barlang megismerésével kapcsolatos tudománytörténeti szemléletünknek mindig az Achilles-sarkai maradtak.

Egészen 1947-ig lényegében e kérdést illetően csak találgatásokra voltunk utalva. Ekkor azonban Révész Lajos az Oriások-terme felett egy új termet fedezett fel, amelyet Meseországának keresztelt. Itt agyag-kitöltés felszínén egy róka csontváza feküdt. Ebben a róka csontvázaiban Vass Imre magyarázatának bizonyítékát vélte megtalálni Révész, mondván, hogy a róka jelenléte egy természetes barlangkijárat korábbi létezését igazolja. Ezzel a meseországi hipotézis bejáratát jó összhangban állottak Vass Imrének azok a megfigyelései, amelyek szerint a csúszási nyomokból egy embernek felülről való aláereszkedése következhetett. Ha ugyanis valakit a Meseország előcsarnokából, egy 20 méteres függőleges sziklafal mentén kötélen aláeresztünk, az ténylegesen ott tud ismét saját lábára állani, ahol a Nagyvíznyelő mentén a Vass által leírt ösvény kezdetét vette s ahol a csúszási nyomok is voltak. Ekkor úgy látszott tehát, hogy az eredeti Vass féle magyarázat helyes lehet, s a lábnyomok emberei a Meseországon át jöttek be a barlangba.

A Meseországban azonban a további igen alapos kutatások során sem sikerült fellelni egy korábbi barlangkijárat nyomát. Az 1953-ban általunk elvégzett meseországi kutatások során találtunk ugyan egy felfelé vezető kúrtósort, amelynek néhány tizmetre megközelíti a felszín, azonban ugyanakkor a róka csontváza bizonyított ereje széjjelfoszott. A kúrtót ugyanis, amelyen át a róka, s ez esetben az ember is (csak kötélen!) beereszkedhetett a barlangba, ásatásaink előtt két légmentesen zárdott agyagszifon választotta el a róka csontváza lelőhelyétől. A baj ott volt, hogy ezeknek a szifonoknak az eltömését, lezárását jelentő agyagréteg idősebb korú volt, mint az agyagréteg, amelynek a felszínén a róka csontváza feküdt! A róka tehát nem juthatott be ezen a kúrtóson keresztül a barlangba.

Nagy baj volt az is, hogy a kúrtó felső végét, amelyről feltételezhettük volna, hogy esetleg korábban a felszínre nyílt, nem felszíni eredetű humuszos agyagtalaj, hanem típusos és jól osztályozott barlangi iszap tömte el, ami inkább azt jelentené, hogy a kúrtó sor nem volt nyitott korábban sem a felszín felé.

A meseországi bejutásnak még egy nagy ellenérve volt. Ha valaki le akar jönni a meseországból az Oriások-terembe, annak egy aránylag kényelmesen járható, tágas üregű, kötélen kívül is vígan beszélhető lejtő áll rendelkezésére. A Vass Imre féle lábnyomok emberei, ha ténylegesen a Meseország felől érkeztek, ezt a könnyű út miért mellőzték és miért bocsajtották magukat alá kötélen egy félelmes szakadékba, hogy azután másszanak fel ismét, egy ugyancsak elég nehéz útvonalon végigkapaszkodva, az Oriások-terembe?

Ezeknek az ellentmondásoknak a látán már néhány év óta mégis inkább azon elgondolás felé kezdtem hajlani, hogy Vass Imre emberei, ugyanúgy, mint a meseországi róka, a Baradla főágán jöttek végig, s a Vass Imre útját megtéve jutottak el az Oriások-termeig. Ha az ösvény létrejöttét így magyarázzuk, akkor nem találkoznunk egyetlen ellentmondással sem. Az ugyanis, hogy Vass Imrék a Vaskaputól kezdve az Oriások-termeig sehol nem találtak emberi nyomokat, nem jelent semmit. Ez az egész, több kilométeres főág folyosószakasz ugyanis rendszeresen ki van téve az árvizek munkájának. Az Oriások-terme azonban magasabb helyzetű s belé az árvizek, amelyek a nyomokat ott is elpusztíthatják volna, nem szoktak felnyomulni.

A Vass által leírt csúszási nyomokat, amelyek a Nagyvíznyelő feletti meredek agyagdombon voltak, ugyancsak könyvnyelben meg lehet magyarázni, ha a lábnyomok embereit a Vaskapu irányából érkezőknek fogjuk fel. Magától értetődő, hogy az az ember, aki Aggtelek irányából a Nagyvíznyelőhöz érkezik, ott a továbbvezető járatot keresve: az egyet-

len látható továbbjutási irányba, a nyelő felett tátongó sötét kéménybe igyekszik felmászni. Ezt tette Vass Imre is, amint leírásából világosan megállapítható, s csak miután ezen az úton felmászni nem sikerült, mert onnan ő is visszacsúszott, figyelt fel a lábnyomos ösvényre, amely a szem elől elgigéjtett úton, egy nagy sziklaomlás oldalában bevezette azután őt az Oriások-terembe.

Az Oriástermi ösvény, amely tehát e magyarázat szerint csak egy utolsó szakasza, reánk maradt rövid darabja a korábbi, a főágon végigvezető útvonalnak, a fentiek alapján természetesen magyarázható és semmi titokzatoságot sem rejtene. Lehetséges-e azonban az, hogy a Baradla főágán végig Vass Imre előtt már mások is megtették az utat?

Vass Imrének semmiféle bontási, vagy tágitási munkára nem volt szüksége ahhoz, hogy a Vaskapui sziklaomlás hézagain átjusson. Az omlást követő Vaskapu-szoroson pedig 1825. aug. 1-én, amikor a barlang aránylag száraz volt, ugyancsak akadály nélkül végig tudott menni. Később ugyan készítettett egy csónakot, de ezt csak nedvesebb időkben használta, a felfedezőkor még nem. Mindez azt jelenti, hogy Vass Imre egy nyitott és bejárható útvonalon ment végig a Vaskapuban, anélkül, hogy akadályokat kellett volna útjából elraknia. Ugyanílyan fáradsággal azonban belőtte bárki más is átmehetett a Vaskapun. Legfeljebb annyit mondhatunk, hogy ő volt az első, aki a Vaskapu utáni szakaszokat feltérképezte és reánkmaradó módon le is írta.

Mindaddig azonban ez is csak egy lehetőség volt az Oriások-terme ösvényének értelmezésére, egy ugyanúgy nem bizonyított lehetőség, ahogy egyik magyarázatot sem lehetett korábban bizonyítani.

Nos, ez az eddig hiányzó bizonyos láncszem a napokban végre megkerült. A Vaskapu utáni főágszakaszon, az aggteleki bejáratól számított 2100 méternél, az ún. Szultán-pamlaga képződmény felett kutatótársaimmal (Putz Gizella és Mizser Károly) egy felső barlangszakaszban végzett kutatásunk során történelmi előtti emberi település-nyomokat fedeztünk fel. Az említett helyen, a patakmeder felett mintegy 15–20 méteres magasságban néhány oldalterme nyílik a Főágnak. Ebben a teremben fekete, jellegzetes hallstatti kultúrájú cserépedénydarabokat, nagymennyiségű korom, hamu és faszén tömeget, kiegészített alaktalan agyagdarabokat, egy hallstatti korú, vasból készült bőrlükasztót, nagymennyiségű korhadat és szenesedett fákyalemet, valamint csontszilánkokat találtunk, bolygatatlan eredeti helyzetben. Ugyancsak előkerültek ugyanilyen olyan cserépdarabok is, amelyek már történelmi korú, de legalább 4–500 éves készítésűek, s amelyekből egy hosszú, hengeres vázaszerű edényt lehet rekonstruálni. Ez az edény valószínűleg cserépfáklyául szolgálhatott.

A leletek egyértelműen bizonyítják tehát, hogy az emberek a Vaskapu utáni Baradlát Vass Imre előtt is ismerték. Sőt rendszeresen több korszakban, talán menedékhelyül, talán más célból, gyakran felkeresték a belsőbb részeket is. Olyannyira, hogy nem egyszer egészen az Oriások-termeig elkalandoztak. A Szultán-pamlagánál általunk megtalált vas-kori lelet ezek szerint az Oriások-teremben talált Vass féle cserépedények és a meztelbas lábnyomoknak hallstatti emberével párhuzamosítható, s a Szultán-pamlagánál lelt mázas cserépfáklya talán az Oriások-teremben észlelt ösvény bocskoros lábnyomatú történelmi emberének lehetett a készítménye.

Akárhogy is áll ez a kérdés, egy má már biztos, hogy a Baradla megismerésének történetéről eddig kialakított nézeteinket gyökeresen át kell formálnunk és értékelnünk.

A Miskolc - tapolcai BARLANGFÜRDŐ

Ebben az évben nyitották meg a nagyközönség részére a Miskolc-Tapolcán létesített barlangfürdőt, a maga nemében világviszonylatban is egyedülálló új értékünket.

A föld alatti fürdő létesítésével kapcsolatban ugyan már több cikk jelent meg a napisajtóban, de a cikkek nem voltak mindig egészen szakszerűek és félreértésekre is okot adhattak. Ezért alábbiakban röviden összefoglaljuk a barlangfürdővel kapcsolatos lényegesebb adatokat.

A barlang a tapolcai Várhegy déli tövében rejtőzik, több kúrtója a hegyoldalon nyílik, egy vízszintes bejárata a gyógyfürdő-épület mögötti sziklafalban van. Ezt még régebben ajtóval zárták el. A barlang néhány éve megindult hidrológiai tanulmányozásával kapcsolatban megvizsgálták a barlang levegőjét is, amelyről kitűnt, hogy tisztasága meghaladja a Bükk-fennsík levegőjét. Pl. Miskolc városának 1 liter levegőjében 1500 darab 10 mikronnál nagyobb porszem van. Ez a szám a Bükk-fennsíkön 390 darabra, a tavasbarlangban 311 darabra csökken, ami különösen asztmatikus bántalmak gyógyításánál igen jelentős.

A barlangban meleg vizű források fakadnak, amelyek összefüggő vízfelületet alkotnak. A kb. 28 C°-os vízben felszálló légbuborékokról megállapították, hogy kismértékben rádiumemanációt tartalmaznak, de a barlang levegőjében ez nem volt kimutatható.

A miskolci zombolykutatók kérésünkre társadalmi munkában elfalazták a barlang kúrtóinak felszínre lyukadó nyílásait, amivel lényegesen lecsökkentették az eddigi erős légáramlást. Ennek eredményeként egy hónappal később a rádiumemanáció

már a barlang levegőjében is kimutatható volt.

Az említett két gyógytényező, valamint a hévvíz már ismert kedvező hatása vetette fel azt a gondolatot, hogy a barlangból föld alatti fürdőt kellene létesíteni, amit a természet tulajdonképpen már nagyrészt készen tált, csak kisebb munkálatok szükségesek.

Miskolc város tanácsa magáévá tette a javaslatot és még a múlt évben megkezdte a barlang kiépítését. Ezzel egyidejűleg a régi gyógyfürdő-épületben korszerűsítő munkálatokat végeztek és hátsó falától a szikláig folyosót építettek. A sziklába robbantott rövid táróval bejutottak a barlangba.

A barlang fenekét kiegyengették és gyöngykvaccsal leterítették. A barlangban elhelyezett nagy fényű reflektorok hatásosan világítják a magas, szinte gótikus ívelésű boltzatokat. Több padot is elhelyeztek a vízben. A barlang hátsó szakaszában különleges látványt nyújt egy alulról megvilágított vízesés. A vízesés egy magasabban levő medencéből indul, ahova néhány lépcsőn fel lehet jutni. Ebbe a medencébe két sugárban ömlik a víz. A vízeséseket ugyan mesterségesen működtetik, de hatásuk egészen természetes és nagyban hozzájárulnak a látványosság fokozásához. A fürdővendégek szívesen állnak alattuk és döngönyöztetik testüket a magasról zuhanó meleg viz-sugárral.

A barlang vízzel lepett szakasza egyelőre csak 80 méter hosszú, de a miskolci Vízmű- és Fürdőigazgató-ság költségvetésében új kutatótárók költségeit is biztosították és alapos reményünk van, hogy a tél folyamán létesítendő tárókkal újabb, eddig ismeretlen barlangszakaszokat is találunk.

A barlangfürdő számos vendéget vonz és lényegesen meghosszabbítja a szép fürdőhely eddigi, a nyár végével lezáruló idejét.

Hangsúlyozni kívánjuk azonban, hogy az eddig elterjedt felfogással szemben ezt a páratlan természeti kincsünket még nem nevezhetjük gyógybarlangnak vagy gyógyfürdőnek. Ezt majd a most megindult, orvosi ellenőrzés mellett végzendő kúrák eredményei fogják eldönteni. Az eddigi, a fürdő létesítése előtt végzett vizsgálatok csak a kedvező feltételeket állapították meg, amelyeknek hatását még meg kell várunk, de előreláthatóan a jövő év folyamán már kitűnik, hogy a barlangfürdő beváltja-e a hozzáfűzött és különösen az asztmatikus bántalmak gyógyításával kapcsolatos reményeket.

A magunk részéről a magyar barlangkutatás egyik újabb sikerének könyveljük el, hogy a látszólagos öncélú kutatás végül is komoly gyakorlati célt szolgált. Még nagyobb eredménynek fogjuk azonban tekinteni, ha a barlangfürdő elsősorban a gyógyulást keresőket szolgálja és csak másodsorban lesz szórakozási és idegenforgalmi tényező. Reméljük azonban, hogy az újabb feltáró kutatások annyira megnövelik majd a barlang terjedelmét, hogy mindkét lehetőségnek elegendő teret biztosíthat.

Dr. Kessler Hubert

Az Abaligeti cseppkőbarlang

Néhány évvel ezelőtt, ha túráink során Abaligetre vetődtünk, nem sok szépet láthattunk. A barlang őrizetlenül, cseppköveitől megfosztva várta pusztulását.

Ma rá sem lehet ismerni a környékre. A Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal felismerte a barlang környékének nagy idegenforgalmi, turista jelentőségét, és a környező városok, bányatelepek dolgozóinak pihenését, üdülését szolgáló szerepét. A barlang mellett 22 férőhelyes, modern és izléses turistaházat épített, amely nemcsak a barlang látogatását könnyíti meg, hanem a hegység többnapos túráinak régi szállásproblémáját is megoldja. A turistaház előtt a barlangi partok táplálta csónakázó tavat létesítettek.

A barlang kiépítését mintaszerűen oldották meg. A látogató ma már végig korláttal ellátott betonjárdákon, lépcsőkön sétálva gyönyörködhet a földalatti csodákban. A barlang legszebb részébe, a „Nagyterem”-be 72 lépcső vezet fel. Ezt a szakaszt néhány éve fedezték fel a

pécsi barlangkutatók. Itt a cseppkövek érintetlenül, teljes szépségükben csillognak a maximálámpa fényében. A korszerű villanyvilágítás, reflektorok beszerelése most folyik, s a munkálatokat az év végére befejezik.

A barlang levegőjét és annak gyógyhatását is vizsgálják. Légzőszervi bántalmakban szenvedő betegekkel rendszeresen folynak légzőkúra-kísérletek. A vizsgálatok eredményeit most dolgozzák fel.

Az Idegenforgalmi Hivatal a barlang és környékének ismertetésére és propagálására „Abaligeti barlang” címmel szép kiállítású könyvecskét adott ki, amely részletesen tárgyalja a barlangra vonatkozó összes tudnivalókat, s egyben a környék túráinak leírását is adja.

A Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal és a pécsi kutatók szép és eredményes munkáját igaz örömmel kell fogadnunk. Reméljük e példa hamarosan máshol is követésre talál.

HAZSLINSZKY TAMÁS

A SZOPLAKI ÖRDÖGLYUK

Múlt századi leírások szerint a pálos-rendi Özséb, volt esztergomi kanonok, a pilisszentkereszt kolostor alapítása előtt, hét társával a Pilis alján levő barlangokban remetéskedett, és „ezen barlangszerű odúk pedig, közel a romokhoz, néhány cseppköves kis barlang most is megvannak”. Hogy melyek lehettek ezek, csak sejtjük. Így, van egy kis, néhány méteres odú a Vaskapu-völgy és a Szoplaki út (kék kocka jelzés) összeágazásánál. Egy másik rókalukszerű üreg pedig a Szoplaki Ördöglyuktől D-re, mintegy 50 m-re, a kétbükkfai kocsitút (zöld jelzés) felett, a sziklafalban. Azután az Ördöglyuktől É-ra, az Urbán dombnak nevezett, a Pilis tömegétől elvált, kis mészkőrétegben az ún. Remetelyuk, a kétbükkfai út és az Eötvös-forrásokhoz vezető út elágazásánál. Mindezek mellett végül itt van maga a Szoplaki Ördöglyuk. Ezt ugyan, mint remetelakást, mai szemmel kissé nehéz elképzelni. Akkor azonban a bejárati kürtőben elhelyezett létra nemcsak lejárásul, hanem kitűnő védelmül is szolgált. Lehet azonban az is, hogy a felső szint kis északi járata akkor nem volt eltömődve és a szabadba nyílt. Szücs Gyula, volt pilisszentkereszt tanító kis könyvecskéje szerint a kincskeresők még az útba is befűrtak, hol hatalmas vasajtót találtak. Az eltömődött kis északi járat kb. ebbe az irányba vezet. És csak egy kis romantikus elképzelés kell, már megvan a magyarázat.

A Szoplaki Ördöglyukat a turisták nagy része jól ismeri, de csak kevesen jártak benne.

A barlang a Pilisszentkereszt és Kétbükfka közötti kocsitút (zöld jelzés) mentén, a Vaskapu-völgy kiágazása után — Láng Sándor szerint — mintegy 430 m magasságban és 6—8 m-rel a Hármassforrás-völgy hordaléka fölött, egy sziklafal alján nyílik. A barlang a Pilis tömegét alkotó dachstein-mészkőben van. Érdekessége, hogy a Pilis-hegység mészkő és vulkanikus kőzetének a határvonalán van. A Hármassforrás-völgyének túlsó oldala már a Dobogókő andezitjéhez tartozik. A barlang kétszintű, ún. emeletes barlang. Kialakulásában az erős tektonikai adottság, a kőzet nagymértékű töredezettsége és valószínűleg a víz korróziós, kémiai munkája játszott szerepet. Habár méreteinél fogva a víz eróziós munkáját is fel kell tételeznünk, kimondott eróziós nyomokat nem találtam. A barlang ti. erősen szenilis állapotban van. A felszakadt kürtő alját, a Kupola-terem fenekét hatalmas törmelékhalmozás fedi. Úgyszintén a felső szint két oldaljárata is, inkább a barlangok bejárati régiójára jellemző elmállódás jellegét viseli magán. Láng Sándor a Pilis morfológiája c. tanulmányában forrásbarlangnak véli. Hévízes nyomokat nem talált benne. Mindenesetre

pontosabban csak a hatalmas törmelék kitarakítása, illetve egy nagyobb szabású ásatás után lehetne mondani.

A barlang két szintben helyezkedik el, mely a karsztvíz erózióbázis szintjének süllyedését, illetve a pilisi mészkő emelkedésének lépcsőzetességét jelzi. A bejárat a felső Kupola termének felszakadt kürtője. A bejárat szakadéknak alsó peremétől 4 méter ereszkedéssel, illetve mászással érjük el a Kupola-terem fenekét. A Kupola-terem mintegy 6 méter átmérőjű üreg, melynek keleti vége aláhajlóan még 10 méterre kiöblösödik. A bejárati kürtő 3—4 méteres nyílás, a Kupola-terem mennyezetének délkeleti részén. A Kupola-terem nyugati oldalán egy járat indul ki, mely pár méter után kettéágazik. Az egyik az Északi folyosó, mely gyenge emelkedés után hirtelen lejt, majd utána újból emelkedve 18 méternél agyag-eltömődéssel végződik. Átlag 1 méter széles. A másik ág, a Kanyargós folyosó nyugatnak indul, de többször megtörik. Magassága pár méter és fél méter között változik. Szélessége átlag 1 méter. 16 méter után a járat végét víz tölti ki. Érdekes, hogy 1883-ban, mikor Schaffarzik járt a barlangban, akkor is volt benne víz. De jómagam is minden alkalommal találtam itt vizet. A Kupola-terem déli részéből indul a Nagy-kürtő. Majdnem a bejárat kürtője alatt. Ezért, mikor beereszkedünk a barlangba, óvatossá kell lennünk. A Kupola-terem alja csúszós és omladékos. Maga a Nagy-kürtő is majdnem mindig csúszós, sáros. Meredeken, átlag 50°-os lejtéssel, egy nyugatra hajló töréssel vezet le a Nagy-terembe. A Nagy-kürtő 18 méter mély. Kötél szükséges. A Nagy-terem 14 méter hosszú, átlagos szélessége 6 méter. Közepén, hol a fenék erősen lesüllyed, 5 méter magas. Talapzatát kő- és sziklatömbök töltik fel. Gyér cseppkőképződmények, illetve maradványok itt már láthatók. A teremből a továbbjutás északkeleti irányban, a Nagy-kürtővel szemben indul ki. Az alacsony járatban lefelé csúszva a Hosszú-terembe jutunk. Ez majdnem 20 méter hosszú, váltakozó szélességű, előbb 5 méter magasságot is elérő, fokozatosan alacsonyodó üreg. Itt van a barlang legmélyebb pontja. A bejárati kürtőtől 35 méter. Itt már több cseppkő található. A barlang hajdani szép cseppkőképződményei — miket Schaffarzik „csinos másfélábnyi cseppkőcsapoknak” nevez — Prokop Géza erdőlélmény, a millenniumi kiállításra való felküldés céljából letörtette. A Hosszú-terem északi irányban halad, majd törés után északnak fordul és a barlang legutolsó üregébe, a Denevér-terembe vezet. Ez 5—6 méter széles, alacsony üreg, amit az itt talált sok denevérről még Schaffarzik is Denevér-teremnek említ. Ma is itt tanyázik a legtöbb denevér.

1883-ban Schaffarzik Ferenc, volt műegyetemi professor a Pilis hegység geológiai felvétele alkalmával dorogi bányászok segítségével a barlangot be is járta és a felső szintről, illetve a Nagy-kürtőtől kis vázlatot is készített. Szerinte a barlang „kilúgozás”, illetve „az alsó tágasabb rész beomlás folytán jött létre”. Szücs Gyula szerint a múlt század hatvanas éveiben állítólag Szabó József, a pesti egyetem volt geológus professzora is járt volna itt. A barlang alatt egész folyót talált, hol kacsákkal is kísérletezett, amik a Dunában Szentendre közelében jöttek volna ki.

Ezen a naiv mesén kívül Szücs még felemlíti, hogy nemcsak a helyiek, hanem idegenek is gyakran ástak a barlangban. „A barátok kincseit keresték és rothadt templomi ruhákat, arany ezüst- és rézpénzeket már többen hoztak fel.”

A Pilissel kapcsolatban közli Renkovits Gotthard jezsuita atya meséit a hegyben rejtőző kincsek felkutatásáról. Az ilyen és ehhez hasonló kincskutatási utasítások, különösen a múlt században, nem voltak ritkák. A múlt század kincskeresőinek romantikája helyett tudományos kutatással, ásatással, talán a tatárjárás és törökpusztítás idejéből értékes kultúrleletekkel gazdagíthatnánk népi emlékeink tárházát. id. Schönviszky László

A vázlatot id. és ifj. Schönviszky László készítették

Szoplaki Ördöglyuk
Alaprajz 1955. VIII.

AZ ALSÓHEGY vallatása

Harmadik nyári szabadságukat töltötték a V. Meteor barlangkutatói az észak-borsodi karszton, harmadik éve kutatják az Alsóhegy, a Vecsembükk környéke zombolyait és egyéb karsztjelenségeit. Ez év nyarán is az Acskó-forrás melletti réten ütöttünk tábort, hogy közel négy héten át vallassuk az Alsóhegyet, kutassuk barlangjait, víznyelőit, forrásait.

Mert érdekes, titokzatos hegy ez. A környékbeli öregek mesélik, hogy az acskai réten, ahol most a táborunk állott, valamikor falu volt. Míg aztán egyszer megnyílt a föld és elsüllyedt a falu mindenestül. Erre esküdnek. Ők az öregapjuktól hallották, annak az öregapja pedig még látta saját szemével.

Hogy Acskó falut valóban elnyelte-e a föld, volt-e egyáltalán, és ha igen, hová lett, nem kutattam, de hogy az Acskó-forrás vizét elnyeli, azt készségesen tanúsíthatom. Bőven buzog a víz a forrásból szüntelenül, folyik egy darabig, majd szétterül a réten, a forrástól pár száz lépésre még megcsillan a fű közt, aztán már hiába keressük, nincs sehol. Elnyeli a rét a forrás szüntelenül csobogó vizét, hogy valahol a hegy lábánál, talán a szögligeti Papkerti-forrásban, talán másutt, bukkanjon ismét a felszínre.

A nagykiterjedésű fennsíkron nincsenek víznyelők, de a fennsík magyarországi oldalában találunk egy sort. Ezek azonban aránylag kis területek csapadékvizet gyűjtik össze, és csak hóolvadáskor vagy egy-egy nyári felhőszakadás alkalmával működnek.

Nyári táborunk alatt „szerencsére” három kiadós felhőszakadást is kaptunk. Sátraink, a gondos árkolás ellenére is úsztak a vízözönben — de a nyelők megindultak és ez volt a fontos.

Ugyancsak meghökkent a táborunkba látogatóba érkező, bőrig ázott barátunk, amikor éjfél tájban, a szakadó esőben három hiányos öltözetű, eszelősnek látszó, rohanó alakkal találkozott az erdőben: az egyik lavór, a másik egy demizsont, a harmadik titokzatos dobozt szorongatott a kezében.

A Bódvaszilasi-cseppkőbarlang víznyelőjéhez csörtettünk a szokatlan felszereléssel, hogy még a felhőszakadás elállta előtt, működés közben elérjük a nyelőt és megfestessük a benne eltűnő vizet. Végzőra érkezünk. Az eső alábbhagyott és a nyelőbe már csak karvastagságú ercskében csobogott be a víz. De ezt még elégnek ítéltük a tervezett művelethez. Nyomban munkához láttunk: a demizson tartalmát — szalmiákszeszt — a laborba öntöttük és a dobozból lassan adagolva, könnyező szemekkel fluoresceint oldottunk fel benne. A téglavörös por tömény oldata olyan volt, mint a vér.

Joggal elcsodálkozt volna a tájékozatlan idegen, ha erre járva meglátja a három zilált, csapzott alakot, amint az erdő mélyén, lámpafény mellett, könnyező szemekkel egy lavór vért kavargatnak. De rajtuk kívül nem akadott olyan istentől elrugaszkodott, akinek abban az ítéletidőben kedve lett volna az erdőben csatangolni. Így hát zavartalanul feloldhattuk a fluoresceint és a nyelőben eltűnő vízbe öntöttük. Csodálatosan érdekes, amint a felhíguló fluorescein egy szempillantás alatt smaragdzöldre festi a vizet. Most már csak az volt a kérdés, hogy melyik forrásban és mikor lát napvilágot a megfestett víz.

Három éjszaka és három nappal figyeltük állandóan a számitásba jöhető forrásokat. Hiába. A zöld víz nem jelentkezett. Bánatosan rendeltem el a harmadik nap estéjén a forrásügyelet beszüntetését. Úgy látszott, hiába áztunk-fáztunk az ítéletidőben, nem sikerült a festés. Negyedik nap reggel azzal állítottak be hozzánk határőr barátaink, hogy úgy megzöldült a laktanya udvarán keresztül folyó patak vize, hogy még mosdani sem mernek benne. Ez a patak a Borz-forrás vizét vezeti le. Rohantunk hát a forráshoz és gyönyörködve néztük a belőle bugyogó smaragdzöldön csillogó vizet. Még egy hét múlva is zöldes színben csillogott a forrás a rászó

napsütésben. Megoldottuk hát a Bódvaszilasi-cseppkőbarlangban eltűnő víz föld alatti útjának kérdését.

Pár nappal később, a következő felhőszakadás alkalmával, szintén éjszaka, a Bükk-lapai víznyelőt festettük meg, ugyancsak fluoresceinnel. A festett víz pár óra múlva, várakozásunknak megfelelően a közeli Szénhely patak forrásán bukkant elő.

A víznyelők és források kutatása mellett az Alsóhegy fennsíkján, a Szilasi-fennsíkron nagy számban található, függőlegesen haladó aknabarlangokkal, az úgynevezett zombolyokkal foglalkoztunk sokat. Terepbejárásaink során már tavalyi expedíciónkon tucatnyi, a szakirodalomban addig ismeretlen zombolyt találtunk, jórészt cseh-szlovák területen, melyeknek az elmúlt évben csak egy részét jártuk be és mértük fel. Az idén újabb zombolyokat is találtunk és a tavalyiak közül is feltártunk néhányat.

Legnevezetesebb az általunk feltárt és felmért zombolyok közül az Oriás-zombolynak elnevezett aknabarlang, mely 105 méteres mélységével az Alsóhegy legmélyebb zombolya.

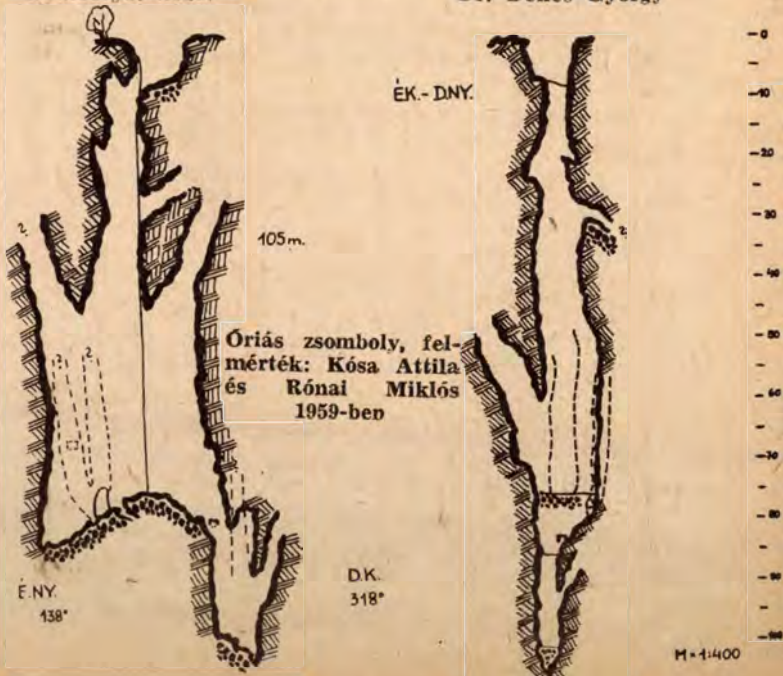
Ennek feltárása és felmérése mellett kutatóink legnagyobb teljesítménye az Almási-zomboly bejárása és új felmérése volt. A Gömör—Tornai-karsztvidék magyar oldalának legmélyebb zombolyát Dr. Kessler Hubert és munkatársai tárták és mérték fel bravúros ügyességgel 1927-ben. A mi kutatóink most nagyobb felszereléssel, viszonylag könnyebben oldhatták meg ezt a nehéz feladatot. A zomboly fenekén bontással tovább jutottunk lefelé: sikerült egy újabb kis termet feltárni. Kósa Attila, Kovács Kálmán és Rónai Miklós ezzel együtt 97 méterben állapították meg új felmérésük alapján az Almási-zomboly teljes mélységét.

Közel négyhetes expedíciónk rengeteg izgalmas kalandot és emlékezetes élményt adott. Azt hiszem, hogy sosem felejtik el, különösen az érdekeltek, az Oriás-zombolyban és az Almási-zombolyban bekövetkezett hágcőszakadást. Persze, nemcsak ilyen háborzongató kalandok voltak, hanem derűs élmények is, mint például egy vadmalac elfogása, mely aztán hatalmas kondér ízletes pörköltté változott Teri néni boszorkányos ügyességű kezei között.

De mesélhetnék napestig a csehszlovák területen végzett kutatásaink közben meglátogatott nagyszerű barlangokról, a csodálatos Domicaról, a barátaink által nemrég felfedezett gyönyörű Gombaszögi-cseppkőbarlangról, az érdekes Szilicei-jégbarlangról és még sok mindenről.

Négy zsúfolt hét. Mennyi élmény és tapasztalat! Eredmények és még sok-sok megoldatlan kérdés, mely visszahív bennünket a titokzatos Alsóhegy töbrei és zombolyai közé.

Dr. Dénes György

A SZAJÁN hegységben

A Szaján hegység, Szibéria központi részében, a transzszibériai vasútvonaltól délre, hazánkénál lényegesen nagyobb területen fekszik. A hegyei sziklásak, legmagasabb csúcsa, a Munku Szardik 3450 méteres. A peremvidékek alacsonyabbak, a gerincek szelídebbek, bár kopárok. A völgyeket igen gazdag tüerdők borítják: a híres szibériai tajga. Belsejében még egyelőre teljesen lakatlan, ahol a természet máig is eredeti, vad és érintetlen formájában található. Elszánt turisták és a kutatóexpedíciók előtt csak akkor nyílt meg az út, amikor már el lehetett jutni a hegyek belsejébe a kis, néhány személyes repülőgépeken, amelyek a nagyobb tisztásokon is le tudnak szállni. Ezen a tájon a vadak nem félnek az embertől; a medve, hiúz, coboly és sok más állat nagy számban található. A folyók kristálytiszták; hol haragos zúgással rohannak a sziklák között, hol békésen kanyarognak a festői szép völgyekben. Számos tó színesíti a tájat.

Az egyik moszkvai egyetem turisztakosztályában gyűltünk össze még a tavasszal, hogy megbeszéljük az utolsó „diák-nyár” túráját. Fiala korunk ellenére is tapasztaltnak nevezhető turisták és alpinisták. A csoport tagjai bejárták már a Kaukázust, az Uralt, az északi sarkkörön túl téli túrákon is részt vettek.

Ha Szibériáról hallunk, akkor végtelen síkságra gondolunk, amit erdő borít, ahol nagy lusta folyók folynak a mocsaras partok között. Szibéria nagy része ilyen, de itt vannak a legkülönbözőbb vidékek: a szűzföldek tája, ahol a végtelen búzatáblákat lengeti a szél, az új ipartelepek, vízerőművek, ahol a hatalmas méretek a kommunizmust építő szovjet nép erejét mutatják. Mi a hegyek közé készültünk, ahol az ember még ritka vendég, de már készül a vidéket keresztülzelő vasútvonal terve.

A vidék még kevésbé ismert; csak — egy elég részletes — térképvázlatot kaptunk. Viszont a térkép sem sokat mond a hágók járhatóságáról, a folyók sodráról, a vadászati lehetőségekről és még nagyon sok más kérdésről. Pontosan el kellett határozni, mit viszünk magunkkal, mert egy hónapig nem számíhattunk arra, hogy emberrel találkozzunk, még kevésbé arra, hogy kiegészítsük készletünket. A másik megkötés viszont a súly volt, mert az első húsz napra mindent hátizsákban kellett vinni.

Végre eljött az indulás napja. Az ismerősök, barátok' integetése mellett gördült ki vonatunk a vladivosz-toki pályaudvarról. Öt napot kellett utaznunk, hogy megtegyük a majd-

nem ötezer kilométeres utat Nyiznyeudinszk városáig, amely Krasznojarszk és Irkutszk között feleúton van.

Nyiznyeudinszkból már repülővel kellett továbbmennünk a hegyek közé. Felemelkedtünk a város fölé, majd a gép egy éles fordulóval a hegyek felé vette útját. Hamarosan elhagytuk az utolsó településeket, alattunk a fenyővel borított halmok egyre magasabbak lettek. Átrepültünk néhány hágó felett. Felhők gyülekeztek az égen és éppen jókor értünk földet a Felső Gutara nevű község repülőterén, mert egy-két percen belül megeredt az eső.

A Szaján hegységben voltunk. Körülöttünk sziklafalak, haragoszöld fenyőerdők, metszően hideg vízű folyó, amelynek nyolc fokos vize és gyors sodra aligha csábított volna bárkit is fürdésre. Bevonultunk a repülőter egyik majdnem készen lévő faházába, becipeltük a holmikat s elmentünk a repülőteről egy kilométerre eső faluba.

Felső Gutara több mint ötszáz lakosának fő foglalkozása az állattenyésztés és a vadászat. Rénszarvasokat tenyésztenek, a sok moha a tajgai állatok eledele. Az állatokat főleg teherhordásra használják. Nekünk is szükségünk volt rájuk, mert a túránk végső vízi részére el lehetett juttatni innen az élelmet.

A prémesállat-vadászat legbecsebb zsákmánya a coboly, darabjéért még ezer rubelt is kifizetnek az állami beváltóhelyek. Ezenkívül mókusra, medvére vadásznak. A falu népe meglehetősen jólétben él és ma már a világtól való elvágottság is megszűnt a repülőközlekedés eredményeképpen.

Másnapra már megállapodtunk a helybeli kolhossal a csomagok elszállításában az Agul tóhoz. Délután útnak indultunk a Gutara folyó mentén, eredetéhez. Egy másik folyó völgyébe átvezető hágóhoz igyekeztünk. Harmincöt kilós hátizsákjaink terhe alatt lassan haladtunk. Az első napon még egy könnyen járható ösvé-

Előttünk sokszáz kilométer — hátunkon 35 kiló

nyen mentünk s egyetlen nevezetes esemény: a folyón történt átkelés volt. Ilyen helyeken a híd ismeretlen fogalom s a gázlók megelése fontos dolog. Alacsony vízállás mellett csak térdig, egyes helyeken combig kerültünk a vízbe.

Túrákon az első tábornót, az első sátorban eltöltött éjszaka mindig emlékezetes marad. A rohanó folyó partján vertünk tábornot, ahonnan a környező hegyekre is nagyszerű kilátás nyílt. Itt a tajgában ökörsütésre alkalmas tábornókat lehet csinálni; a fa nem gond, mert mindegyik kidőlt törzsek hevernek az ősvadonban. Nem kellett a sátor alatt a fekhelyeket sem kipárnázni — maga a természet gondoskodott erről. A tajgára jellemző, hogy talaját fű helyett fél méter vastag moharéteg borítja. Nem olyan, mint amilyen nálunk a nedves helyen fekvő köveken, fatörzseken nő, hanem sokkal vastagabb, de laza szerkezetű. Ezért ahol nincs ösvény vagy vadcsapás, a láb térdig süpped bele, nagyon megnehezíti az előrehaladást.

Jellegetes szajáni táj

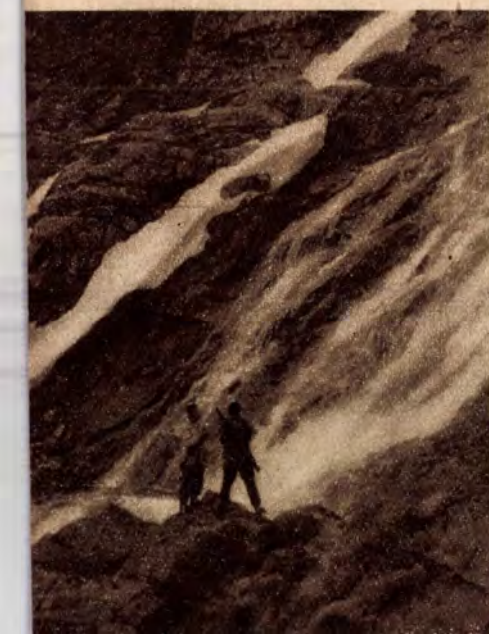
Lombsátorunk a tajgában

Másnap, görnyedve a hátizsák súlya alatt, korán indultunk útnak. Utunk eltávolodott a folyótól, de egy helyen újra leereszkedtünk egy meredek lejtőn, hogy megnézzük a folyó kétlépcsős, összesen körülbelül negyven méteres vizesését.

Négy napig mentünk felfelé a folyó mentén, mind magasabbra és magasabbra emelkedve, amíg a hágó alá nem értünk. A Felső Gutarán, nyolcszáz méter magasságban, a vörösfenyő volt az uralkodó, feljebb a lucfenyő került túlnyomó többségbe, nyírfával keverten. Másfélezer körül megjelent a szibériai cédrus, mely Szibéria egyik leghasznosabb fajtája. Külsőre hasonlít az erdei fenyőre, de lombja oly tömört és koronája oly szélesen terül szét, hogy egy-egy nagyobb példány alatt a legerősebb esőben is meghúzhattuk magunkat. Csonthéjú termése a mogyoróhoz hasonlít, sok helyen foglalkoznak gyűjtésével és dió helyett használják.

Nemcsak a fajták, de az aljnövényzet is változott. A moha helyett mind gyakrabban jelent meg a fű. A folyó a felső folyásában, a rendes

Hófoltok, s hegyi tó lezuduló vize

folyóktól eltérően, egészen megszelídült, partjai sok helyen mocsarasak voltak. Ez lehetett a magyarázata annak, hogy másfélezer méteren is sok volt a szúnyog és mindenféle csípős légyfajta. Voltak szúnyoghálóink is, de azok használatára alig került sor.

A folyó forrásvidékén már mindenütt csupasz sziklafalak vettek körül bennünket, helyenként soha nem olvadó hófoltokkal. Az egyik hómező alól folyt ki a Gutara. A völgyet szebbnél szebb alpesti virágokkal tarkított fűszőnyeg borította. Az ember szeme nem tudott betelni a pompás virágok láttán.

Az utolsó éjjelt mintegy négy száz méterrel a hágó alatt töltöttük. Itt már nem volt fa, csak embermagaságú bokrok; a tüzelőkérdés gondot okozott. Sókáig tartott, amíg meg tudtuk főzni vacsoránkat a gyenge minőségű rőzsével. Az ilyen hosszú túrákon, a mienkhez hasonló fizikai igénybevétel mellett, feltétlenül szükséges naponta kétszer: reggel és este — meleget enni. Sajnos, csak a kásafélék jöhettek számításba a húskonzerveken kívül, mert ezek súlya száraz állapotban csekély és meglehetősen jól szállíthatók. Ezenkívül mindig főztünk kávé, kakaó, tejporból, vagy teát a vízszükséglet kielégítésére. A kenyérről le kellett mondanunk, csak kétszersültet vittünk magunkkal. Más csoportok lepényt szoktak sütni kenyér helyett, ehhez lisztet visznek magukkal. Mi időtakarékosság miatt (sok idő megy el a sütésre) ezt elvetettük.

A vidék északabbra fekszik hazánknál és éghajlata zordabb. A júliusi középhőmérséklet a völgyekben 19 fok, míg 2000 méteren csak 9—10 fok. Nappal itt is meleg van, de éjszaka gyakran hűl le a hőmérséklet fagypontra. A nyár rövid, szeptembertől ápriliséig hó fedi a tájat. A szarvasfélék a méteres hóréteg alatt is megérzik jó szaglással a táplálékot, a mókusok nagy mennyiségű enivalót gyűjtenek télire, a medve pedig valamilyen védett he-

lyen hosszú téli álomba merül. A szelíd rénszarvasok télen is kint vannak a szabadban és maguk szerzik meg a mohát a hó alól. Mellő lábaikkal mély gödröket kaparnak és így legelnek. Meglepő ezeknek az állatoknak igénytelensége és munkabírása. Az első húsz nap alatt hét hágón másztunk át — helyenként még a biztosítókötélre is szükség volt —, átkelve több kisebb folyón, közel háromszáz kilométert tettünk meg. A hegyekben a legmegkapóbbak talán a csodálatos kék vízi tavak, az erdőkben pedig az évszázados fárólások, melyek mellett az ember párányknak érzi magát.

Húsz napos gyalogút után — ekkorra már hátizsákjaink is könnyebbé váltak — kiértünk a nagyon mély és meglehetősen keskeny, 14 kilométer hosszú Agul tó felső végéhez. További élelmiszerkészletünk a tó alsó végénél, a vadászkunyhóban várt minket. Onnan kezdődött a kétszáznyolcvan kilométeres tutajutunk.

A tó partjait sziklafalak képezték, így a part mentén nem lehetett menni. A tavon — csónak hiányában — nem volt könnyű az átkelés. Találtunk egy régi tutajt a partra kivetve, azt vízre bocsátottuk, fából nagy evezőket faragtunk ki és nekivágtunk a tónak. Sajnos, ellenszél fújt és így az ormótlan alkotmánnyal csak lassan jutottunk előre. A szél délutánra megerősödött s így nem maradt más választásunk, mint hogy egy lankásabb partszegélyen kiköszünk. Éppen jókor tettük, mert a szél magas hullámokat vert.

Csak másnap délben érkeztünk a tó alsó végéhez, ahol az Agul folyó ered.

A vadászháznál megtaláltuk ide szállított élelmiszereinket és a tutajkészítéshez szükséges szerszámainkat. Innen már olyan tutajjal kellett tovább mennünk, amely kibírja a vad folyó erejét, megfelelően irányítható első és hátsó evező segítségével.

Tudtuk, hogy a folyó első ötven kilométere igen nehezen „hajózható”. Sodra nagyon gyors, medrében hatalmas kövek vannak, melyekkel az összeütközés kellemetlen, vagy még rosszabb, ha a tutaj felszalad ilyen kőre. Nehéz kiszabadítani a tonnán felüli súlyú alkotmányt; néha a víznyomás hatására oldalára is fordulhat, ami főleg a rajta levő holmik szempontjából veszélyes. Megfelelő kötélbiztosítás, megerősítés esetén ugyan el nem úsznak, de hosszabb időre holmink víz alá kerül. Fel voltunk ugyan erre is készülve, minden vízre különösen érzékeny felszerelést polietilén zacskóban helyeztünk el, de mint később kiderült, még ez sem volt elegendő.

Első napunk a kunyhóban pihenőül szolgált. A vadászkunyhónál levő csónakon megnéztük a környéket. Itt a vadászkunyhók soha nincsenek bezárva, mindig lehet bennük kétszer he-

sültet, kályhát, fekvőhelyet, főzőedényeket, gyufát stb. találni. Ezeket a kunyhókat a Gutara községben lakó vadászok szerelik fel, hogy a téli vadászatok idején, rossz időben, legyen hol meghúzni magukat. A vadász-kunyhókat a néha erre vetődő turisták is használják, gondosan ügyelve arra, hogy maguk után mindent rendben hagyjanak, sőt, ha valamilyen szerszámra, felszerelési tárgyra nincs szükségük, az is ott marad, így évről évre mind több hasznos tárgy gyűlik össze.

Sok vizet melegítettünk, hogy te-tőtől talpig megmosakodhassunk. Varrni, foltozni való is akadt, mert a tajga sűrűje mindent eltép, kiszag-gat, a legerősebb vásznak is csak ideig-óráig bírják.

A pihenőnap után komolyan munkához láttunk. Kijelöltük azokat a száraz, de tövükön álló fákat, amelyekből a tutajt építjük. Tutajunk hat darab 30—35 cm átmérőjű és hét méter hosszú szibériai cédrusból készült, az evezők hat méter hosszúak voltak, sima szálú fenyőből. A fákat egy környező patak partján találtuk és onnan vízi úton juttattuk el a tutajépítő „doikkba”. Ez enyhén lejtő homokos part volt, ahol az előre elhelyezett görgőkön kezdtük meg az építést. Hogy a tutaj jó legyen, a rönköket megfelelően kellett összeválogatni, mindegyiknél megnéztük úszását. A törzseket vastag gerendával erősítettük össze az elején és végén.

Három nap alatt készen is lettünk mindennel és ünnepélyesen vízre bocsátottuk járművünket. Még ezelőtt két nappal megérkezett a vadász-kunyhóhoz a novoszibirszki turisták nyolctagú csoportja. Ők a hegység egy más részében voltak túrán, szintén az Agul folyón készültek leeresz-kedni. Miután a folyó felső szakaszát felderítettük, az első napon simán ereszkedtünk lefelé. Sok zátonyt, sel-lőt, éles kanyart és veszélyes követ hagyunk már a hátunk mögött, amikor egy nagyon nehéz helyre ér-tünk. Itt a folyó egy sziklafalba üt-között és ezen megtörve vett éles kanyart.

Letáboroztunk és az estét a terep tanulmányozására fordítottuk. Egy-értelmű megoldás nem kínálkozott és minden változatnak, amelyet a veszélyes hely lektüzdésére kigondol-tunk, volt hibája. Másnap reggel a tutaj nekiindult. Én, mint a csoport fényképésze, a parton álltam, hogy

Megérkeztünk az Agul tóhoz

megörökítem ezt az érdekes pilla-natot. Meg is örökíttettem a tutajt a hatalmas állóhullámok hátán, ami-kor filmhiány miatt nem kerülhetett sor a következő képre. De nem na-gyon értem rá erről elmélkedni, mert a sziklaszoros végénél a tutaj neki-ütődött egy hatalmas, félig víz alatti levő kőnek és a víz nyomása meg a tutaj lendülete félig feldobta jármű-vünket erre a kőre. A tutaj fara rögtön víz alá került, míg orra a ma-gasba ágaskodott. Minden holmink — ha el nem is úszott, de azonnal a víz alá került. Mi csak a felcsa-pódó hullámok ellen védtük meg őket azzal, hogy a sátorlapba csavar-tuk, de így vízbe kerüléskor minden, a különlegesen csomagolt dolgok ki-vételével, rögtön elázott. Az egyik fiú evezővel együtt a vízbe esett. Sike-resen kiúszott, míg a többiek a part-ra dobott kötél segítségével jöttek ki. Sokáig hiába próbáltuk lehúzni a tutajt a körül, de az meg sem mozdult, mert a rázúduló víz a sziklá-hoz préselte. Ekkor megkezdtük a holmik mentését. Ahogy kibogoztuk a köteleket, minden hátizsák sza-baddá vált és csak nagy nehézségek-kel sikerült mindent a partra jut-tatni. Majdnem mindenünk teljesen elázott. Ekkor meggyőződhattunk, hogy ilyen túrára csak tökéletesen vízmentes csomagolást lehet alkal-mazni.

Már dél elmúlt, amikor minden a partra került. Egész nap szárítgat-tuk a holmikait.

Este a novoszibirszkiek is meg-érkeztek. Ők is ott kötöttek ki, ahol előző este mi. Megbeszéltük, hogy másnap együttes erővel megpróbál-juk lehúzni tutajunkat a körül, míg az övékét a partról kútélvezetéssel eresztjük át a veszedelmes helyen.

Mindkét tervünk sikerült. Az első-ben a víz is segített, mert az éjszaka folyamán a tutaj részünkre kedvezőbb irányba fordult. Indulhattunk tovább.

Ettől a naptól kezdve együtt foly-tattuk utunkat. Sok esetben a köl-csönös segítség eredményeként tud-tunk csak tovább jutni. Négy nap alatt tettük meg az összesen 50 kilo-méteres szakaszt ott, ahol pedig a víz sebessége 10—15 kilométer órán-ként. Napi nyolc-tíz órát voltunk vi-zen, főleg pedig vízben, hogy emelő-fákkal, kötelekkel szabadítsuk ki a kőre vagy zátonyra futott tutajokat.

Az első ötven kilométer után min-denki megkönnyebbülten lélegzett fel, mert tudtuk, hogy alább a folyó sebessége csökken, bő vízűbb, med-re „hajózhatóbb”. Hátra volt még 220—230 kilométerünk az első lakott helyig, ahonnan a legközelebbi autó-buszjáratot harminc kilométerre ér-jük. Ezt a több mint kétszáz kilo-métert négy nap alatt tettük meg. Egész nap ringtunk a folyó hátán, csak este szálltunk partra, hogy az éjjelt szárazon töltsük. Reggel a kőd felszállása után indultunk. Ez csak

Kényelmes tutajozás a megszeliült folyón (Szerző felv.)

tíz óra tájt szokott bekövetkezni. Sok érdekes ekkor már nem történt, fő-leg ahhoz képest, amiken korábban keresztülmentünk. Összekötöttük a tutajokat, a „legénység” összekeve-redett, beszélgettünk, társasjátékot játszottunk. A tutajt vitte a víz, egy ember állt a kormánynál, figyelt. Már erősen fogytán volt az élélmünk.

Már vége felé járt a nyolcadik vízi nap, amikor az első állandó telepü-léshez jutottunk. De a házak sehogy nem akartak feltűnni. Szemünket ki-meresztve néztünk előre. A folyón már sok sziget volt, nehezen találtuk meg a legbővebb vizű ágat, ahol nem kellett félni a zátonytól. Már nagyon untuk a hajókázást, szinte folyton vizesek voltunk, nem tudtuk élvezni a nagyszerű természeti ké-peket sem, annyit láttunk eddigi utunk folyamán. Szerettünk volna újra emberek között lenni, meghal-lani az elmúlt másfél hónap esemé-nyeit, újra vonatra ülni és haza-utazni. Már elégünk volt a kétszer-sültből, csak az éhség kényszerített, hogy megegyük. Kívántuk a kenyere-t, a legegyszerűbb kenyeret, vala-mi zöldséget, friss tejet.

Amikor végre észrevettük az első lakott házat, meghallottuk az első kutya ugatását — végtelenül boldo-gok voltunk. Betértünk az egyik vendégszerető gazdához. A bögre friss tejet és a karéj kenyeret úgy ettük, mint a leginyencebb falatokat.

Még néhány napba telt, mire el-jutottunk a vasútállomásig. Vége volt a nyárnak, egy nagyon érdekes, örökké emlékezetes szibériai, szajáni túrának. Tudtuk, hogy nem sokan kerülünk el újra erre a vidékre, de mindenhova elvisszük az ilyen uta-kon kialakult önzetlen, baráti szel-lemet; az itt eltöltött napokra min-dig szívesen gondolunk vissza.

Deme Sándor

A MARTONVÁSÁRI TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET

Martonvásár a Budapest és Balaton közti, különösen nyáron igen forgalmas főút- és vasútvonalon fekszik.

Az üdülők erre utazó százezrei — köztük bizonyára sok természetjáró is van — a vasúti kocsik ablakából balra, dél felé kinézve az állomás nyugati vége után látják is a természetvédelmi terület szép parkerdejét, mégis a legtöbben csak hallásból vagy egyáltalán nem ismerik azt. Pedig különleges táji szépsége, kedvező megközelítése és a hozzá kapcsolódó kulturális vonatkozások miatt feltétlenül megérdemli, hogy megismerkedjünk vele.

A 121 holdas természetvédelmi terület, illetve park a volt Brunszvik-kastély körül, a vasútállomást a község főutcáját képező balatoni műúttal összekötő út mellett fekszik. A parkba annak déli oldalán léphetünk be, naponta 10—13 és 16—19 órák között, a kastélyban levő múzeum látogatási idejéhez igazodva. A hazai mezőgazdaságfejlesztés nagy alakjainak (Tessedik Sámuel stb.) szobrai közelében elhaladva, a kastély mögött találjuk a tulajdonképpeni természetvédelmi területet, amely a háborús károk miatt csökkent állománnyal túlelevelűeket és idegen fajokot is tartalmaz, de fő értékei a foltos platánok, nyárfák, égerfák stb. különleges méreteket elérő hatalmas példányai, valamint a rajta átfolyó „Szt. László vize” az általa táplált 11 holdas tóval és annak Beethoven-szigetével. Szép erdei utakon félórás sétával körüljárhatjuk a tavat; hosszú, íves fa-gyaloghídon juthatunk be a romantikus hangulatú szigetre és annak óriási öreg fái alatt egy ösvényen a sziget közepén levő térségre. Itt áll Beethoven életnagyságúnál jóval nagyobb, hatalmas fehér márványtömbből mántegy kinövő, robosztusan megformált mellszobra. Mellette egyszerű kőpad, és Beethoven a kastélyban többször is vendégül látó tanítványa, Brunszvik Teréz édesapjának emlékére állított kőszlop. Az öreg fa, amely tanúja lehetett a nagy zene-költő és a „halhatatlan kedves” vonzalmának és kedvenc helyükön, a szigeten tett sétáiknak, sajnos, már kidőlt, de a földön heverő hatalmas törzse, az élő faóriásokkal és a lenyűgöző szoboralakkal együtt, még így, holtában is méltóan emlékeztet Beethovenre, a másik, ugyancsak kidőlt óriásra.

Rabul ejtve az emlékezéstől, hallgatagon sétálunk vissza az 1773—75-ben épült, 1875-ben angol gótikus stílusban átalakított műemlék-kastélyhoz, amelynek földszintjén rendezték be a Beethoven-múzeumot. A nagy zene-költő benső barátságot tartott a Brunszvik-családdal, amelynek lányait zongorázni tanította, fivérüket, Ferencet pedig leveleiben testvérének szólította. A két leány, Teréz és Jozefin közül az egyik lehetett a zenetörténet szerint a „halhatatlan kedves”, akihez Beethoven leveleit név nélkül intézte, mindenestre nem egy halhatatlan remekművét is a család tagjainak ajánlotta. A múzeumban a zene-költő műveire, azok irodalmára és magyarországi előadásaira, itteni tartózkodására, és a Brunszvik-családdal való kapcsolatára vonatkozó emléktárgyat láthatunk. Időnként a szigeten hangversenyt is tartanak Beethoven emlékére.

Brunszvik Teréznek, a fennkölt lelkű tanítványának emlékét pedig nemcsak Beethovennel való benső barátsága őrzi, hanem a magyar művelődés-történet is, mint az első magyar óvoda megalapítójáét. A megfátalodott ódon kastély pedig, a régi, nagy emlékeken kívül új nevet is szerzett magának, mint a hazai mezőgazdaságfejlesztés messzeföldön ismert tudományos kutatóintézményének otthona.

A martonvásári természetvédelmi terület — annyi természeti és kulturális értékünk hordozója — tehát méltán megérdemli, hogy arrafelé járva a magyar természetjárók is tervükbe iktassák.

Holényi László

Naplemente a csendes tó partján

Beethoven szobra a martonvásári szigeten (Szerző felv.)

Ifjúsági vezetőképző tábor

Hathónapos táborvezetői és természetjáró szakkörvezetői káderképző tábor rendeztünk Révfülöpn, a Veszprém megyei Tanács és a megyei KISZ irányításával. A táborozásra meghívtuk a megye középiskoláinak, az üzemi és falusi KISZ szervezeteknek természetjárással és táborozással foglalkozó vezetőit.

A tábor tapasztalatai azt mutatják, hogy a természetjárás iránt hatalmas az érdeklődés. Ez pedig új káderek nevelését teszi szükségessé.

Egyes előadásokat maguk a hallgatók tartottak, így azok mindig az életből vett tapasztalatokra támaszkodtak. Résztelenen foglalkoztunk a koedukált táborok, a távoli vidéken rendezett álló táborok, valamint a mozgótáborok problémáival. Nagy vita folyt a táborvezető egyéniségéről és a táborokban folyó oktató-nevelő munkáról.

A tábor lakói nemcsak előadásokat hallgattak, hanem korralvóló tekintet nélkül részt vettek a játékokban és szórakozásokban. A vidám csokoládéévszabon ugyanúgy kivette a részét a tábor 63 éves doyenje, mint a 20 éven aluli fiatalok. Igen jól sikerült az oktató jellegű túra a Káli medencében. Nem volt haszontalan a megelőző tájoló, térkép, geológiai és egyéb szaktémák ismertetése sem, mert a túra részvevői azokat már gyakorlatban alkalmazhatták.

A tanulásban és munkában összerorrot a tábor. Az egyéni érdekeket alárendelték a közösség érdekeinek. Ez nem kis eredménye volt a táborozásnak. Az Országos KISZ Központnak határozata alapján, minden fiatal egyszer legalább legyen részt táborozásban. A tábor tapasztalata pedig azt mutatja, hogy ez a pedagógusokra ugyanúgy érvényes. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy milyen nagy nevelő hatása van a táboréletnek. Amikor egymásra vannak utalva az emberek, amikor kizökkennek a mindennapi élet kerékvágásából és a maguk erejéből kell a napi munka apró problémáival megküzdeni, akkor derül ki, hogy milyen fontos a közösségi élet.

Az egyik megbeszélésen több óras vita folyt arról, hogy miképpen kell felkészülni a táborozásra. Nem elég az anyagi és felszerelési tárgyak előkészítése. Ki kell alakítani egy KISZ fiatalokból álló magot, mely egész évi szakosztályi munkája során készül a táborozásra, mely kiképzéssel önmagát jó műszaki, egészségügyi, fizési és egyéb fontos tábori tudományok ismeretére. Ez a mag fogja azután a többieket magával ragadni és a nehézségeken átsegíteni.

A táborozó fiatalok kiválasztásával egyenrangú fontosságú a táborvezetők helyes megválasztása. Olyan nevelőket jelöljünk ki, akik jól tudják majd irányítani és összehangolni a fiatalok munkáját.

Nagyon sok eredménye volt ennek a káderképző tábornak. Írásban talán nem is lehet rögzíteni ezt a sok tapasztalatot és újat, amit a résztvevők magukkal vihettek. Fájó érzés volt azonban tapasztalni több iskola távolmaradását. Még nagyobb baj az, hogy egyes iskolákban nem is közönyösen, hanem egyenesen rosszindulatúan nyilatkoztak a TTB munkájában résztvevő pedagógusokról. Ilyen helyeken még a tanulókat is igyekeznek a természetjárástól visszatartani.

Szükséges lenne, hogy a felsőbb szervek is több támogatást nyújtsanak a TTB munkájához. A megyei tanács illetékesei az OISE Természetjáró és Táborozási Bizottsága foglalkozzanak többet az ifjúsági vezetők képzésével, mert csak így tudjuk elérni azt, hogy a táborozások tartalma olyan legyen, ami a fiatalok nevelését elősegíti.

A veszprémi káderképző tábora jó példa arra, hogy a különböző megyei szervek összefogásából sok olyan kezdeményezés születhet, mely előbbre viszi a természetjárás, a táborozás ügyét.

Dr. B. L.

Békés ifjú természetjárói között

A békéscsabai vasutas leánynevelő intézetben igen tevékeny ifjúsági természetjárókat találtunk. Értethető a növendékek természetszeretete, hiszen igazgatójuk, Kovács Gyula elvtárs és a két nevelő tanár: Révay Gabriella és Kovács Gyuláné lelkes természetjárók, ők hárman szervezték meg és teszik mindenkor emlékeztetéssé a lányok számára a kirándulásokat, a nagyszerű túrákat.

Révay Gabriellát, a vasutas leánykák természetjáró szakkörének tanár-vezetőjét kértük meg, hogy beszéljen nekünk a növendékek természetjáró élményeiről. Íme, itt adjuk beszélgetésünk lényegét.

— Az indulás előtt a térképezést, az útitervet a növendékekkel közösen dolgozzuk ki — kaptuk a tájékoztatást. — Legutóbbi nagyobb országjárásunkat Békéscsaba—Budapest—Gödöllő—Kékes—Eger—Szilvásvárad—Aggtelek—Jávorkút—Lillafüred—Miskolc—Ózd—Szerencs—Sárospatak—Sátoraljaújhely—Nyíregyháza—Debrecen—Békéscsaba útvonalon tettük. Első megállónk Gödöllő volt. Az Agrárudományi Egyetemen folyó kutatómunkánál tapasztaltak értékes ismereteket nyújtott az iskolában tanultakhoz.

— Kékesen, Egerben, Szilvásváradon, a regényes erdőségek, a szőlős lankák újabb élményeket jelentettek. Beszélgettünk a hegylakókkal, megismertük életkörülményeiket. A földrajzi órákon kirándulóink elmondták társaiknak, milyen lenyűgözően hat a hegy-völgy, dombvidék, síkság változása, hazánk milyen gazdag felejthetetlenül szép képekben, milyen becses népünk művészeite.

— Aggteleken a csehszlovák és országunk barlangkutatóinak új feltárásairól értesültünk.

— Mátraházán, Parádfürdőn, Lillafüreden egy-egy szép kilátóról, avagy lombsátor alatt, fenyőfák árnyékában élveztük a természet szépségeit. Az eimerülés a tájban, a lelkesültség a beszédes szemekben mutatta, növendékeink érzik: ez a haza.

— Történelmi hősök emléke, önfeláldozó hazaszeretetüknek évszázadokon átnövő ereje, követendő példaképül szolgált az egrí vár szemléletében. Bizonyította élni szerető, küzdeni tudó népünk mindenkori kiállását.

— Azután Sirok, Szerencs, Sárospatak, Széphalom voltak még állomásaink, melyek más-más történelmi emlékekkel gazdagították növendékeink emléktárházát. — Gárdonyi, Dobó, Rákóczi, Kazinczy, Comenius emlékezete is szinte naponta kerül szóba az irodalmi, földrajzi és történelmi anyag tanulása során. És mennyivel más híres sárospataki „sub rosa” teremben lefolytatott politikai eseményekről úgy beszélgetni, ha magunk is láttuk a reneszansz kastély boltíveinek közepén a gyönyörűen mintázott kőrözsát.

— Szilvásvárad felé közeledtünk gyorsított menetben, szinte percre kiszámított időben kellett érkezniük további programunk érdekében. Nótás-kedvű lányaink emelkedett hangulattal számlálták a sűrűn váltakozó útirányokat. Élvezték a természet eléjük táruló szépségeit.

— Visszapillantásomban ezek a kiragadott megfigyelések, spontán és szándékosan felhasznált mozzanatok is igazolják, mennyire segítenek nevelőmunkánkban a tervszerűen előkészített kirándulások, mily nagy élmény a gyermekek életében a természetjárás. Középiszolás növendékeinknél felbecsülhetetlen az így nyert tapasztalat és szemlélet értéke. Kell a természetjárás és ki is használjuk ennek mindenkor személyiségformáló nevelőhatását.

Halácsi Dezső

AZ ANGYALFÖLDI kizes fiatalok máris szép teljesítményekre tekinthetnek vissza. Nyáron a bakonyi Lókútnál rendeztek túra-vezető oktató tábor. A jól vizsgázott jelöltek már meg is kapták minősítésüket. 1960-ban a rendszeres honi túrák mellett nagyobb létszámmal a Tátrába készülnek.

A kerületi KISZ-szervezet kéri az idősebb természetbarátok segítségét a fiatalok oktatásában, a velük való foglalkozásokra. Szép feladat minden természetbarátnak, a fiatalok egyre növekvő turistáskodásának elősegítése. (Jelentkezéseket kérjük 186—850 telefonszámon — hivatali idő alatt — Bogdán István elvtársnál megtenni.)

Természetjáró

Túrasielés

Az őszi gyalogtúrákon 10–15 perces izomlazító gyakorlatot kell beállítani. A túrasielés más testmozgást és más izommunkát követel. Erdemes áldozni ettől függetlenül odahaza is mindennap 5–10 percet izomlazító gyakorlat elvégzésére. Milyen legyen ez a gyakorlat?

Kezdjük összetett lábakkal: derék hajlítás előre, hátra; ugyanez jobbra, balra, széttárt karokkal. Jó mély meghajlással többször egymásután — csipőre tett kézzel — nyújtott lábemelés; térdben hajlított lábbal többször egymásután lassú guggolás, lassú felemelkedés; többször gyors guggolás és felállás stb. A gyakorlatokat minden esetben kövesse lassú egyenletes futás. Ezen gyakorlatokat mindaddig végezzük, míg havas terepre nem mehetünk.

Havas terepen kezdődik a tulajdonképpeni sível való gyakorlás: síma terepen egyenletes csúszással, utána kisebb-nagyobb lejtőkön, fordulások jobbra, balra, hirtelen megállás. A hóba leszúrt kis zászlócskák kerülgetése jobbról, balról. Fontos minél változatosabbá tenni a gyakorlatokat, és elérni a biztos mozgást.

Sítúrara csak az alapok megszerzése után lehet gondolni, mert a sok bukácsolás, esés hamar fáraszt, és a nem teljes értékű társ, sok bajt okozhat a túra részvevőinek és saját magának egyaránt.

Sítúrák megszervezése, szállásról gondoskodás, élelmezés, utazás, közben tudásunkat fejleszteni elméleti és gyakorlati síkon, a túrát zavartalanul lebonyolítani — sok és gondos munkát kíván. A sítúra vezetőjét önzetlen, fáradtságos munkájában mindenkinek támogatnia kell. Kellő felelősséggel csak akkor vállalkozzunk sítúrara, ha a sível mozogni tudunk a havas terepen, fékezni, fordulni jobbra, balra. Sítúrázásnál szükséges gyakorlatlan végezni a csatolást, átfordulást, esést és felállást. A terpesztett ívelést, támasztott ívelést nemcsak síma, akadálymentes lejtőn, hanem a terepen is biztonságosan kell elsajátítani. Ezután indulhatunk kisebb, majd nagyobb sítúrákra.

A sítúrák szervezésénél és útvonaltervezésénél három igen fontos szempontot kell figyelembe venni. A túrasielők képességei; képességeiknek megfelelő terep kiválasztása, és ki milyen felszereléssel rendelkezik. A gyengébbek a Szabadsághegy, Hármashatárhegy környékén túl ne menjenek. Képzettebbek a Pilis hegységbe, a nagyobb gyakorlattal rendelkezők és állóképesebbek már a Börzsönybe indulhatnak. Értelemszerűen alkalmazzuk ezt Pécs, Miskolc, Veszprém, Gyöngyös esetében. A lényeg az, hogy mérsékelt képességű csoportot, kifáradás esetén rövid úton el tudjuk vezetni közlekedési eszközökhöz. Hosszabb túránál fontos: milyen szállást tudunk biztosítani, túránk útvonala hány kilométer, milyen emelkedők, lejtők kerülnek utunkba, hol tartunk pihenőt?

Sítúrákon minél szebb terepen, lassan és biztonságosan kell lesiklani. Kerüljük a hegyoldalakat, ahol a havazás előtt erdőirtás volt.

Sítúrákra mindig csoportosan menjünk, 8-as 10-es csoportok a legalkalmasabbak. Egyedül ne túrázzon senki, ez felelőtlen, sohasem lehet tudni, nem sérülünk-e meg és nincs senki aki segítsen. Egy-egy jól szervezett és jól levezetett sítúra rengeteg élményt nyújt, s kedvet és önbizalmat ad további, nagyobb sítúrákon való részvételhez.

Kecskeméti József

A Pedagógus TE Bakony osztályának pápai csoportja lelkes társadalmi munkával helyreállította a Bakonyjától délre nyúló Szenégető völgyben az Ődön-forrási kulcsosházat. A házat megyei találkozó keretében avatták (Gáti Samu felv.)

Vegyí tónusválasztási eljárások

Közismert tény, hogy a fényekben és árnyakban a tónusvisszaadás lágyabb mint a középtónusokban. Ez azt eredményezi, hogy a fények és árnyékok hajlamosak az ellaposodásra, ami különösen akkor zavaró, ha a kép mondanivalóját ezekhez az árnyalatsoporthoz tartozó tónusok fejezik ki.

Abban az esetben, ha negatívunkat nagy foltokban jelentkező tónusdifferenciák alkotják — amint azt az első cikkünkben ismertettük — nagyításkor az árnyéokra exponálunk, a csúcspontokat pedig utánvilágítjuk megfelelő maszkok segítségével. Kis foltok változása esetén ez csaknem lehetetlen, ilyenkor vegyi úton próbálunk segíteni.

Próbacsíkkal megállapítjuk a szükséges expozíciós időt. Nagyítógépünk alapszkájára üveg, vagy műanyag lapot helyezünk, melyen megjelöljük a képkivágásnak megfelelően papírunk helyét. A fényérzékeny papírt ezután megvilágítás nélkül beáztatjuk a hívóba 1–2 percre, majd abból kiemelve lecszamaradjuk és vizkóza szivaccsal óvatosan feltatjuk a felesleges folyadékot. Ezután a gép alá tesszük, és a megállapított expozíciós idő $\frac{1}{3}$ részével megvilágítjuk. A vörös üveget az objektív elé hajtva, pár másodperc múlva észleljük, hogy a vegyszerrel átitatott papírunk foltok kezdenek kialakulni. A képet természetesen nem szabad megmozdítani. Mikor a hívódás megáll, ráexponálhatjuk a visszamaradó $\frac{1}{3}$ -nyi időt is. Ekkor a sötét foltok mellett a fények, világos részek is megkapják a fény mennyiségét, amely a képkialakításhoz szükséges, míg az előbbieket már csak igen csekély mértékben válnak sötétebbé.

Ennek magyarázata az, hogy az emulzió legfelső rétegében elhelyezkedő szemcsék az $\frac{1}{3}$ -os expozíciónál a jelenlévő hívó hatására redukálódnak, mintegy szűrőt alkotva, így a további megvilágítás elől elzárják az alattuk levő szemcséket. A másodikban elvégzett expozíció után most már a tálban fejezhetjük be az előhívást.

Ezt az eljárást különösen erdő sűrűjében készült felvételeink nagyítása során alkalmazhatjuk, melyekben a lombzaton keresztül bebesütő nap mézsféher foltjai okoznak problémát.

A vegyi beavatkozások másik változata az, amikor a világos árnyalatok brillanciáját szeretnénk fokozni. Képeink világos részét ezáltal a „fehérről fehérebbek” lesznek. E célra háztartási boltban kapható OPTINOL fehéritő pasztillát vásárolunk. Az oldat összetétele a következő:

500 ml. forrált v. desztillált víz
1 tableta OPTINOL.

Használat előtt átszűrjük. A fehéritő oldatba a képeket nagyon alapos, legalább 1 óras mozdítás után tesszük. A kezelés 5 percig tart. Ezután a kép mindkét oldalát, tiszta vízbe mártott és kinyomott vizkóza szivaccsal áttöröljük, majd szárítjuk. Egyszer már szárított képet is lehet fehériteni, ajánlatos azonban előzőleg $\frac{1}{2}$ órán át vízben áztatni.

A papírra rakódott fehéritő anyag a kék és ultrabolyasugarakat fehér színű fénnyé alakítja. Ezért az így kezelt képek világos árnyalatai tündöklően ragyognak, de csak természetes fénynél. Lámpafénynél a hatás nem jelentkezik.

Beller Iván—Brett Pál

I.

A régi mintájú természetjáró igazolványok 1960. február 29-ig érvényesek az 1959. évi tagdíjbélyeg-alapján (vasúton, HÉV-en, turistaházban).

Aki 1960-ra érvényesíteni kívánja igazolványát, annak új igazolványt kell beszereznie. Az új igazolvány keménykötésű, többoldalas, amelyben a szövetségi és egyesületi tagság, a túsó-, túravezető- és versenybírói-igazolás, illetve minősítés összevontan megtalálható. Minthogy az igazolvány különböző kedvezményekre jogosít, azokat az alábbi feltételeknek megfelelően, pontosan kell kitölteni. Ehhez mind a szövetség, mind a kedvezményt nyújtó szervek szigorúan ragaszkodnak.

Az igazolványok érvényesítése nem központilag, hanem a budapesti és területi szövetségeknél (továbbiakban TSZ)történik.

Áttekinthetőség kedvéért alábbiakban összefoglaljuk az igazolványok kiváltásával kapcsolatos szakosztályi (továbbiakban osztályok), egyesületi, területi szövetségi teendőket.

AZ OSZTÁLYOK:

1. beszerzik az új természetbarát szövetségi igazolványt — R. sz. 90/a, ára kb. 3.— Ft (kapható 1960. január 2-től a Sportpropaganda Boltban Bp. VIII., Rkóczi út 57/a);

2. ugyancsak beszerzik az eddig is használt R. sz. 328. nyomtatványt (négy példányos névjegyzék az igazolvány érvényesítéséhez; egy lapon 11 név sorolható fel);

3. elkészítik, illetve kitöltik az igazolvány következő rovatait:

a) az igazolvány második oldalára beragasztják a tulajdonos 4×4 cm nagyságú, jó állapotban levő, 3 évnél nem régebbi fényképét (a fényképet tűző géppel nem lehet berősíteni, kizárólag ragasztással!);

b) az igazolványt tulajdonosa sajátkezőleg olvashatóan aláírja a második oldalon a fénykép mellett;

c) a harmadik oldalon az osztály ügyintézője tintával vagy tussal kitölti a személyi adatokat. A csillaggal jelzett téglalap alakú keretbe az osztály bélyegzőjének lenyomata kerül; ha az osztálynak nincs szabvány- (ide illő fekvő téglalap alakú) bélyegzője, akkor az egyesület és osztály nevét pontosan és olvashatóan be kell írni. A „sorszám” rovatba a tag osztályi, illetve egyesületi nyilvántartási száma kerül. A kiállítás dátum bejegyzése után az osztályvezető aláírásával hitelesíti a tagsági könyvet. (Ha a csillaggal jelzett keretben nem szerepel az osztály bélyegzője, akkor az aláíró neve mel-

lett kell az osztály vagy egyesület bélyegzőjét beütni.) Amennyiben valamelyik természetbarát egyesület nem jogosítja fel osztályait az igazolvány kiállítására, hanem azt központilag intézi, akkor a 3. oldal kitöltését az egyesület végzi;

d) az igazolvány 4. oldalán az egyesületi tagdíj lerovásának igazolása kerül, ennek intézését és vezetését későbbiekben az egyesületek szabályozzák;

e) az igazolvány többi oldalának kitöltését a Magyar Természetbarát Szövetség később szabályozza, egyelőre az igazolványok 1960. évi érvényesítéséhez semmi más nem szabad kitölteni;

4. ugyancsak az osztály kitölti a 4 példányos névjegyzéket az érvényesítendő igazolványok alapján. — Az R. sz. 328. nyomtatványt — lehetőleg írógéppel — úgy kell kitölteni, hogy mind a 4 példány jól olvasható legyen. Csak azok az adatok szerepelhetnek a névjegyzékben, amelyek az igazolvány megfelelő rovataiban találhatók.

Az utolsó rovatot, az „újított igazolvány száma” rovatát nem kell kitölteni, ezt az igazolvány érvényesítésekor az illetékes szövetség tölti ki.

Minden esetben külön névjegyzékben kell felsorolni a felnőtt tagokat és külön az ifjúsági tagokat. Ifjúsági tagnak számíthatnak az 1942-ben, vagy később született fiúk és lányok. A névjegyzék minden oldalát az osztály (egyesület) bélyegzőjével hitelesíteni kell!

5. A kitöltött igazolványokat és érvényesítési névjegyzékeket valamint a szövetségi tagdíjat az osztály székhelye szerinti területi szövetséghez kell eljuttatni. A területi szövetségek ügyintézésének helyét és idejét külön közleményben ismeretjük.

A tagdíj összegét (felnőtt tagdíj 10,— Ft, ifjúsági 6,— Ft) a helyszínen készpénzben, vagy előzetesen csekken kell befizetni;

6. az 1960. évi igazolványok első érvényesítésre alkalmával valamilyen osztálynak „osztály nyilvántartási lap”-ot kell kitölteni a TSZ-hez eljuttatni. Amíg ez a nyilvántartási lap nincs a TSZ birtokában, igazolványt nem állíthat ki. A nyilvántartási lapokat az MTSZ juttatja el az osztályokhoz;

7. az érvényesítésre beadott igazolványokat a TSZ által megállapított munkamenet alapján kapják vissza az osztályok.

TERÜLETI SZÖVETSÉGEK:

1. a szövetség elnöksége megbizta az igazolványok érvényesítését végző aktívákat. Biztosítja a szövetségi

tagdíjbélyegeknél MTSZ-től történő átvételét. Megállapítják az ügykezelés és pénztári elszámolás menetét (TST bevonásával);

2. az igazolvány érvényesítés szempontjai:

a) a TSZ csak szabályszerűen kitöltött igazolványokat fogad el (osztály pecsétje nélkülözhetetlen). Régi, kopott, hibás vagy nem igazolványfénykép nem fogadható el.

A négy példányos névjegyzék nélkül nem érvényesíthetőek az igazolványok (külön a felnőtt és az ifjúsági tagokról; mindegyik oldala lebélyegezve!). A 4. példány is olvasható legyen! Mind a négy példány a TSZ-nél marad (szükség esetén, ha az osztályoknak nincs nyilvántartásuk tagjaikról, külön készítsenek maguknak ötödik példányt);

b) a TSZ befizetteti a tagdíjakat, illetve meggyőződik annak csekken történt befizetéséről. — A befizetés adatait nyilvántartás céljából a megfelelő összesítő lapra bejegyzik;

c) az igazolványok 2. oldalán a megfelelő kockába (1960) beragasztja a szövetségi bélyegét. (Felnőtt bélyeg fekete, ifjúsági piros sorszámú!) A TSZ nagyobb méretű bélyegzővel lebélyegzi az igazolványt úgy, hogy a bélyegző fele a fényképre, fele az 1960. évi bélyegre kerüljön;

d) az igazolványba beragasztott bélyegek sorszámát az érvényesítési névjegyzék mind a 4 példányának utolsó rovatába bejegyzik;

3. a TSZ az érvényesítési névjegyzék piros színű példányát megtartja, a többi hármat az MTSZ-hez — további intézkedésig havonként — ajánlott levélben megküldi. A TSZ a tagdíj összegének az MTSZ-t illető részét a külön megadott utasítás szerinti időben és módon utalja át.

II.

Január 1-től kezdve a vasúti utalványok kezelését és kiadását is a TSZ-ek végzik. Ennek alapján az osztályok következő havi túraterveiket minden hó 15-ig juttassák el a TSZ-hez, ahonnan a szükséges utalványokat megkapják.

Az 1959. évben kapott utalványokkal 1960. január 31-ig minden osztálynak el kell számolnia azzal a szervvel, amelytől azt kapta, ellenkező esetben hivatalból le kell tiltani az utalvány kiadását. Ismételten figyelmeztetjük az osztályokat, hogy az utalványigényléshez szükséges havi túratervben fel kell tüntetni az utalvány-igényes túsók idejét, rövid útvonalát és a túsóvezető nevét.

A következő havi igénylésig felhasznált utalványokat igényléssel egyidejűleg vissza kell szolgáltatni a TSZ-nek.

EGYESÜLETI * Élet *

Megalakult a KPVDSZ keretében a Vörös Meteor Természetbarát Egyesület. A november 16–17-én megtartott alakuló ülésen Kiss Tibor, a KPVDSZ Sportosztály vezetőjének megnyitója után, Tokaji Tibor főtítkár ismertette az új egyesület programját. Az értekezleten felszólalt Székely Miklós, az MTSZ főtítkára, aki felhívta az aktív-értekezlet résztvevőinek figyelmét az új, nehezebb feladatokra. Kívánunk az új egyesületnek jó munkát.

November közepén rendezte meg a Vörös Meteor szakmai egyéni bajnokságát. A Lajosforrás környékén megrendezett versenyen a szakmai bajnok címet Király Zoltán, a Bp. Vörös Meteor versenyzője nyerte.

Turistaszállás Égerszögön. Az Élelm. Min. Kinizsi SK barlangkutató csoportja égerszögi kutatóházában egy négy- és egy hatágyas szobát tud a természetjárók rendelkezésére bocsátani. Takaró nincs, fűtés és főzési lehetőség van. Szállásdíj 5 Ft. Helyfoglalás (három héttel előbb): Balázs Dénes, Budapest, V., Akadémia u. 1–3, Élm. Min. Telefon: 121–979.

A Pest megyei Idegenforgalmi Hivatal nyolc kulcsosházat létesít a

Börzsönyben. Az előrehaladott tárgyalások azzal biztatnak, hogy tavasszal már ezekből indulhatunk túrákra. A Dunakanyarban sátor tábor, Szentendrén és Zebegényben turista-szállások létesítése szerepel még a hivatal jövő évi terveiben. Több színes prospektust adnak ki a hegységekről, Vácra, Ceglédre és Gödöllőről.

A csikóvári Hubertus vadászhatat hulsosházzá alakítják át az újpesti TTE tagjai. Munkatúráik során a legszükségesebb karbantartási munkákat már elvégezték.

A szombathelyi Vasas és Építő természetbarátok közös munkatúrára újították fel a szentgyörgyhegyi útjelzéseket. Az igen elhanyagolt utakat megtisztították és ahol szükséges volt, új jelzést festettek.

November végén rendezte meg a Közalkalmazottak Természetbarát Egyesülete évzáró klubdélutánját. Dr. Jakucs László geológus vetített-képes előadása után Peredi János, a KaTE elnöke értékelte az elmúlt évi munkát, majd kiosztotta a vártúrák jelvényeit. A beszámoló után fehér asztal mellett beszélgettek az élményeiről és vidám zeneszó mellett szöttek terveket a jövő évi programról.

Újabb alföldi természetbarát osztály létesült. A szegedi nyomda dolgozóiból megalakult a Tipográfia szegedi osztálya. A lelkes kis csoport újabb bizonyítéka annak, hogy a síkvidéken is egyre nagyobb tért hódít a természetbarát mozgalom.

Kulcsosházak felszereléséhez asztal, pad, szék, ágy és egyéb tárgyak, könyvjóváírással átvehető a Turistaházakat Kezelő Vállalat elfekvő készletéből. Érdeklődni lehet a Vállalat igazgatóságánál (Budapest, VI., Lenin krt. 55.).

November 28–29-én rendezte meg az Egyetemi és Főiskolai Sportközpont a főiskolások tájékoztatói bajnokságát.

A verseny éjjel-nappali, pontértékes, egyéni-csapatverseny formájában zajlott le, 14 háromfős csapat részvételével. Eredmények:

Egyéni:	hely.	pont.
1. Maác Benedek (MAFC I.)	2	
2. Almás Károly (MAFC I.)	6	
3. Gárdonyi Zoltán (MAFC II.)	6,5	

Csapat:	hely.	pont.
1. MAFC I. (Maác, Almás, Bártky)	31	
2. MAFC II. (Dávid, Gárdonyi, Valtinyi)	37	
3. BEAC I. (Sznagyik, Bánlaky, Boschán)	37	

**Töltse a hétvégét turistaházakban!
Remek síterepek, vidám ródlizás!**

MELEG ÉTELEK
FORRÓ TEA
OLCSÓ ÁRAK

ÉRDEKLŐDÉS:
TURISTAHÁZAKAT KEZELŐ
VÁLLALAT, BUDAPEST, VI.,
LENIN KÖRÚT 55

CSÚCSHEGYI TURISTAHÁZ

Könyvszemle

VILÁGATLASZ. A 196 oldalas új magyar Világatlasz tartalmában, kivételben, az adatok frissességében felülmúl minden eddigi nálunk megjelent hasonló kiadványt.

A Föld és az egyes kontinensek, valamint Magyarország domborzati térképei a színek és a domborzatárnyalás együttes alkalmazásával plasztikus képhatást nyújtanak. Az egész világ politikai és közigazgatási térképei — 60 000 névanyagával — minden jelentősebb települést felölelnek. A fontosabb és érdekesebb területeket 42, a fővárosokat és nagyobb városokat 72 betéttérkép ábrázolja. Az album alakú atlasz a napokban jelent meg. Ára 175 Ft. (Kartográfiai Vállalat).

FITZ JÓZSEF: A MAGYAR KÖNYV TÖRTÉNETE (első rész, 1711-ig). Ára 66 Ft. (Magyar Helikon kiadása).

HUNYADI JÓZSEF: A FEKETE LOVAG. A nép hősi küzdelme a török hódítók ellen. Ára 29 Ft. (Móra Ferenc könyvkiadó).

ERDÉSZETI ZSEBKÖNYV, I. KÜTET Ára 43 Ft. (Mezőgazdasági és erdészeti kiadó, Bukarest).

L. M. PARIZEK: A VARÁZSLÓK FOLYÓJA. A forrongó Afrika vidékére vezet a szerző. Színes kép és rajzmelléletek. Ára 26 Ft. (Szlovákiai szépirodalmi könyvkiadó).

ANDRÉ CHAMSON: A CSODAK KÚTJA. Franciaország a náci megszállása idejében egy kis város élete. Ára 18,50 Ft (Európa könyvkiadó).

ALEKSZANDR DRIN: BÍBORVÖRÖS VITORLÁK. Novellák. Ára 12 Ft (Európa könyvkiadó).

TERSÁNSZKY J. JENŐ: SZERENÁD, VADREGÉNY. A múlt társadalom rajzát adja a kitérő szerző két kevéssé ismert regénye. Ára 29,50 Ft (Magvető könyvkiadó).

ERDŐDY JÁNOS: A NEGYEDIK LOVAS. A magyar középsztály a háborúban, ez a témája a műnek. Ára 28,50 Ft (Szépirodalmi könyvkiadó).

TULOGDI JÁNOS: TERMÉSZETJÁRÓK KÖNYVE. A természetjárás alapvető ismereteinek gyűjteménye (Ifjúsági könyvkiadó, Bukarest).

GERECSE ÚTKALAUZ — HO LENYI LÁSZLÓ. A ma még kevés útjelzéssel s turisztaszállással is alig rendelkező hegység útkalauza újabb segítséget ad változatos túrák szervezéséhez. A Cserehát és a Karancs-Medves kivételével, most már minden számottevő hegységünkről rendelkezünk útkalauzzal.

Az útkalauz a bő általános ismertetőn kívül közli a legfontosabb útleírásokat. Ára 20 Ft. (Sport Lap- és Könyvkiadó).

Az összes könyvek kaphatók Az Állami könyvesboltokban Budapesten és -vi déken.

Tanfolyam — tapasztalatsere

A Magyar Természetbarát Szövetség és a SZOT Sportosztálya november hónapban egyhetes káderképző tanfolyamot rendezett a dobogókői turistaházban. A tanfolyamon a területi természetbarát szövetségek és a szakszervezeti természetbarát egyesületek vezetői vettek részt.

A tanfolyam célja az volt, hogy a turistaság vezetői előtt egységesen tisztázódjék a mozgalom célkitűzése és ezek végrehajtásának módszere.

Terényi Imre elvtárs, az MSZMP Központi Bizottságának munkatársa ismertette a testnevelési és sportmozgalom jelenlegi helyzetét és a pártnak a testnevelés és sportra vonatkozó téziseit, illetve az ebből adódó feladatokat.

Előadások hangzottak el a természetbarát mozgalom történetéről és célkitűzéseiről, szervezeti, oktatási, propagandáról és egyéb feladatokról és módszerekről.

A tanfolyamon Kádas István, a SZOT Sportosztályának vezetője ismertette a SZOT álláspontját a természetjárással kapcsolatban. A vita során nagyrészt tisztázódott az új természetbarát egyesületek alakulásával, illetve a természetbarát ligák egyesületté való átszervezésével kapcsolatos sok probléma is.

A tanfolyam részvevői megvitaták az egyesületi és területi szövetségi működési szabályzat tervezeteit, továbbá a természetjárók túrateljesítmény-jelvénytérzési rendszerének elgondolásait.

A tanfolyam igen jó lehetőséget biztosított a területi szövetségek és a szakszervezeti természetbarát egyesületek eddigi tapasztalatainak megvitatására.

A tanfolyam igen hasznos volt, mert hozzásegíti a területi szövetségek és szakmai egyesületek vezetőit ahhoz, hogy munkájukat az elkövetkezendő jubileumi esztendőben egységes irányelvek alapján könnyebben szervezzék meg és végezzék el.

T. L.

FEJTÖRŐ

Beküldendő a vízszintes 1., 17., 28. és a függőleges 7., 10., 11. január 31-ig.

Vízszintes: 1. A Mátra legszebb csúcsa. 5. Igekötő. 8. Füg. 9. Nem fiatal. 10. Végtag. 12. Erős kötőszóveti rostja. 13. A cselekvés indítóka. 14. Vízben él. 16. GS. 17. Várom. 18. Személyes névmás. 20. Foggal feldarabol. 21. Morzejel. 22. Értéke. 24. Seb. 25. Tedd egymásra. 26. Sav, lúg teszi. 27. Helyhatározó szó. 28. Kilátó a Nagylapálytetőn.

Függőleges: 2. Termet. 3. Rend. 4. Kilogramm. 5. Becézett női név. 6. Ingamozgásra mondjuk. 7. Tövében turistaház. 10.... kilátó. 11. Gyógyvizeiről híres. 14. Tájékozatás anyaga. 15. Ténfereg. 19. Akta. 21. Burkolat súlya (ékezetthiba). 23. Emberi testről készített kép. 24. Léteznek. 26. Időhatározó szó.

Készítette: Dely Károly

Októberi FEJTÖRŐNK helyes megfejtése: Magaskő, Kakuk, János, Fodor út, Meredek, Fazekas, Vörös, Tábor. Könyvjutalmat kaptak: Simon József Albertiarsa, Bősze Józsefné Kalocsa, Tóth I. János Szeged.

1	2	3	4	5	6	7
	8			9		
10			11		12	
13		14		15		16
		17				
18	19		20			21
22		23			24	
25				26		
27				28		

Helyesbítés: Múlt számunk „Betyárok nyomában” című cikkünkben Patkó Bandi sírhelyének községe helyesen: Bábonymegyer.

Olvásbrigád Budapest: Valóban, egyes cikkeink csak kevés számú olvasó érdeklődését keltik fel. Munkánk jobbá tételéhez kérjük rendszeresen észrevételeiket, véleményeiket és javaslatokat. Jól tudjuk, hogy a száraz közlemények csak kevés olvasót érdekelnek. A mi törekv-

sünk is az, hogy színes, érdekes lapot készítsünk. Nekünk kötelességünk ezt a célt szolgálni.

Cz. M. Budapest érdekes hírt közölt rovarok szokatlan őszi rajzásáról. A természettudományi Múzeum kéri ennek kapcsán a turistákat, hogy bármilyen észleléstüket pontos hely, idő, a jelenség részletes leírása, az észlelt állat, növény stb. példányának beküldésével közöljék. Ezzel hasznos szolgálatot tesznek a tudományos kutatásnak.

H. L. Pásztyó: Javaslatait kulcsosház létesítésére köszönettel vettük és továbbítottuk a Természetbarát Szövetséghez.

Kéziratokat nem örüink meg és nem küldünk vissza. Lapzárta minden hó végén.

Természetjárás

Turista folyóirat. Megjelenik minden hó 25-én. Szerkesztő: Kunsági Viktor. Kiadásért felel a Sport- Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Rosenberg hzp. u. 1., III. emelet 316, telefon: 123-087. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hírlap Irodánál (Bp., V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj 1/4 évre 8,- Ft. Csekkszám: egyéni 61.251, közleti 61.066 (vagy átutalás az M. N. B. 47. sz. folyószámlára). Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv és Hírlap Kúkereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. (Telefon: 429-760) és a KULTÚRA külföldi képviselői.

59.9960 — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest,

BOLDOG ÚJ ÉVET KIVANUNK

összes olvasóinknak, a természetbarát mozgalom tevékeny munkásainak és az ország valamennyi természetjárójának. Sok szép túra, eredményes munka tegye gyümölcsözővé az 1960-as esztendőt.

ERDŐTŰZ

Recseg, ropog az erdő, tűz nyaldossa az évszázados fák törzseit. A vadak riadtan menekülnek. Erdőtűz van. Izzik, forr még a levegő is a pusztító elem, a tűz nyomán.

Ebben az évben 173 esetben lehettünk tanúi e szomorú képnek. Az erdőt járó emberek gondatlansága, figyelmetlensége 173 esetben végződött erdőtűzzel. Több mint két millió forintnyi kárt okozott az emberi nemtörődömség!

Majdnem kétszáz esetben bizonyult hibaválónak az erdőben látható felhívás: **ÖVD AZ ERDŐT! TŰZET CSAK A KI-JELÖLT HELYEN GYŰJTS!** Az idei száraz idő még fokozta a tüzesetek számát. Október hónapban huszonhárommal több erdőtűz volt, mint a múlt év októberében.

Pedig egy kis gondossággal elkerülhetők lennének ezek a nagy károk. Mi a módja annak, hogy erdeinket, mezőinket megvédjük a lángoktól? Türelmes nevelés és a kiránduló, túrázó tömegek oktatása az erdő tűzvédelmére. Az erdészeti szerveken és a tűzrendészeti hatóságokon kívül, sok segítséget nyújtottak már eddig is a szervezett természetjárók az erdőtűzek megelőzéséhez és oltásához. Szervezetten, tudatosan kell nevelni a természetjárókat az erdők védelmére.

Minden alkalmat meg kell ragadni, hogy figyelmeztessük a természetjárókat és kirándulókat az erdőtűz veszélyére. Hívjuk fel figyelmüket, hogy erdőtől 100 méterre szabad csak nyílt tüzet rakni. Tanítsuk meg turistatársainkat, hogy a tábor tüzet miként oltás el és milyen állapotban hagyják végleg el. Hívjuk fel a dohányosok figyelmét, hogy az erdőben égő gyufát, csikket eldobni tilos, mert egy kis cigarettá is millió károkat okozhat.

Ismertessük az erdőtűz esetében kötelező eljárást, — melyet minisztertanácsi rendelet ír elő minden állampolgárra. Ha valaki tüzet észlel, köteles azonnal a legközelebbi hivatalos szervet (tűzoltóság, tanács, rendőrség, erdész, vadász, turistaházgondnok stb.) értesíteni, majd neki látni az oltásnak. Bejelentésünket abban az esetben is meg kell tenni, ha a tűz már elaludt, vagy sikerült eloltani.

Túrávezető tanfolyamok, tömegtúrák mind kiváló alkalom arra, hogy ezekről a kérdésekről beszéljünk. Nekünk is segítenünk kell, hogy minimálisra csökkentjük az erdőtűzek számát. Nem jelentéktelen kérdés ez, mert milliókról van szó. Az erdőállomány csak nagy költséggel pótolható, és hosszú évtizedek keltenek, míg az elpusztult terület ismét erdővé válik, lombja húst ad, megtelepszik benne a dalos madár.

Fogjunk össze, szervezzük meg a természet, az erdő védelmét. Tanítsuk meg az alkalmi kirándulókat is arra: kötelességek is vannak az erdő védelmében.

(s á n d o r)

Kis MÉTÉOROLÓGIA

A zúzmara

Téli kirándulásaink egyik legérdekesebb és legszebb természeti jelensége a zúzmara. A természetjáró ember fényképezőlencséjének igen halás témája. Valóban egy zúzmara táj, amikor néhány percre kisüt a nap, oly csillogóan gyönyörű látvány, hogy nem lehet betelni vele, még akkor is szép, ha szürke ködtengerbe burkolódik. Olykor azonban nemcsak gyönyörködtet, hanem igen súlyos károkat okozhat, hiszen fákat dönthet ki, sőt erdőket tarolhat le, telefon- és villanyvezetéseket szakíthat el.

A zúzmara a légköri vízpára halmazállapotváltozásának eredménye. A jégcsalád egyik tagja, de sohasem tévesztendő össze a dérrel. Ha meleg, páradús tengeri levegő fagypontra alatti tárgyakkal találja magát szemben, azokon kristályos jégbevonatot alkot — a gázállapotból kristályos állapotba lép — és ez a zúzmara. Rendkívül finom, laza szerkezetű jégkristályokat hoz létre. Lehet azonban tömör, jeges szerkezetű is. Ilyenkor a légköri párából először apró cseppek képződnek és ezek a hideg tárgyakra kifagynak. Az enyhe levegőt a hideg testekkel való érintkezés hűti le és így jut a telítettség állapotába. Amikor zúzmara képződik, mindig van köd is.

Mindezekből következik, hogy hideg idő után, amikor különösen erős az éjszakai lehülés és megindul a melegebb levegő beáramlása, akkor keletkeznek a zúzmaraképződést tehát a fagypontra alá lehült tárgyak idézik elő. Ha ezek nem volnának, nem is jöhetne létre. Egy-egy téli

hideghullám után fellépő szubtrópusi meleg beáramlásakor a legerőteljesebb. Minél nagyobb a hőmérsékleti ellentét a lehült tárgyak és az érkező levegő között és minél erősebb a beáramló levegő, annál fokozatosabb a zúzmaraképződés. Amíg a fenti fizikai feltételek fennállnak, addig állandóan képződik, úgyhogy néha napokig is eltart. Keletkezésekor nem egyenletesen gyarapszik, hanem egyre erőteljesebben, ugyanis a keletkező zúzmara megnöveli a tárgyak nagyságát és akkor a nagyobb felületen még fokozottabb lesz a képződés. Eppen ez teszi olykor veszélyessé, mert olyannyira súlyos terhet jelent a ráakadó tárgyakra, hogy azt letöri vagy leszakad.

A zúzmaraképződés mindig az enyhülés előhírnöke. Milliméter átmérőjű huzalokon karvastagságú bevonatot alkothat. Bokrok, fák és egyéb tárgyak eredeti alakjukat teljesen elveszthetik és formátlan jégóriásokká válhatnak.

A zúzmara mikroklimatikus jelenség, vagyis kis területen belül nagy különbségek, eltérések lehetnek. Legtöbbször legsúlyosabb a zúzmaraképződés a hegyvonulatok déli—délnyugati lejtőin, különösen ilyen hegyvonulatok meredeken kiemelkedő és a szélnek jól kitett szakaszain lép fel.

Amikor a meleg levegő teljesen uralomra jut, gyorsan elpusztul, és leolvashatja a napsugár is és leverheti a szél. Vastag hőszerű bevonatot alkothat a talajon.

Az 1933-as év telén oly nagyfokú zúzmaraképződés volt, hogy az erdőben való járás életveszélyessé vált. Óriási károk keletkeztek.

A mi éghajlatunk alatt egy-egy télen átlag 6—8 zúzmara nap fordul elő.

Dr. Zách Alfréd

Természetjáró nyomtatványok

Rsz.: 20	Túrajelentés
Rsz.: 90/a	Természetjáró igazolvány
Rsz.: 251	Minősítési igazolvány
Rsz.: 294	Minősítési karton
Rsz.: 295	Minősítési lap
Rsz.: 297	Versenytervezet
Rsz.: 298	Forgatókönyv
Rsz.: 299	Versenyjelentés
Rsz.: 301/a	Forgatólap
Rsz.: 302	Jegyzőkönyv
Rsz.: 303/a	Rajtlista
Rsz.: 304	Menetkarton
Rsz.: 305/a	Állomáskarton
Rsz.: 311	Átjelentőlap
Rsz.: 312	Felbontó értékelő lap
Rsz.: 328	Igazolvány érvényesítő lapok

Kapható: Sportpropagandánál (Budapest, VIII., Rákóczi út 57/a).

Természetjárás

Lesiklás előtti pihenő (Doma I. felv.)

Esti tábortűz az északborsodi karszton
(Monostori L. felv.)

Jubileum Égerszögön

1954. november 14-én néhány lelkes barlangkutató, négyhónapos munkája nyomán egy új varázslatos barlang tárult fel. Az Élelmezésügyi Minisztérium Kinizsi Sportkörének Barlangkutató csoportja most ünnepelte a barlang felfedezésének ötödik évfordulóját. Égerszög község iskolájában vidám műsorral köszöntötték a falu sok segítségét nyújtó lakosait. Másnap reggel a falu apraja-nagyja ott volt a Dásztöbőri turistaháznál, hogy az ünnepi évforduló tanúi lehessenek. A barlang bejáratánál a Kinizsi márványtáblát helyezték el, melyen a felfedezés dátumát és a felfedezők nevét olvashattuk. A felfedezők hatalmas munkájának és áldozatvállalásának elismerését azonban más formában szerettük volna látni, mert a márványba vésett nevek nem a legalkalmasabbak élő kutatóink megbecsülésére. Helyesebb lett volna, ha a felszerelésükre költött az erre szánt összeget. Az emléktábla állítását az utókorra kellett volna hagyni.

